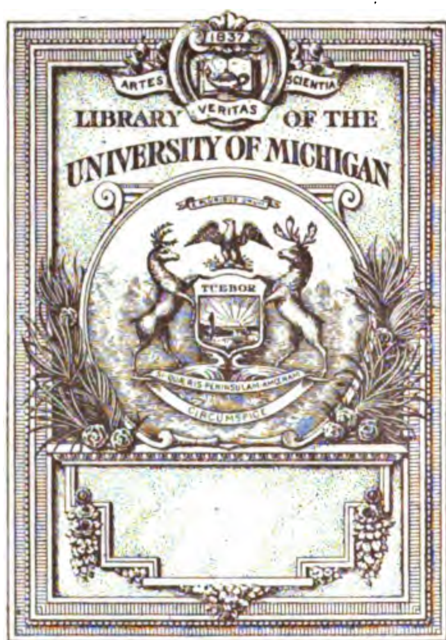

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

inhoudende een Verhael van de

MERKWAERDIGSTE GESCHIEDENISSEN,

die voorgevallen zyn binnen den omtrek der

VEREENIGDE PROVINTIEN,

sedert het begin des jaers MDCCXLVII, het jaer der Verkiezinge van zyne Doorluchtige Hoogheit, Prins WILLEM DEN IV, hoogl. ged., tot Stadhouder van Holland enz.

ELFDE DEEL.

1757.

TE AMSTELDAM,

By F. HOUTTUYN.

VOORREDE.

ELk wat Wils, *luid de Zinspreuk van den geestryken Amsteldammer Roemer Visser, die zich door zyne Zinnepoppen en Brabbelingen eenen naem gemaekt heeft. Past dit iemand, het zou ons passen, die een Werk van die nature onder handen hebben, dat van allerhande Lezeren in de hand genomen en onderzocht word. Hoe zeer wy echter hier naer trachten, 't is uit den aerd der zake zelve onmogelyk, naerdien aen ieder zynen wil te geven aen allen niet kan behagen.*

Onze Jaerboeken te vervullen met gemeene gevallen, die dagelyks gebeuren, zou mogelyk velen behagen en den besten aftrek maken; maer weinigen genoegen geven, die toeleggen om Echte Stukken te verzamelen, ten einde 's Lands Historien hier door in tyd en wyle te bevestigen. Branden, Moorden, Doodslagen, Ongelukken, Onweders en Onheilen, hier uit voortgevloeid, behagen doorgaens 't Gemeen, zoo wel als zy de nieuwsgierigheid gaende maken; maer hier valt de vrage wat zy veel al doen tot 's Lands Historie. Wy herhalen niet in 't breede wat wy deswegens voorhenen gezegt hebben; maer dit is zeker dat, indien wy, ten aenzien van den eenen, hier omtrent iets inwilligen, wy ook dit aen anderen verpligt zyn, terwyl het dikwils niets anders dan algemeene gevallen blyven, die meer betrekking hebben tot den byzonderen Ingezeten, dan tot het algemeen. Maer is, by voorbeeld, een Brand van dien aerd, dat de Regeering hier omtrent order dient te stellen, het zy tot den herbouw van het verlorene, het zy tot onderstand van hun, die 'er door geleden hebben; het is gewisselyk onze zaek den zelven aen te teekenen

MDCCLVII. A en

en der gebeugenisse te bevelen, op dat de weerelt zie dat de Overheid alleszins zorge draegt om het Welzyn van den Onderdaen te bevorderen. Dus is het ook onze post, zoo veel wy het met de Vonnissen kunnen bevestigen, de Straf over Moorden en hatelyke Doodslagen te melden, om de wereld te doen zien dat het kwaed niet ongestraft blyve, maer te keer gegaen worde. Onweders en Rampen, hier uit voortgevloeid, kunnen van dien nasleep zyn of worden, dat zy veelal tot bederf van menigten strekken en 's Lands Verlichtinge van Schattinge behoeven. Ongelukken, bekennen wy, behooren niet allen tot onzen taek; maer velen kunnen zoo zeldzaem zyn en met zulke omstandigheden gepaerd gaen, dat zy der opmerkinge en gebeugenisse verdienen. Gebeurtenissen, die zelden voorvallen, gelyk het vereeuwigen van Instellingen, hoewel het zeker is dat zy eens, schoon dikwils niet, in onzen leeftyd gebeuren moeten, behooren zekerlyk tot ons bedryf, te meer wanneer de geest hier omtrent werkzaem geweest is, om ze door Gedenktekenen en Munten voor het geheugen te bewaren; gelyk mede het oprichten van Pronkstukken in Kerken en openbare Gebouwen, of het aenleggen van nieuwe Gestichten ten dienste van 't algemeen. Met dusdanige Verhalen gelooven wy het gros onzer Lezeren geenen ondienst te doen.

Maer gansch anders is 't 'er geschapen, wanneer de Jaerboeken opgevuld zyn met Plakaten. Doch dat wy dezen in onze Verzameling noodig hebben, zal een oordeelkundig Lezer ligtelyk toestaen; jammer ondertusschen is het, dat velen dezer Plakaten hunnen oorsprong hebben uit de overtredingen der Onderdanen, die veel al doen zien, dat zy niet het welzyn van het algemeen, maer hun eigen belang, zoeken te bevorderen. Menig-

mael eischen ook de Vernieuwingen der Ordonnantien en Wetten van 's Lands Overheden, dat zy met meer uitgebreidheid worden in het licht gegeven. Hier aen veel te bekorten, ware het rechte oogmerk gemist. Dit is dan oorzaek dat onze bladeren menigmael boven het peil uitdyen. Maer hier omtrent overwege men, of men ons thans niet dank zegt, dat wy in vroeger tyden de Reglementen Reformatoir en de Plakaten van 's Lands Impositien, zoo na mogelyk, hebben te boek geslagen. Staet men dit toe en worden die Stukken met genoegen bewaerd, men zy ons nu even gunstig over anderen, schoon zy van een andere nature zyn, en zelfs van ieder niet even zeer begrepen worden. Gemakkelyk zal men bevroeden dat wy hier het oog hebben op het stuk van de Zylvestenyen in de Groninger Ommelanden. Dit echter is een werk daer de Provintie Stad en Lande zoo vele jaren zwanger van gegaen heeft, dat wy zekerlyk misdaen zouden hebben, indien wy 'er iets van bekort hadden; en van dien aerd is ook het Reglement van de Proces-Order in de Ommelanden. Ieder Provintie heeft dus het zyne, en dus geven wy Elk wat Wils, gelyk het ons betaemt.

Aen den anderen kant hooren wy klagten, dat wy ons te veel ophouden met Kerkelyke Zaken, en hier in te breedvoerig hebben uitgeweid; doch dat de Kerk onafscheidelyk is van den Staet zal niemand ontkennen, en de gevallen hier omtrent te toetsen is zekerlyk een deel der Historie van ons Vaderland. Kerkelyken ondertusschen, wanneer zy zien dat wy trachten onpartydig te zyn in onze Verhalen, gelyk wy altoos zoeken te doen, zullen het ons dank wyten, en hierom onze Jaerboeken hoogachten.

 In

In dezen echter moeten wy nu en dan de bedilzucht wederſtaen, zonder dat ons middelen verleend worden om het gene, waer over men ons opentlyk beſchuldigt, te kunnen herſtellen. Zoo heeft het de Claſſis van Tholen en Bergen op den Zoom onder anderen kunnen behagen, onlangs, opentlyk bekend te maken (*), *dat, ſchoon zy „ niet geraedzaem vind om zich uit te laten in een Vertoog „ van de ware geſchapenheid der gantſche zake, „ betrekkelyk de Proceduren, gehouden met den „ gewezen Predikant van Liefkenshoek, — zy „ echter geoordeelt heeft aen de waerheid en — „ hare achtinge verſchuldigd te zyn — te berichten dat zy zulke handelingen, als in — „ [onze] Jaerboeken opgegeven worden als Beſluiten van de Claſſis, — voor de hare niet „ erkent, maer die opentlyk tegenſpreekt als niet „ naer waerheid opgegeven ". Wy vinden noodig, dewyl de achting van ons werk van het getrouw mededeelen der Stukken, die tot de Hiſtorie behooren, afhangt, ons hier omtrent een weinig te moeten verklaren. Het gene wegens de Proceduren te Liefkenshoek met den Predikant R. Stenhuis door ons medegedeeld is, is vervat in ons IX. Deel* [1755], *bladz.* 468—474, *en in ons X. Deel* [1756], *bladz.* 563—566. *Op beide deze Verhalen oogt de Claſſis in die Bekendmaking; doch die beide zyn hoofdzakelyk niet ingerigt om de Beſluiten van de Claſſis, maer om die der Heeren gedelegeerde Rechteren in de zaek van den Predikant Stenhuis, en die der Ed. Mog. Heeren Staten van Zeeland, voor te ſtellen. Men zou mogen vragen, waerom telt de Claſſis dezen dan onder hare Be-*

(*) Boekzael voor September 1756, bladz. 360.

Besluiten? Wy laten haer zulks zelf verantwoorden; doch onzen Lezer oordeelen of dit ook geschied kan zyn, op dat alles, wat wy van die zaek geschreven hebben, met den algemeenen stempel, als niet naer waerheid opgegeven, gemerkt zynde, daer door in 't algemeen ook als valsch en onecht voorkomen en des geene achtinge verdienen zoude. Maer wy kunnen onzen Lezer verzekeren dat dit gantsch verkeerd is; en wy sommeren de Classis opentlyk aen te toonen, dat de authentike Stukken, die wy in deze Verhalen ingevleid hebben, onecht of valsch zyn. Dewyl echter, by gelegenheid van dat verhael, op de eerstgemelde plaetse, bladz. 473, *en op de laetste bladz* 565, *ook van de Besluiten der Classis iets gezegd is, zal zy daer op waerschynlyk doelen. Maer wat van de onwaerheid daer van zy, zullen wy onzen Lezer uit het volgende laten oordeelen. Omtrent het eerste, dat in ons IX. Deel* [1755], *bl.* 473, *gemeld is, werd ons, na dat ons Stukje uitgegeven was, door vier Gecommitteerden van die Classis*, Dnus A. v. Loon, Dnus D. Securius, Dnus A. de Stoppelaer *en* Dnus J. Janssen *een Bekendmakinge gezonden, behalven andere zaken, inhoudende eene aenwyzinge van het gene door ons in dat verhael niet wel gesteld was. En wy hebben, hoewel wy zwarigheid maekten om die Bekendmaking woordelyk in te voegen, ten blyke dat wy in alles onpartydig de Waerheid zoeken te schryven, met de eigen woorden van de Classis, zoo veel ons bestek toeliet, ons gestelde verandert, en die Bladzyden herdrukt uitgegeven by onze gewoone Verbeteringen op 't einde van ieder jaer, in ons Stukje voor Dec.* 1755; *dat meer dan vyf maenden in 't licht was geweest, toen de Bekendmaking van de Classis werd uitgegeven.*

Doch hier van zwygt de Classis. Omtrent het tweede, dat in ons X. Deel [1756], *bl.* 565, *gevonden word, is ons bericht door een hand, die wegens de geschapenheid dezer zake naeuwkeurig onderricht was, het gene wy aldaer te boek gestelt hebben. En daerenboven is ons, in een Brief van één der bovengemelde Classicale Gecommitteerden, ook woordelyk gemeld dat ,, de Classis in de Order* [, *ver- ,, vat in de door ons medegedeelde Resolutie der Ed. ,, Mog. Heeren Staten van Zeeland,*] *berust heeft"; 't welk een ieder onzer Lezeren zien kan in 't wezentlyke het zelfde te zyn, dat wy geschreven hebben. Hier uit nu oordeele ieder onpartydige of de Classis* aen de Waerheid en hare Achtinge verschuldigd was, *zonder eene naeuwkeurige aenwyzing van het gene verkeerd gesteld was, alleen in 't algemeen te zeggen dat onze Verhalen niet naer waerheid opgegeven zyn, en wat men van die Bekendmakinge te houden hebbe. Wy gelooven gaerne dat de Classis niet raedzaem vind de ware geschapenheid dezer zake voor de wereld open te leggen; daer zyn redenen voor; doch kunnen echter niet begrypen dat zulk eene Bekendmaking ten onzen opzichte had behooren te geschieden, daer wy, gelyk gezegd is, naer het eigen opgeven van de Classis, ons verbael zelfs verbetert, en dus ten duidelykste getoont hebben dat wy ook haer wat Wils wilden geven. Hier mede stappen wy van deze zake af.*

Doch dewyl het mogelyk is dat wy dieper in de gunst der Classis zouden gestaen hebben, zoo wy de Bekendmaking, door hare Gecommitteerden ons gezonden, woordelyk geplaetst hadden, is 't noodig dat wy by dezen den genen, die ons Werk vervolgens zullen believen te begunstigen, berichten dat zy ons niet kwalyk gelieven te nemen zoo wy nu en dan

zul-

zulke verzoeken niet inwilligen kunnen. Dezen stryden zomtyds met de natuur of het plan van ons Werk, daer wy meenen dat niemand beter over oordeelen kan, dan wy zelf; en stonden wy zulks den eenen toe, wy zouden het niet gevoeglyk aen anderen weigeren kunnen; waer door wy, behalven dat wy 'er mogelyk door in gevaer zouden komen, van ons onnoodig met byzondere Geschillen te moeten bemoeijen, eerlang geen meester over onze Jaerboeken meer zouden blyven, maer die ten prooi geven aen het believen van anderen; welk voorrecht wy gaerne aen zulken, die daer mede gedient zyn, overlaten. Evenwel zullen wy altoos trachten onze zinspreuk, aen het hoofd dezer Voorrede geplaetst, in acht te nemen en Elk wat Wils geven; ten dien einde, zoo veel wy immers kunnen, ons schikkende naer de woordelyke opgave der genen, die ons gelieven te vereeren met ons hunne Berichten toe te zenden; gelyk wy meenen velen onzer geëerde Correspondenten reeds met de daed getoont hebben.

Is het gene wy tot dus verre aengemerkt hebben ons eenigszins een aenstoot, geen gering genoegen is het, aen den anderen kant, ons Werk gekroond te zien met de gunst van verscheide Heeren van Rang, die, te voren ons onbekend, ons met hunne Correspondentie verwaerdigt hebben en bewys gegeven dat zy onzen arbeid niet laeg schatten. Dezen onzen dank te vergelden, betaemt ons alleszins, met verzoek van in dien iever voort te varen, gelyk het den onzen zal opwekken om gedurig onze Jaerboeken met Merkwaerdigheden te vervullen. Dus betuigen wy insgelyks onze dankbaerheid aen allen, die tot ons nut arbeiden, en het gene onder hun bereik valt, gaerne mededeelen. Mogt het den Hemel behagen

hen hier voor te vergelden en dit Nieuwe Jaer te zegenen met den rykdom zyner Goedertierenheid en hunnen voorspoed te vermeerderen en doen aenwassen, wy zouden met vreugde dit jaer zien aenvangen en voortgaen. Wy wenschen dat het alleszins in 's Heeren gunste moge beginnen, bevryd van nieuwe Landplagen en Verschrikkingen, die in het voorleden den Ingezeten ontstelt en in rep en roer gebragt hebben; verlost van de Kwellingen, die het nog deerlyk drukken, en niet eindigen dan met Vermeerdering van Zegen voor het algemeen en ieder in het byzonder. Dit vergunne de Algenadige!

NE-

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

JANUARY.

MDCCLVII.

Oewel wy ons nog niet zeer gevorderd zien met de vermeerdering van de Lyst der Gedoopten, Getrouwden en Gestorvenen, wy varen echter voort, in hope van meerder hulpe en onderstand, en deelen mede 't gene wy weten.

	Gedoopten.	Getrouwde Paren.	Gestorven.
Zutphen.	197	43	143
Klundert.	Jongens 19 Meisjes 9 — 28	14	24
Haerlem.	In de Geref. Kerken Jongens 212 Meisjes 223 — 435 Daerenboven zyn elders of niet gedoopt Jongens 265 Meisjes 279 — 544 — 979 waer onder 2 Paer Tweelingen.	160	Boven de 12 Jaren 394 Onder de 12 Jaren 401 — 795
Leiden.		In de Geref. Kerken 225 Op het Stadhuis 58 — 283	1120 daer onder 506 Kinderen.

's Gra-

	Gedoopten.	*Getrouwde Paren.*	*Gestorven.*
's Gravenhage.			1297
Amsteldam.	In de Geref. Nederd. Walsche en Eng. Kerken 3052 In de Luthersche Kerk 1250 —— 4302	In de Geref. Kerken 1318 Op het Stadhuis 720 —— 2038	7011
Schoonhoven.	Jongens 32 Meisjes 35 —— 67	9	Bejaerden 22 Kinderen 12 —— 34
Middelburg.			Beneden het jaer 220 Van 1 tot 2 jaren 38 3 — 7 27 8 — 12 9 13 — 17 6 18 — 22 6 23 — 27 15 28 — 32 17 33 — 37 31 38 — 42 31 43 — 47 28 48 — 52 32 53 — 57 34 58 — 62 37 63 — 67 26 68 — 72 18 73 — 77 21 78 — 82 11 83 — 87 7 88 — 102 1 —— 605 Hier by komen uit het Gasthuis 15 Simpelhuis 7 Tuchthuis 2 —— 629 Onder dit getal worden gerekend 427 Burgers, 124 Armen, 50 buiten de Stad begraven.
Leeuwarden.	Jongens 134 Meisjes 160 —— 314	In de Kerk 160	
Deventer.	258	107	226

GEL-

GELDERLAND.

ZUTPHEN.

DE Heeren Staten dezer Provintie hebben op hunnen Landdag, alhier gehouden den 20 der laetste Wynmaend, een nieuw Reglement gearresteert, volgens het welke in 't toekomende de Proceduren, omtrent de Zutphensche en Geldersche Leenrechten, zullen worden gevoerd, dat van den volgenden inhoud is: ZUTPHEN.

DE Staten des Furstendoms Gelre en Graefschaps Zutphen doen te weten: Alzoo Wy hebben bevonden, dat het Reglement van den 20 April 1711, op de Forme, waer naer de Leenproceduren ten Zutphenschen of Gelderschen Rechten zullen worden gevoerd, geëmaneerd, in sommige Artikelen niet is geschikt naer de tegenwoordige Constitutie van de Regeringe, ook op andere plaetsen eenigzins defectueus, en eindelyk hier of daer eenige interpretatie, of ook wel verbeteringe, noodig heeft, en dat daer op, ter voldoeninge van Onze Resolutie van den 5 April 1754, mitsgaders van den 23 October 1755, 't Hof Provintiael 't voorsz. Reglement hadde gerevideert, en een nieuw Project daer van geformeert. *Reglement op de Zutphensche en Geldersche Leenproceduren.*

ZOO IS 'T, dat Wy, om nog des te beter te bereiken het oogmerk, waer toe het voorsz. Reglement in den jare 1711 is gearresteerd, te weten, om de Leenproceduren, welkers Forme tot vindicatie van een Leengoed, onder den Eikenboom binnen Zutphen, Geldersche en andere Leenen, by de constitutie van Keizer Karel was gereguleerd, te verkorten, en de onnoodige kosten af te snyden, en om te gelyk te voldoen aen de ein-

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Geldersche Leenprocedures.

einden, hier voren gemeld; hebben goedgevonden en gestatueert, gelyk Wy goedvinden en statueren by dezen, dat, in het toekomende, de navolgende Artikelen zullen worden geobserveerd.

Art. I. Als een Leenman een Mandag aengaende eenig Leen, aen het Furstendom Gelre en Graefschap Zutphen leenroerig, begeert, die zal, volgens den XVII. Art. der Kancelery-Ordonnantie, gehouden zyn van Kantzeler en Raden, by Requeft, te verzoeken Brieven, waer by zyn Party voor het Hof Provintiael tegens zekeren bekwamen dag word beschreven, om eerst voor welgemelden Hove, of voor Commissarien van dien, een vriendelyk accommodement te tenteren, en Partyen, zoo mogelyk, te vergelyken.

II. Indien de Gedaegde de Comparitie, ten fine van accommodatie, niet komt te respicieren, en dus op den geprefigeerden dag van Vriendschap uitblyft, zal tegens hem voor den Hove, of voor Commissarien van dien, proclama verzocht en geaccordeerd worden, gelyk ook, ten gevolge van dien, verklaerd zal worden deze Ordonnantie genoeg gedaen te zyn, met renvoi van Partyen ten gebeurlyken rechten.

III. Welke verklaring en renvoi ten gebeurlyken rechten ook zal geschieden, in cas beide Partyen, verschynende, malkanderen in der vriendschap niet kunnen verstaen.

IV. Hier na zal de Aenlegger van de Heeren Staten des Furstendoms Gelre en Graefschaps Zutphen, als Leenheer, of van den Heer Erfstadhouder, by Requeft moeten verzoeken Openinge van 't Leengericht, en, zulks by de Heeren Staten toegestaen zynde, zich verder addresseren aen den Heere Erfstadhouder, en verzoeken Nominatie van en Commissie op een Leenrichter, om 't Leengericht te bekleeden, en Recht en Justitie te administreren; welk laetste verzoek tot het nomineren en committeren van een Leenrichter, door den Aenlegger, inval hy de Openinge van het Leengericht niet van de Heeren Staten, maer

van

van den Heere Erfstadhouder, verzoekt, tevens en te gelyk in een en het zelfde Requeſt zal kunnen geſchieden.

ZUTPHEN,

V. Welke Commiſſie door den Aenlegger zal moeten worden geligt en geſteld in handen van den Leenrichter, die vervolgens dezelve Commiſſie aen den Hove Provintiael zal exhiberen, aldaer doen regiſtreren, en daer op den behoorlyken Eed afleggen; alles ten koſte van den Aenlegger.

Reglement op de Zutphenſche en Gelderſche Leenproceduren.

VI. Vervolgens zal de Aenlegger zich aen den Leenrichter addreſſeren by Requeſt, waer by hy zal verzoeken het vaſtſtellen van een Leen- of Mandag, Verdaging van Partye, en Verſchryving van de Leenmannen, met byvoeging van een ordentelyk narré van de geſchapenheid der zake, waer over hy de Leen-Procedure entameert, als ook met woordelyke inſertie van de Concluſie, welke hy van gedachten is te nemen, en welke hy als dan verpligt zal zyn te volgen, zonder bevoegd te wezen daer in eenige verandering te maken.

VII. De Leenrichter zal als dan, naer goedvinden, achttien Mannen van Leen nomineren, om daer na, uit dit dubbel getal, eerſt vyf Mannen, tot het bywonen van den eerſten Mandag, en vervolgens daerenboven nog vier andere Leenmannen, om, op den laetſten Mandag, met de vyf eerſtgenomineerden, het Leengericht te bekleeden, te verkiezen.

En mede voor twee Leenmannen een Leen- of Mandag toeſtaen en vaſtſtellen, en den Aenlegger en Verweerder, nevens vyf Mannen van Leen, door zynen gezworen Leen-Bode, met een Wete, om op den vaſtgeſtelden Mandag, ter gewoonlyker plaetſe over Leenen ten Zutphenſchen Rechten, op 's Gravenhof onder den Eikenboom binnen de Stad Zutphen, en over Gelderſche en andere Leenen, op de plaetſe van 't Hof binnen Arnhem, naer Leenrechten te verſchynen, verdagen.

VIII.

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Gelderſche Leenprocedures.

VIII. De Leenrichter zal deze Verdaging van Partyen doen ten minſten twaelf weken, en van de vyf eerſte Leenmannen ten minſten zes weken, voor den vaſtgeſtelden Mandag.

IX. De Leenrichter, als voorſz., Partyen verdagende, zal tevens aen dezelven communiceren het dubbel getal van de achttien by hem genomineerde Leenmannen, met inthimatie om, in geval zy, of een van beide, mogten vermeenen, ten aenzien van een of meer dezer achttien genomineerde Leenmannen, eenige wettige reden van recuſatie te hebben, daer van aen hem Leenrichter, binnen veertien dagen daer na, ſpecifieke verklaring te doen, met byvoeging van de redenen van dien.

X. By zoo verre, binnen den voorſz. termyn, Partyen, of een van dezelven, mogten verklaren en ſuſtineren eenige wettige en in rechten geſundeerde redenen van recuſatie tegens eenigen der genomineerde en aen hun gecommuniceerde Leenmannen te hebben, zal de Leenrichter uit die genen, die niet geſuſpecteerd zyn, vyf van dezelve Leenmannen verſchryven tot het bywoonen van den eerſten Mandag.

XI En inval van dezelve achttien Leenmannen overblyft een getal van negen of meer Leenmannen, by Partyen, of een van dezelven, niet gerecuſeerd, zal het den Leenrichter vryſtaen uit die niet gerecuſeerde Leenmannen vervolgens nog vier anderen te verkiezen, om op den laetſten Mandag het hooge Leengericht mede te helpen bekleeden, of wel om de redenen, waerom andere Leenmannen gerecuſeerd zyn, door Partyen op den eerſten Mandag te doen voordragen aen de dan zittende Leenmannen, om over de Wettigheid van dien te erkennen.

XII. Gelyk ook altoos, op den eerſten Mandag, zal worden erkend over de Wettigheid der gedane recuſatien, inval van de achttien genomineerde Leenmannen meer dan negen geſuſpecteerd mogten zyn geworden.

XIII.

ZUTPHEN. *Reglement op de Zutphensche en Geldersche Leenprocedures.*

XIII. Na het verloopen van den termyn van veertien dagen, binnen welken Partyen de recusatien van de genomineerde en aen haer gecommuniceerde Leenmannen, als voorschreven, moeten doen, zal de Leenrichter, ten minsten zes weken voor den eersten Mandag, vyf Leenmannen, tot het bywonen van den zelven Mandag, verschryven.

XIV. De Leenrichter zal zorge dragen dat Leenmannen genomineerd en verschreven worden, die den Leenrichter zelven, of die malkanderen onderling, of een van beide Partyen, in den bloede of affiniteit tot in den vierden graed inclusive, naer de Keizerlyke Rechten, niet bestaen; ook zoodanigen, die de Costumen, Usantien en Leenrechten kundig zyn: voorts die met een Leen van den zelfden Leenheer zyn beleend, zonder onderscheid, tot wat Rechten zoo een Leen staet.

XV. De Leenrichter zal, met voorsz. vyf Mannen van Leen, het Leengericht, ter tyd en plaetse voorschreve, openen; aldaer gezeten zynde zyn Commissie doen verlezen, Oordeelen vragen, de Leen-Boden hunne schriftelyke relatien, van 't geen zy ieder respectivelyk hebben gedaen en verricht, openlyk laten lezen, en daer na Partyen door een Leen-Bode doen aeneischen, om haer Aenspraek en Verwering naer Leenrechten te doen; welken als dan hunne behoorlyke Volmagten zullen exhiberen, en, zoo tot genoegen van den Leenrichter als van malkanderen, onderling Borge moeten stellen; alles, in cas van disput, tot erkentenis van voorsz. vyf Leenmannen.

En zal de Aenlegger zich als dan mede hebben te verklaren, of hy de Kosten zelf wil furneren, of anderszins zal de Leenrichter die Penningen erleggen, en voor twee drie genieten, zullende de gerechtigheid van zyn moeite staen tot discretie van de Leenmannen.

En zal verders de Aenlegger zyn Aenspraek, by geschrift vervat, met het bescheid, daer toe gehoorende, in den Leengerichte overgeven, en

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Geldersche Leenprocedúren.

vervolgens doen stellen in handen van den Verweerder, zoo als hier na, Art. XXXV, ten aenzien van alle Schrifturen in het gemeen, gestatueerd word.

XVI. Wanneer de Aenlegger op dezen Mandag niet mogt erschynen, zal de Verweerder tegens hem, na gedane *proclama*, verzoeken Acte van Comparuit, met kost- en schadelooze absolutie van die instantie; welke ook door 't Leengericht aen hem zal worden toegestaen.

XVII. Indien 't mogte gebeuren dat de gedaegde Party, noch zelf noch door een Volmagtiger, compareerde, zal de Aenlegger, na gedane *proclama*, verzoeken 't eerste Default, ten zulken profyte als naer rechten; mitsgaders de tweede en derde peremtoire Citatie, met admissie van zyn Aenspraek, om daer op, in cas van verder uitblyven, recht gedaen te worden naer behooren.

XVIII. Dit aen hem geaccordeerd zynde, zal 't profyt van dien mede wezen, dat de Gedaegde, schoon erschynende op de tweede en derde Citatie, zal worden gecondemneerd in alle de Kosten, welken door zyne non-comparitie op de eerste Verdaging zyn veroorzaekt; dat is de Verschryving zoo van 't Leengericht als van de Partyen, met den aenkleven van dien, uit hoofde van de geobtineerde tweede en derde Citatie, en daer op dan moeten volgen Mandag, tot het verrichten van 't geen anderszins op den eersten Mandag zoude hebben moeten zyn gedaen geworden, ten ware hy, door 't allegeren en proberen van een rechte noodzuim, op den tweeden Mandag de voorsz. contumacie zoude weten te purgeren, wanneer het Leengericht hem van die Kosten zal ontheffen.

XIX. Wanneer de Gedaegde als dan compareert, zal worden gehandeld als in het XV. Art. is vermeld; doch de Gedaegde nogmaels uitblyvende, zal de Aenlegger verzoeken het tweede en derde Default, ten zulken profyte als naer

Rech-

Rechten, en dat aen hem zal worden toegelaten, om zyn Aenſpraek als nu over te geven, ten einde daer op recht gedaen te worden naer behooren; zullende hy, in zoo een gelegenheid, de Concluſie, t'eindens dezelve genomen, alleen amplieeren met de Clauſulen, welken men gewoon is in cas van Contumacie daer in te insereren.

Zutphen. Reglement op de Zutphenſche en Gelderſche Leenprocedures.

XX. Dit mede door den Aenlegger geobtineerd zynde, zal hy aenſtonds voorſz. zyne Aenſpraek exhiberen, en zal 't Leengericht, als dan geconſtitueerd uit vyf Leenmannen, aenſtonds voortvaren om die te examineren en daer op recht te doen, zoo als 't zelve in goede Juſtitie zal bevinden te behooren.

XXI. De Leenrichter zal, beide Partyen compareerende, voor het ſcheiden van den Mandag, nog vier Leenmannen nomineren, uit die te voren by hem zyn opgegeven, aen Partyen gecommuniceerd en door haer niet wettig gerecuſeerd; en zal alzoo het Leengericht, op den laetſten Mandag, door negen Leenmannen, gequalificeerd als in het XIV. Art. dezer Ordonnantie, bekleed worden.

XXII. De Verweerder zal, na zes weken der ontvangſt van de Copye der Aenſpraek, zyn Schriftelyk Antwoord met het Bewys, tot verificatie van zyn ſuſtenue dienende, in handen van den Leengriffier, tegens deszelfs Handtekening of Recepiſſe, hebben over te geven.

XXIII. Inval de Verweerder een Exceptie van Incompetentie des Leengerichts hadde te proponeren, zal hy zulks *nominatim* hebben te doen, en alsdan daer by moeten perſiſteren, om op dezelve eerſt door het Leengericht recht gedaen te worden, zullende, in 't inſtrueren van de zelfde exceptive Procedure, de zelfde termynen en al het zelfde geobſerveerd worden, 't geen hier na, Art. XXV en vervolgens, omtrent de behandeling van andere Exceptien, in de zake ten principalen word geſtatueerd.

XXIV. Wanneer zoo een Exceptie van Incompe-

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Gelderſche Leenprocedures.

petentie by Sententie van 't Leengericht mogt worden gerejecteerd, zal als dan de Verweerder, binnen zes weken na de pronuntiatie van dien, van zelfs moeten voortprocederen tot inſtructie van 't Proces, of *in exceptivis*, of ten principalen te gelyk, of ten principalen alleen.

XXV. Zoo de Verweerder zich van eenige dilatoire Exceptien zoude willen bedienen, zal hy die, *nominatim* en allen te gelyk, by order nochtans hebben te proponeren, zonder die onder de woorden van *invoegen*, *immers alhier*, of *voor als nog*, of andere diergelyken in zyne Concluſie ten principalen te mogen comprehenderen, by pœne dat daer op *in judicando* by 't Leengericht geen de minſte reflectie zal worden genomen.

XXVI. De Verweerder en Excipient zal als dan, gelyk mede wanneer hy een Exceptie *litis pendentiæ*, *rei judicatæ*, *litis finitæ*, of iets van die natuur onder een diergelyke benaming (welk hy nochtans insgelyks verpligt zal wezen *nomnatim* te doen) wil voorſtellen, of dat hy ook eenige peremtoire Exceptien, welkers inhoud hy als een middel van defenſie ten principalen, tot niet ontvankelykheid van den Aenlegger, niet mogt willen of gevoeglyk kunnen gebruiken, *nominatim* heeft te proponeren, zulks alles in die ordre by zyn Schriftelyk Antwoord hebben te doen, dat hy eerſt die zyne Exceptien proponere en tot admiſſie van dezelven concludere, en dan, dien onverminderd, nochtans ook te gelyk ten principalen, kome te antwoorden en te concluderen.

XXVII. De Aenlegger zal, na gelyke zes weken, zoo een of meer Exceptien *nominatim* zyn geproponeerd, zyn Antwoord op dezelven, en te gelyk zyn Repliek ten principalen, of zoo geene Exceptien geproponeerd mogten wezen, zyn Repliek ten principalen alleen (waer by hy geen ander Bewys zal mogen bybrengen, als 't geen tot wederlegging van het Antwoord kan dienen) aen handen van den Leengriffier in voriger voegen indienen, en de Verweerder, na gelyke zes weken,

ken, zyn Repliek ten aenzien van de Exceptien, en te gelyk zyn Dupliek ten principalen, of zoo 'er *in exceptivis* niet geantwoord is, zyn Dupliek alleen, waer by dezelve geen ander Bewys, dan tot ſtraffe van de replicale Documenten noodig is, zal mogen appliceren.

ZUTPHEN. *Reglement op de Zutphenſche en Gelderſche Leenprocedurén.*

XXVIII. Binnen gelyke zes weken daer na, zal de Aenlegger en Geëxcipiëerde dienen van zyn Dupliek exceptioneel, inval mede *in exceptivis* is gehandeld, zullende daer by insgelyks geen ander Bewys, dan tot ſtraffe van de replicale Documenten noodig is, geappliceerd mogen worden.

XXIX. Als by de reſpective Duplieken geen nieuw Bewys gevoegd is, zoo zal de zaek daer mede, zonder verder ſchryven, voor geinſtrueerd gehouden worden.

XXX. Maer zoo by de Dupliek nieuw Bewys mogte gevoegd zyn, zal de Aenlegger, tot erkenteniſſe van drie Leenmannen, die de Leenrichter daer toe zal aſſumeren en verſchryven, op dat Bewys en de Artikelen, daer toe relatief, (waer van aen den zelven Extract zal gegeven worden) zyn nooddruft mogen zeggen binnen zekeren korten tyd, te beramen naer de gelegenheid van de zake, en daer mede zal in de zaek geconcludeerd worden.

XXXI. Ten ware de Aenlegger, tot wederlegginge van 't nieuwe Bewys, gevoegd by 't Dupliek, mede eenig Bewys produceerde, in welken val de Verweerder zyn Debat daer op binnen drie weken zal mogen doen, waer mede de zaek voor volſchreven zal opgenomen worden.

XXXII. Zoo de Aenlegger by zyn Aenſpraek zonder verder Repliek wilde perſiſteren, zulks zal hy vermogen te doen; en als dan zal niet verder geſchreven, neen maer de zaek voor geſloten gehouden worden.

XXXIII. By de Documenten, welken de reſpective Partyen komen te appliceren, en die in een andere Tale, als de Latynſche en Nederduitſche, zyn geſchreven, zullen moeten worden ge-

 voegd

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Geldersche Leenprocedúren.

voegd behoorlyke Translaten in de Nederduitsche Tale.

XXXIV. Alle Schrifturen zullen naer behooren moeten worden gearticuleerd, en alzoo aen den Leengriffier geëxhibeerd, by pœne dat dezelven anders weder zullen worden uitgegeven; zullende de Leengriffier, bevorens het *receptum* op de Schriftuur te stellen, daer op behoorlyk acht hebben te geven.

XXXV. Een van de Partyen een Schriftuur exhiberende, 't welk, ingevolge het hier voor gestatueerde, *per copiam*, in handen van de Tegen-Partye moet worden gesteld, zal de Leengriffier die Copy vervaerdigen binnen den tyd van veertien dagen daer na, en na omkomen van dien tyd, zal dezelve Party die Copy, tegens betaling van des Leengriffiers Jura, ligten, en binnen acht dagen daer na doen overbrengen in handen van de Tegen-Partye door den Leen-Bode, die daer van behoorlyk Relaes zal geven, zulks dat de Tegen-Party dit Schrifruur zal moeten in handen hebben drie weken na dat het zelve ingediend is; doch zal, ten aenzien van een Schriftuur van Dupliek, waer by nieuw Bewys gevoegd is, geobserveerd worden het gene dien aengaende reeds hier voor, Art. XXX, is gestatueerd.

XXXVI. De termynen, in de voorschreve Artikelen geprescribeerd, zullen allen zyn peremtoir, zonder dat eenige Compellen zullen plaets hebben, en dat mitsdien Partyen, verzuimende hare respective Schrifturen binnen de voorgeschrevene termynen in te dienen en aen den Tegen-Partye ter hand te doen stellen, daer van zullen gehouden worden, *ipso jure*, versteken te zyn, en op de ingediende en aen de Tegen-Partye behoorlyk gecommuniceerde Stukken zal worden recht gedaen, 't zy zulks door den Aenlegger, of wel door den Verweerder, by Request aen den Leenrichter, mogt worden verzocht; alleen met dit onderscheid, dat, een Verweerder in gebreken blyvende te dienen van zyn Antwoord ten principa-

palen; als dan alleen de vyf eerst genomineerde Leenmannen, ten einde om op de Aenspraek recht te doen; en zoo 't gebrek en verstek mogt vallen ten aenzien van eenigen van de verdere Schrifturen, 't zy van den Aenlegger, 't zy van den Verweerder, als dan de negen Leenmannen, tot de afdoening, door den Leenrichter verschreven zullen worden.

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Geldersche Leenprocedures.

XXXVII. De Schrifturen in handen van den Leengriffier ingediend zynde, zal de Aenlegger en de Verweerder, of beide te gelyk of een van dezelven, die zulks mogt goedvinden, binnen veertien dagen daer na, Requeſt aen den Leenrichter presenteren, ten fine van præfixie van een dag, tot het inventariseren der Stukken en *in causa* te concluderen, welke daer toe, ten overstaen van twee Leenmannen, by appoinctement, een zekeren dag en uur hebbende geassigneert, en daer van insinuatie aen de Partye, die het zelve niet mede verzocht mogt hebben, gedaen zynde, zullen Partyen, of hare Volmagtigers, wederzyds Stukken behoorlyk inventariseren, en den Inventaris met en nevens den Leengriffier ondertekenen, zullende, wanneer de eene Party niet mogte compareren, en dat nochtans aen den Leengriffier kwam te blyken, dat hy, of zelf 't verzoek tot præfixie van een dag aen den Leenrichter hadde gedaen, of dat aen hem het geobtineerde appoinctement was geinsinueerd, met het formeren en teekenen van den Inventaris, met de andere Party, welke compareert, worden voortgevaren, en, ten aenzien van de niet comparerende, het daer voor gehouden worden, als of hy zelve den Inventaris mede geteekent, *in causa* geconcludeerd en van de verdere productie gerenuntieert hadde.

XXXVIII. Als de zaek tusschen Partyen is geconcludeerd, en de Inventaris, als gezegd, gemaekt, zal de Leenrichter, binnen zes weken daer na, de negen Leenmannen verschryven ter plaetse, daer de Leenen *sua natura* gehooren, als wanneer dezelve 's morgens, ter aengestelder plaetse,

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Gelderſche Leenprocedures.

en tyd, zoo wel op den eerſten als tweeden Mandag, zullen moeten preſent zyn.

XXXIX. Het hooge Leengericht, invoegen als voorſz., geſpannen zynde, zullen de Mannen van Leen, met alle naerſtigheid en applicatie, de Stukken des Proces met beſlotene deuren hooren lezen, viſiteren en examineren; en zal vervolgens, na dat het afgelezen en de *via concordiæ* getenteerd zal zyn, de Leenrichter, voor het ſcheiden van die Vergadering, een dag, om daer in te voteren en te ſententiëren, aenſtellen, als wanneer de gemelde Leenrichter de opinien der Leenmannen, die zy met redenen zullen moeten bekleeden, *capitatim* zal afvragen, en als dan met de meeſte ſtemmen concluderen, en vervolgens de Sententie, naer ordre van Leen-Rechten, doen pronuntiëren.

XL. Het zal verder van geen noodzakelykheid zyn, dat een Ordelwyzer worde genomineerd, en het Advies van onpartydige Rechtsgeleerden ingenomen, ten ware dat Partyen, of een van dien, by den Inventaris en 't ſluiten van het Proces, zulks ſpecialyk aen den Leenrichter kwam of kwamen te verzoeken en te requireren; zullende de Koſten van den Ordelwyzer en Adviesgelden, in zoo een geval, zyn en blyven tot laſten, of van beide Partyen half en half, indien beide hier op geinſteert hebben, of van dien genen; welke zulks hadde geëiſcht, zonder dat de gemelde Koſten, in cas van triumph met de koſten, of by ſpeciale condemnatie, of voor de halfſcheid, of voor 't geheel, tot laſten van Partye zullen kunnen of mogen gebragt worden.

XLI. Binnen veertien dagen na het inventariſeren en doen van verzoek tot Nominatie van een Ordelwyzer, zullen Partyen aen den Leengriffier, by een Memorie, opgeven die Rechtsgeleerden, welken dezelven komen te ſuſpecteren, en zulks by pœne van verſtek; zullende het uitbedingen van Rechtsgeleerden niet *in genere* van

Kwar-

Kwartieren of Steden, maer met de nominatie van perſonen moeten geſchieden.

ZUTPHEN.

XLII. Binnen acht dagen na het overgeven van die Memorien van ſuspectatien der Rechtsgeleerden, zal de Leenrichter uit de Leenmannen, die het Leengericht conſtitueren, een Ordelwyzer nomineren, en die alleen aen den Leengriffier, die den zelven ook ſecreet zal houden, bekend maken, ten einde die het Proces met de reſpective Memorien van ſuspectatien; der Rechtsgeleerden, by Partyen overgegeven, dadelyk in handen van den genomineerden Ordelwyzer zal hebben te ſtellen.

Reglements op de Zutphenſche en Gelderſche Leenprocedures.

XLIII. De Ordelwyzer invoegen als voorſz. aengeſteld zynde, zal zich by twee, of ten hoogſten drie, onpartydige bekwame Rechtsgeleerden binnen deze Provintie beleeren, en daer toe wel korter, maer niet langer dan twaelf weken, na dat hem het Proces zal zyn ter hand geſteld, varſt mogen nemen, en zoo hy eerder vaerdig was, zal hy aen den Leenrichter 't zelve bekend maken, en zal als dan 't Leengericht, om binnen drie weken te vergaderen, door den Leenrichter verſchreven worden, ten ware binnen dien tyd de Vacantie des Leengerichts, hier na Art. XLVII. geëxprimeerd, mogt invallen.

XLIV. De Ordelwyzer zal op dien Mandag 't Proces wederom exhiberen, met het advies of de adviezen, welken hy heeft ingehaelt; ten einde al 't zelve als dan, ingevolge 't hier voor Art. XXXIX. geſtatueerde, zal kunnen worden geviſiteerd, gelezen en geëxamineerd; waer na hy eerſt zyne opinie zal uiten, en daer na de andere Leenmannen, volgens vorige Practyk.

XLV. De Leenrichter zal aen den Ordelwyzer zoo veel penningen moeten verſtrekken, als hy tot zyne beleering meent noodig te hebben, of die hem zoo vaſt toezeggen, dat hy daer mede te vrede is, waer van de Ordelwyzer bewyſſelyke rekening zal moeten doen; alles met dien verſtande, dat die gene, welke zoo een Ordel-

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Gelderſche Leenprocedures.

wyzer, ingevolge Art. XL, heeft verzocht, bevoegd zal zyn om zelf die penningen aen den Leenrichter te furneren, om daer door de weerpenning (welke ook in dit geval zal zyn, dat de Leenrichter voor twee penningen, die komt te verſchieten, drie zal genieten) uit te winnen.

XLVI. De voorſchreve Leenmannen zullen, zoowel op den eerſten als tweeden Mandag, gehouden zyn, dadelyk na de Bankſpanning, met ſolemnelen Eede, aen handen van den Leenrichter, te zweeren, dat zy in 't Proces, waer over zy beſchreven zyn, geen advies gegeven hebben, noch eenigszins *directe* of *indirecte* geconſuleerd zyn; dat zy hare opinien zonder gunſt, haet of diſſimulatie, zoo als zy in oprecht gemoed en goede Juſtitie zullen oordeelen te behooren, ſinceerlyk en oprechtelyk zullen zeggen; en dat zy ſecreet zullen houden, dat zy van den Proceſſe, gedurende de viſitatie en lecture van dien, in opzigte van de ſentimenten en opinien, hooren en zien zullen.

XLVII. De Vacantien des Leengerichts zullen zyn van half July tot half September, en van den eerſten December tot den laetſten February, in welken tyd geen Mandag gehouden zal worden; zullende niet te min de hier vorens geſpecificeerde Schrifturen in handen van den Leengriffier overgeleverd, en aen de Tegen-Partye gecommuniceerd worden, en de gepreſigeerde termynen hunnen loop behouden, en van de *Ferien* ook met effect kunnen gerenuntieerd worden, wanneer beide Partyen daer in concurreren, en den Leenrichter, ten overſtaen van twee Leenmannen, daer in mede mogt bewilligen.

XLVIII. De Leenbank eens geſpannen zynde, zal geſpannen blyven, tot dat alle zaken zullen zyn afgehoord, en daer het den eenen dag is gelaten, zal men des anderen daegs weder beginnen; en zullen de Leenrichter en Leenmannen 's voormiddags twee, en 's namiddags van gelyken twee, uuren moeten beſoigneren, ten ware dezel-

ven

ven goedvonden, om des morgens vier uuren tot die besoigne, of ook meerder tyd, tot voortzettinge der zake te nemen; het welk hun zal vrystaen.

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Gelderfsche Leenprocedures.

XLIX. Zoo iemand van de Mannen van Leen op den Mandag niet en kwame, en zyn noodzuim, als Lyfsnood, Watersnood en Heeren Gebod, tot erkenteniffe van Mannen van Leen, vertoonde, die zal vervallen wezen, voor de eerste mael, in vyftig Guldens, voor de tweede mael in honderd Guldens, en voor de derde mael in tweehonderd Guldens, ten profyte van den Leenheer, nn mede in de Kosten, die Partyen daer door komen te lyden, tot erkenteniffe van het Leengericht; zullende echter, inval op den eersten Mandag drie, en op den volgenden Mandag zeven Leenmannen present zyn, die respective Mandagen hunnen voortgang hebben.

L. Wanneer iemand met de Kosten mogt hebben getriumpheert, of dat ook vruchten, schaden of melioratien mogten zyn geadjudiceerd, zal zoo een Triumphant het zelve respectivelyk by een Declaratie of korte Deductie vervatten, en die aen den Leenrichter by Request exhiberen, welke de Tegen-Party, ten overstaen van twee Leenmannen, by appoinctement zal ordonneren, om binnen zes weken, *insinuatione salva*, daer op te dienen van Diminutie of Debath, by poene dat by gebrek van dien, op de minute van dien zal worden geprocedeerd tot taxatie en moderatie; zullende, wanneer deze Diminutie of dit Debath, in handen van den Leengriffier ingediend, of by gebrek van dien, op de minute taxatie by Request verzocht zal wezen, de Leenrichter drie van de negen Leenmannen tot het taxeren van die Kosten, en vyf van dezelven, indien vruchten, schaden of melioratien zouden moeten geëstimeerd worden, doen verschryven, om te Arnhem op de Groote Zael, zonder onderscheid waer 't Leengericht in de principale zaek gehouden is; voorschreve taxatien ten zynen overstaen te doen.

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Geldersche Leenprocedures.

LI. Wanneer een Aenlegger een triumphante Sententie by het Leengericht bekomen heeft, zal de Succumbant veertien dagen tyd hebben om aen den inhoud van dien te voldoen; doch dezelve daer van in gebreke blyvende, zal de Triumphant, na verloop van die veertien dagen, zich aen den Leenrichter by Requeſt mogen addreſſeren, en, met applicatie van de geobtineerde Sententie, verzoeken Brieven van Sommatie, om binnen veertien dagen aen die Sententie te voldoen, welke de Leenrichter, ten overſtaen van twee Leenmannen, ook aen den zelven zal accorderen, die door den Leengriffier geëxpedieerd en door een Leen-Bode geëxploicteerd zullen worden.

LII. Deze veertien dagen verloopen zynde, zonder dat daer op de voldoening gevolgd is, zal de Triumphant van den Leenrichter, met applicatie van 't Relaes, mogen verzoeken Brieven van Executie aen den Officier, waer onder 't Leengoed, 't welk gevindiceerd en aen hem is geadjudiceerd, gelegen is, welke door den Leenrichter, op den naem van de Land-Furſtelyke Hoogheid, ten overſtaen van twee Leenmannen verleend, en insgelyks door den Leengriffier geëxpedieerd, en door een Leen-Bode geëxploicteerd zullen worden.

LIII. De Triumphant zal, na 't overbrengen van die Brieven, aen den Officier, om tot de werkelyke Executie te geraken, plegen zoodane Acte, welke men gewoon is, naer inhoud van de reſpective Land- of Stad-Rechten, in 't werk te ſtellen, om in 't bezit van een goed te geraken, en die de dadelyke occupatie of 't ſtellen van een Triumphant, in de werkelyke poſſeſſie, door den Officier met de ſterke hand even precedeert; wel verſtaende, dat zulks altyd maer een eenige Acte zal behoeven te zyn, en dat, wanneer 'er anderszins meer van de zelfde nature zouden gerequireerd worden, gelyk, by voorbeeld, het bieden van de eerſte, tweede en derde Ruimingen, die allen

te

te gelyk in een en de zelfde Acte zullen worden vervat.

Zutphen. Reglement op de Zutphensche en Gelderſche Leenprocedures.

LIV. Zoo binnen den gewoonlyken en in die Acte gepreſcribeerden termyn, geen Oppoſitie door den Succumbant mogt worden gedaen, zal de Officier, op aenhouden van den Triumphant, voortvaren, door den zelven met de ſterke hand (zoo noodig) in de werkelyke poſſeſſie te ſtellen, zonder dat hy daer tegen eenige verdere Oppoſitie als dan zal admitteren.

LV. Doch zoodanige Oppoſitie tegen de Executie, binnen den behoorlyken termyn, tegen de Acte, Art. LIII. vermeld, gedaen zynde, zal de Oppoſant, zonder dat noodig zal wezen dat hy daer toe worde geciteerd, van zelfs verpligt zyn, om, binnen veertien dagen daer na, een Schriftelyke Deductie, vervattende de redenen van Oppoſitie, met applicatie van 't noodige Bewys, in handen van den Leengriffier te ſtellen, die dezelve dan zal afſchryven, en welke aen de Tegen-Partye zal worden overgebragt, naer inhoud van het gedisponeerde, hier voor Art. XXXV, omtrent andere Schrifturen; by pœne dat, zoo hy daer van in gebreke mogt blyven, hy van zyne Oppoſitie zal zyn vervallen, en de Triumphant zal mogen voortvaren met het vervolgen der Executie, ingevolge Art. LIV.

LVI. De Triumphant zal, binnen gelyke veertien dagen, na de ontvangene Copy van de voorſz. Deductie, *cum annexis*, daer op dienen van zyn Debath; waer omtrent, gelyk mede *caſu quo* omtrent de verdere Schrifturen, desgelyks het gedisponeerde hier voor Art. XXXV. zal worden gevolgd.

LVII. Indien by dat Debath geene andere Documenten mogten zyn geappliceerd, als de Sententie, Summatie, Brieven van Executie en de Acte, Art. LIII. gemeld, zal daer mede dit different, in cas van Executie en Oppoſitie, voor geinſtrueerd en volſchreven gehouden worden; maer wanneer daer by nog andere Documenten mogten

zyn

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Gelderſche Leenprocedures.

zyn gevoegd, zal 't zelve overgaen in handen van den Oppoſant, om, binnen veertien dagen na de ontvangene Copye, daer tegen te dienen van Contra-Debath; gelyk ook daer tegens, binnen gelyke veertien dagen na den ontvangſt van de Copye, de Executant zal dienen van *perſiſtit*, waer mede dit Disput voor voldongen zal worden aengezien.

LVIII. Deze Schrifturen in handen van den Leengriffier ingediend zynde, zal de Aenlegger en Verweerder, of beide te gelyk, of een van dezelven, die zulks mogt goedvinden, binnen veertien dagen daer na, Requeſt aen den Leenrichter preſenteren, ten fine van prefixie van een dag, tot het inventariſeren der Stukken, en *in cauſa*, te concluderen, welke daer toe, ten overſtaen van twee Leenmannen, by appoinctement, een zekeren dag en uur hebbende geaſſigneert, en daer van inſinuatie aen de Partye, die het zelve niet mede mogt verzocht hebben, gedaen zynde, zullen Partyen, of hunne Volmagtigers, wederzyds Stukken behoorlyk inventariſeren, en dien Inventaris met en nevens den Leengriffier ondertekenen: zullende, wanneer de eene Party niet mogt compareren, en dat nochtans aen den Leengriffier kwam te blyken dat hy, of zelf 't verzoek tot prefixie van een dag aen den Leenrichter hadde gedaen, of dat aen hem 't geobtineerde appoinctement was geinſinueerd, met het formeren en teekenen van den Inventaris met de andere Partye, welke compareert, worden voortgevaren, en, ten aenzien van de niet comparerende, 't daer voor gehouden worden als of hy zelve den Inventaris mede geteekend, *in cauſa* geconcludeert, en van verdere productie gerenuntieert hadde.

LIX. De voorgemelde reſpective termynen van veertien dagen zullen, zoo wel als alle anderen, in dit Reglement gepreſcribeerd, peremtoir worden gehouden, zonder dat eenige compellen plaets zullen hebben.

LX. Als de zaek tuſſchen Partyen is geconcludeerd,

Zutphen. Reglement op de Zutphensche en Geldersche Leenprocedures.

deerd, en de Inventaris, als gezegd, gemaekt, zal de Leengriffier daer van aen den Leenrichter aenstonds kennisse geven; en zal die, binnen veertien dagen daer na, alle de Leenmannen, die over de Sententie gezeten hebben, verschryven, om ter aengestelder tyd en plaetse, alwaer 't Leengericht te voren gehouden is, te verschynen, om over de redenen van Oppositie en den voortgang der Executie, tusschen deze Partyen, te erkennen en daer over te sententieren, zonder dat het noodig of toegelaten zal zyn, om in dit geval een Ordelwyzer te verzoeken of te benoemen, of 't Advies van onpartydige Rechtsgeleerden in te nemen; zullende, ten einde voorschreven, de Leenbank, uit kracht van de eerste Spanning, alnog voor gespannen, gelyk ook de respective Borgen, in 't begin van 't Proces gesteld, als tot 't eigentlyk uiteinde van den Processe toe verbonden blyvende, ook voor gecontinueerd gehouden worden.

LXI. Wanneer verstaen mogt worden geen genoegzame redenen van Oppositie gegeven te zyn, en dat mitsdien de begonnen Executie zynen behoorlyken voortgang zal gewinnen, zal de Executant, ingevolge het LIV. Art., mogen voortvaren, en zal als dan geen verdere Oppositie admissibel zyn.

LXII. Alle Leenen, van dezen Furstendom en Graefschap releverende, zullen voor den Stadhouder van de Leenen en twee Mannen van Leen, nevens den Leengriffier, die de Acte opstelt en vervaerdigt, uitgegeven en ontvangen worden, gelyk ook alle andere Acten in die forme gepasseerd zullen worden; en zal de Leengriffier, in de Stad present en by de hand zynde, een van die Leenmannen zyn; zoo nochtans, dat de Stadhouder der Leenen, op verzoek van die gene, die de Acte passeert, twee andere Leenmannen buiten den Leengriffier zal mogen emploieren, voorbehoudens in dien val de Jura van den Leengriffier als Leenman.

LXIII. Al 't geen ten Leen-Rechten zal moeten

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Gelderſche Leenprocaduren.

ten uitgericht worden, zal by een ieder Leenheer en zyne Mannen van Leen geſchieden, en zoo de Leenheer zoo vele Leenmannen, hier toe bekwaem, niet hadde, als deze Ordonnantie vereiſcht, zal hy de Heeren Staten dezes Furſtendoms en Graefſchaps, als zynen Over-Leenheer, of den Heere Erfſtadhouder, verzoeken, om een competent getal van zyne Leenmannen hem te willen toeſchikken.

LXIV. Deze voorſz. Ordonnantie zal niet alleen van den Over-Leenheer, maer ook van de Onder-Leenheeren, en andere independente Leenheeren, zoo veel de manier van Procederen in petitoire Leenzaken betreft, zoo wel omtrent Leenen ten Zutphenſchen Rechten, als ten aenzien van andere Leenen, tot wat nature die ook ſtaen, gehouden worden; voorbehoudens nochtans aen ieder den aert, nature en gerechtigheid zyner Leenen, en plaetſe daer dezelven gehoorende zyn; alles met dien verſtande nochtans, dat 't geen van een vooraſgaende *Tentamen Concordiæ* voor den Hove Provintiael, de Remiſſie ten gebeurlyken rechten, het Verzoek tot de Opening van 't hooge Leengericht, met allen aenkleven van dien, hier voren is geſtatueerd, als alleen applicabel op 't hooge Leengericht dezes Furſtendoms en Graefſchaps zynde, ten aenzien van de andere Leengerichten zal worden voorbygegaen, en dat mitsdien de Verzoeken tot het conſtitueren van 't Leengericht aen de reſpective Leenheeren directe zullen worden gedaen; dat dezelve Leenheeren, by 't accorderen van de Openinge van het Leengerichte, zich zullen hebben te expliceren, of zy zelf als Leenrichters zullen fungeren, en, zoo een ander in hunne plaetſe zulks zal waernemen, die voorzieninge te doen, dat daer toe een behoorlyke Commiſſie aen zoo een door hen worde verleend.

Or-

Ordre en Reglement op de Gerechtigheden en Jura van 't hooge Leengerichte onder den Eikenboom, op 's Gravenhof, te Zutphen, of over andere Leenen op de plaetse van 't Hof te Arnhem.

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Gelderſche Leenproceduren.

De Leenrichter voor 't paſſeren der Acte, waer by de Leen-Citatie verzocht word	f 3:	0:	0
De Leengriffier	1:	4:	0
Voor het depecheren der Acte	0:	6:	0
De twee Leenmannen	1:	4:	0
De Leenrichter voor het nomineren van de Leenmannen, en Vacatie om met den Leengriffier daer over te ſpreken	3:	0:	0
Leengriffier	1:	10:	0
De Leengriffier voor de Memorie en verſcheide Leenmannen op 't papier te ſtellen	1:	4:	0
Voor ieder Leen-Wete de Leenrichter	1:	10:	0
Griffier	1:	4:	0
De twee Leenmannen, en zoo van alle Citatiën in Leenzaken	1:	4:	0
De Klerk voor de Expeditie	0:	6:	0
Voor den Brief aen den Magiſtraet te Zutphen, tot notificatie van den Gerichtsdag, en verzoek van de plaets voor het Leengericht te doen prepareren	1:	4:	0
Vacatie en Vertering, des daegs, voor den Leenrichter	15:	0:	0
Ieder Leenman	9:	0:	0
Leengriffier	9:	0:	0
Ieder Bode, daegs	2:	10:	0

De Reiskoſten zullen aen den Leenrichter, ieder Leenman en Leengriffier, na verafgelegenheid van de plaetſe, begroot en goed gedaen worden.

Kamerbewaerder voor ieder Mandag eens	4:	0:	0

De Schout by Nacht te Zutphen, voor het afkeeren der Jongens, zitten-

ZUTPHEN.

Reglement op de Zutphensche en Geldersche Leenprocedures.

de het Leengericht, van ieder sessie onder den Eikenboom . . *f* 1: 10: 0

Voor twee van zyne Dienaren 1: 10: 0

Voor 't afschryven van Oordeelen voor den Leengriffier . . 1: 4: 0

Voor 't afschryven van Schrifturen met de Documenten, voor ieder blad, redelyk compres geschreven, aen den Leengriffier . . . 0: 4: 0

Doch de Leen-Processen zullen in 't toekomende niet meer geprotocolleerd of geregistreerd mogen worden, maer zullen de originele Schrifturen van 't Leen-Proces ter Griffie, na dat de zaek tusschen Partyen zal zyn getermineerd en afgedaen, moeten weggelegd en bewaerd worden.

En zal ook de Leengriffier van de laetste Schrifturen, waer van geen Copy aen de Tegen-Partye overgaet, geen Bladgeld mogen rekenen of vorderen.

Voor een Decreet by 't hooge Leengericht gegeven wordende . . 1: 4: 0

Voor een Comparitie, die voor Heeren Commissarien word gehouden, de Leenrichter, zoo mede tot Commissaris mogt worden genoemd . . 2: 10: 0

Ieder Leenman . . 1: 10: 0

Leengriffier . . . 1: 10: 0

De Leengriffier voor het indienen, ontvangen en het stellen van de receptie en appoinctement van ieder Schriftuur 1: 10: 0

Dezelve voor het bywonen van de Inventarisatie der Stukken en Conclusie *in causa* 1: 10: 0

Voor een Comparitie, die voor den Leenrichter gehouden word tusschen Partyen, op verzoek van een der Partyen, 't zy by Request als anders,

De Leenrichter . . . 2: 10: 0

Ieder Leenman . . 1: 10: 0

Griffier 1: 10: 0

Voor een definitive Sententie . 8: 0: 0

Acte van Taxatie . . . 6: 0: 0

Voor

Voor de Advokaten.

ZUTPHEN. *Reglement op de Zutphensche en Geldersche Leenprocedures.*

Tot laste van een succumberende Partye zal, *in taxando*, maer één Advokaet goed gedaen worden, aen welken ook niet meer voor Vacatien, 't opstellen van Schrifturen, Consultatien als anders, zal worden gevalideerd, als 't Reglement van 't Hof Provintiael voor de Advokaten, in den jare 1683 opgesteld, medebrengt.

Gelyk ook in 't generael alle de Advokaten, wanneer humme Specificatien of Declaratien in een petitoire Leenzaek, met relatie tot humne eige Clienten, zullen opmaken, verpligt zullen zyn zich naer 't gemelde Reglement te reguleren.

De Aenspraek, in cas van vindicatie van een Leen, zal mede tot laste van een succumberende Partye, wel minder, indien de Schrifturen zich zoodanig mogten bevinden, maer niet hooger mogen worden gerekend dan tot vyftig, het Antwoord *in exceptivis* vyfentwintig, het Antwoord ten principalen vyfenzeventig, Antwoord op de Exceptie of Exceptien veertig, Repliek exceptioneel zestig, Repliek ten principalen honderdtwintig, Dupliek exceptioneel tachtig, Dupliek ten principalen honderdzestig; de Deductie, vervattende de Redenen van Oppositie tegen de Executie veertig, Debath zestig, Contra-Debath tachtig; en *Persistit* honderd folien, waer op, volgens voorsz. 's Hoves Reglement, zestien regelen aen ieder zyde, redelyk compres geschreven en geemandeerd, zullen moeten zyn geschreven, waer op, *in taxando*, 't Leengericht naer behooren zal letten.

De Advokaten, welken een Party voor het hooge Leengericht hebben gepatrocineert, zullen bevoegd zyn om humne Clienten voor 't Hof Provintiael, tot betalinge van hun Verschot en Salaris, te conveniëren, even en op de zelfde wyze, als of zulks in zake, voor den Hove rechthangig geweest zynde, gedaen en verdiend was.

ZUT-PHEN.

Rakende het verzoeken van Consent, om op de Leengoederen te Procederen.

Reglement op de Zutphensche en Geldersche Leenprocedures.

Tot wegneminge van alle onnoodige Onkosten en trainissement van Proceduren, zullen alle die genen, die Consent om op de Leengoederen te procederen willen verzoeken, zich, by absentie van de Landschap, kunnen addresseren aen den Stadhouder van de Leenen dezes Furstendoms en Graefschaps, die by dezen geauthoriseerd word om zoodane Consenten, op den naem van de Land-Furstelyke Hoogheid, ten overstaen van twee Leenmannen, te accorderen, in 't byzyn van den Leengriffier, die daer van pertinent Register zal houden.

En zal het zelve Consent, om te procederen op Leengoederen, niet immediaet van dezen Furstendom en Graefschap releverende, worden verzocht aen ieder independent of ander Leenheer, waer aen het Goed Leenroerig is, of van deszelfs Stadhouder, welke zoodane Consenten op den naem van zynen Leenheer, ten overstaen van twee Leenmannen, zal kunnen verleenen, waer van door zynen Leengriffier mede pertinent Register zal gehouden worden.

En op dat een ieder hier van behoorlyke kennisse moge hebben, zal dit Reglement met den druk gemeen gemaekt en alomme, ter gewoonlyker plaetse, gepubliceerd worden.

Dies te oirkonde is opgemelden Furstendoms en Graefschaps secreet Zegel op 't spatium dezes gedrukt, en deze door den Griffier onderteekend geworden.

Aldus gedaen en gearresteerd op een Ordinaris Landdag binnen de Stad Zutphen, den 20 October 1756.

Ter Ordonnantie van hunne
Edele Mogenden,

J. VAN ESSEN.

Tot

Tot verhoedinge van Brand, die door het verzuim van het Vegen der Schoorsteenen ligtelyk ontstaen kan, hebben Burgemeesters, Schepens en Raed dezer Stad, den 27 der laetste Slagtmaend, een Publicatie gearresteert, waer by zy alle Burgers, Ingezetenen, en die het verder zou mogen aengaen, op het allerernstigst en nadrukkelykst, gelasten hunne Schoorsteenen, die sedert eenigen tyd niet geveegd zyn en waer in echter dagelyks gestookt word, binnen den tyd van een maend, na deze Publicatie, te doen Vegen van het overtollige Roet, en zoodanig te doen zuiveren, dat daer uit geene onheilen van Brand zullen te vrezen zyn; na welken tyd van Stads wegen een particuliere Visitatie zou worden gedaen, op de boete van vier Stads Ponden, voor die bevonden zal worden daer in nalatig te zyn. ZUTPHEN.

Naerdien het Beleenen van Panden by deze en gene Burgers, strydig tegens het Octroi aen den Stads Tafelhouder in de Bank van Leeninge, meer en meer in zwang begint te gaen, hebben gemelde Burgemeesters, Schepens en Raed, den 22 der laetste Wintermaend, ook een Ordonnantie gearresteert, en dezelve, den 24 dier maend, by trommelslag, gepubliceert, waer by zy allen, die reeds dusdanige Panden onder zich zouden mogen hebben, lasten en gebieden dezelven, binnen acht dagen na deze Publicatie, aen den Eigenaer te restitueren; en indien de Eigenaer deswegen de Aenbrenger mogt zyn, zal het beleende Pand of Goed hem, zonder restitutie der ontvangene Penningen, moeten worden wedergegeven. Wyders gelasten hunne Ed. Achtb. zoodanige Beleeningen, buiten den Geoc-

ZUTPHEN. troieerden Bankhouder niet meer te doen of te nemen, op de verbeurte van het beleende Goed, ten aenzien van den Eigenaer, en eene boete van viermael het beloop der Penningen, op de Panden verstrekt, ten aenzien van die het Geld verschoten heeft, ten voordeele van de Stads Diakonie; boven en behalven zoodanige arbitrale Correctie, als hunne Ed. Achtb. zullen bevinden te behooren: wordende de Boekhouder van de gemelde Diakonie gelast hier op een wakend oog te houden, de Contraventeurs te ontdekken en aen het Gerichte bekend te maken, om, in overeenkomst van deze Resolutie, daer tegen te worden geprocedeerd.

Nog hebben Burgemeesters, Schepens en Raed dezer Stad gelast, by eene Publicatie van den 29 dier Wintermaend, dat, naerdien de Besmettelyke Ziekte onder het Rundvee zich tot nog toe niet openbaert, hoewel dezelve op verscheide plaetsen, niet verre van hier, grasseert, om alle mogelyke precautie te gebruiken, aen ieder zal worden geinterdiceerd het inbrengen van eenige Huiden of Vellen in deze Stad, dan op eene Attestatie dat dezelven van gezonde Beesten zyn geslagt en ter plaetse, waer geene Besmettelyke Ziekte is, of dat dezelven, ten weinigsten, veertien dagen in de Kalk of het Zout zyn geweest; alles op de verbeurte van de Vellen en een boete van vyftig Stads Ponden.

Laetstelyk hebben welgemelde Burgemeesters, Schepens en Raed, den 5 van deze Louwmaend, uit aenmerkinge van de aenhoudende sterke Vorst en strenge Koude, en dat deze en gene Burgers en Ingezetenen, door het stilstaen van verscheide Handwerken, groot gebrek aen

Brand

Brand zullen hebben; hun loflyken iever om den Noodlydenden te hulp te komen, welke in vorige tyden door hunne Ed. Achtb. meer betoond is, weder doen blyken, met goed te vinden dat aen alle benoodigde Burgers en Ingezetenen, die zulks begeeren, van Stads wegen een zekere quantiteit Turf zal worden uitgedeeld; zoo nogthans dat hier toe alleen berechtigd zullen wezen de genen, die niet van de Diakonie dezer Stad leven, welken uitdrukkelyk uitgesloten zyn. Ten dien einde stond het dezen Behoeftigen vry, zich, den 6. dezer Louwmaend, des morgens ten tien uuren, aen het Stads Schepenhuis te adresseren, om aldaer, naer bevindinge van zaken, een schyn of merk te ontvangen, op welker vertooning, dien zelfden namiddag, de Turf zou worden uitgedeeld. ZUTPHEN.

Wanneer Adelyke Bezittingen en Vorstelyke Gebouwen, die tot luister van een Gewest strekken, door eenige omstandigheden gevaer loopen van in verval te zullen geraken, verheugt zich de Ingezetenen, wanneer hy deze bezittingen in handen gebragt ziet, die dezen luister in stand kunnen houden en dezelven dus dezer bachlykheid onttrekken. De waerheid hier van blykt thans omtrent het alomberoemde en hoogädedelyke Huis of de Havezathe *de Voorst*, gelegen by Warnsveld, in dit Graefschap, die weleer de lust der oogen van den Reiziger, of Landzaet, in deze Provintie was, doch, door de afwezenheid van den Bezitter, wiens belangen hem in Engeland houden, en die de zorge over dit Huis derhalven aen vreemden heeft moeten overlaten, waer door het zelve niet alleen zynen luister stond te verliezen, maer

ZUTPHEN. veelligt met der tyd geheel gesloopt te worden. Dit hoogadelyk Landgoed werd, in den jare 1700, op koste van zyne Majesteit, Koning Willem den III, met eene zoo vorstelyke Pracht opgebouwd, dat het beroemd was voor een der keurigste Landhuizen, niet alleen van deze Provintie, maer ook van alle de Nederlanden. Het werd door dezen Vorst aen den Grave van Albemarle vereerd, die, gedurende 's Konings leven, veel gelds tot instandhoudinge en verfraeijinge van het zelve, besteedde, doch na wiens dood hier omtrent merkelyke verandering voorviel, zoo dat de naburige Landman, die zich door den arbeid van den Grave merkelyk gehinderd rekende, niet ontzag eenige toegangen derwaert om te spitten; gelyk ook de Hooge Heerlykheid, die aen dit Huis in het bovengemelde jaer gehecht was, in het jaer 1705 weder vernietigd werd. Dit alomberoemde Huis is thans met alle deszelfs Rechten en Gerechtigheden, door den Lord George, Grave van Albemarle, uit de hand verkocht voor een somme van eenhonderdentwintigduizend Guldens, aen den hooggeboren Heere *Otto Fredrik Grave van Lynden*, Vryheer van Nederhemert, beschreven in de Ridderschap en Ordinaris Gedeputeerden des Kwartiers van Nymegen. Ingevolge dezen Koop, is de bezitting van dit Huis, met alle de daer onder behoorende Gerechtigheden en Goederen, den 8 der laetste Wintermaend, aen zyne hooggeb., met de vereischte plegtigheden, overgegeven en afgestaen, door den Heere Rentmeester Jan Willem Scholten, als daer toe wegens bovengemelden Heere Grave gevolmagtigd door een Acte, daer toe by het Wel Ed. Scholten-

ten-Gerichte dezes Graefschaps, gepasseerd. By die gelegenheid waren, op den Huize Voorst, ontboden alle de Pachters en Bruikers der Goederen, tot deze Havezathe behoorende, aen welken van de overgifte dezer bezittinge gerechtelyk kennis gegeven, en gelast werd voortaen den hooggemelden Heere Grave van Lynden, als Heer en Eigenaer, te erkennen, en de orders van denzelven te gehoorzamen. Daer na verscheen de laetstgemelde Heer Graef mede voor het welgemelde Scholten-Gerichte, en verklaerde de overgegeven bezitting van dit Landgoed, ten effecte als naer Rechten, te aenvaerden. Dus staet dit Sieraed der Nederlanden, en byzonder van de Graefschap, door eene gelukkige verwisseling van Heere, in luister te blyven en waerschynlyk te zullen aenwinnen. ZUTPHEN.

ARNHEM.

INgevolge eene Landschaps-Resolutie van den 21 der Wynmaend des voorlede jaers, is, door het Hof Provintiael alhier, of op naem van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, en de Raden, den 2 der laetste Slagtmaend, een Publicatie geschied, tot weeringe van tweede Huwelyken, by welken, op eene behoorlyke wyze, den onmondigen Kinderen de Portie, die hun in hunnes afgestorven Vaders of Moeders Goed naer rechten toekomt, welke hier Afgoeding geword, niet afgedeeld of bewezen is. Zy luid dus: ARNHEM.

ARNHEM.

Geene Tweede Huwelyken mogen geproclameerd worden zonder een Blyk dat aen Onmondigen, uit een Eerste Huwelyk, Afgoeding gedaen zy.

WY Gouvernante en Voogdes van den minderjarigen Erfstadhouder, en Raden, in name van de Ed. Mog. Heeren Staten des Furstendoms Gelre en Graefschaps Zutphen, doen te weten: Alzoo Ons is voorgekomen, dat, hier en daer binnen deze Provintie, en vooral in den Kwartiere van Veluwen, niettegenstaende het uitdrukkelyk verbod Landrechtens, deze en gene van langstlevende Ouderen tot een tweede Huwelyk komen over te gaen, zonder aen hunne Kinderen, wegens derzelver overledene Vaders of Moeders Versterf behoorlyke Afgoeding te hebben gedaen, en dat zommige Predikanten zoodane Personen, schoon Onmondige Kinderen uit hun eerste Huwelyk hebbende, komen in te schryven, te proclameren en te trouwen, niettegenstaende dusdane Afgoeding niet is geschied, tot groot nadeel dikwils van die Onmondigen.

ZOO IS 'T, dat Wy, uit kracht van 's Landschaps-Resolutie van den 21 October dezes jaers, daer in, tot bevordering van eene meerdere securiteit voor de Onmondigen, willende voorzien, by deze, in name als boven, de respective Predikanten dezer Provintie gelasten, om voortaen geene Weduwenaers of Weduwen in Ondertrouw op te nemen, veelmin te proclameren of te trouwen, alvorens hun naer behooren is gebleken dat dezelven uit hun eerste Huwelyk geene Kinderen hebben, of, hebbende en dezelven onmondig zynde, een Magescheid met der Kinderen Momboirs, tot Afgoedinge van dezelven, is opgericht, en op een wyze, als de respective Wetten medebrengen, geapprobeerd; by pœne van arbitraire correctie, indien iemand bevonden mogte worden aen het geen voorsz. gecontravenieert te hebben: Alles nochtans onverkort het gestatueerde by de respective Landrechten tegens zoodane Weduwenaers of Weduwen, die, niettegenstaende de voorsz. Interdictie, middel mogten weten te vinden om hun tweede Huwelyk, zonder

der aen de Onmondigen Afgoeding te doen, gesolemniseerd te krygen. ARNHEM.

En, op dat niemand hier van onwetenheid hebbe voor te wenden, zal deze alomme, ter plaetse men gewoon is, worden gepubliceerd en geaffigeerd. Enz.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

TEgen het afsteken en werpen van Zwermers en Voetzoekers onder de Koetsen en Paerden, als mede het schieten met Busschen en Snaphanen, hier in het Voorhout, op den Vyverberg, Kneuterdyk en andere Plaetsen meer geschiedende, is, den 17 der laetste Wintermaend, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, mitsgaders den President en de Raden over Holland, Zeeland en Vriesland, een Publicatie gedaen, waer in het zelve, op eene boete van drie Guldens, telken reize te verbeuren, verboden word; welke boete zou worden geëxecuteerd met het afnemen van het opperste Kleed en het Schietgeweer, boven en behalven de Actie van den Geinteresseerden, zoo wanneer iemand daer door mogt wezen gekwetst of beschadigd; zullende de Ouders van wegens hunne Kinderen executabel zyn. 's GRAVENHAGE.

Hunne Hoog Mog., de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, hebben de volgende Uitschryving van eenen Dank-, Vast- en Bededag, te houden op den 16 der Sprokkelmaend, eerstkomenden, naer de byzondere Provintien afgezonden.

Zoo

's GRAVENHAGE.

Uitschryving van den Dank-, Vast en Bededag.

ZOo ooit een Volk plegtelyk geroepen word om, met dankbaerheid, zich zelven ter neder te werpen voor den Throon des Allerhoogsten, en zoo het ooit bewogen kan worden om met ootmoedigheid te denken op deszelfs Overtredingen en Onwaerdigheid, moet het wezen; wanneer het op een zonderlinge wyze bewaerd is voor Rampen en Ongelukken, waer in anderen zyn ingewikkeld, en wanneer het te gelyk bevreesd en ontzet word door Oordeelen, waer mede andere Volkeren van rondom zyn bezogt. In die omstandigheden stelt de Goddelyke Voorzienigheid jegenwoordig de Ingezetenen van deze Republiek, en wenschelyk zoude het wezen, dat zy naer behooren daer op acht gaven, om geen gevaer te loopen van door strenger en nadrukkelyker middelen gebragt te worden tot de overweginge van hunnen pligt.

Gedurende eenigen tyd herwaert zyn verscheide gedeelten van Europa, het een na het andere, bezogt geworden met een menigte van groote en treffende Ongelukken, waer van zommigen van dien aert zyn, dat die zich meer en meer zouden uitbreiden en zelfs algemeen worden.

De verschrikkelyke Aerdbevingen, die zommige Ryken van Europa hebben geschud, en al de overigen gedreigt, hebben te diepen indruk gemaekt om reeds uitgewischt te zyn uit de harten van die genen, die Gods Voorzienigheid erkennen, of zelfs maer eenig gevoel hebben van 't geen hun Evenmensch overkomt.

Dezen zyn gevolgd door de onheilen van den Oorlog, welke eerst begonnen is door een Vredebreuk tusschen twee magtige Natien, en sedert, door een ongelukkige zamenloop van omstandigheden, is uitgebroken tusschen twee groote Duitsche Mogendheden. Welke den uitslag of de uitgestrektheid van deze Vyandelyke Bewegingen zal wezen, is alleen bekend aen den Opperften Bestierer en Regeerder van alles. Echter kunnen ze niet nalaten een welgegronde en rechtmatige be-

bekommering te verwekken in alle die genen, die door hunne nabuurschap daer in belang hebben.

's Graavenhage.

In het midden van deze Beroeringen genieten wy, tot hier toe, de aengename vruchten van Vryheid en Vrede, door de onverdiende Goedertierenheid van die aenbiddelyke Voorzienigheid, wiens Zegeningen niet geschikt zyn naer onze dankbaerheid, en wiens Oordeelen tot nog toe niet zyn uitgedeeld naer mate van onze verdiensten. De voorrechten, die wy genieten, hebben ons niet genoeg, en zoo als het wel behoorde, aengezet tot schuldige Gehoorzaemheid aen den Koning der Koningen, noch hebben de Oordeelen, waer mede wy gedrukt of gedreigd zyn, de vereischte uitwerking gehad, om ons te leiden tot Berouw en Bekeering; zoo dat wy, in allen opzigte, verpligt zyn ons zelven te vernederen in de Goddelyke tegenwoordigheid, en ernstelyk te denken op de verbeteringe onzer wegen.

Uitschryving van den Dank-, Vast en Bededag.

Ingevolge van een aendagtige opmerkinge op dit alles, hebben Wy goedgevonden uit te schryven een algemeenen Dank-, Vast- en Bededag, over alle de Geunieerde Provintien, Geassocieerde Landschappen, Steden en Leden van dien, tegen Woensdag, die wezen zal den 16 February eerstkomenden, om met alle de Inwooneren des Lands, ten zelfden dage, op een plechtige wyze, den Koning der Koningen en Heere der Heeren, door wien alleen alle Ryken en Staten opkomen en ondergaen, aen te roepen en groot te maken; om ons zelven op het diepste voor zynen Throon te vernederen, onder een gevoelen van Onwaerdigheid, en van de Zonden en Ongerechtigheden des Lands, door welken zyne goedheid word veracht, en zyne rechtvaerdige Regering in vergetenheid gesteld; om zyne Goddelyke Barmhertigheid te bidden om de Afweeringe van de Besmettelyke Ziekte en Sterfte, die nog blyft woeden onder het Rundvee; om zyne Lankmoedigheid en Verdraegzaemheid te roemen wegens de aenhoudendheid van onzen Vrede, Vryheid en On-

's GRAVENHAGE.

Uitschryving van den Dank-, Vast- en Bededag.

Onafhankelykheid, en de bewaring van onzen Zuiveren en Heiligen Godsdienst, daer andere Volkeren rondom ons in Beroeringen en Onrusten leven; om te smeeken om de Continuatie van deze dierbare Voorrechten, en de Bescherming van Gods Almagtige Hand tegens alle de Gevaren, die ons zouden kunnen dreigen door het naderen van den Oorlog aen onze Grenzen; en voornamelyk, om te bidden om de Vergeving van onze Zonden, om des Heilands en Zaligmakers wille, en om den Invloed en Bystand van zyne Genade, tot verbeteringe en bekeeringe van een zondig Land.

En dewyl Wy, met een plegtige erkentenis van het Opperbestier der Voorzienigheid, om de Goddelyke Bescherming aenhouden en zyne Oordeelen afbidden, zyn Wy, by deze gelegenheid, ook verpligt vuuriglyk te bidden om zynen Zegen over diegenen, welker pogingen kunnen medewerken tot Bewaringe van onze Rust en Bevorderinge van onzen Voorspoed, namelyk de Hooge Overigheid dezer Landen; dat de Goddelyke Wysheid moge voorzitten in hunne Vergaderingen, hunne Raedslagen bestieren en hunne Maetregelen vruchtbaer maken, tot Behoud van onze dierbare Rechten en Vryheden, tot Conservatie van den Vrede, tot Welzyn van de Commercie en tot Bevorderinge van den Welstand en Luister van deze Republiek.

Wy moeten ook, op eene byzondere wyze, den Goddelyken Zegen afsmeeken over den Persoon en de Opvoedinge van zyne doorl. Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje en Nassau, onzen zeer geliefden Erfstadhouder, dat God, die de harten der Prinsen in zyne hand heeft, zyne teedere Jeugd wil buigen tot alle Christelyke en Prinselyke Deugden; zynen Naem roemruchtig maken door alle die Hoedanigheden, waer door een Volk gelukkig kan worden; zyn dierbaer Leven verlangen en hem bewaren tot een algemeenen Zegen voor deze Geunieerde Provintien. En daer benevens voor de hoogstgeëerde Persoon van hare Kon. Hoogheid,

de Vrouwe Gouvernante, dat God de allefuitmun- tendste blyken van zyne Goedertierenheid en Goed- heid over haer wil uitstorten, hare Raedslagen be- stieren en hare Administratie bekroonen met de gelukkigste uitkomsten; dat hy hare dagen tot in een hoogen Ouderdom wil uitstrekken en haer ge- noegen volkomen maken in de Deugden en Voor- spoed van haer beminnelyk Nageslagt.

's Gra- venha- ge.

Uitschry- ving van den Dank-, Vast- en Bededag.

Het zal ook, by deze gelegenheid, voor Ons ten hoogsten betamelyk zyn onze Gebeden aen den Oppersten Regeerder der Volkeren uit te stor- ten, ten behoeve van die ongelukkige Landen, die het Theater zyn van den Oorlog, hem bid- dende hare Onheilen te verzachten, en die spoe- dig tot een gelukkige uitkomst te brengen; de Oorlogen, die in Europa zyn ontstaen, te doen ophouden; en de Wolken, die met zoo een don- ker en schrikkelyk aenzien het zelve boven het hoofd hangen, te doen verdwynen.

Dat hy de Harten van de Koningen en Prinsen tot Billykheid en Vrede wil neigen, en uitwerken dat het heerschzuchtige Zwaerd eens in de schee- de word gestooken.

Eindelyk mogen wy niet vergeten ook onze Wenschen aen den Allerhoogsten op te dragen, voor den Welstand van alle de Protestantsche Kerken door de geheele Wereld, hem biddende, dat hy dezelven wil bewaren en beschermen by hare geheiligde Voorrechten, tegens alle opently- ke of heimelyke aenslagen, en het geweld van die- genen, die dezelven onderdrukken en vervolgen, verzachten; in het byzonder, dat Hy de Gere- formeerde Kerken van ons Vaderland wil zegenen en voorspoedig maken, en dezelven meer en meer doen bloeien in zuiverheid van Leer, Eenigheid en Liefde, in Godsvrugt en Deugd, en dat hy de getrouwe pogingen van derzelver Leeraren, ten dien einde, wil begunstigen en bekroonen met duurzame en wezentlyke Vruchten.

Alles tot Grootmakinge van des Heeren Aller- heiligsten Naem, Voortplantinge en Aenwas van

de

's Gravenhage. de Ware Christelyke Gereformeerde Religie, Conservatie van onze diergekogte Vryheid en onzer aller Zielen Zaligheid. Enz.

By hunne Hoog Mog. is, den van deze Louwmaend, ook vastgesteld een Augmentatie of Vermeerdering van veertien Oorlogschepen te doen.

Oudewater.

Oudewater. Op Approbatie van den Ed. Achtb. Magistraet dezer Stad, den 16 der voorleden Wintermaend verleend, hebben de Kerkmeesters van de Parochiekerke alhier, den 11 dier maend, goedgevonden een Reglement te formeren op de Zitplaetsen, zoo van Stoelen als Banken, in de gemelde Kerke; het welk hoofdzakelyk behelst: Dat de Begeving dier Zitplaetsen alleen zal staen aen Kerkmeesteren in der tyd; en zullen de Bezitters dier Plaetsen, daer voor aenstonds, ten behoeve der Kerke, betalen, als de Lyst, hier van geformeerd, behelst. De Possesseurs der Stoelen zullen dezelven bezitten, gedurende hun leven lang, ten ware zy buiten de Stad metter woon mogten vertrekken, wanneer dezelven aen de Kerk vervallen zullen; en ingeval van overlyden, zullen de Stoelen versterven op de Dochters, zoodanig dat de oudste de preferentie heeft boven de tweede, en zoo vervolgens; en wanneer 'er door de Moeder meer Zitplaetsen bezeten worden, zal de oudste Dochter de optie hebben, en vervolgens de tweede en dus verder; 't welk ook plaets zal hebben, ingeval de Moeder uit de Stad mogt vertrekken, en in dit

dit geval of van overlyden, moet de Overtee- OUDE-
kening, uiterlyk binnen drie maenden, by den WATER.
Koster bezorgd of de Plaetsen voor geabandonneerd gehouden worden. De Zitplaetsen in de Kerkbanken, alzoo dezelven maer op een jaerlyksche recognitie begeven worden, zullen, by het vertrek of versterf der Possesseuren, met het eindigen van het jaer, waer in dezelven getreden zyn, vervallen ten behoeve van de Kerke. Niemand, die eigen Banken in de Kerk bezit, zal dezelven mogen verkoopen, vermaken of vervreemden, dan met Consent van Burgemeesteren, en mits betalende zes Guldens, ten behoeve der Kerke, of zoo veel minder naer rato, ingevalle meer Eigenaers tot die Bank waren. Ingevalle van overlyden zullen de eigen Banken, zonder Recht te betalen, versterven op de Descendenten, volgens 't Versterfrecht dezer Landen, die dezelven zullen blyven bezitten, mits dat zy dit uiterlyk binnen drie maenden aen Kerkmeesteren aengeven en voor ieder Bank betalen drie Guldens, of naer proportie, ingeval meer dan één Eigenaer tot dezelven is; doch van de betaling van dit Recht zullen Man of Vrouw zyn geëximeerd. De tegenwoordige Eigenaers van de Stoelen of Banken moeten aen Kerkmeesteren, binnen drie maenden, hun eigendom opgeven en bewyzen, op pœne van verstek. Voor Recognitie van de Zitplaetsen zal jaerlyks moeten betaeld worden zoo veel, als by zekere Lyst is gereguleerd, of de Zitplaetsen zullen vervallen zyn ten behoeve van de Kerke. Voor nieuwe Stoelen zal aen Kerkmeesteren moeten betaeld worden één Gulden. Dit Reglement heeft aenvang genomen met den eersten

OUDEWATER. der tegenwoordige Louwmaend. Alle Interpretatie, Alteratie of Ampliatie zal ſtaen aen Kerkmeeſteren, met communicatie van den Magiſtraet.

GORINCHEM.

GORINCHEM. TEn dienſte der Paſſaſieren, en tot voorkominge van alle geſchillen, tuſſchen hen en het Voerlieden Gilde, hebben Droſſaerd, Burgemeeſters en Regeerders dezer Stad een Reglement vaſtgeſtelt, waer in geſtatueerd word: Dat niemand tot het dobbelen, aennemen of voeren van eenige Vragt zal worden toegelaten, dan die door een Billiet van Droſſaerd en Burgemeeſteren is geadmitteerd: De Voerlieden moeten voorzien zyn van een bekwame Koetswagen en een bekwame Faëton en drie Paerden, hun in eigendom toebehoorende, die jaerlyks of meermalen zullen worden geviſiteerd, ter herſtellinge van het manquerende. Niemand, buiten het Gilde, zal eenige Vracht mogen aennemen, op verbeurte van de Vracht en zes Guldens daer boven. Niemand zal voor een ander Vrachten mogen ryden, dan voor zieke of impotente Voerlieden, of voor Voerlieden-Weduwen, ten zy met ſpeciael Conſent van hunne Ed. Gr. Achtb. De Voerlieden zullen hunne Vrachten in perſoon en met hunne eigen Rytuigen moeten waernemen of door hunne Zoonen of Knechten doen waernemen, mits dat dezen een Billiet van Admiſſie hebben en vertoont hebben. Een Voermans Weduwe, die te gelyk één of meer Zoons in haer huis heeft, mits in het Gilde zynde, zal hare Rytuigen en

en Paerden als gemeene goederen mogen houden, en zullen de laetsten daer mede voor hun zelven en voor hunne Moeder mogen ryden; zoo lang zy in gemeenschap zyn. De Voerlieden en Weduwen zullen voor de getrouwheid van hunne Zonen of Knechten moeten instaen en voor de Boeten, die zy verbeuren. De Voerlieden moeten hunne Vrachten zelf voeren, zonder die aen een ander, veel min onder weg, over te doen, op verbeurte van de Vracht en in geene tien dagen te mogen dobbelen, waer onder echter niet begrepen is, indien dit geschied met genoegen van hem, die het Rytuig gehuurt heeft. Niemand mag met meer, dan één Gespan te gelyk, Vracht voeren, op verbeurte van de Vracht met het tweede Rytuig en in geene tien dagen te dobbelen; zoo nochtans, dat, als een Rytuig van een Voerman uit is, het hem ook vrystaen zal aen een Burger of Burgers een Koets te verhuren, om in het Land van Altena een toertje te ryden, als mede een Chais te verhuren en naer een Chaisvracht te dobbelen; ook zal hier van uitgezonderd zyn de Stads Voerman, wanneer hy met de Heeren Gedeputeerden uit of op reis is om dezelven te halen. Insgelyks, wanneer een Voerman een Wagentje van vier Personen, met een langen Disselboom en zonder Voerman of Knecht, aen een Burger dezer Stad verhuurt, zal hy echter naer Vracht mogen dobbelen en Vracht mogen aennemen; maer zal dit Wagentje niet mogen ryden dan naer Steden en Plaetsen, van waer men den zelfden dag weder kan t'huis zyn. De Voerlieden zullen gehouden zyn iemand te gaen opwagten aen zyn Logement, en de Voerman, GORINCHEM.

GORINCHEM. man, die de Vracht gewonnen heeft, zich, des Zomers, binnen een uur en 's Winters binnen een half uur aen het Logement te vervoegen en hem te brengen daer hy vervolgens begeert te logeren. De Voerlieden zyn gehouden te dobbelen; doch Burgers en Inwoners en zulken, die by dezelven een nacht gelogeert hebben, ſtaet het vry een Voerman te kiezen naer welgevallen. De Voerlieden mogen met geene van andere Steden Correspondentie houden om Vrachten te onderſcheppen, of zy zullen gehouden wezen aen den Commiſſaris en de Dekenen kennis te geven, om daerom te dobbelen, op verbeurte van het Loon. Iemand van qualiteit, ſchoon geen Burger zynde, één of meer Rytuigen noodig hebbende, en zich adreſſerende aen Droſſaerd en Burgemeeſteren, zal het hunne Ed. Gr. Achtb. vryſtaen zoodanigen Voerman te kiezen. Een Paſſaſier, die een Rytuig gehuurt heeft, mag een Voerman ontſlaen voor de halve Vracht. De Reizende Perſoon, een Voerman dronken of onbekwaem vindende, mag hem weigeren, en moet weer op nieuws gedobbeld worden. Wanneer een Voerman een Vracht wint, die met een Faëtons Wagen van vier Perſonen gedaen moet worden, en hy zoodanigen Wagen niet heeft, zal hy die Vracht mogen bedienen met zyn Wagen van zes Perſonen, doch voor de zelfde Vracht. Een Voerman, die geen Koets heeft, mag echter naer een Koets dobbelen, mits verzekerd zynde dat hy ze te huur kan krygen. De Voerlieden zullen alle Burgers in de Stad met een Koets moeten bedienen, ſchoon geen ordinaris Kalanten zynde. Niemand van de Voerlieden, hunne Zoons, noch Knechts,

zul-

zullen, dronken zynde, mogen ryden of zich GORINCHEM.
op de reize dronken drinken; ook niemand
der reizenden kwalyk toespreken of injurieren, op een boete van zes Guldens en zes Weken Suspensie. Niemand der Voerlieden mag Tabakrooken, ten zy met permissie van de Passasieren. Vreemde Voerlieden zullen, den zelfden dag of 's anderendaegs, Vracht naer hunne Woonplaets mogen aennemen, ten zy van Plaetsen, daer dit aen Voerlieden van deze Stad niet is gepermitteerd. De Voerlieden mogen malkander niet schelden, op een boete van drie Guldens; ook geenszins den Commissaris, noch de Dekenen, met woorden of daden beledigen, op pœne van Suspensie en arbitrale Correctie. Wie een Ryt uig laet omvallen, verbeurt zyn Vracht, zes Guldens daer boven en arbitrale Correctie. Commissaris en Dekens moeten, op het nakomen van deze Ordonnantie en de parate executie, letten. De Boeten worden verbeurd een derde voor de Weduwen-Bus, een derde voor 't Voerlieden-Gild en een derde voor den Commissaris. De Commissaris moet zyn Amt in persoon waernemen, de Overtreders bekeuren en zich niet absenteren, zonder Consent van Drossaerd en Burgemeesteren. Het Zomerloon zal ingaen met den 1. van Bloeimaend, en het Winterloon met den 1. van Wynmaend. Op het einde van dit Reglement volgen Lysten der Vrachtloonen op Dordrecht, Rotterdam, Delft, Leiden en 's Gravenhage, Schoonhoven, Utrecht, Bommel, Thiel, Arnhem en Nymegen, Doesburg, Deventer en Zutphen, Zwol, Kampen, Maestricht, Antwerpen, Kuilenburg en Buren, Heusden, 's Hartogenbosch, Vlymen, Gouda,

GORINCHEM. Vianen, Amsteldam, Asperen, Leerdam en Heukelom; allen gerekend buiten het Veer- of Passasiegeld.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

MIDDELBURG. TOt het heffen van het Middel op de Consumtie van Thee, Koffy en Chocolaed, by Quotisatie, hebben de Heeren Staten van Zeeland, den 7 der laetste Wintermaend, de volgende Ordonnantie gestatueert:

Ordonnantie tot den Ophef van Thee, Koffy en Chocolaed, by Quotisatie.

I. DIe in het Quohier van het Familiegeld zyn aengeslagen tot 16000 Guldens en daer boven, zullen voor ieder Persoon, boven de twaelf jaren oud, van derzelver Huisgezinnen, de Domestieken daer onder begrepen, jaerlyks betalen twee Guldens.

II. Die in de II, III en IV Classen zyn aengeslagen tot 14000 Guldens, 12000 Guldens en 10000 Guldens respective, voor ieder Persoon als boven, zes Schellingen.

III. Die in de V, VI en VII Classen, tot 8000 Guldens, 7000 Guldens en 6000 Guldens respective, zyn aengeslagen, voor ieder Persoon als voren, vyf Schellingen.

IV. Die in de VIII, IX en X Classen, tot 5000 Guldens, 4000 Guldens en 3000 Guldens, zyn aengeslagen, vier Schellingen.

V. Die in de XI en XII Classen, tot 2500 Guldens en 2000 Guldens, zyn aengeslagen, voor ieder Persoon, één Gulden.

VI. Die in de XIII en XIV Classen, tot 1500 Guldens en 1000 Guldens, zyn aengeslagen, voor ieder Persoon, drie Schellingen.

VII. Die in de XV en XVI Classen zyn aengesla-

gen, tot 750 Guldens en 500 Guldens, voor ieder Persoon, twaelf Stuivers.

VIII. Die in de XVII en XVIII Classen, tot 300 Guldens en 200 Guldens respective, zyn aengeslagen, voor ieder Persoon, acht Stuivers.

MIDDELBURG.

Ordonnantie tot den Opbef van Thee, Koffy en Chocolaed, by Quotisatie.

IX. Die in de Stad Middelburg publieke Koffyhuizen houden, zullen jaerlyks moeten betalen, de Consumtie voor hunne Familien daer onder begrepen, de somme van . . . . . *f* 15:-:-

Binnen de Stad Zierikzee en Vlissingen 12:-:-

En in de andere Steden . . 10:-:-

Die Herberge houden in de Steden Middelburg, Zierikzee en Vlissingen, zullen jaerlyks, de taux voor die van hunne Huisgezinnen daer onder begrepen, betalen 8:-:-

Die in de andere Steden Herbergen houden 6:-:-

X. De genen, die by iemand t'huis liggen of inwonen, 't zy dat dezelven in de Kost zyn of niet, zullen dezen Impost moeten betalen naer den taux, dat zy in het Familiegeld zyn aengeslagen. En zullen de Verhuurders van Kameren of Vertrekken, voor zoodanige t'Huisliggers, moeten instaen, als zy in de Quohieren van 't Familiegeld niet zyn aengeslagen; gelyk ook de genen, die te zamen woonen en eene gemeene huishouding of menage hebben, dezen Impost zullen moeten betalen, naer dat ieder derzelven in het Familiegeld is getauxeerd.

XI. Die genen, die binnen de respective Steden dezer Provintie, of derzelver Jurisdictien, zich zullen willen generen met het verkoopen van Thee, Koffy en Chocolade, Koffyboonen en Cacao, zullen jaerlyks getauxeerd worden als volgt.

XII. Die 10 ℔ Thee, Koffy en Chocolaed, en daer boven tot 50 ℔, in 't jaer in hunne Winkels verkoopen, zullen betalen, de taux voor hunne Huisgezinnen daer onder begrepen, £ 1:-:-.

XIII. Die 50 ℔ Thee, gelyke kwantiteit Koffy, en 25 ℔ Chocolaed, jaerlyks in hunne Win-

MIDDELBURG.

Ordonnantie tot den Opbef van Thee, Koffy en Chocolaed, by Quotisatie.

kels verkoopen, tot 100 ℔ Thee en Koffy, en 50 ℔ Chocolaed incluis, zullen betalen, de taux voor hunne Huisgezinnen daer onder begrepen, de somme van ₤ 1: 10: .

XIV. Die boven de 100 ℔ der twee eerstgemelde Specien tot 200 ℔ toe, en boven de 50 ℔ tot 100 ℔ Chocolaed, jaerlyks in hunne Winkels verkoopen, zullen betalen, de taux voor hunne Huisgezinnen daer onder begrepen, ₤ 2: 10:-.

XV. Die boven de 200 tot 300 ℔ Thee of Koffy, en boven de 100 ℔ Chocolaed tot 150 ℔ jaerlyks verkoopen, de taux van derzelver Huisgezinnen daer onder begrepen, de somme van ₤ 4:-1-.

XVI. Die boven de 300 ℔ Thee, Koffy of Koffyboonen, en boven de 150 ℔ Chocolaed of Cacao jaerlyks verkoopen, en dus voor groote Winkels gehouden worden, zullen, behalven de hier voren gemelde tauxatie, naer rato van hunnen aenslag in het Familiegeld, nog betalen ₤ 5:-:-.

XVII. Niemand zal vermogen de voornoemde specien van Thee, Koffy, Chocolade, Koffyboonen en Cacao te verkoopen, als die daer toe, by de respective Magistraten van de Steden dezer Provintie, zal wezen geadmitteerd, en zullen daer van advertentie moeten doen voor hunne Huizen en Winkels, in deze of diergelyke woorden: *hier verkoopt men Thee, Koffy, Chocolaed, Koffyboonen en Cacao*, uitgezondert die alleen Negotie in 't gros in de voornoemde Specien doen, en niet minder, dan met 10 ℔ der gemelde Specien te gelyk, zullen mogen uitslaen, op een boete van honderd Guldens, en zullen de voornoemde Grossiers jaerlyks moeten betalen als de grootste Winkels ₤ 5:-:-, boven en behalven de tauxatie, naer rato van hunnen aenslag, in het Familiegeld.

XVIII. Alle de voornoemde Slyters zullen gehouden wezen, op het einde van ieder jaer, in handen van de Magistraten der respective Steden, waer onder zy behooren, onder Eede, te declare-

reren onder wat Classe van tauxatie, ter zake van hun debiet, zy behooren, en ingevalle, na den gedanen Eed, bevonden word dat zy, gedurende het gemelde jaer, meerder of minder kwantiteit hadden gesleten, als waer op zy voor dat jaer zyn aengeslagen geweest, zullen als dan naer proportie moeten suppleren, of mogen korten, 't geen zy meerder of minder verschuldigd zyn. Van welken Eed geëximeerd zullen wezen die in de hoogste Classe, als Thee-Verkoopers of Grossiers, zyn aengeslagen. En de genen, die bevonden zullen worden de kwantiteit van hunne slytinge onder Eede minder te hebben opgegeven, als dezelve waerlyk geweest is, zullen verbeuren een boete van tweehonderd Guldens, en als meineedigen gestraft worden.

MIDDELBURG. *Ordonnantie tot den Opbesf van Thee, Koffy en Chocolaed, by Quotisatie.*

XIX. Aen de respective Collecteurs zullen, ter aenvang van ieder jaer, worden ter hand gesteld de respective Quohieren van het Familiegeld, binnen deze Provintie geheven wordende, om daer uit het Quohier van dit Middel te kunnen formeren. En [ieder derzelven] zal vervolgens, geadsisteerd met een Stadsbode of Deurwaerder, een generale Opschryvinge doen, van alle zoodanige Huisgezinnen en Personen, mitsgaders geadmitteerde Koffy- en Thee-Verkoopers, Koffyhuizen en Herbergieren, als onder het Distrikt zyner Collecte behooren.

XX En zal een iegelyk, op zoodanig een afvraginge, getrouwelyk moeten op- en aengeven het Getal van de Personen, tot zyn Huisgezin behoorende, en, voor zoo veel aengaet de Thee-Verkoopers en Slyters, in wat Classe van debiet dezelven vermeenen te moeten worden aengeslagen; op pœne, dat die genen, die eenige Personen van hunlieder Huisgezin kwamen te verzwygen, zullen vervallen in een boete van tweehonderd Guldens.

XXI. Deze Impost zal ingaen met den 1 January 1757, en betaeld worden alle half jaer de helft van 't gene een ieder daer in is aengeslagen,

 te

MIDDELBURG.

te weten in Maert- en October van ieder jaer.

XXII. Alle de genen, die dezen Impost opzettelyk frauderen, zullen verbeuren een boete van tweehonderd Guldens, en daerenboven incurreren de boeten en pœnen, by de Generale Plakaten en Ordonnantien op de Gemeene Middelen, binnen deze Provintie, tegens de Fraudateurs der Gemeene Middelen gestatueerd; doch die deze Ordonnantie alleenig contravenieren, zonder opzet van fraude, zullen verbeuren een boete van honderd Guldens; en zullen de respective boeten worden toegewezen en verdeeld als van alle andere Boeten wegens Fraudes en Contraventien der Gemeene Middelen, by de voornoemde generale Plakaten en Ordonnantien, is gestatueerd. Enz.

Ordonnantie tot den Opbest van Thee, Koffy en Chocolaed, by Quotisatie.

STAETS-BRABANT.

's HARTOGENBOSCH.

'S HARTOGENBOSCH.

EEn der twee 's Lands Deurwaerderen ten dienste der Pachteren alhier, door den Kerkeraed van de Nederduitsche Hervormde Gemeente binnen deze Stad, op den 1 der laetste Slagtmaend, verkozen zynde tot één der vier nieuwlj moetende aenkomen Diakenen van die Gemeente, heeft dezelve zich, uit overweginge dat hy, als 's Lands Deurwaerder, alle dagen en uuren van den dag, moet staen ten dienste der Pachteren, en dus die post onmogelyk kan waernemen, by Requeste, gewend tot de Ed. Mog. Heeren Raden van State, met verzoek dat dezelven hem van het voorschreve Diakenschap geliefden te ontslaen, en den Kerkeraed gelasten een ander in deszelfs plaetse aen te stellen. Waer op hunne Ed. Mog, by eene Resolutie van den 16 der zelfde maend, besloten hebben, dat, naerdien,

in

In den jare 1729, het getal der bovengemelde Deurwaerderen tot op twee alhier is verminderd, en toen vastgesteld dat dezen zich niets zouden onderwinden, waer door zy in hun Amt verhinderd of daer toe onbekwaem gemaekt kunnen worden, en ondertusschen door het waernemen van het Diakenschap zulks geschied, 's Lands Deurwaerders alhier vervolgens tot geene Kerkelyke Bedieningen van Ouderling of Diaken zullen mogen worden verkozen, gelyk mede niet de Deurwaerders in de Kwartieren van de Meierye, alwaer dezelven woonen, ten zy alleen op Plaetsen, alwaer geene Personen van den Hervormden Godsdienst gevonden worden, die deze Waerdigheden kunnen bekleeden; terwyl den bovengemelden Kerkeraed gelast word den voornoemden Deurwaerder te ontslaen en een ander in deszelfs plaetse te verkiezen; 't welk hier op geschied is. 's HARTOGENBOSCH.

Den 24 der zelfde Slagtmaend hebben hunne Hoog Mog., de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, op nieuws eenige Remissien toegestaen voor zommige onvermogende Plaetsen, in de Meierye van deze Stad gelegen; waer van de Resolutie dus luid:

ONtvangen een Missive van den Raed van State, geschreven alhier in den Hage den 19 dezer, houdende dat, met het einde van dit loopende jaer staende te exspireren de particuliere Remissien, by hunner Hoog Mog. Resolutie van den 22 January 1754, aen de meest arme en benoodigste Plaetsen in de Meierye, geaccordeerd, en de Schikkingen omtrent het werk der Aflossinge van de geregistreerde Kapitalen, ten laste van de voorschreve Meierye, by dezelve hunner *Remissien van Verpondingen enz. voor eenige Plaetsen in de Meiery van 's Hartogenbosch.*

Hoog

'S HARTOGENBOSCH.

Remissien van Verpondingen enz. voor eenige Plaetsen in de Meiery van 's Hartogenbosch.

Hoog Mog. Resolutie gemaekt; 's Lands Rentmeesters en Ontvangers over dat Kwartier, volgens vorige gewoonte, den Raed van State wederom gedient hadden van hun Bericht omtrent den tegenwoordigen toestand van de Meierye, en van hunne Consideratien nopens de Continuatie van de voorsz. Remissien en Schikkingen.

Dat het voorschreve Bericht in substantie daer op neêr kwam, dat de Armoe en Geldeloosheid van het meeste gros der Ingezetenen van de Meierye, en speciael van zoodanige Plaetsen in dezelve, welken al sedert een reeks van jaren door Extraordinaris Remissien hebben moeten worden gesoulageerd, voor het tegenwoordige niet beter was, dan in het jaer 1753. Welke gelegde grond een natuurlyk gevolg uitleverde, dat de Remissien en Schikkingen omtrent het werk der Aflossinge der geregistreerde Kapitalen, die hunne Hoog Mog., by derzelver gemelde Resolutie van den 22 January 1754, noodig geoordeelt hadden tot soulaes, zoo van de armste en benodigste Plaetsen in de Meierye in het particulier, als van de Meierye in het generael, voor den tyd van drie jaren te accorderen en te arresteren, zouden dienen te worden gecontinueerd.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen dat, ten einde de Meiery in het generael, en die Plaetsen, die het meeste soulaes nodig hebben, in het byzonder, in beter en florisanter staet te brengen, immers haer meerder Verval voor te komen, en de Ingezetenen aen te moedigen om met lust en iever hun Landbouw en verder werk te blyven behartigen, zoo op de Verpondingen, als op de Gemeene Middelen, voor den tyd van vyf jaren, in te gaen met 1757, en te exspireren met het jaer 1761, jaerlyks zullen worden verleend, zoo als verleend worden mits deze, de volgende Remissien:

In het KWARTIER VAN PEELLAND, aen die van *Helmont*, op de Verpondingen, een tiendepart, en op de Gemeene Middelen, of eigentlyk den Im-

Impost op het Hoofdgeld, tweehonderd Guldens. Aen die van *Asten* en *Bakel*, op de Verpondingen, een twaelfdepart. Aen die van *Stiphout*, *Liesbout* en *Tongelre*, op de Verpondingen, een achtstepart. Aen die van *Zomeren* en *Breugel*, op de Verpondingen, een twaelfdepart; en aen die van *Erp*, op de Verpondingen, een twaelfde part; en daer benevens aen dezelven, op den Impost van het Hoorngeld en de Bezaeide Gemeten, een zesdepart.

'S HARTOGENBOSCH.

Remissien van Verpondingen enz. voor eenige Plaatsen in de Meiery van 's Hartogenbosch.

In het KWARTIER VAN KEMPENLAND, aen die van *Steenzel*, *Vessem*, *Wintelre*, *Oerle*, *Hapert*, *Kasteren*, *Reuzel* en *Eerzel*, op de Verpondingen, twee derdeparten, en op de Gemeene Middelen de helft. Aen die van *Bladel*, op de Verpondingen, de helft, en op de Gemeene Middelen de helft. Aen die van *Bergeik*, *Rietboven*, *Westerboven*, *Borkel*, *Schaft*, *Aelst*, *Zeelst*, *Meerefeldboven*, *Veldboven*, *Netersel*, *Duizel*, *Hoogloon* en *Knegtzel*, op de Verpondingen, drie achtsteparten, en op de Gemeene Middelen een derdepart. Aen die van *Oostelbeers*, *Middelbeers* en *Blaertbem*, op de Verpondingen, een zesdepart, en op de Gemeene Middelen een tiendepart. Aen die van *Lommel*, op de Verpondingen, een twaelfdepart, en op de Gemeene Middelen een zestiendepart. En aen die van *Dommelen*, op de Verpondingen, een vyftiendepart, en op den Impost op de Dranken en het Beestiael, een vierdepart.

In het KWARTIER VAN OOSTERWYK, aen die van *Hulzel*, op de Verpondingen, twee derdeparten, en op de Gemeene Middelen de helft. Aen die van *Hoogemierden* en *Lagemierden*, op de Verpondinge, de helft, en op de Gemeene Middelen een derdepart. Aen die van *Driessen* en *Riel*, op de Verpondingen, een tiendepart. Aen die van *Hilvarenbeek*, op de Verpondingen, een somme van twaelf honderd guldens, en op de Gemeene Middelen een somme van twee honderd en vyftig guldens. Aen die van *Vucht*, op den Impost op de Dranken, vyfenzeventig guldens; en aen die van

Hul-

'S HARTOGENBOSCH.

Remissien van Verpondingen enz. voor eenige Plaetsen in de Meiery van 's Hartogenbosch.

Hulzel, *Hoogemierden*, *Lagemierden*, *Hilvarenbeek*, *Westelbeers*, *Driessen* en *Riel*, gedurende den zelfden tyd van vyf jaren; Continuatie van Permissie om het aengeschreve Hoofdgeld te mogen betalen met de helft, zoo als door hunne Hoog Mog. aen de drie andere Kwartieren van de Meierye is geaccordeerd.

En in het KWARTIER VAN MAESLAND, aen die van *Dintber*, op den Impost der Hoorngelden en Bezaeide Gemeten, een honderd en vyftig guldens. Aen die van *Rosmalen*, op den Impost op de Dranken, een honderd en vyftig guldens; en aen die van *Berlikum*, insgelyks op den Impost op de Dranken, een honderd guldens.

En is wyders goedgevonden en verstaen, dat de Tienden en Molens in de voorgemelde Remissien niet zyn begrepen, als welker taxen in het geheel moeten opgebragt worden; mitsgaders by deze te verklaren, dat de Gelanden, uit hoofde van deze door hunne Hoog Mog. verleende Continuatie van Remissien niet zullen mogen pretenderen om ieder op hunne Verpondingen de te remitteren portien te mogen korten, maer dat die Remissien zullen moeten gevalideerd worden aen de Eigenaers van zoodanige Landeryen, die effectivelyk buiten staet zyn om hunne Verpondigen te konnen opbrengen. Dat insgelyks niet alle en een iegelyk der Ingezetenen zal mogen eischen in gelykheid te jouisseren van de kwytslagen op de Gemeene Middelen, als zynde het oogmerk niet die genen, welken de Verligting niet nodig hebben, als zyn beneeringde Herbergen en Officianten, ten aenzien van de Imposten op de Dranken en het Beestiaal, te verligten; maer alleen de verarmde Ingezetenen; met serieuse last aen de Regenten, zich daer naer te reguleren, en het effect van de Remissien door zoodanige beschadigde en benodigde Persoonen alleen werkelyk te doen genieten, zonder dat zy, noch de Officier of Sekretaris, voor het uitmaken van Lysten, of onder wat naem of pretext het ook zoude mogen wezen, eenig Salaris tot lasten van de-

dezelven zullen mogen vorderen of declareñ. En dat, om alle misbruik en misverstand voor te komen, en een korte en onkostelyke afkomst te maken van de discrepantien, die, ter dezer zake, in de eene of andere Plaetse mogten ontstaen, de differenten, welken daer over mogten komen te vallen, zullen gelaten worden, zoo veel de Verpondingen aengaet, ter decisie van de Ontfangeren der Verpondingen over de Meierye gezamentlyk, en zoo veel de Gemeene Middelen betreft, van de Ontfangeren van dezelve Middelen gezamentlyk, om *de plano*, na Verhoor van Parthyen, op de spoedigste en min kostbaerste wyze te worden afgedaen. En verders dat, tot voorkominge van Verzoeken, die door eenige Dorpen, tot het bekomen van Remissien of Verhooginge van dien zouden mogen worden gedaen, en tot menagement van onnodige Kosten, daer toe aen te wenden, aen de Regenten van de respective Dorpen en Plaetsen in de Meierye zal worden geinterdiceerd, zoo als aen hun geinterdiceerd word by deze, om, voor zoo verre hun eenig soulaes is gegeven, Verzoek te doen om, na het voorbeeld van anderen, aen welken meer is geaccordeerd, iets meer te erlangen, of om voor de Plaetsen, aen welken, boven de generale Ontlasting, vervat in hunner Hoog Mog. Resolutie van den 25 Juny dezes jaers, geene byzondere is verleend, eenige nadere Ontlasting te verzoeken, op pœne dat zy de Kosten, daer door te veroorzaken, uit hunne privé Beursen zullen moeten betalen. Wordende hier mede aen den Agent van de Meierye gelast geene Requesten, hier tegen strydende, over te leveren.

's HARTOGENBOSCH.

Remissien van Verpondingen, enz. voor eenige Plaetsen in de Meiery van 's Hartogenbosch.

Dat eindelyk de *Meiery van 's Hertogenbosch* nog voor den tyd van vyf jaren, in te gaen en te exspireren als voren, zal worden gedispenseerd, zoo als dezelve gedispenseerd word mits deze, van de betalinge van het eene Per Cent, in gevolge hunner Hoog. Mog. Resolutie van den 20 September 1724, door de respective *Corpora* te contribueren; en dat het werk der Aflossinge van de

de

'S HARTOGENBOSCH.

geregistreerde Kapitalen verder zal worden gelaten op den voet, zoo als by hunner Hoog Mog. Resolutien van den 20 September 1724 en 5 October 1736 is gereguleerd.

Remissien van Verpondingen enz. voor eenige Plaetsen in de Meiery van 's Hartogenbosch.

En zal Extract van deze hunner Hoog Mog. Resolutie gezonden worden aen den Raed van State, om op de executie van dien de vereischte orde te stellen; met verzoek om aen hunne Hoog Mog. nader te adviseren, omtrent de bepalinge der reëele Omslagen, in de respective Dorpen en Plaetsen van de Meierye te doen, alzoo de Permissie tot het doen van reëele Omslagen, by hunner Hoog Mog. Resolutie van den 15 February 1754 aen de voorschreve Dorpen en Plaetsen laetstmael geaccordeerd, insgelyks met het loopende jaer staet te exspireren. Enz.

In den voorleden jare heeft men in de dagelyks uitgegeven Nieuwspapieren meer dan eene Bekendmaking gezien, waer by de Predikanten, voornamelyk ten Platten Lande, gewaerschuwd werden zich te wachten voor zekeren Bedrieger, die eenige Predikanten in Zuidholland misleid had of had zoeken te misleiden, met dezelven te vertoonen Brieven van Kerkeraden op andere Plaetsen, alwaer deze Predikanten beroepen zouden zyn. Deze Bedrieger werd, den 9 der laetste Herstmaend, alhier ontdekt en in hechtenis genomen; en heeft thans, na dat sedert dien tyd de nodige Informatien wegens de door hem bedreven Misdaden waren opgezogt, en hy dezelven ook beleden had, Loon naer zyne werken bekomen; zynde, op den 15 van deze Louwmaend, de volgende Sententie aen hem geëxecuteerd:

ALzoo *Sjoert Joannis*, ook voerende den naem van *Boerhave*, geboortig van ter Wispel, gele-

legen onder de Grieteny van Opsterland, in de Provintie Vriesland, oud, zoo hy zegt, omtrent veertig jaren, en een Bakker van zyne handteringe, binnen deze Stad geapprehendeerd en althans op de Gevangen Poorte alhier in detentie, aen Heeren Schepenen der Hoofdstad 's Hartogenbosch goedwillig heeft bekent en beleden, en buiten dien ook is gebleken:

'S HARTOGENBOSCH.

Sententie van S. Joannis over het fingeren van Valsche Beroepings-Brieven.

Dat hy, laetstelyk binnen de Stad Groningen woonachtig zynde geweest, het fortuin hem aldaer is tegengeloopen; dat hy, om een stuivertje byeen te zamelen, zich heeft bedient gehad van valsche en gefabriceerde Brieven, *quasi* geschreven uit den naem van verscheide Kerkeraden en andere Personen, waer by dezen en genen, zoo Predikanten als Proponenten, wierden onderstaen of dezelven, tot het bekleeden van diverse *quasi* vacant geworden Predikants-Plaetsen, geinclineerd waren; En in welke Valsche Brieven de Gevangen zich zelven doet voorkomen als een pretenselyk Godvruchtig Man, die, volgens zommige Brieven, uit de Roomsche, volgens anderen weder uit die der Mennoniten tot de Gereformeerde Religie zoude zyn overgegaen, en door het Afbranden van zyn Huis en Verliezen van zyn Vee, ter gelegenheid van de grasserende Ziekte van het Runder-Vee, tot een bedrukten staet geraekt, en, als Besteller der voorsz. Brieven, gerecommandeerd word in de Liefdegiften van de genen, aen wien deze Brieven geaddresseerd wierden; Dat een menigte van diergelyke Brieven by hem zyn gevonden, hebbende hy Gevangen verklaert een volkome bewustheid te hebben, dat alle dezelve Brieven Valsch en Verdicht waren.

Dat hy Gevangen, van die Brieven gebruik gemaekt hebbende in den Zomer van het gepasseerde jaer, zich heeft vervoegt na een Universiteit dezer Landen, en aldaer by zeker Professor zich uitgegeven voor een Ouderling van de Kerke van de *Lange en Korte Zwaeg* in Vriesland, alwaer een Beroep van een Predikant vacant zoude zyn,

's HARTOGENBOSCH.

Sententie van S. Joannis over het fingeren van Valsche Beroepings-Brieven.

en pretenselyk onderstaen of voorsz. Professor hem daer toe een bekwaem Subject konde opgeven; en als toen uit den zelven verstaen, dat, des Woensdags, aldaer stond te prediken een Proponent, den Dienst waernemende op een naburige Plaets; Dat hy Gevangen vervolgens, onder schyn van een uiterlyke Godvruchtigheid, den voorsz. Proponent heeft hooren Prediken, en, na het afloopen van deze Predikatie, by den voorschreven Professor is te rug gekomen, mitsgaders betuigt dat de gemelde Proponent hem veel genoegen had gegeven, met byvoeginge dat hy niet twyfelde of de voorsz Proponent zoude tot de vacante Plaets beroepen worden, vermits de Mede-Leden van den Kerkeraed in de Lange en Korte Zwaeg in hem Gevangen veel vertrouwen stelden; Dat hy Gevangen van voorschreven Professor daer op is afgescheiden, wanneer dezelve hem een Brief van Recommandatie, in faveur van voorsz. Proponent, aen den Kerkeraed in de Lange en Korte Zwaeg heeft ter hand gestelt, en daer benevens gedaen een Vereering van een halven Gouden Ryder; Dat de Gevangen, na verloop van eenigen tyd, is gekomen ter plaetse, alwaer de voorsz. Proponent den Dienst was waernemende, en aen den zelven een gefingeerden Brief, *quasi* door een Ouderling van den Kerkeraed van de Lange en Korte Zwaeg, hebbende betrekking tot het voorsz. Beroep, heeft ter hand gestelt; Dat de Gevangen ook, om dien tyd, andermael is geweest by opgemelden Professor, en aen hem mede een Brief tot Antwoord, even als of dezelve van voorsz. Kerkeraed was gekomen, heeft te rug gebragt.

Dat de Gevangen, al mede in den gepasseerden Zomer van den jare 1756, met een gesupposeerden Brief van den Kerkeraed van *Goerdyk*, in dato den 26 Juny 1756, is geweest by zeker Proponent, zich in een naburige Landstreek onthoudende en woonachtig, waer by de Gevangen wederom word afgegeven te zyn een Ouderling van de

de Kerke van Goerdyk voorsz., meldende dezelve Brief de groote genegenheid, die de Gemeente van dezelve Plaetse had, om den gemelden Proponent aldaer tot haer Leeraer te beroepen; dat de voorsz. Proponent, door de Bedriegeryen van den Gevangen misleid zynde, hem als toen heeft gedaen een Vereering van vier Gouden Dukaten.

'S HARTOGENBOSCH. *Sententie van S. Joannis over het fingeren van Valsche Beroepings-Brieven.*

Dat de Gevangen, al nog, aen vier diverse Predikanten zich heeft geaddresseert gehad met vier gelyke Brieven van datums den 26 July, 29 dito en 16 Augustus 1756, allen *quasi* geschreven uit *Anlo*, en betrekking hebbende tot voorsz. gewaende Beroep van Anlo, en waer by dezelven worden onderstaen, of zy lieden tot deze *quasi* vacante Plaets van Anlo genegenheid hadden.

Dat de Gevangen zich nog al wyders heeft uitgegeven gehad voor een Afgezondenen uit den Kerkeraed of de Gemeente van *Oosterbaule*, met een Brief, geschreven den 7 Augustus 1756, insgelyks in schyn of aldaer een Beroep vacant was, en den zelven Brief overhandigt aen zeker Predikant alhier te Lande, tenderende *quasi* ten fine als voren; Dat de Gevangen van één van deze Predikanten is voorzien geworden met een zwarten Rok, en van anderen tot Vereeringen heeft ontvangen gehad drie Guldens, twee Achtentwintigen en twee Schellingen, en by zommige Predikanten heeft vernacht en met hun gegeten en gedronken.

Alle welke listige Bedriegeryen en begane Falsiteiten, om door middel van dezelven Geld te bekomen, en uitgevoerd onder den dekmantel van een uiterlyke, dan godlooze, Schynheiligheid, vermits in een Land van goede Politie en Justitie niet mogen worden geleden, maer, anderen ten exempel, moeten worden gestraft: ZOO IS 'T, dat myne Heeren Schepenen der Hoofdstad 's Hartogenbosch, gezien hebbende de Schriftelyke Remonstrantie van den hooggeboren gestrengen Heere Reinard Burghard Rutger, Grave van Rechte-

's HARTOGENBOSCH.

Sententie van S. Joannis over het fingeren van Valsche Betoepings-Brieven.

teren, Vryheer van Gramsbergen enz. enz. enz., Hoog- en Laeg-Schout der Stad en Meierye van 's Hartogenbosch, *Nom. Off.*, aen Heeren Schepenen overgegeven, verzoekende, op des Gevangen Confessie, extraordinaris Recht; gezien tot dien het Decreet van Corporele Apprehensie, den 6 October 1756, tegens den Gevangen verleend; en op alles wel en rypelyk gelet, by deze wyzen en verklaren voor recht: Dat de Gevangen zal worden gebragt ter plaetse, alwaer men binnen deze Stad gewoon is te doen de Executie van de Criminele Justitie, en door den Meester van den Scherpen Gerechte aldaer gesteld onder de Galg, met een Bord, of Brief, boven zyn Hoofd, beschreven dat hy is een FALSARIS en HUICHELAER; dat hy wyders, met de Strop om den Hals, door den voorschreven Meester van den Scherpen Gerechte, strengelyk zal worden Gegeesseld en Gebrandmerkt, mitsgaders voor altoos gebannen; gelyk hy gebannen word, by deze, uit de Stad en Meierye van 's Bosch, welke eerste hy aenstonds, en de laetste, binnen tweemael vierentwintig uuren na zyne Relaxatie, zal hebben te verlaten, zonder ooit daer weder binnen te komen; op pœne van daer over nader te worden gestraft; den Gevangen tot de voorschreve Straffe en Bannissement, gelyk ook in de Kosten en Misen van Justitie, condemnerende.

Actum den 11 January 1757; Presenten de Heeren Schepenen Mr. HENDRIK DE KEMPENAER, JOHAN PHILIP VAN EIS; LEONARD JAN SMITS, JAN BOWIER, JAKOB DE GYZELAER, ANTONY VAN HANSWYK, Mr. ANTONY JAN DE VLIEGER, Mr. CORNELIS LAMBERTUS AKKERSDYK. Gepronuncieerd den 15 January daer aen volgenden.

Ter Ordonnantie van Heeren Schepenen der Hoofdstad 's Hartogenbosch.

ANT. MARTINI.
Abs. Graph.

's LANDS

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

ONder de gevallen, waer aen Nederland zyn lief of leed ziet, tellen wy met reden de langdurige Koude, die in dit Winterſaiſoen hier te Lande gevoeld is. Na dat, in de laetſte Slagtmaend, en de daerop volgende Wintermaend, eene gedurige ſchrale geſteldheid in de Lucht beſpeurd was, zoo dat de Thermometer op den Huize Zwanenburg dikwils tuſſchen de 40 en 50 Graden teekende, begon het, kort na het begin der laetſtgenoemde maend, zoo ſterk te vriezen, dat het varen der Schuiten en Schepen, in de Binnenwateren en op de Zuiderzee zelfs, hier door verhinderd werd. Dit heeft geduurt, ſchoon eenige weinige dagen, omtrent den 22 der zelfde maend, dooiweêr gaven, waer door de Jaegſchuiten van zommige Steden weder aen den gang raekten, tot op het einde van deze Louwmaend; zoo dat men zeggen mag, dat het reizen en verzenden van Goederen te water hier door bykans twee maenden ſtil geſtaen heeft. De Koude was inzonderheid zeer ſtreng, en allergeſtrengſt, op Saturdag en Zondag, den 8 en 9 van deze Louwmaend. Zeker Liefhebber, te Leeuwarden, in Vriesland, woonende, heeft omtrent dezelve, op een Thermometer, die in de Lucht hing, en 32 Graden teekent als het begint te vriezen, maer de meerdere Koude aenwyſt door het zakken der Kwik, en derhalven door het teekenen van Graden onder dat getal, waergenomen dat de Thermometer aldaer geſtaen had, den 8 dezer maend, des morgens op 13 gr., 's middags op 15 gr., en 's avonds op 14 gr.; en, den 9, des morgens op 12 gr., 's middags

'S LANDS ZEGEN EN ON-HEILEN

dags op 14 gr., en 's avonds op 13 gr.; en dat de strengste Koude aldaer die van het jaer 1740 op twee Graden na geëvenaert heeft. Deze langdurige en strenge Vorst heeft, als een natuurlyk gevolg, te weeg gebragt het stilstaen van zeer vele Handwerken, en eene algemeene verflaeuwing in meest allerlei soort van Koopmanschappen; en daerenboven, onder de gemeene Lieden, een groot gebrek, niet alleen aen Brandstoffen, maer inzonderheid aen versch Water, vermits sedert den 29 der laetste Slagtmaend tot omtrent den 19 van deze Louwmaend zeer weinig Regen gevallen was. Het laetste is inzonderheid ondervonden te AMSTELDAM, een Stad vol van Inwooneren, en onder dezen een groote meenigte, die hare behoefte van zulk Water dagelyks moet koopen; naerdien de Schuiten, waer mede het zelve door de Brouwers, doorgaens, uit de Rivier de Vecht, te Weesp, gehaeld en in die Stad gebragt word, met groote moeilykheid en zeer zware onkosten de reize moesten doen; 't welk de noodige voorraed niet dan langzaem kon doen komen, en veroorzaekte dat het zelve tot veel hooger Prys, dan gewoonlyk, moest verkogt worden. Hier door zyn zommige Trafikanten aldaer, door het gemeene Volk, genoodzaekt geworden om het Water, dat zy, ten dienste van hunne Trafiek, in Schuiten voor hunne Huizen hadden gereed leggen, tot zulk een Prys over te geven, als 'er het Volk zelf op stelde.

Ook veroorzaekt de Bedenking van het te kort komen der Granen, inzonderheid van de Rogge, die, sedert dat het uitvoeren derzelve in meest alle de Landen, van waer men gewoon is in deze Vereenigde Gewesten de Granen te krygen, verboden is, Duurte der Eetwaren, inzonderheid van het Brood, zoo dat het Roggebrood thans ruim een derde van den Prys meer moet gelden, dan men anders gewoon is voor het zelve te besteden. Wy zullen, om dit bevestigen, alleenlyk mededeelen de laetste Zetting van den

Prys

Prys van het Brood, op den 29 van deze Louwmaend te AMSTELDAM gedaen, welke dus was: '*s* LANDS ZEGEN EN ONHEILEN,

Wittebrood à twee Stuivers - -	wegende 24 loot.	
Fyne Wittebroods Bollen à één Stuiv.	wegende 12 loot.	
Fransch fyn Brood à vier Stuivers	wegende 48 loot.	
Achterling of Bollen à één Stuiver	wegende 22 loot.	
Ongebuild Tarwenbrood à één pond	1 stuiver	10 penn.
Ongebuild Masteluin à 1½ pond	2 stuivers	8 penn.
Gebuild Tarwenbrood à 26 loot	1 stuiver	14 penn.
Gebuild Masteluin à 38 loot - -	2 stuivers	12 penn.
Roggebrood van 12 ponden -	14 stuivers	8 penn.

Daerenboven word de Koophandel ter Zee gedurig nog al belemmerd, aen de eene zyde, door de Mishandelingen, die de Schepen op hunne Reize moeten lyden van de Engelsche en Fransche Kapers, welken nu en dan groote Ongeregeldheden op de Schepen plegen; en, aen de andere zyde, door de Vreeze voor de Algiersche Zeeschuimers, die, van het begin des Oorlogs tot in het laetste Najaer, de handen vol werks met Oorlogen te Land gehad hebbende, (waer door zy tot nog toe van maer twee of ten hoogsten drie Nederlandsche Schepen zyn meester geworden) nu, volgens de jongste Berichten, weder in de Middelandsche Zee, op de hoogte van Barcelona, zich beginnen te laten zien. Als een Zegen voor ons Vaderland echter kan men aenmerken, dat de Schepen, die binnen de Havenen dezer Landen waren ingeloopen, volgens het gene wy te voren bericht hebben (*), en met het verleende Convoi naer Vrankryk zyn gestevend, aldaer allen behouden zyn aengekomen, uitgenomen één, dat, in handen der Engelschen vervallen zynde, in Engeland opgebragt is.

De Ziekte en Sterfte onder het Rundvee blyft in ons Vaderland ook nog al woeden. Men bericht

(*) Zie hier voren, bladz. 1086—1089.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

richt ons daer omtrent de volgende Byzonderheden. In GELDERLAND begint dezelve genoegzaem in het geheele Graefschap ZUTPHEN weder door te breken. In HOLLAND was de vrees voor nieuwe Ontstekinge, in de KLUNDERT, van geen gevolg geweest. In GOOILAND houd de Plaeg nog niet op. Rondsom SCHOONHOVEN en in die Stad had dezelve, sedert eenigen tyd, vele Beesten weggesleept. In het LAND VAN VOORNE gaet de Ziekte ook algemeen door, en weinige, ja bykans geene, Veehouders zyn van dezelve bevryd; doch, de een door den ander gerekend, waren echter de helft der Beesten weder hersteld, niettegenstaende één Veehouder van de zevenentwintig maer vyf en anderen nog minder overgehouden hadden. In ZEELAND woed de Sterfte ook geweldig op verscheide Dorpen in het Oost- en Zuid-Kwartier van het Eiland ZUIDBEVELAND; en in het Land van THOLEN waren bykens alle de Beesten weggestorven. In de Provintie UTRECHT bleef dezelve regeren in verscheide Dorpen van EEMLAND, inzonderheid te *Eemnes Binnen- en Buitendyks*. In VRIESLAND sleept dezelve, omtrent FRANEKER, ook vele Beesten weg. In OVERYSSEL heeft de Bezoeking zich te STEENWYK, in 't midden van de laetste Slagtmaend, weder beginnen te openbaren en sedert algemeen te verspreiden; op den 28 der laetste Wintermaend waren'er reeds vyfenvyftig Beesten gestorven en zeer velen ziek; ook woedde de Plaeg zeer sterk te WANNEPERVEEN; en, in het Landschap DRENTHE, omtrent MEPPELT.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

NYMEGEN. Den 2 van deze Louwmaend, gewoonlen Keurdag ter Veranderinge van den Ma-

Magiſtraet dezer Stad, zyn door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot Raden dezer Stad aengeſteld de Heeren *N. Hoeufts*, Mr. *J. de Beijer*, Heer van Hulten, Mr. *J. Engelen*, Mr. *P. Verſchoor*, Mr. *F. van den Steen*, Mr. *E. de Man*, *D. Knyping*, *P. van den Berg*, *J. Joſſelet*, *J. M. de Brouw*, *J. van Zuchtelen*, *L. Schonk*, *S. Grevelaer*, *A. A. de Miſt*, *M. Jamin*, Mr. *G. W. Haesbaert*, Mr. *J. van Leeuwen*, Mr. *A. van den Berg*, Mr. *J. de Betouw* en *W. van de Zande*; wyders tot Burgemeeſteren, voor den tyd van één jaer, de Ed. Gr. Achtb. Heeren Mr. J. DE BEIJER, Heer van Hulten, en Mr. J. ENGELEN; en tot Schepenen, de voornoemde Heeren Burgemeeſters, nevens de Heeren *N. Hœufts*, Mr. *P. Verſchoor*, Mr. *F. van den Steen*, Mr. *E. de Man*, *D. Knyping*, *P. van den Berg*, *J. Joſſelet*, Mr. *G. W. Haesbaert*, *S. Grevelaer* en *A. A. de Miſt*. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Voorts is, door de zelfde Vrouwe Gouvernante, de bovengemelde Heer Mr. *Juſtinus de Beijer*, Heer van Hulten, benoemd, om, wegens deze Stad, in de Binnenlandſche Deputatie, of het Collegie der Heeren Gedeputeerde Staten des Kwartiers van Nymegen, zitting te nemen van den 1 February eerſtkomenden, tot den 1 November daer aen volgenden; in de plaetſe van den Heere Mr. Cornelis Walraven Vonk, die, gelyk wy te voren gezien hebben (*), in deze kwaliteit mede ontſlag verzogt heeft.

THIEL. De zelfde Vrouw Gouvernante heeft, by de Verandering van de Regeringe dezer Stad, insgelyks in het begin van deze Louwmaend geſchied, voor den tyd van één jaer, tot Burgemeeſteren aengeſtelt de Ed. Gr. Achtb. Heeren Mr. WILLEM HENRIK, Baron PIEK, Heer van Zoelen en Brakel, Mr. WILLEM ALBERT VAN LITH DE JEUDE; en tot Schepenen Mr. *Hendrik Jan Bartens*, Mr. *Jacob Nikolaes van den Steen*, Heer van Ommeren en Waieſtein, *Bernard Coch*, *Herman*

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 1206.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

man Dykmeester, *Arnoldus van Leeuwen*, *Mattheus Lambertus Schull* en *Karel Lodewyk de Pagniet*, Heer van Karmestein.

ARNHEM. De Heer *Arnold Pronk*, Tolschryver van de Groote Geldersche Tol alhier, onlangs overleden zynde, is, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, in deszelfs plaetse, aengesteld de Heer *Hieronimus Christoffel van Ruiven*.

DELFT. By de gewoone Verandering van de Regeringe dezer Stad, op den 1 van deze Louwmaend geschied, zyn, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, uit eene overgeleverde Nominatie, alhier tot Burgemeesteren verkoren de Wel Ed. Gr. Achtb. Heeren Dr. ABRAHAM VAN BLEISWYK, ADRIAEN VAN DER GOES, Mr. GUILLIELMUS VAN BLEISWYK, Mr JACOB VAN DER LELY; tot Schepenen Mr. *Franco Pauw*, Mr. *Jakob Gael*, Mr. *Willem Vlaerdingerwoud Robbertsz*, *Maerten Graswinkel*, Mr. *Isaäk de l'Espaul*, Dr. *Nicolaes Schuil* en *Adriaen van Staveren*; en tot Schepenen-Commissarissen de gemelde Heeren *Pauw*, *Gael* en *Graswinkel*.

'S GRAVENHAGE. Den 8 van deze Louwmaend overleed alhier, in zeer hoogen ouderdom, de Heer *Meinard Merens*, Ontvanger Generael van het Recht der Paspoorten, en sedert den jare 1704 Commies ter Kamer van de Generaliteits Finantie. Hier op is, ter vervullinge van de eerstgemelde kwaliteit, door de Ed. Mog. Heeren Raden van State, aengesteld de Heer Mr. *Thomas de la Bassecour*, mede Commies ter Kamere van de Generaliteits Finantie, tot Ontvanger Generael van het Recht der Paspoorten. En, ter vervullinge van de laetstgemelde kwaliteit, door hunne Hoog Mog., de Heeren Staten Generael, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, de Heer *Abraham Jakob Jordaen*, tot Commies ter Kamere van de Generaliteits Finantie.

Den 10 van deze Louwmaend is alhier ook overleden de Heer *Otto Koetsch*, sedert het jaer 1722 Com-

Commies van hunner Hoog Mog. Uitheemsche Depeches. In wiens plaetse de genoemde Heeren Staten Generael, mede op recommandatie van de Vrouwe Gouvernante, aengestelt hebben den Heer *Pieter le Clerq*, bekend door de Uitgave van verscheide Vertaelde en op nieuws geschreven Werken, en laetst door de onlangs in 't Nederduitsch uitgegeven Negotiatien van den Grave d'Avaux. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

AMSTELDAM. 's Nachts, tusschen den 14 en 15 dezer Louwmaend, is alhier, in het vierenzeventigste jaer van zyn ouderdom, overleden de Wel Ed. Achtb. Heer Mr. *Jan Woltbers*, die in de jaren 1720 en 1722 in deze Stad het Schepensamt bekleed heeft, en sedert in den Oudraed, als Oud-Schepen, zitting heeft gehad tot in den jare 1748. Daerenboven heeft zyne Wel Ed., sedert het jaer 1735 tot op zynen dood, gefungeert als Bewindhebber der O. I. Comp. ter Kamere alhier.

GOUDA Den 1 van deze Louwmaend, is tot Raed in de Vroedschap dezer Stad verkoren de Heer *Gerrit Boon*; en den 5, daer aen volgenden, zyn, uit eene overgeleverde Nominatie, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, geëligeerd, tot Schepenen, de Ed. Achtb. Heeren Mr. *Dirk Æmilius Jongkint*, President, * Mr. *Cornelis Adriaen van den Kerkhoven*, *Dirk Verryst*, * Mr. *Jacob Speelman*, Heer van Nuland, Mr. *Adriaen Prins*, *Gerrit Boon* en Mr. *Bonaventura de Lange* (*); en tot Schepenen-Commissarissen, de gemelde Heeren *Verryst*, *Prins* en *Boon*.

ROTTERDAM. Door de Heeren Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit, alhier residerende, is de Heer *Izaäk Correjolles*, Koopman te Lisbon, aengesteld tot hunnen Commissaris aldaer.

Wyders hebben hunne Ed. Mog, op den 22 van deze Louwmaend, begeven de Oorlogschepen de STAD DELFT, aen Kapitein *Daniel Picbot*; DORDRECHT, aen Kapitein *Johan Evertsen* en 'T HOF

(*) De Heeren, voor wiens Naem een * staet, zyn in 't tweede jaer hunner Regeringe.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Hof te St. Jans Kerke, aen Kapitein *Pieter van Hoogwerf.*

Gorinchem. Den 1 van deze Louwmaend is, uit eene overgeleverde Nominatie, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot Burgemeester alhier verkozen de Wel Ed. Achtb. Heer Dr. Cornelis van Borcharen. Ook zyn, door de zelfde Vrouwe Gouvernante, op gelyke wyze, tot Schepenen van deze Stad en den Lande van Arkel aengesteld de Heeren Mr. *Nikolaes Ouwens*, Mr. *Adriaen Marten Daey*, *Simon van Steeland*, *Theodorus van Diepenbrugge*, *Hendrik van Barneveld*, *Joan van Eibergen* en *Hendrik Pompe*; uit welken Schepenen-Commissarissen over des Gemeenen Lands Middelen geworden zyn de genoemde Heeren *Daey*, *van Steeland* en *van Diepenbrugge.*

Wyders is, den 5 van deze Louwmaend, op recommandatie van de meergemelde Vrouwe Gouvernante, door de Heeren Vroedschappen dezer Stad, Jonkheer *Simeon Petrus Collot d'Escury*, Heer van Naeldwyk en Erfwatergraef in den Neder-Alblasserwaerd, verkoren om, wegens deze Stad, met het begin der eerstkomende Bloeimaend, zitting te nemen in het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden, in den Hage residerende.

Helvoetsluis. De Heer Mr. *Gualtherus Simon Hulsbout*, Commies van des Gemeenen Lands Magazynen alhier, overleden zynde, heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, in deszelfs plaetse, aengestelt den Heer *Jan Ruigrok.*

Alkmaer. Op recommandatie van de zelfde Vrouwe Gouvernante, is, door de Regering dezer Stad, de Wel Ed. Heer Mr. *Gerard Kloek*, Oud-Burgemeester en Raed, gecommitteerd om met het begin der eerstvolgende Sprokkelmaend, zitting te nemen in het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden in Westvriesland en het Noorderkwartier.

Ook heeft dezelve den Wel Ed. Heer *Cornelis*

Elias

Elias, thans afgaende Burgemeester, gecommitteert om, wegens deze Stad, zitting te nemen in het Collegie der Heeren Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit in Westvriesland en het Noorderkwartier, met den 1 der zelfde Sprokkelmaend. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ENKHUIZEN. Op recommandatie der meergemelde Vrouwe Gouvernante is, voor drie jaren, tot Hoofd-Officier van deze Stad gecontinueerd de Heer *Pieter van Loosen*.

Door de gequalificeerde Burgeren zyn, den 1 van deze Louwmaend, tot Burgemeesteren van deze Stad verkoren de Ed. Gr. Achtb. Heeren FREDRIK HAYKE, Mr. GERRIT BUISKES, Dr. HENDRIK VAN STRALEN; en tot derzelver President, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, is aengesteld de Wel Ed. Gr. Achtb. Heer CORNELIS FRANCOIS DUIVENS. Uit de overgeleverde Nominatie zyn, door gemelde Vrouwe Gouvernante, tot Schepenen gekoren de Ed. Achtb. Heeren Mr. *Hermanus Wilhelmus Raemburg*, President, *Reinier Raerde*, *Nikolaes Hendrik de Vries*, *Cornelis Slyper*, *Joris Brandenburg*, *Hendrik van Schaek Andriesz* en *Pieter Buiskes*; en tot Schepenen-Commissarissen over des Gemeenen Lands Middelen de genoemde Heeren *Raemburg*, *Raerde* en *de Vries*.

Voorts is, op recommandatie van de zelfde Vrouwe Gouvernante, de Heer Mr. *Adriaen van Bleiswyk*, Raed en Oud-Burgemeester van deze Stad, mitsgaders Bewindhebber van de Oost-Ind. Comp. ter Kamere alhier, gecommitteerd om, met het begin der eerstkomende Bloeimaend, zitting te nemen in het Collegie der Hoog Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, voor den tyd van drie jaren.

Den 10 van deze Louwmaend is hier, in den ouderdom van vierenzestig jaren, overleden de Wel Ed. Gestr. Heer *Francois Croes Lycochton*, die in den jare 1727 onder de Heeren Vroedschappen dezer Stad werd aengenomen; in den jare 1732 voor de eerste reize Burgemeester werd; in den jare 1747 Bewindhebber van de O. I. Comp. ter Kamere alhier; en in de eerste en laetste kwaliteit

tot

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

tot op zyn dood heeft gefungeert; zynde wyders verscheide malen in zyn leven Burgemeester, ja zelfs President, geweest.

MEDENBLIK. Op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, zyn tot Burgemeesteren dezer Stad verkozen de Ed. Gr. Achtb. Heeren Mr. JAN JOSEPH NOBELINGH, President, PIETER SPAENDER en PIETER DE ZEE; en tot Raed in de Vroedschap de Heer *Jan Bourgonje*, in de plaetse van wylen den Heere *Pieter van der Wolff*.

Verder zyn, door hare Koninklyke Hoogheid, uit eene overgeleverde Nominatie, voor dezen jare, tot Schepenen verkoren de Ed. Achtb. Heeren *Pieter Schellinger*, President, *Nanning Gorter*, *Christiaen Dyk*, *Jan Spaender*, *Willem Smit P. Z.*, *Nikolaes Agricola* en *Klaes Laegland*; en tot Schepenen-Commissarissen de gemelde Heeren *Schellinger*, *Spaender* en *Smit P. Z.*

MIDDELBURG. De Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie hebben, op den 30 der laetste Wintermaend, tot Raedpensionaris van Zeeland aengestelt den Heer Mr. *Jakob du Bon*, die, sedert het jaer 1751, Sekretaris van het Land is geweest, en, den volgenden dag, in deszelfs plaetse weder tot Sekretaris van het Land verkoren, den Heer Mr. *Willem van Citters junior*, Pensionaris van deze Stad sedert den jare 1746.

Ook is, in het begin der laetste Wintermaend, door de Heeren van den Magistraet alhier, tot Pensionaris van deze Stad aengesteld de Heer Mr. *Adriaen Steengracht*, die sedert het jaer 1751 Pensionaris Honorair der Stad Tholen is geweest; en verder tot Griffier van het Comtoir der Finantie en Consignatie den Heer *Anthony Clement*.

Den 31 der laetste Wintermaend overleed hier de Heer *Marinus Kommerse*, die, maer veertien dagen voor zyn dood, door de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie aengesteld was tot Vice-Admirael voor het Collegie ter Admiraliteit alhier. Hy was van der jeugd af ter Zee opgevoed; had eerst voor Schipper op Oost-Indien gevaren; werd

daer

daer op Staten-Kapitein, in den jare 1737; in het jaer 1750 Schoutbynacht, en nu onlangs Vice Admirael.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

VEERE. Uit een overgeleverd dubbel getal, den 10 der Wintermaend hier jaerlyks geformeerd wordende, zyn, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, voor dezen jare aengesteld en den 1 van deze Louwmaend, op de gewoone wyze, geinstalleerd, tot Burgemeesters, de Wel Ed. Achtb. Heeren LAURENS NEBBENS en JOHAN DE VRIEND; tot Schepenen de Ed. Achtb. Heeren *Pieter Studelmi*, Mr. *Bernard Laurens de Beaufort*, *Paulus Meins*, Mr *A. J. Marinissen*, Mr. *Willem Hendrik van Cattenberg*, *Stefanus van der Loef*, *Marinus Bastiaensz*, *H. Milet* en *Maximiliaen Nolst*.

UTRECHT. Den 10 van deze Louwmaend is alhier, in den ouderdom van zesenzestig jaren, overleden Jonkheer *Godard van Tuil van Serooskerken*, Heer van Welland, Serooskerken en Nederhorst enz., Kanonik van Oudmunster, presiderende sedert 1747 in 't Collegie der Heeren Geëligeerden, Lid van 't Collegie der ordinaris Heeren Gedeputeerden van hunne Ed. Mog., Extraordinaris Raed van het Provintiale Hof van Justitie enz.

AMERSFOORT. Den 31 der laetste Wintermaend, dag der jaerlyksche Veranderinge van den Magistraet dezer Stad, zyn, uit een overgeleverde Nominatie, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot Burgemeesteren verkozen de Wel Ed. Achtb. Heeren DIRK LOOGEN en ERASMUS VAN GOUDOEVER; en tot Schepenen de Wel Ed. Achtb. Heeren *Coenraed Temmink*, Mr. *Willem Metborst*, *Willem Jakob van Steenberg*, *Jacobus van Bemmel*, *Anthony van Brinkestein*, *Everard Joan Montauban*, Mr. *Karel van Coeverden*, *Dirk Wyburgh*, Mr. *Simon Petrus Trouillart*, *Kornelis Pannekoek*, *Hendrik Pannekoek* en Mr. *Dirk Hendrik Metborst*. Voorts zyn tot Raden ten deele gecontinueerd en ten deele op nieuws gecommitteerd de Heeren *Willem van Gein*, *Karel Gabry*, *Jan*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Jan Guilliam Kool, *Gerard van Wisseling*, *Gysbert van Deventer*, *Anthony Methorst*, *Gysbertus Harderwyk*, *Hendrik van Goudoever*, *Joannes Jonas*, *Herman Kluppel*, *Willem Hendriksz* en *Laurens Tesschemaker*.

Wyders hebben hunne Ed. Achtb. den Heer Mr. *Willem Methorst*, thans afgaende Burgemeester, gecommitteert om, met den 1 der tegenwoordige Louwmaend, wegens deze Stad, zitting te nemen in het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten van deze Provintie.

'S HARTOGENBOSCH. Des nachts, tusschen den 24 en 25 van deze Louwmaend, is hier, na een langdurige Ziekte, in den ouderdom van ruim zestig jaren, overleden de Wel Ed. Achtb. Heer Dr. *Theodoor de Marcq*, sedert den jare 1740 Oud-Schepen, mitsgaders Raed en Rentmeester van de Renten dezer Stad.

SLUIS IN VLAENDEREN. Alhier is overleden de Wel Ed. Achtb. Heer Mr. *Iman Cornelis de Jonge*, regerend Burgemeester 's Lands van den Vrye alhier enz. enz.

Hier op is, door hunne Hoog Mog., aengesteld tot Burgemeester de Wel Ed. Achtb. Heer PIETER HENNEQUIN, regerend Schepen; en in diens plaetse weder tot Schepen de Heer *Hendrik Balthazar Coegle van Dortmont*, en tot Assessor de Heer .... *Broekhuizen*.

SAS VAN GENT. De Heer Graef van Hoogendorp van de Ed. Mog. Heeren Raden van State zyn ontslag verzogt en bekomen hebbende, als Ontvanger van 's Lands Gemeene Middelen over deze Stad, Philippine en de Districten van dien, is daerop, in deszelfs plaetse, by hunne Ed. Mog. aengestelt *Egbert Paradicque*, weleer Koopman te Amsteldam; doch die, voor eenigen tyd, met zyne familie, naer 's Hage is gaen woonen.

Wegens de aenhoudende Vorst kunnen wy ons gewoon Lystje van den Prys der Granen thans niet mededeelen.

't Vierend.

De Prys der HOOIBOTER was den 18 Jan. *f* 18 a 19.

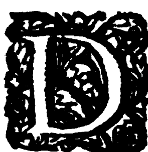
NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

FEBRUARY.

MDCCLVII.

HOLLAND.

DORDRECHT.

Oor de Ed. Achtb. Heeren van den Gerechte dezer Stad is, den 18 der laetste Wintermaend, de volgende *Ordonnantie op de Slagroede* of het Verkoopen der Goederen by den *Op-* of *Afslag* gearresteerd. DORDRECHT.

Het Recht van de Slagroede.

I. VOor het Recht van de Slagroede van alle Goederen, welken by dezelve Slagroede verkocht zullen worden, zal worden betaeld twee Stuivers van den Gulden; te weten één Stuiver te betalen by den Verkooper, en één Stuiver by den Kooper, benevens de Tiende Verhooging, en alles in diervoegen als zulks bevorens is gepractiseerd geworden: zynde daer onder begrepen het Recht van den XL Penning en de Tiende Verhoogingе, het welk aen het Gemeene Land zal worden goedgedaen uit den Stuiver, door den Kooper betaeld wordende. *Ordonn: op de Slagroede of het Verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.*

II. Het vorengemelde Recht zal moeten worden betaeld, zonder onderscheid, het zy de Goederen zullen worden verkocht op een Extraordinaris of Burger-Erfhuis, het zy op het ordinaris Wekelyks Erfhuis of ook wel in de Bank van Leeninge.

DORDRECHT.

Ordonn. op de Slagroede of het Verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

III. Van alle Goederen, op de ordinaris Wekelykſche Erfhuizen verkocht wordende, zal uit het voorgemelde Recht aen de Bedienden van het ordinaris Wekelykſch Erfhuis worden betaeld twee Stuivers van ieder Pond Vlaemſch, waer voor dezelve Bedienden de Goederen, op het voorſchreve Erfhuis gebragt wordende, zullen moeten ontvangen, bewaren, daer voor in ſtaen en de Penningen, daer van gekomen zynde, aen de Verkoopers ter hand ſtellen, en boven dien daer uit nog zullen moeten betalen de Koſten van den Roeper. Deshalven zullen dezelve Bedienden van de ordinaris Wekelykſche Erfhuizen, tot gemak en gerief van den Burger, verpligt zyn hunne Deuren van derzelver Huizen open te houden, tot 's avonds half elf uuren, met Licht in het Voorhuis; waer over de Stads Vendumeeſter het opzigt houden zal, en dien genen der Bedienden, die hy bevind dit te verzuimen, ieder reis bekeuren in een Boete van drie Guldens.

IV. Van de Goederen, in de Bank van Leeninge verkocht wordende, zal van het Recht van de Slagroede, van wegen de voornoemde Leenbank, als Verkooper worden gekort twee Stuivers van ieder Pond Vlaemſch.

V. Van het voorgemelde Recht zullen alleen zyn geëximeerd de Garens, zoo wel Ruwe als Witte, die by de Slagroede zullen worden verkocht, van welken voor het Recht der Slagroede, zoo wel van den Verkooper als den Kooper, van ieder zal worden betaeld alleenlyk één Gulden vyf Stuivers van de honderd Guldens, en zoo naer proportie; doch zal daer van worden uitgekeerd tien Stuivers van de honderd Guldens aen de Dekenen van de Confrerie der Garentwynderen, waer voor dezelven de Garens zullen moeten ſorteren en de Verkooping waernemen.

VI. Wanneer eenige Goederen op Navragen zullen worden verkocht en by den Verkooper aengenomen, zal de Verkooper daer van alleenlyk betalen, van ieder Pand, één Stuiver en acht Penningen,

gen, zonder meer; waer van de Slagroede genieten zal een derde, de Bedienden van het Erfhuis een derde, en de Sekretaris der Slagroede het overige derdepart.

Dordrecht.

Ordonn. op de Slagroede of het Verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

VII. Welverstaende, dat, in dien gevalle, de Verkoopers gehouden zullen zyn die Goederen aenstonds naer zich te nemen, en te gelyk te betalen het voorsz. Recht, daer toe staende.

VIII. Alle die, buiten de ordinaris Wekelyksche Erfhuizen, Erfhuis willen doen houden, het zy ten hunnen Huize of elders, zullen gehouden zyn aen ieder van de ordinaris Bedienden der Erfhuizen, voor het waernemen van het zelve Erfhuis, te betalen de somme van drie Guldens ieder dag, zoo wel op het Schikken der Goederen, als wanneer die bezien en verkocht zullen worden, en boven dien voor het gebruik van de Tafel, den eersten dag, één Gulden, den tweeden en de volgende dagen twaelf Stuivers, en boven dien de Kosten van den Roeper en van het Zeil.

IX. Alle die, buiten de ordinaris Wekelyksche Erfhuizen, Erfhuis willen doen houden in het Stads Venduhuis, zullen vermogen hunne Goederen aldaer te brengen op zoodanigen tyd, als hun gelegen komt, mits alvorens met den Vendumeester overeenkomende over Berg- en Bewaer-Loon van dezelve Goederen, naer proportie van den tyd, dat die Goederen aldaer zullen moeten berusten, en daer boven betalende, voor het gebruik der Vendukamer, een Daelder ieder dag, zoo op de Kyk- of Vertoondagen, als op de Verkoopingsdagen, en voor ieder halven dag vyftien Stuivers.

Het Recht van den Sekretaris der Slagroede.

X. Dit Amt, ingevolge van de Resolutie van den Oud-Raed, in dato 28 February 1754, by vacature of *desistit*, zullende vervallen aen de Stad, zoo zal aen den jegenwoordigen Bezitter worden betaeld het zelfde Emolument, als aen dit Amt, ingevolge het IX, X, XI, XII en XIII Artikel

DOR-DRECHT.

Ordonn. op de Slagroede of het Verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

van de oude Ordonnantie, dato 10 December 1720, is toegelegd.

Doch deze Bediening aen de Stad vervallen zynde, zoo zal aen de Personen, die by voorgemelde Resolutie tot het waernemen van dat Amt benoemd zyn, van Stads wegen, uit het Recht der Slagroede, voor Emolument niets worden uitgereikt, maer zal als dan:

XI. Uit het Recht der Slagroede, hier voren gemeld, 's jaerlyks, van Stads wegen, worden betaeld, aen de Huis-Armen dezer Stad, de somma van eenhonderdvyftig Guldens ééns.

XII De gemelde Stads Bedienden zullen van de Goederen, op Navragen verkocht zynde, en by den Verkooper aengenomen wordende, blyven genieten een halven Stuiver.

XIII. Dezelve Stads Bedienden zullen genieten, van de Verkoopers, voor het Schryven der Ceelen van de verkochte Goederen, welken zy aen dezelve Verkoopers zullen overleveren, tien Stuivers van de honderd Guldens, minder en meer naer advenant, van alle de Goederen, welken op Burger-Erfhuizen zullen verkocht worden; doch wegens de Bank van Leeninge, als waer by evenwel Boek en Contraboek op de Verkoopingen gehouden word en dus het Schryven der Ceelen onnoodig is, zal niets betaeld worden.

En zullen dezelve tien Stuivers mede worden betaeld van geheele Boedels, welken verkocht zullen worden op de ordinaris Wekelyksche Erfhuizen; doch alleen vyf Stuivers van de honderd Guldens, en zoo naer advenant van alle Panden, geene geheele Boedels zynde, welken op de ordinaris Wekelyksche Erfhuizen zullen verkocht worden.

Welke Verkoopingen het Recht der Slagroede subject zyn, en welke Goederen by dezelve Slagroede verkocht moeten worden.

XIV. Generaellyk zyn dit Recht onderworpen al-

le

le de Goederen, welken by de Slagroede verkocht zullen worden. DORDRECHT.

XV. En moeten by de Slagroede worden verkocht deze onderstaende Goederen.

Ordonn. op de Slagroede of het Verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

XVI. Te weren alle soort van Meubele Goederen, zonder onderscheid, als Huisraed en Inboel, Schilderyen, Kleederen, Juwelen, gemunt en ongemunt Goud en Zilver; alle soorten van Koopmanschappen, zonder onderscheid, Garens, Twynen, Lakenen, Manufacturen, Lywaden, Stoffen, Winkelwaren, onbewerkte Stoffen en Specien, waer uit de voorsz. Winkelwaren worden gemaekt, Boomen, Bloemen, Bollen van Bloemen en andere Aerdgewassen, Zeilen, Ankers, Touwen en alle verder Scheepsgereedschap, Boeken, Bibliotheken, Ossen, Koeien, Paerden, Karossen, Wagens, Chaises, Karren en allerhande Rytuig, en de Tuigen daer toe en tot de Paerden behoorende; en voorts al het gene onder den naem van Meubele Goederen begrepen zoude kunnen worden, het zy groote of kleine Partyen, hoedanig die zouden mogen wezen.

XVII. Uitgezonderd alleen zoodanige Meubele Goederen, als hier na van het Recht van de voorsz. Slagroede geëximeerd zullen worden.

XVIII. Alles met dien verstande nochtans, dat de voorsz. Goederen met de Slagroede zullen moeten worden verkocht, alleen in de navolgende gevallen.

XIX. Als, eerstelyk, wanneer iemand, binnen deze Stad of de Jurisdictie van dien, zoodanige Meubele Goederen of eenigen van dezelven, publiekelyk en aen den meestbiedenden, zal willen verkoopen.

XX. Ten tweeden, zoo wanneer Man of Vrouw, of beide, overleden zynde, zoodanige Goederen achterlatende, de langstlevende of wel de nagelaten Erfgenamen, de nagelaten Goederen, schoon niet by Publieke Verkoopinge, echter niet onder hunne nagelaten Erfgenamen alleen, maer buiten de

DORDRECHT. Erfgenamen van de Overledene, ook aen Vreemden zullen willen verkoopen.

Ordonn. op de Slagroede of het Verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

XXI. Ten derden, zoo wanneer zodanige Goederen zullen aenbestorven of gekomen zyn op Weezen of Minderjarigen, het zy dezelve Minderjarigen of Weezen zullen staen onder opzigt der Weeskamer, of dat die zal wezen gesecludeerd, wanneer derzelver Voogden zullen goedvinden dezelve Goederen, het zy onder de Erfgenamen alleen, het zy, buiten de Erfgenamen van de Overledene, ook aen Vreemden te verkoopen, of volgens taxatie van gezworen Taxeerderen over te geven.

XXII. Ten vierden, zoo wanneer zoodanige Goederen zullen worden gevonden in Insolvente of Desolate Boedels, of in Boedels, welken onder Beneficie van Inventaris, of onder het *jus deliberandi*, aenvaerd zullen worden.

XXIII. Ten vyfden, byaldien de voorsz. Goederen, by de publieke Taxeerders getaxeerd, en aen dezelven voor hunne gedane Taxatie gelaten zullen zyn.

XXIV. En, laetstelyk, alle Panden en Meubele Goederen, welken in de Bank van Leeninge verpand zyn, zullen by de Slagroede verkocht moeten worden; uitgenomen Beleeningen van Obligatien, Rentenbrieven en andere Effecten, als mede Negotie-Waren of Koopmanschappen, by groote Partyen, boven de driehonderd Guldens beloopende, beleend zynde; waeromtrent de Verkoopingen zullen worden ingericht door Heeren Commissarissen van de Leenbank, op zoodanige wyze, als dezelven ten meesten profyte der Eigenaren van die Goederen zullen oordeelen te behooren.

XXV. Zullen ook, in alle de voorsz. gevallen, by de Slagroede verkocht worden alle Gereedschappen, tot het doen van eenige Neringe of Handwerken behoorende, ten zy dezelven behooren zullen tot zoodanige Nering of Handwerk, waer van het Gilde zal kunnen aentoonen het recht en de possessie te hebben, om dezelve Gereedschappen,

pen, door hunne Dekenen, onder de respective Gildebroeders, te doen verkoopen; zullende evenwel, in zoodanigen geval, niemand, buiten de Gildebroeders, tot zoodanige Verkoopinge mogen toegelaten worden.

DORDRECHT. *Ordonn. op de Slagroede of het Verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.*

XXVI. En by zoo verre, in alle de voorsz. gevallen, eenige Uitdragers, Uitdraegsters of andere Personen eenige van dezelve Goederen, by taxatie van ongezworen Taxeerderen, overnemen of publiek, of onder de hand, buiten de Slagroede, zouden komen op te koopen, of indien iemand dezelven kwam te verkoopen, dat zulks zal zyn op de verbeurte van het verkochte Goed, boven en behalven een Boete van vyftig Guldens, zoo wel by den Kooper als by den Verkooper te verbeuren; en by zoo verre een Uitdrager of Uitdraegster, of iemand anders, dezelve Goederen zoude hebben gevent, dat dezelve insgelyks verbeuren zullen vyftig Guldens.

XXVII. Ook zal niemand, publiekelyk of ook binnen zyn deur, onder verscheide Personen, buiten de Slagroede, eenige van dezelve Meubelen en Goederen, by den Op- of Afslag, mogen verkoopen, of iemand zoodanige Goederen mogen koopen, op verbeurte en boete als boven.

XXVIII. En zoo t'eeniger plaetse Erfhuis geroepen is, zullen die genen, die het zelve hebben doen roepen, geene van de Goederen, tot de Verkoopinge gedestineerd en aen den Vendumeester aengetoond, onder den duim, voor of na den Afslag, binnen den tyd van vier weken, mogen verkoopen, maer het zelve door den Vendumeester moeten laten verkoopen, op verbeurte en boete mede als boven.

XXIX. By Versterf of Insolventie van een van het Lakenkoopers Gilde, zal deszelfs Lakenstal, met alle de Lakenen, Baeien, Karsaeien en alle Waren, en het gene verder tot de voornoemde Lakenstal behoort, by de Slagroede worden verkocht; doch alleen onder de Gildebroeders, zonder dat iemand anders daer by zal worden geadmitteerd,

DORDRECHT.

en zal daer van worden betaeld het ordinaris Recht van de Slagroede, hier boven, Art. I, gemeld.

Ordonn. op de Slagroede of het Verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

XXX. De Garens en Twynen zullen niet alleen by de Slagroede moeten worden verkocht in de vorengemelde gevallen, maer boven dien by alle vrye Verkoopingen, zoo wel wanneer die zullen toebehooren aen iemand binnen deze Stad, als wanneer die naer deze Stad waren gezonden van buiten, en schoon die ook aen een Buitengezeten zouden mogen toebehooren, alles, mits betalende daer van de Rechten, hier voren gespecificeerd.

XXXI. En op dat het voorsz. Recht van de Slagroede niet zal worden gefraudeerd of verkort, door Taxatien en Overnemingen van Goederen onder de hand, in de hier vorengemelde gevallen, zullen de Gezworen Taxeerders van roerende Goederen binnen deze Stad, in geene Sterfhuizen, daer Man of Vrouw, of beide, overleden zyn, en daer bevonden word eenig Weeskind in gerechtigd te wezen, ook in Insolvente Boedels, als mede in Boedels, die onder Beneficie van Inventaris of het *jus deliberandi* aenvaerd, en echter daer na Insolvent bevonden worden, eenige van de voorsz. Meubelen, Huisraed of andere onroerende Goederen, tot alzulke Sterfhuizen of Boedels specterende, Taxeren of Waerderen, als in presentie en bywezen van den Stads Vendumeester en den Sekretaris van de Slagroede, om de gemelde Goederen, en het beloop der Taxatie van dezelven te boek te stellen, en in cas die Goederen niet publiekelyk worden verkocht, maer by iemand, op de gedane Taxatie, in eigendom worden aengenomen, zal het Recht van de Slagroede daer van moeten worden betaeld en voldaen, even of die Goederen publiekelyk waren verkocht; blyvende echter van de betalinge van het voorsz. Recht geëximeerd de Goederen van de Boedelen, die, onder Beneficie van Inventaris aenvaerd wezende, naderhand Solvent worden bevonden, en mits dat daer in geene Weezen geintresseerd zyn; en in cas de voorschreve Waerdeerders of Taxeerders het contrarie zullen komen te doen, zullen dezelven daer voor verbeuren de somme van vyfentwintig Guldens.

XXXII. De Panden, in de Bank van Leeninge dezer Stad één jaer gestaen hebbende, zullen moeten worden verkocht en daer van Erfhuis gehouden worden, binnen drie maenden na den verjaertyd van dezelven; en zal in de voorgemelde Leenbank de daer gestelde ordre gehouden en gecontinueerd worden, dat de Verkoopingen en Erfhuizen van de Leenbank, van drie maenden tot drie maenden, gehouden zullen worden: op welke Verkoopingen ook geene Goederen zullen mogen gebragt worden, dan die in de Stads Leenbank verpand en verjaerd zullen zyn.

DORDRECHT.

Ordonn. op de Slagroede of het verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

XXXIII. De Kooppenningen van de Verkoopingen der Goederen, zullen by niemand mogen geinnet noch ontvangen worden, als by den Stads Vendumeester en onder zyne Kwitantie alleen.

Welke Verkoopingen het Recht der Slagroede niet subject zyn, en welke Goederen by de Slagroede niet mogen worden verkocht.

XXXIV. Eerstelyk, zyn van het Recht der Slagroede geëximeerd alle Verkoopingen van Schepen en Schuiten, zonder onderscheid of dezelve Schepen en Schuiten zullen worden verkocht by de Eigenaers, derzelver Gemagtigden, Voogden van Weeskinderen, of Curateurs van Desolate Boedels: En zal al het Tuig en Gereedschap, tot Zeilagie en Scheeps- of Schuit-Behoefte behoorende, mede hier van vry zyn, mits dat het zelve met Schip of Schuit in eene koop geveild en verkocht worde.

XXXV. Ten tweeden, alle nieuwe Kleederen, welken niet gedragen of verstorven zyn, of tot eenigen Insolventen Boedel behooren, het zy binnen deze Stad of daer buiten gemaekt.

XXXVI. Ten derden, alle Gereedschappen, tot het exerceren van eenig Ambagt of Handwerk specterende, zoo wel oud als nieuw, van 't welk de Eigenaer niet overleden of Insolvent geworden is.

XXXVII. En, laetstelyk, alle Winkelwaren, als

DORDRECHT.

Ordonn. op de Slagroede of het verkoopen van Goederen by Op en Afslag.

als Manufacturen, Stoffen, en alle andere zonder onderscheid, van wat nature die zouden mogen zyn, met de Gereedschappen en toebehooren van een Winkel, waer van de Winkelier niet overleden of Insolvent geworden is.

XXXVIII. Als welke Kleederen, Gereedschappen en Winkelwaren, Art. XXXV, XXXVI en XXXVII gemeld, in dien gevalle zullen moeten worden verkocht onder de Gildebroeders, zonder dit Recht subject te zyn, mits dat het geschiede binnens huis, en alleen onder de Gildebroeders; dat ook aen den Stads Vendumeester daer van kennisse zy gegeven, ten einde om zelf aldaer present te zyn, of iemand anders te zenden, en te letten of te doen letten dat geene andere Goederen, als de Winkelwaren, Gereedschappen en toebehooren van dezelve Winkel, worden verkocht, en onder geene anderen als onder de Gildebroeders.

XXXIX. En zullen ook van het Recht der Slagroede geëximeerd zyn alle Meubele Goederen tot een Sterfhuis behoorende, welken alleen onder de respective Erfgenamen van het zelve Sterfhuis zullen worden verkocht, mits dat dezelve Erfgenamen of eenigen daer van niet zullen zyn minderjarig, en mits dat niemand vreemds buiten hen daer toe zal worden geadmitteerd.

Zullende alle en een iegelyk, die bevonden word deze vrydom Art. XXXIV, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII en XXXIX, directelyk of indirectelyk te hebben misbruikt en geconverteert, tot fraude van de Slagroede, worden gemulcteerd in de boete, hier voren, Art. XXVI en XXVII, gestatueerd.

Ordre op het Verkoopen en Aenteekenen.

XL. De Vendumeester zal gehouden zyn, viermael ter weke, wekelyks ordinaris Erfhuis te houden, ter tyd en plaetse, daer toe gedesigneerd of nader te designeren, waer toe bevorens de behoorlyke Roeping zal moeten gedaen zyn.

XLI.

XLI. En daerenboven extraordinair ten huize van de genen, die het zelve zullen verzoeken of requireren.

DORDRECHT.

XLII. En zal de Vendumeester aldaer de Verkooping doen by Afslag of Verhooginge, ter keure en goedvinden van de Eigenaren, of, by derzelver onverschilligheid, zoo als hy Vendumeester zulks zal best oordeelen naer de waerde der Panden, zonder tegenspreken van de Uitdrageren of Uitdraegsteren.

Ordonn. op de Slagroede of het verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

XLIII. Alle de Verkoopingen, zoo wel van ordinaris wekelyksche als extraordinaris Burger Erfhuizen, die by de Slagroede worden gedaen, zullen moeten worden geadsisteerd door den Sekretaris van de Slagroede, (en, na vacature van dat Amt, door een van de Stads Bedienden, daer toe gedespicieerd,) zullende gehouden zyn zich op den geroepen tyd op het Erfhuis te laten vinden, op een boete van drie Guldens.

XLIV. En boven dien door de daer toe gestelde gezworen Scheijer, welke zich zal moeten laten vinden op het uur en ter plaetse daer geroepen is, op de boete van drie Guldens, om, in cas van disput wie eerst of laetst gemynt zal hebben, indien het zelve by den Vendumeester in der minne niet zal kunnen worden afgedaen, daer over onpartydig, en naer beste weten, te decideren; en zal niemand daer tegen spreken, of den Vendumeester of Scheijer injuriëren mogen, op een boete van drie Guldens, waer in de Vendumeester hem zal beslaen: En zal, by vacature, door versterf of *desistit*, van den jegenwoordigen Bezitter van dit Amt van Scheier, dit Amt niet wederom worden vergeven, maer gemortificeerd blyven; en zal alsdan de Decisie over Disputen omtrent het Mynen der Goederen geschieden by den Vendumeester en by den Sekretaris der Slagroede, of den Stads Bedienden, die dat Sekretariaet zal komen waer te nemen.

XLV. Ook zullen de Uitdraegsters of andere Koopers zich niet vervorderen de Goederen, welken

DORDRECHT.

ken verkocht worden, te laken, of dezelven te scheuren of te mishandelen, op een boete van drie Guldens, t'elkens daer voor te verbeuren.

Ordonn. op de Slagroede of het verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

XLVI. De Uitdraegsters, en wie het ook zoude mogen wezen, zullen zich aen en rondom de Tafel stil houden, zonder elkanderen te lasteren, schelden, injuriëren of anderszins onhebbelyk te bejegenen; en by aldien het zelve kwamen te doen, zal de Vendumeester haer zulks verbieden, en, by onwilligheid, beslaen in een boete van drie Guldens.

XLVII. Ook zullen de Uitdragers of Uitdraegsters geene Complotten of Zamenspanningen mogen maken, omtrent het koopen der Goederen, op een boete van tien Guldens, ieder reize, waer in de Vendumeester haer zal bekeuren.

XLVIII. Niemand zal vermogen by den Afslag eenige Goederen te mynen, voor dat het derde woord by den Vendumeester geheel zal zyn uitgesproken, en iemand voor het geheel uitspreken van het derde woord echter mynende, zal de Vendumeester het zelve Goed van nieuws wederom hooger ophangen. Zullende, tot voorkominge van Disputen, hier omtrent de Vendumeester altoos zorg dragen de drie eerste woorden langzamer en distinkt uit te spreken.

XLIX. Niemand zal vermogen eenige Briefkens van den Vendumeester, wegens by de Slagroede verkochte Goederen, in te koopen, ten zy blyke dat dezelve Briefkens den Vendumeester alvorens gepresenteerd zyn, op pœne dat de Vendumeester niet gehouden zal zyn dezelven aen te nemen of te betalen.

L. De Sekretaris van de Slagroede zal gehouden zyn, op alle Verkoopingen, accuraet en pertinent Boek te houden, en daer toe gebruiken een vastgebonden en gefoliëerd Boek.

LI. En zullen daer in pertinentelyk worden aengeteekend de Goederen, welken verkocht zullen worden, tot wat Pryze, en den Naem van den Kooper: Ieder post op zich zelven, zonder de-

dezelven met anderen te confunderen, en dat in die ordre, als de Goederen door den Vendumeester zullen worden verkocht. En zal in het gemelde Boek niets, dat eens geschreven is, onleesbaer mogen worden gerooieerd of uitgekrapt; maer, in cas van toevallige en onvoorziene erreuren, het zelve maer even moeten worden doorgeslagen, en daer onder of naest geredresseerd; gelyk mede wanneer met kennisse van den Vendumeester het gekochte word overgelaten, in den Boedel geroepen of genaest, en op een anderen Naem gezet, geene uitwissing van den eersten Naem zal mogen geschieden, maer de tweede Naem met melding der overgifte onder of by den eersten Kooper zal moeten gesteld worden: alles tot voorkominge van duisterheid of disputen.

DORDRECHT. *Ordonn. op de Slagroede of het verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.*

LII. Met dien verstande dat het voorsz. Boek alle dagen, na het eindigen der Verkoopingen, door den Sekretaris zal worden gebragt ten huize van den Vendumeester, alwaer dezelve Sekretaris gehouden zal zyn daer van voor hem een Copy te schryven in een ander Boek, om uit het zelve Copyboek te trekken de Ceelen der verkochte Goederen, welken de Sekretaris gehouden is aen den Verkooper te overhandigen, en zal het voorsz. Copyboek en de voorsz. Ceelen, alvorens die door den Sekretaris zullen mogen worden uitgegeven, door den Vendumeester en den Sekretaris behoorlyk moeten worden gecollationeerd.

LIII. De Sekretaris zal gehouden zyn de Ceelen van de verkochte Goederen aen de Verkoopers ter hand te stellen binnen driemael vierentwintig uuren, na dat de Verkooping zal wezen geëindigd.

Ordre en Recht op het innen der Kooppenningen der verkochte Goederen.

LIV. De Vendumeester is verbonden de Kooppenningen ten zynen pericule te innen, en aen den Kassier over te geven, om den Verkooper te voldoen.

LV.

DORDRECHT.

Ordonn. op de Slagroede of het verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

LV. Alle Verkoopingen, zoo wel op extraordinaris of Burger Erfhuizen, als in de Bank van Leeninge (ten zy de Eigenaers of Verkoopers goedvonden by de Verkoopingen andere Condițien te ftipuleren en te bedingen) zullen worden gedaen op drie maenden, uiterlyk voor het exfpireren van de derde maend te betalen; en zal de Vendumeefter, na verloop van de voorfz. derde maend, nog een maend hebben om de gelden in te vorderen en aen den Kaffier over te geven: En zal vervolgens de Verkooper, daegs na het exfpireren van de vierde maend na den dag der Verkoopinge, door de Stad, geheel worden voldaen.

LVI. De Verkoopingen op de ordinaris wekelykfche Erfhuizen zullen moeten worden gedaen om contant Geld; en zal de Vendumeefter gehouden zyn de Penningen van de Goederen, daer op verkocht, aen de Verkoopers, door de Bedienden van het Erfhuis, aenftonds na het eindigen der Verkoopinge, te doen betalen; en vervolgens, conform het Verkoopboek, door den Sekretaris der Slagroede gehouden, aen den Kaffier overgeven en verantwoorden het Stads Recht en de gerechtigheid, daer van geproveniëerd.

LVII. De Verkoopers der Goederen, welken op de extraordinaris of Burger Erfhuizen verkocht zyn, zullen in hun keur hebben, na de uitgeloofde Kooppenningen van hunne Goederen den tyd van vier maenden te wachten, of wel dezelven aenftonds te ontvangen van den Stads Kaffier; welke alsdan dezelven aen hun aenftonds voldoen zal, mits kortende vier Stuivers van ieder Pond Vlaemfch.

LVIII. Van Goederen uit Defolate of verlaten Boedels, door de Slagroede, ten profyte der Crediteuren verkocht, zal aen niemand, dan in handen van den aengeftelden Curateur, betaling gedaen mogen worden.

LIX. De Penningen, geprovenieerd van Weeskinderen Goederen, by de Slagroede verkocht, zullen worden betaeld aen handen van derzelver

Voog-

Voogden, en aen niemand anders, zonder daer aen te mogen korten, 't gene by iemand van der Weeskinderen Vrienden gekocht zoude mogen zyn.

DORDRECHT.

Ordonn. op de Slagroede of het verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

LX. De Verkoopers der Goederen, op extraordinaris of Burger Erfhuizen verkocht, na verloop van vier maenden, en die op ordinaris wekelyksche Erfhuizen verkocht, na het eindigen der Verkoopinge, invoegen hier voren gemeld, zonder eenig uitstel zullende worden voldaen.

LXI. Zoo zal dienvolgende de Vendumeester ook hebben recht van Parate Executie, tegens de Koopers van de Goederen, by de Slagroede verkocht zynde, indien zy nalatig blyven om binnen den gestelden tyd hunne uitgeloofde Kooppenningen te voldoen, als mede tegen derzelver Borgen.

LXII. Welk recht van Parate Executie zal vervallen met verloop van één jaer na de Verkooping, ten ware de Vendumeester binnen 's jaers behoorlyk hadde gevigileert.

LXIII. En is de Vendumeester, ten aenzien van de Uitdrageren en Uitdraegsteren, gequalificeerd aen dezelven het koopen op de Erfhuizen te verbieden, ter tyd toe, dat zy hem zullen hebben voldaen.

LXIV. Zal voorts hebben het recht van Preferentie op des Koopers Goederen, voor alle andere loopende Schulden, geen ander generael of speciael verband hebbende.

LXV. Welk recht zal vervallen met het verloop van één jaer na de Verkooping, ten ware de Vendumeester, binnen dien tyd, den Kooper in Rechten hadde geconveniëert.

Het koopen en verkoopen van den Vendumeester, Sekretaris en anderen in de Erfhuizen.

LXVI. Het zal den Vendumeester en ieder vry staen, op de Erfhuizen, zoo extraordinaris van Burgeren, als wekelyksche, te mogen koopen, zoo wel by den Opslag als by den Afslag, mits in

DORDRECHT.

Ordonn. op de Slagroede of het verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

het mynen zich gedragende naer het XLVIII. Artikel dezer Ordonnantie. En wanneer over het eerstmynen, in zoodanigen geval, verschil mogte ontstaen, zal het aen den Verkooper, of die van zynent wegen present is, vry staen te decideren wie eerst heeft gesproken, of te ordonneren dat het zelve Goed andermael moet worden opgehangen en afgeslagen; alles zonder tegenzeggen van den Vendumeester of iemand der Bedienden. Gelyk altoos het tweedemael afslaen in zoo een geval zal moeten geschieden, wanneer niemand voor of van wegens den Verkooper present is.

LXVII. Daer tegens zal noch de Vendumeester, noch iemand anders, eenige Goederen, die by de omstanders, zoo particulieren, als Uitdragers of Uitdraegsters, worden gemynd, voor hun zelven, voor de Vrienden van den Boedel, noch voor anderen, mogen naesten of voor zyne rekening weder in den Boedel roepen.

LXVIII. Maer zal zulks door die 't Recht van Naestinge hebben, zynde de Vrienden en Erfgenamen op de Goederen van een Sterfhuis, by de Slagroede verkocht wordende, zelf in persoon moeten worden gedaen, ten opzigte van de Uitdrageren of Uitdraegsteren, mits daer voor aen den Kooper betalende één Stuiver van den Gulden, en mits het zelve doende aenstonds na den verkoop, en voor dat eenig ander Goed word opgeveild.

LXIX. De Vendumeester zal vermogen op de Erfhuizen te verkoopen de Goederen, die by hem, zoo by inzetting, prisering, als anders, aen de hand zullen zyn gebleven.

Ordre tot ontdekking van gestolen Goed.

LXX. De Bedienden van de ordinaris wekelyksche Erfhuizen zullen van de Goederen, hen om te verkoopen gebragt, pertinente Notitie houden, te weten van de Merken en Kwaliteiten van de Goederen, en het gene daer toe behoort, waer

by

by dezelven, des noods, zouden kunnen worden gekend.

DORDRECHT.

Ordonn. op de Slagroede of het verkoopen van Goederen by Op- en Afslag.

Van den Veertigsten Penning.

De XL. Penning, het Gemeene Land van de Verkooping van Meubelen competerende, begrepen zynde onder het Recht der Slagroede, hier voren gemeld, zal dienvolgende ook door de Stad aen het Gemeene Land worden goedgedaen en verantwoord.

Applicatie van de Boeten.

De Boeten, by deze Ordonnantie gestatueerd, zullen worden geapplieceerd ten behoeve van den Heere Officier, van de Armen, en van den Aenbrenger, elk een derdepart. Enz.

Ten zelfden dage is by den Magistraet der Stad Bergen op den Zoom ook gearresteerd een *Ordonnantie voor de Markt- of Beurtschippers, van deze Stad op Bergen op den Zoom en van daer weder herwaert varende*, welke, den 30 der laetstafgeloopen Slagtmaend, reeds by den Gerechte alhier was gearresteerd; waer in vastgesteld word dat de Schippers in persoon moeten varen, en, by ziekte of om andere voldoende redenen, een ander bekwaem persoon in hunne plaetse stellen; dat zy van beide Steden zullen afvaren des Saturdags, en in dezelven weder te rug komen des Woensdags, beide met het eerste gety; doch in de drie Wintermaenden vryheid hebben om alleenlyk te varen als 'er Vragt is, mits gehouden zynde, zoo, in die Wintermaenden, één of twee Personen van het Beurtschip gebruik wilden maken, die over te voeren voor twaelf Guldens, en drie of meer Personen voor zestien Guldens, storm of onbekwaem weder alleen

DOR-DRECHT. uitgezonderd; dat zy de aengebragte Goederen ten spoedigsten moeten lossen, en die vervoerd moeten worden prompt inladen, ook op verzoek der Kooplieden aen de Pakhuizen schieten, en dezelven met alle inschikkelykheid dienen. De Kooplieden blyven in het vermogen om zelf een Schip aen te nemen, mits het door één alleen bevragt worde. De Beurtschippers mogen geen hooger Vragtloonen vorderen, dan op zekere Lyst, by deze Ordonnantie gevoegd, bepaeld is; moeten, elkander op de reize in nood of gevaer ziende, den noodlydenden naer vermogen adsisteren, en met elkander goede correspondentie houden; mogen, na de bepaelde Vertrekdagen, geene Goederen meer laden, hunne reis met alle spoed vervorderen, en deze Ordonnantie stiptelyk naerkomen, op de verbeurte van zes Guldens voor de eerste reize, en voor de tweede reize van arbitraire correctie of zelfs van Deportement, naer bevindinge van zaken.

HAERLEM.

HAERLEM. DE ingekomen Antwoorden op de uitgeschreve Vraeg wegens de oorzaek of reden waerom de Glans op de Engelsche Wollen Stoffen beter en bestendiger is, dan op de Hollandsche, van welke wy te voren gesproken hebben (*), by de Overlieden van de Looikamer en het daer aen behoorende Bonte-Lywaden-Reeders-Gilde, in de afgeloopen Louwmaend, met oplettendheid gelezen en over-

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 876.

overwogen zynde, is door deze Overlieden, op den laetsten dag dier maend, de Prys van tien Dukaten, met algemeene Stemmen, toegewezen aen den Schryver van het Antwoord, dat tot Devies had *by monde nader*, het welk bevonden werd te zyn iemand, die in deze Stad woont, doch zyn naem liefst onbekend wil laten; aen welken dan ook die Prys uitgedeeld is. DORDRECHT.

's GRAVENHAGE.

DEn 22 van de nu afgeloopen Louwmaend hebben hunne Ed. Gr. Mog., de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, in hunne Vergaderinge, de Consenten of het Plakaet ter Heffinge van de Honderdste en Tweehonderdste Penningen, voor dit loopende jaer gearresteerd op den zelfden voet, waerop dezelven in het voorleden jaer zyn geheven; van welk Plakaet wy den woordelyken inhoud te voren medegedeelt hebben (*). 's GRAVENHAGE.

Op den 25 van de zelfde maend hebben deze Heeren Staten ook eene Publicatie gedaen, wegens de Inlandsche Tichelsteentjes en Tegeltjes, van den volgenden inhoud:

DOen te weten: Dat Ons is voorgekomen dat 'er nog vele Specien van Grove Waren zoo binnen als buiten deze Provintie gebakken worden en in deze Provintie in gebruik zyn, welken by de Lyst, voorkomende in het II Art. van de jongst by Ons gearresteerde Ordonnantie op de Grove Waren, in het geheel niet bekend staen, waerschynlyk om reden, dat gemelde Lyst al in den ja- *Nieuwe Lyst wegens de Tichelsteentjes en Tegeltjes.*

(*) Zie ons VIII. Deel [1754], bladz. 164.

'S GRAVENHAGE.

jare 1699 is gearresteerd en sedert niet gerevideerd, en dat ook van het zelfde soort van Steen op de eene Plaets meer dan op de andere is betaeld.

Nieuwe Lyst wegens de Tichelsteentjes en Tegeltjes.

ZOO IS 'T, dat Wy, daer jegens willende voorzien, hebben goedgevonden en verstaen de Lyst van de jongstgearresteerde Ordonnantie op de Grove Waren, mits deze, te ampliëren met de Specien, aen het einde dezer gemeld, en dat voortaen daer van voor Impost alom zal worden gevorderd en betaeld, het gene achter ieder van dezelven staet uitgedrukt.

Dat wyders het II. Art. van dezelve Ordonnantie, waer by onder anderen is gestatueerd, dat *van de Verglaesde Inlandsche Tichelsteentjes of Tegeltjes zal worden betaeld van de waerde van ieder Ryksdaelder twee Stuivers en vier Penningen*, zal worden veranderd in dezer voegen: „Dat, in plaetse van den Impost derzelven te betalen van de „waerde, de voorschreve Impost voortaen zal worden gevorderd en betaeld van de kwantiteit of „het Getal van dezelven, en dus van het Duizend „vyftien Stuivers, de mindere of meerdere kwantiteit naer advenant, zonder onderscheid of dezelven per duizend meer of minder waerdig zouden mogen zyn.

Binnen de Provintie Holland gebakken.

			gl.	st.	p.
1	Verglaesde Tichelsteentjes of Tegeltjes van allerlei soort, en zonder onderscheid van derzelver meerder of minder waerde	't duizend	0:	15:	0
2	Onverglaesde Tichelsteentjes of Tegeltjes, of ook wel Dekkers of Dekkeniers genaemd, van allerlei soort - -	't duizend	0:	7:	8
3	Rietvorsten - - -	't duizend	1:	0:	0
4	Ruwe langwerpige Tegels of Plaetjes of Platjes - -	't duizend	0:	7:	8
5	Pootsteen of Deksteen of Roostersteen - - -	't duizend	0:	11:	0

6 In-

's Graavenhage. Nieuwe Lyst wegens de Tichelsteentjes en Tegeltjes.

			gl. st. p.
6 Inlandsche Vlaemsche Steen of Gootsteen - -	't duiz.	-	0:11:0
7 Blokken - - -		-	0:11:0
8 Klompen - - -		-	0:11:0
9 Dubbelde Doodkisten of groote Geeren - -		-	0:11:0
10 Dubbelde Sluitsteen of Scheggen, of dikke Boogsteen			0:11:0
11 Enkelde Sluitsteen of Scheggen, of dunne Boogsteen		-	0:10:0
12 Enkelde Doodkisten of kleine Geeren - - -		-	0: 7:8
13 Dubbelde ruwe Heelbakken of dubbelde Oven- of Baen tegels of Elfduimen -		-	1: 0:0

Buiten de Provintie Holland gebakken.

1 Uitlandsche Verglaesde Muursteentjes of Tegeltjes, van allei soort, - - -	't duizend		1:10:0
2 Uitlandsche Onverglaesde Dekkers of Tichelsteentjes, of ongebore Tegeltjes, van allerlei soort, - -	't duizend		0:15:0
3 Uitlandsche groene en gele Verglaesde Drielingen -	't duiz.	-	2:14:0
4 Roode Vriesche Drielingen		-	1: 3:4
5 Engelsche gebakke Blokken		-	1:13:0
6 Oosterhoutsche Moppen		-	1:13:0
7 Groote of heele Oosterhoutsche Steen, of heele Soetemetsteen of Knobbert -		-	1:13:0
8 Kleine of halve Oosterhoutsche, of halve Soetemetsteen of halve Knobbert -		-	0:16:8
9 Oosterhoutsche of Uitlandsche Klompen of Poortsteen, of Roostersteen, of Blokken		-	1:13:0
10 Oosterhoutsche of Uitlandsche dubbelde of groote Doodkisten - - -		-	1:13:0

'S GRAVENHAGE.

		gl. st. p.
11	Oosterhoutsche of Uitlandsche enkelde of kleine Doodkisten - - - - - 't duizend	1 : 2 : 8
12	Engelsche ongebakke Vuursteenen, van hare waerde naer advenant de Guldens - 't duizend	7 : 10 : 0

Nog is, op den 29 van de zelfde Louwmaend, by hunne Ed. Gr. Mog., vastgesteld een Publicatie, wegens het bevissen van de Rivieren de Merwe en Maes, en het steken van Staken ten dien einde, waer door de Loop van het Water en de Scheepvaert kan belemmerd worden; waer in zy aldus spreken:

Publicatie tot voorkominge van de Verlandinge der Rivieren enz.

NAerdien Wy, tot voorkominge van de Verlandinge der Rivieren en Belemmeringe van de Scheepvaert, van tyd tot tyd op het bevissen van de Rivier de Merwede en de Maze, beginnende van Gorinchem af tot Dordrecht, en van daer voorby Rotterdam, Delftshaven, Schiedam, en voorts tot in het Zoute Water toe, verscheide ordres hebben gestelt, en dezelven nog laetstelyk, by Ons Plakaet van den 1 September 1752, hebben gerenoveert; en Wy in ervaringe gekomen zyn, dat daer van op deze en gene pretexten word geluxeerd, tot merkelyke prejuditie van de gemelde Rivier

ZOO IS 'T, dat Wy goedgevonden hebben te verklaren, gelyk Wy verklaren by deze, Onze ernstige wille en begeerte te zyn, dat een iegelyk zich naer den inhoud van Ons gemelde Plakaet in allen deele punctueellyk zal hebben te gedragen, en inzonderheid dat niemand in het bevissen der Rivieren, binnen de voorschreve Limiten, zal hebben te gebruiken eenige andere Staken, als van Willigen Hout en van behoorlyke dikte, zonder daer toe te gebruiken Elze, Eike of ander diergelyk hard Hout, of ook zoo dikke Willigen, dat daer door de varende Schepen of

Schui-

Schuiten eenig pericul zouden mogen lyden. Dat ook niemand in de gemelde Rivier eenige Fuiken of Schuttingen dieper zal hebben te ſtellen, dan vier voeten onder het Water, uit de vaſte Wal op een gemeene Ebbe of laeg Water, zulks dat de diepſte of uiterſte Palen, ten diepwaert op de voorſchreve gemeene Ebbe, niet dieper zullen mogen ſtaen dan uiterlyk vier voeten; en dat wyders geene Zalmſteken op eenige Platen, in de gemelde Rivier gelegen, zullen mogen worden geſteld; alles op de boete en pœnen by het voorſchreve Plakaet geſtatueerd.

'S GRAVENHAGE.

Publicatie tot voorkominge van de Verlandinge der Rivieren enz.

Doch nademael Ons, door de reſpective Gedeputeerden van de Maesſteden, vertoond is, dat, op zommige plaetſen in de gemelde Rivier, Eike of Elze Palen tot de Zalmſchuttingen kunnen worden gebruikt, zonder eenig nadeel aen de Schepen, die Rivier bevarende, toe te brengen; als mede dat op andere plaetſen de Zalmſchuttingen dieper dan op vier voeten kunnen worden geſteld, zonder dat de Rivier daer door word verergerd; en dat ook eenige Platen in deze Rivier gevonden worden, welken, zonder hinder van de Scheepvaert of bederf van de Riviere, kunnen worden beſteken of beviſt; en Wy genegen zyn, om de Eigenaers en Huurders van de Viſſcheryen zoo veel te gemoet te komen, als buiten nadeel van de Rivier en belemmering van de Scheepvaert eenigszins geſchieden kan.

ZOO IS 'T, dat Wy goedgevonden hebben, om aen de gemelde Eigenaers of Huurders vry te laten en toe te ſtaen, gelyk Wy hun vrylaten en toeſtaen by deze, om, in gevalle zy van de hier voor gemelde vaſtgeſtelde poincten, of eenigen van dien, zouden willen zyn gedispenſeerd, zy daer toe verzoek zullen kunnen doen aen Onze Gecommitteerde Raden, welken Wy, benevens de Gedeputeerden der Maesſteden, geauthoriſeert hebben, om de zoodanige verzoeken te mogen accorderen, wanneer zy, na examinatie van zaken, bevonden zullen hebben dat daer door geen na-

'sGRAVENHAGE. nadeel of verhindering aen de Rivier en Scheeps vaert word toegebragt. Enz.

In de zelfde Louwmaend is ook, door hunne Hoog Mog., de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, uit hoofde van de Duurte der Granen, in overweging genomen om den Uitvoer der zelven uit de Vereenigde Provintien en het ressort van de Generaliteit te verbieden. Het gerucht hier van gekomen zynde ter kennisse van de Handelaren in Granen te Amsteldam, oordeelden dezen dat het gewigt der zake vorderde, dat de gevolgen van zulk een Verbod aen hunne Ed. Gr. Mog. onder het oog gebragt werden, terwyl de byzondere Provintien daer over nog delibereerden. Ten dien einde werd door hun eene Deductie ontworpen en deze vervolgens door drie hunner, daer toe gequalificeerd, met eenige bizondere Aenmerkingen aen Burgemeesteren van Amsteldam gepresenteerd, met mondeling verzoek dat hunne Ed. Groot Achtb. de eerste, door hunne Gedeputeerden ter Dagvaert, in de Staetsvergaderinge wilden doen inleveren, en de laetste aenmerken als den grondslag, waer op zy de protectie hunner Ed. Groot Achtb. verzogten. De Deductie was van den volgenden inhoud:

Eerbiedige Bedenkingen over een Verbod van Uitvoer van Granen buiten 's Lands.

WAnneer in een vryen Staet, daer anderszins aen ieder de dispositie over zynen eigendom geheellyk toebehoort, een Verbod van Uitvoer van zekere Goederen, die Particulieren toekomen, wettiglyk zal geschieden, moet het zelve strekken om te verhoeden zoodanig Gebrek, waer voor gevreesd word,

word, dat aen de Ingezetenen in 't algemeen en dus aen de gantsche Societeit, het noodige, 't geen volstrekt niet gemist kan worden, zoude ontbreken; en het welke alzoo de Overheden doet komen in de noodzakelykheid, om de hoogste Rechten der Oppermagt te gebruiken.

'S GRAVENHAGE.

Deductie der Kooplieden van Amsteldam wegens den Uitvoer der Granen.

Doch, gelyk tot nog toe de zaken niet schynen te wezen in de omstandigheden, om apprehensie te maken van een algemeen Gebrek van Granen, zoo is, boven dien en in allen gevalle, een Verbod van Uitvoer van Granen, met eerbied gezegd, voor deze Landen, niet alleen een ongepast middel om het Gebrek voor te komen; maer het zelve moet noodzakelyk doen een strydige uitwerking en de geduchte Schaerschheid verhaesten.

Het is buiten tegenspraek dat de Vereenigde Gewesten, te zamen, niet bezitten den genoegzamen voorraed van Granen, uit eigen Gewas, waer door derzelver Inwooners gevoed zouden kunnen worden; en dat, in het byzonder, de Provintie Holland en Westvriesland, uit haer eigen schoot, niet kan leveren een gering gedeelte van het benodigde voor deszelfs Ingezetenen. Echter is het te gelyk waer, dat nergens het Gebrek minder is ondervonden en ook, in de schaerschste tyden nergens later is gekomen, dan in dit Land, en particulierlyk in deze Provintie.

Dit moet de gedachten leiden naer de oorzaek van een zoo wonderlyk evenement, en van waer het komt, dat het allerbehoeftigste Land als de Spyskamer is van anderen. En deze oorzaek is, in zyn uiterlyken toedragt, terstond te begrypen en aen ieder bekend; namelyk de Toevoer van buiten. Was nu deze Toevoer in zyn gewoonen loop en zonder stremminge te behouden, en kon alzoo, zonder verminderinge van den aenbreng, de Uitvoer worden verboden; men zoude zich mogen vleien, door een Verbod van Uitvoer meer overvloed binnen 's Lands, en te gelyk lagere Pryzen, te zullen verkrygen. Maer het tegendeel

van

'S GRAVENHAGE.

van dien is een absolute waerheid. En wanneer de Uitvoer word verboden, en dat door zulk Verbod de Pryzen zouden dalen, moet de Invoer van zelve ophouden.

Deductie der Koopliede van Amsteldam wegens den Uitvoer der Granen.

De reden hier van ontdekt zich, zoo haest attentie word gemaekt op den aert en de interieure Constitutie van de Commercie, waer door ons de Toevoer word gebragt. De Aenvoer der Granen komt voort, of door inkoopingen, welken de Negotianten van hier buiten 's Lands laten doen, of door het gene by Kooplieden van buiten 's Lands naer herwaert word gezonden. Het beweegrad van beiden is de hoop van Winst, en wanneer deze word weggenomen, word te gelyk weggenomen alle Handel. De prudentie leert dat, in een Burgerlyk Systema, de menschen moeten worden genomen, zoo als dezelven zyn; en dat de Conclusie op het gene zal gebeuren, niet anders te maken is, dan by waerneminge van de motiven, waer door elk ageert.

Geen Koopman alhier zal zyn Geld zenden buiten 's Lands om Granen te koopen, waer over hy, na dat die herwaert zullen zyn gebragt, geene vrye dispositie zoude hebben; maer welken hier zullen leggen als besloten in een fuik, en waer op hy eindelyk notabel zoude moeten verliezen.

Het zelfde moet men, en met nog zekerder besluit, verwachten van de Buitenlandsche Kooplieden, die hunne Goederen naer Hamburg, Bremen, Vrankryk en andere Landen kunnen zenden, van waer de Handel vry blyft.

Hier door zal dan de voorraed, welke, by het doen van het Verbod, zoude mogen worden bevonden, en waer van ieder dag word afgenomen, zonder dat zulks weder word vervuld, binnen korten tyd op een schroomelyke wyze verminderen. Het gebrek, 't geen alzoo voor de deure komt te staen, zal de Pryzen, welken mogelyk voor een of meer weken iets lager zouden worden, weder opjagen oneindig hooger, dan dezelven

ven nu zyn; en het verlangde Verbod van Uitvoer zal wezen het noodlottig middel, waer door de Gemeente zich gebragt zal vinden in de uiterste elende, en de waerdige Regenten in groote verlegenheid; alles zonder eenige hoop van spoedig secours.

's GRAVENHAGE.

Deductie der Kooplieden van Amsteldam wegens den Uitvoer der Granen.

Men moet onderscheid maken tusschen de Willigheid van de Markt en het monteren der Pryzen in een Handel, die echter by continuatie omgaet, en dagelyks zoo wel in krygt als uitzend; en tusschen de Duurte, die veroorzaekt word door Schaerschheid, welke op een bepaelde kwantiteit Koorn, waer by geen vervulling van 't dagelyks geconsumeerde te wachten is, gemeten en berekend kan worden. Het eerste is voor de minvermogende Gemeente schadelyk; maer wanneer de nood van dezelve te groot wierd, heeft men daer in door andere middelen kunnen voorzien. Het tweede is te gelyk ruïneus voor allen, zoo kleenen als grooten, en tevens buiten remedie hier door. En om dat elk particulier zich dan wil voorzien, steigeren de Pryzen tot eene hoogte, waer by de tegenwoordige Marktprys niet is te vergelyken; zynde het eene oude regel, dat de Vreeze voor Duurte de Oorzaek is der Duurte.

En wanneer eindelyk door het ophouden van den Toevoer onze voorraed, die, op zich zelve en ook in tyden van algemeenen overvloed, nooit kan voldoen aen de Consumtie van eenige during, zal wezen opgegeten, zullen de grooten, nevens de kleenen, zich vinden in ongelegenheid; de middelen om soulaes te kunnen toebrengen, zullen niet ter hand wezen, hoe veel men daer voor zoude willen uitleggen; en dan staen extremiteiten te vreezen.

De Pryzen der Granen zyn zekerlyk tot een hoogte boven het ordinaire gerezen; maer niet zoodanig of dezelven zyn in andere jaren merkelyk, ja tot een geheel kapitael, hooger geweest. De Lysten der Pryzen van de jaren 1709 en 1710, mitsgaders van 't jaer 1740, zyn hier nevens gevoegd

'S GRAVENHAGE.

Deductie der Kooplieden van Amsteldam wegens den Uitvoer der Granen.

voegd (*), en bewaerheden dit gezegde. Maer in geenen dier jaren is een algemeen Verbod van Uitvoer gedaen; en door deze vryheid zyn de Pryzen in de Commercie wel hoog gerezen, maer men is gebleven buiten het Gebrek; de Markt heeft nooit neen gezegt, en het nodige is altoos voor handen geweeſt. Zynde dit ook een natuurlyk gevolg der hooge Pryzen dat dezelven, van alle kanten en door allen wegen, Toevoer verwekken, en alzoo in 't gebrek het gebrek voorkomen.

In tegendeel moet men, doch met behoorlyke onderwerpinge, zeggen dat, wanneer het laetſte generale Verbod van Uitvoer van Granen in dezen Staet was geſchied, de zaken vervolgens zyn gekomen tot dat uiterſte, dat in de Stad Amſteldam, ſchoon de omliggende Steden en Plaetſen, onder ſtrikte precautien, moetende voorzien en mededeelen, geen voorraed voor den tyd van zes weken wierd gevonden.

Wanneer men ook met neutraliteit mag reflecteren op den tegenwoordigen ſtaet der Levensmiddelen alhier, zoo is men nog niet gekomen tot zoodanige verlegenheid, als door zwaermoedigen, of uit andere inzichten, word gedebiteerd. Het kan zyn dat de kwantiteit van Rogge zoo groot niet is, als in tyden van algemeenen overvloed; maer daer tegen is de kwantiteit van Tarwe, van welke hier te Lande veel meer geconſumeerd word, dan van Rogge, zeer abundant.

De

(*) De Prys der Rogge is geweeſt in 't jaer

1709 op 240 à 260 ggl. 8 *Juny*.
1710 op 210 à 228 ggl. 4 *January*.
1740 op 162 à 176 ggl. 25 *December*.
1741 op 174 à 180 ggl. 5 *February*.

De Prys van de Tarwe is geweeſt in 't jaer

1709 op 320 à 360 ggl.
1710 op 241 à 285 ggl.
1740 op 230 à 290 ggl.
1741 op 266 à 290 ggl.

De Pryzen van de Tarwe, zoo als dezelve nog tegenwoordig verkocht word, bewyzen zulks, alzoo die van de allerbeste Tarwe weinig hooger zyn, dan van de allerbeste Rogge; 't geen byna zonder voorbeeld is. Daerenboven zyn de Pakhuizen nog rykelyk voorzien van Boekweit, Ryst en andere Graengewassen, waer van de Pryzen nog vry modiek komen te wezen. De overvloed en geringe prys der Aerdappelen is aen elk bekend, en ieder weet welke verligting alle deze Levensmiddelen de kleene Gemeente geven.

'S GRAVENHAGE.

Deductie der Koopliedenvan Amsteldam wegens den Uitvoer der Granen.

Dat in zommige Steden, mogelyk, eenige Schaerschheid is gevonden, zulks zal zekerlyk zyn veroorzaekt door het niet tydig verzorgen van den behoorlyken voorraed, en het schielyk invallen van den Winter; maer het zelve formeert geen bewys van een algemeen Gebrek. De meeste Godshuizen binnen Amsteldam, die zich wyselyk voorzien hebben, gebruiken nog Graen, tot middelmatige pryzen ingekocht; en geene Stad of Godshuis is 'er in het Land, het welk niet door de Markt alhier terstond van zyn behoefte kan worden verzorgd.

Het schynt de bekommering, en zelfs eenige drift, te verwekken, dat de Uitvoer in verscheide Graenlanden reeds verboden is. Maer de Uitvoer van Tarwe is, te Dantzik, Koningsbergen en op andere Plaetsen in de Oostzee, nog vry en onbelemmerd; en het is meer dan aparent dat, in het voorjaer, wanneer de aenvoer van Granen, uit Polen, Pruissen en andere daer omtrent liggende Landen, naer de Zee-Steden te wachten is, zoodanige vryheid ook, ten aenzien van de Rogge en ander Koorn, zal verleend worden. De Handelaers op Brabant en Vlaenderen kunnen verzekeren, dat, onaengezien het Verbod, nog dagelyks Granen worden uitgevoerd, en dat, in die Gewesten, reeds aenmerkelyke partyen worden opgekocht, met oogmerk om dezelven uit te schepen, zoo ras het Verbod zal zyn opgeheven; welke Toevoer dan zekerlyk grootdeels herwaert

zal

'S GRAVENHAGE.

zal komen, indien de Handel alhier vry blyft; maer ook zekerlyk geheel naer andere Plaetsen zal gaen, wanneer de Wederexportatie alhier belet word.

Deductie der Kooplieden van Amsteldam wegens den Uitvoer der Granen.

En, om niet te blyven by het gene verhoopt word, in Vrankryk zyn actueellyk verscheide Schepen, met Granen beladen, gedestineerd zoo naer deze Landen, als naer Hamburg; eenige Schepen met Rogge, van daer te Hamburg aengekomen zynde, hebben den Prys der Rogge aldaer terstond van 112 tot 100 Ryksdaelders doen afslaen; en gelyk de Markt te Hamburg de gene is, welke den meesten invloed heeft op die van deze Stad, zoo zal het op de Pryzen alhier natuurlyk gelyke uitwerkinge moeten hebben, indien de destinatie der naer herwaert beladen Schepen niet word gealtereerd, maer dat dezelven hier te Lande aenkomen.

Boven dien meriteert het de opmerking, dat nog geen Verbod van Uitvoer gedaen of te wachten is, dan in zoodanige Landen, die vele Granen voortbrengen, waer uit anderen in 't gemeen voorzien worden, en die nooit uit vreemde Gewesten trekken; de reden is tastbaer; deze Luiden, van buiten niet voorzien wordende en geene algemeene Marktplaetsen van Europa zynde, kunnen geene andere reflectie maken, dan op hunnen eigen voorraed. Maer anderen, die uit hunne Producten zelf niet genoeg tot hun eigen onderhoud hebben, vermyden, tot dus verre, alle belemmering in den Handel, om reden dat zy, gedurig Toevoer krygende, oordeelen alzoo geen Gebrek te vreezen te hebben. Dus is te Hamburg, te Bremen en in andere Hanzee-Steden geen Verbod van Uitvoer.

De hoop van door meerdere ryzing voordeel te zullen verkrygen, animeert, by eene willige markt, tot het doen van ondernemingen van belang; die hoop bedriegt altoos den laetsten; en nooit is 'er eene ryzing van belang in den Prys der Granen geweest, of, by het einde van dezelve, zyn impor-

portante sommen verloren. Maer inmiddels is het deze animositeit, welke van alle kanten de Granen naer de Marktplaets, daer een vrye Commercie is, doet toevoeren en aldaer by continuatie het gebrek afweert.

's GRAVENHAGE.

In Rusland leggen groote kwantiteiten van Granen, en de goedheid der hoogstgerespecteerde Souvereine van dat Land heeft te meermalen, zoo aen particuliere als publieke sollicitatien, Permissie van Uitvoer verleend. Men weet de wegen haer herwaert uit Sicilien, uit de Levant, en zelfs uit Nieuw-Nederland en Pensilvanien, zoo lang maer speculatie blyft van negotie te doen; maer deze wordende weggenomen door een Verbod van Uitvoer, zyn te gelyk alle de gemelde sourcen en ressorts gesloten en afgesneden.

Deductie der Kooplieden van Amsteldam wegens den Uitvoer der Granen.

Ook is het tot hier toe gezegde niet nieuw, of voortkomende uit een particulier belang van eenige Handelaren in Granen te Amsteldam; maer het zelve is altoos geweest het algemeen begrip der genen, die eenigszins de Constitutie des Lands kundig zyn; en de Heeren Staten van Holland en Westvriesland zelf hebben zich, in den jare 1507, aen den Keizer Maximiliaen geaddresseert, met deze aenmerkelyke bewoordinge. ,, Dat de ,, voirschreve Landen van Hollande ende Vries,, lant van hen selvs gheen Koerne en hebben, ,, maer, om huer by leven te houden, Koerne ,, vuyt andere Landen aldair moeten bringen; ,, oick mede dat de Coopmanscepe en Handtie,, ringhe van den selven Koerne, en van de prin,, cipale Neeringe en de Negociacie is, dair by ,, de voirschreve Landen staende bliven, mits ha,, lende, ende dat men hen Koerne vuyt anderen ,, Landen toebrinct, 't selve wederomme te seyn,, den ende te scicken, daer zy luyden proffyt ,, weten te doene, En als sy Supplianten 't sel,, ve Koerne nyet weder onbelet en souden mo,, gen vuytvoeren, souden de Coopluyden deselve Landen scuwen, ende besoucken anderen, ,, dair by deselve Supplianten niet alleen gescha-

's GRAVENHAGE.

„ pen en waren versteken te werdden vuyt de „ Coopmanscepen by anderen vremde Luyden dair „ inne te commen, maer souden dair by com- „ men in voerdorffende Gebreck van Koerne om „ te leven ".

Deductie der Koopliedén van Amsteldam wegens den Uitvoer der Granen.

Men weet wel dat het gebeurde in 't jaer 1628, wanneer de Uitvoer van Koorn wierd verboden, en wanneer echter, gedurende dit Verbod, eene groote kwantiteit Granen hier te Lande in kwam, nu en dan is geavanceerd als een bewys, dat het Verbod van Exportatie den Invoer niet hinderde. Maer men moet zich alleen erinneren de omstandigheden van dien tyd, en het antwoord is in gereedheid; te weten, te dier tyd was 'er geen wezentlyk Gebrek of Schaerschheid van Granen; maer het ontstaen van den Zweedschen Oorlog had verwekt eene bekommering, dat door den zelven Gebrek veroccasioneerd zoude mogen worden. Deze *terreur panique* was oorzaek dat de Prys van het Koorn alhier kwam te ryzen tot zoodanige hoogte, welke aen allen een direct voordeel, by den verkoop, alhier verzekerde; en de gezegde beooging, en verzekering van winst, was alleen, in dat singuliere geval, de oorzaek van den Toevoer, voor zoo veel als hier verkocht konde worden. Doch in gantsch andere termen staen de zaken nog tegenwoordig.

En zouden wy wederom komen tot de omstandigheden, dat, niettegenstaende een Verbod van Uitvoer, partyen Koorn van consideratie ingezonden zouden worden, zoo moeten wy eerst vervallen tot de ongelukkige situatie, dat de Pryzen alhier (waer over nu geklaegd word) ryzen tot zoodanige meerdere hoogte, dat, op het aenbrengen van Granen om alleen ter Consumtie alhier te verkoopen, winst kan vallen.

Vertrouwende dan dat deze weinige remarques, directelyk applicabel op het presente geval, genoeg zullen zyn om de Schadelykheid van een Verbod van Uitvoer aen te wyzen, en te toonen hoe het zelve zoude moeten hebben eene uitwer-

werking, direct strydig aen de intentie, zal men alleen met een woord erinneren het Nadeel, 't geen de Handel en Scheepvaert in 't gemeen, en alle de Ingezetenen, welken daer by hun bestaen vinden, mitsgaders 't Gemeene Land en deszelfs Inkomende Rechten, waer van de Granen het wezentlykste support uitmaken; en eindelyk mede de Provintiale Imposten en der Stede Excynzen, door het stil staen van dezen zeer importanten tak van Negotie, zouden lyden; en zulks niet alleen voor het tegenwoordige en een korten tyd; maer met het fatael en onherstelbaer gevolg voor altoos.

's Gravenhage. Deductie der Kooplieden van Amsteldam wegens den Uitvoer der Granen.

De Commercie is thans niet meer, als wel bevorens, het deel en de eigendom van eenige weinige Natien, waer op by anderen geenen toeleg word geformeerd; de gansche wereld wil tegenwoordig den Handel tot zich trekken; by verscheide Volkeren worden de grootste commoditeiten en voordeelen daer toe aengeboden; en het gene hier eenige Markt en Stapel van Granen conserveert, is de gerustheid, die zoo wel de vreemde, als de eige Lands Kooplieden, stellen in onze vrye constitutie, en dat de Oppermagt aen ieder laet de libere dispositie van het zyne. Maer moeten de vreemde Commercianten, welken notabele partyen Granen alhier hebben liggen, nu tot hunne schade ondervinden dat aen hun de vrye dispositie over hun Goed, en het uitvoeren van het zelve, alhier word belet, terwyl zy in andere Ryken en Steden zoodanige vryheid als nog volkomen mogen genieten, de Correspondentie zal zich terstond keeren naer de plaetsen, daer de onaengename constraincte niet is, en wy zyn op eenmael kwyt het vertrouwen, waer door wy het Gebrek tot hier toe hebben gekeert gehad.

Het is genoteerd dat de sterke middelen, in 't jaer 1698 van emplooi gemaekt, niet hebben gehad het beoogde effect; en dat, niet te min, de vermogende Kooplieden, welken gewoon waren Granen op speculatie te koopen en op te leggen,

's GRAVENHAGE.

door de als toen gebruikte conſtrainćte en het generale Verbod van Uitvoer, zoodanig waren gealtereerd en huiverig geworden, dat, in den tyd van tien jaren daer na, door dezelven zeer weinige emplettes op ſpeculatie zyn gedaen; hebbende de bekommering niet eer opgehouden, dan na dat het jaer 1709, zonder ander Verbod dan na den Vyand, was doorgeſtaen.

De byzondere Aenmerkingen, voor Burgemeeſteren van Amſteldam alleenlyk geſchikt, luidden dus:

Byzondere Aenmerkingen, voor de Negotianten van Amſteldam, aen de Edele Groot Achtbare Heeren Burgemeeſteren, tot verkryginge van hunner Edele Groot Achtbare Protećtie, eerbiedig te ſuppediteren.

Byzondere Aenmerkingen wegens den Graenhandel te Amſteldam.

HEt is zeker dat de Graenhandel voornamelyk reſideert binnen deze Stad Amſteldam; dat het ſlegts eenige weinige Steden zyn, welken daer in eenig medebelang komen te hebben; dat het grootſte gedeelte daer by geen het minſte Intreſt heeft; en dat overzulks het nadeel, het welk aen dezen Handel en de daer in verſerende Kooplieden zoude worden toegebragt, hoofdzakelyk de Stad Amſteldam zoude treffen. Inhærerende dan de generale Remarques, welken met verſchuldigd reſpećt zyn voorgeſteld, zal men daer alleen byvoegen, dat het eene groote hardigheid zoude zyn, indien, door een Verbod van Uitvoer van Granen, aen een ganſche Claſſis van menſchen, zoo als zich in en omtrent den Graenhandel generen, en dat particulierlyk en voornamelyk in deze Stad, hunne geheele negotie, en alzoo het middel van beſtaen, benomen wierde; het geen uit een Verbod van Uitvoer noodzakelyk zou moeten volgen. Zy en andere Kooplieden, die ſedert vele jaren Magazynen van Granen hebben bewaert, waer van zommigen hun, door de zware

re Onkosten en Interessen, reeds meer kosten, dan zy by verkoop als nog daer voor zouden kunnen maken, zouden zich op een oogenblik versteken zien van het middel en de verwachtinge van een gedeelte hunner schade te recouvreren, en derhalven afgeschrikt worden ooit wederom zoodanige entreprises te doen, of hun geld op deze wyze aen te leggen. Zou het niet met reden zeer gevoelig voor deze menschen zyn, dat men de verligting van de geheele Natie alleen ten hunnen laste en koste zou brengen, en dat een zoo klein getal van byzondere Personen genoodzaekt zoude worden, niet alleen de behoeftige Gemeente, maer ook de vermogende en middelbare Ingezetenen, van Brood, tot een lager prys, te verzorgen, dan waer op het zelve buiten den Impost thans in eenig ander Land is; terwyl nooit eenig ander Koopman in zynen Handel zoodanige belemmering te vreezen heeft. En zou het niet natuurlyker en meer overeenkomstig zyn met onze constitutie, dat, indien de kleine Gemeente in dit opzigt moet ontlast worden, deze last door de geheele Natie, naer evenredigheid, gedragen wierde. Hier uit zouden dan ook verder voortvloeien alle die nadeelen, die aen de Verminderring van den Koophandel onafscheidenlyk verknocht zyn; als vermindering van de Scheepvaert, Konvooigelden, Imposten en Accynsen, en verval der Kostwinninge van Ligterlieden, Schuitevoerers, Koorndragers, Verschieters en andere Arbeidslieden; gelyk ook het ledig staen van Pakhuizen en meer andere moeielyke en schadelyke gevolgen; onder welken niet van de minste te vreezen is, dat de Graennegotie, door zoodanige gebeurtenis, eenmael naer elders verlegd zynde, en de algemeene Markt, die sedert eenige eeuwen alhier is geweest, op eene andere plaets zynde gevestigd, mogelyk naderhand niet ligt weder alhier zou kunnen te rug gebragt worden, dewyl, buiten allen twyfel, die Mogendheid, onder wiens gebied zich de zamenloop dezes Handels fixeerde, al-

's GRAVENHAGE.

Byzondere Aenmerkingen wegens den Graenhandel te Amsteldam.

'S GRAVENHAGE.

Byzondere Aenmerkingen wegens den Graenhandel te Amsteldam.

alle mogelyke middelen in het werk zou stellen, om zich de voordeelen daer van voor altoos te verzekeren. Tegen dit zoo notabel verlies, alleen de Stad Amsteldam treffende, zoude het echter niet zyn de Stad Amsteldam, welke alleen het voordeel daer van zoude genieten; wierde een Verbod van Uitvoer gedaen uit deze Stad, men had voor dezelve een voorraed van eenige jaren in handen, en men kon eenig genoegen stellen daer in, dat de overvloed binnen deze Stad voor zoo langen tyd wierd verzekerd. Maer men weet welk een ongenoegen het heeft veroorzaekt, wanneer, in vroegere tyden, diergelyk particulier Verbod van Uitvoer door deze Stad is gedaen. En moet dan nu een Verbod van Uitvoer aen den ganschen Staet worden medegedeeld, zoo kan de voorraed, zonder nieuwe bykomst, niet reiken tot het volgende Gewas, en wy zullen alleen onze vermogens en voordeelen hebben gesacrifieert, om vervolgens te zamen met onze Geburen in gelyk gebrek te vallen. Het is zeker, dat, om deze en diergelyke consideratien, in de jaren 1709 en 1740, zoodanig Verbod niet is gedaen, hoewel de Pryzen toenmaels merkelyk hooger zyn geweest, dan tegenwoordig; te weten in 1709 van de Tarwe 320 tot 360 ggl.; de Rogge 220 tot 260 ggl.; en in 1740 van de Tarwe van 230 tot 290 ggl.; en de Rogge van 165 tot 176 ggl.; daer men de Tarw thans nog kan koopen voor 140 tot 160 ggl., en de Rogge voor 135 tot 150 ggl. Onze Voorouders schynen zoo overtuigd geweest te zyn van de Schadelykheid van zoodanigen Verbod, dat men ongeraden geacht heeft, zelfs in den uitersten nood, daer toe te komen. Bekend is het hoe de loffelyke Regering dezer Stad, in het jaer 1501, wanneer een Verbod van Uitvoer van Granen was geschied, zich deswegens hebben geaddresseert aen den Hartoge Philip van Bourgonje, en van den zelven, wegens den toestand van hunne Stad, en tot behoud van deszelfs Commercie, hebben verkregen

de

de byzondere permissie, dat de Granen, welken alhier waren gekocht, vryelyk uitgevoerd mogten worden. En merkwaerdig is eindelyk het gepasseerde in den jare 1595, wanneer de Rogge in Holland tot 150 ggl. steigerde, (te dier tyd een excessive prys, gemerkt de groote waerde van het Geld, inzonderheid in ons Gemeenebest) als wanneer de Wethouders van Amsteldam, den voorraed hebbende doen opnemen, den zelven zoo gering vonden, dat zy elkanderen by Eede verbonden niemand, dan den Raedpensionaris, kennis daer van te geven, uit vreeze voor Opschuddinge en *NB.* voor Verbod van Uitvoer, waer toe men immers zoude denken, dat toen dubbelde reden was, indien 'er tegenwoordig een schyn van reden toe is.

's GRAVENHAGE.

Byzondere Aenmerkingen wegens den Graenhandel te Amsteldam.

Hier op is, den 4 van deze Sprokkelmaend, gevolgd een Plakaet, waer by hunne Hoog Mog. den Uitvoer van Granen voor zekeren tyd verbieden; dat van den volgenden inhoud is:

DE Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, allen den genen, die dezen zullen zien of hooren lezen, salut; doen te weten: Alzoo de Duurte van de Granen onder het ressort van onzen Staet dagelyks meer en meer toeneemt, en te duchten is dat door den Verboden Uitvoer van Granen, door genoegzaem alle onze naburige en andere Prinsen en Potentaten gedaen, de occasie van Toevoer herwaert benomen zynde, indien de Uitvoer van Granen uit deze Landen niet word verboden, naer de Plaetsen, alwaer het grootste gebrek is, van hier zouden worden vervoerd groote kwantiteiten Granen, en dat daer door de tegenwoordige Duurte alhier merkelyk zoude komen te vermeerderen en zwaerdere gevolgen daer uit zouden kunnen ontstaen.

Verbod wegens den Uitvoer van Granen voor zekeren tyd.

ZOO IS 'T dat Wy, tot voorkominge van

'S GRAVENHAGE.

Verbod wegens den Uitvoer van Granen voor zekeren tyd.

de Ongemakken, die, uit het gene voorsz., zouden kunnen resulteren, goedgevonden hebben, tot den eersten Juny van dit jaer 1757, te verbieden en te interdiceren, zoo als wy verbieden en interdiceren by dezen, allen Uitvoer van Granen, te weten van Tarwe, Garste, Rogge, Boekweit, Haver, Spelte, Erweten, Boonen, gemalen of ongemalen, gebakken of ongebakken, uit deze Vereenigde Nederlanden en het ressort van de Generaliteit, op de verbeurte van de waerde der Granen, die men zoude mogen hebben uitgevoert of doen uitvoeren, of van de Granen, die in het uitvoeren zouden mogen wezen achterhaeld; en daerenboven van nog een boete, monterende viermael de waerde van de voorschreve Granen, mitsgaders nog van de Schepen, Schuiten, Wagens, Karren en Paerden, waer mede eenige Granen zullen worden uitgevoerd; en dat, onverminderd de voorschreve Confiscatie en Boeten, alle en een iegelyk, die de voorschreve Granen zullen hebben uitgevoert, mitsgaders de Schippers, Voer- en Karreluiden, hunne Knechts en alle anderen, wie het zoude mogen wezen, die daer aen handdadig zullen zyn geweest, arbitrairlyk aen den lyve zullen worden gecorrigeerd. Zoo nochtans, dat onder het voorschreve Verbod niet zullen wezen begrepen de Granen, die na dato van de Publicatie dezes zullen worden ingevoerd, voor welkers Uitvoer van het Collegie ter Admiraliteit, onder wiens district de Uitvoer zal geschieden, permissie gevraegd, en onder de precautien, door Ons geordonneerd, verkregen zal zyn. En op dat voorsz. Verbod te beter effect moge erlangen, hebben Wy belooft en beloven by dezen, dat die gene, die de overtreders van dien zullen kunnen aenwyzen, zoodanig, dat in hechtenisse komen te geraken en dat de voorsz. Granen zullen worden aengehaeld, zal genieten een Præmie van Duizend Guldens, en dat zyn naem, des begerende, zal worden gesecreteerd, schoon hy mede schuldig en pligtig

zou-

zoude mogen wezen; in welken gevalle hem een Acte van Impuniteit zal worden verleend. Ordonneren en statueren ook, dat alle Officiers en Justitiers dit Ons Plakaet striktelyk zullen hebben te observeren en doen observeren, mitsgaders dien conform recht te doen, zonder eenige conniventie of dissimulatie, en zonder daer over in eeniger maniere te mogen composeren; op pœne van privatie van hunne Officien.

'S GRAVENHAGE.

Verbod wegens den Uitvoer van Granen voor zekeren tyd.

En ten einde niemand hier van eenige ignorantie moge pretenderen, ontbieden en verzoeken Wy de Heeren Staten, Vrouwe Gouvernante, Gecommitteerde Raden en Gedeputeerde Staten van de respective Provintien, en alle andere Justicieren en Officieren van den zelven Lande, dat zy dezen Onzen Plakate van stonden aen alom doen verkondigen, publiceren en affigeren, ter plaetse daer men gewoon is zoodanige Publicatie en Affixie te doen. Lasten en ordonneren voorts de Raden ter Admiraliteit, de Advokaten Fiskael, Commiesen Generael en alle andere Officiers, Richters en Justiciers, onder Onze gehoorzaemheid staende, mitsgaders allen Admiralen, Vice Admiralen, Kapiteinen, Officiers en Bevelhebbers, dezen Onze Plakate te achtervolgen en te doen achtervolgen, procederende en doende procederen tegens de Overtreders van dien, zonder gratie, faveur, dissimulatie of verdrag, want Wy zulks ten dienste van den Lande en ten beste van de goede Ingezetenen van dien, bevonden hebben te behooren. Enz.

De Regering van Tripoli, in Afrika, besloten hebbende by de Hooge Regering der Vereenigde Nederlanden, op nieuws, eenen Ambassadeur te zenden, heeft daer toe verkoren den Heer *Hadsn-Ali-Effendi*, Lid van den Divan of Raedsheer aldaer, die in den jare 1749, met diergelyke waerdigheid bekleed,

's GRAVENHAGE.

nog eens hier te Lande geweest is (*). Deze, met een gevolg van dertien Personen, den 23 der laetste Louwmaend, over Utrecht, te Leiden aengekomen zynde, en in de laetstgemelde Stad op den Burgt zyn intrek genomen hebbende, zond van daer zynen Hofmeester herwaert, om aen hunne Hoog Mog. kennis van deszelfs aenkomste in deze Landen te geven. Hunne Hoog Mog. zonden daerop hunnen Hofmeester, den Heer Ockersse, verzeld van twee Staten-Boden, in een Koets, met zes Paerden bespannen, naer Leiden, om dien Gezant af te halen. Op deze wyze kwam de Heer Ambassadeur alhier aen, en nam zyn Verblyfplaets in het Logement, de Nieuwe Marschal de Turenne genaemd. Vervolgens de dag van deszelfs openbare Gehoorverleninge op Vrydag, den 18 van deze Sprokkelmaend, bepaeld zynde, begaven zich, ten dien dage, des middags omtrent half twaelf uuren, de Heeren D. L. de Kempenaer en S. V. L. G. Graef van Heiden Hompesch tot Ootmarsen, Gecommitteerden ter Vergaderinge van hunne Hoog Mog. wegens de Provintien Vriesland en Overyssel, in de Koets van Staet, bespannen met zes Paerden, met nog twee andere Koetsen, die ieder met vier Paerden bespannen waren, verzeld van vooraf en ter zyde gaende Boden van Staet, naer het Logement van den Heere Ambassadeur, om hem met de eere, die men buitenlandschen Gezanten, by plechtige Gehoorverleningen, gewoon is te bewyzen, af te halen. Deze trein passeerde door de Hofstraet, langs het Spui en over

(*) Zie ons III. Deel [1749], bladz. 344—348.

over de Armbrugge naer de Nieuwe Haven, tot voor het Logement van den Heere Ambassadeur, alwaer de Gedeputeerden hunner Hoog Mog. aftraden en door den Gezant gerecipieerd werden. Na dat de gewoone pligtplegingen verricht waren, begaven de Ambassadeur en de gemelde twee Heeren zich in de Koets van Staet, terwyl het gevolg van den Gezant zich in de twee andere Koetsen plaetste, rydende de trein toen van de Nieuwe Haven, door de Houtstraet, het Tournooiveld, over den Korten Vyverberg en langs de Kastelenye op het Binnenhof tot voor den opgang naer de Vergaderplaetse hunner Hoog Mogenden. Hier traden de Heeren Ambassadeur en de meergemelde Gedeputeerden uit de Koets; wanneer de Gezant met zyn gevolg naer boven en vervolgens in de Treveskamer werd geleid; alwaer hy, nedergezeten zynde, zyne Commissie aen den President overhandigde. Deze aengenomen zynde, stond de Heer Ambassadeur van zyne zitplaetse op, en scheidde vervolgens al buigende van hunne Hoog Mog.; waer na de twee Heeren, die hem afgehaelt hadden, hem met de zelfde staetsie, die in het komen was waergenomen, weder naer deszelfs Logement geleidden. Den 21 van deze Sprokkelmaend, zond de Heer Ambassadeur aen hunne Hoog Mog. de Presenten, door den Bassa en de Regering van Tripoli voor dezelven geschikt. Dezen bestonden in eene kostbaer Paerden-Montuur, zynde een fraei Hoofdstel van rood Fluweel, met Goud gegarneerd, een diergelyke Sadel, Holsterkappen en Buikriem, en een pragtig rood Fluwelen afhangend Kleed, ook rykelyk met Goud ge-

'S GRAVENHAGE.

'sGRAVENHAGE. geborduurd, met Zilveren Paerlen bestikt en omzoomd met Gouden Franjes. Om deze Geschenken met luister aen hunne Hoog Mog. over te leveren, had de Ambassadeur daer toe een Paerd verzogt, 't welk op dien dag, des morgens, door vier Staten-Boden, verzeld van de Bedienden van den Gezant en een Sergeant met twaelf Man van de Guardes, van het Logement naer het Binnenhof geleid werd. Hier stond het zelve omtrent een half uur ten toon voor ieder aenschouwer; en werd toen ontsadeld; wanneer de Geschenken, door de Bedienden van den Gezant, naer boven gebragt, en, uit naem van hunnen Meester, aen hunne Hoog Mog. ter hand gesteld werden. Deze Geschenken werden, den volgenden dag, door den bovengemelden Heere de Kempenaer, als President van hunne Hoog Mog., in derzelver naem, den jongen Prinse Erfstadhouder vereerd, wordende dezelven by die gelegenheid door Staten-Boden naer het Stadhouderlyk Hotel gebragt.

LEIDEN.

LEIDEN. DE jaerlyksche plegtigheid, waer mede de Rector Magnificus van de Universiteit, op den 8 dezer maend, gewoon is zyne hooge Bediening neder te leggen, en met het doen van eene plegtige Redenvoerige te besluiten, werd thans met de tegenwoordigheid van zyne Doorluchtige Hoogheid, den jongen Prinse Erfstadhouder, vereerd. Zyne Doorluchtigheid kwam hier ten dien einde, des morgens ten tien uuren, op den 8 dezer, verzeld van den Opperhofmeester Baron van Burmania en an-

de-

dere Heeren uit den Haeg. De jonge Vorst nam eerst zyn intrek by den hooggeleerden Heer *Fredericus Winter*, Med. Doctor en Professor, van waer dezelve, ten elf uuren, door den Heere *Bernhardinus de Moor*, S. S. Theol. Doctor en Professor, en ééncn Professor uit ieder Faculteit, zittende in twee Koetsen, werd afgehaeld, en vervolgens op de Plaets van de Akademie gerecipieerd. En na dat de Ed. Achtb. Heeren Curatoren en de verdere Leden van den Magistraet, ten half twaelf uuren, gekomen waren, begaven zich dezelven met den Heere Prinse Erfstadhouder, kort daer na, terwyl het Muziek zich hooren liet, naer de groote Gehoorzael, waer deze plegtigheid gewoon is te geschieden, en daer de jonge Vorst, ter linkerzyde van het Spreekgestoelte, zyne plaets nam. De Heer Rector Magnificus deed, kort na de Inleiding zyner Redenvoeringe, eene byzondere Aenspraek aen den jongen Vorst; welke, na het eindigen der geheele plegtigheid, zich weder naer het huis van den Heere Professor *Winter* begaf; en vervolgens naer den Haeg te rug keerde. LEIDEN.

AMSTELDAM.

VOlgens jaerlyksche gewoonte, hebben de Ed. Achtb. Heeren van den Gerechte dezer Stad, voor de veranderinge der Regeringe, weder verscheide Keuren gemaekt, zoo tot vernieuwinge, als ter vermeerderinge en veranderinge, van voorgaenden. Dezelven zyn allen op den 27 der laetste Louwmaend gearresteerd, en den 28 dier maend gepubliceerd. AMSTELDAM.

De *Eerste* betreft den *Schouwburg dezer Stad*, en

AM-STEL-DAM.

en daer in word gezegd, dat aen mynen Heeren van den Gerechte, niettegenstaende, by eene Keure van den 31 der Louwmaend des jaers 1720, reeds verscheide Ordres ten opzigte van den Schouwburg zyn geëmaneerd, echter verscheide klagten zyn te voren gekomen, wegens de Onordentelykheden van zommige Acteuren en Actricen, in het niet waernemen der ordres van Regenten, het tegengaen of niet volbrengen van de by hun gemaekte en onderteekende Conventien, ja zelfs het dadelyk verlaten van den Schouwburg; welke onordentelykheden niet alleen alle subordinatie aen de Regenten van het Burger Wees- en Oude Mannenhuis zouden doen vervallen, maer ook merkelyk nadeel aen die Godshuizen, tot welker voordeel de Schouwburg is opgerecht, toebrengen. Om welke redenen de Heeren van den Gerechte, inhererende de vorige Keuren, op dit stuk gemaekt, thans op nieuws ordonneren, „ dat, indien „ voortaen eenige Acteur of Actrice zich on- „ behoorlyk tegens de voorsz. Regenten ge- „ draegt, naer exigentie van zaken arbitrair- „ lyk zal worden gecorrigeerd; en zoo wan- „ neer één derzelven, zonder onderscheid wat „ Kunst zy exerceren, zich onderwind om, „ zonder Schriftelyk Consent van de voor- „ noemde Regenten, gedurende den tyd van „ hunne engagementen, hunnen dienst te qui- „ teren, dezelven voor den tyd van zes we- „ ken zullen worden gezet te water en te „ brood *.

De *Tweede* betreft de Overlieden van *het Buikslooter Veer* dezer Stad, en strekt tot vermeerderinge of ophelderinge der Keure van den

28 der Louwmaend des vorigen jaers; worden- de, by de tegenwoordige, die Overlieden gequa- lificeerd, niet alleen tot het doen der Bekeu- ringe, maer ook tot het invorderen en ont- vangen der Boeten, by de respective Keu- ren tegens de Overtreders gestatueerd. AM-STEL-DAM.

De *Derde* betreft het Loon, dat betaeld moet worden voor *het ophalen van de Brug aen het West-Indische Huis op de Kalkmarkt*; zullende voortaen moeten betaeld worden, voor een Galjoot 4 St., een Smak 3 St., een Kofschip met twee Masten 3 St., een Samoureus 3 St., een Pleit 2 St., een Ligter 2 St., een Tjalk 2 St., een Kraek 2 St., een Kaeg 2 St.

De *Vierde* raekt het betalen der *Recognitie voor de Vergunninge om met Rytuigen door de Stad te ryden*; en luid dus:

Publicatie wegens het betalen der Recognitie voor de vergunning om met Rytuigen door de Stad te ryden.

ALzoo myne Heeren van den Gerechte dezer Stad in ervaringe zyn gekomen, dat zommige Personen weigerig zyn, ter Rekenkamer dezer Stad, te betalen de Vyfentwintig Guldens, voor de vergunning om met hunne Rytuigen in en door de Stad te ryden, ingevolge de Keure van den 27 January 1736, op voorwendzel of dat de Rytuigen of Paerden, die zy daer toe gebruiken, hen niet in eigendom toebehooren, of ook wel dezelven maer alleen gebruiken om buiten de Stad te ryden, en meer andere voorgevens: ZOO IS 'T, dat myne voorsz. Heeren, om daer in te voorzien, noodig geoordeelt hebben te statueren en te ordonneren, gelyk hunne Ed. Achtb. statueren en ordonneren by deze, dat alle Ingezetenen, die Karossen, Kalessen, Berlynen, Zwemmers, of andere overdekte Rytuigen, hoe genaemd, hebbende een Bok voor op tot zitting voor een Knecht, gebruiken, zonder onderscheid te maken of daer mede alleenig naer buiten gereden word, dan niet, jaerlyks, ten behoeve van de Stad, ter Re-

AM-STEL-DAM.

Publicatie wegens het betalen der Recognitie voor de vergunning om met Rytuigen door de Stad te ryden.

Rekenkamer, zullen moeten betalen Vyfentwintig Guldens, ten ware iemand zoodanig een Rytuig of Paerden maer voor eenigen tyd in huur had, wanneer dezelve zal kunnen volſtaen met te betalen twaelf Guldens en tien Stuivers, mits alle de maenden of weken, welken hy het Rytuig in huur heeft, niet meer zyn dan zes maenden, het gunt ten genoegen van Rekenmeeſteren zal moeten bewezen worden.

En zullen die genen, die zoodanige Rytuigen reeds hebben, doch tot nog toe de gemelde Vyfentwintig Guldens niet betaelt hebben, of in 't vervolg zullen aenleggen, en alle Stalmeeſters of Verhuurders van meergemelde Rytuigen en Paerden, gehouden zyn, uiterlyk binnen zes weken na de publicatie dezer, of na dat zy het Rytuig gebruikt of het accoord met iemand hebben aengegaen, het zelve ter Rekenkamer op te geven, op een boete van honderd Guldens. Ook zullen de Katoendrukkers, Verwers, Lakenbereiders, Kalanders en anderen gehouden zyn hunne Wagens en Karren, welken zy gebruiken om in en door de Stad te ryden, binnen den bovengemelden tyd op te geven ter Rekenkamer voornoemd, op pœne van dubbele betalinge.

En op dat deze laſt exactelyk en tevens tot gemak van de Ingezetenen geheven worde, zullen alle jaren voor de maend May, of anders op zoodanigen tyd, als men uit de bovengemelde aengeving ontdekken zal dat iemand van eenigen der opgemelde Rytuigen gebruik maekt, te huis gezonden worden een Billiet, welkers inhoud binnen den tyd van zes maenden voldaen zal moeten worden, op pœne dat de nalatige gehouden zal zyn dubbel te betalen boven de Koſten der Executie.

Doch zoo iemand, een Billiet gekregen hebbende, vermeende ongehouden te zyn, de voorzegde ſomma te betalen, zal dezelve verpligt zyn, om, binnen drie maenden, na het ontvangen van het Billiet, (op pœne van na dien tyd den inhoud

hóud van het Billiet te moeten voldoen) zyne redenen van bezwaer over te geven aen Rekenmeesteren, welken niet alléen door deze gequalificeerd worden tot den Ontvangst der opgemelde Penningen, maer ook om te oordeelen of de redenen van bezwaer gefundeerd zyn, dan niet; waer naer de Ingezetenen zich zullen hebben te reguleren. Enz. AMSTELDAM.

De *Vyfde* betreft *de Apothekers en derzelver Knechts;* wordende in dezelve vastgesteld, dat voortaen geen Knecht by een Mr. Apotheker zal mogen ingeschreven worden, ten zy dezelve den ouderdom van zestien jaren bereikt hebbe, en alvorens door de Inspectoren van het *Collegium Medicum* in de Beginzelen der Latynsche Tale geëxamineerd zy; dat een Knecht, zyn *Testimonium Triennii* komende halen, alvorens het Getuigenis van zyn Patroon en Blyken van zyne Bekwaemheid aen de bovengemelde Inspectoren moet vertoonen; dat een Knecht, van buiten inkomende om alhier by een Apotheker voor Knecht te fungeren, een behoorlyke Attestatie van zyn Gedrag en Capaciteit aen de Inspectoren moet vertoonen; dat voortaen niemand toegelaten zal worden tot het doen der Mr. Knechts-Proeve, om by een Weduwvrouw te fungeren, ten zy hy zyn driejarigen dienst by een Apotheker alhier heeft volbragt en daer van een Getuigschrift verkregen van de meergemelde Inspectoren; dat, om alle abuizen te vermyden, voortaen geene Medicamenten zullen mogen worden besteld, ten zy geteekend met den Naem van den Patient of den Bewooner van het Huis, waer voor die zyn, op een boete van drie Guldens.

De *Zesde* behelst eenige verandering en uitbrei-

AM-STEL-DAM.

breiding omtrent de Keure van den 30 der Louwmaend des jaers 1756, rakende *de Broodbakkers*, wordende in de tegenwoordige vastgesteld: I. Dat de Boeten, gesteld op het te zwaer bakken van het Brood, dan eerst plaets zullen hebben, als het Roggebrood, koud zynde, vier Lood, en het andere Brood drie Lood te zwaer bevonden word; II. Dat voor vernietigd gehouden word het laetste gedeelte van het 4. Art. dier Keure, waer by de Gecommitteerden tot het Zetten en Wegen van Brood ontslagen zyn van op Interrogatorien of Contra-Interrogatorien gehoord te worden; III. Dat de pœnaliteiten, in het 5. Art. van die Keure gesteld op het beledigen der Broodwegeren op 's Heeren Straten, wanneer zulks geschied door een der Knechten, ten opzichte van den Bakker zullen cesseren, mits dat deze den Knecht aenwyze, die zulks heeft begaen, welke, naer omstandigheid van zaken, arbitrairlyk zal worden gestraft, zoo hy de gestelde boete niet betalen kan.

In de *Zevende* word de Ordonnantie van den 29 der Oegstmaend des jaers 1665, omtrent *het Kompasmakers en Zeilmakers Gilde*, gerenoveerd, en dezelve dus geamplieerd en gecorrigeerd: Eerstelyk, dat geene Leerlingen van de Zeilmakeren zich voor minder tyd by een Meester mogen besteden, dan voor vier jaren, indien zy Kinderen zyn van Burgeren, geboren in deze Stad, en voor zes jaren, in gevalle zy Buitengeboren of Vreemdelingen zyn. Ten anderen, dat de Meester, die verzuimt Aenteekening van zyne Leerlingen te doen, volgens het I. Art. der Keure, twaelf Guldens, ten behoeve der Bosse, zal verbeuren; dat, indien eenig

Leer-

Leerling, voor het eindigen van den tyd zyner Besteding, van zynen Meester afgaet, deszelfs Naem uit het Boek zal worden gerooieerd, en de verloopen tyd niet in rekening komen; als mede dat zulk een Leerling, by een ander Meester aengenomen wordende, op nieuws moet worden ingeteekend en zes Guldens betalen, ten voordele der Bosse. Dat voortaen de *Boete* tegens het onderhuren van een Knegt tot twintig Guldens verhoogd word. Dat de tyd van een jaer en zes weken, in het VII. Art. bepaeld, als iemand eenig Weekgeld uit de Bos mogt genieten, voor het toekomende bepaeld zal worden op tien jaren, en dus de Keur van 1726 zal worden vermeerderd. Dat geen Schipper of Koopman, op zyn Zolder of in zyn Schip, eenige Zeilen zal mogen laten maken of herstellen, ten zy door zulken, die in werkelyken vasten dienst van de Schepen zyn, en op de Rolle als Zeilmakers bekend staen, en dan nog niet anders dan binnen 's boords, op verbeurte van honderd Guldens, volgens Art. X. Ten derden, dat niemand hier een Zeilmakers Winkel mag oprechten, ten zy hy Meester Zeilmaker zy en zyn Proef gedaen hebbe, zullende de tegenwoordige andere Winkels moeten uitsterven, of met den dood of met verlatinge van de tegenwoordige Eigenaren. Ten vierden, dat voortaen alle Kooplieden, Directeurs, Boekhouders en Schippers, welken hier wonen, of welker Schepen van deze Stad varen, hunne Kompassen, Vlaggen en Zeilen binnen deze Stad moeten koopen en laten maken of verstellen, op een boete van honderd Guldens. AMSTELDAM.

De *Achtste*, betreffende *het Kuipers en Wyn*-

AMSTELDAM. *verlaters Gilde*, ordonneert, dat allen, die zich aengeven tot het doen van hunne Proeve, om in 't Gild als Meester aengenomen te worden, verpligt zyn zich in alles te gedragen volgens het aloude gebruik, en derhalven het Hout tot de Proeve te nemen van de Overlieden, voor de somme van vyftig Guldens; en wanneer het Hout uit de ruwe Spaenders gehakt is, nog twaelf Dukatons; wyders nog vyftien Guldens voor het Gilde, vier Guldens voor het opnemen der Proeve, negen Stuivers daegs voor de staendagen by den Proefmeester; en eindelyk, dat niemand voortaen tot Meester Kuiper zal mogen aengenomen worden, dan na voldoeninge van het bovenstaende, noch dat hy te voren zyn Werk of eenig Werk, dit Gild betreffende, zal mogen maken, of Winkel doen, op een boete van vyfentwintig Guldens, t'elkens te verbeuren, en sluitinge van de Winkel.

By de *Negende* word geordonneerd, dat, wanneer twee of meer Lyken van wegen *het Gilde der Koorendrageren*, op eenen dag ter aerde moeten besteld worden, alle nieuw aengekomen Gildebroeders, op een boete van dertig Stuivers, ten behoeve der Oude en Zieke Gildebroederen, verpligt zullen zyn die Lyken, 't zy van de Gildebroederen of hunne Vrouwen of Weduwen, te dragen, of daer toe iemand in hunne plaets te stellen; moetende daer toe geroepen worden, van de jongstaengekomenen, zoo velen, als'er vereischt worden.

De *Tiende* betreft *de Bakkers*, *Grutters* en allen die iets te betalen hebben *aen het Komtoir van het Maelloon*; en behelst, dat zy, om spoediger geholpen te kunnen worden, verpligt zul-

zullen zyn hunne Geldspecien te onderscheiden en afzonderlyk te houden; op pœne, dat die met ongesepareerde Specien aen het Komtoir komen, laetst zullen geholpen worden. AMSTELDAM.

De *Elfde* verbied het verkoopen van *vreemde Paruiken* binnen deze Stad, uitgezonderd op de Jaermarkten; op verbeurte van de Paruiken en een boete van twaelf Guldens; te betalen door den genen, die hier tegens overtreed of in wiens Huis tegens dit verbod gedaen word; wordende tot de bekeuringe geauthoriseerd de Substituit-Schouten, de Dienaers der Justitie en de Provoosten der Aelmoessenieren. De boeten zullen zyn, de helft ten voordeele van den Bekeurder, en de andere helft als naer rechten.

De *Twaelfde* stelt deze orders omtrent *het Slepers Gilde*, dat niemand voortaen, boven de veertig jaren oud zynde, in het Gilde zal worden aengenomen, dan onder schriftelyke renuntiatie, dat, noch hy, noch zyne Weduwe, uit geenerhande oorzaken, iets van het zelve zullen mogen genieten, dan ten zy hy tien jaren in het Gilde zal geweest zyn en zyne Jaerzangen behoorlyk betaelt hebben. Ten anderen, dat allen, die onder het Slepers Gild behooren, zullen gehouden zyn, aen beide zyden, boven op het Schoftstuk van het Tuig van 't Paerd, altyd te hebben een zigtbaer Nommer van Koper of koperen Spykertjes; en dat wel uiterlyk voor den eersten van Bloeimaend dezes jaers, volgens opgave der Overlieden, die daer toe daeglyks, tot den gemelden dag toe, zullen vaceren. Die zonder zulk een Nommer ryd, zal t'elkens tien Guldens, en die een valsch Nommer gebruikt, vyfentwintig Guldens verbeuren; moetende de Ba-

AM-STEL-DAM.

zen voor hunne Knegts instaen. De Overlieden van het Gilde worden tot de bekeuring gequalificeerd. En de Toesleden, waer mede een Bruid ter Trouwe of Aenteekeninge der Huwelyks-Geboden ryd, als mede de Toesleden van de Trafikanten en Kooplieden, zyn vry van de orders, in deze Keure voorgeschreven.

De *Dertiende* betreft *den Waegdrageren*, en by dezelve word geordonneerd, dat alle Gildebroeders, die by de Overlieden verstaen zullen worden tegens een of meer Artikelen, betreffende het Gilde, gepecceert te hebben en vervallen te zyn in de Boete, binnen vierentwintig uuren die Boete moeten betalen, indien dezelve niet hooger is dan drie Guldens; op straffe van terstond gesuspendeerd te worden van hun werk, tot dat ze betaelt hebben; doch indien zy zich bezwaerd vinden, mogen ze de Overlieden dagvaerden voor Commissarissen van Injuriezaken, om restitutie van het gene zy vermeenen ten onrechte betaelt te hebben: maer ingevalle zy geoordeeld worden kwalyk gedagvaert te hebben, zullen ze, buiten de kosten van den Processe, het dubbel der Boete moeten betalen aen de Bosse van het Gilde.

De *Veertiende* en laetste, betreft *het Wynkoopers Gilde*, wordende in dezelve vastgesteld; dat, tot vervullinge der Onkosten, alle de Wynkoopers gehouden zullen zyn aen de Overlieden of aen de gemeene Kasse, te betalen, van ieder Vat Spænschen Wyn, die een ieder op zyn naem ontvangt, inkoopt, opslaet, verzend of overzet, vier Stuivers; van een Voeder Rhynschen Wyn, vier Stuivers; van

een

een Toelast, drie Stuivers; van een Vat Franschen Wyn, twee Stuivers; van een Oxhoofd Brandewyn, één Stuiver; van een Oxhoofd Azyn, een halven Stuiver: op peene, dat de gene, welke in gebreke blyft (bevorens zynde gewaerschouwd of aengemaend) om de gemelde betaling voor of op den eersten van Oegstmaend van ieder jaer te doen, het tweevouwd of dubbel van ieder der bovengemelde verschuldigde posten zal moeten betalen; en, in cas van verdere vertraginge tot na den laetsten van Herfstmaend, daerenboven nog tien Guldens, ten behoeve van de Bosse. Wyders word in deze Keure het IV. Art. der Keure van den jare 1700 geamplieerd, uitgebreid en by deze vastgesteld, dat ieder Makelaer of de Makelaers, in eenig Billiet staende, of anderen, de directie van eene publieke Veilinge hebbende of waernemende, in cas van overtredinge van het gemelde Artikel, voor ieder Kaveling, die tegen den inhoud van het gemelde Art. is gemaekt, zullen verbeuren zes Guldens, ten profyte van het Gilde, voor de eene helft, en voor de wederhelft ten profyte van de Armen; het restant van een party uitgezonderd. Doch zal het aen de Gildebroeders of derzelver Weduwen, in cas van publieke Veilinge van derzelver schoongemaekte Wynen, op Stukvaten van zes Oxhoofden liggende, gepermitteerd zyn ieder Stukvat van zes Oxhoofden voor een Kaveling te rekenen, mits daer van alvorens aen de Overlieden kennis gevende, des Maendags, ten hunnen Komtoire, op het Gildehuis, om ten dien einde te moeten voorzien zyn van een Permissie-Billiet, tot het

AMSTELDAM.

AMSTELDAM.

maken van zoodanige Kavelingen, by een der Overlieden onderteekend; uitgezonderd mede, dat, in cas, by het overlyden van een Gildebroeder of deszelfs Weduwe, bevonden mogte worden dat de Restanten, door den zelven nagelaten, niet gebragt zouden kunnen worden onder de hier voren gemelde bepalinge van zes Oxhoofden in een Kaveling, in zoodanig geval, met kennisse der Overlieden, de Weduwen of Erfgenamen de Restanten zullen mogen doen verkoopen, zoodanig, als dezelven het gevoeglykst zullen oordeelen, zonder in de bovengemelde pœnaliteiten vervallen te zyn.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

MIDDELBURG.

DEn 31 der laetste Wintermaend, hebben de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie de Lyfrenten en Twintigjarige Renten, in en sedert den jare 1745 in deze Provintie genegotieerd, verandert in gewoone Obligatien; waer van de wyze bepaeld is by de volgende Resolutie, ten dien dage genomen:

Verandering der Lyfrenten in gewoone Obligatien.

BY resumtie gedelibereerd zynde op de Propositie, door zyne Excellentie, den Heere van Borssele, den 20 dezer loopende maend, aen deze Tafel gedaen, over de Conversie der Lyfrenten en Twintigjarige Renten, met en sedert den jare 1745, respective, ten laste van deze Provintie genegotieerd, in ordinaris Obligatien tegens 3½ percent interest in het jaer; mitsgaders op het Rapport van het Commissoriael Besoigne, den 27

daer

daer aen volgenden, deswegens, ter Vergaderinge uitgebragt; is, met eenparige bewilliginge van alle de Leden, uit naem en ſpecialen laſt van de Heeren hunne Committenten, conform de ideës van het voorſchreve Rapport, goedgevonden en verſtaen de Twintigjarige Renten, in den jare 1745, 1746 en 1749 genegotieerd, te converteren, gelyk geconverteerd worden by deze, in ordinaris Obligatien ten laſte dezer Provintie, tegens den Intereſt van $3\frac{1}{2}$ percent in het jaer, gerekend naer derzelver effective en jegenwoordige intrinſique waerde; namelyk die van 1745 tot 55 percent, die van 1746 tot 60 percent, en die van 1749 tot 86 percent; wordende de Heer Ontvanger Generael der Provintie, Mr. *Johan Schorer*, by deze geauthoriſeerd en gelaſt om aen de houders der voorſchreve Twintigjarige Renten, in plaetſe van dezelven, gereduceerd tot zoodanig Kapitael, als zoo even reſpectivelyk is vermeld, uit te geven ordinaris Obligatien, ten laſte dezer Provintie, tegens $3\frac{1}{2}$ percent in het jaer, vry voor altoos van alle Belaſtingen of Honderdſte Penningen en voorts onder de ſtipulatien, als in andere Obligatien, van gelyke nature, zyn begrepen, onder aenbiedinge van doubles, voor de genen die dezelven mogten begeeren.

MIDDELBURG. *Verandering der Lyfrenten in gewoone Obligatien.*

En is, by verdere deliberatie, nog goedgevonden en verſtaen de reſpective Lyfrenten, die met en ſedert den jare 1746 ten laſte dezer Provintie zyn genegotieerd, uitgezonderd de zoodanigen derzelven, welken zyn geconſtitueerd op Lyven, die den ouderdom hebben bereikt van eenenvyftig jaren en daer boven, insgelyks te converteren in ordinaris Obligatien, ten laſte van deze Provintie, tegens den Intereſt van $3\frac{1}{2}$ percent in het jaer, met een augment of vermeerdering van het Kapitael met 10 percent, ten opzichte, namelyk, van de Lyfrenten, genegotieerd volgens hunner Ed. Mog. Reſolutie van 17 December 1750, als mede volgens en in conformité van hunner Ed. Mog. Reſolutien, in dato 5 Auguſtus 1746, 30

MIDDELBURG.

Verandering der Lyfrenten in gewoone Obligatien.

January en 17 Augustus 1747, en 29 Augustus 1748 voor die genen, welken boven de veertig jaren oud zyn, doch met 12½ percent voor de zulken, die nog in de jaren zyn, dat aen hunnen Erfgenamen eenig profyt zouden kunnen nalaten, wegens de jaren van Gratificatie, die na hun dood nog zouden loopen.

En ten respecte van de Lyfrenten, genegotieerd à 9 percent, volgens hunner Ed. Mog. Resolutien, in dato 13 May 1748 en 7 January 1749, met een augment en vermeerdering van het Kapitael op den volgenden voet: Dat, namelyk, de houders van voorschreve Lyfrenten, geconstitueerd op Lyven, thans oud van 8 tot 15 jaren, zullen ontvangen een augment van

. . . .	25 percent
van 16 tot 20 jaren . .	22½ percent
van 21 tot 25 jaren . .	20 percent
van 26 tot 30 jaren . .	17½ percent
van 31 tot 35 jaren . .	15 percent
van 36 tot 40 jaren . .	12½ percent
van 41 tot 50 jaren. . .	10 percent

Wordende de Heer Ontvanger Generael der Provintie, Mr. *Johan Schorer*, insgelyks by deze geauthoriseerd en gelast, om aen de houders van de hier vorengemelde Lyfrenten, in plaetse derzelven, het Kapitael, geaugmenteerd op den voet, hier voren gemeld, uit te geven ordinaris Obligatien, ten laste dezer Provintie, tegens den Interest van 3½ percent in 't jaer, vry, voor altoos, van alle Belastingen of Honderdste Penningen, en voorts onder de stipulatien, als in andere ordinaris Obligatien, van gelyke nature, zyn begrepen, onder aenbiedinge van doubles voor die genen, die dezelven zullen begeeren.

En is verder nog goedgevonden en verstaen, dat het aen de houders van de Lyfrenten zal vry staen hunne Kapitalen in kleiner partyen te mogen splitzen; gelykmede, aen de houders van de Twintigjarige en van de Lyfrenten, om de gebroken Kapitalen met Contant te suppleren en tot effene

Ka-

Kapitalen te maken, mits niet verder met Contant zullen mogen suppleren, dan tot de eerste volle Honderd Ponden Vlaemsch, wel tot minder, maer niet tot meer. MIDDELBURG.

En, eindelyk, dat deze tegenwoordige Conversie der Lyfrenten zal ingaen met den eersten aenstaenden vervaldag derzelven, zullende mitsdien inmiddels de risico loopen tot laste van de eigenaren derzelven. *Verandering der Lyfrenten in gewoone Obligatien.*

En is, laetstelyk, nog goedgevonden en verstaen dat, tot een Fonds van de Aflossinge der voorschreve geconverteerde Lyf- en Twintigjarige Renten, zal worden geaffecteerd, gelyk geaffecteerd word by deze, het profyt van alle de Lyfrenten, die na deze Conversie ten laste van de Provintie nog zullen blyven loopen. Enz.

ZOMMELSDYK.

WAnneer de Verschillen in de Kerk zoo hoog loopen, dat een Predikant, ten aenhoore van de gantsche Gemeente, op den Predikstoel over dezelven aengesproken word, en de Classicale Vergadering daer in als Rechter moet handelen, worden dezelven een onderwerp der Historie, en achten wy het van onzen pligt daer van eenige aenteekening te moeten maken. Tot die hoogte zyn de Bewegingen, welken in de Hervormde Gemeente aen deze plaetse, sedert eenige jaren, bespeurd zyn, nu onlangs geklommen; en derhalven zullen wy onzen Lezer van dezelven thans eenig verslag doen. De Hoofdpersonagien, in deze Verschillen gemengd, zyn, aen de eene zyde, Dnus *Joannes Molentiel*, die weleer te Amsteldam woonde en zich aldaer eerst geneerde met het doen van een Koperslagers Winkel; doch vervolgens, een sterke begeerte tot onderwyzen het- ZOMMELSDYK.

ZOMMELSDYK.

hebbende, naer Leiden ging, aldaer ſtudeerde en vervolgens tot de Waerdigheid van Predikant verheven werd, welke hier, van Goedereede, als Predikant kwam in het begin des jaers 1753, in de plaetſe van Dnus J. Bertling, toen naer Purmerende vertrokken: Aen de andere zyde de Emeritus-Predikant dezer Plaetſe, Dnus *Wilhelmus a Brakel van der Kluit*, geſterkt met eenige Leden der Hervormde Gemeente alhier, onder zommigen van welken Dnus Bertling dagelyks verkeert had; terwyl onder dezelven zich ook bevinden eenigen (één derzelven althans erkent dit van zich in zekeren Brief) die door de komſt van Dnus *Molentiel* alhier in hunne hoop en verwachting waren te leur geſteld, naerdien zy vaſten ſtaet hadden gemaekt dat een ander Predikant alhier zou beroepen worden. 't Geviel ongelukkig dat de Nieuwe Leeraer met zyne Huisvrouw in groote Oneenigheden leefde, welken zoo hoog liepen, dat niet alleen de Vrouw, op zekeren Zondag morgen, onder de Predikatie opentlyk begon te ſpreken; maer ook, gelyk in een Afſchrift van zekeren Brief van des Predikants Vrouw (*) word

(*) Deze vind men in zeker Geſchrift, letterlyk dus getiteld: *Waaragtig en merkwaardig Verhaal. van het Voorgevallene met den Sommeldykſen Predikant.* JOHANNIS MOLENTIEL. *Om de Weereld te Onderrigte op dat Onkundige door Leugenagtige of Verkeerde Berigten niet mogen misleydt worden. Ende om de Eere der Welmeenende te Verdedigen, tegen Valſche Beſchuldiginge en Laſteringe. Uitgegeven door eenige* LIEFHEBBERS *der Waarheyd te Sommelsdyk, welkers Namen in het Werk te vinden zyn. Benevens een* LYST *der Stellinge en Spreekwyſe, door Dominé* MOLENTIEL *op den Predikſtoel geſtelt ende geleert. Gedrukt voor Rekening van de Uytgevers* 1756. *En zyn te Bekomen te Dordrecht by Hendrik de Koning, Boekverkooper op de Voor-*

word opgegeven, voorslagen van eene provisionele Scheiding door haer gedaen werden. Van deze Oneenigheden gaf de één de Vrouw, de ander den Predikant, de derde aen beide, de schuld, ieder naer zyne geneigdheid. De Kerkeraed, die den Predikant voorstond, vond goed de Vrouw onder Censure te brengen; en van den Kerkeraed kwam deze zaek voor de Classis van Schouwen en Duiveland, die de verzoening tusschen den Domine en zyne Vrouw te weeg bragt. Daer waren 'er ook in de Gemeente, die de Predikant zyne Partyen noemt, welken de Vrouw niet geheel in 't ongelyk stelden. En deze Huiskrakelen, ter muren uitgeborsten, gaven aenleiding tot allerhande gevoelens en gesprekken; welke laetsten echter wat verminderden, toen de Verzoening gemaekt was. Nochtans hadden deze Oneenigheden vervolgens grooten invloed op de Geschillen, van welken wy nu spreken moeten. De Partyen van den Predikant verhalen, en de Emeritus Predikant schryft aen de ordinaris Gedeputeerden der Classis, dat Dnus *Molentiel*, van den beginne van zynen Dienst alhier, een geheel byzonderen trant van prediken had gehouden, en zich bedient van allerhande vreemde en aenstootelyke woorden, paradoxe Spreekwyzen en vreemde Stellingen. Doch dezelven schynen in de eerste anderhalf jaer zoo hoog niet

ZOM-
MELS-
DYK.

Voorstraat by de Vuylpoort, in gekroonde Jugten Bybel. Wy hebben dit Geschrift, gelyk ook de *Korte Generale Aanmerkingen* op het zelve, door Dnus Molentiel uitgegeven, gebruikt in het opmaken van 't verhael dezer Gebeurtenisse, latende de geloofwaerdigheid derzelven aen 't oordeel onzer Lezeren en ter verdedigingе van de Uitgeveren.

ZOM-MELDYK. niet opgenomen, of zoo vreemd en ongerymd niet geschenen te zyn, dan wel in het vervolg. Men verhaelt althans, dat Dnus *Molentiel*, inzonderheid op den 22 van Herfstmaend des jaers 1754, over den XLIV. Zondag van den Katechismus predikende, zyne zoogenaemde vreemde Leeringen voor den dag bragt, en duidelyker, dan voorheen, voorstelde. Dezelven zouden hier in bestaen hebben, volgens de opgave van den Emeritus-Predikant: „ Dat „ de Geloovigen in Kristus de Wet van God „ volmaektelyk of volkomenlyk onderhouden „ van wege of uit krachte van de Gerechtig- „ heid van Kristus, die als Middelaer door „ zyne dadelyke Gehoorzaemheid den eisch „ van Gods Wet volkomenlyk vervult of vol- „ bragt heeft; en dat de Geloovigen dan vol- „ maekt zyn (ten aenzien van de Heiligma- „ kinge) en de Wet Gods volmaektelyk on- „ derhouden, wanneer zy de Gerechtigheid „ van Kristus door het Geloove omhelzen en „ aennemen ". Over deze Leer vond de Emeritus-Predikant, met wien Dnus *Molentiel* gansch niet gemeenzaem scheen om te gaen, nodig, in stilte, eenen Brief aen den Prediker derzelve te schryven; waer in hy zegt, die voor onrechtzinnig aen te zien, zoodanig dat dezelve van een Predikant der Gereformeerde Kerke niet behoore geleerd te worden; waerom hy hem verzogt te verklaren, wat hy tot zyne verschooninge had voort te brengen, om op de bescheidenste wyze, zegt de Briefschryver, „ met UE te kunnen handelen; en in- „ dien UE zulks niet gelieft te doen, maer „ dat gezegde en gestelde van UE gelieft staen- „ de te houden, en op zulke gronden in uw

„ pre-

„ prediken te bouwen, zoo zal ik genoodzaekt ZOM-
„ zyn UE te houden *voor een Leeraer, die niet* MELS-
„ *rechtzinnig is, maer openlyk gevaarlyke en ver-* DYK.
„ *derflyke Dwalingen leert, en die ook weigert*
„ *zulks na te laten*, zelfs na dat hy broederlyk
„ daer omtrent gewaerfchouwd is ". De Emeritus-Predikant befloot zynen Brief, na een verzoek om fchriftelyk antwoord, met deze woorden, „ gelieft het my niet kwalyk te „ nemen, Myn Heer, dat ik dit aen UE „ fchryve, alzoo ik in oprechtheid kan betui- „ gen, dat ik uit liefde voor de zuivere waer- „ heid, en uit zorge voor den welftand dezer „ Gemeente, aen UE fchryf, zonder door een „ verkeerd oogmerk daer toe aengedreven te „ zyn ". Dnus *Molentiel* las dezen Brief, den volgenden dag, voor aen zynen Kerkeraed, die den Emeritus-Predikant, door den Kofter, ontboden om, op den 4 der Wynmaend des jaers 1754, in de Confiftorie te verfchynen; 't welk hy echter niet deed, zoo om andere redenen, als om dat hem, op zyn verzoek, niet was bekend gemaekt, ten welken einde hy ontboden werd. Twee Ouderlingen begaven zich daer op, 's avonds na dien dag, naer Dnus *van der Kluit*, die toen Dnus *Molentiel* de Proef-predikatie had hooren doen, waer in de laetfte zich zoo verklaert had over de Onvolmaektheid der Geloovigen, dat de Emeritus Predikant in die verklaring meende te kunnen berufften; reden waerom hy ook den volgenden Zondag tot het Avondmael naderde. Over den gemelden Brief echter fcheen Dnus *Molentiel* nog gevoelig; fprak daer over den Emeritus-Predikant, ter gelegenheid dat ze elkander op eene Begraefnis ontmoetten, aen. Doch

de

ZOMMELSDYK.

de laetste, schoon, volgens de opgevinge, vry ruw bejegend, liet zich toen niet uit. Vervolgens zou Dnus *Molentiel* de vreemde Leer, wegens de Volmaektheid der Geloovigen hier op aerde, telkens en gedurig gepredikt, als de eenige ware Leer der Gereformeerde Kerke opgevyzelt, en daer door vele ergernis, zoo te Zommelsdyk als elders, gegeven hebben, schoon ook zeer velen een byzonder genoegen in zyne Predikatien hadden. De Emeritus-Predikant kon van zich niet verkrygen zulke Dwaelleer, want daer voor hield hy dezelve, ongemerkt aen te hooren en niet tegen te staen; te meer dewyl Dnus *Molentiel* hem meer dan eens voor de Gemeente als opentlyk had uitgedaegt, indien hy op die Leer wat had te zeggen. 't Gebeurde dan, op den 27 van Sprokkelmaend des jaers 1755, dat Dnus *Molentiel* de Volmaektheid der Geloovigen weder predikte, en opgegeven zou hebben, dat het Beeld van God in de Geloovigen op aerde volmaekt hersteld is, zoo dat hunne Kennis en Heiligheid volmaekt zy; waer op de Emeritus-Predikant, na dat de Dienst geëindigd was en terwyl het Volk uit de Kerk ging, den Leeraer, nog op den Predikstoel zynde, opentlyk aensprak, en vraegde, *hoe lang hy nog dagte voort te gaen met zoo eene Dwaelleer te leeren?* Waer op Dnus *Molentiel*, volgens het bericht, door den Emeritus-Predikant wegens dit voorval aen de ordinaris Gedeputeerden der Classis gegeven, antwoordde, dat het *ad notam* zou genomen worden, 't gene hy Emeritus-Predikant zeide en deed, zonder op dien tyd te ontkennen dat hy eene Onrechtzinnige Leer predikte, of eenig Bewys van de beschuldiginge te vorderen, enkel be-

drei-

dreigingen gebruikende; 't welk de Emeritus-Predikant beantwoordde met te zeggen, dat de Classis over de zaken zou oordeelen. Dnus *Molentiel* den volgenden dag met den Kerkeraed in de Consistorie komende, stelde één der Diakenen aen den Kerkeraed voor, dat Dnus *Molentiel*, zyns oordeels, den Predikdienst niet meer mogt waernemen, dewyl hy openlyk van Onrechtzinnigheid beschuldigd was door den Emeritus-Predikant, voor en al eer de Classis over de zaek geoordeelt had. Doch de overige Leden van den Kerkeraed, ten getale van zes, verwierpen dit voorstel, goedvindende dat Dnus *Molentiel* zou voortgaen in zynen Dienst; waer tegens de gemelde Diaken protesteerde, schoon de Kerkeraed zyn Protest, slegts op een Kladpapier, en niet in het Boek der Handelingen, wilde aenteekenen; van al het welk hy, in een Brief, van den 3 der Lentemaend des jaers 1755, bericht gaf aen de ordinaris Gedeputeerden der Classis. De Emeritus-Predikant gaf aen dezelven, ten dien dage, ook kennis van het gene hy gedaen en gezegt had, met een Brief, in welken hy niet alleen schreef, dat 'er nog veel meer tot bezwaer van Dnus *Molentiel*, by nader onderzoek, zou kunnen bekend worden; maer waer by hy ook zeker Geschrift zond, door hem opgesteld, met oogmerk om het zelve te laten drukken, of op eene andere wyze onder de Gemeente te verspreiden, ter stuitinge van den verderen voortgang der Leere van Dnus *Molentiel*, met verzoek dat de Gedeputeerden der Classis het zelve geliefden te visiteren en approberen. Dit nu was de grondslag der volgende Proceduren, die lang ge-

ZOMMELSDYK.

ZOMMELSDYK. sleept, heen en weder geslingerd, en, den laetsten der jongste Slagtmaend, eerst geëindigd zyn. Na dat de Gedeputeerden van de Classis den Brief van den Emeritus-Predikant ontvangen hadden, leverden zy den zelven in de Classicale Vergaderinge, op den 25 der zelfde Lentemaend, over; welke besloot de zaek aen den Kerkeraed dezer Plaetse te renvoieren. Hier van kreeg Dnus *van der Kluit* bericht door den volgenden Brief:

Wel Eerwaerde Heer en hooggeagte Medebroeder!

De Classis renvoieert het oordeel der Bezwaren over de Leer van Dnus Molentiel aen den Kerkeraed van Zommelsdyk.

DE ordinaire Gedeputeerden van 't Wel Eerwaerde Classis van Schouwen en Duiveland, hebben, den 8 dezer, ontvangen U Eerwaerdens Brief en Aenmerkingen, rakende eenige Dwalingen, die U Eerw. oordeelde van Dnus *Molentiel* geleerd te worden; welken zy van dat gewigt geoordeelt hebben, dat zy den Inhoud van dien noodig achtten de Wel Eerw. Classicale Vergadering te moeten mededeelen, om van haer nader beoordeeld te worden; 't gunt dan geschied is in hare Vergadering, den 15 dezer, waer in, na eene bedaerde overweginge dier dingen, de Classis hare smerte betuigde, dat zulke hooggaende Verwyderingen in de Gemeente van Zommelsdyk wederom waren ontstaen, en ook tevens verklaerde, zoo haer hartelyke gezindheid om, overeenkomstig haer amt en pligt, te waken voor de vastgestelde zuivere Leere van onze Gereformeerde Kerke, en het dierbaer Pand, haer toevertrouwd, zorgvuldig te bewaren, als hare afkeerigheid van alle frivole questieuse Broeder-Verschillen, die 't Fundament niet raken, en ydele Kettermakeryen, die veeleer in deze twistzieke dagen zorgvuldig gemyd, als vermenigvuldigd, moeten worden; terwyl de Eerw. Classis my deswegens gelastte om aen U Eerw. tot antwoord op U Eerw. Brief te rescriberen, gelyk ik door dezen de eer heb te doen.

1. Dat

1. *Dat de voornoemde Classis oordeelt geenszins te kunnen of te mogen in die zaek handelen, om dat dezelve, met voorby gaen van den eersten Rechter, aen haer Tafel gebragt werd;* dat U Eerwaarde weet zoo niet te betamen. ZOMMELSDYK.

De Classis renvooieert het oordeel der Bezwaren over de Leer van Dnus Molentiel aen den Kerkeraad van Zommelsdyk.

2. *Dat de Classis voorkomt gansch ongegrond te zyn de Sustenue, waer toe U Eerw., ingewikkeld, en de Diaken Job de Voogd, uitdrukkelyk, schynen over te hellen, als of Dnus* Molentiel *van de Predikstoel moest gehouden worden tot den tyd; dat zyn zaek afgedaen was, terwyl zulks niet op eene bloote Beschuldiginge, maer op een schuldig verklaren van den Beschuldigden, door een Competenten Rechter, kan en mag geschieden.*

3. *Dat de Classis gansch niet tydig en raedzaem oordeelt Uwe Eerw. geschreven Aenmerkingen tegens de voorgegevene Dwalingen van Dnus* Molentiel, *op een of andere wyze, 't zy in druk, veel min schriftelyk, te divulgeren onder 't gemeen; maer dat dezelven met dezen Uw Eerw. wederom te rug gezonden worden, om die voor Uw zelf te behouden, zonder die aen anderen te communiceren of op eenige wyze te dissemineren.*

4. *Dat Uw Eerw. langs den rechten weg, volgens het voorschrift van het Evangelium en de gearresteerde Kerke-Orders, zal moeten, op eene Christelyke wyze, in deze zaek te werk gaen, en dus door bondige vertoogen, met zagtmoedigheid, Dnus* Molentiel *zoeken te overtuigen van die Dwalingen, waer aen Uw Eerw. oordeelen mogt dat zyn Wel Eerw. vast was; en wanneer zulks het gewenschte effect niet mogte hebben, als dan tegen hem Kerkelyk te procederen voor zyn eersten Competenten Rechter, door hem aldaer aen te klagen, de Beschuldigingen te bewyzen, en klaer te demonstreren waer in zyn Leer afwykt van de Formulieren van Eenigheid;* en wanneer aldaer ook Uw Eerw. geen satisfactie naer genoegen kan bekomen, zal Uw Eerw. alsdan den weg openstaen om te appelleren tot onze Eerw. Classicale Vergaderinge, die zich alsdan betoonen zal zoo wel de Waerheid als den Vrede lief te hebben en voor te staen.

ZOMMELSDYK.

De Classis renvoieert het oordeel der Bezwaren over de Leer van Dnus Molentiel aan den Kerkeraed van Zommelsdyk.

Dit is 't, Wel Eerw. Heer, 't gunt de Wel Eerw. Classis Uw Eerw. had te melden en op 't vriendelykste en ernstigste te recommanderen; gelyk ook Dnus *Molentiel* den evengemelden weg is aengewezen, wanneer zyn Wel Eerw. goedvond zich tegens Uw Eerw. Beschuldigingen als aggresseur te opponeren.

Waer mede ik, aen myn last voldaen hebbende, verblyve met bede dat God in zyn Kerk, overal en ook te Zommelsdyk, Waerheid en Godvrugt met Vrede en Liefde wil doen bloeien, en ook Uw Eerw., ter bevorderinge van die in Zommelsdyk wil gebruiken; teekenende my met achting,

Wel Eerw. Heer en hooggeagte Medebroeder,

Uw Eerw. D. W. D. en Medebroeder,

E. OOSTRUM, *V. D. M. Dreischborensis;*

Uit Naem van de Wel Eerw. Classis van Schouwen en Duiveland.

Dreischbor, den 29 Maert 1755.

De Emeritus-Predikant van de Classis dus afgewezen zynde, bleven de zaken in dien staet, en Dnus *Molentiel* word gezegd in zyne zoogenaemde Dwaelleer voortgegaen, en zommige luiden onbetamelyk behandelt te hebben; tot dat dertien Ledematen zyner Gemeente goedvonden, op den 15 van Bloeimaend des zelfden jaers, zich by den Kerkeraed te vervoegen, om de Procedures in beter order te beginnen, met een Request van den volgenden inhoud:

Aen de Eerwaerde Broeders Ouderlingen en Diakenen der Kerke van Zommelsdyk.

GEven, met behoorlyke eerbiedigheid, te kennen wy ondergeteekende Ledematen der Kerke en Gemeente van Zommelsdyk, voornoemd, hoe

hoe ons bekend is dat onze Eerw. Predikant *Joannes Molentiel*, door Jan van den Broek, Meester Wagemaker alhier, is beschuldigd en nog dagelyks divulgeert, *dat in geen zestien jaer zulk een Bogt van Volk in Zommelsdyk is komen woonen, als onze Predikant en zyn Huisvrouw, omtrent hare huishoudinge en t'zamenlevinge.*

ZOMMELSDYK

Request van dertien Ledematen aen den Kerkeraed van Zommelsdyk.

Dat vervolgens meergemelde Predikant door onzen Eerw. Emeritus Predikant *Wilhelm a Brakel van der Kluit*, opentlyk in de Kerk is beschuldigd een Dwaelleer te hebben geleert, aengaende de Volmaektheid der Geloovigen hier op Aerde enz.

Door welke gemelde Beschuldigingen velen in onze Gemeente zyn geërgerd geworden, zoo dat zy geen Avondmael met voornoemden *Molentiel* en kunnen houden; niet uit pelagiaensche gronden, maer om dat hy van de voornoemde Beschuldiging, zoo als behoort, nog niet en is gezuiverd; gelyk ook door zommigen van ons Supplianten tegens hem *Molentiel* en zyn byhebbenden Ouderling, in de laetste gedane Huisbezoekinge, is gezegd geworden.

Dan gemerkt wy Supplianten zyn begrypende dat de meergemelde Beschuldiging, en de te houden Proceduren ter zuiveringe van dezelve, behooren ter Judicature van Kerkelyke Rechteren; zoo wenden wy Supplianten ons tot U Eerw. Broederen Ouderlingen en Diakenen, verzoekende, om redenen voornoemd, dat Uw Eerw. de Judicature der voorschreve zaken van Beschuldiginge gelieft aen te nemen en volgens Kerken-Orde de waerheid of onwaerheid ernstig te onderzoeken, en, gevonden hebbende, den schuldigen naer merite te straffen, of dezelven ten dien einde te renvooieren aen de Eerw. Classicale Vergadering van Schouwen en Duiveland, tegens Dingsdag den 27 May dezes jaers 1755; op dat alzoo de Ergernis mag worden uit den weg geruimd, en de Vrede woone in onze tente. Verzoekende hier op Appointe-

Zommelsdyk.

ment *in forma* aen een van ons ondergeteekenden. Enz.

Op dit Requeſt gaf de Kerkeraed geen Appointement, dan na dat de Claſſicale Vergadering reeds voorby was, te weten op den 5 van Zomermaend des zelfden jaers. Uit dit wachten en uit andere omſtandigheden oordeelden de gemelde Ledematen, dat de Kerkeraed op hun Requeſt geen acht genoeg geliefde te ſlaen, en keerden zich derhalven, by Requeſte, tot de Claſſis van Schouwen en Duiveland, op den 27 van Bloeimaend des jaers 1755, waer by zy de zelfde zaken, die in 't Requeſt aen den Kerkeraed vervat waren, te kennen geven; als mede dat ze den Kerkeraed behoorlyk verzogt hadden die zaek te beoordeelen; doch dat, daer op niets gevolgd zynde, zy aen de Claſſicale Vergadering ootmoedig verzogten, dat hunne Eerw., ſtaende Claſſis, zoodanige middelen geliefden te gebruiken; als ter onderzoekinge van de voorſchreve zaken, zuiveringe van de beſchuldigingen, wegruiminge der ergerniſſen, en de ruſt van de Gemeente behoorde. Dit Requeſt was ondertekend door twaelf Leden der Gemeente, ten grootſten deele de zelfden, die het vorige aen den Kerkeraed hadden getekent. By dit Requeſt der Ledematen voegde de Emeritus-Predikant een Brief aen de Claſſicale Vergadering, waer in hy betuigt ten hoogſten verwonderd te zyn over den Brief, dien hy uit name der Claſſis had ontvangen; ja dat het hem toeſchynt, dat de Vergadering door liſtige konſtgrepen krachtig moeſt misleid zyn; dat hy zich niet zal verantwoorden op het gene hem van

ter

ter zyde in dien Brief schynt tot schuld geweten te worden; dat hy niet zal vragen, waerom hem zulken langen omweg word aengewezen; maer slechts wenscht, dat de Vergadering zorg drage voor den welstand der Gemeente in haren tegenwoordigen beklaeglyken toestand onder het opzigt van een Herder, die waerlyk niet anders, dan als een Paus met zyne Kardinalen, zoekt te heerschen en goeddunkelyk te leeren en te handelen; hem en andere van Pelagiaensche gronden verdacht te maken, om dat ze niet gelooven dat men louter lydelyk moet zyn, maer meenen dat ze zelf ook nog wat moeten doen om hunne zaligheid te werken, en dat ze ten dien einde heilig moeten zoeken te leven. De Afgezondenen, die het Request der Ledematen hadden gebragt, kregen van den Præses der Classicale Vergaderinge tot antwoord, dat hun Request van de Classis werd aengenomen ten aenzien van het stuk der Leere van Dnus *Molentiel*, maer niet ten aenzien van deszelfs zeden, alzoo de Classis het laetste voor afgedaen hield (*); en dat de Classis den Emeritus-Predikant zou laten aenschryven zyne Beschuldigingen omtrent de Leer van Dnus *Molentiel* te bewyzen binnen den tyd van zes weken. Aen den Emeritus-Predikant liet de Classis, op den 29 der Bloeimaend, door haren Scriba berichten, dat zy persisteerde by hare voorgaende Resolutie, en hem gelastte zyne Beschuldigingen tegens Dnus *Molentiel*, binnen den tyd van zes weken, voor den Kerkeraed van Zommelsdyk, als den eersten competenten Rechter, met behoorlyke Ve-

ZOMMELSDYK.

(*) Zie hier voren, bladz. 129.

ZOMMELSDYK.

Verificatien, in te brengen; of dat ze hem anders een eeuwig ſtilzwygen opleiden; zullende ook de Kerkeraed, indien hy met beſchuldigen voortging, zonder zulks binnen den geſtelden tyd te bewaerheden, een Actie van Injurie tegens hem kunnen inſtitueren. Nà deze Reſolutie van de Claſſis, gaf de Kerkeraed van Zommelsdyk, op den 5 der Zomermaend, ook Appointement op het Requeſt, door de Leden der Gemeente, den zelven den 15 der Bloeimaend overgeleverd, 't welk tot dien tyd toe was blyven leggen. Het zelve was woordelyk dus:

Appointement van den Kerkeraed op het Requeſt der Ledematen.

AEn de Supplianten dient, tot Appointement, dat de Eerw. Kerkeraed dit Requeſt aenneemt voor Notificatie, mits de Supplianten, binnen veertien dagen, den rechte genoeg zynde, zullen verifiëren de middelen van hun Requeſt, om, het zelve gezien en geëxamineerd zynde, dan by den Eerw. Kerkeraed te handelen *pro re nata*.

Actum in de Conſiſtorie binnen Zommelsdyk, den 5 Juny 1755.

Uit laſt des Kerkeraeds

JACOB BANE, *Ouderling*.

Ingevolge de Reſolutie der Claſſis, leverde de Emeritus-Predikant, op den 19 van Zomermaend des zelfden jaers, de Getuigeniſſen van zeventien Leden der Gemeente by den Kerkeraed in; waerin beveſtigd word, dat Dnus *Molentiel*, op verſcheide reizen, zyne Onrechtzinnige Leeringen, gelyk zy dezelven daer voor houden, zoude geleert en gepredikt hebben; te weten, dat *de Geloovigen*, *niet al-*

keen

leen ten aenzien van de Rechtvaerdigmakinge, ZOM-
maer ook ten aenzien der Heiligmakinge, in Kris- MELS-
tus volmaekt zyn; dat *zy volmaekte onderhouders* DYK.
der Wet van God zyn; *dewyl Kristus voor hun de Wet volmaekt heeft onderhouden*; dat *het Beeld van God in de Geloovigen op aerde zoo volmaekt, ja volmaekter, hersteld is, dan het in Adam voor den Val was; en dat ze uit dien hoofde volmaekt zyn*; enz. By deze Getuigenissen, van het gene Dnus *Molentiel* zeer dikwils en telkens, met hartelyke verwerpinge van 't gene daer mede niet over een kwam, geleert had, voegde de Emeritus-Predikant een Brief aen den Kerkeraed, waer in hy zyn werk maekte om aen te tonen, dat die Leer strydig is tegens de Heilige Schrift, als *Spreuk.* XX. 9. *Pred.* VII. 20. *Jak.* III. 2. *Rom.* VII. 14—26. 1 *Kor.* XIII. 9 en 10. en den Heidelbergschen Katechismus *Vrage* 114, 115, 56, 60, 70; als mede nadeelig aen de ware Godzaligheid, strekkende om de menschen, op een ingebeeld Geloove, welk dood is, en zonder de Werken, zich te doen gerust stellen; dewyl de Geloovigen zelfs naer de Wet van God niet heilig zouden behoeven te leven, indien het waer was, dat zy in Kristus volmaekt heilig zyn, en in hem de Wet van God volmaekt onderhouden; ook zouden zy dan geene Zonden doen, ja hunne Zonden zouden geene Zonden zyn, enz. Met deze en andere redenen trachtte Dnus *van der Kluit* de Onrechtzinnigheid en Schadelykheid der Leere van Dnus *Molentiel* aen den Kerkeraed in zynen Brief te bewyzen; besluitende met verzoek, dat de Broeders Ouderlingen en Diaconen over die Leer oordeelen

ZOMMELSDYK. len wilden, of zich spoedig met een schriftelyk antwoord verklaren, of zy deze zaek aen de E. Classis zouden aendienen of niet. De Ledematen ondertusschen, die op hun Request het vorengemelde Appointement, doch zoo laet, als wy gezien hebben, ontvangen hadden, zonden door een uit de hunnen insgelyks, op den zelfden 19 der Zomermaend, een Antwoord op dat Appointement. Behalven hunne klagten over de Leer van Dnus *Molentiel*, (welk stuk nu door den Emeritus-Predikant ondernomen was) hadden zy geklaegt dat ze aen hunnen Predikant geërgerd waren, om dat hy daeglyks beschuldigd werd over flordig Wangedrag met zyne Huisvrouwe. Over dit stuk nu word breed gesproken in het gemelde Antwoord. Vooraf echter merken deze Ledematen aen, dat het Appointement niet *in forma* was, als zynde flechts op eene Copy van 't Request geschreven; en dat het gegeven werd zelfs acht dagen na dat de Supplianten zich reeds by de Classis hadden vervoegt. Doch om den Kerkeraed geen reden te geven, van hen wegens Ongehoorzaemheid te verdenken, zouden ze echter de middelen van hun Request voldoen; ten welken einde zy eenige staeltjes bybrengen van Getuigenissen, wegens het gedrag van den Domine met zyne Wederhelfte, hier op uitkomende, dat de Domine met zyn Vrouw gevogten zou hebben; aen de Winkelliers verboden om haer eenige Winkelwaren te verkoopen, en haer als een Deugniet verdagt gemaekt; welke zaken en dergelyke vele anderen, zoo zy zeggen, hun daeglyks nog tot Ergernis waren. Dit is de voornaemste inhoud van 't gemelde

Ge-

Geschrift, 't welk door negen Ledematen is geteekend. Wat de Kerkeraed over deze Bewyzen oordeelde, en daerop besloot, word ons niet gezegd. Maer van 't gene den Emeritus-Predikant, en den Supplianten en Attestanten wedervoer, hebben we berigt. Te weten, Dnus *Molentiel* ging, in zyne Huisbezoeking, den Emeritus-Predikant en deszelfs Vrouw (die ook geattesteert had), gelyk ook den Diaken uit den Kerkeraed, den eenigen, die tegens hem was, en de Attestanten, voorby, als of ze geene Ledematen waren. Den 30 van Zomermaend werden allen, die de Requesten aen de Classis en Kerkeraed en de Attestatie geteekent hadden, door de Kosterinne geciteerd om 's anderen daegs in de Consistorie te komen, zonder byvoeginge van eenige reden; doch de Kosterin naer de reden gevraegd zynde, had geantwoort, dat de Broeders geene reden zeiden; maer dat allen, die niet compareerden, als Rebellen zouden aengeteekend worden. Niemand compareerde op deze Citatie, die de eerste en de laetste was; zoo om andere redenen, als om dat een der Leden des Kerkeraeds openlyk beschuldigd was een Schelm te zyn, welke beschuldiging door den beschuldiger werd staende gehouden, zonder dat de beschuldigde zich gezuivert had. Den 9 van Hooimaend werd de Emeritus-Predikant voor den Kerkeraed, tegens den volgenden dag, door den Koster geciteerd, zonder byvoeginge van eenige reden. Op den 25 daer aen volgenden, liet de Kerkeraed aen den Emeritus-Predikant, zyne Vrouwe en eenigen der overigen verzoeken om niet ten Avondmale te

ZOMMERSDYK.

ko-

ZOMMELSDYK,

komen; en aen den Diaken, die in den Kerkeraed zich tegen Dnus *Molentiel* verklaert had, gelyk ook aen de Atteſtanten, werd de Tafel ontzegd door de Koſterinne, uit naem van den Kerkeraed. Dit veroorzaekte nieuwe Proceduren: want de Ledematen, wien deze harde boodſchap gedaen was; ten getale van zeventien, lieten, op den 31 van Hooimaend, hun Proteſt daer tegen en hun Appel aen de Claſſis, in den Kerkeraed inleveren. Zy bezorgden, volgens order van den Kerkeraed, zeventien Zegels, op dat 'er hunne Proteſten en Appellen op zouden aengeteekend worden, en kregen op dezelven, half door midden geſcheurd ('t zy by toeval, 't zy om te ſpotten of te ſmaden), op den 21 van Oegſtmaend, een Geſchrift te rug, waerin geſteld werd: N. N. *die om zyne onregtmatige Schriftelyke Beſchuldiging van onzen Predikant, en om zyn niet compareren, op behoorlyke Citatie, door den Kerkeraed is gecenſureerd van het H. Avondmael des Heeren, en zich die Cenſure behoorlyk heeft laten aenzeggen; doch gemelde N. N. heeft kunnen goedvinden tegens die Cenſure te proteſteren en daer van te appelleren*, enz. Dus bleek het oordeel van den Kerkeraed wegens de Beſchuldigingen tegens den Predikant, uit deze Acte van Appel, welke de Kerkeraed aen ieder der Appellanten, met weinige veranderinge in eenige woorden, deed ter hand ſtellen. Thans kwam de gantſche zaek voor de Claſſis van Schouwen en Duiveland; want wy zullen maer overſlaen hoe Dnus *Molentiel* gezegd word zyn hart wakker opgehaelt te hebben, met tegens de Appellanten te preken,

Dewyl de Classicale Vergadering, den 26 van Oegstmaend 1755, te Zierikzee gehouden werd, zonden de Appellanten eenigen derwaert, om hun Appel te vervolgen; zy leverden, benevens de Acten van Appel, de Geschriften van den Emeritus-Predikant, by den Kerkeraed in Zomermaend ingeleverd, en nog eenige andere Documenten, aen de Classis eene Remonstrantie over, waerin zy een beknopt berigt geven van al het voorgevallene, zoo wegens de Leer van en de Beschuldiginge ten laste van Dnus *Molentiel*, als wegens de Proceduren, tot nog toe over dezelven gehouden, 't welk zakelyk overeenstemt met het gene wy tot hier toe verhaelt hebben; en verder klagen over het smalen, welk Dnus *Molentiel* op den Prediktoel deed, over het voorbygaen in de Huisbezoekinge, en over het verzoek aen zommigen en de order aen anderen, om van het Avondmael zich te onthouden; besluitende dat niet twyfelen of de Classis zou deze dingen nader onderzoeken, en daer in naer bevinding van zaken handelen, zoo als het behoort. Deze Remonstrantie was door zeventien Ledematen onderteekend. De Classis committeerde hierop drie Gedeputeerden, om, staende Classis, Partyen te hooren; want Dnus *Molentiel* was op dezelve ook verschenen. Doch hier by bleef het ten dien dage. In een volgende Vergadering, den 28 der Wynmaend van dat jaer gehouden, kon de zaek ook niet afgedaen worden, vermits Dnus *Molentiel* en zyn Kerkeraed op dezelve niet verschenen waren; hoewel toen, aen eenige Afgezondenen uit de klagende Ledematen, door den Præses, zou gezegd zyn; dat de Classis de

ZOMMELSDYK.

ZOMMELSDYK.

Censure van den Kerkeraed onwettig verklaerde, voor zoo verre die hen opgelegd was uit hoofde van Ongehoorzaemheid, *quasi* betoond in het niet compareren voor den zelven op de gedane Citatie; doch dat de Classis die Censure niet geheel onwettig kon verklaren, ten aenzien der Beschuldigingen tegen Dnus *Molentiel*, voor en aleer zy haer oordeel over dezelven had uitgesproken. Ondertusschen waren hier te Zommelsdyk, toen Dnus *Molentiel*, in Oegstmaend, van de Classicale Vergadering t'huis kwam, zoo groote bewegingen ontstaen, dat zommigen vreesden dat de Emeritus-Predikant en zyn Huis last zouden lyden; en op zekeren tyd had men deszelfs Huis ook met vuiligheid en menschendrek bemorst gevonden. Het onrechtzinnig prediken en smalen van Dnus *Molentiel* op den Emeritus-Predikant en deszelfs aenhang, zou des niettegenstaende zyn ouden gang gegaen hebben. Hier van althans hebben de klagende Ledematen twee Getuigschriften of Notulen, wel elf bladzyden beslaende, overgelevert. Het een en ander deed de Ledematen, die, ten getale van dertien, in Bloeimaend des jaers 1755, de Classis om het afdoen dezer zaken verzogt hadden, besluiten om, op den 30 der Lentemaend, hun verzoek, by de Classis, toen te Zierikzee vergaderd, te vernieuwen. Ten welken einde zy ten dien dage het volgende Request inleverden:

Aen de Eerw. Classis van Schouwen en Duiveland, tegenwoordig vergaderd te Zierikzee, den 30 Maert 1756,

GEven wy ondergeschreve Ledematen der Gemeente van Zommelsdyk, met schuldige eerbied,

bied, te kennen, hoe dat wy Supplianten, in dato den 27 May, in de Eerw. Classis te Brouwershaven hebben overgelevert een Requeſt, daer by wy te kennen gaven onze Ergernis, omtrent onzen Predikant zyn Leer en Leven; met byvoeginge, door wien hy over het een en het ander beschuldigd is. Op welk Requeſt die Eerw. Vergadering heeft goedgevonden den Heer *van der Kluit* te ordonneren zyne Beschuldiging omtrent de Leer van Dnus *Molentiel* te bewyzen; het gene geschied is binnen den geordonneerden tyd.

ZOMMELSDYK.

De klagende Ledematen vernieuwen hun verzoek by de Classis.

En dewyl wy Supplianten wel overlang gewenscht hadden dat Dnus *Molentiel* zich van de voornoemde Beschuldiginge gezuivert had, zoo is zulks, voor zoo verre ons bekend is, nog niet geschied. En om dat de Eerw. Vergadering te beter in ſtaet zoude zyn om over de Leer van Dnus *Molentiel* te kunnen oordeelen, hebben wy goedgevonden de geannexeerde Notulen, by dezen, mede aen deze Wel Eerw. Vergadering over te geven (*).

En dewyl de nood en ons heilzaem oogmerk ons dringen, zoo wenden wy ons wederom, by dezen Requeſte, tot deze Wel Eerw. Vergadering, ootmoedig verzoekende dat de Eerw. Classis het welwezen van Gods Kerke en onze Gemeente gelieve te behartigen, de zaek nader te onderzoeken en, ſtaende Classis, zoodanige middelen en wegen gelieve te gebruiken, als ter onderzoekinge van voorschreve zaken, zuiveringe van Beschuldigingen, wegneminge der Ergernisse, bevestiginge van Waerheid en Vrede, onder ons behoort. 't Welk doende enz.

By dit Requeſt was nog een ander gevoegd, welk door veertien andere Ledematen der Zommelsdykſche Gemeente, die zich tot nog toe niet

(*) Dit was een der Notulen, waer van wy hier voren bl. 146. gesproken hebben.

ZOMMELSDYK.

niet bemoeit hadden met het inleveren van Geschriften, ten laste van den Predikant, geteekend was, en dus luidde:

Aen de Wel Eerw. Classicale Vergadering van Schouwen en Duiveland, welke staet gehouden te worden te Zierikzee, den 30 Maert 1756.

Viertien andere Ledematen beklagen zich ook over de Oneenigheden by de Classis.

WY ondergeschreve Ledematen der Gemeente van Zommelsdyk geven, met alle schuldige eerbiedigheid, aen deze Wel Eerw. Vergaderinge te kennen, hoe wy niet langer, zoo 'er geene spoedige verandering komt, onzen openbaren Godsdienst in onze Gemeente, tot onze nut en stichtinge, kunnen waernemen, alzoo onze Predikant, *Joannes Molentiel*, zich niet ontziet om gedurig en by aenhoudendheid voort te gaen om, inzonderheid op den Predikstoel, niet alleen zoodanige dingen te leeren, als waer over hy beschuldigd is, als reeds aen de Wel Eerw. gebleken is en nog blykt; maer ook met die genen, die hy voor zyn tegenparty houd, zoodanig te schelden en te smaden, dat het voor ons en nog vele anderen in deze Gemeente ondragelyk is, dewyl het Luiden zyn, die, zoo veel ons bewust is, rechtzinnig in hunne Belydenis en onberispelyk in hun gedrag en wandel zyn. Dit noodzaekt ons derhalven, om over zoodanige handelingen van Dnus *Molentiel* aen deze Wel Eerw. Vergaderinge niet alleen te klagen, maer ook ootmoedig te verzoeken, dat dezelve den treurigen en beklagelyken toestand van onze Gemeente gelieve ter harte te nemen, en toch, zonder uitstel, zoodanige middelen en wegen te beramen en in te slaen, die noodig en dienstig zyn om alle verdere onstichtinge en verwoestinge van onze Gemeente voor te komen; op dat het voornoemde schelden en smaden, onder ons, mag ophouden; het Woord Gods zuiver verkondigd en de Sakramenten, tot stichtinge der Gemeente, mogen bediend worden; en wy onzen dierbaren Godsdienst wederom met ge-

genoegen en tot zegen mogen waernemen. Waer toe wy van den Heere aen deze Wel Eerw. Vergadering van harten toewenschen alle gepaste genadens en zegeningen, om, volgens amt en pligt, in dezen getrouw te handelen. Enz. ZOMMELSDYK.

Op deze Requesten besloot de Classis, ten koste van ongelyk, drie Gedeputeerden naer Zommelsdyk te zenden, om de zaken nader te onderzoeken. Deze Gedeputeerde Predikanten kwamen hier, den 21 der Grasmaend des jaers 1756, en vertrokken den 26 der zelfde maend. De Getuigen, welken ten laste van Dnus *Molentiel*, zoo ten aenzien van zyne Leere als Leven, het reeds gemelde ingebragt hadden, verklaerden aen deze Gedeputeerden, dat ze het geattesteerde, des noods, met solemneelen Eede wilden bevestigen; en leverden den zelven ook eenige andere Bezwaren over, die van minder belang waren. Eer deze Gedeputeerden vertrokken, verzochten zy, dat twee der Appellanten en Doleanten, van de overigen gevolmagtigd, op den 6 der Bloeimaend, by den Predikant van Oosterland, die een der Classicale Gedeputeerden was, zouden komen. Drie derzelven, in plaetse van twee, ten dien dage, aldaer gekomen zynde, werden hun door die Gecommitteerden zekere Artikelen voorgelezen, om de Partyen te bevredigen; doch deze drie Appellanten van geene Volmagt daer toe voorzien zynde, namen dezelven op zich de overigen van die Artikelen bericht te geven en antwoord te bezorgen, terwyl zy echter verklaerden, dat, wat hun betrof, zy zulke Artikelen van Bevrediginge noch konden noch zouden aen-

Zom-
mels-
dyk.

nemen. Van het zelfde gevoelen waren de overige Doleanten. En derhalven werd aen de Gedeputeerden van de Classis, uit naem der Doleanten, geschreven dat zy in de Bevrediging, op den voorgestelden grondslag, niet treden konden; maer het oordeel van de Classis zouden afwachten Hierop werden deze Doleanten, door een Brief van den Predikant van Oosterland, mede uit naem der twee andere Gedeputeerden, geciteerd om, hoofd voor hoofd, of door Gevolmagtigden, den 25 der Bloeimaend, op de Classicale Vergadering te Zierikzee te verschynen, ten einde hunne zaek tegens Dnus *Molentiel* aldaer te poussferen of zoodanige Conclusie te hooren, als de Vergadering zou goed en behoorlyk vinden daer in te nemen. Eene Dagvaerding bykans van den zelfden inhoud zonden deze Gedeputeerden ook aen den Emeritus-Predikant, Dnus *W. a Brakel van der Kluit*, met byvoeginge dat dezelve *ex supra abundanti* geschiedde; welke daerop antwoordde, dat hy niet wist uit welken hoofde of op welken grond zulk eene Citatie aen hem gedaen werd, daer de zaek van Dnus *Molentiel*, hoewel die eerst door hem en een Diaken, niet aen de tafel van de Classis, maer alleenlyk aen derzelver gewoone Gedeputeerden, bekend gemaekt was, naderhand, door tusschen beide ingekomen voorvallen, door anderen zoo ver gebragt was, dat de Classis geresolveert had drie Gedeputeerden in Zommelsdyk, en wel, zoo als Dnus *van der Kluit* zegt bericht te zyn, op kosten van ongelyk voor een der beide Partyen, die toen in de Classis tegenwoordig waren of ge-

representeerd werden (*), en dat 'er hierom geen reden was waerom hy op de Classis zou komen, om zyn zaek tegen Dnus *Molentiel* te pousseren; dat hy ook geen particuliere zaek, als een Bezwaer, tegen dien Leeraer had of voor zich zelve recht vorderde; maer dat de dingen, waar over hy geschreven had, gemeene zaken zyn, het stuk der Leere betreffende, die de zaek van God is, en de geheele Classis, ja de gantsche Kerk van Nederland, raekt; terwyl hy verzocht dat, om deze redenen, hem niet kwalyk mogt genomen worden, dat hy niet goed kon vinden om op de Classis te komen. Eenigen der Ledematen verschenen, ten bepaelden dage, in gevolge van de Citatie, te Zierikzee op de Classicale Vergadering, doch zonder volmagt der overigen. Langen tyd was men aldaer bezig om de Partyen te bevredigen door bemiddelinge der Classis, die de zaek aen zich wenschte verbleven te hebben. Dan deze voorslag was te vergeefs, naerdien de afgezonden Doleanten zeiden, dat 'er, aengaende de Leer, geen accomodement of toegevenheid te pas kwam; weshalven zy, nevens hunne Mede-doleanten, de Uitspraek van de Classis in deze zaek zouden afwachten. Hier op besloot de Vergadering dat aen beide Partyen, by wyze van Uitspraek, zou worden te verstaen gegeven, „ dat de Classis aendachtig had gehoort het „ Rapport van hare Gecommitteerden, en „ veel

ZOM-
MELS-
DYK.

(*) Dnus *van der Kluit* was 'er toen niet geweest, noch iemand die hem representeerde; maer alleenlyk de klagende Ledematen met de afgezondenen van den Kerkeraed.

ZOMMELSDYK.

„ veel genoegen genomen in de wegen, door
„ dezelven ter assopiatie van de verschillende
„ Partyen, behoudens de waerheid, ontwor-
„ pen; dat zy hierom wel gewenscht had, dat
„ beide de Partyen in dezelven hadden kunnen
„ berusten; dat haer aengenaem was, aen de
„ zyde van den Predikant en Kerkeraed, een
„ bereidvaerdige gewilligheid, om daer toe
„ alles te helpen toebrengen, te vinden; maer,
„ gemerkt de Doleanten verklaert hadden
„ geen weg van Accommodement te kunnen
„ of te mogen ingaen, integendeel dat zy de
„ Uitspraek van de Classis, als Richter, zou-
„ den afwachten, zy hun geene middelen van
„ Accommodement konden voorhouden; maer
„ moesten aenzeggen, dat de zaek aen hare
„ tafel niet komen konde, dan by wettige
„ Procedure; dat is, by Appel van den Rich-
„ ter, ter eerster instantie, tot de Classis als
„ hooger Richter; en dat derhalven de Do-
„ leanten, zoo zy hunne zaek verder pousse-
„ ren wilden, by den Competenten Richter,
„ den Kerkeraed van Zommelsdyk, eerst hun-
„ ne Actie behoorlyk instituëren en vervol-
„ gen moesten; doch dat zy Doleanten,
„ benevens de andere Partyen, [zoo] de Ker-
„ keraed mogt goedvinden van zyn Recht in
„ dit geval af te staen, en de zaek in de
„ schoot van de Classis te leggen, om een de-
„ cisoir Vonnis af te wachten, dan, by ver-
„ volg zich aen de Classicale Vergadering
„ adresserende, behoorlyk zouden moeten ge-
„ munieerd zyn met een Acte van Qualifica-
„ tie der t'huis gebleven Leden". Over de-
ze Resolutie klagen de Doleanten geweldig in
het Geschrift, waer uit wy dit Verhael ge-
trok-

trokken hebben. Ondertusschen liet de Kerkeraed, ingevolge van deze Uitsprake der Classis, op den 18 van Oegstmaend, alle de Doleanten, benevens den Emeritus-Predikant en zyne Vrouwe, door den Koster, citeren, om den volgenden dag in de Consistorie te komen, ten einde zoodanig Voorstel te hooren, als de Kerkeraed zou oordeelen te behooren. Doch alle de Geciteerden gaven den Koster tot antwoord, dat de zaken in geschil voor de Classis waren gebragt, en dat zy het oordeel der zelve zouden afwachten, waerom zy zich onverpligt rekenden om voor den Kerkeraed te verschynen. Vervolgens leverden de Doleanten, op den 31 van die zelfde Oegstmaend, aen de Classis weder een Request over, by wyze van Antwoord op de Resolutie der Classis van den 25 der laetstafgeloopen Bloeimaend, waer in zy trachtten te toonen, dat de Classis hen niet behoorde te wyzen naer den Kerkeraed van Zommelsdyk. In dit Geschrift, welk vry lang is, zeggen ze van oordeel te zyn dat zy voldaen hebben in deze zaek aen den Kerkeraed, dewyl zy den zelven als eersten Rechter hadden erkent, in het overleveren van hun Request, den 15 van Bloeimaend des jaers 1755; in het beantwoorden van het Appointement des Kerkeraeds, op den 5 van Zomermaend des zelfden jaers; en eindelyk in hun Protest en Appel aen de Classis, van welk Appel de Kerkeraed hun ook een Acte gegeven had op den 21 van Oegstmaend des meergemelden jaers 1755, uit welke Acte bleek welk oordeel de Kerkeraed over de zaken in verschil velde; wyders toonen zy aen, dat de Classis zich reeds verscheide reizen als Richter

ZOMMELSDYK.

in

ZOMMELSDYK. in dezen gedragen had; eerst, wanneer die Vergadering, op den 27 van Bloeimaend 1755, den Emeritus-Predikant ordonneerde zyne gezegden wegens de Leer van Dnus *Molentiel* te bewyzen; ten tweeden, wanneer dezelve door hare Gedeputeerden, op den 26 van Oegstmaend des zelfden jaers, overnam de Acten van Appel, en andere stukken; ten derden, wanneer de Præses den afgezondenen der Appellanten en Doleanten berichtte, uit naem der Vergaderinge, dat de Censure des Kerkeraeds ten deele onrechtvaerdig was; ten vierden, wanneer de Classis, op den 30 van Lentemaend 1756, resolveerde Gedeputeerden naer Zommelsdyk te zenden op kosten van Ongelyk; nemende die zelfde Classicale Vergadering weder Requesten en andere Stukken aen; hebbende, ten vyfden, die Gedeputeerden ook, te Zommelsdyk gekomen zynde, informatien genomen en gevraegt of de Getuigen hunne Verklaringen, des noods, plegtig zouden kunnen bevestigen; uit welk alles zy besluiten, dat de Classis zich als Rechter heeft gedragen; beklagende zich verder over den verwarden en ongelukkigen staet, waer in hunne Gemeente gelaten werd, welke verwarring zelfs zoo groot was, dat 'er Kinderen ongedoopt bleven; en dat Dnus *Molentiel*, op den 11 van Hooimaend 1756, nodig oordeelde te zeggen, dat hy om de hooggerezen Onlusten geene Huisbezoeking zou doen, schoon hy echter zelf het H. Avondmael gebruikte; voorts klagen ze dat die Predikant niet ophield de Leeringen, in geschil, te prediken (*); en dat zyn Levensgedrag niet

(*) In de Notulen, waer van wy boven gesproken heb-

niet minder ergerlyk bleef; om welke en meer andere redenen de Doleanten, by dat Antwoord, nogmaels de Uitspraek van de Classis verzochten. Hier op volgde, naer 't verhael der klagende Le- ZOMMERDYK.

hebben, toonen de klagende Ledematen dit aen: Op den 9 van Lentemaend des jaers 1755, zeggen zy, zou Dnus *Molentiel*, predikende over Rom. VII. 24, geleert hebben: „ Dat Paulus elendig was als een Leer-
„ aer, en als een Kristen: als een Kristen had hy drie
„ Vyanden, Duivel, Weereld en zyn eigen Vleesch;
„ zyn eigen Vleesch was zyn Vyand, *dien by de kost gaf*,
„ dat monster der natuur, dat oude verrimpelde
„ Vleesch; ja Paulus was zoo elendig en aen het stof
„ gekleefd, *dat hy gedurig door de hand Gods moest*
„ *opgeheven worden, even als een Horologie, dat niet*
„ *loopen kan, ten zy het opgewonden werd.*

Op den 17 van Oogstmaend 1755, zeggen zy, preekte Dnus *Molentiel* over 1 Kor. XIV. 22, en zei onder anderen, „ dat, gelyk alle Menschen eene inkle-
„ vende Erfsmet en Erfschuld ontvangen hebben, zoo
„ ook alle ware Geloovigen, die tot Kristus behoo-
„ ren, van of door hem eene inklevende Erfheilig-
„ heid ontvangen, die de oorzaek is van het recht
„ tot het eeuwig Leven: dat die Heiligheid van Kris-
„ tus, die de Geloovigen ontvangen, alleen cierlyk
„ is: dat zy geene andere Heiligheid, als die van
„ Kristus noodig hebben of moeten zoeken om in
„ den Hemel te komen, of dat men anders de vol-
„ maekte Verdiensten van Kristus te kort doet, ver-
„ loochent en een slip van zyn Kleed afsnyd.

Den 18 van Louwmaend des jaers 1756, met zekere jonge Dochter in de Catechizatie handelende over Vrage 114, 115, vraegde Dnus *Molentiel*, of de Bekeerden de Wet Gods volmaekt konden onderhouden? Waerop die Dochter antwoordde, dat de Vraeg onder anderen niet was of Kristus als Borg en Middelaer de Wet van God volmaekt onderhouden heeft, maer of een Bekeerde dezelve hier op Aerde volmaekt kan onderhouden; en dat ze daerop Neen antwoordde, naer deszelfs Onwedergeboren deel; maer naer het Wedergeboren deel, zei zy, onderhouden de Geloovigen de Wet volmaekt in Kristus, want naer het zelve zyn zy volmaekt. Dit, zei zy eens en an-

ZOMMELSDYK. Ledematen, dat, de Classis hunne afgezondenen in de Vergadering hebbende laten komen, de Præses zeide, dat de Classis niets tegens hun Request had, en over de bewuste zaek in 's Hee-

andermael, is eene Eeuwige Waerheid, die pael vast staet; anders zou ook de Catechismus, Bybel, ja God zelf dwalen Op dit zeggen antwoordde de Domine, „ Ja, de Geloovigen zyn in Kristus, hun Hoofd, „ volmaekt; en dat hy dit zou blyven zeggen, niet- „ tegenstaende alle de Lasteringen van die Huichela- „ ren en Geveinsden, die zich tegens deze Waerheid „ verzetteden; ja al ware het ook, *dat de Duivel met* „ *een geheele Armee van Duivelen uit de Helle daer* „ *tegen opkwam, en al wierden alle die Huichelaers* „ *elk als Gouverneur over eene Compagnie gesteld*": dagende vervolgens alle die Huichelaren en Geveinsden uit met groote hevigheid.

Op den 15 van Sprokkelmaend 1756, zei hy, dat 'er onder hen Vyanden van Kristus Koninkryk waren, die zich ophielden met Samenrottingen en Conventiculen, tegens de Plakaten; die zich ophielden met booze raedslagen tegens Gods Heilig Woord, welke *Muitmakers* en *Oproermakers* waren.

Op den 18 der zelfde maend, zynde Bededag, zei hy, dat 'er geene schadelyker Monsters voor Gods Kerk en voor Sion zyn, dan onbekeerde Predikanten.

Op den 29 der zelfde maend, telde hy onder de onbegrypelyke Verborgenheden, die door de Reden niet begrepen kunnen worden, hoe de Geloovigen met Kristus vereenigd zyn; 't welk echter moest geloofd worden; niet dat men hunne Vereeniging met Kristus moet houden, zei hy, als wezenlyk of als één Persoon met Hem, maer geestelyk; en dat zy deel hebben aen die zelfde waeragtige Vereeniging, die 'er tusschen Kristus en den Vader is.

Op een ander tyd, zou hy geleert hebben „ dat „ de Geloovigen tot alle goede Werken onbekwaem „ zyn, en met de hebbelyke Genade niet werken „ kunnen". En nog eens: „ dat alle eige Werken, „ (ook der Geloovigen) zyn vuile en stinkende Wer- „ ken, waerin niets het minste is, dat Gode aange-

„ naem

Heeren vreeze uitspraek zou doen; en dat zy ZOMMELSDYK. ten dien einde een Geschrift zou overzenden, welk alle de Doleanten moesten onderteekenen. Dit Geschrift werd hun, op den 15 der laetste Herfstmaend, ook gezonden, door den Predikant van Oosterland, uit naem van de Classis, en bevatte een Concept-Acte van Overdragt, waer in de klagende Ledematen zouden betuigen, door hunne onderteekeninge, dat zy, in overweging nemende den langzamen voortgang der Proceduren, en de daer onder toenemende Onlusten en Troublen in de Gemeente van Zommelsdyk, en dat zy, beducht zynde dat een verdere vertraging van afdoeninge van zaken, de confusie in dezelve nog grooter en algemeener zou maken, tot bekortinge van die Proceduren en gevolgen, de zaek in verschil, buiten form van Appel, van voor de tafel der Consistorie tot die der Classis overbragten, en daer toe het Beneficie der Wetten verzogten; verklarende, onder begunstiging van het zelve, af te zien van alle verdere instantien voor den Kerkeraed van Zommelsdyk, de Judicatuur over de zaek ten principale te verblyven aen de Classis, en

„ naem is; Vodden van eigen gerechtigheid; eene „ verrotte stinkende heiligheid.

En eindelyk, „ dat door Kristus alle Gods Geboden in Beloften veranderd zyn; en dat God het „ voor zyne Rekening genomen heeft, 't geen de „ Geloovigen te betrachten hebben". Op dien grond zou Dnus *Molentiel* ook geleert hebben, „ dat men „ niet naer verbeteringe moet trachten, niet moet zoeken het beter te maken, deugdzamer te worden, „ pligten te betrachten". Schoon zyn Eerw. dit zoo draeide, als of hy wilde zeggen, om daer door gerechtvaerdigd te worden en de Zaligheid te verdienen.

ZOMMELSDYK.

en deszelfs Uitspraek als een Rechterlyk Vonnis te zullen respecteren; mits aen hun voorbehouden bleve het vermogen van, in geval van bezwaer door de gedane Uitspraek, binnen den bepaelden tyd, van dezelve te kunnen en te mogen appelleren tot zoodanigen hooger Kerkelyken Rechter, als zy zouden oordeelen te behooren; welke Concept-Acte hun gezonden werd, ten einde zy dezelve, op een behoorlyk Zegel geschreven, zoo spoedig, als mogelyk was, ondertekenen zouden. De dolerende Ledematen echter vonden niet raedzaem zulks te doen; maer zonden een zeker Antwoord, waer in zy kortelyk herhalen de hier voren gemelde redenen, waerom zy van oordeel waren dat het Verschil reeds voor lang op een wettige wyze en door een wettig Appel aen de Classis gebragt was, en dat zy daerom het oordeel van de Classicale Vergaderinge zouden blyven afwachten. Of nu de Classis dit Antwoord aengemerkt hebbe als een genoegzame blyk van Overdragt van de zyde der Doleanten, blykt niet klaer uit de Stukken, waer uit wy dit Verhael hebben opgemaekt. Doch 't is zeker dat zy, ingevolge van mondelinge Verklaringe en uitdrukkelyke Acten, geoordeelt heeft tot de Uitspraek gerechtigd te zyn. Want, na dat twee der Doleanten, op den 26 der laetste Wynmaend, zich te Zierikzee, alwaer toen de Classis hare Vergadering had, vervoegt hadden, om te weten welk een Uitspraek door dezelve was gedaen, en dezen geen gehoor konden krygen om reden, zoo als de Knecht der Consistorie zeide, na dat zy zich aengedient hadden, dat de tyd toen te kort was om in de bewuste zaek iets te doen; echter volgde de

Uit-

Uitspraek van de Classis op den 30 der laetste Slagtmaend, toen zy weder vergaderd was. Deze luid woordelyk dus: ZOMMELSDYK.

Uitspraek van de Classis over de Verschillen rakende de Leer van Dnus Molentiel.

DE Classis van Schouwen en Duiveland, geëxamineert hebbende de Poincten van Bezwaer en Beschuldiginge, by Dnus *Wilhelmus a Brakel van der Kluit*, Emeritus-Predikant, benevens zeventien Leden der Gemeente van Zommelsdyk, zich gedeeltelyk gedragende als bloote Getuigen, gedeeltelyk als Medebeschuldigers en Aenleggers contra Dnus *Joannes Molentiel*, voor den Kerkeraed van Zommelsdyk gemoveerd en by forme van Procedures gepousseerd, mitsgaders de Stukken en Bewyzen, daer toe overgeleverd.

En daerentegen gehoort hebbende de Antwoorden en Verweering van gemelden Dnus *Joannes Molentiel* en 't gene verders tot deze materie dient, rypelyk in des Heeren vreeze overwogen hebbende, doet, ingevolge de Authoriteit, zoo by mondelyk Declaratoir, als by expresse Acten van Overdragt der beide Partyen, aen haer gecedeerd, en naer hare beste wetenschap, zonder præjudicie van iemand, ter dezer zake uitspraek, invoegen als volgt:

Dat Dnus *Molentiel*, ter eenre, onvoorzichtig in deszelfs Leerredenen heeft gebruikt zommige ongewoone, onschriftmatige, duistere en bedenkelykelyke Uitdrukkingen, rakende *de Volmaektheid der Heiligen hier op Aerde, de Toerekening van Christus Borgverdiensten en derzelver Toepassinge aen de Geloovigen, de onderscheide goede gestalte en zondige ongestalte eenes Begenadigden, mitsgaders derzelver Werkingen van malkander, hunne Vrymaking van de Heerschappye der Zonden, en eenige anderen van minder aenbelang*; en door allen dezen geene ongegronde aenleiding heeft gegeven tot bekommering en ongenoegen aen zommige Leden van de Gemeente.

Derhalven Dnus *Molentiel* zich in 't vervolg van zulke Uitdrukkingen zal menageren, en integendeel

ZOMMELSDYK.

Uitspraek van de Classis over de Verschillen rakende de Leer van Dnus Molentiel.

deel zyne gedachten omtrent de voornoemde zaken met klaerder, bepaelder en schriftmatige Spreekwyzen zal uitdrukken, conform de Leer van onze Kerke. Doch, in zoo verre zyne Eerw. zich over deze Uitdrukkingen, ten genoegen van de Vergaderinge, nader heeft verklaert en seriensselyk betuigt geen het minste oogmerk gehad te hebben om eenigszins van de aengenomen Leere der Gereformeerde Kerke af te wyken, de Eerw. Vergadering zyn Eerw. verklaert voor Rechtzinnig in gevoelen te houden, en dus, onaengemerkt de bovenstaende Bezwaren, te blyven in alle Eere en Waerdigheden van deszelfs Amt en Bedieninge.

Voorts, ter andere zyde, schoon de Vergadering laudeert de oplettendheid en waekzaemheid van Partyen, omtrent de Zuiverheid der Leere, echter dezelve geenszins kan approberen, neen maer, ter contrarie, zeer desavoueert de wyze van aenleg harer Beschuldigingen, als oordeelende die incontingent en informeel; gelyk ze ook niet minder improbeert verscheide van hare Procedures, en voor reprochabel houd eenige Middelen van dien.

Ontzegt deswegens Partyen allen eisch, die dezelven tegens Dnus *Molentiel*, ter voornoemde zake, zouden willen formeren; en ordonneert daerentegen dezelven, om in de gegeven Verklaring van Dnus *Molentiel*, over de gemoveerde Poincten, te berusten, zyne Eerw., zoo veel die aengaet, voor een Rechtzinnig Predikant te erkennen, tot het contrarie blyke; en zyne Eerw. die eere en achting te bewyzen, die ze hem om zynes werks wille verschuldigd zyn, en verders, het gepasseerde over deze zaek wederzyds vergevende en vergetende, met zyne Eerw. in Vrede en Eensgezindheid te leven, ten ware Partyen eenige andere Grieven mogten hebben, welken zy zullen brengen aen de Tafel van de Consistorie te Zommelsdyk, als den eersten Competenten Richter, en daer voor procederen naer behooren.

En

En vermits, ter dezer zake, merkelyke Kosten, zoo wegens een Sumtueuse Deputatie *in loco*, ten verzoeke van beide Partyen gedaen, als verscheide Comparitien en Commissien, daer in gehouden en uitgevoerd, by deze Vergadering gerezen en uitgeschoten zyn, met welke deze Vergadering, naer geen het minste Recht, kan bezwaerd blyven, oordeelt de Vergadering het ten eenemael billyk en incontestabel, en eischt wel speciael met alle magt en recht, dat haer in dezen is competerende, in plaetse van Condemnatie *in debita forma*, dat dezelve Kosten gelykelyk by de litigerende Partyen zullen gedragen worden, en voor een derde door Dnus *W. a Brakel van der Kluit*, voor een derde door deszelfs Medestanderen, en voor een derde door Dnus *Molentiel* zullen gerefundeerd worden, volgens een specifieke Rekeninge, die hen daer van zal geleverd en zoo deze Vergadering zal schadeloos gesteld worden; behoudens aen zich de Middelen, om tegens den nalatigen te procederen, als dezelve zal meenen te behooren.

ZOMMELSDYK.

Uitspraek van de Classis over de Verschillen rakende de Leer van Dnus Molentiel.

Zullende ook van deze gedane Uitspraek Copy worden gezonden aen den Kerkeraed van Zommelsdyk, om zich hier naer te gedragen, en, zoo verre Partyen in deze Uitspraek acquiesceren en aen den inhoude derzelve voldoen, alle Censuren, ter dezer zake geslagen, op te ligten en te vernietigen.

Aldus geoordeeld, gewezen en gepronuncieerd in onze Extraordinaire Vergadering, den 30 November 1756.

Collata concordant

Quod Testor nomine Classis,

JOANNES VAN DE VELDE,

Classis b. t. Scriba.

Even voor dat deze Uitspraek van de Classis gedaen was, kwam het Verhael der dolerende Ledematen, van het welk wy boven ge-

ZOMMELSDYK.

gesproken hebben (*), in 't licht. Hierop heeft de Vrouw van Dnus *Molentiel* aen denzelven een Geschrift ter hand gestelt, met verzoek om dit te laten drukken in het Werkje, dat hy tegen zyne Partyen zou uitgeven (†); waer in

(*) Zie hier voren, bladz. 129 in de *Aent.*

(†) Dit zyn de *Korte Generale Aenmerkingen*, van welken wy hier voren bladz. 129 in de *Aent.* gesproken hebben. Dnus *Molentiel* wederlegt het Verhael van zyne Partyen, in dit Geschrift, met te zeggen dat dezelven noch Liefhebbers der Waerheid, noch van den Vrede zyn. De Vorst der Duisternisse gebruikt allerlei Helsche Listen, zegt hy, om Waerheid en Vrede te verbannen; daer toe kiest hy zulken, die voorgeven Waerheid en Vrede te beminnen; „ ook geene onkundige en slegte „ Menschen, maer altoos een deel Geleerden en Wereld- „ wyzen; doch die nooit Waerheid en Vrede bevin- „ delyk hebben leeren kennen ". Wyders merkt hy aen, „ dat de Duivel niet zoo zeer arbeid, omtrent „ die Waerheden, die onder het Reden-begrip vallen; „ maer voornaemlyk zyn list oefent omtrent die Waer- „ heden, die boven de Reden zyn, en alleen door 't „ Geloove omhelst worden "; zulke Waerheden, die zeker soort van geoeffende Letterhelden niet alleen meenen direkt tegens de reden aen te loopen; maer die 'er ook waerlyk tegens stryden, voor zoo veel deze bedorven is. Deze en dergelyke Aenmerkingen past Dnus *Molentiel* dus toe: „ Wie ziet dit niet klaer „ bevestigd in het gedrag en de handelingen van den „ Emeritus-Predikant, *Wilhelmus a Brakel van der* „ *Kluit*, en die genen, welken zich onder zyne op- „ gerichte Baniere begeven hebben, om tegens my „ te stryden? Wie met bedaerdheid en oordeel nagaet „ dat eerlang uitgekoomen vulle Leugen en Laster- „ Schrift, [, hy spreekt van het Verhael der Ledematen,] „ waerin deze Menschen klaer vertoonen, door wel- „ ken Geest zy gedreeven worden; — zal niet alleen „ eene groote menigte direkt strydige zaken daerin vin- „ den; maer ook ras zien dat die Menschen niet liever „ dan in 't vuur van twist en verdeeldheid leven. De oorzaek van de onbezonne en doldriftige Hande-

in zy niet alleen het Verhael der Partyen als een vuil Lasterschrift brandmerkt; maer, ook verklaert dat zy eenige Brieven, in dat Verhael op- ZOMMELSDYK.

delinge, waer mede Dnus *Molentiel* zegt te zyn aengevallen, schryft hy toe aen zyne moeite, om den eenen zyne Teraphim te ontstelen, den ander zynen Dagon te verbreken, en den derden zynen Baäl te bespotten: als mede daer aen, dat enkele onder zyne Partyen in hunne hoop, door zyne komst te Zommelsdyk, zyn te leurgesteld. Alle de Misnoegden voegden zich, op het Alarmslaen van den Emeritus-Predikant, onder deszelfs Banier, schoon ze te voren zeer verdeeld waren.

Na deze Inleiding, die omtrent de helft van de Korte Generale Aenmerkingen uitmaekt, zegt hy dat zyn oogmerk niet is het gehouden gedrag zyner Antagonisten van stuk tot stuk mede te deelen. De veelheid zyner bezigheden in zyne talryke Gemeente belet zulks; doch de „ menigte Leugenachtige „ Verdichtzelen, beuzelachtige, ja zotte Beschuldigingen ('t zyn de woorden van Dnus *Molentiel*) „ noodzaken ons, wat nader hun handel aen de Wereld te „ vertoonen "; en daer toe strekken deze korte generale Aenmerkingen.

1. Zyne Antagonisten hebben, zegt hy, de Waerheid niet op 't oog; schoon ze zeggen hun Verhael uitgegeven te hebben om dat hy van de Waerheid zou afgeweken zyn, zonder dat de Kerkeraed of Classis hem daerin tegenging of deporteerde. „ Zyn dan [zegt Dnus *Molentiel*] alle die „ Eerw. Mannen zoo trouwloos in hun pligt, dat ze „ my van den Predikstoel niet afzetten, zoo word „ het dan tyd, dat Dnus *van der Kluit* met zyne So- „ cieteit toone, dat zy waken voor de Waerheid; „ want het is voor hun [immers] niet langer te dul- „ den, dat Dnus *Molentiel* op den Predikstoel dingen „ leert, die boven hun begrip gaan, ja tegens hunne „ bedorven reden stryden, en dan zegt, die moet „ men door 't Geloove verstaen, enz. Na dezen recht- of onrechtmatigen schimp (waer over anderen moeten oordelen) stelt Dnus *Molentiel* voor, of de bewyzen

ZOM-MELS-DYK.

opgegeven, als van of aen haer geschreven, geenszins erkent de haren te zyn, en ze daer voor zal houden tot dat de Uitgevers van dat Ver-

zyner Partyen (hunne Mathematische Betoogen, noemt hy ze) om te toonen dat hy van de Waerheid zou zyn afgeweken, niet zeer krachtig zyn? Daer is voor derdehalf jaer ongenoegen tusschen den Predikant en zyne Wederhelft geweest (waerin zommigen uit hun zelf best weten of ze niet gearbeid hebben; om den brand onbluschbaer te maken, zegt hy) doch die is nu gedempt, en deze Vrede zou hem nu by zyne Partyen een Ketter gemaekt hebben: want weinige dagen daer na, den 22 van Herfstmaend 1754, hoorde alléreerst Dnus *van der Kluit* hem Dwaling preken. Onder de Beschuldigingen zyn zulke zaken, die hy nooit stellig, maer zommigen verwerpelyk had voorgesteld. Zyne woorden zyn uit het verband gescheurd of verkeerd voorgesteld; en andere zaken zyn rechtzinnig, doch worden by de Party voor Dwaling gehouden. En dit in aenmerking genomen zynde, moet men met verwondering zeggen, misselyke Mathesis, hoe krygen ze het zoo krom! Voorts vraegt Dnus *Molentiel*, waerom zyne Partyen, welker onkunde hy te kennen geeft, hun eigen gevoelen niet voorstellen? Zy beschuldigen maer, zegt hy, „ het komt 'er voor die „ Lieden niet op aen wat ik leere, of hoe duidelyk „ ik my verklare; al beschuldigen zy my zelfs dat ik „ vele Fondamentele Leerstukken zuiver geleert heb, „ om dat dezelven hun te hoog zyn". Hy merkt aen, dat ze hem in Persoon op eene Christelyke wyze niet hebben aengesproken; noch zich eerst by den Kerkeraed hebben vervoegt; en daervan geeft Dnus *Molentiel* deze reden, dat zy hunne Waerheid niet vertrouwen bestaenbaer te zyn. De Kerkeraed kent hen ook te wel, en daerom wilden ze liever tot de Classis zich begeven, die hen niet recht kent: doch nu ze begonnen te vreezen, dat hun momaengezigt ook daer afgetrokken was, laten ze een Vuil Lasterschrift drukken, zegt Dnus *Molentiel*, eer de Classicale Vergadering Vonnis heeft geslagen. Scherp spreekt hy van de valsche Brieven, die zyne Partyen zouden uitge-
ge-

Verhael aen haer ter hand ſtellen de eigen- ZOMMELSDYK.
handige Schriften, die door of aen haer geſchreven zyn. Daerenboven hebben honderden

geven hebben, ziende waerſchynlyk op die, welken op zyne Vrouw en hem betrekking hebben.

Waerom, zegt hy verder, wachten ze het oordeel der Claſſis niet af, en als 't zelve hun niet recht ſchynt, waerom beroepen zy zich dan niet liever op een hooger Vergadering? Want het Gemeen, welk zy ten dienſte roepen, kan hen niet helpen; maer zy vertrouwden hunne waerheid niet, wilden liever de Wel Eerw. Claſſis, in 't ſlaen van een Vonnis, turberen; „ doch alzoo die extraordinaire Claſſicale „ Vergadering [zegt Dnus *Molentiel*] acht dagen vroe- „ ger, dan zy verwachtten, gehouden wierd, kwam „ hun Geſchrift een dag drie of vier te laet van de „ Pers, en dus na dat het Vonnis reeds geſlagen was; „ zoo dat die menſchen klaer betoogen, dat zy zich „ zelven niet gelooven ". Vervolgens beſpot Dnus *Molentiel* de onkunde van meer dan de helft zyner Partyen, en hy twyfelt niet, of zy zullen hem geenszins erkennen, ondanks het Vonnis der Claſſis, voor rechtzinnig, als wanneer zy echter eerſt van hun Cenſure zullen ontheven worden.

Wyders merkt hy aen dat zy zich aen de Kerk-Order onttrokken hebben, en alle ſubordinatie kleinachten, en daerom den Kerkeraed op eene enorme wyze vilipenderen; gelyk ze zich ook op eene inſolente wyze (dus drukt de Leeraer zich uit) aen de Wel Eerw. Claſſis onttrokken hebben, door het Vonnis niet af te wachten; willende liever als Libertynen alvorens appelleren tot het Gemeen door hun Geſchrift.

Ten aenzien van zommige uitdrukkingen, die de Partyen Dnus *Molentiel* hadden te laſt gelegt, en met Eeden aenboden te beveſtigen, zegt hy, dat'er in de dagtekeningen van de Zondagen, waer op hy die zou gebruikt hebben, misſlagen of, gelyk hy het noemt, valſchheden begaen zyn, dat veelen der zelven verwarde harzenſchimmen zyn, die zy eenigen tyd daer na met elkander geſmeed hadden; dat hy aen de Gedeputeerde Heeren, den

ZOM-
MELS-
DYK.

envyftien Leden der Zommelsdykfche Gemeente aen Dnus *Molentiel*, op den 10 der laetfte Louwmaend, ook ter hand geftelt een Ge-

den 23 van Grasmaend 1756, te Zommelsdyk verklaerd had, zeker te weten dat hy zommigen niet gebruikt had; dat hy zich tegens zommige bedenkelyke uitdrukkingen, die hy echter menigmalen by geapprobeerde Schryvers in onze Kerk gevonden had, niet wilde verzetten; 't welk de Eerw. Claffis gelegenheid had gegeven om in hun Vonnis te zeggen (*zonder præjudicie*, zegt zyn E., *aengemerkt, dat ook by een Rechter geene plaets moet hebben,*) *dat ik gebruikt heb ongewoone, onfchriftmatige, duiftere en bedenkelyke uitdrukkingen. Nochtans heeft de Eerw. Claffis (hoewel ik*, dus gaet hy voort, *voor volmaekte Mannen zal houden, die, als zulks eene Misdaed is, zich daer niet aen fchuldig maken) my verklaerd voor rechtzinnig*, enz.

Eindelyk betuigt hy zyn Gefchrift uit te geven uit noodzaeklykheid wegens zynen goeden naem; anderszins had hy altoos zoo vele toegevenheid gebruikt, als hy eenigermaten, behoudens eene goede Confcientie, doen kon. En geeft nog te kennen, dat hy ter zyner tyd toonen zal, hoe valfch of waerachtig het Bericht zyner Antagoniften zy in zekeren opzigte.

2. In het tweede Deel der korte generale Aenmerkingen fpreekt Dnus *Molentiel*, met dergelyke fcherpe bewoordingen, als in het vorige Deel, wegens de Vredelievendheid zyner Partyen, en 't voornaemfte komt hier op uit.

Dat het Verhael zyner Partyen daer van een bewys is, waer door droevige ongelukken zouden kunnen gebeuren. Dat zyne Partyen toonen geërgerd te zyn over den vrede, die voor derdehalf jaer in zyn Huisgezin herfteld is; waerom zyne Ega ook het gezelfchap van die Luiden federt heeft verlaten. Dat Dnus *van der Kluit*, met wien zy het nu eens zyn, te voren door hun befchuldigd was als een Lafteraer en Oproermaker, ja als een die zelf zoude verklaert hebben, dat hy deze Gemeente zou in 't riet ftieren. Dat zy de middelen van bevrediginge, die voorgeflagen waren, verfmaedden; en dat ze voor den Kerke-

Getuigschrift, wegens deszelfs Leer en Dienst in deze Gemeente, dat wy, om alle partydigheid ter zyde te gaen, onzen Lezer, ten slot van dit Verhael, onder het oog moeten brengen. Het zelve luid dus: ZOMMELSDYK.

Wy ondergeteekende Ledematen der Gemeente Jezu Christi te Zommelsdyk, hebben goedgevonden dit onderstaende Geschrift aen 't Gemeen mede te deelen, waer in wy allen serieuselyk betuigen en verklaren voor de gansche Wereld, wat wy gelooven en oordeelen van onzen veel geachten Leeraer Dnus Joannes Molentiel *en zyn Party, en hare Handeling, luidende als volgt:*

De-

keraed, toen ze door de Classis naer den zelven gewezen waren, niet wilden komen. En eindelyk protesteert Dnus *Molentiel* tegens de gevolgen van deze twist, dewyl door dezelve naeuwlyks Familien in deze Plaetse gevonden worden, waerin geene hooggaende Verdeeldheden hier door geboren zyn.

Ten besluite der korte generale Aenmerkingen zegt hy geen antwoord te zullen geven, als zyne Partyen voortgaen met schelden, smaden en lasteren; doch wat de waerheid aengaet, dat hy zich niet zal schamen zyn waer gevoelen aen de wereld mede te deelen. „ Hadde ik noodzake [zegt hy] over alle die „ Stukken, waer mede ik beschuldigd ben, my te „ verklaren, ik zoude het my geenszins schamen; „ maer ik heb het gedaen, zoo veel my afgevorderd „ is, zoo van mynen Eerw. Kerkeraed, als nader „ van de Wel Eerw. Classis, voor welke ik te recht „ gestaen heb, gelyk uit het Vonnis blykt; en dus „ heb ik geene absolute noodzaeklykheid voor als „ nog; maer zal my aenstonds genoodzaekt vinden, „ zoo ras myn Partyen hun verbeeld rechtzinnig ge„ voelen, tegen over die Beschuldigingen, waer in „ zy zeggen, dat ik van de waerheid afwyk, aen de „ wereld mededeelt, — my verzekerd houdende, „ dat de Leer van Vrye Genade de sterkste zy, en „ noch door Dnus *van der Kluit*, noch door zyne „ Societeit, ja door de Poorten der Helle, zoo min „ als door Pelagius, zal overwonnen worden; enz."

ZOMMELSDYK.

Getuigschrift van 115 Leden betreffende de Leer en Dienst van den Predikant.

DEwyl onze Emeritus-Predikant *Wilhelmus a Brakel van der Kluit*, in den jare 1755, op den 27 February, getoond opentlyk voor de gansche Gemeente, even na het eindigen van den Godsdienst, als onze Predikant Dnus *Joannes Molentiel* nog op den Predikstoel was, hem te beschuldigen, tot ontroering van velen, die 'er tegenwoordig waren, dat zyne Eerw. zich zoude schuldig gemaekt hebben, en nog maekt, aen het Leeren en invoeren van Dwalingen, strydig de zuivere Leere onzer Hervormde Kerke, en naderhand eenige Luiden uit onze Gemeente zich by hem gevoegt hebben, welken zamen met hem zich niet ontzien hebben om nu ook voor de gantsche Wereld onzen veel geachten en van God ons toegezonden Leeraer, Dnus *Joannes Molentiel*, te beschuldigen met de bovengenoemde Beschuldigingen.

En alzoo zy, door alle deze Handelingen, zyn geweest niet alleen de oorzaek van alle die Twisten, Onlusten en Verdeeldheden, in onze Gemeente ontstaen: maer ook zyne Eerw., onzen veel geliefden Leeraer, hebben beklad, en dus zyn goeden naem, *die beter is* (naer Salomons zeggen) *dan Oly*, voor de gantsche Wereld hebben zoeken in verachtinge te brengen.

Zoo hebben wy Ondergeteekenden, uit aenmerkinge wyl wy oordeelen, aen den eenen kant, zoo wel, ja beter, dan onze Predikants Partyen, gelyk als blykt, in staet zyn om Getuigenis te geven van het gene onze Leeraer heeft geleert of niet geleert; en, aen de andere zyde, wyl wy oordeelen het onzen Pligt te zyn om voor den goeden Naem van onzen veelgeachten Leeraer te staen, niet alleen volgens den inhoud van de tweede Tafel der Goddelyke Wet; maer volgens het speciael bevel van den Apostel Paulus, in zynen Brief aen de Hebreen, Kap. XIII. 17, wel degelyk recommandeert ja belast, *dat wy onzen Leeraer veel achten moeten in de Liefde om zyns Werks wille*, goedgevonden het Gemeen by dezen te onderrichten,

waer

waer wy in dezen met ons gemoed ſtaen voor den Heere, en verklaren derhalven: ZOMMELSDYK.

1. Gaerne te willen betuigen met innige ſmerte aengedaen te zyn, dat 'er door die Lieden zoo een groote Verdeeldheid en hevig Twiſtvuur in onze Gemeente ontſtaen is, en zagen niet liever, dan dat 'er eens Waerheid en waerachtige Vrede in onze Tenten woonen mogt. *Getuigſchrift van 115 Leden betreffende de Leer en Dienſt van den Predikant.*

2. Zoo verklaren en houden wy die gantſche Beſchuldiging, dat onze Predikant zich ſchuldig gemaekt zoude hebben aen het leeren en invoeren van Dwalingen, en dus in dezen zoude afgeweken zyn van de zuivere Leere onzer Hervormde Kerke, voor een Vuile en Valſche Beſchuldiging, en wy willen die Beſchuldigers voor als nog niet toewenſchen dat Oordeel, dat God rechtvaerdig in zyn H. Woord, onder anderen 2 Kron. XXXVI. 16, komt te bedreigen aen die zich op zoo een wyze, als zylieden, zich ſchuldig maken; in welke woorden wy vinden aengeteekend: *maer zy ſpotten met de Boden Gods, en verachteden zyne Woorden, zy verleiden haer zelf tegen zyne Propheten, tot dat de Grimmigheid des Heeren tegen zyn Volk opging, dat 'er geen heelen aen en was.* Neen, integendeel, zagen wy niet liever, dan dat die Menſchen eens voldeeden aen de Uitſpraek van het Eerwaerde Claſſis van Schouwen en Duiveland, welke geſchied is op den 30 November 1756, en dat God hun door Genade bevindelyk vele dierbare en trooſtryke Waerheden leerde verſtaen, die zy nu tegenſpreken en voor Dwalingen uitmaken.

3. Verklaren wy, in goeden gemoede, onzen geliefden Leeraer Dnus *Joannes Molentiel* te houden voor een Getrouw, Rechtzinnig en Godvruchtig Leeraer van onze Hervormde Kerke, voor welken wy hopen van den Heere te blyven begeren, dat hy zyne Eerw. zal ſchenken genade om voort te gaen, gelyk hy tot nog toe gedaen heeft, in het zuiver verklaren en ten practyke aen te dringen van die zuivere Waerheden, welken gegrond zyn op Gods

on-

ZOMMELSDYK.

Getuigschrift van 115 Leden betreffende de Leer en Dienst van den Predikant.

onfeilbaer Woord, op de ondervindinge van Gods Volk en in onze Formulieren van Eenigheid bewaerd zyn, en daer benevens kragt om te ſtaen en te ſtryden voor dat Geloove, dat wel allen Heiligen, maer hem voornamelyk tot dat einde als Leeraer is overgeleverd.

4. Wy kunnen ook niet nalaten te betuigen onze blydſchap, dat, niettegenſtaende in het midden van alle deze Beroerten en tegenſtand in deze Gemeente, het nog aen den Heere behaegt heeft onzen geliefden Leeraer, onder al dien hoon, ſmaed en vervolging, welke hem door zyn Party word aengedaen, ſtaende te houden, als ook, des niettegenſtaende, al het gewoel van den Vorſt der Duiſterniſſe, om, ware het mogelyk, de Verkondiging des Evangeliums aen deze Plaetſe geheel vruchteloos te maken, het nochtans de goedertierene God behaegt, onder het voorſtellen van die zuivere Leere van vrye Genade, ſchynzel te geven over het Dienſtwerk van zyn getrouwen Knecht aen deze Plaetſe, tot ontdekking van Zondaren en opbouwing van zyn Volk.

Dit nu is het gene wy nodig geacht hebben het Gemeen mede te deelen, wenſchende ondertusſchen, dat de Heere voor zyne Kerke in Nederland zal zorge dragen; dat dezelve in 't gemeen mag blyven by de dierbare Waerheid, en zyne getrouwe Knechten, in dezelve, zal genade ſchenken, om te ſtaen en te ſtryden voor dezelve, als zynde gegrond op Gods Heilig Woord, en in 't byzonder deze onze Gemeente, voor welke wy begeren de Zuchtinge van allen die genen, die het welzyn van Zion behartigen, zal bezoeken, meer en meer met zyn Geeſt, gunſt en genade, op dat wy door middel van zyn getrouwen Knecht, die wy hoopen dat de Heere in zyne gunſte ons zal laten zoo lang wy zyn, in deze Gemeente mogen zien, dat 'er meer en meer zorgeloozen ontdekt, ontdekten te recht gebragt, en des Heeren Volk door mogen beveſtigd en verſterkt worden in haren weg naer Zion; ten einde wy mogen zien dat

dat de Heere alhier de vervallen Muren van zyn Zion mag oprichten, en zoo het zelve nog eens ſtellen tot een Lof op Aerde: dit zoo zynde, zal des Heeren Knecht alhier zyn wenſch en wy onze begeerte hebben. Enz. ZOMMELSDYK.

G o e s.

IN het begin der nu afgeloopen Louwmaend vervoegden zich de zeven Beurtſchippers, die van hier, in de breede Beurt, op Vere varen, met een Requeſt aen de Ed. Achtb. Heeren van den Magiſtraet dezer Stad, waer by zy niet alleen te kennen gaven het groot verval van dit Veer, om reden dat het zelve ſedert eenige jaren niet met de vereiſchte promptheid bediend is, maer ook of hunne Ed. Achtb., ter voorkominge van alle Klagten, die vervolgens zouden kunnen ontſtaen, en om dit Veer te brengen op een vaſten en gelyken voet, tot gemak der Paſſagieren en Reizigers, niet beſt oordeelden dat, in plaetſe van dat het zelve tot nu toe bediend is door zeven Schippers, ieder op zyn tourbeurt varende, vervolgens uit deze Schippers, door hunne Ed. Achtb. aengeſteld werden twee vaſte Beurtluiden, die genoodzaekt zouden zyn, weer en wind dienende, ieder op zyn beurt, met hunne Schuiten van deze Stad op Vere te varen, het zy alle dagen of zoo vele dagen, als hunne Ed. Achtb. zouden goedvinden, zonder onderſcheid of ze vragt hebben of niet. Dit Requeſt by de bovengenoemde Heeren in overweging genomen zynde, is door dezelven goedgevonden en geordonneerd dat vervolgens, tot gemak van alle reizende Lieden, het GOES.

Veer

Gois. Veer van deze Stad op de Stad Vere zal worden bediend door de Breede-Beurt-Schippers in het algemeen; dat alle dagen één dezer Schipperen, weer en wind dienende, met zyn Schuit varen zal, op een boete van zes Guldens en veertien dagen in het voornoemde Veer niet te mogen varen; en dat zy van ieder Passagier niet meer zullen mogen afvorderen, dan zes Stuiv. voor Vragt, ten zy in buitengewoone gevallen, by voorbeeld, als met het vroeg getyde 's morgens een Beurtman gevaren is en met het nadenmiddaggetyde één of meer Passagiers schielyk moesten vertrekken, in welke gevallen de Schippers verpligt zullen zyn te varen, in den Zomer, voor *f* 2: 12:- en des Winters voor *f* 3:-:-. In gevolge van deze Schikkingen hunner Ed. Achtb. vaert nu dag aen dag één der bovengemelde Schipperen van hier op de meergemelde Stad Vere.

UTRECHT.

UTRECHT.

UTRECHT. SChout, Burgemeesters en die van den Gerechte dezer Stad hebben, op den 3 van deze Sprokkelmaend, by gelegenheid dat 'er Sneeuw gevallen was en de Vorst bleef aenhouden, gepubliceert dat niemand op de publieke Wegen en Straten naer eenige Menschen, Ry- en Voertuigen, Paerden of andere Beesten met Sneeuwballen zal mogen werpen of smyten, waer door reeds ongelukken ontstaen waren; op de boete van zes Guldens, by ieder Contraventeur en over ieder Contraventie te verbeuren, de eene helft ten behoe-

ve

ve van de Aelmoessenierskamer alhier, en de wederhelft ten behoeve van den genen, die den aenbreng of de beboeting zou gedaen hebben, welke de Ouders en Voogden voor hunne Kinderen en Pupillen moesten betalen; en ten reguarde van de onvermogenden, dat dezen geapprehendeerd, op den Huize van Hazenberg gesteld en vervolgens zoodanig gestraft zouden worden, als hunne Ed. Achtb. zouden oordeelen te behooren. By de zelfde Publicatie is, door de zelfde Heeren, ook verboden niet alleen het ryden met Narre- of Sneeuwsleden, binnen deze Stad en deszelfs Vryheid, op Zondagen en op den toen naderenden Dank-, Vast- en Bededag; maer ook zelfs het verhuren en leenen van Paerden of Sleden ten dien einde, op een boete van vyfentwintig Guldens, als boven gemeld is, te verbeuren. U-TRECHT.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

DEn 5 van de nu afgeloopen Louwmaend, hebben de Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten van deze Provintie den gewoonen jaerlykschen Landdag uitgeschreven tegen Maendag den 7 dezer loopende Sprokkelmaend, en ten dien einde den volgenden Brief aen de byzondere Gerechten gezonden: LEEUWARDEN.

Veste, Lieve, Byzondere!

WAnneer Wy, in den vorigen jare, by deze zelfde plechtige gelegenheid, met geene onverschillige oogen Ons verpligt achtten aen te merken en ter harte te nemen de zware Troubles

en

LEEU-WARDEN.

Uitschryving van den Landsdag.

en Oneenigheden, die toenmaels tusschen de magtige Koningen van Vrankryk en Groot-Brittanniën, over hunne Bezittingen in Amerika, waren ontstaen, niet zonder gegronde vreeze dat daer door niet alleen schade en nadeel aen den Staet, maer, om gewichtige redenen, zelfs gevaer geleden zoude kunnen worden aen den Vrede, nu zoo weinige jaren, na zulken gevaerlyken en kostbaren Oorlog, door Gods goedheid, genoten; gelyk ook al zeer schielyk, by ondervindinge, door de wederzydsche Declaratien van Oorlog en de daer op gevolgde Vyandlykheden, is gebleken; zoo kunnen Wy, by het ingaen van dit vernieuwde jaer, wederom niet onderlaten te betuigen, dat de daer by ontrezene, onverwachte en zeer geweldige Oorlog tusschen hare Majesteiten, den Koning van Pruissen en de Koninginne van Hongaryen en Bohemen, Ons meer en meer bezwaert in Onze overdenkingen, en doet duchten en bekommerd zyn dat deze Troubles van geen mindere gevaerlyke gevolgen voor den Staet, als de voorgemelde Oorlog, zullen kunnen bevonden worden; voornamelyk als men reguardeert op de betrekkinge, met welke deze Republiek met alle deze hooge Mogendheden, door plechtige Tractaten, is verbonden, mitsgaders de naeuwe verplichtinge, om aen hoogst dezelven, elk afzonderlyk, hulpe en bystand in de gevallen te moeten bezorgen, zoo is het niet zonder reden te vreezen en te voorzien, dat, by verzuim of nalatigheid, daer door wel Jalousie en Ongenoegen aen den eenen of anderen kant zullen kunnen veroorzaekt worden, als zynde de Staet op zich zelven niet vermogende genoeg, om aen elke strydende Party deszelfs verzogt Secours te geven, en zich zelf in een goeden staet van defensie en zekerheid te houden, gelyk haer eigen veiligheid in dezen duisteren en veruitzienden toestand van tyden en zaken noodzakelyk komt te vereischen.

De Neutraliteit in dezen te observeren, kan niet anders als wenschelyk en begeerlyk voorkomen,

men, waer van de Staet, onder Gods Zegen, in den voorleden jare, de gewenschte Vruchten, tot conservatie van den Vrede, tot hier toe heeft genoten; en het zoude als een dubbelen Zegen en onbedenkelyk groot Voorrecht in Gods gunste moeten worden aengemerkt, dat dezelve daer by mogte volharden en alzoo in Ruste blyven nederzitten. Maer vermits, het Oorlogsvuur, gelyk als het natuurlyk Vuur, mag geconsidereerd worden van een voortgaenden en verterenden aerd te zyn, zoo is het zeer te vreezen, dat deze groote Oorlogsvlamme niet zoo ras en gemakkelyk gebluscht, maer voort zal loopen, zich verspreiden, en gantsch Europa, en alle de Mogendheden en Staten van dien, aensteken en beroeren, ten zy de voortgang daer van vroegtydig, in dezen Wintertyd, door Gods genade, ten beste van den Staet en van geheel Europa, door tusschenkominge en bemiddelinge van andere hooge Magten, worde gestuit en voorgekomen. De Almagtige toch schept niet alleen den Oorlog, maer ook den Vrede; en kan, als 't Hem behaegt, de harten der Koningen zelfs neigen en buigen naer zynen Wille, als Waterbeken, en alzoo ook tot Verzoeninge en Bevrediginge. Mogten Wy Ons dan maer aen dien Almagtigen toevertrouwen, het belang van Staet en Kerk aen Hem aenbevelen, dat Hy, naer zyne oneindige Goedheid en Alvermogen, de strydende hooge Magten wil vereenigen, tot voorkominge van zoo vele Verwoestingen van Landen en Steden, en Vergietingen van onnozel Menschenbloed, ter eere zynes grooten Naems, op dat 'er Lof en Dankzegging daer voor moge opgaen in onzen Lande, en de Staet alzoo bewaerd blyven by zynen kostelyken Vrede, buiten alle aenzoek en beproevinge ten Oorloge, of om eenig deel in den zelven, zonder wettige en allergewichtigste redenen, te nemen. Maer hoe wenschelyk en betamelyk ook deze begeerte moge zyn, zoo leert niet te min de ondervinding en wyze maxime van Staet, dat men onder des

LEEUWARDEN. *Uitschryving van den Landsdag.*

LEEU-WAR-DEN.

Uitschryving van den Landsdag.

niet zorgeloos en onverschillig moet te werk gaen; maer, onder inwachtinge van 's Heeren hulpe, by der hand nemen en in 't werk stellen alle zoodanige middelen, als ter bewaringe van Land en Kerke, ten allen tyde, en wel in 't byzonder by deze tegenwoordige critieke en hachlyke omstandigheden, noodzakelyk zullen worden gerequireerd, zoo door het aenhouden of vermeerderen van een compleet en aenzienlyk getal van Militie, zoo te Paerde als te Voet, met al zyn toebehooren, te Lande, als van eene convenabele ontzagchelyke Vloot ter Zee, ter beveiliginge niet alleen der Zeekusten, maer tevens van de Navigatie en Commercie, waer in de Ingezetenen van den Staet, in den vorigen jare, door vreemde Commissie-Vaerders, Kapers, als anderszins, onnoemelyk groote Schaden, Geweldenaryen, Affronten en Smaedheden geleden hebben, en zonder krachtdadige tegenweer en protectie, in 't toekomende, deszelfs gehele ruïne zoude moeten naer zich slepen, door welkers bloei, groei en bescherming nochtans de Republiek voormaels, onder Gods Zegen, is groot geworden, en ook nog merkelyk ondersteund en gesterkt word; zynde allen lof en roem waerdig de zorge, daer voor by de Bondgenooten nog onlangs cordaet, met eenparigheid, genomen, om, door het equiperen en uitrusten van een aenzienlyk getal Schepen van Oorlog, in 't aenstaende Voorjaer, deze groote tak van 's Vaderlands Welvaren te dekken en te beschermen. Wy zouden hier nog meer noodwendigheden, ter bewaringe en beveiliginge van den Staet in deze duistere en veruitziende tyden van zulke zware en gevaerlyke Oorlogen, en dat onder zulke vier groote, ontzagchelyke en magtige Koningen en Koninginnen, als mogelyk nooit in Europa is gehoord, en daerom alle de andere hooge Magten moet ontzetten en voor de gevolgen doen vreezen, kunnen byvoegen; als, onder anderen, zyn de Verbetering der Fortificatie-Werken, Voorziening der Magazynen en vooral

al de Herstelling en Beneficering van 's Lands Finantien, waer buiten niets met eenige vrucht zal kunnen worden uitgewerkt. Maer om geen longeur te betrachten, zoo zullen wy ons, kortheidshalven, refereren tot de middelen van Securiteit en Defensie, by de hooge Regeringe van ons lieve Vaderland, in de generale Petitie der Consenten voor de respective Staten van Oorlog, voor dezen loopenden jare 1757, aen de Vereenigde Bondgenooten opgegeven en voorgedragen, met verzoek van een spoedige deliberatie en consenteringe in dezelve; welke generale Petitie en Staten van Oorlog, zoo ordinaris als extraordinaris, aen ons mede, gelyk aen de Heeren Staten van de andere Provintien, ten fine voorsz., met een Missive van hunne Hoog Mog., de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, daer toe relatief, toegezonden zynde; zoo hebben wy ons verpligt geacht den ordinaris Landsdag, voor dezen loopenden jare, wederom uit te schryven tegens Maendag, den Zevenden February 1757; verzoekende en ordonnerende UE. Amtshalven, om hier af vroegtydig kennis te laten toekomen aen de respective Volmagten van uwen bedryve, ten einde dezelven zich behoorlyk, op den voorsz. tyd, in de Stad en ter Vergaderinge op het Landschapshuis, mogen sisteren, om, na aenhooringe der gemelde Propositie, op gemelde Staten van Oorlog, sampt meer andere Generale en Provintiale Pointen en Petitien, zoodanig mede te helpen delibereren, adviseren en concluderen, als ten beste, en ter behoudenisse van den Geunieerden Staet in 't gemeen, en van deze onze Provintie in 't byzonder, by hare dierbaerste panden van Vryheid en Zuiveren Godsdienst, mitsgaders lieffelyke Rust en Vrede, in deze bezwaerlyke en zeer dangereuse conjuncture van tyden en zaken, onder den genadigen en algenoegzamen Zegen van God Almagtig, verstaen zal worden te behooren. Overzulks (*) enz.

LEEUWARDEN.

Uitschryving van den Landsdag.

(*) Wat hier op volgt, is woordelyk te vinden in

LEEUWARDEN. Het Plakaet der Heeren Staten Generael, wegens den Uitvoer van Granen, is alhier niet alleen gepubliceerd, maer de Staten van deze Provintie, ingevolge van de bovengemelde Uitschryvinge vergaderd zynde, hebben daerenboven, den 22 van deze Sprokkelmaend, ook den Uitvoer van Rogge en Boekweit uit deze Provintie verboden by het volgende Plakaet:

Verbod wegens den Uitvoer van Rogge en Boekweit. DE Staten van Vriesland. Allen den genen; die dezen zullen zien of hooren lezen, salut. Alzoo het Verbod van Uitvoer van Granen uit verscheide Landschappen doet denken, dat daer van het uitwerkzel zal zyn, dat weinige of geene Granen van elders in deze Republiek zullen worden ingebragt, en Wy geinformeerd zyn dat de Voorraed van Rogge en van Boekweit in deze Onze Provintie niet zeer groot is, en ligtelyk door het vervoeren van dezelve zoude kunnen worden veroorzaekt, dat niet alleen de prys daer van zoo hoog zoude kunnen steigeren, dat voor den gemeenen man niet te betalen was, maer zelfs dat Schaerschheid en volkomen Gebrek aen dit tot het dagelyksch gebruik van alle de Ingezetenen zoo zeer benodigd voedzel zoude kunnen ontstaen. ZOO IS 'T dat Wy, overwegende de zware gevolgen van dien, hebben goedgevonden, tot wederzeggens toe, te verbieden, zoo als Wy verbieden door dezen, allen Uitvoer van Rogge en Boekweit uit deze Onze Provintie Vriesland, op verbeurte van de Rogge en Boekweit, die men zoude mogen ondernemen uit te voeren, en daerenboven eene boete van vier-

ons III. Deel [1749], bladz. 75 reg. 14 tot bladz. 79 reg. 40, met deze verandering alleen, dat de Stemming in de Dorpen thans gesteld is op den 2, en die in de Weerkamer op den 4 van deze Sprokkelmaend.

viermael de waerdye van dien, en arbitrale correctie, naer omstandigheid der zake van allen, die daer in schuldig mogten zyn of de hand lenen. LEEUWARDEN.

En op dat deze Onze voorzorg het volle effect moge hebben, en niemand van dit Verbod onwetenheid voorwenden, zal dit Ons Plakaet ten allerspoedigsten alomme worden gepubliceerd en geaffigeerd, ter plaetse daer diergelyke Publicatien en Affixien gewoonlyk geschieden. Enz.

GENERALITEITS LANDEN.

DEn 11 van deze Sprokkelmaend hebben de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden een Publicatie gearresteert, betreffende de Zegels, die gebruikt moeten worden by de Commissien tot het bekleeden van de Amten of Bedieningen in de Generaliteits Landen; waer in zy dus spreken: GENERALITEITS LANDEN.

ALzoo Wy in ervaringe gekomen zyn, dat de X, XI en XIV Artikelen van Ons Plakaet en Ordonnantie op het Middel van het Klein Zegel, den 2 November 1695 geëmaneerd, concernerende het Zegel, te emploieren tot het uitgeven van Commissien en andere Acten, waer by eenige Amtenaers of Bedienden worden gecommitteerd of gequalificeerd om waer te nemen eenige Amten of Bedieningen, niet op een egalen voet en volgens deszelfs intentie worden begrepen en gepractiseerd: *Welke Zegels gebruikt moeten worden by de Commissien tot de Amten.*

ZOO IS 'T, dat Wy, met Advis en Deliberatie van den Raed van State dezer Vereenigde Nederlanden, tot voorkominge der ingeslopen abuizen, en om ten dien opzichte alleszins een eguale praktyk te doen observeren, goedgevonden, verstaen en gestatueert hebben, gelyk Wy goedvinden, verstaen en statueren mits deze.

GENERALITEITS-LANDEN.

Welke Zegels gebruikt moeten worden by de Commissien tot de Amten.

Dat geene Amtenaers of Bedienden, die aengesteld worden by Ons, den Raed van State, de Regenten van de Steden, Kwartieren en Dorpen, of by eenige andere Kollegien, Corpora en Societeiten, als mede by particuliere Beamten, Heeren en anderen, die tot het begeven van eenige Amten of Bedieningen zyn bevoegd, het zy derzelver Amten of Bedieningen op hun geconfereerd worden voor één of meer jaren, of wel voor hun leven lang gedurende, en dat daer van uitgegeven worden Commissien, Acten van Admissie, Resolutien van Aenstellinge, of dat dieswegens alleen op der Verzoekeren Requesten gesteld worden Appointementen, vermogens welken zy tot de Bedieningen, by hun verzogt, worden gequalificeerd, zich de exercitie van dezelve Amten of Bedieningen zullen onderwinden, zonder alvorens daer van te hebben bekomen een Commissie, Acte van Admissie, Resolutie of Appointement van Aenstellinge, op een behoorlyk Zegel, by de voorschreve Ordonnantie of deze Onze Publicatie gerequireerd, op verbeurte van tweehonderd Guldens, en dat het effect der kwalyk gezegelde of ongezegelde Acten zal cesseren en vervallen.

Dat voorts, ten opzigte van vaste Amten of Bedieningen, onder de begrootinge van het jaerlyksche Traktement, by het XI Artikel der gemelde Ordonnantie genomen, tot een cynosure van de kwaliteit der te emploieren Zegelen, benevens het voorsz. vast Traktement zullen moeten worden begrepen, en te zamen gecalculeerd de ordinaris Emolumenten, tot de voorsz. Bedieningen staende, en dat dus de kwaliteit van het Zegel zal moeten worden gereguleerd naer het montant van het vaste Traktement met de ordinaris Emolumenten, by een gevoegd en tot een hoofdsomme gebragt zynde volgens de bepalinge, by het evengemelde XI Art. voorgeschreven. Zullende, wanneer tot het geconfereerde Amt of de Bediening geen zoogenaemd vast Traktement is

ge-

geassigneerd, maer dat deszelfs avantagie of profyt alleen in ordinaris Emolumenten is bestaende, de gewoone inkomst der Emolumenten, zoo als die, vyf jaren door een geslagen, voor den tyd der begevinge heeft opgebragt, gerekend worden, en dus het Klein Zegel, by de Collatie te emploieren, gecalculeerd en gebruikt moeten worden naer gelang van het gemiddelde import van de voorsz. Profyten. GENERALITEITS LANDEN. *Welke Zegels gebruikt moeten worden by de Commissien tot de Amten.*

Dat wyders, wanneer de Amten of Bedieningen zyn ambulatoir en alleen voor één, twee of drie jaren te bedienen worden geconfereerd, het zy derzelver rendement bestaet in Traktement, of wel in Traktement en Emolumenten zamen, of alleen in Emolumenten, het Zegel, tot de Commissie, Acte van Admissie, Resolutie of Appointement van Aenstellinge te gebruiken, zal moeten worden gereguleerd als volgt:

Wanneer het Rendement van een Bedieninge, in voege als voren gecalculeerd, zal bedragen een somme

	als zy voor één jaer gegeven worden, een Zegel van	als zy voor twee jaren gegeven worden, een Zegel van	als zy voor drie jaren gegeven worden, een Zegel van
van *f* 800:- en daer boven	12 guld.	18 guld.	24 guld.
—— 600:-	8 guld.	12 guld.	18 guld.
—— 400:-	4 guld.	8 guld.	12 guld.
—— 250:-	48 stuiv.	4 guld.	8 guld.
—— 100:-	24 stuiv.	48 stuiv.	4 guld.
—— 50:-	12 stuiv.	24 stuiv.	48 stuiv.
beneden de 50:- . .	6 stuiv.	12 stuiv.	24 stuiv.

Wordende alle die genen, die als voren gequalificeerd zyn ter begevinge van diergelyke Amten en Bedieningen, mits deze, gelast, in het uitgeven der Commissien, Acten van Admissie, Resolutien of Appointementen van Aenstellinge, tot bedieningen, ter hunner Collatie staende, zich na vereischte indagatie dezen conform precieselyk te gedragen. En zullen de Boeten en Pœnaliteiten,

GENERALITEITS LANDEN. tegen de Fraudes en Contraventien, by de voorschreve Onze Ordonnantie van den 2 November 1695 gestatueerd, in cas van overtredinge, op de bovengemelde gevallen van applicatie zyn en werken.

En op dat deze Onze Ordre en ernstige meening kome tot kennisse van een ieder, die het aengaet, en niemand ignorantie daer van pretendere, willen Wy dat deze Publicatie gedrukt en alom onder het Ressort van de Generaliteit gepubliceerd en aengeplakt zal worden, daer het gebruikelyk is en behoort. Enz.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN. DE langdurige en strenge Koude en Vorst, welken men dezen Winter gehad heeft, en op zich zelve in meer dan één opzigte onder de Ongevallen, die Nederland drukken, mogt gerekend worden, heeft vele en zeer droevige Onheilen naer zich gesleept. Sedert den 11 van Wintermaend, slechts weinige dagen omtrent Kerstyd uitgenomen, heeft de Vorst, tot omtrent het midden van Sprokkelmaend, de Binnenwateren en Rivieren zoodanig met Ys gesloten, dat ze onbevaerbaer waren. De Zuiderzee was insgelyks door het Ys gesloten, 't welk groote vrees veroorzaekte voor de behoudenis der Schepen, die, zoo hier als daer, en byzonderlyk in en omtrent Texel, lagen, dewyl men, als het Ys begon los te raken, groote rampen vreesde. Doch de schade is veel minder geweest, dan men met reden geducht had, hoewel ettelyke Schepen, zoo by Enkhuizen, als omtrent Texel en elders,

ders, door het Dryfys niet alleen zeer veel geleden hebben, maer ook zommigen in den grond geraekt zyn; waer uit echter, zoo veel mogelyk was, de Goederen zyn geborgen. Hoe sterk de Ysgang in de Zuiderzee geweest zy, kan men opmaken uit eene byzonderheid, die in 't laetste van Louwmaend te *Medenblik* door den zelven gebeurd is; te weten op eenige Plaetsen binnen die Stad werd het Ys tot eene aenmerkelyke hoogte op de Dyken gekrooijen; zynde het zelve by de Groote Kerk, ter hoogte van veertien en zestien voeten boven den Kruin van den Wier-Riem, geschoven, en wel ter breedte en lengte van zestig voeten; een geval, welk by geene geheugenisse van Menschen gebeurd is.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Doch waren deze Rampen, door het Ys aen de Schepen veroorzaekt, zoo zwaer niet als men gevreest had; droeviger ongelukken heeft het Land geleden door het Ys, welk de Rivieren bezet had: want dit, losgeraekt en hier en daer zich tot overgroote Ysdammen zettende, heeft zeer zware Overstroomingen en geweldige Verwoestingen veroorzaekt, waer van wy, door het invoegen van eenige Brieven, hier omtrent ons medegedeeld, thans een Verhael gaen geven. Hoe het zich met de Rivieren den Ryn, de Wael en Maes hebbe toegedragen, en welke Onheilen door derzelver Overstroomingen zyn veroorzaekt, is ons in den volgenden Brief zeer omstandig gemeld:

DE Rivieren de Ryn en Wael zyn geheel en al, ter dikte van vyf, zes ja acht voeten, met Ys bezet geweest, waerop zy, toen het we-

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

der zich tot dooijen schikte, hier en daer met zware Ysdammen bezet raekten.

Brief wegens de Overstroomingen, door de Rivier de Wael inzonderheid veroorzaekt.

Aen de Zuidzyde der Wale, tusschen Schenkenschans en Nymegen, liep *Millingen*, *de Ooy* en *de Duiffelt*, omtrent het einde van Louwmaend, geheel onder Water, door een overloop der Riviere over de Dyken van Kokerdom tot aen Nymegen toe; welke Overstrooming niet weinig vermeerderd werd door eene Doorbraek van Dyken, hooger op by Kalker of 't Fynensche Gat, daer de Rivier de Ryn door eenen Ysdam was opgestuwd; zoo dat eene zeer groote streek Lands, met vele Dorpen en Heerlykheden, onder Water geraekte. Doch 's nachts tusschen den 1 en 2 van Sprokkelmaend geraekte die Ysdam los, en schoot met een geweldigen drift en aendrang op het Schaer of den Oever en den Dyk van Herwen, ten Noorden de Wael, boven Pannerden, en een weinig lager, dan daer de verlamde arm des Ryns zyn begin neemt. Deze Dyk geraekte hier door in groot gevaer; doch werd nog gelukkig behouden. Van het Herwensche Schaer zette zich, in de Wael, deze Ysdam recht op den Millingenschen Dyk aen, waer het Water, in tien of twaelf minuren, zoodanig aenwies, dat het zelve met het Ys drie voeten hoog over den Dyk stroomde; wanneer een groote blanke Schol, gelyk men hier gewoon is te spreken, of Ysschotse, de bovenste bevrozen korst van den nieuwen Dyk afscheurde en medenam; zoo dat het Water, vervolgens losse onbevrozen aerde vindende, terstond een Doorbraek veroorzaekte, en wel zoo snel, dat de Wakers naeuwlyks tyd genoeg hadden, om het lyf door de vlucht te bergen. Hier door liepen Millingen, de Ooy en de Duiffelt, die door het losraken van den Ysdam veel Waters waren kwyt geraekt, andermael geheel onder. Den 10 van deze Sprokkelmaend kwam hier nog by, dat een Zomerdam, op de Bimmensche Uitterwaerden, doorbrak, en dat dus dicht by Millingen het Water een Zoom Ys medenam, die door de Millingensche Doorbraek heen

heen dreef, en dezelve zeer vergrootte. Dewyl ook de Stroom vlak op deze Doorbraek stond, werden 'er, met een vreeslyk geweld, groote Ys-schollen of Schotsen van het Water doorgesleept, die Huizen, Boomen en alles, wat zy in hunnen weg ontmoetten, met zich voerden; zynde meer dan zeven Huizen in Millingen daer door onder den voet geworpen. Menschen waren 'er niet verongelukt; maer verscheide Luiden zaten een geruimen tyd in het allergrootste gevaer, dewyl het van wege den vreeslyken Stroom des Waters onmooglyk was hen te helpen. Hoe elendig het voor de menschen, in deze allerdroevigste omstandigheden, wanneer zy in 't midden van den winter, tot de keel toe, in 't Water zitten, en alles door de Overstroominge verdorven is, gesteld zy, kan men ligtelyk nagaen, zonder dat het eene byzondere beschryvinge behoeve. De Heeren Gedeputeerde Staten des Kwartiers van Nymegen deden daerom ook, door den Dykgraef van Millingen, den Heer Mr. *Anthony van Daelveld*, aen de Noodlydenden, die in 't Water zaten, Brood, Kaersen, Kaes, Kleederen en andere behoeftigheden, met Schuiten, toevoeren; om hen, zoo veel mogelyk, in hunne elende te ondersteunen. Wat hooger op brak, den 11 van deze Sprokkelmaend, de Dyk aen den Ryn, aen de zelfde Zuidzyde, een uur beneden Kleef, by het Spui, en wel op drie plaetsen te gelyk, door; waer door verscheide Huizen aen de Spuigraef om verre gedreven werden, en het Water de Beneden-Stad van Kleef, en de Diergaerde aldaer overstroomde; zynde door deszelfs aendrang, in het Genadendael, de Beelden in de Tuinen zelfs om verre geworpen. Den 12 van Sprokkelmaend brak ook de Dyk, op de Halderwei by Schenkenschans, aen de Zuidzyde, door.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Brief wegens de Overstroomingen, door de Rivier de Wael inzonderheid veroorzaekt.

Dus was het aen de Zuidzyde van de Rivier de Wael, van Schenkenschans tot aen Nymegen toe, gesteld. Ten Noorden dier Riviere was het op die hoogte niet min rampzalig geschapen. Want op den 30 van Louwmaend begon, te Herwen, Aert

Brief wegens de Overstroomingen, door de Rivier de Wael inzonderheid veroorzaekt.

en Pannerden, de eerste Ysgang, en 't Water liep meer dan twee voeten hoog over de Dyken heen. Ook brak, op dien dag, de Dyk op den Pannerdenschen Waerd door, ter lengte van omtrent dertig Roeden; welk Gat een verschriklyk Water stortte, dat zoo veel Zands met zich voerde, dat het Goed de Raihof daer door bestort of liever overstelpt wierd. Den 9 en de drie volgende dagen van deze Sprokkelmaend, begon het Ys in de Rivier wederom opeen te kruien, en stak den Nieuwen Herwenschen Dyk, op vyf plaetsen te gelyk, door. Ook maekte het eene Doorbraek in den Ouden Herwenschen Dyk, even boven het Huis van de Weduwe Fierkes. Door deze Doorbraken liep de gantsche streek Lands van Herwen, Pannerden, Aert enz. onder; en het Water stond, den 12 van Sprokkelmaend, in die Polder, twee voeten hooger, dan het in den jare 1740 gestaen heeft, zoodat het hoogste Huis en de Schuur, op den Raihof, welke met een byzonder oogmerk, om het van Overstroominge te doen bevryd zyn, zeer hoog gesteld is, zelfs byna een voet onder Water stonden. Eindelyk braken ook de Deukerdyk en de Kersiendyk te Pannerden door, waer door het Water zich op den Beneden-Ryn ontlastte, en het geschapen stond, dat de Beneden-Ryn en Lek zouden overgeloopen hebben. Doch zulks werd voorgekomen door het doorbreken van den Dyk, aen de Noordzyde van den Ryn, by Leuven, in de Lymers of Limers, niet verre van Zeventer, waer door een gedeelte van het Graefschap Zutphen aen de rampspoeden des Watervloeds zyn deel kreeg, [waer van, vervolgens nader zal gesproken worden]. De Polder ondertusschen van Herwen en Pannerden, welke als een Eiland tusschen de Rivieren de Wael en Ryn legt, was door de vreeslyke Ysgangen vele dagen ongenaekbaer. De Ingezetenen waren gevlucht op de Zolders hunner Huizen, die onder Water stonden, en konden, in dien allerrampspoedigsten staet, noch hulp, noch toevoer bekomen. Ook zyn hier vele Huizen,

zen door den ſlag van het Water geheel bedorven.

's Lands Zegen en Onheilen

Dus heb ik u een bericht gegeven, hoe de Watervloeden zich ten Zuiden en ten Noorden de Wael boven Nymegen hebben uitgebreid. Thans zal ik, de Rivier volgende, berichten hoe het zich te Nymegen en lager heeft toegedragen.

Brief wegens de Overſtroomingen, door de Rivier de Wael inzonderheid veroorzaekt.

In het Ryk van Nymegen, en in de Over- of Neder-Betuwe, zyn geene Doorbraken van Dyken geweeſt; ook niet in de Thielerwaerd. Doch omtrent Ochten, in de Neder-Betuwe, aen den Waeldyk, tuſſchen Thiel en Nymegen, hadden zich twee Ysdammen, omtrent het einde van Louwmaend, in de Wael gezet, waer door de gansche loop der Riviere geſtuit en het Water zoodanig opgeſtuwd werd, dat men in de Stad Nymegen met Schuiten over de Markt tot halfwege de Priemſtraet voer; ſtaende ook het Water door de Kraenpoort in de Groote Straet tot voorby de Lutherſche Kerk. Deze opſtopping der Riviere bragt de Opgezetenen ten platten Lande in duizend vreezen; waer by, op den 30 van Louwmaend, nog een gerucht kwam, dat de Dyk in de Over-Betuwe was doorgebroken; eenigen zeiden te Gent, anderen te Doornenbrug; anderen wederom dat de Doorbraek niet in de Over-Betuwe, maer te Herwen, was gekomen. De Alarmklokken althans werden in de Over-Betuwe getrokken, ter waerſchouwinge van de Opgezetenen, om zich te bergen; en het alarm en noodgeklep ging van Dorp tot Dorp, terwyl de ſchrik en angſt zich binnen weinige uuren door die gehele Landſtreke, in de Neder-Betuwe, in de Thielerwaerd en de verdere bygelegen Landen en Graefſchappen verſpreidde. Doch het bleef by den ſchrik, en men vernam dat de Dyken behouden waren. Het Ys echter deed van voor Nymegen den Veerpont en een Keulſch Schip wegdryven. Gelyk dus te Ochten, beneden, twee Ysdammen zaten, zoo zat ook, in 't begin van deze Sprokkelmaend, boven Nymegen, een zeer groote blan-

's Lands Zegen en On-heilen.

Brief wegens de Overstroomingen, door de Rivier de Wael inzonderheid veroorzaekt.

blanke Schol of Schots, die wel acht Morgen groot was; en vermits men voor 't geweld van dezelve, by het kruijen van 't Ys op de Rivier de Wael, zeer vreesde, was men bedagt op middelen om dit byster groote ligchaem te breken, ten welken einde men daer van een proef nam met eene Bomme; doch te vergeefs; waerom men te rade werd die Schol met Zagen en Bylen in verscheide stukken te verdeelen. Den 8 van deze maend raekte het Ys in de Rivier de Wael weder aen het kruijen; doch zette zich kort daerop weder vast, waer door het Water, in weinig tyds, drie en vier voeten hoog opliep. Eindelyk geraekten den 9 van Sprokkelmaend, de Ysdammen by Ochten los, waer door het Water schot kreeg, de Rivier geheel los raekte, en de gemelde blanke Schol gemaklyk doordreef; zoo dat de Dyken aen de Wael dus ontzet wierden. Doch beneden by de Stad Nymegen, daer de Buitenwerken aen de Wael zich tegens den Steenen Beer sluiten, haperde het; staende de *Glacis* in groot gevaer om door te breken, waer door alle de bygelegen Vestingwerken dier Stad ten eenenmale zouden zyn verdorven geworden; maer de Ingezetenen van 't Schependom van Nymegen, ondersteund door honderd Mannen der Bezettinge, hielden het Water tegen door Dammen van Mist, welken zy in alleryl opmaekten. In deze Stad is het Water twee duimen lager geweest, dan het hoogste Water in het jaer 1740 was. De Kaei en de Kraentoren, aen de Wael staende, zyn zeer beschadigd; binnen de Stad is de Straet langs de Haven, aen den kant van de Boddelstraet, ter lengte van tien of twaelf roeden, omtrent zes voeten diep, weggezakt.

Schoon de Rivier de Wael aen en boven de Stad Nymegen geene verdere Rampen veroorzaekt heeft, is echter deszelfs Dyk, op den 12 van deze Sprokkelmaend, ook doorgebroken by het Dorpje Dreumel, omtrent een half uur ten Zuid-Oosten van de Stad Thiel gelegen. Daerenboven

is, ten zelfden dage, de Maesdyk te Alfen, ruim een half uur ten Zuid-Oosten de Schans Voorn, by welke de Wael en Maes zich vereenigen, gelegen, insgelyks doorgebroken. De Doorbraek te Alfen geschiedde dicht by de Sluis, die daer door vernield werd; en aldaer is veel Vee en zyn ook eenige Menschen verdronken; dewyl men, van wege de sterke storting des Waters en den aendrang van het Ys, geen hulp kon toebrengen. Ook spoelde eenig Vee te Dreumel weg, terwyl vele Menschen, onder een naer gekerm, in de Kerk vluchtten. Het Water was hier eenige duimen hooger geweest dan in den jare 1740. Door de gemelde Doorbraken by Dreumel en Alfen geraekte het gansche LAND VAN TUSSCHEN MAES EN WAEL overstroomd, namelyk de Dorpen en Heerlykheden *Overasselt*, *Nederasselt*, *Appeltbern*, *Altforst*, *Puffelik*, *Druten*, *Afferden*, *Deest*, *Haren*, *Amts-Winssen*, *Leeuwen*, *Wamel*, *Dreumel*, *Alfen*, *Balgoojen*, *Keent*, *Hernen*, *Leur*, *Horssen*, *Batenburg*, *Diden*, *Oijen* enz. En door deze Doorbraken is het Water in het Land van tusschen Maes en Wael tot eene schriklyke hoogte opgeloopen, heeft zich, door den Westelyken Wind, nog veel verder verspreid, dan anders waerschynlyk geschied zou zyn, en is zelfs tot in het Schependom van Nymegen toe doorgedrongen; want 's nachts, tusschen den 14 en 15 van deze Sprokkelmaend, kwam het tot in Neerbosch, 't welk een weinig ten Zuiden van de Stad Nymegen is gelegen, en deed de Luiden van daer de vlucht nemen; doch met het ophouden van den Wind is het Water terstond weder naer beneden geloopen. [Wegens de elende, waer in deze groote Landstreek gedompeld is, zal men, uit de volgende beschryving van den Watervloed in de Bommelerwaerd, eenig begrip kunnen maken. Hier zullen we alleen deze byzonderheid melden, dat, dicht by het Dorp Alfen, waer de Maesdyk doorbrak, eene oude Vrouw met acht Kinderen, die men, wegens den sterken stroom, niet redden kon, door

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN

Brief wegens de Overstroomingen, door de Rivier de Wael inzonderheid veroorzaekt.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

door de koude verstyft, en dus rampspoedig omgekomen zyn].

Schoon de Thielerwaerd van de elende, die haer, zoo wel als de reeds gemelde Landstreken, dreigde, bevryd is gebleven, kunnen we echter niet nalaten de gesteldtenis, waer in dezelve, met de Stad Thiel, zich in deze angstvallige omstandigheden bevonden heeft, te verhalen. Zy worden ons in eenen Brief, dien wy hier, gelyk den vorigen, zullen inlassen, verhaeld:

Brief wegens den staet van het Rivier-water by Thiel.

DE allesvernielende Watervloeden, die nu onlangs zoo vele ongelukken aen verscheide Steden en Landen veroorzaekt hebben, dreigden ook de Stad Thiel, en hebben derzelver Inwooners in de uiterste vrees gebragt. Doch de Goddelyke Voorzienigheid heeft deze Stad nog gunstiglyk verschoont en bewaert voor de ongelukken, die anderen getroffen hebben. Zie hier de volgende byzonderheden.

De Rivier de Wael, voorby deze Stad vloeijende, geraekte alhier, door de strenge Vorst, met zwaer Ys vast op den 12 van Louwmaend, 's morgens omtrent acht uuren, zynde toen het Water zeer laeg. Men passeerde de Rivier over het Ys met Menschen en Beesten tot den 10 van deze Sprokkelmaend, wanneer het Ys los of driftig werd; doch het zelve zette zich weder vast by 't Dorp Ophemert tot aen Opynen toe. Het Water stond toen hoog, op den Voetplank in de Haven dezer Stad, zes voeten en vier duimen, wassende vervolgens ieder uur een duim. Den 11 dezer kwam zeer zwaer Ys van boven dryven, 't welk sterk doorzette tot aen het Dorp Varik, daer het zich tot een zeer grooten Ysdam zette. De Wael geraekte hier door by aenhoudendheid dermate aen het wassen, dat zy een ieder deed sidderen. Tusschen den 11 en 12 van deze Sprokkel-

kelmaend, werd een Dam gelegd onder de Kleibergsche Poort dezer Stad, om dus het Water uit de Stad te keeren, 't welk men met het oog kon zien aengroeien, staende toen, op den voornoemden Voetplank, ter hoogte van dertien voeten en vyf duimen. Doch het Water steeds hooger en hooger wordende, kwam tegens den gemaekten Dam aen. Dit bragt de Burgers dezer Stad in groote benaeuwdheid, welke hen, met de grootste arbeidzaemheid, in den zelfden nacht, nog eenen tweeden Dam tegens den eersten, onder de gemelde Poort, deed leggen. De Westluidensche Poort moest men insgelyks met een Dam verzorgen, komende het Water door dezelve met zoo veel kracht, dat men voor het wegspoelen der Poorte vreesde. Om kort te zyn, het Water heeft, op zyn hoogste, hier zestien voeten en één duim gestaen op den gemelden Voetplank, tusschen den 12 en 13 van deze Sprokkelmaend, en bygevolg vyf duimen hooger, dan in den Jare 1740.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Brief wegens den staet van het Rivierwater by Thiel.

In het Dorp Dreumel gong de Dyk door, gelyk ook de Alfensche Sluis, 't welk aen ons verligting gaf, en het Water wel haest zyn peil weder deed krygen.

Ongelukken aen Menschen of Huizen zyn in deze Stad, noch in de Thielsche Waerd, gebeurd; hebbende het Water in de Stad maer in één Huis, digt aen de Kleibergsche Poort gelegen, twee en een halve duim hoog gestaen. Droevige berichten hoort men uit Wamel en Dreumel, Dorpen aen de overzyde van deze Stad langs de Rivier gelegen; namelyk dat vele Weilanden door het Water met Zand overstort en dus onbruikbaer voor het Vee geworden zyn, en dat sommige Koornlanden geheel zyn bedorven. Enz.

Tot dus verre de Rivier de Wael van Schenkenschans af en de Maes voor een gedeelte naer beneden gevolgd zynde, en beschouwt hebbende wat Onheilen het doorbreken van

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

derzelver Dyken veroorzaekt heeft, komen wy tot de Bommelerwaerd. Doch dewyl wy, wegens de Rampgevallen, dezelve bejegend, een omstandigen Brief uit Bommel ontvangen hebben, zullen wy den zelven hier nevens ook geheel mededeelen. Dus luid dezelve:

Brief wegens de Overstrooming der Bommelerwaerd.

OP den 10 van deze Sprokkelmaend wanneer het Ys, in de Rivier de Wael los geraekte, begon het zelve zoodanig tegens onze Dyken, ter wederzyde van onze Stad, ruim een half uur ver, aen te dringen, dat wy vaststelden, dat dezelve geheel vernield zouden worden. Ysbergen waren, huishoogte, op de Dyken en over dezelven geschoven, waer door de Landlieden van rondsom het op een vluchtten herwaert zetten. Doch des nachts, tusschen den 10 en 11 dezer, raekte het Ys wederom vast, waer door het gevaer voor een tyd verminderde, en vervolgens door eene gelukkige ontlasting der Riviere aen dezen kant verdwenen is. Doch schoon men alhier met de vreeze vry geraekte; ongelukkiger lot trof ons echter aen den kant van de Rivier de Maze.

Op den 14 van deze Sprokkelmaend was het Water in die Rivier zoo hoog gerezen, dat de hooge Dyk by het Dorp *Hedel* of *Heel*, leggende een groot half uur gaens beneden Driel, tegens over de Schans Krevecœur, anderhalf uur van 's Hartogenbosch, en twee uuren van Bommel, door Kistingen en andere Voorzorgen, die men in dergelyke gelegenheden gewoon is aen te wenden, zoo versterkt scheen, dat men voor dezelve niet bekommerd had te wezen, indien 'er verder behoorlyke zorg voor gedragen werd. Doch het Water rees tot zulke geweldige hoogte, dat het over den Dyk op eene vreeslyke wyze stroomde, waer door dezelve, des avonds ten tien uuren, doorbrak, even buiten de vaste Huizen van het Dorp Hedel, naer den kant van Driel. De

Door-

Doorbraek heeft een zeer groot Gat gemaekt, 't welk Ik zelf heb gezien, gemeten en bevonden 1375 Rhynlandsche Voeten groot te zyn; doch op het Dykboek is het op 88 Roeden en eenige Voeten gesteld. De diepte word op 40 à 50 Voeten gepeild. De storting van het Water, welk met den grootsten aendrang van boven afkwam, was onbeschryflyk, en binnen weinige uuren was de gansche Bommelerwaerd overstroomd, en de volgende Dorpen onder Water gesteld, het reedsgemelde *Hedel*, *Driel*, met zyne nabygelegen Gehuchten Veld-driel en Heusden-driel, *Rossem*, *Hurwenen*, *Bruchem*, *Kerkwyk*, *Amerzoden*, *Wel*, *Nederhemert*, *Aelst*, *Poederoyen*, *Brakel*, *Zuilichem*, *Nieuwwael*, *Gameren*, en eenige Gehuchten of Buurten, als *Oenzel*, *Delwynen* enz. In de meeste Kerken dier Dorpen heeft het Water drie, vier ja vyf of zes Voeten hoog gestaen, en op de gemeene Wegen acht en negen Voeten, waer uit ligtelyk is op te maken in welke vervaerlyke Zee de Landeryen en gansche Waerd verkeerd zyn. Voor deze Stad *Bommel* was, het Water, den 15 dezer, met het aenbreken van den dagentaed, reeds tot de Buitensingels genaderd, en dien zelfden dag, 's avonds ten acht uuren, stond het voor de Bospoort twee en een half Voet hoog. Den 16 daer aen volgenden, 's middags, heeft het voor dezelve, zynde toen op zyn hoogste, vier Voeten en negen Duimen hoog gestaen; hebbende de Magistraet dezer Stad al by tyds die Poort af laten dammen, om het Water uit de Stad te keeren. Wanneer ik, den 21 dezer Sprokkelmaend, by de Doorbraek was, stond het Water, op de gemeene Wegen, schoon men toen reeds veel Water geloost had, gelyk in 't vervolg zal gezegd worden, nog vyf à zes Voeten hoog. Dus staen door deze droevige Overstroominge omtrent vyftienhonderd Huizen, en omtrent dertigduizend Morgen Lands onder water; de Huizen veelal tot den top toe, en op verscheide plaetsen kan men geen Geboomte of Boomgaerden beschouwen.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Brief wegens de Overstrooming der Bommelerwaerd.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Brief wegens de Overstrooming der Bommelerwaerd.

Verschriklyk was de vlucht van Menschen en Vee, dewyl in éénen nacht het Water, met het grootste geweld, dertien of veertien Dorpen en een streek Lands, groot omtrent tien of elf uuren gaens, in het ronde overstroomde. Al wat vluchten kon, begaf zich naer de Dyken, en vervolgens veelal naer deze Stad, daer de arme Menschen, naekt en bloot, met hunne Vrouwen, Kinderen en Vee, hebbende vóór 't overige alles verlaten, zommigen door het Water wadende, anderen, gelyk ik nader zal melden, met Schuiten afgehaeld, in zoo grooten getale zyn aengekomen, dat hier alle Stallen en Schuren, ja zelfs vele Huizen, van Vee opgepropt zyn. Velen, die geen tyd hadden om zich elders heen te begeven, vluchtten op de Daken of Zolders van hunne Huizen. De hooge Dyken zyn byna niet te passeren, dewyl dezelven vol staen met Beesten, Hutjes, die daer zyn opgeslagen, en allerlei Goederen, die men in der yl nog heeft kunnen bergen uit de Dorpen, naest aen die Dyken gelegen; zynde de meesten der genen, die zich in den eersten nood dus gered hebben, op de Dyken gebleven, om dat het Hooi en Stroo, waer mede hun Vee moet gevoerd worden, niet dan met groote onkosten in Schuiten naer deze Stad kan gebragt worden, 't welk zy niet bekostigen kunnen. Zy maken ter zyde van de Dyken Gaten, daer zy Vuur in stoken, om hunne Spyzen te koken: doch 't is onmogelyk om in de byzonderheden van hunnen ongelukkigen staet my in te laten.

Uit de Dorpen, die verder van de Dyken en meer binnenwaert en laeg gelegen zyn, hebben velen zich naer deze Stad begeven; zonder iets anders, dan hun leven en Vee, te kunnen bergen; want de meeste Landlieden zyn de Doorbraek niet eer gewaer geworden, dan door de komste van het Water.

Men meent, dat dit Ongeval misschien zou hebben kunnen voorgekomen worden, indien men eeni-

eenige weinige uuren, voor dat de Doorbraek aen den Dyk gebeurde, meer voorzorg had blyven aenwenden. Doch gelyk het in dergelyke toevallen gaet, men ziet de oorzaek derzelven van achteren, die men te voren zoo wel niet ontdekte. Men zegt dat 'er weinige uuren te voren, van andere naby Hedel gelegen Dorpen, nog verscheide Menschen zyn gekomen, die Schuiten met Materialen aenvoerden, om den Dyk te versterken; maer dat, de avond vallende, en hy, dien het opzigt was toebetrouwd, het gevaer niet ziende of buiten staet zynde om het op te merken, het werk op zyne order gestaekt en tot den volgenden dag uitgesteld werd. Doch wat hier ook van zy, is my onbekend; dewyl het zeer wel kan waer zyn, dat dit voorgeven geheel ongegrond is, en alleen steunt op de verkeerde gewoonte der menschen, om de oorzaek hunner ongevallen aen anderen toe te schryven.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Brief wegens de Overstrooming der Bommelerwaerd.

Met volstrekte zekerheid kan ik spreken van de wonderbare en allerhoogst te roemen vaerdigheid en yver der loflyke Regeringe van deze Stad; die alle mogelyke hulp, welke in zoo schielyke en rampzalige Ongevallen kon toegebragt worden, met de uitmuntendste oplettendheid heeft bezorgt, en aen welker waekzaemheid en yver de behoudenis van ontelbare Menschen en Vee, naest de Goddelyke Voorzienigheid, is toe te schryven. Met het aenbreken van den dag, op den 15 dezer, wanneer het Water hier eerst begon gezien te worden, vergaderde de Magistraet, en maer weinig tyds daerna zond dezelve meer dan honderd Mannen naer den Meidyk, leggende aen de Rivier de Wael, twee uuren van deze Stad, tusschen Zuilichem en Brakel, om dezelve door te steken. Deze Dyk is eigenlyk geschikt, om wanneer de Bommelerwaerd overstroomd word, doorgestoken te kunnen worden, en dus ontlasting aen het Water te bezorgen. Dit werk werd door de afgezonden manschap spoedig verricht. Doch dewyl door de Inbraek van de Maes veel meer

'S LANDS ZEGEN EN ON-HEILEN.

Brief wegens de Overstrooming der Bommeler-waerd.

Water in de Waerd ſtortte, dan dezelve door den Meidyk loosde, was dit oorzaek, dat de laetſtgenoemde Dyk, 's nachts tuſſchen den 15 en 16 dezer, geweldig overſtroomde, en wel met zulk een aendrang als geen Sluis kan loopen, zoo dat men het gedruis, door den val van 't Water veroorzaekt, een uur ver daer van daen konde hooren. Dit duurde zoo lang, tot dat het Water, zakkende, eenigzins zyne uitloozing door het gemaekte gat kreeg.

Den ganſchen dag niet alleen, maer ook den geheelen nacht tuſſchen den 15 en 16 dezer, bragt de Magiſtraet met ongelooflyke vlyt door, om op alles, zoo veel als mogelyk was, order te ſtellen, zoo tot het leggen van de nodige Dammen, als tot het redden der ongelukkige menſchen. Daer toe was inzonderheid van grooten dienſt de order, om alle Schuiten, die in de Rivier de Wael by deze Stad lagen, voor zoo veel zulks mogelyk was, over den Dyk in het Binnenwater te brengen; 't welk de Magiſtraet aen de Dorpen, die aen den Dyk gelegen zyn, liet verzoeken insgelyks te doen. Aen deze order en dit verzoek heeft men voornamelyk dank te weten, dat 'er geene Menſchen, voor zoo veel men nog weet, en maer weinig Vee, verongelukt is. Want met deze Schuiten is men ſedert onophoudelyk, gedurende eenige dagen, bezig geweeſt, niet alleen by dag, maer ook des nachts, door het ſtellen van Bakens, zoo om zommige Menſchen en Vee te redden, als om alomme de vereiſchte Nooddruft uit te deelen. De Magiſtraet heeft aen allen Burgeren belaſt het gevluchte Vee in hunne Schuren en Stallen te bergen. En op den 16 dezer gaven hunne Ed. Achtb. aen alle de Bakkers in deze Stad bevel, om 's nachts zoo veel Brood te bakken, als hun immers doenlyk was; waerop twee Schuiten met Brood geladen, en vier Gerechts-Boden met dezelven, afgezonden zyn, om het rond te deelen, en naeuwkeurige aentekening te houden aen welke Huisgezinnen,

men, en hoe veel zy aen ieder Huisgezin uitgedeelt hebben; moetende zy in het uitdeelen eene evenredigheid houden, naer mate van de grootte der Huisgezinnen.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Brief wegens de Overstrooming der Bommelerwaerd.

Naer dit loflyke voorbeeld der Overheden, ziet men niet minder mededogen, over het jammer der elendige Landgenooten, by de Inwooners van deze Stad, die allen om stryd, in dezen bysteren nood, hun bystand hebben zoeken te verleenen; hebbende vele Burgers gansche Huisgezinnen by zich geherbergt. Ook moet ik niet onaengemerkt laten de edelmoedigheid uit zommige Dorpen, in de Thielerwaerd gelegen, aen deze noodlydenden bewezen; hebbende Brood, Boter en andere behoeftigheden toegezonden; waerby zeker Heer, uit dien oord, ettelyke Kazen gevoegd heeft; gelyk ook een ander Heer een gedeelte dier elendigen, gedurende eenigen tyd, met allerhande nooddruft heeft verzorgt.

De schade, door deze Overstroominge veroorzaekt, gelyk men ligtelyk kan nagaen, is zeer groot. Boomgaerden, die hier velen zyn, Tuinen, bebouwde en onbebouwde Landen zyn allen te niet, en zullen waerschynlyk den aenstaenden Zomer in 't geheel niet gebruikt kunnen worden, 't welk de elende der arme menschen, die thans alles byna verloren hebben, zal voltooijen; te meer, daer men hier, sedert een geruimen tyd, slechte Gewassen heeft gehad, en de Sterfte onder het Rundvee nu nog veel erger woed, dan eenigen tyd te voren. Te Hedel, daer de Doorbraek kwam, zyn geheele streken met Zand overdekt, ter hoogte van vyf ja van zes voeten; de Boomen in de Boomgaerden zyn door den aendrang van het Water omgebogen, en de Basten der Boomen afgeschild; de Huizen tot aen de fondamenten toe beschadigd; en in de Straet van het Dorp zyn, door de drift van het Water, gaten van vyf en zes voeten diep gekomen, zeven of acht Huizen zyn omverre gespoeld, en tusschen de vyftien en twintig Beesten zyn 'er ver-

's Lands Zegen en Onheilen.

Brief wegens de Overstrooming der Bommelerwaerd.

dronken; vele Beesten zyn achter aen Schuiten gebonden geweest, en hebben dus een uur verre door het water gezwommen. Gelukkig is het, dat we van Stormwinden zyn bevryd gebleven; want als die gekomen waren, zouden de Huizen het niet hebben kunnen houden; voor welken men nu minder vrees heeft; want schoon zy meest van Klei zyn opgemetseld, echter zyn de Fondamenten met Kalk gelegd.

In dezen toestand van zaken heeft men, op den 16 van deze maend, wanneer het Bededag was, den Godsdienst in de Kerken op de Dorpen niet kunnen waernemen, dewyl dezelve onder water stonden, en in zommigen, als te *Bruchem* en elders, Stellaedjen gemaekt waren, om het Water te ontwyken. In deze Stad zelve zyn byna geene menschen op dien dag ter Kerke geweest, dewyl men, bermhartigheid beter dan offerhande oordeelende, allezins op dien dag bezig was, om de elendigen te helpen; waer van velen in twee nachten en eenen geheelen dag geen Spys genuttigt hadden, terwyl ze met de koude, het water, doodelykste angsten en de smertelykste droefheid over het verlies van byna alles, wat zy bezaten, geprangd waren. Ik blyve enz.

Van alle de voorgemelde Doorbraken hebben we uit berichten, van de Plaetsen zelf ontvangen, een verhael gegeven. Doch 't heeft ons niet mogen gebeuren zulke naeuwkeurige Aentekeningen te ontvangen wegens de Watervloeden in de Meierye van 's Hartogenbosch en de Landen van Heusden. In 't algemeen kunnen we zeggen dat het 'er zeer droevig gesteld is geweest; vertoonende zich, in 't midden van deze Sprokkelmaend, die gantsche Landstreken van boven *'s Hartogenbosch* af tot by *Woudrichem* toe, als eene opene Zee. Op den 11, 12 en 13 dezer gemelde maend, brak de

de Maesdyk, omtrent drie uuren boven 's Hartogenbosch en wat lager, by *Lith*, *Kessel*, *Maren* en *Alem* op verscheide plaetsen door, waer door een allerjammerlykste Overstrooming veroorzaekt en een zeer groot gedeelte van de Meierye en de Stad 's Hartogenbosch onder Water gezet werd. Zeer veel Vee en ettelyke Menschen kwamen by deze gelegenheid deerlyk om 't leven, ettelyke Huizen zyn weggespoeld en velen bedorven. De laetstgemelde Stad stond genoegzaem geheel onder Water, een gedeelte van de Markt slechts uitgenomen, en op zommige plaetsen stond het ruim vier voeten hoog; tusschen den 14 en 15 van Sprokkelmaend was het Water, 's nachts ten twaelf uuren, ruim één duim hooger dan in den Watervloed van den jare 1658 en omtrent dertien of veertien duimen hooger dan in den jare 1740, en derhalven hooger dan ooit te voren. In het Dorp *Vucht*, niet verre ten Zuiden van 's Hartogenbosch en aen de Westzyde van de Dommel gelegen, stonden de Huizen byna geheel onder, en veel Vee is daer en elders verdronken; by voorbeeld, meer dan honderd te Vucht, te Gestel vierentwintig, en te Dungen en elders veel meer. De Regering van 's Hartogenbosch zond alom naer de overstroomde Dorpen en Landen, Schuiten met Levensbehoeftigheden, en droeg alle mogelyke zorg ter behoudenisse van Menschen en Vee.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Beneden 's Hartogenbosch, langs de Maes, was insgelyks, door de Overstroomingen of Doorbraken der Rivieren, het Land van Heusden en de Stad van dien naem onder Water. Een uur boven *Heusden* liep het Water, op eene geweldige wyze, over den Dyk.

'S LANDS ZEGEN EN ON-HEILEN.

In de Stad zelve heeft het Water twintig voeten en één duim, Rhynlandsche maet, hoog gestaen, dat is ruim vyftien voeten boven het gemeene Zomerwater, en zeven duimen hooger dan in den jare 1740; zoo dat men genoodzaekt was rondsom de Haven Kistdammen te leggen, en dezelve, naer mate het Water aenwies, te verhoogen; 't welk, in eenen zeer ruwen nacht, met de grootste arbeidzaemheid geschied is, dewyl de Stad geoordeeld werd in een groot gevaer te zyn. De elende ten platten Lande was niet min groot, waer alles voor het Water vluchten moest; want door de gemelde Overstroomingen der Rivieren op vele Plaetsen, zoo boven als beneden de gemelde Stad, en door de Doorbraken der Dyken, liep alles onder, zelfs verscheide Dorpen in de Langestraet, als Waelwyk, Baertwyk, Drunen enz. De Dorpen langs de Maes tusschen Heusden en Woudrichem, en die landwaert in gelegen waren, tot aen de Lange Straet en verder, zyn allen overstroomd; en voor de Stad *Woudrichem* stond het Water zoo hoog, dat men, zich buiten de Stad willende begeven, genoodzaekt was over de Borstweeringen der Wallen in Schuiten te klimmen; doch in deze Stad is geen schade daer door geleden. Te *Gornichem* is men met de vreeze ook vry geweest.

Tot dus verre hebben we de Overstroomingen langs de Rivieren de Maes en Wael, van Schenkenschans af tot aen Woudrichem toe, beschouwt. Nu dienen we nog te spreken van de Gevaren en Ongevallen, die het Ys in de Rivieren den Ryn en Yssel veroorzaekte; waer van wy wederom naeuwkeuriger berichten bekomen hebben, dan van de laetstgemelde by

's Har-

's Hartogenbosch en Heusden. Wy hebben reeds gemeld dat de Dyk aen den Rhyn, niet verre van Zeventer, doorbrak. Hier van kunnen we dit verder berichten: Op Zondag, den 13 dezer loopende Sprokkelmaend, in den nacht of liever 's morgens, tusschen twee en drie uuren, brak de Ryndyk, een vierendeel uurs boven het Dorp Leuven, 't welk in het Kleefsche Rechtsgebied legt, niet verre van de Stad Zeventer of Zevenaer, en omtrent drie uuren boven Arnhem, op twee plaetsen, dicht by elkanderen, door; zynde deze Doorbraek veroorzaekt doordien de Ryn beneden en boven Arnhem door zeer zware Ysdammen opgestopt was. Deze Doorbraek deed de Lymers en een groot gedeelte van het Graefschap Zutphen overstroomen, zynde hier door niet alleen de gantsche Streek, *Lymers* genoemd, overstroomd, maer ook de volgende plaetsen, langs den Yssel, als *Zevenaer*, *Duiven*, *Groessen*, *Westervoort*, *Latbum* enz. tot aen de Stad *Doesburg* toe, waer zich al dit Water in den Gelderschen Yssel zal moeten ontlasten. Menige Ongelukken zyn hier door geschied, zynde verscheide Paerden en Koeien verongelukt en de Huizen geweldig beschadigd. Vele Menschen zyn in het grootste gevaer hunnes Levens geweest, en onder anderen zyn twee Personen zeer gelukkig gered, welken dicht by den Dyk woonden, waer de eerste Doorbraek voorviel: want zoo dra wierden zy de Breuk des Dyks niet gewaer, of vluchtten voor het Water boven op den Dyk, ter zyde van de Doorbraek; maer naeuwlyks waren ze daer gekomen, of dezelve brak op een tweede plaetse door, niet verre van de eerste, en dus werden deze ongelukkigen als

's LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

op

's Lands Zegen en Onheilen.

op een zeer klein Eilandje gesteld, terwyl zy aen beide kanten de Rivier met een groot geweld landwaert in zagen storten, en het stuk van den Dyk, waerop ze stonden, gedurig afkabbelende, zich in een zeer groot gevaer bevonden, om ieder oogenblik, door het Water, ingezwolgen te worden. Meer dan vierentwintig uuren zaten deze Menschen, in de bitterste koude en in doodsangsten, op Verlossing te hopen, tot dat zy eindelyk, door een voorbyvarende Schuit, gered werden. Zoo ras had de Magistraet der Stad Arnhem van de rampen, die, aen de overzyde des Yssels en des Ryns, door deze Doorbraek, veroorzaekt werden, niet kennis gekregen, of dezelve heeft Schuiten of Aken derwaert gezonden, en de Noodlydenden, die tot in het bovenste hunner Huizen gevlucht waren, van Brood, Oly en andere behoeftigheden laten verzorgen.

Lager den Ryn af, gelyk wy zoo even gezegt hebben, zaten boven en beneden Arnhem zeer geweldige Ysdammen. Wanneer de Rivier voor deze Stad, op den 29 van Louwmaend, wegens het opgekomen dooijende weder, los raekte, werd 'er geene andere schade veroorzaekt, dan dat eenige Schepen, die aen den Wal lagen en in de Haven niet hadden kunnen komen, beschadigd werden; inzonderheid trof dit ongeluk twee van die Schepen, waer van het één met Rogge en het ander met Boekweit geladen was, zynde dit laetste, in den nacht tusschen den 29 en 30 van Louwmaend, dicht aen den Wal gezonken; doch de daerin zynde Boekweit, door middel van Baggernetten, voor het grootste gedeelte nog behouden. Sedert den 29 van Louwmaend

werd

werd de Ryn by Arnhem, door eene opstopping beneden die Stad, wederom geheel met Ys bezet; waer door het Water zoodanig opliep, dat het eerlang buiten de Oevers geraekte, vooral boven deze Stad en langs den kant van den Yssel, dewyl, de Ryn verstopt zynde, het Water zynen loop voornaemlyk naer den Yssel nam. Op Saturdag, den 12 van deze Sprokkelmaend, tusschen negen en tien uuren, is 'er ook een Doorbraek gekomen in den Ysseldam, die het Arnhemsche en Velperbroek van die Rivier scheid, waer door dit Broekland overstroomd is. Doch op den 16 van deze maand geraekte de Ryn voor en beneden Arnhem, 's avonds tusschen zeven en acht uuren, zeer gelukkig los, zonder eenige andere schade van belang veroorzaekt te hebben, en den volgenden dag was die Rivier weder bevaerbaer; zynde daerop ook het Water merkelyk gezakt, en binnen den tyd van drie dagen meer dan vyf voeten gevallen. Dus is men hier van de benaeuwdheden en gevaren gelukkig verlost geworden.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Ten besluite zullen we eenig bericht geven van den toestand der Riviere, den Yssel, welke gelukkig van het Ys bevryd is geworden, zonder droevige rampen veroorzaekt te hebben. Langs die Riviere is een gedeelte van 't Graefschap Zutphen, tot Doesburg toe, overstroomd, door een Doorbraek van den Ryndyk boven Zeventer, gelyk wy reeds gezegt hebben. Ook is in den Ysseldam, zoo terstond gemeld, eene Doorbraek gekomen; maer verders is in het Graefschap Zutphen, noch in Overyssel, noch aen deze zyde van die Rivier, in de Veluwe, geen ongeval geweest. Den 28

's Lands Zegen en Onheilen.

van Louwmaend geraekte de Yssel by *Zutphen* los, en voerde eene verbazende menigte Ys voorby die Stad; doch deed geen nadeel; nochtans rees het Water, ter oorzake der opstoppingen van den Ryn en Wael, tusschen den 28 en 29 van Louwmand, aldaer meer dan vier voeten, waer door een gedeelte van de Brug dier Stad wegspoelde. Te *Deventer* was, den 16 van deze Sprokkelmaend, de Yssel tot eene hoogte van 21 voeten en 2 duimen gewassen, staende het Water binnen de Poorten dier Stad. Te *Hattem* stond het Water tot den 11 van Sprokkelmaend wel iets hooger dan naer gewoonte, maer niet ongemeen; 't welk aen de opstopping der Riviere naer boven was toe te schryven; doch na dien dag rees het van tyd tot tyd, en op den 16 stond het aldaer, op twee voeten na, zoo hoog als ooit by 's Menschen geheugen; maer sedert is het sterk gevallen, zoo dat het hier, den 21 van deze maend, reeds binnen zyne oevers was. Wanneer het den 7 en 8 van deze zelfde Sprokkelmaend sterk begon te dooijen, rees ook te *Zwol* het Water hand over hand, blyvende het Ys by die Stad nog geheel vast zitten; doch den 9 daer aen viel het twee duimen, en den volgenden dag geraekte de Rivier te Zwol los, en begon van drie tot vier uren 's namiddags te kruijen; doch zette zich vervolgens weder vast, zynde het Water weder twee duimen gewassen; den 11 bleef het staen, doch tusschen den 12 en 13 wies het by die Stad een voet min één duim, staende toen op de Peil aen den Katerschans op zeven voet en twee duimen; den 14 dreef het Ys met geweldige drift weg, en het Water wies

nog

nog byna acht duimen; den 15 was het op de Peil negen voeten en drie duimen; den 16 groeide het aen tot op tien voeten en anderhalve duim; en den 17, des namiddags tusschen twee en drie uuren, was het aldaer op zyn hoogste, staende op de Peil tot elf voeten en twee duimen, en dus noch zeven duimen lager dan in den jare 1744. Den 18 en de volgende dagen begon het te zakken, zoo dat de Rivier by deze Stad, den 22, genoegzaem binnen zyne oevers gekeerd was; hebbende noch de Ysgang, noch het Water, omtrent die Stad, aen de Dyken eenig merkelyk nadeel toegebragt (*). 's LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

By de berichten wegens de strenge Vorst en derzelver rampspoedige gevolgen, hebben we alleen nog te voegen, dat de Koude in de Wintermaend des voorleden jaers 1756 grooter geweest is dan die van den jare 1739, in die zelfde maend: want uit de gemiddelde graden van Koude in Wintermaend 1756, is dezelve 32 graden geweest, en in 't jaer 1739 was die maer 40 graden: doch in Louwmaend van den ja-

(*) Wanneer dit Blad byna gedrukt was, ontvingen wy van een zeer naeuwkeurige en echte hand een zeer juist bericht van de meeste Doorbraken en Overstroomingen, met alle de Omstandigheden, die zekerheid hebben; opgemaekt uit de Berichten, die deswegen aen verscheide aenzienlyke Kollegien en voorname Personaedjen zyn toegekomen of op hunne order zyn opgenomen. By dit zeer keurig Geschrift is een uitnemende Kaert gevoegd, veel naeuwkeuriger dan ooit een Kaert van 't Nymeegsche Kwartier en 't omleggende Land 't licht zag; op welke Kaert de Doorbraken en Overstroomingen, met duidelyke onderscheidingen, aengewezen en afgebeeld zyn. Wy hopen in ons volgende Stukje het een en ander onzen Lezer mede te deelen.

'S LANDS ZEGEN EN ON-HEILEN.

jare 1740 was het doorgaens kouder, dan in Louwmaend van dit jaer 1757, zynde de gemiddelde graden van Koude van die maend in 't jaer 1740 geweest $24\frac{1}{2}$, en in dit jaer 1757 $29\frac{1}{4}$ graden. De felste graden van Koude, zyn in den jare 1740 geweest, op den 10 en 11 van Louwmaend, staende de Thermometer toen te Haerlem, 's avonds ten tien uuren, op 0 graden, en in Louwmaend van dit jaer 1757 hadden we de grootste Koude op den 7, 's morgens ten zeven en acht uuren, en op den 9, 's avonds ten tien uuren, staende op die tyden de Thermometer op 11 graden. Toen ter tyd vroor het in het Ye in vierentwintig uuren tyds in een versch gehakte byt., drie Rhynlandsche duimen Ys; doch in de Haerlemmer-Meer maer twee en een halve duim, welk verschil aan de meerdere Schuringen op de laetstgemelde plaetse schynt toegeschreven te moeten worden. De Binnewateren zyn zeer langen tyd onbevaerbaer geweest; hebbende de Trekschuiten tusschen Haerlem en Amsteldam, van den 11 van Wintermaend 1756, tot den 19 van Louwmaend ingesloten, stil gelegen, uitgenomen op den 22 en 23 van Wintermaend, op welke twee dagen zy gevaren hebben. Op den 5 dezer Sprokkelmaend begon het te dooijen, en den 15 kwam het eerste Vaertuig, na dat de Zuiderzee was losgeraekt, uit Texel te Amsteldam aen.

Droevig zyn ook de berichten, die men van de aenhoudende en op nieuw sterker woedende Veepest van vele kanten krygt. In GELDERLAND, te *Hattem* en daer omstreeks, was men wel sedert eenige jaren daer van vry gebleven, maer omtrent *Pannerden*, in 't Ryk en

Sche-

Schependom van *Nymegen*, in *het Amt van tusschen* *Maes en Wael*, te *Bommel* en in de *Bommelerwaerd*, rondsom *Arnhem*, en voornamelyk in de *Over-* en *Neder-Betuwe*, woedde de Sterfte zeer sterk; een Man had te *Elst*, in de Over-Betuwe, onlangs vyftig Beesten daer aen verloren, en maer zeer weinigen van die de Ziekte krygen, halen het 'er, in dit Gewest, door. In 't Graefschap Kuilenburg woedde de Ziekte ook sterk, en weinigen beterden van dezelve. In Holland, onder *Rynland* en naby *Leiden*, gelyk ook omtrent *Alkmaer*, als te *Heilo*, een Buurt by Uitgeest, te *Assum* en *Noorddorp*, een Buurt by Heemskerk, stierf het Vee droevig weg. Te *Vianen* en daer omtrent stierven 'er zeer velen, zoo dat 'er weinigen overbleven. In de *Beverwyk* was de Ziekte wederom op eene Stal gekomen. In het Sticht van Utrecht was zy op nieuws hier en daer ontstoken. In Zeeland had de Sterfte zich naby de Stad *Goes* wederom geopenbaert, en zy heerschte aen den eenen kant van het Eiland *Zuidbeveland* zeer sterk; in *'t Land van Axel* was zy ook op eene Stal gekomen en had daer tien Beesten weggesleept. 't Eiland *Schouwen* is ook niet geheel vry; doch in *Walcheren*, *Noordbeveland*, *Borzelen* en *Kadzand* was men thans vry van die Plage. In Vriesland had zich reeds sedert eenigen tyd dit Onheil insgelyks weder geopenbaert, en regeerde zoo sterk als ooit. Wegens Overyssel zeiden we, in ons vorige Stukje, dat deze Bezoeking te *Steenwyk*, in 't midden der laetste Slagtmaend, wederom was begonnen; en sedert dien tyd, tot den 22 dezer loopende Sprokkelmaend, waren 'er, in de gemelde Stad, honderdvyfenvyftig Beesten gestorven, en omtrent

's Lands Zegen en Onheilen.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN. veertig van de Ziekte gebeterd: achttien of twintig Stallen waren 'er, tot dien tyd toe, onbesmet gebleven; doch in 't Scholtamt van Steenwyk, te *Zuidveen* en te *Steenwykerwold*, stierven 'er zeer velen.

Om eindelyk deze Lyst van Droefheden met een gelukkiger woord te sluiten, kunnen we, volgens verhalen uit de Betuwe, Kennemerland, Gooiland, Walcheren, Zuidbeveland en Overyssel, berichten, dat in die Streken het Winterkoorn en allerlei Graen, niettegenstaende de strenge Vorst, zeer wel staet; en een gelukkiger Gewas belooft, dan men had durven hoopen.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

NYMEGEN. Den 22 van Louwmaend dezes jaers overleed hier de Wel Ed. Achtb. Heer Mr. *Koenraed Pieck*, Heer van Portengen, weleer Burgemeester dezer Stad, in den ouderdom van vierenzeventig jaren, zes maenden en veertien dagen. Een Heer, die langs alle trappen tot de hoogste Eeramten en Commissien is opgeklommen, en door zyne Schranderheid en Geleerdheid, zoo wel als zyne Ondervindinge, dezelven op 't loflykste bekleed heeft. Hy werd den 8 van Hooimaend geboren, in het jaer 1682. Zyn Vader was de Wel Ed. Gestr. Heer Willem Pieck, Amtman, Richter en Dykgraef van Batenburg, en zyne Moeder Vrouwe Naletta van der Voort, wier Grootvader Burgemeester te Nymegen was geweest en vele aenzienlyke Commissien bekleed had. In den jare 1704, den 12 van Hooimaend, werd de Heer Koenraed Pieck tot Doctor der beide Rechten te Leiden gepromoveerd, waer hy, met ongemeenen lof,

lof, onder de Professoren Vitriarius, Noodt en Perizonius gestudeert had. Den 19 van Lentemaend des jaers 1707 werd hy tot Gemeensman, en den 1 van Hooimaend 1713 tot Schepen en Raed dezer Stad verkoren; wanneer hy de Praktyk als Advokaet, die hy tot dien tyd toe geoeffent had, vaerwel zeide. In den jare 1720 bekleedde hy voor de eerstemael het Burgemeesteramt, welk Eeramt door zyne Wel Ed. vervolgens van drie jaren tot drie jaren, op zyne beurt, bekleed werd tot in den jare 1748. In Grasmaend des jaers 1741 werd hy aengesteld tot Land-Schryver van het Amt van tusschen Maes en Wael, welke Waerdigheid hy, in 't jaer 1743, op zynen Schoonzoon, Mr. Willem Rappard, resigneerde. Daerenboven heeft deés Heer ook zeer aenzienlyke Commissien in de Regering dezer Provintie bekleed, zynde verscheide malen als Lid der Gedeputeerde Staten van de Staten dezes Kwartiers gecommitteerd geweest, gelyk zyn Ed., den 11 van Louwmaend des jaers 1747, ook gecommitteerd werd om, wegens deze Provintie, zitting te nemen ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, met den 1 van Bloeimaend des jaers 1750; 't welk zyne Ed echter niet gebeuren mogt, alzoo op den 18 der Oegstmaend des jaers 1748 een geheele nieuwe Magistraet kwam. Sedert dien tyd leefde Mr. Koenraed Piek amteloos, wydende zyne overige dagen aen de Letteroeffeningen en Geleerdheid toe, gelyk groote Mannen plegen, wanneer het Gemeenebest zich aen hen, of zy zich der Regeringe van het zelve onttrokken. 't Was niet te verwonderen, dat hy zyne amteloze dagen dus fleet, dewyl hy niet alleen een groot Rechtsgeleerde was, maer ook in 't byzonder eene zeer grondige kennis had van de Vryheden en Voorrechten des Lands. Zyne kundigheid in beide deze Wetenschappen bleek alleszins in het bedienen zyner Waerdigheden. Hy was een groot Voorstander der Gerechtigheid, uit welken hoofde hy ook de Liefde en Achting der Burgerye had verkre-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

kregen; en een Toevlugt voor die genen, die door List of Overmagt onderdrukt werden, waer voor hy zich, zonder aenzien van Personen, rustig in de bres stelde. Gelyk hy omtrent byzondere Personen de Gerechtigheid handhaefde, zoo gebruikte hy ook zyne kennis ter Verdedigingе van de Vryheden en Voorrechten des Lands, welken hy altoos heeft trachten voor te staen, zoo lang het in zyn vermogen was. De Heer Koenraed Pieck heeft in Huwelyk gehad Vrouwe *Johanna Margareta Vonck*, thans zyne Weduwe, Zuster van den Wel Ed. Heere .... Vonk, die in zyn leven Landschryver was van den Lande van Kuik, en wiens Zoon, Mr. Cornelis Walraven Vonk, onlangs als Richter, Burgemeester, Schepen en Raed van deze Stad, en als Gecommitteerden onder de Heeren Gedeputeerde Staten van dit Kwartier, zyne demissie heeft genomen. Uit het Huwelyk van den Heere Mr. Koenraed Pieck met Mevrouwe Vonk zyn geboren Mr. *Willem Pieck*, die in 't jaer 1747 is gestorven, en als Sekretaris van deze Stad, van den jare 1743 tot op dien tyd, had gefungeert; *Naletta Pieck*, getrouwd met den bovengemelden Heere Mr. Willem Rappard; Mr. *Henrik Pieck*, tot in het jaer 1748 Grootmajor dezer Stad, en Mr. *Walraven Pieck*; welke twee laetstgenoemde Heeren voor de Gerechten van deze Stad als Advokaten practiseren.

ZUTPHEN. Den 10 der vorige Louwmaend overleed hier de Heer Mr. *Tobias Gutberleth Plegher*, Stadhouder van het Scholtamt van Zutphen, Provisor van het Oude en Nieuwe Gasthuis, en Kerkmeester van de Groote Kerke alhier.

Op den 12 van die zelfde maend stierf hier ook de Heer Mr. .... *Hoppenbrouwer*, Gerichtschryver des Scholtamts van Zutphen, en Provisor van het Burgerweeshuis dezer Stad.

ARNHEM. Op den gewoonlyken Keurdag ter verkiezinge van Burgemeesteren dezer Stad, den 25 der nu afgeloopen Louwmaend, zyn door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, aenge-

gesteld tot Burgemeesteren de Heeren Schepenen Mr. J. T. van Eck en Mr. H. H. Otters.

Ook heeft de zelfde Vrouw Gouvernante, ter vervullinge van de vacante Gemeensmansplaetsen, tot Gemeenslieden aengestelt de Heeren *Frans de Greve* en *Christoffel Beumer*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Hattem 's Nachts tusschen den 24 en 25 van de laetste Louwmaend is hier, in den ouderdom van ruim eenentachtig jaren, overleden de Wel Ed. Achtb. Heer *Lubbertus van der Vaerst*, Oud-Burgemeester van deze Stad, zynde geweest sedert den jare 1731 Lid van het Collegie van Heeren Schepenen en Raden alhier.

Kuilenborg. Den 24 van die zelfde Louwmaend overleed hier zeer onverwacht de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Hendrik Peter Wynen*, Hofraed in den Hove van Justitie alhier.

's Gravenhage. Den 8 van deze loopende Sprokkelmaend is in deze Hofplaetse, in den ouderdom van zevenenvyftig jaren en vyf maenden, overleden de Wel Ed. Gestrenge Heer Mr. *Adriaen van der Straten*, die van den jare 1742 tot 1749 Raed en Pensionaris was der Stad Leiden, en in het laetstgemelde jaer, door de Heeren Staten van deze Provintie, aengesteld werd als derzelver tweeden Sekretaris; in welke kwaliteit zyne Wel Ed., als Sekretaris der Heeren Gecommitteerde Raden in het Zuiderkwartier, tot op zyn dood heeft gefungeert. Deszelfs Lyk is van hier naer Leiden gevoert en aldaer in het Familiegraf bygezet.

Amsterdam. Den 28 der nu afgeloopen Louwmaend is, door de Heeren Raden van deze Stad, in plaetse van den overleden Heere Jakob van Stryen, tot Lid van dit Ed. Achtb. Collegie verkozen de Wel Ed. Heer Mr. *Cornelis Deutz van Assendelft*, Vryheer van Assendelft en Assumburg, Heer van Heemskerk enz., die in den jare 1753 verkozen werd tot Commissaris over de Huwelyks-Zaken, en sedert tot nu toe in dat Collegie jaerlyks zitting heeft gehad.

Wyders hebben de zelfde Heeren Raden, ten

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

dien dage, den Ed. Achtb. Heer Mr. *Gerard Kuisten van Hoezen*, Oud-Schepen en Raed alhier, gecommitteert om, met het begin der eerstkomende Bloeimaend, op de tourbeurt van deze Stad, wegens de Provintie Holland, zitting te nemen in den Raed van State der Vereenigde Nederlanden, voor de eerstvolgende drie jaren.

Op den eersten van deze Sprokkelmaend, gewoonen dag der Veranderinge van de Regeringe dezer Stad, hebben de meergemelde Heeren Raden tot Burgemeesters verkozen de Wel Ed. Gr. Achtb. Heeren Mr. PIETER RENDORP, Heer van Marquette enz., WILLEM GIDEON DEUTZ en JAN KALKOEN, welken uit de afgaende Heeren als Oud-Burgemeester gekozen hebben den Heere Mr. EGBERT DE VRY TEMMINK. Wyders heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, uit de Nominatie, ter verkiezinge van Schepenen, den 28 der nu afgeloopen Louwmaend overgeleverd, verkoren de Wel Ed. Achtb. Heeren Mr. *Gerard Nikolaes Hasselaer*, * *Dirk Farret*, * *Dirk Alewyn*, * *Hendrik de Wakker van Zon*, * Mr. *Jacob Elias Aernoutsz*, * Mr. *Lieve Geelvink*, en * Mr *Willem Ferdinand Mogge van Haemstede* (*), zynde, den volgenden dag, uit de Heeren, die in het voorleden jaer geregeert hebben, tot President verkoren de Ed Achtb. Heer *Francois Lestevenon*, en tot Vice-President de Ed. Achtb. Heer Mr. *Abraham del Court*, Heer van Krimpen op de Lek enz.; uit welken tot Schepenen Commissarissen over des Gemeenen Lands Middelen aengesteld zyn de bovengemelde Heeren *Alewyn*, *Mogge van Haemstede*, *van Zon*, *Farret*, *Geelvink* en *Elias*.

Ten laerstgemelden dage, overleed alhier de Wel Ed. Heer *Philips van der Ghiessen*, Heer van Schotervlieland, Hoofd Participant in de Geoctroieerde Oost-Indische Compagnie by de Kamer Amsteldam,

(*) De Heeren, voor wier namen een * staet, zyn allen thans voor de eerste reize tot het bekleeden van deze waerdigheid verkoren.

dam, en Directeur van de Kolonie de Berbice, die niet alleen, van den jare 1717 tot op zynen dood, met veel lof gefungeert heeft als Regent van het Burger Weeshuis alhier; maer daerenboven, van den 31 der Hooimaend des jaers 1749 tot op den dood van zyne doorl. Hoogheid, Prins Willem den IV, hoogl. ged, bekleed is geweest met de waerdigheid van dien Vorst te representeren als Opperbestierer en Gouverneur van de geheele Oost-Ind. Comp., in de Vergadering van derzelver Heeren Bewindhebberen.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

De Heeren Bewindhebbers van de gemelde Compagnie ter Kamer alhier, de Hoofd-Participanten verzocht hebbende om, op den 8 van deze Sprokkelmaend, op het Oost-Indisch Huis te verschynen, tot het benoemen van een drietal gequalificeerde Personen, zynde Hoofd-Participanten, ten einde daer uit te vervullen de Bewindhebbers plaets, door het overlyden van wylen den Heere Mr. Jan Wolthers opengevallen; zoo hebben dezelven, ten dien dage, met de Hoofd-Participanten, eene Nominatie van drie Heeren gemaekt, en dezelve aen de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesteren van deze Stad gepresenteert, welken daer uit, op dien zelfden dag, tot Bewindhebber hebben gekozen den Wel Ed. Heer *Jacob van Ghesel*, Sekretaris van den Levantschen Handel alhier; wiens plaets, den 9 van deze Sprokkelmaend, weder vervuld is door de aenstellinge van den Heere Mr. *Jan Jacob van Holst*, tot Sekretaris van den Levantschen Handel.

By het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit, alhier, zyn, in deze Sprokkelmaend, vyf Oorlogschepen begeven, te weten aen den Schoutbynacht *Joost Sels*, en den Kapitein *Willem Theodoor Huigens*, ieder een Schip van 60 Stukken; aen de Kapiteinen *Andries Hartsink* en *Frans Wys*, ieder een van 50 Stukken, en aen den Kapitein *Kornelis Christiaen Alexander Trenchin*, een van 40 Stukken.

WEESP. Volgens jaerlyksche gewoonte is hier, op den 2 van deze Sprokkelmaend, de Regering

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

veranderd, en zyn toen tot Burgemeesteren dezer Stad aengesteld de Ed. Achtb Heeren ABRAHAM DARREST, tot Oud-Burgemeester, FRANS KRAMER, en KORNELIS VAN MARKEN NIKOLAESZ.; tot Schepenen de Ed. Achtb. Heeren *Servaes van Engelen*, *Anthony van Marken*, *Jacobus Emaus*, *Teunis van Wyk*, *Adriaen Okhuizen*, *Arnoldus Jonas*, en *Willem van Dyk*. Uit welke laetstgenoemde Heeren door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot Schepenen-Commissarissen over des Gemeenen Lands Middelen benoemd zyn de Heeren *Emaus*, *Okhuizen* en *Jonas*.

Wyders is tot Raed in de Vroedschap alhier verkoren en aengesteld de Heer *Willem Kampert*, Schepen dezer Stad.

VIANEN. Den 1. van de nu afgeloopen Louwmaend, zyn door de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden in het Zuider-Kwartier, met kennis en approbatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, aengesteld tot Stads-Burgemeester alhier, de Ed. Achtb. Heer JACOB KAMBIER, en tot Schepen-Burgemeester de Ed. Achtb. Heer GERARD VAN DER HOEVEN; tot Schepenen de Heeren Mr. *Melchior Gerard van Rietveld*, Mr. *Everard van Dierme*, *Daniel van Westerveld*, *Hermanus Kroessen* en *Joannes Didericus Ramot*.

ENKHUIZEN. In plaetse van wylen den Heere Francois Croes van Lycohton is, in 't laetst van deze Sprokkelmaend, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot Raed in de Vroedschap van deze Stad verkozen de Heer *Pieter Som*, Oud-Schepen alhier.

MIDDELBURG. Den 22 van de nu afgeloopen Louwmaend, hebben de Heeren van den Magistraet dezer Stad, tot Bewindhebber der West-Indische Compagnie, ter Kamere van Zeeland, in deze Stad vergaderende, verkozen den Heer Mr. *Johan Louis Gerlagh*, in plaetse van wylen den Heere Henricus Johan Gerlagh; hebbende zyn Ed. op den 24 der zelve maend in de gemelde Kamer sessie genomen.

ZIE-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ZIERIKZEE. In het laetst des voorleden jaers is door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, uit eene overgeleverde Nominatie, tot Raed in de Vroedschap van deze Stad, in plaetse van den overleden Heere Mogge, verkoren de Heer Mr. *Jan Kornelis van den Broek*, regerend Schepen.

Den 26 der laetste Wintermaend zyn, door het Ed Gr. Achtb. Collegie van Burgemeester en Schepenen, voor het aenstaende jaer verkozen de Wel Ed. Gestr Heeren Mr. JOHAN BORYE tot Heer Burgemeester, en Dr. JACOB DE WITTE, Heer van Elkerzee, Bruinisse en Botland, tot Gemeente-Burgemeester.

Daegs daer aen volgenden, den 27 van die Wintermaend, zyn, door den Ed. Achtb. Raed dezer Stad, verkozen, tot Thesaurieren, de Heeren Mr. *Antony van Alphen* en Mr. *Iman Cau*; tot Heemraden, de Heeren *J. van Langenhove*, *W. Aitema*, *Bar. van der Os*, *J. F. Nebbens*, Mr. *Ant. Im. Massis*, *Pieter Spanjaert* en *Willem de Jonge*; tot Weesmeesteren, de Heeren Mr. *Iman Cau*, President, *Isaak van Duyn*, *Jacobus van Ysselstein*, *Jacobus van der Boor* en *J. van den Houte*; en tot Landrechters, de Heeren Mr. *Bonifacius de Jonge van Kampens-Nieuwland*, President, Mr. *Marcus Imanse*, *Marinus Bonifacius de Jonge* en *Reinout Mane*.

THOLEN. Den 7 der nu afgeloopen Louwmaend is, door de Heeren van den Magistraet alhier, tot Bewindhebber der West-Indische Compagnie, ter Kamer van Zeeland, te Middelburg vergaderende, verkoren de Heer Mr. *Dionisius Pieter Rexstoot*, Zoon van den in het voorleden jaer overleden Heere Raedpensionaris Rexstoot; in de plaetse van wylen den Heer Johan Anthony Radæus; en heeft zyne Ed., op den 24 van die maend, in de gemelde Kamer sessie genomen.

VLISSINGEN. De Heer Kapitein *Jan Stavorinus*, voerende het Schip *Vere*, is, den 27 der laetste Wintermaend, op zyne Kruistogt in de Midde-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

delandſche Zee, van Marſeille naer Alikanten varende, overleden, en in de laetſtgenoemde Stad begraven. Hy was van den laegſten trap in 's Lands dienſt ter Zee tot dien van Kapitein opgeklommen. In den jare 1747 kommandeerde hy een Uitlegger op de Zeeuwſche Stroomen; en liet zich met zyn Volk toen in het beleg van Bergen op den Zoom tot Kanonnier tegens de Franſchen gebruiken; in welke belegerde Stad hy zich dapperlyk kweet. Den 5 van Hooimaend des jongſten jaers 1756 ſtak hy van Vliſſingen in Zee met het Oorlogſchip Vere, voerende 50 Stukken en 350 Mannen; hebbende een groot Convoi onder zyn Vlag, om het zelve naer de Straet te geleiden. Zyn eenige Zoon was een der Luitenanten op het Schip. Doch het Bevel over 't zelve werd, na zyn dood, door den Heere Adriaen van der Kam, oudſten Luitenant op dit Schip, aenvaerd; zynde deze de zelfde, die door de Algerynen met zyn Schip genomen, en uit derzelver handen daer na weder verloſt werd (*).

AMERSFOORT. Hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, heeft, met het begin dezes jaers, den Heer *Anthony Methorſt*, voor den tyd van twee jaren, aengeſteld tot Kameraer en Theſaurier dezer Stad; in plaetſe van den Heere Karel Gabry, die zyne demiſſie van die kwaliteit, om zyne hooge jaren, verzogt en bekomen heeft.

Den 8 der laetſte Louwmaend overleed hier de Heer *Gerard van Wiſſelingh*, Raed en Weesmeeſter dezer Stad, mitsgaders Gecommitteerde tot den ontvangſt der Generale Middelen; in wiens plaetſe, door meergemelde Vrouwe Gouvernante, tot Raed in de Vroedſchap aengeſteld is de Heer *Kornelis van Deventer*, en tot Weesmeeſter, de Heer *Anthony van Brinkeſtein*; zynde door de Heeren van de Vroedſchap tot den Ontvangſt der Generale Middelen benoemd de Heer *Hendrik van Goudoever*, die voor de Ed. Mog. Heeren Sta-

(*) Zie ons IX. Deel [1755], bladz. 1101—1111.

Staten dezer Provintie in de gemelde kwaliteit den Eed heeft afgelegt.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

RHENEN. Den 21 van deze Sprokkelmaend is, uit eene overgeleverde Nominatie, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, de Regering van deze Stad veranderd, zynde tot Hoofd-Officier gecontinueerd de Wel Ed. Gestr. Heer *Hendrik Smitsaert*; en tot Burgemeesteren aengesteld de Ed. Gr. Achtb. Heeren HENDRIK MENSO en JAN ADRIAEN VAN DEVENTER; tot Schepenen, de Ed. Achtb. Heeren *Gerrit Lyster*, *Gerrit de Bruin*, *Adrianus Rogbair*, *Gerrit Zandbrink*, *Dirk Willem van Brienen*, Heer van Levendael, *Allardus de Vrind* en *Hendrik van Noort*; en tot Raed in de Vroedschap, de Heer *Jacobus Zandbrink*.

Met het begin dezes jaers de Regering der Steden in de Provintie VRIESLAND gewoonlyk veranderende, zyn, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, uit overgezonden Nominatien, met den 1 der nu afgeloopen Louwmaend, aengesteld te

LEEUWARDEN, tot Burgemeester, de Heer JACOB BOURBOOM, tot Schepen, *D. T. Smedingh*, en tot Bouwmeester, *G. Herfst*.

FRANEKER, tot Burgemeesters, de Heeren HABING BUVERITIUS en GERRIT LANTINGA.

SNEEK, tot Burgemeester, de Heer JOANNES FEIKENS, tot Schepen, Dr. *Joannes van Hazenbroek*, en tot Bouwmeester, *W. Fegter*.

DOKKUM, tot Burgemeesters, de Heeren FOLKERT RYPPERDA en ANTONIUS PIVE.

HARLINGEN, tot Burgemeesters, de Heeren LAMBERT HAUKEMA en KLAES VAN DER BRUG, tot gezworen Gemeenslieden, de afgaende Burgemeesters *Hendrik Schaef* en *Johan Daniel Toussaint*.

SLOOTEN, tot Burgemeester, HENDRIK BEEKMAN.

WORKUM, tot Burgemeesters, de Heeren JAKOB ROODENBURG en HETTE EELKES ALTENA.

HEN-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

HINDELOOPEN, tot Burgemeester, THYMON THOMASZ.

DOKKUM. Den 19 van deze Louwmaend overleed hier de Ed. Achtb Heer *Douwe Ruimsadelaer*, in den ouderdom van ruim zestig jaren. Zyn Ed. was, sedert het jaer 1724, Lid van de Vroedschap dezer Stad geweest, en had, in 't vorige jaer 1756, voor de vierde reis het Burgemeesteramt bekleed.

DEVENTER. Den 5 van deze Sprokkelmaend is hier overleden de Heer *Andreas Arentzen*, Lid der Gezworen Gemeente alhier, en tweede Stads Medicinæ Doctor.

KAMPEN. Met het begin van Slagtmaend des vorigen jaers, heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, de Heeren *D. Stennekes* en Dr. *H. Eekbout*, voor de tyd van anderhalf jaer gecontinueerd, den eerstgemelden in de Binnenlandsche Deputatie, en den laetstgemelden ter Vergaderinge van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael.

Den 6 van de nu afgeloopen Louwmaend, gewoonen dag ter veranderinge van de Regeringe dezer Stad, zyn, met goedkeuringe van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, alle de Heeren, die in 't vorige jaer geregeert hebben, gecontinueert. Dus bestaet de Regering dezer Stad uit de Wel Ed. Hoog Achtb. Heeren *Quirinus Ekkelboom*, *Berent van Marle*, *Guilliam Bruinier*, Mr. *Luier Egbert Daendels*, *Assuerus Bannier*, *Nikolaes Kroff*, *Derk Stennekes*, *Rutger Roldanus*, Mr. *Pieter Everhard Sabé*, *Reinder Willem van Hemert*, Mr. *Herman Jan Roelink*, Mr. *Abraham Vestrinck*, Mr. *Albertus Stephanus Greven* en Dr. *Henrik Eekbout*.

ZWOL. Den 25 der laetste Louwmaend, ordinaris Keurdag ter Verkiezinge van Schepenen en Raden alhier, hebben de Heeren Keurgenooten geene verandering gemaekt, maer de zelfde Heeren, die 't vorige jaer geregeert hebben, op nieuws weder ingekozen; en deze Keure, aen hare Konink-

ninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, gezonden zynde, is door dezelve ook geapprobeerd; zoo dat de Regering dezer Stad bestaet uit de zelfde Heeren, die wy te voren opgegeven hebben (*).

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS ENZ.

HASSELT. Op Zondag, na Paulus Bekeering, zynde thans den 30 der laetste Louwmaend, is door de daer toe gerechtigde Keurmeesteren de Verkiezing gedaen van Burgemeesteren voor het eerstvolgende jaer; doch deze aen hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, gezonden zynde, is dezelve, den 28 van deze Sprokkelmaend, eenigszins veranderd te rug gekomen; hebbende hare Hoogheid aengesteld de Heeren KASPER MEEUWSEN en ANDRIES FLAMMAN, als Kameraers, *Rutger van Goor* en *Joannes de Vries*, als Schepenen, *P. Heisman*, *Gerrit Ridderinkhof*, *Hendrik Koeberg* en *Hendrik Ridderinkhof*, als Raden (†).

STEENWYK. De jaerlyksche Verkiezing van Burgemeesteren, Schepenen en Raden dezer Stad, is hier, ook volgens gewoonte, op den bovengemelden Zondag na Paulus Bekeering geschied, en zyn verkoren de Heeren ARNOLD VEDDER, VOLKERT TER SWEGE, als Bouwmeester, *Gerbrand Vogelzang*, als Thesaurier, *Arent van Ruinen*, Dr. *Stephanus de Bok* en *Meinard Tuttel.* Deze Verkiezing vervolgens aen hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, gezonden en door dezelve goedgekeurd zynde, is daer van, op den 15 van deze Sprokkelmaend, de publicatie gedaen.

Op den 21 van Sprokkelmaend is mede door den Magistraet dezer Stad Verkiezing van Gemeensliedén gedaen, en zyn daerop alle de Leden, welken in den voorleden jare gedient hebben, weder ver-

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 196.

(†) De Keurmeesters hadden verkoren P. HEISMAN en K. MEEUWSEN, als Kameraers, *H. Koeberg* en *Jannes de Vries*, als Schepenen, G. *Bode*, *E. Lakke*, *D. van Echten* en *H. Kuilenborg*, als Raden, en dus *A. Flamman*, als gewezen Kameraer en *R. van Goor* als Schepen gepasseert.

Verandering onder de hooge en lage Amtenaars, enz.

verkoren; 't welk aen hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, ter goedkeuringe, door eene Missive, op den 22 dezer zelfde maend, is bericht.

Groningen. Den 28 der laetste Wintermaend overleed alhier de hoogwelgeboren Heer O. *J. Alberda*, Gecommitteerde wegens deze Provintie in het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam. Zyne Wel Ed. bereikte den ouderdom van ruim zevenenveertig jaren, en was sedert ruim drie weken door alle deszelfs Leden aengetast geworden van hooggaende pynen van vliegende Jicht; doch had weinige dagen voor zyn dood merkelyk soulaes in dat ongemak ondervonden, en stierf derhalven zeer onverwacht. Hy was een Zoon van wylen den Heere Onno Tamminga van Alberda, Heer van Nyenstein, in de Ommelanden, en voor ruim zestien jaren getrouwd met Mevrouw A. M. Hora, Dochter van wylen den Raedsheere Hora, welke thans Weduwe is met vier Kinderen, uit dezen Echt verwekt.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 21 February.

			by de Z. Zak.
Tarw. O. Wit. Zeeuwſ.	19	a 22	ʃʃ
—— Nieuwe dito	20	a 24	ʃʃ
—— Blaeuwe dito	19	a 21	ʃʃ
—— Zomer dito.	15	a 20	ʃʃ
Rogge. Zeeuwſche	17	a 18½	ʃʃ
Erten Graeuwe.	26	a 30	ʃʃ
—— Blaeuwe	20	a 25	ʃʃ
—— Witte.	16	a 18	ʃʃ
Witteboon. Schouwſ,	15	a 20	ʃʃ
			by 't Last.
Boekweit Vl. op 154 ℔		a 20	£
Garst Zeeuwſ. Wint.	21¾	a 22¾	£
—— Zomer	18¼	a 20	£

Rotterdam, den 21 February.

Haver Zeeuwſ.	11	a 12¾	£
Koolzaed Zeeuwſ. enz.	28	a 30	£
Paerdenboonen.	18	a 20	£
			by de Steen.
Vlas. Allerbest.	33	a 35	ſt.
—— Best.	30	a 31	ſt.
—— Middelſ.	26	a 27	ſt.
—— Gemeen.	24	a 25	ſt.
—— Slecht	21	a 23	ſt.

Leiden, den February.

		by 't Vierend.
Boter.	ƒ 22	a 23:-

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend JANUARY, 1757.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren.
	30. 1	35	NO 2	Geh.bet.mist				
1	30.	40	NtO 1	Zeer betrok.		28		
	30.	34	NO 6	———				
	30.	28	O 6	Helder				
2	29.11	30	——— 8	———		10 ♊	☍ ♀ 6	
	- 11	24	——— 9	———				
	- 10½	24	——— 8	———				
3	- 11	28	——— 6	———		21		VP
	30.	24	——— 6	———				
	- ½	26	——— 4	Geheel betr.				
4	- ½	32	——— 6	———		3 ♋	☍ ♂ 5	
	- 1½	24	——— 4	Helder			☍ ☿ 18	
	- 2	26	——— 4	Geheel betr.				
5	- 2	28	——— 6	Helder		15	☍ ☉ 1	☌ ☉ ☿ 5
	- 4	23	——— 4	———				
	- 4	27	——— 6	Geheel betr				
6	- 4	30	——— 6	Helder		27		
	- 5	21	——— 8	———				
	- 4	15	——— 6	———				
7	- 3¾	19	——— 6	———		9 ♌	☍ ♄ 1	
	- 3	14	——— 6	———				
	- 2	11	——— 4	———				
8	- 1¼	14	——— 4	———		21		
	30.	12	——— 2	———				
	29.11	14	——— 2	Geheel betr.				
9	- 11	17	——— 3	Zeer betrok.		3 ♍		
	- 11	11	——— 3	Geheel betr.				
	- 9½	15	——— 4	———				
10	- 9	21	ZO 5	———		15		
	- 7½	23	——— 4	———				
	- 6	24	——— 4	———				
11	- 5½	24	——— 4	———		28		☊ 4
	- 5	28	——— 4	———				
	- 5½	29	OtZ 2	———				
12	- 6	32	ZO 2	———		11 ♎	□ 23	
	- 5	29	——— 4	———				
	- 3	26	——— 4	———				
13	- 1½	30	——— 4	Betrokken		24		
	- 1	29	OtZ 4	Geheel betr.				
	- 1	33	ZO 4	———				
14	- 1	36	——— 4	———		8 ♏	☌ ♃ 8	
	- 1	33	——— 4	———				
	- 2½	36	——— 4	———				
15	- 3½	37	——— 3	———		22		
	- 5½	33	NO 2	———				
	- 6	32	——— 1	———				
16	- 6¾	35	——— 1	———		6 ♐		
	- 8½	31	N 2	Helder				

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen en Plan. gr.	uuren	uuren
	29. 9	29	ZW 2	Geheel betr.				
17	- 9	33	—— 2	Omtr. helder		21	☌ ♀ 22	
	- 8	24	ZO 4	Helder				
	- 7	23	—— 4	——				
18	- 6½	30	—— 4	Geb. betrok.		6 ♑	☌ ♂ 20	NP
	- 6½	31	—— 4	——				
	- 4½	34	ZtW 8	——				
19	- 3	36	ZW 10	——		21	☌ ☉ 17	
	- 3½	36	W 10	Reg. helder	1			
	- 3½	38	WtZ 8	Geheel betr.				☌ ♄ ☿ 21
20	- 3	40	W 8	——		6 ♒	☌ ☿ 7	
	- 4	37	WtN 10	——			☌ ♄ 10	
	- 6½	34	—— 8	Helder				
21	- 6½	38	W 6	Geheel betr.		21		
	- 3½	33	ZO 4	Zeer betrok.				
	- 1	32	NO 6	——				
22	- 3½	33	NW 4	Helder		5 ♓		
	- 3½	32	—— 4	——				
	- 7½	28	ZW 4	Geheel betr.				
23	- 7	36	—— 6	——		20		
	- 4	32	—— 6	——				
	- 4	32	NtW 4	Omtr. hel. sn.	1			
24	- 4½	37	WtN 4	Omtr. helder		3 ♈		☊ 10
	- 4	29	—— 4	Sneeuw held.	1			
	- 10	34	W 8	Zeer bet. reg.	2			
25	- 9	38	ZW 4	——		17		
	- 9	34	—— 4	Reg. zeerbet.	½			
	- 6½	37	—— 8	Zeer bet. reg.	1½			
26	- 8	36	WtN 10	Zeer betrok.		29	□ 16	
	- 10½	31	W 2	Helder				
	28. 11½	34	ZW 2	Omtr. helder				
27	29.	35	—— 2	Geheel betr.		12 ♉	☍ ♃ 6	
	29. 1	33	—— 4	——				
	- 2¾	33	W 2	Helder				
28	- 4	35	ZW 4	Zeer betrok.		24		
	- 3½	35	ZO 4	——				
	- 2¾	33	OtZ 4	Zeer betr. sn.				
29	- 2	37	NNW 2	——		6 ♊		
	- 4	33	W 2	——				
	- 6	33	—— 2	Geheel betr.				
30	- 7	36	—— 2	——		18		
	- 9	31	NW 2	——				
	- 10	17	—— 2	Helder				
31	- 11	28	WtN 2	Omtr. helder		0 ♋	☍ ♀ 9	☌ ☉ ♄ 4
	30.	19	ZO 2	——				

Gemiddelde { Barrometer 29 D. 7½ Lyn
Gemiddelde { Thermometer 29½ Gr.
't Gevallen Water 7 Lyn.
't Uitgewaessemde wegens Vorst onzeker.
Dagelyksche kragt der Wind 4½

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

MAERT.

MDCCLVII.

GELDERLAND.

ZUTPHEN.

DEn 7 van deze Lentemaend is, by den Magistraet dezer Stad *tegen het verspreiden van Eerroovende Geschriften*, dat sedert eenigen tyd alhier gepractiseerd is, eene Publicatie gedaen van den volgenden inhoud: ZUTPHEN.

BUrgemeesters, Schepenen en Raed der Stad Zutphen, niet zonder de uiterste indignatie, en met geen minder misnoegen, in ervaring gekomen zynde hoe dat, sedert een geruimen tyd herwaert, zeer vele boosaerdige, vuile en schandelyke Lasterschriften, by forme van Brieven en zoogenaemde Zamenspraken, alom ter dezer Stede, zyn gespargeerd en gedissemineerd geworden, tot een eclatante en grove prostitutie van verscheide notabele Familien, zoo binnen als buiten deze Stad, welken daer by, op een zeer atroce en teffens ongehoorde wyze, in hare eer en reputatie aengetast, getraduceerd en gecalumnieerd worden; in zoo verre ook, dat zulks niet alleen is en nog word gepractiseerd, door die Geschriften, op allerhande sinistre en ongepermitteerde manieren, te steken en te werpen onder de Deuren, in derzelver Sleutelgaten, Kelders en diergelyke, *Publicatie tegen het verspreiden van Eerroovende Geschriften.*

ZUTPHEN.

Publicatie tegen het verspreiden van Eerroovende Geschriften.

om daer door de goede Burgers en Ingezetenen als met geweld in hunne Huizen en Wooningen te molesteren en daer in dagelyks te ontrusten; maer ook door dezelven op de publieke Posten en Vrachtwagens af te zenden, en, wat meer is, in de Zakjes der Collecten van de Nederduitsche en Walsche Gemeenten te doen komen, strekkende tot stooringe der gemeene Ruste, en inzonderheid mede tot een opzettelyke vilipendie der Justitie; welke laetste daer aen ten hoogsten gelegen is, dat dusdane goddelooze en detestabele behandelingen ontdekt en de fabriekeurs, zoo wel als de disseminateurs en fauteurs, daer van, als openbare Eerdieven en Lasteraers, anderen ten exempel, naer verdiensten gestraft worden. ZOO IS 'T, dat Burgemeesters, Schepenen en Raed, welgemeld, by deze, tot een spoedige ontdekkinge van dien, belooven een Præmie van tweeduizend Guldens, te betalen aen den genen, die de dichters, instellers en fauteurs van voorsz. fameuse Brieven, Zamenspraken en Geschriften, of eenigen van hun zal weten aen te wyzen, zoodanig dat daer van naer rechten zullen kunnen overtuigd worden; onder belofte mede van Impuniteit aen die genen, welken zich tot derzelver overbrenging of bestelling mogten hebben laten gebruiken, en dienvolgende daer door eenigszins, als medepligtigen, zouden kunnen geconsidereerd worden; zullende des Aenbrengers naem, des begerende, gesecreteerd worden. Lastende en gebiedende, eindelyk en daerenboven, aen allen Burgeren en Inwooneren, en wyders aen een ieder, wien zulks aengaen mogte, dat zich van het dichten en verspreiden van deze en in 't generael van allerhande Paskwillante en Eerroovende Geschriften en Libellen, tot blaem en nadeel van hunnen Evennaesten, zullen hebben te onthouden en zich voor zulks zorgvuldiglyk te wachten, met serieuse waerschouwinge dat daer tegens met alle nadruk en rigeur, zonder de minste conniventie, zal voorzien en geprocedeerd worden; ten welken einde deze, tot een ieders na-

richt,

richt, ter gewooner plaetse, zal gepubliceerd en geaffigeerd worden naer behooren. Enz. ZUTPHEN.

H O L L A N D.

's GRAVENHAGE.

DE Ed. Gr. Mog. Heeren Staten van Holland en Westvriesland hebben, den 25 der laetste Louwmaend, een *Plakaet* doen afkondigen ter *handhavinge van de Twynderyen en Twynneeringe;* waerin dezelven dus spreken; 's GRAVENHAGE.

DOen te weten; dat, gelyk de Twynneering binnen deze Provintie al in vroeger tyden is aengezien geweest als een Hoofd Fabriek en Negotie, waer uit vele Ingezetenen konden bekomen een goed bestaen, en waer door veel Volk konde geraken aen werk, dan ook al, by Plakaet van den 20 January 1680, op dezelve Fabriek zyn gesteld salutaire orders, en daer by, inzonderheid, getracht te voorzien tegens alle onderkruipingen in den voorsz. Handel, welken voornamelyk alstoen bereids werden bevonden te geschieden door het namaken en contrefeiten van de Merken en Stempelen van de respective Gildebroederen, waer op dezelven gewoon en in possessie waren derzelver Garens alomme buiten 's Lands te debiteren en te verzenden. *Plakaet wegens de Twynderyen en Twynneeringe.*

En, nademael Ons een en andermael vertoond is dat baetzuchtige en kwaedwillige Menschen zich van verscheide middelen en pretexten bedienen, om de voorsz. Onze salutaire orders te verydelen, en het voorsz. bestaen nergens anders toe kan strekken, dan om de voorsz. Twynneering hier te Lande meer en meer te ruïneren en naer andere Landen te diverteren en over te brengen.

ZOO IS 'T, dat Wy, daer tegens nader willende voorzien, by renovatie en ampliatie van Ons

'S GRAVENHAGE.

Plakaet wegens de Twynderyen en Twynneering.

voorsz. Plakaet, goedgevonden hebben te statueren, zoo als gestatueerd word by dezen; Dat niemand, wie hy ook zy, de Merken en Stempels van de respective Twynhandelaren, waer op dezelven gewoon en in possessie zyn hunne Garens buiten 's Lands te debiteren en te verzenden, zal vermogen na te maken en contrefeiten, op een boete van eenduizend Guldens.

Dat wyders alle de genen, die de Twyndersneering binnen deze Provintie exerceren, en gewoon zyn Garens, op een Merk, buiten 's Lands te verzenden, gehouden zullen zyn, binnen den tyd van drie maenden, na de Publicatie dezes, hunne Merken, die zy tegenswoordig gebruiken, op nieuws aen de Magistraten van de Plaetsen, alwaer zy woonachtig zyn, en waer in geene Gilden of Confrerien van de Twynneeringe gevonden worden, en anderszins, indien 'er zoodanige Gilden of Confrerien geëtablisseerd zyn of gevonden worden, aen de Overluiden of Confrerien van dezelve Twynders Neeringe op te geven, te laten registreren en inplakken, op een boete van eenhonderdenvyftig Guldens, te appliceren de eene helft ten behoeve van den Armen, en de wederhelft ten behoeve van den Officier van hunne respective Woonplaetsen.

En dat, om alle abuizen daer omtrent zoo veel te beter te præveniëren, door de Magistraten, Overluiden of Confrerien, in de respective Steden in deze Provintie, alwaer Twynders, die hunne Garens op een Merk of Stempel, buiten 's Lands, gewoon zyn te verzenden, woonachtig zyn, nieuwe Boeken, tot de registreringe van de voorsz. Merken, zullen moeten worden gemaekt en aengelegd, welken, of wel Copy daer van, aen alle de voorsz. Magistraten, binnen den tyd van drie maenden, na de Publicatie dezes, zullen moeten worden overgezonden, zonder dat daer by echter de Namen der Houderen van de Merken zullen behoeven te worden gevoegd, en dat de voorsz. alzoo overgezonden Copy Boeken, door dezelve Magistra-

straten, aen de Overluiden of Confrerien, indien dezelven zich in hunne respective Steden bevinden, zullen worden gecommuniceerd of overhandigd, tot derzelver informatie en narichtinge.

'S GRAVENHAGE.

En dat, byaldien het kwam te gebeuren dat, by de voorsz. nieuwe registreringe, onder de opgegeven Merken, eenigen bevonden werden, die accordeerden of te weinig verschil, of geen kennelyk onderscheid, hadden, dezelven, in dien gevalle, zullen moeten worden veranderd tot genoegen van den genen, die zal kunnen aentoonen, tot zoodanig een Merk het oudste recht en qualificatie te hebben, en welke verandering, te weten hoe verre die geschieden zal moeten, staen zal ter decisie van de gemelde Magistraten, Overluiden of Confrerien, respective, van die Stad of Steden, in welken de Houders van zoodanige accorderende Merken woonachtig zyn.

Plakaat wegens de Twynderyen en Twynneering.

En ingevalle daer over eenig disput tusschen de Magistraten, Confrerien of Gilden, respective, van gemelde Steden zoude mogen vallen, waer in zy den anderen niet zouden kunnen verstaen, dat, in zulken gevalle, die kwestie en declaratoir hoe verre zoodanig eene verandering zoude moeten geschieden of niet geschieden, zonder eenig figuur van Proces, zal moeten worden verbleven aen den Magistraet van een der naburige Steden; en byaldien de dissentierende Magistraten, Overluiden of Confrerien, respective, den anderen in die verkiezing niet zouden kunnen verstaen, dat de verkiezing van dien als dan zal worden getermineerd by blinde Lootinge, en zulks dat de uitslag van het voorsz. Lot zal aenwyzen aen wat Magistraet de voorsz. differenten verbleven, en by wien die vervolgens getermineerd zullen moeten worden.

Dat insgelyks alle die genen, die hier na de Neering van Twynen zullen willen doen, en hunne Garens op een Merk buiten 's Lands verzenden, of, den voorsz. Handel reeds geëxerceert hebbende, zonder Merken te gebruiken, (het welk aen een iegelyk word vrygelaten) dezelven in het ver-

'S GRAVENHAGE.

Plakaet wegens de Twynderyen en Twynneering.

vervolg zullen willen gebruiken of de Merken, die zy tot dus verre gebruikt hebben, zullen willen veranderen, mede gehouden zullen zyn de Merken, die zy willen gebruiken of die zy verandert hebben, directelyk aen de gemelde Magistraten (indien 'er geene Overluiden of Confrerien daer ter Plaetse zyn) of anders aen de zich aldaer bevindende Overluiden of Confrerien, op te geven, voor dat zy daer van gebruik maken, op een boete van eenhonderdenvyftig Guldens, te appliceren als voren.

En zullen de gemelde Overluiden of Confrerien alsdan gehouden zyn dezelve Merken over te leveren, benevens hun Bericht aen de Magistraten van de Plaetsen, alwaer zy resideren, om by dezelve respective Magistraten overgezonden te worden aen de Magistraten van alle de respective Steden in deze Provintie, alwaer Twynders, die Merken gebruiken of gewoon zyn hunne Garens op een Merk buiten 's Lands te verzenden, woonachtig zyn, om, binnen den tyd van veertien dagen, hun belang daer tegens te mogen inbrengen, en derzelver oppositie fonderen, zoo daer tegens eenige zouden mogen hebben; en, in cas binnen den voorsz. tyd geen belang of redenen van oppositie zouden mogen worden ingebragt of overgezonden, zullen de meergemelde Magistraten, Overluiden of Confrerien de voorsz. Merken kunnen approberen en, geapprobeerd zynde, in hunne Boeken moeten registreren en inplakken, en dezelven aen de verdere respective Magistraten, Overluiden of Confrerien in de respective Steden dezer Provintie, binnen den tyd van zes weken na dato, communiceren, zonder nochtans daer by te noemen de Namen der Houderen van dezelven.

Doch, ingevalle dat, jegens het maken en introduceren van zoodanige nieuwe of veranderde Merken, binnen den voorsz. tyd van veertien dagen, eenig Bericht zoude worden overgezonden of oppositie geformeerd, en dat daer over disput tusschen de respective Magistraten, Overluiden of

Con-

Confrerien van eenige Steden mogte ontstaen, zullen dezelven zich alsdan moeten reguleren naer het geen hier voren, in geval van disput, over het veranderen der Merken is gestatueerd.

's GRAVENHAGE.

Dat voorts alle Merken, daer toe iemand gekwalificeerd word om te gebruiken, op de tegenzyde zullen moeten worden gebrand of geteekend met het Wapen der Stad, daer dezelven worden goedgekeurd, zonder dat iemand eenig ander Merk zal mogen gebruiken, directelyk noch indirectelyk, als het geen aen de voorsz. Magistraten, Overluiden of Confrerien, respective, invoegen als voren, zal zyn overgegeven, door hun geapprobeerd en alzoo gebrand of geteekend, op een boete van zeshonderd Guldens; en dat, zoo wanneer by dezelve Magistraten, Overluiden of Confrerien, respective, van de eene Stad een Merk afgekeurd mogte zyn, het zelve door de Magistraten, Overluiden of Confrerien, respective, van een andere Stad niet zal mogen worden geadmitteerd.

Plakaet wegens de Twynderyen en Twynneering.

Dat wyders, by het abandonneren der Neeringe of by overlyden van iemand, die tot het voeren en gebruiken van eenig Merk voor Garens is geauthoriseerd geweest, dezelve of hunne nagelate Weduwen, Kinderen of Erfgenamen, gehouden zullen wezen, binnen den tyd van drie maenden na zoodanig abandonnement of overlyden, de voorsz Merken te doen transporteren en over te teekenen op den naem van den genen, die dezelven zouden willen gebruiken, of dat, by faute of nalatigheid van dien, dezelve Merken door de voorsz. respective Magistraten, Overluiden of Confrerien, in ieder Stad, daer zoodanige Merken zyn geregistreerd, zullen worden geroieerd; in welk laetste geval door dezelve Magistraten, Overlieden of Confrerien, respective, binnen den tyd van zes weken, aen de verdere Magistraten, Gilden of Confrerien, respective, daer van kennisse zal moeten worden gegeven.

En ten einde de Correspondentie, by dezen geordonneerd, te ligter tusschen de respective Ma-

'S-GRAVENHAGE.

Plakaet wegens de Twynderyen en Twyn-neering.

gistraten, Overluiden en Confrerien van de Steden, waer in de Twyndery of Twyn-Neering geëxerceerd en Merken of Stempels gebruikt worden, moge worden gehouden, en dezelve Magistraten, Overluiden en Confrerien, respective, te eerder en beter in staet mogen zyn om te oordeelen of de nieuwe Merken of Stempels, die verzocht en opgegeven zullen worden, of wel de veranderingen, die de Verzoekers in hunne oude Merken of Stempels zouden willen maken, aen dezelven zullen kunnen of behooren te worden geaccordeerd, zonder daer door aen de Merken of Stempels, die by andere Twynders, of die de Twyn-Neering exerceren, reeds in gebruik zyn, eenig nadeel of præjudicie toe te brengen, zoo zullen de respective Magistraten, Overluiden of Confrerien gehouden zyn aen elkanderen, respectivelyk tot derzelver informatie en naricht, van tyd tot tyd te communiceren en over te zenden Lysten of Copyen, van alle zoodanige Merken of Stempelen, als aen hun, ieder in zyn Stad, opgegeven en by hun geadmitteerd of bekend zyn. Enz.

Op den zelfden 25 van Sprokkelmaend hebben hunne Ed. Gr. Mog. ook, by eene *Publicatie*, eenige ordres gestelt *omtrent den Inslag van Buitenlandsch Tonnenvleesch*; welke dus luid:

Publicatie omtrent den Inslag van Buitenlandsch Tonnenvleesch.

DOen te weten, dat tot Onze kennisse is gebragt, dat twyfeling is opgevat of een Factoor en Zeehandelaer in Buitenlandsch Vleesch, volgens het VII. Artikel van de Ordonnantie op het Beestiael, van het zelve Vleesch heeft een vryen Inslag, en dus volstaen kan met zich daer voor te laten maken Debiteur, dan of dezelve gehouden is daer van by den Inslag den Impost te betalen, en van het gene hy daer van weder naer buiten komt te verzenden restitutie te vorderen. En geconsidereerd dat daer omtrent geen eguale practyk word geobserveerd.

ZOO

's Gravenhage.

Publicatie omtrent den Inslag van Buitenlandsch Tonnenvleesch.

ZOO IS 'T, dat Wy, daer tegens willende voorzien, tot facilitering van de Negotie, hebben goedgevonden en verstaen te statueren, door deze, dat de Impost op het Buitenlandsch Tonnenvleesch in deze Provintie alom zal worden gevorderd, in maniere hier na volgende: Dat de Gaerders van het Recht op het Beestiael de Factoors en Zeehandelaers in Buitenlandsch Tonnenvleesch zullen debiteren voor al het Vleesch, dat zy komen in te slaen, ten zulken effecte, dat dezelve Factoors en Zeehandelaers hunnen Inslag behoorlyk aen den Gaerder zullen moeten verantwoorden door Billietten van Uitslag binnen de Provintie, en door Billietten van Afschryvinge van het gene naer buiten deze Provintie word gezonden, met zoodanige verdere bewyzen, als hier na zal worden gemeld.

Dat, tot voorkominge van alle kwade practyken, voor geen Factoor of Zeehandelaer, maer voor een Vettewarier, zal gehouden worden al die geen, die met minder kwantiteit, dan duizend ponden tevens, aen een Persoon uitslaet, en dat de zoodanigen gehouden zullen wezen 's Lands Recht by den Inslag te betalen van al het gene zy komen in te slaen.

Dat de voornoemde Factoors en Zeehandelaers gehouden en verpligt zullen wezen hunnen gedanen Inslag aen den Gaerder te verantwoorden alle drie maenden, en dat, by deze te doene verantwoording, het Buitenlandsch Tonnenvleesch, dat door de Factoors of Zeehandelaers nog niet verzonden is, door hen aen den Gaerder zal moeten worden geëxhibeerd en vertoond, en wel daer ter Plaetse, alwaer het zelve door hun is ingeslagen of overgebragt, en dat dienvolgende de Billietten van Inslag of Verplaetsinge pertinentelyk zullen moeten inhouden het Pakhuis, de Zolder of Kelder, waer in het Buitenlandsch Tonnenvleesch word ingeslagen of verplaetst, als mede dat de gemelde Factoors of Zeehandelaers, wanneer by de verantwoording minder Tonnen Buitenlandsch Vleesch,

's GRAVENHAGE.

Vleesch, dan zy nog moesten hebben, by hun gevonden worden, van die vermiste Tonnen den Impost en het Zegel terstond zullen moeten betalen.

Publicatie omtrent den Inslag van Buitenlandsch Tonnenvleesch.

Dat, in de voorschreve verantwoording, geene Billietten van Afschryvinge naer buiten de zeven Geunieerde Provintien zullen worden geadmitteerd, ten zy tevens blyke, dat van het Buitenlandsch Tonnenvleesch het uitgaende Recht is betaeld of een Buitenlandsch Paspoort is gehaeld, en ten zy de Schipper of Stuurman van het Schip, waer mede het zelve staet te worden vervoerd, op het Billiet van Uitslag (volgens Art. VII. van de Ordonnantie op het Beestiael) zal hebben gedeclareert dat de kwantiteit Vleesch, in het Billiet vermeld, in zyn Schip is ingeladen om als Koopmanschap buiten 's Lands te worden vervoerd.

Dat ook van gelyke geene Billietten van Afschryvinge naer de Provintie Zeeland, of naer eenige andere van de zeven Geunieerde Provintien, in de te doene verantwoording, van waerde zullen zyn, ten zy daer nevens vertoond worde een Declaratoir van den Persoon, aen wien het Buitenlandsch Tonnenvleesch, naer een van de andere Provintien verzonden, is geaddresseerd geweest, inhoudende dat hetzelve Vleesch aldaer door hem opgeslagen en ontvangen is.

En dat die genen, welken, om dat met minder dan duizend ponden tevens aen een Persoon uitslaen, voor Vettewariers moeten gehouden worden, gehouden zullen zyn aen de verpligtingen, welken by Artikel XXI. van de Ordonnantie op het Beestiael, aen de Vettewariers zyn opgelegd. Enz.

Wyders hebben hunne Ed. Gr. Mog., op den 26 der zelfde Sprokkelmaend, *het verzenden van vuile Kleederen en vuil Lynmaed, om ge-*

was-

wassen te worden buiten deze Provintie, verboden by de volgende Publicatie:

's GRAVENHAGE.

DOen te weten: Alzoo, door de respective Kleer-bleekers in de Heerlykheid van *Heemstede*, *Bennebroek*, *Overveen* en *Bloemendael*, aen Ons, by Requeste, is verzogt, dat Wy tegens de onderneming van verscheide Ingezetenen dezer Provintie, om hunne Lywaten en andere vuile Kleederen, zoo Tafel- als Beddegoed, te zenden om te wassen buiten deze Provintie, zoodanige voorziening gelieven te doen, als Wy zullen vinden te behooren.

Vuil Lywaed enz. mag niet buiten de Provintie gewassen worden.

ZOO IS 'T, dat Wy, om het verval der Bleekeryen in deze Provintie, en de nadeelige gevolgen van dien, zoo veel doenlyk, te voorkomen, hebben goedgevonden en verstaen, aen alle de respective Inwoonderen dezer Provintie, te interdiceren, zoo als Wy interdiceren door deze, om hunne vuile Lywaten en vuile Kleederen, Tafel- en Beddegoed daer onder gerekend, naer buiten deze Provintie te vervoeren of te verzenden, om dezelven te laten wassen of bleeken op Bleekeryen, gelegen buiten deze Provintie; op een boete van driehonderd Guldens, by de Contraventeurs te verbeuren; en alle Schippers en Voerluiden op gelyke boete te verbieden eenige vuile Lywaten of vuile Kleederen, Tafel- en Beddegoed, als voren, daer onder begrepen, voor Inwoonders dezer Provintie te voeren of bestellen naer of op Bleeken, buiten deze Provintie gelegen. Enz.

De Heeren Gecommitteerde Raden der bovengemelde Heeren Staten, alhier residerende, hebben, den 3 van deze Lentemaend, eene Advertentie gedaen wegens eenige Drukfouten, ingeslopen in de laetste Publicatie, betreffende de *Grove Waren*; waer in dezelve zeggen: „ Dat in de Lyst, waer boven gevonden

„ von-

's GRAVENHAGE.

„ worden de woorden *binnen deze Provintie ge-*
„ *bakken*, onder N°. 2, in plaets van *Dekkers*
„ *of Dekkeniers* (*), gelezen moet worden *Dek-*
„ *kers of Dekkertjes;* in de zelfde Lyst, onder
„ N°. 13, voor (†) *de dubbelde ruwe Heelbakken*
„ *of dubbelde Oven- of Baentegels of Elfduimen*,
„ alwaer uitgetrokken staet *f* 1: 0: 0 gesteld
„ moet worden *f* 1: 10: 0; en eindelyk, in
„ de Lyst, waer boven staet *buiten de Provin-*
„ *tie Holland gebakken*, onder N°. 12, voor
„ (‡) *Engelsche ongebakken Vuurstenen, van hare*
„ *waerde naer advenant de Guldens*, gelezen moet
„ worden *naer advenant de honderd Guldens.*

Den 20 der laetste Louwmaend hebben hunne Hoog Mog., de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, by eene Resolutie, zeker Verschil afgedaen tusschen de Generaliteits Rekenkamer en de Commiesen ter Finantie, over het opnemen der Rekeningen, betreffende Dagloonen en Verschotten, die de Directeurs en Ingenieurs, in 's Lands dienst geweest zynde, overleveren. Deze Resolutie luid dus:

Bepaling aen wie de Ingenieurs enz. hunne Rekeningen van Daggelden enz. moeten overleveren.

IS gehoord het Rapport van de Heeren van Heeckeren tot Brantzenborch, en andere hunner Hoog Mog. Gedeputeerden tot de zaken van de Finantie, hebbende, in gevolge en tot voldoeninge van derzelver Resolutie commissoriael, van den 25 November des voorleden jaers, nader geëxamineert het gerapporteerde van de welgemelde Heeren van Heeckeren tot Brantzenborch en anderen hunner Hoog Mog. Gedeputeerden tot de zaken van de Finantie, tot nakominge van hunner

(*) Zie hier voren, bladz. 90 reg. 7 van onderen.
(†) Bladz. 91 reg. 13—15.
(‡) Bladz. 92 reg. 4.

ner Hoog Mog. Resolutie van den 16 Augustus, daer te voren, met en nevens eenige Heeren Gecommitteerden uit den Raed van State en de Generaliteits Rekenkamer in conferentie geweest zynde, over het different, tusschen de Generaliteits Rekenkamer en de Commiesen van de Finantie, nu ruim twee jaren geleden, ontstaen, over het opnemen van de Declaratien van Daggelden en Verschotten van Directeuren en Ingenieuren, in 's Lands dienst gevaceert hebbende.

'S GRAVENHAGE.

Bepaling aen wie de Ingenieurs enz. hunne Rekeningen van Daggelden enz. moeten overleveren.

Waer op, gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat, om eenmael een afkomst te maken van een different, in zich zelve van geringe importantie, doch waer door groote confusie in de administratie van 's Lands Finantie word veroorzaekt, zal worden vastgesteld, zoo als vastgesteld word mits deze: Dat voortaen de Directeurs van de Fortificatien, of Ingenieurs, Daggelden en Verschotten ten laste van den Lande te pretenderen hebbende, dezelven by den andere zullen moeten vervatten in de zelfde Specificatien of Declaratien, en dat die door den Raed van State, wanneer de Verschotten niet surmonteren een somme van vyfentwintig Guldens, zullen gezonden worden aen de Commiesen van de Finantie, om de Afrekeningen der Daggelden op te maken en de Verschotten daer by goed te doen; doch de voorschreve Verschotten, voorgemelde somme surmonterende, aen de Generaliteits Rekenkamer, ten fine van liquidatie. Zullende daer van kennisse worden gegeven aen de gemelde Kamer, om zich daer naer in het toekomende te reguleren. Enz.

In den voorleden jare, toen het Oorlogsvuur, waer van te voren gewag is gemaekt (*), tusschen zyne Majesteit den Koning van Pruissen, en hare Majesteit de Koninginne van Honga-

(*) Zie hier voren, bladz. 84 en 174.

'sGRAVENHAGE. garyen en Bohemen, Gemalin van den Roomschen Keizer, aen het smeulen was, heeft de Koning van Vrankryk met de gemelde Vorstin een Verbond van onderlinge Verdeediginge gesllooten. En toen deze Oorlog in volle vlammen uitborst, heeft zyne Majesteit, de Koning van Pruissen, voor zyne veiligheid nodig geoordeelt het Keurvorstendom Saxen in te nemen en te bemagtigen, tot zoo lang als zyne veiligheid zulks zal vereisschen. Deze inval heeft het Duitsche Ryk in verschillende gevoelens verdeelt, en de meeste Vorsten van het zelve hebben, volgens het gevoelen van den Keizer, dien Inval geheel strydig geoordeelt tegens de Wetten en vrye Gesteltenis van het Ryk; van welke laetste de Koning van Vrankryk, volgens de vaststellingen des Vrede-Tractaets van Westphalen, onder anderen ook Guarandeur is. Hierom heeft de laetstgemelde Koning beslooten een Leger langs den Neder-Ryn verzamelen. En dewyl zulks eenige ongerustheid aen de Nederlanden, welken de Onzydigheid in de Oneenigheden tusschen de Koningen van Vrankryk en Groot-Brittannien omhelst hebben, zou kunnen veroorzaken, heeft de Afgezant van meergemelden Koning van Vrankryk by hunne Hoog Mog., op den 28 der laetste Sprokkelmaend, de volgende Memorie overgelevert:

HOOG MOGENDE HEEREN!

DE Koning myn Meester, vind zich, buiten en behalven de defensive Verbindtenissen, die hy met de Keizerinne Koninginne van Hongaryen en Bohemen, by het Tractaet van Versailles van den eersten May des gepasseerden jaers, heeft aen-

aengegaen, als Guarandeur van den Westphaelschen Vrede, der Constitutie en der Vryheden des Duitschen Ryks, die Vorsten, die, onrechtvaerdig onderdrukt zynde of wel met onderdrukking bedreigd wordende, van hem de naerkoming van die Guarantie verzoeken, te hulp komen.

's GRAVENHAGE.

Memorie van den Franschen Ambassadeur wegens eene Armée, die aen den Neder-Ryn verzameld zal worden.

Ingevolge de Requisitie van verscheide Staten van het Keizerryk, is zyne Majesteit voornemens om langs den Neder-Ryn een Armée te verzamelen, welke meer of min sterk zal zyn, en in één of meer Corpsen staet verdeeld te worden, naer dat de gelegenheid of het belang van zyne Geallieerden zulks komen te vereischen.

Het eenigste inzicht des Konings zynde, om de Veiligheid en Rust aen zyne Vrienden en Naburen te bezorgen, verlangt zyne Majesteit naer niets vieriger, dan om, zoo spoedig mogelyk, mede te werken tot het herstellen der publieke Rust, op vaste en billyke gronden. De Troupen des Konings zullen van den 14 tot den 30 Maert op marsch gaen, om tusschen den Ryn en de Maes, op de hoogte van Dusseldorp, te camperen. Dezelven zullen zorg dragen om geen de minste reden van klagten aen eenige Mogendheid, wie het ook zoude mogen wezen, en voornamentlyk niet aen de Staten Generael, te geven.

De Koning, op de onschendbare getrouwheid van hunne Hoog Mog., rakende de Neutraliteit, die zy belooft hebben te observeren, staet makende, zal, van zyn kant, continueren om hun in alle gelegenheden, de doorslaenste blyken te geven van het wezentlyk belang, dat hy in hunnen voorspoed neemt.

De Troupen des Konings, wel verre van iets, dat eenige de minste ongerustheid aen hunne Hoog Mog. kan verwekken, te ondernemen, zullen tot hunne verdediging gebruikt worden, indien men, uit haet over hunne gekozen Neutraliteit, hunne Rust, Vryheid of Koophandel wilde stooren.

De Koning, myn Meester, zal zeer gaerne aen de Staten Generael de verdere Resolutien, die de om-

'sGRAVENHAGE.

omstandigheden van zyn voorsieninge, of deszelfs Verbindtenissen, mogten vereischen, toevertrouwen.

Zyne Majesteit verwagt van de Billykheid en Vriendschap hunner Hoog Mog., dat zy geen acht zullen slaen op de valsche tydingen, door welken men trachten zal hen te misleiden, en, met een volkomen vertrouwen op de verzekeringen, die hy hun van zyne zoo oprechte als standvastige en blykbare gevoelens van achtinge en toegenegenheid voor hare Republiek geeft, zullen staet maken.

(*Was geteekend*)
L. C. D'AFFRY.

Na dat de gemelde Minister het bovenstaende Geschrift overhandigt had, voegde hy hier woordelyk by:

HOOG MOGENDE HEEREN!

Aenspraek van den zelfden Ambassadeur.

WAt is het gelukkig voor my, in het Ministerie, waer mede ik gehonoreerd ben, gelast te wezen om aen Ulieden, by continuatie, oprechte en standvastige blyken van de Vriendschap van den Koning, myn Meester, te geven; van hunne Hoog Mog. overtuigd te zien van zyn vertrouwen, en getuigen te wezen van de toejuichinge, welke uwe Hoog Mog., buiten twyfel, geven zullen aen het rechtmatige, grootmoedige en genereuse gebruik, het gene zyne Majesteit voornemens is van de magt, die God hem gegeven heeft, te maken.

Wat voordeel moet men zich niet belooven, wanneer diergelyke beweegredenen de ondernemingen aenmoedigen; wanneer derzelver uitvoering tot niets anders strekt, dan om de onderdrukking voor te komen, en de onderdrukten aen dezelve te onttrekken; en eindelyk wanneer derzelver succes tot niets anders geschikt word, dan om de generale Rust, op billyke, vaste en duurzame grondslagen, te herstellen.

SAS-

SASSENHEIM.

WY hebben te voren (*) een Verhael gegeven van de Proceduren, die de Kerkeraed der Hervormde Gemeente alhier, aen het hoofd hebbende den Predikant *J. B. Bonnet*, gevoert heeft over *J. Verhaeg Matthiasz.*, Lidmaet der zelve Kerke; en ten slot van dit Verhael bericht, dat *Verhaeg*, in plaets van zyn Appel voor de Classis van Leiden en Neder-Rynland te vervolgen, van het zelve had afgezien, en, door zyne Memorie, betreffende die Proceduren, te doen drukken, de zaek ter beoordeelinge van de onpartydige wereld had overgegeven. Sedert hebben zaken, die na dien tyd voorvielen, veroorzaekt dat *Verhaeg* van oogmerk veranderd is, en beslooten heeft Dnus *Bennet* en zyn Kerkeraed voor de bovengemelde Classis te dagvaerden; waer van wy nu eenig bericht zullen geven (†). Doch alvorens wy SASSENHEIM.

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 1154—1172.

(†) Ten blyke van onpartydigheid zullen wy ons, in het opmaken van het Vervolg dezer Gebeurtenisse, bedienen van twee Geschriften, door ieder der Verschilhebbende Partyen onlangs uitgegeven. Het eerste is eene *Bekendmaking van den Kerkeraed van Sassenheim*, in de Boekzael voor February dezes jaers geplaetst. Het andere is een Werkje van *J. Verhaeg Matth.*, gedrukt onder den titel van *Vervolg van de Memorie der Valsche Beschuldigingen en Kerkelyke Proceduren, voorgevallen over de Vraeg of Kristus een Timmerman is geweest* enz. gedrukt *te Leiden by Pieter Delfos, Boekverkooper op het Rapenburg* 1757. In beide deze Geschriften blykt, dat zoo wel de Kerkeraed, als *J. Verhaeg*, wat aen te merken hebben op ons vorige Verhael. En wat wonder dat zulks geschied, want zelden mist het dat een onzydig Histo-

SASSENHEIM. wy tot het Verhael daer van overgaen, dienen we te melden dat de Kerkeraed dezer Plaetse, wegens het verschil met *J. Verhaeg*, eenig ander bericht geeft, dan wy, volgens zyne Memorie, te voren te boek gestelt hebben. *Verhaeg*, namelyk, zou op den 13 der Zomermaend des jaers 1756 (*), aen het Huis van den Predikant, in tegenwoordigheid van een Ouderling en Oud-Diaken, niet zoo zeer zyne Twyfeling hebben opgegeven over de woorden van MAR-

riesschryver, in het verhalen van Verschillen, den een of ander der Partyen niet voldoed, daer zy beide in driften blaken, en ieder gaern zien zoude dat een onzydig beschouwer ook aen de zyde, die elk meent de beste te zyn, eenig deel nam. Hier van echter hebben wy meer dan eens betuigt afkeerig te zyn in het zamenstellen van ons historisch werk; en derhalven zullen wy ons met de aenmerkingen van deze beide Partyen ook niet ophouden, dan alleenlyk in zoo verre zy de waerheid van het door ons gestelde bevestigen of tegenspreken. Daeromtrent nu zegt *J. Verhaeg*, na velerlei aenmerkingen over ons Verhael, die aen de waerheid van het zelve geven noch nemen, dat wy eenige woorden niet wel gestelt hebben en dat 'er in ons Werk ook een Drukfout is ingeslopen, waerover wy den Lezer by deze laten oordeelen. Hy wil dat wy in ons gemelde X. Deel [1756], bladz. 1159 reg. 10 voor *thans* moesten gezet hebben *nooit*; reg. 22 voor *meende* ...... *zeide*; bladz. 1164 reg. 36 voor *tegen* ... *tot laste van*; bladz. 1164 reg. 7 voor *dit Besluit* .... *de brutale en impertinente handelwyze*; bladz. 1166 reg. 37 voor *kon* ... *zou*; bladz. 1167 reg. 19 voor *nueren* ... *nueren om aen den Insinuant ter hand te stellen* (voor het ontdekken van deze Drukfout bedanken wy *J. Verhaeg*); bladz. 1170 reg. 24 voor *zyn gedaen Protest en Appel* ... *zyne gedane Protestatien en Appellatien*; en bladz. 1171 reg. 35 voor *beweeren* ... *sustineren*.

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 1156.

MARKUS, *is deze niet de Timmerman*; maer in het Discours de volgende zeven Stellingen gedreven en verdeedigt hebben, namelyk: „ 1. Dat „ 'er in verscheide Bybels, Psalm LI. 7, „ staet, *Ik ben uit zondigen zade geboren*; wel„ ke plaets hy beweerde, dat niet op de Kin„ deren, maer op de Ouders, zag. 2. Dat de „ Bybel niet volmaekt, maer onvolmaekt, was, „ om Joann. XXI. 25. 3. Dat wel zaken van de „ grootste aengelegenheid door Gods ingeven „ geschreven waren, doch dat de Schryvers „ hier en daer naer hun eigen goedvinden ge„ schreven hadden. 4. Dat men alles, wat „ men in de H. Schriftuur las, met de Reden „ moest begrypen. 5. Dat wanneer iemand „ zyne Belydenis gedaen heeft, hy dan aen „ het Synode van Dordrecht, aen Censure en „ Kerkenordening onderworpen, en dan zoo „ goed als Paepsch is, en zoo veel als onder ee„ ne Inquisitie. 6. Dat men uit de H. Schrift „ niet kon bewyzen, dat Kristus God en „ Mensch was. 7. Dat hy uit eenige Boeken „ konde bewyzen, dat Kristus, volgens Mark. „ VI. 3, een Timmerman was geweest; en als „ hy Spykers had ingeslagen, dat hy [*Verbaeg*] „ dan niet ten Avondmael kon gaen, en dat zulk „ een, die Timmermans Werk had gedaen, „ zyn Zaligmaker niet kon zyn". En by deze zeven Stellingen zouden naderhand nog de volgende Stukken gekomen zyn: „ 1. Dat „ niemand in de Wereld kan aentoonen, dat „ 'er is een God en drie Personen. 2. Dat de „ Val onzer Voorouderen, Adam en Eva, „ alleen figuurlyk moet worden opgevat, zoo „ dat Mozes woorden, GENES. III. 6, alleen zou„ den te kennen geven de Lust en Volvoering

SASSENHEIM.

SASSEN-HEIM. „ van de onderlinge vleeschelyke gemeenschap. Gelyk ook eene verfoeilyke Uitlegging van de woorden *Genes.* III. 22, welke de Kerkeraed zegt niet gemeen te willen maken, maer bereid te zyn, geverifieerd door eene Verklaring van drie Ledematen, die dezelve yverig hadden tegengestaen, op te geven aen den wereldlyken Rechter. Dit nu waren de zaken in verschil, volgens het opgeven van den Kerkeraed; en niet de Problematieke Vraeg, of Kristus een Timmerman was geweest. De overige zaken worden, zoo veel het wezentlyke derzelven betreft, door den Kerkeraed, bykans op de zelfde wyze verhaelt, als wy ze te voren te boek gestelt hebben. Alleenlyk verdient nog aengemerkt te worden, dat, volgens het verhael van den Kerkeraed, de Predikant en Ouderling de zeven eerstgemelde Stellingen van *Verbaeg*, gelyk zy 't opgegeven, aen den Kerkeraed bekend gemaekt hebben, op den 27 van Zomermaend des voorleden jaers, en dat de Kerkeraed de Gecommitteerden tot de Huisbezoeking gelaste *Verbaeg* deswege te onderhouden. Ingevolge van dezen last, zou de Predikant en een Ouderling wel anderhalf uur by *Verbaeg* bezig zyn geweest, om die Gevoelens te wederleggen en hem vervolgens gevraegt hebben, of hy dezelven nog aenkleefde; waerop hy, na vele over- en wedersprekingen, zou gezegt hebben dat hy by zyne eens gedane Belydenis volhardde; daer echter byvoegende, dat hy aen Kristus Godheid twyfelde, als hy een Timmerman was geweest. De Kerkeraed hiervan verslag hebbende ontvangen, verzocht den Predikant, den 30 van die zelfde Zomermaend, te waken tegens alle valsche Leeringen, en de Domine

bood

bood aen, wegens ieder zoogenaemde ketterfche Stelling van Verhaeg eene byzondere Predikatie te doen, 't welk alle de Leden des Kerkeraeds met veel blydfchap, zeggen ze, hebben goedgekeurt.

Tot hier toe bericht gegeven hebbende van het gene de Kerkeraed, wegens de oorzaek der Proceduren tegen J. Verhaeg, die wy in ons vorige Verhael mededeelden, opgeeft, gaen wy over tot het befchouwen van het gene op dezelven gevolgd is. Na dat Verhaeg zyne eerfte Memorie opentlyk had doen uitgeven, en de Kerkeraed van den inhoud derzelve kennis had gekregen, werd hem, op den 11 der laetste Wintermaend, uit naem van den Kerkeraed, door den Kofter de volgende Boodfchap gedaen: „ Verhaeg, de Domine en Kerkeraed „ gelaften u dat gy morgen namiddag, ten „ vier uuren, na Kerktyd, voor de Confiftorie moet komen: voor eerft, wegens uwe „ ketterfche en tegen het Kriftendom ftrydende „ Gevoelens; en, ten tweeden, wegens uw lafterlyk faem- en eerroovend Gefchrift (*)". Het antwoord van Verhaeg was, dat hy niet wift in welke kwaliteit de man kwam, en dat hy zomtyds geene mondelinge Boodfchap zoo onthouden; zoo dat hy het in Gefchrift moeft hebben, als hy iets te zeggen had. En hy verfcheen ook niet op den geftelden tyd voor de Confiftorie. Hierop kwam de Kofter hem tegens Dingsdag, den 14 dier zelfde maend, wederom roepen; doch weder met eene mondelinge Boodfchap. Verhaeg, hoewel hy redenen meende te hebben, waerom hy niet dacht te verfchynen, waer onder ook deze was, dat het

(*) Dit was zyne eerfte Memorie.

SASSENHEIM. het uit de Boodschap bleek, hoe zyne Partyen Rechters wilden zyn, dewyl hy uit naem van den Predikant en Kerkeraed werd gedagvaerd, besloot echter om naer de Consistorie te gaen, in verbeelding zynde, gelyk hy zegt, dat misschien een ander Predikant uit de nabuurschap, die by Dnus *Bennet* ten dien dage gekomen was, als Præses in den Kerkeraed zou voorzitten, en Dnus *Bennet* als Aenklager ageren. Doch hier in had hy zich vergist; want in den Kerkeraed verschenen zynde, werd hem door den Predikant *Bennet*, als Præses, na eene kleine aenmerking over zyne afwezigheid op de eerste Dagvaerding, gezegd dat hy ontboden was om te antwoorden op twee Stukken, namelyk Onrechtzinnigheid en zyn fameus Libel, die hem onderscheidenlyk zouden worden voorgehouden; en gevraegd of hy genegen was over de eersten berouw te toonen en God om vergiffenis derzelven te bidden; en of hy het laetste publiek wilde herroepen. *Verbaeg* beantwoordde deze Vragen met het voorlezen der volgende Memorie:

Eerste Memorie door Verbaeg den Kerkeraed overgegeven.

VOor eerst, moet de Kerkeraed, in deszelfs Kerkelyk Register aenteekenen, dat ik myne Protestatien en Appellatien tegens deszelfs vorige handelingen gedaen, als nu ben renoverende, en van nu af aen den tegenwoordigen Kerkeraed deswegens dagvaerde voor de Wel Eerw. Classis van Leiden en Neder-Rynland, tegens den eersten Maendag in February 1757, of, als het eerder ordinaire Classicale Vergadering mogt zyn, dan tegens dien dag, dat dezelve zal worden gehouden; zonder dat ik ten dien einde eenige nadere advertentie zal doen of laten doen, als houdende deze voor volledig en althans tydelyk.

Ten tweeden, moet in 't Kerkelyk Register worden

den genoteerd, dat ik bereid ben en my aenbiede om rekenschap op en verantwoording van alle zoodanige Poincten van Beschuldiginge te geven, als de Præses of iemand der Kerkelyke Leden vermeent tegens my te kunnen inbrengen, mits men my daer toe behoorlyken tyd vergunne, en die Poincten my Schriftelyk worden opgegeven en ter hand gesteld; en dezelven ook in't Kerkelyk Boek, van woord tot woord en evenveel in getal, worden genoteerd, ten einde het blyke, dat de zaek Kerkelyk en naer behooren word behandeld; hebbende ik (om te toonen dat ik nu, zoo wel als te voren, in order voor het daglicht durve verschynen) deze onderteekent en overgelegt.

SASSENHEIM. *Eerste Memorie door Verhaeg den Kerkeraed overgegeven.*

(*was geteekend*)
J. VERHAEG MATTH.
Zonder recht of reden gecensureerd Lidmaet van de Kerk van Sassenheim, 17 $\frac{11\,d}{12\,m}$ 56.

Toen *Verhaeg* deze Memorie voorgelezen had, lei hy dezelve neder op de tafel in de Consistorie en vraegde om voldoening derzelve. De Præses integendeel stond aen om Antwoord op de gedâne Vragen; doch *Verhaeg* zeide dat het zelve in de Memorie te vinden was, en dat hy zou wachten dat aen dezelve voldaen zou worden; waerop hy heen ging. Hy was naeuwlyks een kwartier uurs t'huis geweest of de Koster kwam, volgens last van den Kerkeraed, hem ten derdenmale mondeling citeren, om, tegens Vrydag, den 17 van Wintermaend, voor de Consistorie te komen, wegens de bovengemelde Stellingen en het genoemde Geschrift. Waerop *Verhaeg* antwoordde dat hy de Boodschap gehoort had. Hy vervoegde zich ook, ten gestelden tyde, voor den

SASSENHEIM. Kerkeraed, wanneer de Predikant bykans de zelfde zaken hem voorstelde, als hy de laetste reize gedaen had. *Verbaeg* begon daerop een tweede Memorie voor te lezen, die van dezen inhoud was:

Eerwaerde Broeders, uitmakende den Kerkeraed van Sassenheim.

Tweede Memorie van Verbaeg. NAdien ik ondergeteekende *J. Verbaeg Matth.* met de uiterste verwondering, op den 11 December laetstleden, hebbe ontdekt dat gylieden hebt kunnen goedvinden om aen myn huis te zenden den Persoon, genaemd *Klaes Verbree*, met de volgende Boodschap: „ *Verbaeg*, de Domine „ en Kerkeraden gelasten u, dat gy morgen namid„ dag, ten vier uuren, na Kerktyd, voor de Con„ sistorie moet komen, voor eerst, wegens uwe „ *ketterscbe Gevoelens*, en ten tweeden wegens uw „ *faem- en eerroovend Geschrift*". En ik niet twyfele of de voorgemelde Persoon zal U Eerw. het rapport, dat hy van my heeft ontvangen, zekerlyk in order hebben ter hand gestelt, namelyk: „ *Meester*, ik weet niet in wat kwaliteit gy komt, „ en zou mogelyk geen mondelinge Boodschap„ pen onthouden; als gy iets te zeggen hebt, moet „ ik 't op Schrift hebben, of zal daer niet op ant„ woorden". Ik was dan in die verwachting, dat gylieden zoud hebben geresolveert, om my U Eerw. orders Schriftelyk te zenden, en door den gemelden Persoon, als Koster, laten onderteekenen; ten einde ik zyne kwaliteit kon ontdekken en zyne Boodschap naer behooren zien en onthouden. Doch, ter contrarie en tegens alle verwachting, heeft het ulieden goedgedacht, om, op den 12 December, laetstleden, gemelden Persoon weder te zenden, met eene mondelinge Boodschap van den volgenden inhoud: „ Dat de Domine en Kerke„ raden my, voor de tweedemael, gelastten om „ tegens Dingsdag, namiddags ten vier uuren,

„ voor

„ voor de Consistorie te komen". Het een en ander dan, door my wordende in- en nagedacht, heeft my doen resolveren, op dien tyd, voor U Eerw. Vergadering my te vervoegen, ten einde van U Eerw. te hooren zoodanige Poincten van Beschuldiginge, als gylieden vermeenden tot myn laste te kunnen inbrengen, en dezelven, gehoort hebbende, van ulieden Schriftelyk te ontvangen. SASSENHEIM. *Tweede Memorie van Verbaeg.*

Het is dan U Eerw. zekerlyk, ruim zoo wel bekend als my, de tweeledige Propositie, door den Praeses aen my voorgeslagen; en dezelve was, naer myn onthoud, hoofdzakelyk (na alvorens my over myne nalatigheid, ter voldoening aen U Eerw. eerste order, te hebben gereprocheert) van dezen inhoud: „ *Verbaeg*, de reden, waerom wy u voor „ ons hebben doen komen, is, voor eerst, over „ uwe *goddelooze ketterſche Stellingen*; en, ten tweeden, over uw *goddeloos faem- en eerroovend Geſchrift*, dat gy, als een paskwil, hebt in de „ wereld gebragt. Nu is de vraeg, of gy genegen zoud zyn over uwe *goddelooze ketterſche Stellingen* opentlyk berouw en leedwezen te betoonen en aen God om vergiffenis te bidden, „ ten einde gy nog, als een Brandhout, uit het „ Helsche Vuur mogt worden gerukt? en, ten „ tweeden of gy dat *goddeloos faem- en eerroovend* „ *Lasterboek* publiek zoud willen herroepen"; alles met de zelfde of gelykluidende woorden? Hierop weet gy, Eerw. Broeders, op welke wyze ik uw voorstel heb beantwoort, en wel met eene geschreve Memorie, die ik, na dezelve u voorgelezen te hebben, op uw Tafel heb nedergelegt, en daer aen voldoening verzocht; doch welke Memorie mede tweeledig was, behelzende het eerste poinct, de Renovatie van myne Protestatien en Appellatien tegens ulieder vorige handelingen, met eene Citatie, ulieden bekend, waerom ik het zelve, van woord tot woord, in deze niet zal ter neder stellen, maer my aen dat poinct renvoieren en persisteren. En het tweede poinct behelsde een allerbillykst en redelyk verzoek, dat was, om my de Poincten van Beschuldiginge *in scriptis* over

te

SASSENHEIM.

Tweede Memorie van Verbaeg.

te leggen, met eene Aenbieding ter Verantwoording op dezelven, mits enz., ulieden mede bekend: en waerom ik my daer aen ook renvoiere, en beide die poincten houden zal, of dezelven in deze *de novo* waren gesteld of geinsereerd. Nu was de vraeg van den Eerw. Præses, na dat ik die Memorie had voorgelezen en overgelegt, en daer aen voldoening verzocht, of ik op zyn voorstel niet wilde antwoorden met ja of neen? Doch vermits my dat voorstel vry wat zwaerwigtig voorkwam, en het my toescheen dat niet wel enkelvoudig met ja of neen kon worden beantwoord, en ik my met ulieden in geen mondgesprek, om geene verwarring te veroorzaken, wilde inlaten, zoo heb ik ulieden een goeden avond gewenscht en ben heen gegaen, in die hoop en verwachting, dat gy myne Memorie, nog eens naeuwkeurig hebbende in- en nagezien, aen het tweede poinct direct zoude voldoen, en by vervolg mede aen het eerste.

Maer, ter contrarie, hebt gylieden kunnen goedvinden om meergemelden persoon, kort na myn vertrek, ten derdenmale by my te zenden met de volgende boodschap: „ *Verbaeg*, de Domine en „ Kerkeraed gelasten u om tegens Vrydag namid- „ dag, ten vier uuren, voor de Consistorie te „ komen, voor eerst, wegens uwe *goddelooze Ket-* „ *tersche Stellingen*, en, ten tweeden, wegens „ uw *faem-* en *eerroovend Geschrift* ”.

Het is dan om die redenen, Eerw. Broeders, dat ik my in persoon alhier vervoege, om, na eene rype deliberatie, en vermits my niets meer ter herte gaet, dan 't eeuwig welzyn van myne onsterffelyke Ziele, ulieden te declareren, zoo als ik declarere by deze, dat ik, het een en ander in overweging hebbende genomen, ulieden nogmaels op 't allervriendelykste verzoek my doch, hoe eer zoo beter, die goddelooze Kettersche Stellingen, zoo als gy die noemt, en waer van ik geheel en al ignorant ben, gelieft in geschrifte over te leggen; ten einde ik dan myne grouwelyke Dwalingen mag zien, my dieswegens met

een

een ryp oordeel bedenken, en zoo dra doenlyk nader verklaren en verantwoorden kan. En dan betuige ik, dat, zoo dra ik my daer over hebbe bedagt, en dezelven naeuwkeurig heb ingezien, en my buiten staet bevinde eene nadere Verklaring of Verantwoording te doen, en dus een recht gezicht van myne godloosheden heb bekomen, ik over dezelven publiek berouw en leedwezen zal betoonen; al was het, des noods, ten overstaen van de volle Gemeente; en wel degelyk God, die alwetende is, met eene vierige drift om vergiffenis smeken. Vertrouwende ik dat de Eerw. Broeders aan dit myn billyk en redelyk verzoek zullen voldoen, en my naer den aert der Christelyke en Broederlyke Liefde behandelen; want de Eerw. Broeders zullen, zoo wel als ik, weten dat niemant, die eenigzins een gezond oordeel heeft, berouw en leedwezen zal betoonen, zoo lang men hem zyn misdaed niet onder 't oog heeft gebragt, en hy daer van ignorant is.

SASSENHEIM. *Tweede Memorie van Verbaeg.*

Wyders declarere ik my, omtrent het tweede lid van de Propositie, op gepasseerden Dingsdag door den Præses aen my gedaen, namelyk, of ik dat *goddeloos faem-* en *eerroovend Lasterboek* publiek zoude willen herroepen, op de volgende wyze: *Voor eerst*, dat ik met een naeuwkeurig oog heb ingezien het Antwoord op de CXII Vrage van den Heidelbergschen Catechismus, en daer in ontdekt dat de gene, die tegens iemant Valsche Getuigenissen geeft, of iemant zyne woorden verkeert, of een achterklapper, of een lasteraer is, of iemant ligtelyk of onverhoord oordeelt, of helpt verdoemen, of zich met liegen en bedriegen ophoud, eigene werken des Duivels verricht en den zwaren Toorn van God op zich laed; als mede die gene, die, in 't Gerichte of andere handelingen, de waerheid niet lief heeft, oprechtelyk spreekt of bekent, of die zyns naestens eer en goed geruchte, naer zyn vermogen, niet voorstaet of bevordert. Het geen my heeft aengespoort ulieden het volgende te berichten; dat

is,

SASSEN-HEIM.

Tweede Memorie van Kerbaeg.

ia, dewyl ik eene Memorie wegens het gepasseerde tusschen uliedeu en my door den druk heb gemeen gemaekt, en welke ik presumere dat gylieden met dien titel van *godloos faem-* en *eerroovend Lasterboek* bedoelt, ik u moet betuigen dat die Memorie alleen door my is in de wereld gebragt, om den liefdeloozen, ongeregelden en onverdraeglyken handel, door u tegens my geoeffend, kenbaer te maken, en mynen goeden naem, welke op de allerhevigste wyze door uliedon benadeeld en gelasterd werd, te handhaven; en geenszins om tegens de waerheid te handelen, of iemand zyne eer te berooven. Maer ik declarere, ter contrarie, dat ik ulieder perfonen, op verscheide wyze, hebbe gemenageert, en bylang niet alles ten uwen laste heb ingebragt, dat ik zoude hebben kunnen inbrengen; maer alleen maer het gene, dat ik nodig oordeelde, en waer toe gylieden gezamentlyk, of de Præses in 't byzonder, my genoodzaekt ja gedwongen heeft: meenende ik, Eerw. Broeders, dat gylieden u tegens vele, zoo niet alle, poincten van het voorgemelde Antwoord op de CXII Vrage hebt bezondigt; want, Eerw. Broeders, zoo gy zelf de handelwyze en manier van Procederen, tegens my gehouden, nadenkt, verbeelde ik my dat gy zult overtuigd worden, dat ik op eene allerslimste, onredelykste, ja onchristelyke en zelfs beestachtige wyze ben behandeld; zynde door den Præses met myn hond egael gesteld, en wat iets meer is; en ik vermeene, dat het niemant, al 'was hy nog zoo Eerwaerdig uit hoofde van zyne Bedieninge, vryslaet alle recht en billykheid ter zyde te stellen, en een Medeburger of Geloofsgenoot te onderdrukken; of dat hy zich ten minsten daer door bloot stelt voor de billyke verdeediging en klagten van den verdrukten; kunnende gy hier uit zien welke ernstige redenen my tot de uitgave myner Memorie hebben genoodzaekt. *Ten tweeden* betuig ik dat de Præses, of iemant, wie hy ook

SASSEN-HEIM.

Tweede Memorie van Verbaeg.

ook zy, in die Memorie zynde aengehaeld, en zich daer by bezwaerd vind, my het uiterſte pleiſier zal doen, om my zyne Poincten van Bezwaer in geſchrifte over te leggen; ten einde ik dezelven mede naeuwkeurig inzien en my nader verklaren of verantwoorden kan, zoo dra die voorige zaken, waeromtrent ik my aen myne Dagvaerding enz. houde, voor de Wel: Eerw. Claſſis van Leiden en Neder-Rynland zullen dienen en achtervolgd worden. En indien zulks geſchied, en ik dan bevinde dat ik niet ter verantwoording in ſtaet ben, of in 't minſte of geringſte gedeelte tegens de waerheid heb gehandelt, of in eenig opzigt tegens een of meer gedeelten van het voorgemelde Antwoord op de CXII Vrage my te hebben bezondigt, dat ik het ganſche zoogenaemde faem- en eerroovend Laſterboek publiek, in een der Nieuwspapieren, zal herroepen. En vermits het my onmooglyk zoude zyn het zelve in te trekken, zal ik het daerin als een *faem- en eerroovend Laſter- en Logenboek*, dat niet waerdig is door eenig ordentelyk menſch gelezen te worden, afſchilderen; of op zoodanige andere wyze ulieden ſatisfactie verleenen, als gy naer recht en billykheid van my kunt vorderen. Maer zoo lang men my die Poincten niet behoorlyk in Geſchrifte ter hand ſtelt, en van derzelver onwaerheid, logen of laſtertrant niet overtuigt, zal ik het, volgens de gemeene ſpreuk, *die zwygt die conſenteert*, voor waerheid houden, en by de wereld doen doorgaen, en zelfs, wanneer de eerſte druk is uitverkocht, dat ik denk zeer ſchielyk te zullen zyn, het voor de tweedemael laten herdrukken en uitgeven, zonder de minſte zwarigheid.

Zie daer nu, Eerw. Broeders, myne ernſtige declaratie omtrent uw tweeledig Voorſtel, en tevens myn billyk en ten uiterſten wel gefondeerd Verzoek, waer aen ik niet twyfele of zal voldoening erlangen; en wel *de facto* Antwoord dat

'er

SASSEN-HEIM. 'er aen zal worden voldaen. En ik ben, in die verwachting, Eerw. Broeders,

Uw Eerw. Medebroeder in Christus,
(*was geteekend*)
J. VERHAEG, MATTH.
Zonder recht of reden gecensureerd Lidmaet der Kerke van Sassenheim.
(*lager stond*)
Deze voorgelezen en overgelegd 17 $\frac{1^{e} d}{12 m}$ 56.

De Predikant had, zegt *Verhaeg*, onder het lezen, door zyne gedurige aenmerkingen, hem steeds gestoort; 't welk eindelyk zoo ver ging, toen hy omtrent de helft derzelve, by het verzoek om de Goddelooze Kettersche Stellingen aen hem in Geschrifte over te leggen, gekomen was, dat hy besloot op te houden en de Memorie op de Tafel neder te leggen, en te zeggen dat hy het daer voor houden zoude, als of hy die geheel en al had voorgelezen, verzoekende tevens om voldoening zyner eischen. De Predikant antwoordde daerop, dat hy die nooit zou krygen, en dat hy maer kort op de voorgestelde Artikelen had te antwoorden. *Verhaeg* vroeg daerop nog eens, of de Kerkeraed hem de Poincten van Beschuldiginge dan niet Schriftelyk wilde geven; en Dnus *Bennet* verklaerde op die vraeg rond uit *neen*. Hier op resolveerde *Verhaeg* een derde Memorie, die hy ook gereed gemackt had, uit de zak te halen, en wilde die voorlezen. Doch zulks hem door den Predikant al weder belet zynde, lei hy ook deze op de Tafel neder en ging heen. Deze derde Memorie luidde dus:

Aen

Aen den Predikant en Kerkeraden van Saſſenheim. SASSENHEIM.

DEclarere ik ondergeteekende *J. Verbaeg Matth.* dat, nadien het ulieden, van tyd tot tyd, heeft goedgedagt om my in perſoon voor u in het Conſiſtorie te doen komen, en ik my diverſe reizen aldaer heb vervoegt, zonder dat myne Comparering van eenig nut of goede uitwerking is geweeſt; maer gylieden my, op allerlei onrechtmatige en ongehoorde wyze, tracht te behandelen en te onderdrukken, ja, was 't u mooglyk, te verſtrikken, en ik dus ulieden moet aenmerken, niet als Broederen, die naer den aert der liefde willen te werk gaen, maer als liſtige vyanden, om my in myne onnozelheid den onderlaeg te geven en voor altoos myn goeden naem te bevlekken; hebbe ik goedgevonden om ulieden by deze kenbaer te maken, dat, nadien ik nu op heden, zoo min als gepaſſeerden Dingsdag, eenig appoinctement, op myne ten uiterſte billyke en met de natuur der zaken overeenkomende verzoeken, heb verkregen, en het my niet geluſt om dag aen dag, wanneer het ulieden welgevalt, zonder eenig nut voor uwe Vergadering ter verantwoording te komen, ben ik gereſolveert ulieden by deze aen te zeggen: dat ik met zoo een Predikant en Kerkeraden geene Kriſtelyke gemeenſchap kan houden, zoo als 't behoort; en gy my, die op heden, een jaer, na den dag gerekend, geleden, alhier, naer uw eigen zeggen, met veel roem rekenſchap heb gegeven van de hoope, die in my was, na dezen dag, zynde den 17 December 1756, niet meer als een Broeder of Lidmaet uwer Gemeente moet erkennen, of my in dien opzichte in uwe Huisbezoekinge komen aenſpreken; maer myn Naem in uw Regiſter royeren; zullende ik, als God my tyd en gelegenheid geeft, my onder een Herder vervoegen, die gezind is zyne Schapen met zachtmoedigheid te leiden aen zeer ſtille wateren. Want

Derde Memorie van J. Verbaeg.

SASSEN-HEIM. Deze Memorie van J. Verhaeg.

ik ben een vrygeboren Nederlander, en kan dus onder geene Kerkelyke Tirannye leven, of daer men my Conscientiedwang wil opleggen, of de Herder gezind is zyne Schapen te brengen aen troebele waterwellen, die niet opgeven dan slyk en modder. Echter zal ik u, wegens al het gepasseerde, ter behoorlyker verantwoordinge voor de Wel Eerw. Classis van Leiden en Neder-Rynland, op den by myne Citatie bepaelden tyd, verwachten; en zoo gy aldaer, zomtyds door deze myne opzegging van ulieder Broederschap, konde verorzaken dat ik niet gehoord worde, zal ik, na den eersten [Maendag in] February 1757, nader tegens ulieden, in gedrukten Geschrifte, uitkomen, en u ter verantwoordinge voor de geleerde en geheele wereld uitdagen; en weest verzekerd, dat ik, die bevorens uw Vriend en Medebroeder ben geweest, door uwe kwade directie en verkeerde handelingen, my genoodzaekt vinde deze te tekenen, dat ik ben

Een gewezen Lidmaet van uwe Kerk en uw Party,

(was geteekend)

J. VERHAEG MATTH.

(lager stond)

voorgelezen en overgelegd 17 $\frac{17\,d}{11\,m}$ 56.

Nadat *Verhaeg* dus zyn Lidmaetschap had opgezegt en naer huis gegaen was, kwam, des avonds van dien zelfden 17 der Wintermaend, de Koster weder aen zyn huis, om hem ten vierdenmale te citeeren, dat hy wegens de meergemelde Stellingen en zyn uitgegeven Geschrift voor de Consistorie moest komen tegen den 20 daer aen volgenden. Doch *Verhaeg* gaf den Koster een schriftelyke Antwoord, inhoudende dat „ hy geene Boodschap-

„ pen

„ pen van den Domine en Kerkeraed van Sas- SASSENHEIM.
„ senheim meer wilde afwachten, alzoo hy
„ met zulk een Predikant en Kerkeraed, die
„ niet dan tot twist zyn gezind, in geene kris-
„ telyke gemeenschap kon leven, en dierhal-
„ ven by zyne laetste Memorie hun zyn Broe-
„ derschap had opgezegt; dat hy by die Me-
„ morie persisteerde, en hen verder daer aen
„ renvooieerde; en dat hy zich dus nooit meer
„ voor hunne Vergadering zou vervoegen,
„ of hunnen Koster, aen zyn huis komende,
„ in die kwaliteit ten antwoord staen of eenig
„ raport geven". Vrydag, den 24 van Win-
termaend, echter kwam de Koster nog eens
by hem aen huis met een Briefje, waerop iets
geschreven stond, dat de Kerkeraed hem wil-
de laten aenzeggen, en het welk de Koster
ook begon te lezen. Doch *Verhaeg*, uit den
Koster vernomen hebbende, dat het gene hy
te zeggen had weder een Boodschap van den
Domine en den Kerkeraed was, zeide die niet
te willen hooren, alzoo hy met hunlieden niets
meer te doen had, ten zy voor de Classis, en
dat de Koster dat raport kon doen; waerop de
laetstgemelde, zonder verder te lezen, heen ging.
Deze boodschap, zegt de Kerkeraed, had ge-
strekt om *Verhaeg* bekend te maken, dat hy
wegens zyne hooggaende Lasteringen niet al-
leen; maer „byzonder om deszelfs Ongehoor-
„ zaemheid en hardnekkige Wederstreving te-
„ gens de Bevelen van den Kerkeraed, om
„ niet te willen antwoorden op de byzondere
„ Poincten, hier voren (*) gemeld, volgens
„ de eenstemmige Resolutie van den Kerke-
„ raed,

(*) Zie Bladz. 241.

SASSENHEIM. „ raed, gecensureerd en gesuspendeerd is van „ het gebruik van des Heeren Avondmael, „ tot zoo lang dat hy zyn schuld erkent, zyne „ godlooze Gevoelens herroept, en voor de „ gedane belediging openbare voldoening ge- „ geven en doorslaende blyken van zyn be- „ rouw en betering, beide ten opzichte van „ Leere en Gedrag, daer gestelt heeft ". Verder schynt wegens deze zaek alhier niets voorgevallen te zyn. Maer op den 7 der laetste Sprokkelmaend, heeft *Verbaeg* by de Classis van Leiden en Neder-Rynland, een breedvoerig Verhael der gantsche zake ingedient, en over dezelve zich beklaegt door het volgende Requeest:

Aen de Wel Eerwaerde, Hoog- en Zeer Geleerde Heeren, uitmakende de Wel Eerwaerde Classis van Leiden en Neder-Rynland.

Requeſt van J. Verbaeg aen de Classis van Leiden en Neder-Rynland.

GEeft de ondergeteekende *J. Verbaeg Matthz.*, Lidmaet der Gereformeerde Kerke en geweezen Lidmaet der Gemeente te Sassenheim, doch woonende aldaer, met behoorlyke eerbied en achtinge te kennen: 'Dat hy Suppliant zich, op den 13 Juny 1756, heeft vervoegt by den Predikant zyner Woonplaetse, genaemd *Joannes Balthazar Bennet*, en aen hem eene problematieke Vraeg heeft gedaen; welke van die uitwerking is geweest, dat hy den Suppliant daer over (echter zonder redenen) heeft uitgemaekt voor een Ketter; hebbende zich die zaek verders toegedragen, zoo als by de Memorie, door den Suppliant, in de maend November van 't gepasseerde jaer met den druk gemeen gemaekt, staet vermeld (doch waer van Copy hier nevens); welke Memorie door den Suppliant in de wereld is gebragt, voor eerst, om U Wel Eerw. en de geheele wereld de onge-

hoor-

hoorde handelwyze van zyn Party of Partyen kenbaer te maken: en ten tweeden om zyn goeden naem te verdeedigen tegens laster enz.; doch ook tevens in die verwachting, dat zyn Party of Partyen een van de volgende wegen zouden hebben ingeslagen, namelyk: Of dat zy daer tegens in Geschrifte (ter hunner Justificatie) door den druk zouden zyn opgekomen; of anders den Suppliant by U Wel Eerw. aengeklaegt hebben, en verzocht hem te ontbieden, om, ingevolge des Suppliants aenbod, by de voorschreve Memorie, pag. 93, vermeld, hem behoorlyk te doen verantwoorden.

SASSENHEIM.

Request van J. Verbaeg aen de Classis van Leiden en Neder-Rynland.

Doch geen van beide die middelen zyn door zyn Party of Partyen in 't werk gesteld; maer het heeft den gemelden Predikant met zyn Kerkeraden gelust om, na de uitgave der meergemelde Memorie, op nieuws wederom Procedures tegens den Suppliant te beginnen; en wel op Saturdag, den 11 December laetstleden, wanneer het hunlieden heeft goedgedacht om zeker Persoon, genaemd *Klaes Verbree*, by den Suppliant te zenden, met de volgende Boodschap: „ *Verbaeg*, de Domine en Kerke„ raden gelasten u, dat gy, morgen namiddag ten „ vier uuren, na Kerktyd, voor de Consistorie „ moet komen; voor eerst, wegens uwe *Ketter„ sche Gevoelens*, en, ten tweeden wegens uw „ *faem- en eerroovend Geschrift* ". Echter is de Suppliant, om redenen, hem daer toe moverende en te breedvoerig om dezelven in dezen te insereren, doch in de nevensgaende geschreve Memorie vermeld, op de eerste ontbieding niet gecompareerd; maer, ten tweedenmale weder ontboden zynde, verschenen, hoewel, alvorens zich ergens met zyne Party of Partyen over in te laten, heeft de Suppliant tegens dezelven zyne Protestatien en Appellatien, waer van hy in de voorschreve gedrukte Memorie hadde gerenuntieert, weder gerenoveert; en daerom hunlieden gezamentlyk, schriftelyk, voor U Wel Eerw. tegens heden gedaegt, om die zaken te zien achtervolgen en doen dienen. En alstoen verders, op de vorige boodschap, hunlieder voorstel ge-

SASSEN-HEIM.

Requeſt van J. Verhaeg aen de Claſſis van Leiden en Neder-Rynland.

hoort hebbende, mede ſchriftelyk geantwoort en verzocht de Poincten van Beſchuldiginge *in ſcriptis* te mogen erlangen, en zich aengeboden dieswegens te verantwoorden; alles ook breedvoeriger vermeld in de bovengemelde geſchreve Memorie.

Edoch heeft het des Suppliants Party of Partyen verder goedgedacht om aen dit zyn billyk en ten uiterſten redelyk verzoek geene voldoening te geven; maer in tegendeel hunne Boodſchappen te vernieuwen en te verergeren; en den Suppliant al weder, gecompareerd zynde, en zyn verzoek renoverende, als mede zyne aenbieding, (alles met ernſtige en ſerieuſe uitdrukkingen) hem onchriſtelyk te behandelen; waerom hy zich genoodzaekt en gedrongen vond, aen den voorſchreven Predikant en Kerkeraden zyn Broederſchap op te zeggen, wilde hy ontheft zyn van eene dagelykſche gemoedsontruſting en verdere mishandelingen; doch met perſiſtering by zyne gedane Citatie, en zich daer aen wel expreſſelyk renvoierende; alles mede breeder vermeld in de meergemelde geſchreve Memorie.

Ten welken einde de Suppliant zich dan op heden voor UE. Wel Eerw. heeft vervoegt, om zyne Proteſtatien en Appellatien te vervolgen en doen dienen; en tevens UE. Wel Eerw. de gevolgen onder het oog te brengen, verzoekende, op de allervriendelykſte wyze, UE. Wel Eerw. den Predikant *Bennet* en zyne Kerkeraden gelieven te gelaſten, om *de facto* de Poincten, welken zy tot laſte van den Suppliant hebben in te brengen, aen UE. Wel Eerw. te communiceren; en dat dezelven in UE. Wel Eerw. Claſſicaal Regiſter mogen worden genoteerd, en aen den Suppliant daer van Copy verleend, ten einde hy tegens de eerſtkomende ordinaire Claſſicale Vergadering, (waer van hy verzoekt dat hem den tyd worde gecommuniceerd) zich dieswegens behoorlyk kan verantwoorden.

En indien zyn Party of Partyen daer toe niet in ſtaet of onwillig zyn, is zyn verder verzoek, dat

dat UE. Wel Eerw. de handelwyze, door hun lieden gepleegd, gelieven te verklaren onwettig, onredelyk, en tegens de manier van Kerkelyke handelingen strydende; en hem als dan te verleenen eene Classicale Resolutie, waer by zulks is blykende, en waer by UE. Wel Eerw. declareren: dat de Suppliant aen zyn kant (in allen opzichte) zeer wel heeft gehandelt, en met het grootste recht zyn Broederschap aen zoo een Predikant en Kerkeraden heeft opgezegt: en hy dus ten allen tyde, als hy zulks requireert, en zich onder eene anderen Herder mogt bevinden, als een waerdig Lidmaet moet worden erkend en aengenomen.

SASSENHEIM.

Request van J. Verhaeg aen de Classis van Leiden en Neder-Rynland.

Eindelyk verzoekt de Suppliant, dat UE. Wel Eerw. aen zyne Party of Partyen gelieven zoodanige Instructien en Informatien te verleenen, dat zy met de andere Ledematen van hunne Gemeente zoo onchristelyk niet komen te handelen; ten einde die Gemeente niet geheel en al verstrooid worde of in verdere verwarring gerake; en verders al dat gene, dat UE. Wel Eerw. oordeelen, in een zaek van dat belang, te behooren; twyfelende de Suppliant niet of UE. Wel Eerw., alles naeuwkeurig hebbende in- en nagezien, zullen bevinden dat zyn verzoek ten uitersten billyk en redelyk is, en dierhalven daer in consenteren.

'T Welk is doende enz.

(*Was geteekend*)

JOANNES VERHAEG MATTH.

Lidmaet der Gereformeerde Kerke, en gewezen Lidmaet van de Gemeente te Sassenheim; doch woonende aldaer.

By dit Request was een Aenhangzel gevoegd, om te dienen in geval de Partyen van *Verhaeg* niet op de Classis mogten gecompareerd zyn; dat van dezen inhoud was:

SASSENHEIM.

Aenhangzel van 't Request, om, in gevalle van Non-Comparitie *myner Partyen, van gebruik te maken.*

Aenhangzel op het voornoemde Request.

DE Ondergeteekende heeft goedgedagt, vermits zyne Partyen, op zyne gedane Citatie, niet zyn gecompareerd, en mooglyk, zoo dikwils hy dezelven voor UE. Wel Eerw. dagvaert, niet zullen compareren, om aen UE. Wel Eerw. te verzoeken, dat dezelven aen den Predikant *Bennet* met zyne Kerkeraden gelieven aen te schryven: Dat zy gehouden zullen zyn, om, op de eerste ordinaire Classicale Vergadering, allen, of eenigen van hun, behoorlyk gekwalificeerd, te compareren of gemagtigden te zenden, om hunne Poincten van Beschuldiginge, welken zy tot laste van den Suppliant vermeenen te kunnen inbrengen, allen tegens dien tyd in geschrifte over te leggen aen UE. Wel Eerw. Vergadering; als mede om hunne Beschuldigingen met zoodanige documenten te voorzien, als zy oordeelen dat zy ooit of t'eeniger tyd tot Verificatie derzelven kunnen inleveren: en van alle die Poincten, als mede van de Stukken tot bewys derzelven Copyen te formeren, ten einde die aen den Suppliant op den gemelden tyd kunnen worden overgelegd; op dat hy in staet worde gesteld om als dan tegens de volgende ordinaire Vergadering zich te kunnen verantwoorden; op pœne, dat, in gevalle van *Non-Comparitie* tegens bovengemelden tyd, of by manquement van al het vorenstaende, UE. Wel Eerw. aen den Suppliant zullen verleenen zoodanige Resolutie, als by zyn Request door hem is verzogt; en verders dat gene doen, dat UE. Wel Eerw. in een zaek van die nature zullen vermeenen te behooren.

't Welk al mede is doende, enz.

(*Was geteekend*)

J. VERHAEG MATTH.

Lidmaet der Gereformeerde Kerke, doch gewezen Lidmaet der Gemeente van Sassenheim; hoewel aldaer woonachtig.

De

De Classis, deze Stukken ontvangen hebbende, had, vermits Dnus *Bennet* noch zyn Kerkeraed verschenen waren, besslooten wegens dezelven niets te doen; zelfs is het Geschrift van *Verhaeg* aldaer niet eens gelezen, maer de gantsche zaek uitgesteld tot de Classicale Vergadering, die in de eerstkomende Bloeimaend staet gehouden te worden. SASSENHEIM.

AMSTELDAM.

DEn 11 van deze Lentemaend is door de Heeren Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit, die in deze Stad resideren, eene Publicatie gedaen wegens de Convoien, die zoo wel uitgaen als inkomen zullen in dezen jare 1757 en het begin des volgenden jaers (*), welke dus luid: AMSTELDAM.

DE Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit, resiJerende binnen Amsteldam, volgens Aenschryvens van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, notificeren, by deze, aen allen en een iegelyk, die zulks zoude mogen aengaen, dat de volgende Convoijen, zoo voor den jare 1757 als 1758, zyn vastgesteld: *Vaststelling der Convoijen.*

UITGAENDE EN INKOMENDE CONVOIJEN VOOR DEN JARE 1757 EN 1758.

Tegen half April 1757 Convoy naer de Engelsche en Fransche Havens, en om van daer de gereed zynde Schepen herwaert te brengen.

Tegen half May Convoy naer Lisbon en Kadix, zonder nochtans die Havens aen te doen; verder naer de Middelandsche Zee, langs de Spaensche en Fransche Kust, tot Livorno, Napels, ja zelfs tot

(*) Zie de vorige Vaststelling der Convoijen in ons X. Deel [1756], bl. 442.

AMSTELDAM.

Vaststelling der Convoijen.

tot de Golf van Venetien, zoo 'er eenige Schepen, derwaert gedestineerd, onder het Convoy zich mogten bevinden, en om van daer te zeilen, en uit de verdere Havens tegens half September af te halen de gereed zynde Koopvaerdyschepen, en dezelven te brengen te Kadix.

Tegen half Juny Convoy naer de Engelsche en Fransche Havens, en om van daer de gereed zynde Schepen herwaert te brengen.

Tegen half Juny Convoy direct naer Smirna, mede nemende de Schepen naer Lisbon en Kadix; doch zonder aldaer binnen te loopen: vervolgens, na een verblyf van zeven of acht weken te Smirna, wederom van daer naer herwaert, en vyf a zes weken na het vertrek van dat Convoy, nog een Convoy van Smirna direct naer de Havenen dezer Landen

Tegens half July Convoy naer Lisbon en Kadix, zonder nochtans die Havens aen te doen; verder naer de Middelandsche Zee, langs de Spaensche en Fransche Kust, tot Livorno, Napels, of in de Golf van Venetien toe, zoo 'er eenige Schepen, derwaert gedestineerd, zich onder het Convoy mogten bevinden; en tegen het midden van November van Napels of Livorno te vertrekken, (zullende aen de Schepen, in de Golf van Narbonne geladen hebbende, een Rendevous worden geassigneerd, op welke dezelven zich by het Convoy zullen kunnen voegen); en vervolgens met die Schepen en met alle anderen, die zich onderweeg onder het Convoy begeven, te zeilen naer Kadix.

Tegens half July Convoy naer de Engelsche en Fransche Havens, en om van daer de gereed zynde Schepen herwaert te brengen.

Tegen half Augustus Convoy naer Lisbon en Kadix en, verders naer Mallaga, en vervolgens, na primo October, van Mallaga naer Kadix en Lisbon.

Tegen half Augustus Convoy naer de Engelsche en Fransche Havens, en om van daer de gereed zynde Schepen herwaert te brengen.

Te-

Tegen half September, *of later*, Convoy naer de Engelsche en Fransche Havens, en om van daer de gereed zynde Schepen wederom af te halen. AM-STEL-DAM.

Tegen half October Convoy naer Lisbon en Kadix, en van daer wederom naer herwaert. *Vaststelling der Convoijen.*

Tegen half November Convoy naer de Engelsche en Fransche Havens, en van daer wederom naer herwaert.

Half December Convoy naer Lisbon en Kadix, en van daer wederom naer herwaert.

In December Convoy direct door naer Smirna, en van daer wederom naer herwaert.

Half December Convoy van Kadix naer de Middelandsche Zee, langs de Spaensche en Fransche Kust tot Livorno, Napels, ja zelfs tot de Golf van Venetien, zoo 'er eenige Schepen, derwaert gedestineerd, zich onder het Convoy mogten bevinden, en in Maert 1758 Convoy om dezelven wederom uit de Middelandsche Zee, langs de Fransche en Spaensche Kust af te halen en direct herwaert te brengen.

In de maend January of February 1758 Convoy naer Lisbon, Kadix, en indien 'er eenige Koopvaerdyschepen, naer de Middelandsche Zee gedestineerd, onder dit Convoy mogten wezen, tot naer de Plaetsen van derzelver destinatie.

In de maend February 1758 Convoy van Kadix naer de Middelandsche Zee, en vervolgens, in het begin van May, Convoy uit de Middelandsche Zee, langs de Fransche en Spaensche Kust, direct door naer herwaert.

En zullen de precise Zeildagen dezer Convoijen telkens nader by affixie worden bekend gemaekt, Enz.

GORINCHEM.

DEn 31 der laetste Louwmaend hebben de Heeren Drossaerd, Burgemeesters, Schout en Schepenen dezer Stad eene Publicatie gearresteert; nopens het voorkomen van Ongeluk- GORINCHEM.

ken,

GORINCHEM. ken, die door het verkoopen van Rottenkruid veroorzaekt kunnen worden; waer in dezelven ordonneren dat alhier geen Rottenkruid zal mogen worden verkocht, afgeleverd of gegeven, dan door de Apothekers zelf of die het Hoofd der Winkel zyn, alwaer het zelve verkocht word; en aen niemand, dan aen Perſonen, die aen den Verkooper of Afleveraer bekend en tot jaren van kenniſſe gekomen zyn; en in 't geheel niet aen Domeſtieken of Huisgenooten van een Huisgezin, ten zy op een Briefje, door het Hoofd des Huisgezins behoorlyk, en met byvoeginge van den datum, onderteekend; welke Briefjes de Verkoopers zorgvuldig moeten bewaren, om dezelven by alle voorvallen aen hunne Ed. Gr. Achtb. te kunnen vertoonen; op pœne dat, by overtredinge, der Verkooperen Winkels geſloten en hun de Neering verboden zal worden, en zy daerboven vervallen zullen in een boete van tien Guldens, ten behoeve der Diakonie-Armen van deze Stad.

H O O R N.

HOORN. DEn 2 der laetſte Wintermaend hebben de Heeren Gecommitteerde Raden van de Heeren Staten dezer Provintie, die hier reſideren, een Notificatie doen publiceren, nopens de geſpecificeerde Kwitantien, die de Regenten en Schotgaerders, wegens de Gemeene Laſten, moeten geven, en het doen van Dorpsrekeningen met open' Deuren; welke dus luid:

DE Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland en Weſtvriesland, in Weſtvriesland en

en den Noorder-Kwartiere, geinformeerd zynde dat de Ordres, ten opzichte van het uitgeven van gespecificeerde Kwitantien, en het doen van de Dorpsrekeningen met open' Deuren en Vensters, door hunne Ed. Mog., op den 21 Maert 1736, bekend gemaekt, op eenige Plaetsen weder niet worden geobserveerd, niettegenstaende dezelve Ordres gefundeerd zyn op de duidelyke wille van den Souverein, hebben goedgevonden dezelve Ordres te renoveren, gelyk hunne Ed. Mog. doen by deze; ordonnerende dat alle Regenten en Schotgaerders, welken Verpondingen, Dyk- of Molengelden van Huizen of Landen invorderen, in de Kwitantien, by hun wordende uitgegeven, zullen hebben uit te drukken *de kwantiteit van Huizen;* item de nette *grootte van de Landeryen;* het *be dragen van de Verponding*, 100*ste en* 200*ste Penningen*, *het Molengeld*, *Dykgeld*, *Hondsbosch-*, *Landschot-* en *uitwaterende Sluizengeld*, en wat van diergelyke nature mag zyn, ieder apart, op dat de contribuërenden mogen en kunnen naergaen of de Invordering wel en recht geschied; gelasten en bevelen allen en een ieder Regent, Schot- en Verponding-Gaerder zich hier naer naeuwkeurig te reguleren; en ordonneren wel expresselyk alle Officiers, in den hunne, en ook de Commies-Fiskael ter recherche van des Gemeenen Lands Middelen in dit Kwartier, by preventie, tegen de Contraventeurs voor ons te procederen tot zoodanige straffe, boete of mulcte, als hunne Ed. Mog., naer bevind van zaken, zullen oordeelen te behooren.

HOORN. *Publicatie wegens het geven van gespecificeerde Kwitantien voor de Gemeene Lasten, en het doen van Dorpsrekeningen met open' Deuren.*

Ordonneren wyders dat alle Dorpsrekeningen wegens Verponding-, Landschot-, Omslag-, Sluis-, Brug-, Sloot-, Molen-, Poldergelden en diergelyke, alle jaren, precies op zekeren tyd, naer de convenientie van elke Plaetse, en na dat van het doen van die Rekeningen, ten minsten drie dagen te voren, door affictie van Billietten, waer in de Dag en het Uur word uitgedrukt, op welken de Rekening gedaen zal worden, met het luiden

van

HOORN. van de Klok van 't Raedhuis of de Kerk kennisse zal zyn gegeven, publiek zal moeten worden gedaen, en in gevalle zulks word verzuimd of niet naer behooren gedaen, ieder Ingeland of Ingelanden de vryheid zullen hebben daer over aen ons te mogen klagen. Gedaen te Hoorn den 2 December 1756.

Ter Ordonnantie van de Raden voornoemd.

J. MOSSEL VAN STRALEN.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

MIDDELBURG. DEn 20 der laetste Wintermaend hebben de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie, by eene Resolutie, eenige nadere bepalingen gemaekt, betreffende *de Zegels, waer op de Rekeningen, ten laste van den Lande of Collegien enz., geschreven moeten zyn*; welke Resolutie dus luid:

Nadere Resolutie betreffende de gezegelde Rekeningen. IS, na deliberatie, goedgevonden en verstaen, te declareren, gelyk gedeclareerd word by deze.

Dat de Rekeningen en Specificatien, ten laste van den Lande, zoo wel als alle andere Rekeningen, ten laste van Particuliere of andere Collegien en Corpora, aen de Ordonnantie van het Klein Zegel subject zyn.

Dat, ter voorkominge van alle kwade practyken, welken, om het XLVII Artikel van de laetstgearresteerde Ordonnantie op het Klein Zegel (*) te eluderen, in het werk zouden kunnen worden gesteld, alle Kwitantien van geleverde Waren, Ar-

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 1006; en verder wegens de gezegelde Rekeningen het zelfde Deel, bladz. 1131 en 1184.

arbeidsloonen en andere zaken, waer van gewoonlyk Rekeningen en Specificatien gegeven worden, bedragende vyftig Guldens en daer boven, ingevalle dezelven niet zullen zyn gesteld op behoorlyk gezegelde Rekeningen of Specificatien, in plaetse van zoodanige Rekeningen of Specificatien, bezegeld zullen moeten worden; op de boete, tegens de Overtreders van het voorsz. XLVII Artikel by de Ordonnantie gestatueerd; en dat alleen van het Zegel geëximeerd zullen zyn eenvoudige Kwitantien van Landpachten, Huishuren, geleende Penningen en dierglyke ordinaire zaken, waer van men niet gewoon is Rekeningen of Specificatien uit te schryven. MIDDELBURG. *Nadere Resolutie betreffende de gezegelde Rekeningen.*

Dat mede alle en allerlei Rekeningen en Specificatien zullen moeten bezegeld worden, zonder onderscheid of dezelven specteren Leverantien of Verdiensten, reeds voor dato van het emaneren van hunner Ed. Mog. laetstgearresteerde Ordonnantie op het Klein Zegel geleverd en geëmaneerd.

En laetstelyk dat, terwyl de Stempel van het Zegel dikwils op het Papier niet wel vat, en daer door de kalibré van het Zegel somwylen niet duidelyk kenbaer is, de respective Collecteurs zullen worden gelast, gelyk gelast worden by deze, de kalibre van het Zegel boven hun Naem in Geschrifte te stellen. Enz.

By den Magistraet van deze Stad en die der Stad Vere vastgesteld zynde, dat tusschen deze Steden Nieuwe Postwagens zullen ryden, is daeromtrent, op den 10 van deze Lentemaend, gearresteerd het volgende

Reglement, waer naer de Nieuwe Postwagens van Middelburg naer Vere, en van Vere naer Middelburg, moeten afryden.

VAn half Maert tot half October, 's morgens, ten *half acht*, ten *negen* en ten *elf* uuren; en,

MIDDELBURG.

Reglement op het ryden der Nieuwe Postwagens tusschen Middelburg en Vere.

en, 's namiddags, ten *twee*, ten *half vyf* en ten *zeven* uuren.

Van half October tot half Maert, 's morgens, ten *half negen* en ten *elf* uuren; en, 's namiddags, ten *twee*, ten *vier* en ten *zes* uuren.

De Personen, die op deze Postuuren ryden, moeten betalen één Persoon *acht* Stuiv., twee dito *zeven* Stuivers, ieder, en meer zynde dan twee Personen *zes* Stuiv. ieder, zonder meer.

Die buiten de gestelde Postuuren, of 's morgens voor en 's avonds na dezelven, begeren te ryden, moeten betalen één Persoon *achttien* Stuiv., twee dito *tien* Stuiv., ieder, drie dito *zeven en een halven* Stuiv., ieder; en meer zynde, dan drie Personen, *zes* Stuiv. ieder, zonder meer. Doch zoo iemand, 's Winters, 's avonds na zeven uuren, en, 's Zomers, 's avonds na acht uuren begeert te ryden, zal, boven dien, *zes* Stuiv. extra moeten betalen. Geenerlei Voerlieden van eenige Huur- of andere Rytuigen zullen vermogen op den weg iemand op te nemen, of te blyven staen wachten, of weer te keeren om Vracht te krygen, op de Boete van een Zeeuwschen Ryksdaelder, de helft voor den Commissaris der Wagenen en de wederhelft voor de Voerlieden van den Weg. Ook zullen geenerlei Voerlieden, Koetsiers enz. vermogen op Thyë-Volk of Passagiers te wachten of naer zich te lokken, op de boete als voren.

Ook zullen geene Wagens van de Post-Veeren mogen ryden, als met kennis van den Commissaris der Wagenen; en vooral niet op de Postuuren, wanneer geene anderen, dan de Postwagens, vermogen te ryden. De Commissaris der Wagenen zal twee Stuiv. genieten en hebben van de Buitenwagens, of van die genen, die omtrent de Veeren Vracht opnemen. Enz.

OVER-

OVERYSSEL.

KAMPEN.

NA dat op het Synode van Overyssel, in den voorleden jare te Vollenhove gehouden, de zaek van Dnus van der Os als ten vollen afgedaen gehouden was (*), werd in die Kerkvergadering in overweging genomen het Protest, welk Dnus *J. van Rossum* met één Ouderling en vier Diakenen by den Kerkeraed van Zwolle hadden doen inleveren tegen de Resolutie, waer by Dnus van der Os, door dien Kerkeraed, op den 18 van Wintermaend des jaers 1750, gesuspendeerd was (†). Zommige Leden van deze hooge Kerkvergaderinge oordeelden dat Dnus *van Rossum* over dat Protest, als naer hun oordeel onwettig zynde en bedenkelyke Stellingen, betreffende de Leere der Waerheid, behelzende, behoorde te recht te staen; doch anderen waren in tegendeel van advies dat de zaek van dat Protest, als een gevolg van de eerste Procedure tegen Dnus van der Os, die by twee Resolutien der Staten van deze Provintie volkomen getermineerd was (‡), ook behoorde als afgedaen aengemerkt te worden. Van het laetstgemelde oordeel waren ook de Heeren Commissarissen Politiek. De Leden van het Synode echter berustten daer in niet; maer besloten dat de intentie van Ridderschap en Steden, de Staten van deze Provin- KAMPEN.

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 703.
(†) Zie ons V. Deel [1751], bladz. 699—726.
(‡) Zie ons V. Deel [1751], bladz. 391 en 397.

KAMPEN.

vintie, daeromtrent nader zou worden vernomen; het welk de Heeren Commissarissen Politiek op zich namen te doen, en waerin de Leden van het Synode betuigden genoegen te nemen. Wanneer nu de genoemde Heeren Commissarissen Politiek, op den Overysselschen Landdag, die, den 8 van deze Lentemaend, alhier gehouden werd, raport deeden van het gene op het bovengemelde Synode, nopens de genoemde zaek, was voorgevallen, is by hunne Ed. Mog. verstaen „ dat de „ zaek van Dnus *J. van Rossum*, als betrek„ king hebbende tot de eerste begonnen Pro„ cedure met Dnus A. van der Os, door de „ Teekeninge der Vrede-Artikelen en opge„ volgde Resolutie van Ridderschap en Ste„ den, getermineerd is en voor afgedaen moet „ gehouden worden ". En is ook verder by hunne Ed. Mog. goedgevonden „ de Heeren „ Commissarissen Politiek, zullende bywoonen „ het Christelyk Synode, in dezen jare binnen „ Deventer te houden, *in mandatis* te geven „ en te authoriseren om, byaldien dezelve „ zaek van Dnus *van Rossum* aldaer wederom „ mogt worden voortgebragt, te declareren „ dat Ridderschap en Steden dezelve zaek, by „ hunner Ed. Mog. Resolutie van den 10 der „ Grasmaend des jaers 1752 (*), houden voor „ afgedaen, en niet te gedoogen dat daer o„ ver op welgemelde Synodus verder worde „ gehandeld".

STAD

(*) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 391.

STAD EN LANDE.

GRONINGEN.

DEn 23 van Slagtmaend des afgeloopen jaers 1756, begon de hooggeleerde Heer *Gualtherus van Doeveren*, Hoogleeraer in de Genees-, Ontleed-, Heel- en Vroedkunde, op de Vertoonplaets der Ontleedkunde alhier, zyne Ontleedkundige Lessen, met eene korte doch zeer gepaste Redenvoeringe, *over de Bloei der Kunsten en Wetenschappen, en byzonderlyk der Ontleedkunde, door de Begunstiginge der Overheden.* De uitstekende Verbeteringen, die de doorluchtige Opzieners dezer Akademie gedaen hebben, onder het opzigt van gemelden Hoogleeraer, aen de genoemde Vertoonplaetse, gaf de voornaemste aenleiding aen zyn Wel Ed. tot het onderwerp dezer korte Redenvoeringe. Deze Vertoonplaets, namelyk, reeds meer dan eene Eeuwe oud zynde, was onbekwaem tot het houden van Ontleedkundige Lessen, en van de gemakken ontbloot, welken tot het oeffenen dier Kunste vereischt worden; weshalven men, in den voorleden jare 1756, dezelve geheel vernieuwde. De Schouwplaets zelf is, op de wyze van een Amphitheater of halfronde Schouwburg, fraei opgetrokken, voor de Toezieners zeer gemaklyk gemaekt en van vele noodwendigheden voorzien; en voor derzelver Ingang heeft men dit Opschrift geplaetst: THEATRUM ANATOMICUM RESTAURATUM ANNO CIↃIↃCCLVI; dat is: *De Schouwplaets der Ontleedkunde hersteld in 't jaer* 1756. In 't zelfde voorleden jaer GRONINGEN.

GRO- NINGEN. zyn ook nog andere Verbeteringen, ſtrekkende tot het doen bloeijen der Hooge Schole alhier, gemaekt. Doch dewyl het den rechtgeaerden en beſchaefden Nederlanderen zeer aengenaem moet zyn, dat alles, wat tot opkweeking en aenwas van Kunſten en Wetenſchappen in ons Land kan ſtrekken, en aenmerkelyke zaken, daer toe betrekkelyk, in 's Lands Hiſtorien behooren bewaerd worden, zullen we, by deze gelegenheid, een weinig naeuwkeuriger en omſtandiger bericht geven van de Verbeteringen, ſedert eenigen tyd herwaert, aen de Hooge Schole in deze Stad gedaen, waer door dezelve eenen nieuwen luiſter verkregen heeft. Het is bekend, dat deze Akademie, die Provintiael is, in een deerlyk verval geraekt was, zoo dat zelfs het getal der Hoogleeraren, tot op zeer weinigen na, was uitgeſtorven. Doch na dat zyne doorluchtige Hoogheid, hoogl. ged., tot *Curator Primarius* en *Rector Magnificentiſſimus* dezer Hooge Schole was aengeſteld, kreeg ze alles weder, wat tot herſtelling van haren luiſter dienen kon. Zyne Hoogheid vond goed zes Curatoren aen te ſtellen, welken, gedurende hun leven, die Waerdigheid zouden bekleeden; daer te voren de Heeren Curatoren, die en uit de Stad en uit de Ommelanden verkoren werden, jaerlyks afgingen en door anderen opgevolgd werden. Aen deze zes nieuwaengeſtelde en aenblyvende Heeren Curatoren gaf zyne Hoogheid het beſtier dezer Hooge Schole, en de magt om, onafhankelyk van eenig ander Collegie, deszelfs Welzyn te bezorgen en te bevorderen. Ook nam die Vorſt een voornemen om het getal der Hoogleeraren te vermeer-

meerderen, als het eigentlykste middel zynde om de Akademie op nieuws te doen bloeijen; te gelyk belovende aen dezelve, ter aenmoediginge van de studerende Jongelingschap, verscheide Vryheden te zullen toestaen. Doch de spoedige dood dien doorluchtigen Vorst wegnemende, sneed ook de uitvoering van deze Voornemens en Beloften af. Dan hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, heeft volvoert het gene haer Vorstelyke Gemael begonnen had. In den jare 1752 stelde hare Koninklyke Hoogheid, met overleg der Heeren Curatoren, zeven gewoone Hoogleeraren aen; te weten, in de Godgeleerdheid, de Heeren *Michaël Bertling*, *Ewaldus Hollebeek* en *Paulus Chevallier*; in de Rechten, de Heeren *Joannes Joachimus Schwartz* en *Joannes Gerardus Christophorus Rucker*; in de Wysbegeerte, de Heer *Dionysius van de Wynpersse*; en, in de Talen, de Heer *Joannes Daniel van Lennep*; en eindelyk, tot Leeraer of Lector in de Wysbegeerte, de Heer *Fredericus Adamus Widder* (*). Alle deze Heeren maekten, in 't begin van Herfstmaend des jaers 1752, een aenvang hunner Bedieningen, welken zy, by aenhoudenheid, op het loflykste bekleeden. De Faculteit der Medicynen, hoe nuttig ook voor het menschelyke geslacht, had in deze gelukkige herstellinge echter geen deel gekregen. Maer de eenigste Hoogleeraer in dezelve, de Heer *Jac. Henr. Croeser*, welke dien post naby de dertig jaren alleen had waer- GRONINGEN.

(*) Wy hebben, in ons VI. Deel [1752], bladz. 167, reeds aengewezen op welk jaerlyksch Honorarium de meesten dezer Heeren zyn aengesteld.

GRONINGEN. waergenomen, den 13 van Louwmaend des jaers 1753, komende te overlyden, waren de Heeren Curatoren bedagt om aen hare Koninklyke Hoogheid ook de herſtelling van dat nuttig gedeelte der Hooge Schole alhier voor te ſtellen; welke ook kort daerop volgde; want omtrent het einde van 't jaer 1753 werd de Heer *Tiberius Lambergen*, toen Hoogleeraer te Franeker, tot gewoon Profeſſor in de Genees-, Kruid- en Scheikunde, op deze Akademie, beroepen; en in den beginne des' jaers 1754 werd de Heer *Gualtberus van Doeveren*, boven gemeld, tot gewoon Hoogleeraer in de Genees-, Ontleed-, Heel- en Vroedkunde aengeſteld; welke beide Profeſſoren hunnen poſt aenvaerdden den 11 van Zomermaend des zelfden jaers 1754. Op den zelfden tyd werd ook de Heer *Ludolphus Stenhuis*, Doctor in de Medicynen, tot Leeraer of Lector in de Ontleed- en Heelkunde aengeſteld; zoo dat het langer vertoeven van de herſtellinge dezer Faculteit, door eene zeer aenmerkelyke verbeteringe, vergoed wierd. De zorg der Heeren Curatoren ſtrekte zich nog verder omtrent deze Faculteit uit. Het Huis, welk voor den Profeſſor in de Genees-, Kruid- en Scheikunde geſchikt is, en door zyne Wel Ed. bewoond word, werd, kort na zyne komſt, merkelyk vergroot en ſierlyk verbeterd. De Akademie-Tuin kreeg ras, onder het opzicht en beſtier van den Heere T. Lambergen, eene ganſch andere gedaente; want tot verbeteringe en vergrootinge van dezelve werd eene aenzienlyke ſomme gelds beſteed, een groot ſtuk Lands aengekogt en Broei- en Stookkaſſen, tot bewaringe der tedere en vreemde Planten en Gewaſſen,

ge-

gebouwd; zynde de Tuin verder zoodanig verſierd, en, door de vlyt van dien Hoogleeraer, met zulk een aenzienlyk getal zeldzame en vreemde Planten verrykt, dat naeuwlyks diergelyken elders gevonden worden, en deze Tuin voor weinige anderen behoeft te wyken; waerom zy ook de aendagt van Ingezetenen en Vreemden tot zich trekt, daer ze te voren naeuwlyks bezogt werd. Van de herſtellinge en verbeteringe der Schouwplaetſe van de Ontleedkunde, hebben we reeds geſproken; en derhalven zullen we alleenlyk hier nog byvoegen, dat, in het bovengemelde jaer 1756, ook een groot Vertrek aen de openbare Bibliotheek of Boekzael dezer Hooge Schole gevoegd is, dewyl dezelve de gedurig bykomende Boeken niet langer kon bevatten; zoo dat dezen nu op order geplaetſt en in een Regiſter gebragt kunnen worden; aen het opſtellen van welk Regiſter de wydvermaerde en hooggeleerde Heer *Leonardus Offerhaus* thans bezig is, zynde zyne Wel Ed. voornemens het zelve binnen kort in 't licht te geven. Eindelyk moeten we nog berichten, dat de Ed. Mog. Heeren Staten van Stad en Lande de allerwyſte voorzorgen genomen hebben ter voorkominge van een nieuw verval dezer Hooge Schole; blykende zelfs uit het Reglement, door hunne Ed. Mog. op de Tutele genomen (*), hoe wyſſelyk gezorgd is dat dezelve, by een onverhoopt overlyden van hare Koninklyke Hoogheid, gedurende de minderjarigheid van den Prinſe Erfſtadhouder, in den zelfden bloeienden ſtaet zal kunnen gehouden worden.

GRONINGEN.

'S LANDS

(*) Zie ons IX. Deel [1755], bladz. 783.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

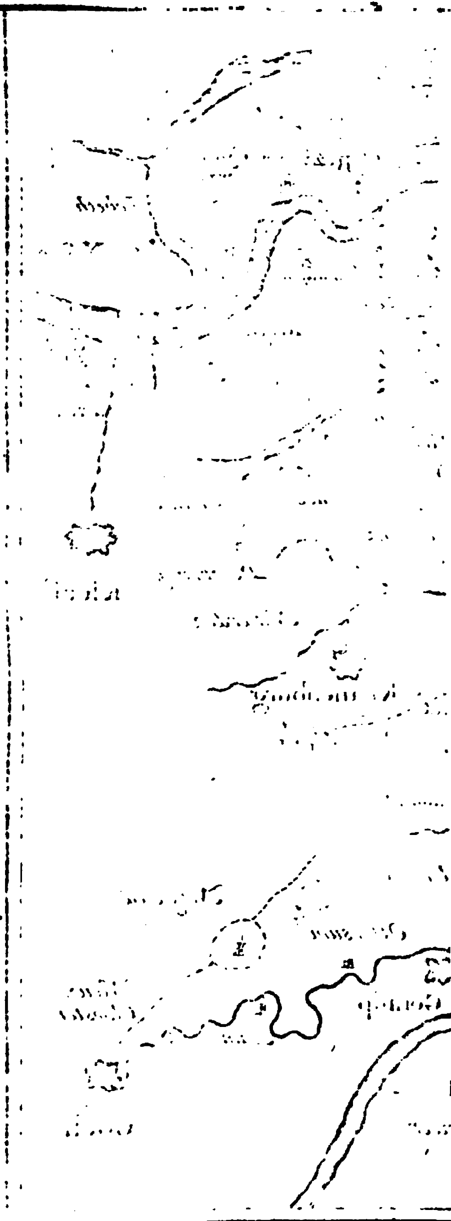
THans zullen wy onzen Lezer onder het oog brengen het Bericht wegens het doorbreken der Dyken van de Rivieren den Ryn, de Wael en Maes, by gelegenheid van de opstoppinge dezer Wateren door den Ysgang in de vorige maend, dat ons als zeer echt en opgemaekt uit de raporten, die hier omtrent aen verscheide aenzienlyke Kollegien zyn gedaen, is toegezonden. Het zelve luid dus:

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn, Wael en Maesdyken.

HEt is ten eenemael onmogelyk om, over 't geheel, een naeuwkeurig Dagverhael (*) van alle de Doorbraken, Overstroomingen en derzelver byzonderheden te geven, ter oorzake van de onderscheide omstandigheden, waer in zich Districten, die maer een kleinen afstand van elkanderen gelegen waren, op den zelfden tyd hebben bevonden, en welk onderscheid door de Yskaringen, die eene volslagen Ebbe en Vloed op de Rivieren maekten, is veroorzaekt. Als, by voorbeeld, terwyl het Water te Nymegen maer drie duimen lager dan in het jaer 1740, en maer zes duimen lager dan in het jaer 1658 stond, en een aenmerkelyk gedeelte der Stad overstroomd was; zoo zyn van Leeuwen, in het Land van tusschen Maes en Wael, af, en verder benedenwaert, de laegste Buitenlanden droog geweest.

Om die reden zal het bericht, dat hier gegeven word, een weinig algemeener moeten vallen. Doch men kan verzekerd zyn, dat alles daer in naer waerheid is vervat, en dat de beschryvingen

(*) Die echter de dagen, waerop de Doorbraken voorvielen, eenigzins gelieft na te gaen, vergelyke dit bericht met de verhalen wegens dezelven, in ons vorige Stukje, bladz. 184—205, gevoegd.

A. J. Krevelt fecit.

gen der Doorbraken en Overstroomingen, met de Ongelukken, daer door gebeurd, allen getrokken zyn uit authentieke Stukken, zoo Brieven, Raporten als Verbalen, die by verscheide aenzienlyke Kollegien en Personaedjen zyn ingekomen, en allen by my zyn gezien; en dat ik best heb geoordeelt liever een weinig minder te melden, wanneer my omstandigheden zyn voorgekomen, van welker waerheid ik oordeelde niet volkomen verzekerd te kunnen zyn. Ook is hier een zeer naeuwkeurige Kaert van het Kwartier van Nymegen, en eenige gedeelten van de omleggende Landschappen, bygevoegd. Dezelve is opgemaekt volgens die zelfde berichten, waer uit dit verhael is zamengesteld. Niet alleen is zy veel naeuwkeuriger, dan 'er ooit, myns wetens, een Kaert van 't Kwartier van Nymegen in 't licht is gekomen; maer ook zyn op dezelve alle de Doorbraken der Dyken, en de Overstroomingen, door dezelven veroorzaekt, afgetekend en aengewezen. En dient, met een enkel woord, tot naricht, dat alle de Landen, in deze Kaert met licht groen gekoleurd, aen de Watervloeden zyn onderhevig geweest, zynde ieder Dykbreuk met een rood streepje aengewezen.

'S LANDS ZEGEN EN ON-HEILEN.

Naeuwkeurig Bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael- en Maesdyken.

Om ter zake te komen, dient vooraf aengemerkt te worden dat, door de strenge Vorst in de laetstgepasseerde Winter- en Louwmaenden, in welken tyd de Rivieren ongemeen laeg waren, ('t welk kundige Lieden als zeer gevaerlyk houden) alle de Rivieren doorgaens zyn bezet geraekt met een zwaer, doch meestendeels glad Ys, zoodanig dat maer weinige opene Vakken hier en daer wierden gevonden.

By *Pannerden*, en meer opwaert, daer het Ys ook meer op malkanderen gedreven was, bevond zich het zelve ongemeen zwaer, en maekte als een soort van een Dam. Hier op kwam 'er een doordringende Dooi, die maer weinige dagen duurde, wanneer, op 't alleronverwagtste, de Rivier de Wael, voor een aenmerkelyk gedeelte, aen 't

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael- en Maesdyken.

kruijen raekte, van beneden Nymegen af tot by Pannerden toe.

Dit Ys passeerde toen nog al redelyk gelukkig; alleen werden daer door mede gesleept eenige Schuiten, tot het Veer te Nymegen, mitsgaders tot eenige andere Veeren, behoorende; gelyk ook een Samareus-Schip, varende tusschen Dordrecht en Keulen, 't welk een weinig te ver achter de Bok aen de Havenmuur der Stad lag, en waer op zich, dies tyds, by geval maer weinige menschen bevonden. Alle hulp, die men aen het zelve wilde toebrengen, was vergeefs, en kon niet beletten dat het voorschreve Schip werd weggesleept en zoodanig in 't Ys gesloten, dat het eenige mylen lager, in den Ysdam, die zich daer formeerde, ten eenemael vast zat, zonder hoop van te zullen kunnen gered worden, waerom, eenige dagen daer na, by die van het Schippers-Gilde der Stad Nymegen, werd geresolveerd het zelve, zoo veel mogelyk, te gaen onttakelen; 't welk geschied is, zynde alle de effecten van dit Schip binnen die Stad gebragt en geborgen; doch de romp is echter naderhand nog behouden, hoewel zeer beschadigd.

Het gemelde Ys kropte zich by *Ewyk*, een Dorp in het Ryk van Nymegen, op; waer door in korten tyd de geheele Rivier, tot omtrent een uur boven Nymegen, wederom vol en digt op elkanderen gekrooijen was, zoo dat zich als geheele Bergen van Ys vertoonden, welken door het Ys, dat te Pannerden had vastgezeten, werden vermeerderd.

Hier door werd een sterke opstuwing des Waters veroorzaekt; 't welk te Nymegen op de Werf en in de Stad geraekte. De Dyken aen de Wael hielden op de meeste plaetsen maer weinig boort, liepen op vele plaetsen over, en moesten doorgaens opgekist of opgedamd worden. 't Water en Ys, dat hier en daer verwonderenswaerdige krachten deed, bragt dezelven in groot gevaer; en kan men met volle zekerheid zeggen, dat,

wa-

waren de Dyken toen ter tyd niet als rotsen bevrozen geweest, geen Dyk ter wereld aen dat geweld zoude hebben kunnen wederstand bieden.

'S LANDS ZEGEN EN ON-HEILEN.

Daer by kwam nog, dat, op verscheide plaetsen, de Dyk te *Millingen*, die voor een groot gedeelte in 't voorleden najaer eerst was gelegd, en *f* 4000 had gekost, doorbrak; waer door het Water door *de Ooy*, een Polder boven Nymegen, tot by deze Stad gelegen, over de Dyken, met groot geweld kwam in de Rivier storten, en de hooge Vloed oneindig vermeerderde; des te meer, om dat het Pannerdensche Kanael, en de Oude Ryn, welken anders veel Waters van de Wael aftrekken, nog met Ys waren gestopt gebleven.

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael- en Maesdyken.

In dezen toestand der zaken begon het op nieuws zeer sterk te vriezen, zoodanig dat de Rivieren in de zelfde gesteldtenis bleven.

Ook was toen nog geen Ys hooger dan van Keulen afgekomen, als daer uit bleek, dat, den 31 van Louwmaend, boven Nymegen, ter plaetse daer het Ys ophield, een Aek met Passagiers van Keulen arriveerde, die tyding bragten dat zy, van Keulen af tot daer toe, geen Ys hadden vernomen, en den sterken oploop des Waters eerst te Emmerik waren ontwaer geworden.

Zware Ysschotsen waren inmiddels op zommige plaetsen tegen en in de Dyken gekrooijen. Schuins tegen over Nymegen zat 'er een, die eenige honderden Roeden groot was, in en tegens een gevaerlyken Schaerdyk des Amts van *Over-Betuwe*; welke het uiterste gevaer dreigende, wanneer dezelve wederom in beweging mogt raken, heeft men wel, uit vreeze dat ze haer geweld op den gemelden Schaerdyk, of op de Werf der Stad Nymegen, doen mogte, getracht dezelve, door middel van een zware gevulde Bombe, te doen bersten en aen stukken te slaen; doch te vergeefs; zoo dat men eindelyk genoodzaekt was dezelve te doen aen stukken zagen; het welk echter, vermits de aenhoudendheid van de Vorst, niet van de verhoopte uitwerkinge is geweest; invoegen

die

'S LANDS ZEGEN EN ON-HEILEN.

die Ysſchots naderhand nog geweeſt is de waerſchynlyke oorzaek van vele Ongelukken.

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael- en Maesdyken.

Te *Beuningen*, een uur beneden de Stad, in het Ryk van Nymegen, was ook een zware Ysſchots een goed einde wegs ver in den Dyk gekrooijen, welke men genoodzaekt geweeſt is, ter voorkominge van ongelukken, met Pikken te laten af- en in ſtukken houwen, waer toe eenige daer omtrent gelegen Dykwachten waren by elkanderen getrokken.

Ondertuſſchen was, door den ſterken aendrang van het Opperwater, de voornoemde Ysdam, die zich te Ewyk gezet had, in beweging; doch, een uur lager, te *Winſſen*, wederom vaſtgeraekt; alwaer dezelve, maer weinige dagen gezeten hebbende, wederom was driftig geworden, tot dat ze zich van nieuws opkropte by het Dorp *Ochten*, onder het Amt van Nederbetuwe behoorende.

Het Ys, dat ondertuſſchen van boven kwam, vermeerderde den gevaerlyken toeſtand des Amts van Overbetuwe, 't welk vele akelige Schaerdyken heeft, niet weinig; gelyk ook deed de Dooi, die daer op volgde; zoo dat het geſchapen ſcheen, dat alle de Dyken daer voor zouden hebben moeten bezwyken: en waren niet, by het losgaen der Riviere, dat kort daer na gebeurde, eenige Doorbraken te *Herwen*, boven het Pannerdenſche Kanael gelegen, en eenige anderen aen de overzyde van de Riviere, in het Kleefſche territoir, voorgevallen, zoo zoude zekerlyk één of meer Doorbraken in het gemelde Amt van Overbetuwe hebben moeten gebeuren, en daer door het zelve, gelyk ook het Amt van Nederbetuwe en de Thielerwaerd, tot by de Stad Gorinchem, en waerſchynlyk ook eenige nog lager gelegen Polders overſtroomd zyn.

Doch het gene daer, met zoo vele reden, gevreesd werd, is naderhand een ander aenmerkelyk gedeelte van dit Kwartier overgekomen. Want een nieuwe Ysdam, waerſchynlyk een overblyfzel van de voorgemelde groote en zware Ysſchotſe, zette zich

zich vast tusschen de Dorpen *Rossum*, in de Bommelerwaert en *Varik*, in de Tielerwaert, omtrent het Fort *St. Andries*, alwaer een Kanael is, 't welk de Wael en Maes vereenigt. Die zelfde zware opstuwingen van Water, die men te voren meer bovenwaert gehad had, werd toen daer ondervonden; waerby kwam een sterke Wind, die het Water, door het gemelde Kanael, de Maes opdreef, zoo dat de Dyken, by het Dorp *Dreumel*, voor zoo veel ze aen de Maes gelegen waren; voorts die by het Dorp *Alphen*, tot zelfs die by *Maesbommel*, op vele plaetsen overliepen, waer onder distantien van zes en zevenhonderd Roeden lang gevonden werden, daer de overloop twee à drie voeten hooger, dan de Dyk, was. Hier by kwam het Water en Ys, dat langs de Rivier de Maes zelve stroomde, 't welk toen mede in beweging was geraekt, hoewel reeds voor een aenmerkelyk gedeelte gelukkig gepasseerd. Tegens dit groot geweld was geen menschelyke waekzaemheid, noch vernuft, bestendig. De Dyken, afgespoeld, vloegen vervolgens, onder *Alphen*, op vyf onderscheide plaetsen door, wanneer het Water, door deszelfs gang, onder anderen de Sluis, waer door het Alphensche Binnenwater in de Rivier de Maes word geloosd, deed wegdryven. Ook ontstond hier door een Doorbraek aen de overzyde van die Rivier, te *Lith-Oijen*; gelyk ook, een weinig lager, vyf onderscheide Doorbraken te *Kessel*, *Marum* en *Alum*: en eindelyk een zeer vervaerlyken Doorbraek, in de Baronye van *Hedel*, leggende in den ring van de Bommelerwaert, aen de zyde van het Kwartier van Nymegen, beneden het Dorp Driel, op de Rivier de Maes.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael- en Maesdyken.

De laetstgemelde Ysdam, inmiddels, nog ter voorschreve plaetse blyvende zitten, en de perssing van het Bovenwater blyvende aenhouden, ontstonden, by veranderinge van den Wind, even die zelfde Rampspoeden door de Rivier de Wael, als te voren door de Maes veroorzaekt waren: want

na

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael- en Maesdyken.

nadat de Dreumelsche Waeldyken, mitsgaders die van het Dorp Wamel, over Thiel gelegen, een geruimen tyd, doorgaens twee a drie voeten hoog, overgelopen hadden, en alle menschelyke middelen en krachten te vergeefs waren gespild, scheurde eindelyk mede een Gat in den Dreumelschen Waeldyk, waer door dus eene dubbele Overstrooming werd veroorzaekt.

Het Water van de Rivier de Wael nog al verder opstuwende, geraekte, te Nymegen, weder op zyne vorige hoogte, en dreigde zelfs nog hooger te willen vloeien, zoo dat men bevreesd wierd dat het zelve over de buitenste Contrescharp van de Fortificatien, aen den Rivierkant, welken, daer ter Stede, in plaets van een Dyk dienen, en opwaert, door middel van twee zware Steenen Beeren, aen de kapitale Wal-Muur der Stad sluiten, welke Steenen Beeren, immers de eene derzelve, al mede niet weinig gevaer uitstonden, zoude henen storten en een Doorbraek veroorzaken, waer door niet alleen de Fortificatien aen die zyde verdorven, maer ook een allergevaerlykste Overstrooming in de zelfde Polder, waer in reeds zes Doorbraken waren, zoude ontstaen zyn. Doch daer tegens is by tyds voorzien, door het leggen van een vasten Kistdam over de gemelde Contrescharp, ter langte van omtrent honderdenvyftig Roeden; welk werk, in weinige uuren, verricht werd, onder het opzigt en de directie van 's Lands Ingenieuren.

Het geweld van 't Ys, by den laetsten Ysgang, is naeuwlyks uit te drukken of te gelooven. De zwaerste Steenen Zerken en Yzeren Bouten, die men aen de Kaei te Nymegen vind, zyn daer door verbryzeld en tot gruis gemaekt; wanr uit ligtelyk het geweld, dat het zelve op lichamen van minder wederstand, als Huizen, Boomen en diergelyken, gemaekt heeft, kan opgemaekt worden.

Ik heb geoordeelt dit algemeen Bericht te moeten laten vooraf gaen; en zal nu vervolgens overgaen om de Doorbraken zelf onderscheidenlyk op

te

te geven, met de Byzonderheden, die my daer van met zekerheid zyn voorgekomen.

Aen *het Spuy*, behoorende tot het Land van Kleef, zyn vier Doorbraken gekomen (*). Als één vlak aen de Spuisluis, lang omtrent veertig Roeden; waer door vier Huizen weggespoeld, en de zoogenaemde Kleefsche Haven of Spuigraef, met de Velden daer om heen, zoo verre het oog reikt, zoodanig met Zand overstort zyn, dat een Heer, die daer van inspectie genomen heeft, heeft gezien dat een Kool-Aek, buiten de Sluis leggende, met Draegburrien moest gelost en de Kolen wederom geladen worden in een Scheepje, aen de andere zyde der Sluise, in de gemelde Gragt, leggende, waer na dat zelfde Scheepje, ongeveer tachtig Roeden nader aen Kleef, wederom moest ontladen, en de Kolen over het Zand in nog een ander Vaertuig gedragen worden, om zoo vervolgens naer Kleef te worden gebragt. Omtrent tachtig Roeden lager zyn twee Doorbraken, die in malkander geloopen en te samen omtrent dertig Roeden lang zyn; echter is hier de Dyk maer gelyks het Maeiveld weggespoeld, zonder Kolk; doch binnensdyks zyn evenwel eenige Kolken, van redelyke grootte, geslagen. Een derde Doorbraek is by de *Vossengatsche Sluis*, waer door de Bovenvleugel van die Sluis is weggeslagen, en de Havendyk op vele plaetsen door- en weggespoeld, zynde deze Doorbraek lang omtrent zestien Roeden. De vierde en voornaemste Doorbraek, die zestig Roeden lang is en een groote Kolk geschuurt, ook het achterliggende Land in eene groote distantie uitgespoelt en aenmerkelyke Zandstortingen veroorzaekt heeft, word gevonden, omtrent veertig Roeden lager, by het Huis van zekeren Muis. Boven en behalven welke Doorbraken, zoo te *Keken*, als op andere Plaetsen, zware Waterstortingen over de Dyken zyn gegaen. Door welke vier Door-

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael- en Maesdyken.

(*) Zie de Kaert, hier voor tegen over bladz. 277 ingevoegd, Lett. A.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael- en Maesdyken.

Doorbraken, en die te Millingen (waer van straks te melden) geinundeerd zyn de geheele *Duiffelt*, *Duiffelwaert*, de Benedenstad van *Kleef*, *Kleversbam*, de Stad en het Amt *Kranenburg*, de geheele Cirkel van de Ooi, en daer onder de Heerlykheden *Ooi*, *Persingen*, *Ubbergen* en *Beek*, tot voor de Poort van Nymegen, alwaer dit Water voor 't grootste gedeelte zich wederom moet ontlasten.

Te *Herwen*, in de Over-Betuwe, boven het Pannerdensche Kanael gelegen, zyn mede vier Doorbraken gekomen(*). Een derzelven, lang twintig Roeden, doch zonder Kolk, is by het Huis van zekere Weduwe Gooffens. De andere, omtrent zeventig Roeden lager, ter langte van zestien Roeden, is mede zonder Kolk. De derde, nog dertien Roeden lager, ter langte van omtrent dertig Roeden, is insgelyks zonder Kolk. En de vierde, ter langte van omtrent tweeëntwintig Roeden, is op de plaets, daer de Nieuwe en Oude Dyken aen een zyn gehecht, alwaer een Kolk is geslagen van omtrent honderdenvyftig Roeden in zyn omtrek. De drie eerste Doorbraken, en omtrent acht roeden van de vierde, zyn allen in den Nieuwen Dyk, die in 't voorleden jaer met zoo groote Kosten is gemaekt (†). Door deze Doorbraken is niet alleen de Polder, boven het Pannerdensche Kanael gelegen, vervattende de Dorpen *Pannerden*, *Herwen* en *Aert* overstroomd; maer daer door is ook veroorzaekt de Doorscheuring van zekeren Dyk te *Aert*, den *Kersendyk* genaemd, welke waerschynlyk zoo veel gewigt van Water op de *Lymers*, (een Polder in 't Kleefsche gelegen, waer in de Stad Zevenaer legt) zal hebben aengedreven, dat daer door twee Dykbreuken te *Leuven* of *Leuveren* zyn ontstaen, de eene ter langte van omtrent vyfentwintig en de andere van omtrent vyftig Roeden, waer door de geheele Lymers is geinundeerd, vele Huizen deerlyk zyn beschadigd, ook veel Rund- en ander Vee verdron-

(*) Zie op de gemelde Kaert Lett. B.
(†) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 1142.

dronken Een Heer, die het daer naeuwkeurig opgenomen had, heeft bericht, dat de geheele Landstreek van de Lymers, voor zoo veel de Broeklanden betrof, onder stond, ter diepte van vyf tot zeven voeten Waters, en de Bouwlanden, die doorgaens hooger zyn, wat minder; dat h was ontwaer geworden een oversterke Stroom, schietende naer den kant van Doesburg; en dat tusschen de twee gemelde Doorbraken zich bevond een blok Dyks, ter langte van veertig Roeden, 't welk was blyven staen, waer op gevlucht was en zich nog werkelyk bevond een Man met twee Kinderen en eenig Rundvee, wiens Huis was weggedreven; zynde die Man bezig, om uit de overblyfzelen van dat Huis, door middel van een Schuit, nog eenige Meubeltjes aftehalen, en op het voornoemde overblyfzel van den Dyk te bergen. Indien de voorgemelde Doorbraek te Herwen niet gebeurd was, zoo zoude het Dorp *Angeren*, in de Over-Betuwe, even beneden het Pannerdensche Kanael gelegen, merkelyk gevaer hebben moeten loopen.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael en Maesdyken.

Te *Millingen*, daer van het Huis van zekeren Albert Brants, tot aen den Zomerdam, even boven de Molen, het Water over alle de Dyken heeft geloopen, ter langte van omtrent driehonderd Roeden, zyn twee Doorbraken gekomen (*). De eene, omtrent achtenveertig Roeden beneden het voorschreve Huis, is lang elf Roeden; doch aldaer is de Dyk maer tot op de hoogte van het Mayveld weggespoeld, waer by, vyf Roeden lager, een Gat is gekomen ter langte van vier Roeden, doch mede zonder diepte. De andere en voornaemste Doorbraek aldaer is omtrent nog vyf Roeden lager, en lang ongeveer vyfenzestig à zeventig Roeden, ter plaetse alwaer in het voorleden jaer de nieuwe Dyk gelegd is; door deze Doorbraek is aldaer niet alleen een groote Kolk geschuurd, waer in doorgaens vyftien à zestien Voe-

(*) Zie de bovengemelde Kaert Letter C.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael- en Maesdyken.

Voeten Waters ſtaen; maer zelfs had men, den 24 der laetſte Sprokkelmaend, op den Oever van de Riviere, daer de oude Dyk gelegen heeft, met een Boom van vyfentwintig Voeten lang, geen grond kunnen peilen; ook zyn door deze Doorbraek weggeſpoeld zeven Huizen, twee Schuuren, een Brouwhuis en een Smedery; vele andere Huizen zyn ten uiterſten beſchadigd en de Landen met Zant beſtort, en het Geboomte is op eene jammerlyke wyze geruïneerd; behalven, dat alle de importante Waterwerken, zoo van Kribben als Zinkpakkingen, die ſedert eenige jaren met onnoemelyke koſten aengelegd waren, ten eenemael verloren zyn, brekende het Schaer of de Oever der Riviere op nieuws zeer ſterk af.

Behalven de Millingenſche Doorbraken is ook ingebroken geweeſt de *Erlekom*, zynde een Buitenaengedykte Polder tuſſchen de Ooi en Duiffelt, anderhalf uur boven Nymegen gelegen, groot omtrent driehonderd Morgen Lands.

Te *Alphen* zyn vyf Doorbraken gekomen (*), die zich allen tuſſchen de Molen en de Sluis van dat Dorp bevinden. De eerſte, van de Molen af te rekenen, is lang omtrent tachtig Voeten, en diep negen Voeten. De tweede lang ruim zeventig en diep acht Voeten. De derde lang honderdendertig en diep zes Voeten. De vierde lang vyftig en diep zeven Voeten. De vyfde en grootſte is op de plaets, daer de Sluis gelegen heeft, welke Sluis geheel is weggeloopen; dezelve is lang ruim tweehonderdenveertig Voeten en diep zevenenveertig Voeten.

Te *Dreumel* is de Doorbraek omtrent twintig Roeden lang en acht Voeten diep (†).

Door deze Doorbraken te Alphen en Dreumel zyn geinundeerd het geheel *Amt van tuſſchen Maes en Wael*, voorts byna het geheele *Ryk van Ny-*

(*) Zie op de meergemelde Kaert, Letter D.
(†) Zie de meergemelde Kaert, Letter E.

Nymegen, en een groot gedeelte van het *Scheppendom van Nymegen*.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael- en Maesdyken.

Schoon van geene aenmerkelyke Ongelukken, aen Menschen of Vee overgekomen, vernomen is, kan echter de elende der Ingezetenen, voornamelyk die der Beneden-Dorpen van Maes en Wael, alwaer de Huizen, voor zoo veel dezelven niet aen de Dyken gebouwd waren, tot de Daken toe onder water stonden, niet wel uitgedrukt, veel weiniger begrepen worden. En hadden de Overigheden van die Districten niet alle mogelyke zorge voor de elendigen gedragen, met dezelven en hun Vee te doen afhalen, of van de nodige Leeftochten te doen voorzien, daer zouden buiten twyfel zeer vele droevige ongelukken zyn gebeurd; en, niettegenstaende die voorzorgen, zyn 'er echter hier en daer eenige Paerden en ander Vee omgekomen.

Van de Doorbraken te *Lith*, *Alum*, *Marum* en *Kessel*, heb ik niet anders kunnen vernemen, dan dat daer door de Meiery van 's Hartogenbosch geinundeerd is, en dat in de drie laetstgemelde Dorpen elf Huizen weggespoeld zouden wezen.

De Doorbraek te *Hedel* in de Bommelerwaerd is allervreesselykst (*), en lang omtrent honderd-endertig Roeden; het Gat, daer door geslagen, is verschrikkelyk diep, en, door een gezworen Landmeter, op dertien onderscheide plaetsen gepeild zynde, diep bevonden, by de eerste peiling 24 Voet, by de tweede 48 Voet, by de derde 42 Voet, by de vierde 36 Voet, by de vyfde 30 Voet, by de zesde 50 Voet, by de zevende 24 Voet, by de achtste 46 Voet, by de negende 60 Voet, by de tiende 72 Voet, by de elfde 64 Voet, by de twaelfde 54 Voet, en by de dertiende 30 Voet; staende, toen deze Peilingen geschiedden, het Water in het Gat zeve nen een halven Voet beneden de Kruin van den Dyk. Bin-

(*) Zie de bovengemelde Kaert, Letter F.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Naeuwkeurig bericht wegens het doorbreken van de Ryn-, Wael- en Maesdyken.

Binnen vierentwintig uuren na deze Doorbraek, stonden genoegzaem alle de Dorpen in de Bommelerwaerd, binnen 's Dyks, zoo hoog, als buiten den Dyk, onder Water, en dus de Rivier en het Binnenwater byna waterpas. Menschen en Vee moesten om een goed heenkomen zien, en zich trachten op de Dyken te behouden, daer vervolgens eenige Hutten van Riet opslaende tot hunne herberging. Eenig Vee, dat niet konde gered worden, heeft zich door zwemmen behouden; ander Vee moest door de Daken van de Huizen worden doorgehaeld. Verre de meeste Huizen, die tot de Daken toe onder stonden, werden door den Wind en den slag des Waters dakeloos, en gingen dus verloren alle Meubilen en Effecten, die de Ingezetenen gemeent hadden op hunne Zolders te zullen kunnen behouden, als ook het Voeder voor het Vee, dat men op de beste wyze moest zien op te vissen tot deszelfs onderhoud; ook was men genoodzaekt, om hier en daer op de Dyken Bakövens op te rechten, op dat de Menschen in geen gebrek zouden vervallen. In deze omstandigheden begon de Wind geheel te stillen, anders zouden 'er van de tien Huizen naeuwlyks één hebben kunnen blyven staen. Hoe groot de elende en verslagenheid aldaer geweest zy, zal gemakkelyk begrepen worden, als men overweegt dat sedert den strengen Winter van den jare 1709 de Bommelerwaerd niet overstroomd geweest is, en dus maer weinige Ingezetenen van de vorige Overstrooming alleenlyk eene flaeuwe geheugenis hebben.

Ziet daer een zoo omstandig en naeuwkeurig bericht dezer ongevallen, als ik met zekerheid heb kunnen geven; 't welk ik ten hoogsten aenmerkelyk oordeel om onder de voornaemste Gebeurtenissen van Nederland, te dezer tyd, en by gevolg in uwe Jaerboeken, geplaetst te worden. Ik blyve enz.

In 't midden van deze Lentemaend, heeft men

men hier te Lande ook eene zware Storm gehad; doch dezelve heeft op onze Kusten minder ongelukken, dan elders, veroorzaekt. In den nacht echter, tusschen den 15 en 16 dezer maend, sloeg op Pampus een Boeijer om, waerby twee menschen het leven verloren. Ook strandde, den 16 's morgens, voor het Dorp Scheveningen, een Engelsch Tweemast Scheepje, doch het Volk, bestaende uit twee Engelschen en vyf Franschen (want een Fransche Kaper had het genomen) zyn gered. Door die zelfde Storm hebben eenige weinige Schepen in Texel ook eenig gering nadeel geleden.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Wegens de Pest onder de Runderen hebben we thans alleen te berichten, dat zy in ZEELAND op zeer vele Plaetsen opgehouden is. *Walcheren*, *Schouwen*, *Duiveland*, geheel *Noordbeveland* zyn 'er vry van; en in *Zuidbeveland* is zy eenigzins tot bedaren. In 't Land van *Axel* houd dezelve geheel op, en is ze maer op eene Stal geweest. Het Gewas staet in deze Provintie zeer wel, doch het Koolzaed heeft veel geleden. 't Zelfde word ons wegens het Gewas uit VRIESLAND bericht.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

HARDERWYK. Den 23 der laetste Sprokkelmaend is hier, in den ouderdom van negenenzeventig jaren, overleden de Wel Ed. Gestr. Heer *Willem van Grietbuizen*, J. U. & Med. Doctor, mitsgaders eerste Waerdyn van de Provintiale Gelderſche Munt, welk Amt door zyne Wel Ed. meer dan drieënvyftig jaren lang met lof bekleed is.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

'S GRAVENHAGE. Den 1 van deze Lentemaend overleed, te Utrecht, in den ouderdom van bykans tweeëntwintig jaren, de Wel Ed. Heer Mr. *Thomas de la Bassecour*, die in den jare 1752 aengesteld was als Commies van den Lande, ter Kamer van de Generaliteits Finantie alhier, en in de laetste Louwmaend opgeklommen als Ontvanger-Generael van het Recht der Paspoorten (*). Hier op is aengesteld, door de Ed. Mog. Heeren Raden van State, de Heer Mr. *Gasper Quiryn van Perzyn*, thans eerste Commies in de bovengemelde Kamer, tot Ontvanger-Generael van het Recht der Paspoorten; en door hunne Hoog Mog., de Heeren Staten Generael, de Heer *J. Adriaen Baron du Tour*, tot nieuwe Commies van den Lande, ter Kamer van de Generaliteits Finantie.

Hunne Hoog Mog. hebben ook den Heer *Jacobus van den Einde* aengestelt als hunnen Consul te Kadix.

AMSTELDAM. Hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, heeft tot extraordinair Kapitein ter Zee voor het Collegie, alhier residerende, aengestelt den Heer *Evert Frans*, Baron van *Reetraek*.

Den 3 van deze Lentemaend is, door de Wel Ed. Achtb. Heeren Directeuren der Societeit van Suriname, tot GOUVERNEUR GENERAEL over de Kolonie van Suriname en derzelver Rivieren en Districten, verkozen de Ed. Achtb. Heer WIGBOLD CROMMELIN, in plaetse van wylen den Hoog Ed. Welgeb. Gestr. Heer Pieter Albert van der Meer, enz. enz.

ROTTERDAM. In het laetst der nu afgeloopen Sprokkelmaend, werd de Heer *Jan Hendrik Dol van Ouryk*, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, aengesteld tot Kapitein ter Zee, onder het Collegie ter Admiraliteit, alhier residerende, in plaetse van wylen den Kapitein Hendrik de Marees.

BRIEL-

(*) Zie hier voren, bladz. 64.

BRIELLE. Den eersten van de nu afgeloopen Sprokkelmaend overleed alhier de Heer *Hendrik de Marets*, sedert den jare 1744 Kapitein ter Zee by 't Collegie ter Admiraliteit op de Maze.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

MEDENBLIK. In het laetst der jongst afgeloopen Louwmaend heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, uit eene overgeleverde Nominatie, verkozen tot Ontvanger van de Gemeene Lands Middelen over deze Stad, de Heer *Jan Hendrik Brouwer*, Raed in de Vroedschap alhier; hebbende zyne Ed., op den 28 dier maend, den Eed in de gemelde kwaliteit by de Hee. Gecommitteerde Raden dezes Kwartiers afgelegt.

PURMERENDE. Op den 5 van de nu afgeloopen Sprokkelmaend is, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, by den Ed. Achtb. Vroedschap dezer Stad, gecommitteerd de Wel Ed. Gestr. Heer *Willem Blydenbergh*, Hoofd-Officier, regerend President-Burgemeester en Raed van deze Stad, om, met het begin der eerstkomende Bloeimaend, voor twee jaren zitting te nemen in het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden in Westvriesland en 't Noorder-Kwartier.

MIDDELBURG. De Ed. Achtb. Magistraet dezer Stad heeft, den 26 van de laetste Sprokkelmaend, tot Pensionaris dezer Stad, in plaetse van den Heere Mr. Willem van Citters, thans Sekretaris der Provintie van Zeeland, aengestelt den Heer Mr. *David Fiers Cappeinen*, Zoon van den gewezen Pensionaris den Heere P. Cappeinen.

THOLEN. Door den Magistraet dezer Stad een Nominatie ter vervullinge van het Schepensamt, door het vertrek van den Heere Mr. Adriaen Steengracht, naer Middelburg, opengevallen, geformeerd en aen hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, gezonden zynde, heeft hare Hoogheid daer uit verkozen den Heer Mr. *Dionisius Pieter Recxstoot*, Zoon van wylen den Heere Raedpensionaris Recxstoot, die den 27 van

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

de meergemelde Sprokkelmaend in, die kwaliteit aengesteld is.

MONTFOORT. Door den Vroedschap dezer Stad een Nominatie van een dubbel getal Personen, ter veranderinge van den Magistraet alhier, geformeerd, en deze vervolgens aen hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, gezonden zynde, heeft de laetstgemelde daer uit verkozen, en zyn, in gevolge van deze verkiezinge, den 7 der laetste Sprokkelmaend, aengesteld, tot Burgemeesteren van deze Stad, de Wel Ed. Achtb. Heeren Jonkheer HENDRIK VAN WTENHOVEN, Heer van Ameliswaerd, Heeswyk, Kolenberg, enz., als President, en Mr. HENDRIK ANTONI GOBIUS; tot Schepenen, de Ed. Achtb. Heeren *Willem van Emmerik*, President, *Jakobus van Ek*, *Arnoldus Ultee*, *Willem Noteboom*, *Jan Hendrik van Dam*, *Hendrik de Ruever* en Mr. *Jacob Louis Lons*.

LEEUWARDEN. De Stemming tot Volmagten ten Landsdage, welken de Staetsvergadering van deze Provintie uitmaken, op den 2 en 4 van de laetste Sprokkelmaend geschied zynde (*), zyn verkozen, voor dezen loopenden jare 1757, uit

OOSTERGOO, wegens

LEEUWARDERADEEL.

Uit den Adel.	Als Eigenerfden.
Jr. *H. van Burmania.*	Mr. *H. van Duivenstein.*

FERWERDERADEEL.

H. H. van Knyff.	*G. van Koehoorn.*
Jr. *B. P. Æ. van Humalda.*	

WESTDONGERADEEL.

Jr. *H. D. E. van Aylva.*	Mr. *P. J. van Ghemmenich.*
Jr. *F. E. van Aylva.*	Mr. *F. Bavius.*

OOSTDONGERADEEL.

Jr. *G. O. Baron van Burmania.*	*W. A. v Sloterdyk.*
Jr. *J. F. van Burmania.*	Mr. *H. U. Huber.*

KOL-

(*) Zie hier voren, bladz. 178 *Aent.*

KOLLUMERLAND.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

uit den Adel.	als Eigenërfden.
Jr. *W. H. van Hiemstra.*	*C. van Scheltinga.*
Jr. *E. J. van Ayta.*	*A. C. Visser.*

ACHT-KARSPELEN.

A. van Haersma.	*D. B. van Haersma.*
Jr. *J. P. Æ. van Humalda.*	Mr. *B. Arnoldi.*

DANTUMADEEL.

Jr. *G. W. van Doys.*	*W. Bergsma.*
Jr. *M. P. D. van Sytsama.*	Mr. *P. J. Poutsma.*

TIETJERKSTERADEEL.

H. W. van Altena.	Mr. *H. H. van Wyckel.*
Jr. *F. J. van Hiemstra.*	*A. van Sminia.*

SMALLINGERLAND.

L. van Haersma.	*C. van Haersma.*
Jr. *W. J. D. J. B. v. Burmania.*	*H. Duyff.*

IDAERDERADEEL.

Jr. *H. W. van Kamstra.*	*A. C. van Scheltinga.*
Jr. *J. S. Baron thoe Schwartsenberg en Hohenlansberg.*	*L. Vitringa.*

RAUWERDERHEM.

Jr. *T. Æ. J. H. van Eysinga.*	*H. B. van Sminia.*

WESTERGOO, wegens

MENALDUMADEEL.

Jr. *G. F. Baron thoe Schwartsenberg en Hohenlansberg.*	*Valerius van Glinstra.*
	Vincent van Glinstra.

FRANEKERADEEL.

Jr. *J. G. van Burmania.*	*P. B. v. Wydenburg.*
Jr. *C. G., Grave van Wassenaer.*	Mr. *B. van Greven.*

BARRADEEL.

Jr. *A. van Haersolte.*	*J. M. van Beyma.*
Jr. *R. van Haersolte.*	

BAERDERADEEL.

Jr. *T. Baron van Aylva.*	*A. Lycklama à Nyeholt.*
	A. Wiarda.

HENNAERDERADEEL.

Jr. *J. E. van Burmania.*	Mr. *J. van der Kolk.*
T. Æ. van Sminia.	

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

WONZERADEEL

uit den Adel.	als Eigenërfden.
Jr. *H. Baron van Aylva.*	*S. T. Hoitinga.*
Jr. *M. O. Baron thoe Schwartsenberg en Hohenlansberg.*	Mr. G. *Akronius.*

WYMBRITZERADEEL.

Jr. *S. G. J. v. Burmania Rengers.*	*W. Tuinhout.*
Jr. *E. van Burmania.*	*A. d'Arnaud.*

HEMELUMER OLDEPHAERT.

J. W. van der Haer.	*E. W. van Wydenburg.*
Jr. *H. W. Rengers.*	*J. Galtema.*

'T BILT.

Jr. *W. van Haren.*	Mr. *J. Hixenius.*
Jr. *O. Z. van Haren.*	

ZEVENWOUDEN, wegens

UTTINGERADEEL.

R. Lycklama à Nyebolt.	*H. L van Haersma.*
Jr. *P. G. Murray.*	*T. van Teyens.*

ÆNGWIRDEN.

Jr. *U. J. van Aylva.*	*C. M. van Haersma.*
	Mr. *B. Knock.*

DONIAWERSTAL.

Jr. *J. Vegelin van Klaerbergen.*	*G. van Knyf.*
	J. van Greven.

HASKERLAND.

Jr. *A. Vegelin van Klaerbergen.*	Mr. G. *Siderius.*
Jr. *S. H. Roorda van Eysinga.*	

SCHOTERLAND.

M. C. van Scheltinga.	Mr. *E. Idema.*
Jr. *M. Baron van Koehoorn.*	

LEMSTERLAND.

D. L. de Kempenaer.	*T. J. Pekema.*
Jr. *S. D. van Loo.*	*J. Wielinga.*

GAESTERLAND

Jr. *U. A. Rengers.*	*B. van der Haer.*
Jr. *T. van Sixma.*	

OPSTERLAND.

L. S. Lycklama à Nyebolt.	*Y. B. van Teyens.*
Jr. *W. A. van Sytsama.*	Mr. *J. van Wyckel.*

STEL-

STELLINGWERF OOST-EINDE.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS ENZ.

uit den Adel.	als Eigenërfden.
D. B. Lycklama à Nyebolt.	*L. D. van Andringa.*
Jr. *B. D. van Burmania.*	Mr. *B. A. van Boelens.*

STELLINGWERF WEST-EINDE.

Jr. *J P. A. van Kanter.*	Mr. *J. van Beucker.*

DE STEDEN.

LEEUWARDEN.

Uit den Magistraet.	Uit de Vroedschap.
J. Bourboom.	Mr. *N. Arnoldi.*

BOLSWARD.

Jr. *G. S. van Hiemstra.*	*A. Agema.*

FRANEKER.

Mr. *H. U. Hamerster.*	*D. Woordmans.*

SNEEK.

A. Looxma.	Mr. *A. Bergsma.*

DOKKUM.

Jr. *E. S. van Burmania.*	Mr. *G. Brandsma.*

HARLINGEN.

Mr. *W. van Itsma.*	*H. Schaef.*
	D. Toussaint.

STAVOREN.

P. Hempenius.	Jr. *T. Æ. H. Roorda van Sixma.*

SLOOTEN.

A. Patras.	*M. J. Brouwer.*

WORKUM.

Mr. *H. van Sloterdyk.*	*C. van Dyk.*

YLST.

R. H. Post.	*D. B. van Scheltinga.*

HINDELOOPEN.

Anne Klaeses.	*Wiggert Symens.*

DEVENTER. Den 22 der laetste Sprokkelmaend zyn alhier, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, verkozen tot Burgemeesters de Ed. Gr. Achtb. Heeren HEIMAN JOAN JORDENS en Mr. DAMIAEN VAN DUREN; en tot Leden van de Gezworen Gemeente, de Heeren *Joost Hagedoorn* H. F., *Alexander van Suchtelen* en *Antoni Klopman.*

GRONINGEN. Op den 8 der laetste Louwmaend, gewoonen dag, op welke de Verkiezing van Nieuwe

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

we Raedsheeren alhier geschied, is de Boontrekking (*) ter uitlootinge van Keurmannen door het Collegie van Taelmannen en Gezworen Gemeente gedaen, by welke gelegenheid zwarte Boonen trokken de Heeren Gezwoornen *H. Werumeus*, *E. P. Smith*, *R. T. van Iddekinge*, *A. Geersema* en *L. Zylman*. Den daeraenvolgenden 15 van de zelfde Louwmaend, geschiedde de Keur ter Veranderinge van Taelmannen en Gezworen Gemeente, wanneer Keurmannen waren de Heeren Taelmannen *J. Winsbemius* en *E. T. de Drews*, en de Gezwoornen *H. G. van Bulderen*, *V. B. Trip* en de bovengemelde *L. Zylman*. De Keuren, door de genoemde Heeren, ieder in zyne kwaliteit, gedaen, gelyk ook die ter verkiezinge van twee Nieuwe Burgemeesteren, op den 9 der afgeloopen Sprokkelmaend geschied, aen hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, ter approbatie gezonden zynde, zyn allen door dezelve goedgekeurd; en derhalven bestaet de Regering van deze Stad, voor het eerstvolgende jaer, uit de volgende Heeren:

als Burgemeesters

in den continuerenden rang	in den aengaenden rang
HENDRIK VAN SYSEN.	JOHAN DE DREWS.
WICHER VAN SWINDEREN.	WIARDUS SICCAMA.

als Raedsheeren

Pieter Alstorphius.	*A. A. van Iddekinge.*
Woltber Woltbers.	*Joost de Valcke.*
Ajold Jan Ter borcb.	*Joban Sichterman.*
Pieter van Ham.	*Jacob Woldring.*
Jacob van Gesseler.	*Lucas Trip.*
Hendrik Gockinga.	*Hendrik van Nyeveen.*

als

(*) De wyze, op welke de Boontrekkingen alhier geschieden, hebben wy te boek gesteld in ons I. Deel [1747], bladz. 133 in de *Aent.*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

als Gezwoornen.

in den continuerenden rang	in den aengaenden rang
E. T. de Drews, Taelman.	*J. Borgesius*, Taelman.
J. J. Appius, Taelman.	*J. Helmolt.*
L. Zylman.	*T. B. van Hulten.*
H. Woltbers.	*M. Altingh.*
T. Bercbuis.	*N. Amsingh.*
V. B. Trip.	*J. H. Reneman.*
J. Wicbers.	*R. Warmolts.*
A. Geersema.	*E. Meier.*
L. Beckering.	*N. Fockens.*
A. Gerlacius.	*L. Hammink.*
H. Bellinga.	*J. H. Keizer.*
R. T. van Iddekinge.	*H. Nauta* (*).

Met approbatie van bovengemelde hare Koninklyke Hoogheid zyn, tot de zoogenaemde Stads Buiten-Amten, aengesteld, als Gecommitteerden in de Vergadering hunner Hoog Mog., de Heeren STATEN GENERAEL, de Raedsheeren *J. W. Folckers* en *M. Lobman*, gelyk ook de Heer *Rudolph Emmen*; in de RAED VAN STATE de Oud-Burgemeester *L. H. Emmen*; verders is gecontinueerd, in de GENERALITEITS REKENKAMER, de Raedsheer *B. van Iddekinge*, en in het Collegie ter ADMIRALITEIT TE HARLINGEN de Heer *T. A. Gerlacius*; in het Collegie der Heeren GEDEPUTEERDE STATEN van deze Provintie zyn gecontinueerd de Burgemeesters *S. Gockinga* en *R. B. de Marees*, en by dezelven op nieuws gecommitteerd de afgegane Burgemeester *P. R. van Iddekinge* en de Raedsheer *C. Tjassens*; in de PROVINTIALE REKENKAMER zyn aengesteld de Raedsheeren *A. L. Wicbers*, *A. J. de Drews* en *J. Trip.*

'S HARTOGENBOSCH. In deze Lentemaend is alhier overleden de Heer Mr. *Daniel de Lobell*, sedert den jare 1714 Lid van den Magistraet dezer Stad,

(*) De Heeren *J. J. Appius* en *J. Borgesius* zyn thans voor de eerste reize als Taelmannen verkozen, en de drie laetstgemelde Heeren in den aengaenden rang zyn, voor de eerste reize, als Gezwoornen.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Stad, mitsgaders Leenman van de Leen en Tolkamer alhier, enz.

BERGEN OP DEN ZOOM. Den 17 van deze Lentemaend, gewoonen dag ter veranderinge van de Wet alhier, zyn tot Schepenen verkozen de Heeren *Willem Plevier*, *Abraham de Baudoux*, *Martinus de Neve*, *Nikolaes Floris Lacb*, *Stephanus van der Sluis*, *Alexander Pieter Faure*, *Adriaen Baks*, *Cornelis Bommel* en Dr. *Jacobus Cornelis Tieboel*. Deze Heeren hebben uit het midden van hun tot President-Schepen, of Burgemeester binnen de Banke, verkozen den Heer WILLEM PLEVIER, en tot Burgemeester buiten de Banke of van de Politie, den Heer JOHAN THEODOOR MORIN, en zyn door gemelde hunne Wel Ed. Achtbaren tot Rentmeesters dezer Stad aengesteld de Heeren *Johan Drabbe* en *Mr. Rochus Heron*.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 21 Maert.		
	by de Z. Zak.	
TARW. O. Wit. Zeeuwſ.	18 a 21	ſſ
—— Nieuwe dito	19 a 23	ſſ
—— Blaeuwe dito	18 a 20	ſſ
—— Zomer dito.	$14\frac{1}{2}$ a 17	ſſ
ROGGE. Zeeuwſche	$15\frac{1}{2}$ a 17	ſſ
ERTEN Graeuwe.	22 a 27	ſſ
—— Blaeuwe	18 a 24	ſſ
—— Witte.	16 a 18	ſſ
WITTEBOON. Schouwſ.	8 a 15	ſſ
	by 't Last.	
BOEKWEIT Vl. op 154 ℔	a 21	£
GARST Zeeuwſ. Wint.	$21\frac{1}{4}$ a $22\frac{3}{4}$	£
—————— Zomer	19 a 21	£

Rotterdam, den 21 Maert.		
HAVER Zeeuwſ.	11 a 13	£
KOOLZAED Zeeuwſ. enz.	28 a 30	£
PAERDENBOONEN.	17 a 18	£
DUIVENBOONEN.	18 a 19	£
	by de Steen.	
VLAS. Allerbest.	33 a 34	st.
—— Best.	29 a 30	st.
—— Middelſ.	27 a 26	st.
—— Gemeen	25 a 24	st.
—— Slecht	22 a 21	st.
Leiden, den Maert.		
	by 't Vierend.	
HOOI. BOTER.	*f* 21 a 23:-	

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend FEBRUARY, 1757.

Dag.	Barometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen en Plan uuren	uuren.
	30. ½	18	NW 1	Zeer betrok.				
1	- 1	28	N 1	———		12 ♋		VP
	- 1	16	NW 2	Helder				
	- 2½	18	N 2	———				
2	- 3	20	——— 2	———		24	☍ ♂ 15	
	- 3	14	——— 2	Geheel betr				
	- 2	14	——— 2	Helder				
3	- 1½	22	NO 2	———		6 ♌	☍ ♄ 12	
	- ½	24	——— 1	Geheel betr.			☍ ☉ 19	
	29.11	16	NtO 2	Helder				
4	- 11	30	ZtW 2	Geheel betr.		18		
	- 11	18	ZO 2	Helder				
	- 10	19	——— 4	———				
5	- 9¾	30	——— 6	Omtr. held.		0 ♍	☍ ☿ 8	
	- 9	32	——— 4	Zeer betrok.				
	- 9	33	Z 4	———				
6	- 8½	36	ZtW 6	———		13		
	- 5½	39	——— 6	———				
	- 5½	38	ZW 6	——— Reg.	1			
7	- 5½	37	——— 5	Mist donker		25		
	- 4	37	——— 6	Z. betr. reg.	¾			
	- 3½	38	——— 6	———				
8	- 4	43	WZW 8	Reg. betr.		8 ♎		
	- 3½	39	ZW 6	Zeer betr.				
	- 7½	38	NW 4	Geheel betr.				
9	- 9	37	WtN 6	Omtr. held.		21		
	- 9	38	W 8	Zeer betr.				
	- 10	37	NW 6	Reg. betr.	¼			
10	30.	40	——— 6	Helder		4 ♏		☊
	- 1	33	——— 1	———				
	- 2	30	——— 2	———				
11	- 2	35	ZO 2	Zeer betr.		18	☌ ♃ 2	
	- 3	30	——— 2	Geheel betr.			□ 9	
	- 3	29	ZW 2	———				
12	- 3¾	34	——— 2	Betrokken		2 ♐		
	- 4	35	——— 2	Geheel betr.				
	- 2½	35	——— 4	———				
13	- ½	39	——— 6	Betrokken		16		☿ Retr.
	29.10½	39	——— 10	Geheel betr.				
	- 10	39	NW 8	———				
14	- 10	41	——— 10	Zeer betr.		1 ♑		
	- 9¾	35	——— 10	——— betr.				
	30. 1	32	——— 2	Omtr. held.				
15	- 2	37	——— 2	Geheel betr.		16		
	- 2	37	——— 4	———				
	- 3½	37	WtN 1	———				
16	- 3½	44	W 2	Omtr. held.		30	☌ ♀ 0	
	- 4	38	ZW 2	Geheel betr.			☌ ♂ 21	

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen en Plan. gr.	uuren	uuren
	30. 3½	40	W t Z 4	Geheel betr.				
17	- 4	44	W t N 4	———		15 ♒	☌ ♄ 1	NP
	- 4¾	39	W 1	Zeer betrok.				
	- 4 2/4	39	ZW 4	Betrokken				
18	- 4½	39	——— 4	Geheel betr.		29	☌ ☉ 1	☌ ♄ ♂ 5
	- 3	39	——— 4	Helder			☌ ☿ 12	
	- 2	35	——— 2	———				
19	- 2	41	——— 4	———		14 ♓		
	- 2	36	——— 4	———				
	- 1½	37	——— 4	Meest betr.				
20	- 1½	38	——— 4	Geheel betr.		28		☌ ☉ ☿ inf. 23
	- 1	40	——— 4	Helder				
	- 1	39	——— 4	Geheel betr.				
21	- 1¾	43	——— 4	———		12 ♈		☋
	- 2	37	——— 4	———				
	- 1½	40	——— 4	Helder				
22	- 2	44	W t Z 6	Geheel betr.		25		
	- 1	43	W t N 6	Helder				
	- 1½	40	ZW 6	Betrokken				
23	- 1½	48	——— 6	Omtr. helder		8 ♉	☍ ♃ 6	
	- 1½	40	——— 2	Helder				
	29.11	39	Z t W 6	Omtr. helder				
24	- 10	49	ZZW 8	Betrokken		21		
	- 11	40	ZW 4	———				
	- 11	44	——— 6	———				
25	- 10	46	——— 6	———		3 ♊	□ 9	
	- 9	44	——— 12	———				
	30.	43	W t Z 6	———				
26	- ¼	45	——— 4	Geh. betrok.		15		
	29.10	40	ZW 6	Zeer bet. reg.	1			
	- 10	39	——— 6	Reg. helder	1			
27	- 11½	44	W 10	Omtr. helder		27		
	30. 3	38	NW 6	Helder				
	- 4	37	——— 2	———				
28	- 4½	44	W t Z 6	Zeer betrok.		9 ♋		VP
	- 2½	38	ZW 6	—— reg.	1			

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

APRIL. MDCCLVII.

GELDERLAND.

NYMEGEN.

WAnneer, in het begin der laetste Sprokkelmaend, by gelegenheid van de Opstoppinge der Rivieren in het Kwartier van Nymegen, door de Heeren Dykgraven bevonden werd dat omtrent de Correspondentie der Wachten op de Dyken, in zulke gelegenheden gesteld, eenige onvolkomenheid plaets had, hebben deze Heeren, door het vaststellen van een nieuw Reglement, daer in trachten te voorzien, en het Art. van hunne Ordre, hier omtrent in den jare 1750 gegeven, nader verklaert, ten einde alle onheilen van Watersnood, zoo veel mogelyk, zouden voorgekomen worden. Tot beter begrip van dit nieuw Reglement, en tevens op dat men in 't algemeen beschouwen moge welke zorgen al aengewend worden om zulke Rampspoeden af te weeren, zullen wy eerst die Ordre, den 26 der Slagtmaend des jaers 1750 gearresteerd, en daer na dit nieuw Reglement, onzen Lezer onder het oog brengen. De gemelde Ordre bestaet uit acht Artikelen, en luid dus: NYMEGEN.

NYMEGEN.

Ordre nopens het gene in tyden van Yskaringe en Watersnood moet waergenomen worden.

I. DAt, zoo het komt te gebeuren dat de Rivier toevrieſt, zullen, by het losgaen der zelve, drie Schoten uit het Kanon van Nymegen worden gedaen, 't welk zal dienen tot waerſchouwinge, dat alle de Wachten ten eerſten op hunne Poſten zullen moeten komen.

II. Dat by ieder Wacht zullen moeten wezen twee Paerden, om Tyding van boven naer beneden, en van beneden naer boven, te brengen tot aen de naeſte Poſte, en zoo vervolgens.

III Dat ieder Boer in gereedheid zal houden een Kar of Wagen, met Miſt geladen, om, zoo de nood vereiſcht, op de eerſte ordre aen de Dyken te brengen, daer het mogte vereiſcht worden.

IV. Dat, wanneer op de eene of de andere plaetſe geklept zal worden, zulks aen de Inwooners zal dienen tot een waerſchouwinge, dat 'er gevaer aen de Dyken is, en vervolgens, dat zy alle precautien, die doenlyk zyn, tot voorkominge van ongelukken, zoo aen Menſchen en Beesten, en tot behoud van Koorn en Voeragie, kunnen nemen.

V. En dat, inval het kwame te gebeuren, 't geen de Hemel wil verhoeden, dat een Doorbraek kwam, zal op die Plaets de Klok worden geluid, om alle de Inwooners te waerſchouwen; en zoo lang zal dezelve luiden, tot dat de naeſtaengelegen Dorperen, zoo boven als beneden, ook luiden, en zoo vervolgens continueren tot het bovenſte en benedenſte Dorp, zoo aen den Wael- als Rynkant, in den Amte van Over- en Neder-Betuwe en Thielerwaerd. En, aen den Wael en Maeskant, en het Ryk van Nymegen, en in het Amt van tuſſchen Maes en Wael.

VI. Dat, wanneer het luiden van die Klokken te Nymegen gehoord word, 't welk een Doorbraek zal te kennen geven, zal de Heer Gouverneur, of, in deszelfs abſentie, de Major Commandant verzogt worden negen Schoten uit het Kanon te laten doen; wanneer de Doorbraek

mog-

mogte zyn in het Ryk of Schependom van Nymegen of in het Amt van tusschen Maes en Wael, en met zeven Schoten te waerschouwen als een Doorbraek kwam in de Amten van Over of Neder-Betuwe of Thielerwaerd.

NYMEGEN.

Ordre nopens het gene in tyden van Yskaringe en Watersnood moet waergenomen worden.

VII. Inval het kwam te gebeuren dat, by open Water, de Rivieren zeer hoog wierden, of, by het losbreken van de Riviere, het Water hoog wierd, zal alle dagen van de bovenste Post van Over-Betuwe tyding gezonden worden, door een Man te Paerd, tot aen de naeste Wacht nederwaert uit, zoo aen den Wael- als Rynkant, en zoo van Post tot Post, met naeuwkeurige tyding van het wassen of vallen der Rivieren, en zulks tot den eerste Wacht van Neder-Betuwe.

Het zelfde zal geschieden van de benedenste Wacht van Thielerwaerd naer boven; en de laetste Wacht van Over-Betuwe aen de Post van Neder-Betuwe, zal de tyding, van beneden komende, van Wacht tot Wacht wederom naer boven bezorgen.

En een ieder Heemraed, of deszelfs Gesubstitueerden, op zyn Post verzoeken op het papier te schryven hoe het op zyn Post staet.

Op deze zelfde wyze moet het geschieden in het Ryk van Nymegen en het Amt van tusschen Maes en Wael, ten opzigte van den Wael- en Maeskant.

VIII. De Schouten worden gelast, op hunnen gedanen Eed, te bezorgen dat die Paerden op de Wachten zyn, en dat in hunne Schout-Amten gaen visiteren, of alle de Boeren, die Karre of Wagen houden, wel een, met Mist geladen, altyd gereed hebben.

Naer welk Reglement de Schouwen van de hooge Heerlykheden, binnen dezen Kwartiere gelegen, mede verzogt worden zich exactelyk te gedragen. Enz.

Het Nieuw Reglement, dat inzonderheid

NYMEGEN. ſchikkingen maekt omtrent de Correspondentie, in het VII. Art. van deze Ordre beraemd, die onder de Dykwachten moet waergenomen worden, is den 7 der laetſte Sprokkelmaend vaſtgeſteld, en luid dus:

Nieuw Reglement ten aenzien van de Correspondentie by gelegenheid van Watersnood.

DE Heeren Dykgraven des Ryks van Nymegen en Amts van tuſſchen Maes en Wael, in overweginge hebbende genomen de noodzakelykheid van het houden van goede Correspondentie, by het weder losgaen der Rivieren de Wael en Maes, en vervolgens, zoo dikwils de nood vereiſcht, hebben goedgevonden, tot nadere interpretatie van het gedisponeerde *in fine* van den VII. Art. van 't Reglement, ten tyde van Yskaringe en Watersnood, den 26 November 1750, gearresteerd, te ordonneren en vaſt te ſtellen:

Art. I. Dat van de eerſte Poſt of Dykwacht des Ryks van Nymegen zal worden verzonden, en van twee tot twee uuren vervolgd, een exact Raport, op een geheel vel papier geſchreven, inhoudende den Staet der Dyken, van het Ys en de Riviere, en hoe veel dezelve is gewaſſen of gevallen; welk Raport zal moeten worden gezonden aen de Dykwacht te Weurt, en zoo vervolgens van Poſt tot Poſt, de geheele Rivier de Wael af; en wyders wederom de Rivier de Maes op, zoodanig, dat het aen de eerſte Dykwacht des Amts van tusſchen Maes en Wael, op gemelde Rivier de Maes uitkomt, van waer het zelve aenſtonds naer de Stad, aen den Heere Dykgraef des Amts van tusſchen Maes en Wael, gezonden, en door zyne hooggeb. aen den Heere Dykgraef des Ryks van Nymegen gecommuniceerd zal worden.

II. Een gelyk Raport zal, van twee tot twee uuren, geſchreven worden aen de eerſte Dykwacht des Amts van tuſſchen Maes en Wael, op de Rivier de Maes, en zal verzonden worden aen de volgende Dykwacht, benedenwaert de geheele Rivier de Maes af en zoo vervolgens wederom de Ri-

Rivier de Wael op, tot dat aen de eerste Dykwacht des Ryks van Nymegen, aen de Wael, uitkomt, van waer het zelve aenstonds naer de Stad aen den Heere Dykgraef des Ryks van Nymegen gezonden, en door zyne hooggeb. aen den Heere Dykgraef des Amts van tusschen Maes en Wael gecommuniceerd zal worden.

NYMEGEN.

Nieuw Reglement ten aenzien van de Correspondentie by gelegenheid van Watersnood.

III. Boven en behalven welke ordinaris Raporten, op ieder Wacht, daer gevaer komt of iets ongewoons voorvalt, twee extraordinaris Raporten, één naer boven- en één naer benedenwaert, verzonden zullen worden op het allerspoedigsten, en zoo vervolgens aen de Heeren Dykgraven: en zal boven dien van zoodanige Wacht, daer gevaer van Deurbraek komt, aenstonds een Man te Paerd worden afgezonden aen de Heeren Dykgraven.

IV. Wordende de Heeren Heemraden, mitsgaders de Dykschryvers van de beide Amten, verzogt hier aen zoodanig de hand te houden, dat deze ordre van Correspondentie stiptelyk mag worden geëxecuteerd, zonder eenige connivencie.

V. Gelyk mede de respective Schouten, Burgemeesters, Rotmeesters of anderen, die als Hoofden op de Dykwachten zyn, op het ernstigsten gelast en bevolen word, dezen exactelyk te observeren, en de genen, die zy in gebreke bevinden, zonder eenige dissimulatie aen te geven; op pœne dat anderszins tegens dezelven zal geprocedeerd worden, als zal worden bevonden te behooren.

T H I E L.

THIEL.

OP dat de Zondagen, zonder stoornisse in den openbaren Godsdienst, des te beter zouden gevierd worden, heeft de Ed. Achtb. Magistraet van deze Stad, den 13 dezer loopende Grasmaend, een Publicatie gedaen, waer by verboden word des Zondags de Rivier-

THIEL. visch, als Zalm en dergelyken, af te slaen en te verkoopen, 't zy voor, 't zy na het houden van den openbaren Godsdienst; zelfs word by die Publicatie verboden op de Rivier, voor deze Stad, op de Zondagen te vissen of op de Zalmvangst te dryven. Doch ten aenzien van de Zeevisch word toegelaten dezelve na Kerktyd af te slaen en te verkoopen, om dat zy spoediger aen verderf onderhevig is.

KUILENBURG.

KUILENBURG. GElyk het reeds van overlang waerdig geoordeeld werd ter geheugenisse aen te teekenen, dat zommige Menschen den gewoonlyken eindpael des menschelyken levens te boven streefden, zoo moeten wy ook, uit deze Stad, berichten dat daer van een aenmerkelyk voorbeeld onlangs alhier gezien is. Den 11, namelyk, van deze loopende Grasmaend, overleed hier zekere *Geertruid Gozensd. van Overdam*, welke te Schalkwyk in de Provintie Utrecht, in den jare 1652, was geboren, en derhalven nu den ouderdom van honderdenvyf jaren had bereikt; zy leefde hier in den staet van Geestelyke Dochter, en had genoegzaem tot op haer dood het volle gebruik van haer verstand. Aenmerkelyk mag dit met reden genoemd worden, om dat maer omtrent drie weken te voren een harer Zusteren, te Bunnik, een uur van Utrecht gelegen, in den ouderdom van honderdenéén jaren, twee maenden en achtentwintig dagen was overleden; en haer Broeder, die te voren gestorven is, niet alleen volle negentig jaren had bereikt; maer ook een Weduwe nagelaten, die omtrent honderd jaren

ren oud geworden is. Zeldzaem is het, gewisselyk, een familie te vinden, waer in zoo vele ongemeen oude Lieden gevonden worden. KUILENBURG.

HOLLAND.

HAERLEM.

HOewel de Uitschryving der Overlieden van de Looikamer en het daer aen behoorende Bonte Lywaden-Reeders-Gilde alhier, waer by eenige Præmien beloofd werden tot het uitvinden van zaken, die tot meer bloei der Fabrieken in deze Stad zouden kunnen strekken (*), een vry gelukkig gevolg gehad heeft ten aenzien der Spinderye van Inlandsche Saei en Wol en Katoen of Boomwol (†), heeft dezelve echter dien gunstigen uitslag niet gehad omtrent het verwen der Roode Koleur op Linnen-Garen en Katoen, welke zoo fraei zou schynen en duurzaem zyn, als de Koleuren, die in Turkyen, Arabien en Oost-Indien geverwd worden; want de genoemde Overlieden hebben, in deze Grasmaend, gepubliceert, dat hun wel verscheide Proeven daer van zyn geleverd, maer zy, tot hunne verwondering en leedwezen, genoodzaekt zyn bekend te maken, dat geen een derzelven op verre na voldoende bevonden word. By welke gelegenheid zy echter tevens te verstaen geven dat zoo iemand, binnen den tyd van een jaer, of wel voor den 1 der Bloeimaend des jaers 1758, nieuwe Proeven gelieft in te leveren, die HAERLEM.

(*) Zie ons IX. Deel [1755], bladz. 913.
(†) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 582 en 731.

HAERLEM. die volgens de uitgeschreve vereischten den toets kunnen uithouden, zy als dan de gestelde Præmie van honderd Dukaten nog zullen betalen.

's GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE. DE Ed. Gr. Mog. Heeren Staten van Holland en Westvriesland hebben, by een Plakaet van den 30 van Lentemaend laetstleden, gelyk sedert den jare 1752 in de vyf laetste jaren geschied is, den *Invoer van Rundvee*, voor deze loopende Gras- en de volgende Bloeimaend, wederom toegestaen; met opheffinge van het Verbod in dien tyd; mits dat gemelde Vee, uit Denemarken, Jutland, of andere daer omtrent liggende Landen komende, niet anders dan te Water zal mogen worden ingevoerd, en, zoo wel als ander in te brengen Vee, voorzien moeten zyn van behoorlyke Certificatien, dat het zelve uit gezonde Stallen of Weiden komt, gelyk dit ook by Plakaten in de laetste jaren was vastgesteld, en op de boeten en straffen, by de Overtreders te verbeuren; 't welk alles in het tegenwoordige Plakaet word herhaeld.

De Hoog Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden hebben, by eene Publicatie van den 25 der nu afgeloopen Lentemaend, den *Uitvoer van Haver naer buiten 's Lands* toegestaen, welke by het Plakaet wegens den Uitvoer der Granen, van den 4 der laetste Sprokkelmaend (*) was verboden; in welke Publicatie zy dus spreken:

Al-

(*) Zie hier voren, bladz. 107.

's Gravenhage.

Permissie tot den Uitvoer van Haver.

ALzoo Wy, by Onzen Plakate van den 4 February laetstleden, hebben geinterdiceert en verboden den Uitvoer van Granen, te weten van Tarwe, Gerste, Rogge, Boekweit, Haver, Spelte, Erweten, Boonen, gemalen of ongemalen, gebakken of ongebakken, uit deze Vereenigde Nederlanden en het Ressort van de Generaliteit, en zulks tot den 1 Juny eerstkomenden, en Ons sedert voorgekomen zyn verscheide goede redenen, waerom *de Haver* van het voorschreve temporair verbod behoort te worden geëximeerd.

ZOO IS 'T dat Wy, by deze Onze Publicatie, aen allen en een iegelyk, dien het aengaen mag, bekend maken, dat Wy goedgevonden hebben den Uitvoer van Haver wederom te permitteren en open te stellen, gelyk Wy dien permitteren en openstellen mits deze; blyvende Ons Plakaet van den 4 February laetstleden, voor het overige, in zyn geheel.

En op dat van deze Permissie en Openstelling geen misbruik moge worden gemaekt, hebben Wy vastgestelt, gelyk Wy vaststellen mits deze, dat alle die genen, welken, onder pretext van Haver, eenige andere Granen, in het voorschreve Plakaet vermeld, zouden willen uitvoeren, zullen verbeuren het dubbeld van de Boete, by het voorsz. Plakaet, boven de Confiscatie, tegen de Contraventeurs gestatueerd, en dus de acht dubbelde waerde van de uit te voeren Granen.

En ten einde hier van niemand eenige ignorantie kome te pretenderen, ontbieden en verzoeken Wy de Heeren Staten, Vrouwe Gouvernante, Gecommitteerde Raden en Gedeputeerde Staten van de respective Provintien, en allen anderen Justicieren en Officieren van den zelven Lande, dat zy deze Onze Publicatie van stonden aen alomme doen verkondigen, publiceren en affigeren in alle Plaetsen, daer zulks noodig wezen zal en men gewoon is zoodanige Publicatie en Affixie te doen; lasten en bevelen ook de Raden ter Admiraliteit, de Advokaten Fiskael, Commiesen Ge-

ne-

's GRAVENHAGE.

Permissie tot den Uitvoer van Haver.

nerael, en allen anderen Officieren en Justicieren, onder Onze gehoorzaemheid staende, mitsgaders allen Kapiteinen, Officieren en Bevelhebberen, deze Onze Publicatie te achtervolgen en te doen achtervolgen, procederende en doende procederen tegens de Overtreders van dien, zonder eenige gratie, faveur en dissimulatie of verdrag, want Wy zulks, ten dienste van den Lande en ten beste van de goede Ingezetenen van dien, bevonden hebben alzoo te behooren. Enz.

Het Leger van zyne Allerchristelykste Majesteit, den Koning van Vrankryk, in gevolge van het gene aen den Staet bekend gemaekt was (*), in deze Grasmaend op marsch zullende gaen, had de Afgezant van gemelden Koning, de Heer Graef d'Affry, van hunne Hoog Mog. den vryen Doortogt van het Krygstuig of de Munitien voor dit Leger, door de Steden Namen en Maestricht, als ten deele onder de Barriere-Steden en ten deele onder het territoir van den Staet begrepen, verzogt. Hierop verklaerden de Staten, by eene Resolutie van den 22 der laetste Lentemaend, dat zy bereid waren om de nodige bevelen tot gemelden Doortogt door de Stad Namen te geven, zoo ras zy van de Toestemminge der Keizerinne, Koninginne van Hongaryen, als Souveraine van dat Gewest, verwittigd zouden zyn. Van deze Toestemminge werden hunne Hoog Mog. ras verzekerd door eene Memorie, die aen den Heere van Haren, Gedeputeerden der Staten Generael te Brussel, ter hand gesteld werd op den 27 der laetste Lentemaend; en dus werd de Doortogt van het meergemelde Krygstuig door de Stad Namen toegestaen. Doch ten aenzien van den

(*) Zie hier voren, bladz. 237.

den Doortogt door Maeſtricht, gaven hunne Hoog Mog. te kennen, dat zy, om redenen hunner Onzydigheid, wenſchten dat het vervoeren van het meergemelde Krygstuig zoodanig geſchikt wierd, dat men de Stad Maeſtricht vermydde. Hier na heeft de bovengenoemde Heer Graef d'Affry, op den 1 van deze Grasmaend, op dien Doortogt nader aengedrongen, en ten dien einde aen hunne Hoog Mog. de volgende Memorie gepreſenteerd: 's GRAVENHAGE.

HOOG MOGENDE HEEREN!

De Franſche Ambaſſadeur inſteert op den vryen Doortogt der Artillerye enz. voor het Franſche Leger over het Territoir van den Staet.

DE Koning, myn Meeſter, heeft met verwondering verſtaen, dat, ten zelfden tyde, dat zyne Majeſteit my ordonneerde uwe Hoog Mog. nieuwe blyken zyner welmenendheid te geven, de Staten Generael tot een ſchrede kwamen, die de Armee van zyne Majeſteit in 't geval gebragt zoude kunnen hebben, van gebrek aen hare behoeften te lyden.

De Koning kan dien ſtap niet als een inbreuk op de Neutraliteit aenmerken, door het vertrouwen, 't geen zyne Majeſteit in de Reſolutien en beloften van hunne Hoog Mog. meent te moeten ſtellen. Zyne Majeſteit wil zelfs zich niet verbeelden, dat in die handelwyze eenige Eenzydigheid plaets kan hebben; doch kan zich niet weerhouden verſteld te ſtaen over 't zonderling onderſcheid, 't welk uwe Hoog Mog. tuſſchen den Koning, myn Meeſter, de Keizerin-Koningin en den Koning van Pruiſſen maken. Kunnen de handelwyzen, die, ten aenzien van de Keizerin-Koninginne en den Koning van Pruiſſen, geoordeeld worden overeenkomſtig met de Neutraliteit te zyn, ophouden zoodanig ten aenzien van den Koning te wezen? Zyne Majeſteit wil wel gelooven, dat die ſtap het uitwerkzel is der verlegenheid, waerin zich hunne Hoog Mog. jegens de Oorlogende Partyen bevinden: ook zal zyne Majeſteit do-

'S GRAVENHAGE.

De Fransche Ambassadeur insteert op den vryen Doortogt der Artillerye enz. voor het Fransche Leger over het Territoir van den Staet.

dezelve doen ophouden, zoo dra de omstandigheden zulks gehengen willen; doch hunne Hoog Mog. behooren te bevroeden, dat wy thans de Maes onmooglyk missen kunnen. Zelfs hebben wy die Rivier zoo onvermydelyk nodig, dat zyne Majesteit noodzaeklyk geacht heeft my zyne bevelen door een Extraordinairen Courier te moeten zenden.

Ik zoude niet wel kunnen twyfelen, of uwe Hoog Mog. zullen my ten spoedigsten het stelligst antwoord geven. Uwe Hoog Mog. zyn 't zelve verschuldigd aen de Neutraliteit, welke zy hebben omhelst, aen de Onzydigheid, die daer van onafscheidbaer zyn moet, en aen de Vriendschap van den Koning, myn Meester, wiens Krygsmagt, niet verre van hier te zamen getrokken, tot bystand van de Republiek gebruikt zoude worden, wanneer, uit haet of spyt van hare Neutraliteit, eenige Naburen, jaloersch of ongerust, haer in hare Rust, Koophandel of Vryheid wilden aentasten of stooren.

Derhalven verzoek ik, uit naem van den Koning, myn Meester, dat aen den Commandant van Maestricht of anderen, indien zulks nodig is, ordres geëxpedieerd worden, ten einde de vrye Vaert op de Maes niet afgebroken worde, en hoop, dat uwe Hoog Mog. my hunne Resolutie deswegen ten spoedigsten zullen gelieven te notificeren.

L. C. D'AFFRY.

Hunne Hoog Mog. deze Memorie ontvangen hebbende besloten om, gelyk het vervoeren der Artillerye uit Wezel en eenige andere Plaetsen, onder het gebied van den Koning van Pruissen gelegen, aen dezen Koning toegestaen, en ook aen de Keizerin, Koninginne van Hongaryen, eene diergelyke Permissie verleend was, op deze nadere remonstrantien des

Ko-

Konings van Vrankryk, den verzogten Doortogt insgelyks toe te staen; gelyk uit derzelver Resolutie, den 6 van deze Grasmaend vastgesteld, en hier volgende, te zien is:

'S GRAVENHAGE.

De Staten verleenen Permissie tot den verzochten Doortogt.

GEhoord het Raport van de Heeren van Heekeren tot Brantsenburg en anderen hunner Hoog Mog. Gedeputeerden tot de Militaire Zaken, welken, volgens hunne Resolutie Commissoriael van den eersten dezer, met en benevens eenige Gedeputeerden van den Raed van State, geëxamineert hadden een Pro-Memorie, door den Grave d'Affry, Minister Plenipotentiaris van den Koning van Vrankryk, aen de Heeren Gedeputeerden eerst voorgelezen en vervolgens schriftelyk overgeleverd, dienende tot Antwoord op de Resolutie van hunne Hoog Mog., van den 22 der gepasseerde maend, wegens de Passagie der Munitien voor de Fransche Armee door Maestricht, breeder in de Notulen van den eersten dezer vervat; en dieswegens ingenomen hebbende de Consideratien en het Advies van hare Koninklyke Hoogheid. Waerop zynde gedelibereerd, gelyk ook, by wege van resumtie, op de Memorie, den 17 passato, wegens het zelfde onderwerp, door den Heere Grave d'Affry aen hunne Hoog Mog. overgeleverd, is goedgevonden en verstaen, aen den gemelden Grave nader te antwoorden.

Dat, offschoon hunne Hoog Mog., by zyne gemelde Memorie, aen den eenen kant, met leedwezen gezien hebben, dat hun Antwoord op zyne eerste Memorie het effect niet gehad heeft van zyne Allerchristelykste Majesteit te bewegen de Passagie der Munitien voor zyne Armee, naer den Neder-Ryn geschikt, langs eenen anderen weg, dan door Maestricht, te reguleren, zy nochtans, aen den anderen kant, met genoegen hebben gezien dat zyne Majesteit hun het recht doet te gelooven, dat de stap, welke zy tot dat einde gedaen hebben, alleen een gevolg geweest is van de ver-

's GRAVENHAGE.

De Staten verleenen Permissie tot den verzochten Doortogt.

verlegenheid, waerin zy zich tusschen de oorlogende Partyen bevinden.

Dat het onderscheid, 't welk gevonden word tusschen de Passagie, aen de Keizerin Koningin en den Koning van Pruissen geaccordeerd, en die door zyne Allerchristelykste Majesteit verlangd word, gelyk ook de Memorie tegen die Passagie door den Heer Yorke, Minister Plenipotentiaris van zyne Majesteit, den Koning van Groot-Brittannien, gepresenteerd, dien stap noodzakelyk gemaekt hebben, om zyne Britsche Majesteit te overtuigen dat hunne Hoog Mog. niet hebben willen verzuimen een proef te nemen, om door den weg van overredinge te trachten de toestemming tot een Passagie te vermyden, die hem onaengenaem was.

Dat hunne Hoog Mog. thans hunne bewilliging tot de Passagie der gemelde Munitien door Maestricht geven, en bereid zyn tot dat einde, volgens de ordre, in de Republiek vastgesteld, welke zy ook in 't geval, hier boven van de Keizerin-Koningin en den Koning van Pruissen bygebragt, in acht genomen hebben, één of meer Paspoorten te doen expedieren, volgens één of meer Lysten, die de Heer Graef d'Affry goedvinden zal hunne Hoog Mog. te presenteren.

En zyn de Heeren van Heekeren tot Brantzenburg en anderen hunner Hoog Mog. Gedeputeerden tot de Militaire Zaken, by deze, verzocht en gecommitteerd, in een Conferentie, den Heere Grave d'Affry het gemelde Antwoord te communiceren en daer van in de gemelde Vergadering raport te doen. Enz.

AMSTELDAM.

AMSTELDAM.

BUrgemeesters en Regeerders dezer Stad hebben, den 1 van deze Grasmaend, eene Waerschouwing gedaen, waerby hunne Ed. Gr. Achtb. belasten, dat, by voorraed, tot den

laet-

laetsten van Bloeimaend, aenstaenden, binnen deze Stad geene Ossen noch Koeien op de Markt zullen mogen worden gebragt, noch aldaer verkogt, ten zy dezelven, alvorens onderzogt en gezond bevonden zynde, op de Hoorens met het Wapen dezer Stad zullen gebrand zyn; moetende ten dien einde alle de Beesten, die van buiten de Provintie worden ingebragt, om alhier verkogt te worden, eerst worden gebragt op de Pleinen buiten de Weesper-, Utrechtsche- en Leidsche Poorten, aldaer acht dagen blyven, eer zy onderzogt en gebrand mogen worden. Dit onderzoeken en branden word den Keurmeesteren en Vinderen van het Vleesch in deze Stad aenbevolen, welken daer voor, wegens ieder Beest, dat zy onderzoeken en dus teekenen, twee Stuivers zullen genieten. AMSTERDAM.

ALKMAER.

DE Ed. Groot Achtb. Heeren van de Wet dezer Stad hebben, den 5 der laetste Sprokkelmaend, een Keure vastgestelt tegen *het afkoopen en verwisselen van het Brood, Meel en den Turf, waer mede de Arme Lieden door de Diakenen der Hervormde Kerke en de Regenten van het Aelmoesseniershuis alhier worden bedeeld, gelyk ook tegen het verpanden en verkoopen der Kleederen van die arme Lieden*; waer in zy vaststellen, dat de gene, die voortaen het Brood, Meel, de Turf, de Kleederen, Bortjes en Lapjes, waer op het Merk der genoemde Armbezorgeren staet, ruilt, koopt, tot pand beleent of in betaling neemt, aenstonds zal worden geapprehendeerd en niet ont- ALKMAER.

ALK-MAER. ſlagen, voor dat hy aen die Armbezorgeren zal hebben gereſtitueert het Dubbel van 't gene zulk een Gealimenteerde ooit van die Armbezorgeren heeft genoten, en daerenboven een Boete van vyfentwintig gl. voor den Aenbrenger, zullende, indien uit de goederen van de genen, die hier aen ſchuldig bevonden worden, de voorſchreve Boete niet bekomen kan worden, evenwel den Aenbrenger dezelve worden voldaen door hun, die den armen Perſoon gealimenteert hebben; en zoo iemand ten tweeden male tegen deze Keure overtreed, zal hy, boven de geſtelde Vergoedinge en Boete, uit deze Stad en derzelver Jurisdictie worden gebannen voor den tyd van één jaer, of arbitrairlyk gecorrigeerd ter discretie van myne Heeren van den Gerechte. Verder ſtellen hunne Ed. Gr. Achtb. in deze Keure vaſt, dat de Perſonen, die van de Aelmoeſſen leven, en het gene hun ten dien einde gegeven word verkoopen of verpanden, zullen worden geconfineerd in het Tucht- of Werkhuis van deze Stad, voor den tyd van drie maenden, en dat hun naderhand, als onwaerdigen, de Aelmoeſſen zullen worden onthouden, ten ware de bovengemelde Diakenen of Regenten, uit overweginge der beterſchap van deze Gealimenteerden, hen of hunne Kinderen iets willen toevoegen. En dat, ten einde kennelyk zy welke Giften en Kleederen aen zulke Perſonen gegeven worden, het Brood van de Diakonie op beide einden met een K en dat van het Aelmoeſſeniershuis in het midden met A L gemerkt zal worden, terwyl de Bortjes kennelyk zyn door de Onderteekeninge des Naems van een Aelmoeſſenier en het Lapje door het

merk

merk A L; dat de Kleederen, die de Diakenen aen verarmde Ledematen uitdeelen, gemerkt zullen moeten zyn met de letters $^{D\,V}_{\ A}$, en die van 't Aelmoessenierhuis met A L; zullende dit merk, in de Mans en Jongens Rokken, genaeid worden op de linker zyde, in de eerste plooi van het voorpand, omtrent een hand breed onder de heup, alwaer een gat zal worden geknipt, daer men dit stempel zal innaeijen, ten einde, het zelve weg genomen wordende, 'er een open rond gat blyve, dat, gelapt of toegestopt wordende, ligtelyk te zien zal wezen; dat de Broeken ook zoodanig zullen worden gemerkt aen de linker zyde, ter breedte eener hand van het zakgat en van een vinger onder den band naer den voorkant; dat dit merk, in der Vrouwen en Meisjes Jakken, zal genaeid worden, aen de linker zyde, in de plooi van voren, even beneden daer de schortband word vast gemaekt; en in de Boven- en Onder-Rokken, gelyk ook in de Schorten, een handbreed beneden den band, onder de eerste plooi van het linker splitgat; in der Mannen en Jongens Hemdrokken, gelyk ook in der Vrouwen en Meisjes Borstrokken, onder den linker arm, even beneden het armgat aen den voorkant; in de Ryglyven, van binnen aen de linkerzyde, omtrent in het midden der voering, een handbreed van de vetergaten; zullende het Linnen met de bovengemelde merken gestempeld moeten zyn van zoodanig ingredient, als de Katoenen Lywadiers hunne Katoenen mede merken, het welk niet uitgewasschen kan worden; op de Beddelakens, op vier plaetsen, te weten aen ieder

ALK-MAAR.

ALK-MAER.

hoek een half el schuinsch naer het midden; en in het midden op de Hembden aen ieder zyde van den voorkant, een handbreed beneden het armgat; op de Zak- en Halsdoeken, gelyk ook op de Dassen, regt in het midden; op de Moppen of Mutsen, agter in den bodem, aen den binnenkant, een vingerbreed boven het lutskoord; op de Boezels, in het midden, twee vingers breed naer beneden van de schuif, daer de boezelsband doorgaet; op de Bedden, Peuluwen en Kussens aen wederzyde in 't midden; gelyk ook op de Wollen Dekens, in 't midden, alwaer een rond gat geknipt zal worden en dit toegestopt met een stuk Wit Grof Laken, waer op deze merken geteekend zyn. De Gealimenteerden zullen gehouden zyn alle hunne Kleederen, zoo Linnen als Wollen, gelyk ook hun Beddengoed, waerop thans geen Merken staen, te brengen op zoodanig tyd en plaetse, als hun door de Armbezorgeren zal worden aengezegd, ten einde op dezelven de Merken gesteld worden. Laetstelyk stellen gemelde hunne Ed. Gr. Achtb. vast, dat noch Inbrenger noch Inbrengster van de Bank van Leeninge alhier, noch ook die de Bank van Leeninge binnen deze Stad houd, de voorschreve Goederen zal mogen beleenen of daer op geld geven; maer, zoo zulke Goederen ten dien einde hun aengeboden worden, die zullen inhouden, de Namen der brengeren afvragen, dezelven aenteekenen, en den Armbezorgeren, welker Merk op die Goederen staet, op en overgeven; op straffe van dat zy, deze Goederen beleent hebbende, zoo zulks ontdekt word, dezelven aen de Opzienders der Armen zullen moeten wedergeven, zonder eenige restitutie

te

te erlangen van het gene op dezelven gegeven is en daerenboven verbeuren een boete van tien Guldens voor ieder ſtuk, ten behoeve der Kamer, van wien de Goederen zyn; wordende de meergemelde Diakenen en Regenten geauthoriſeerd om de bekeuring te doen en dezelve naer rechten te achtervolgen. ALKMAER.

H O O R N.

DEn 17 der laetſte Lentemaend werd in de Groote Kerk dezer Stad, zekere *Iſraël Salomons*, Rabbin onder de Jooden alhier, na dat hy onder een toevloed van een groote menigte Toehoorderen, opentlyk belydenis gedaen had van den Kriſtelyken Godsdienſt; door den H. Waterdoop der Hervormde Gemeente ingelyfd, door den Eerw. Dnus B. J. Bongard, Predikant in die Gemeente alhier. Deze Jood was geboortig van Hamburg, had, dertien jaren oud zynde, reeds zoo groote bekwaemheid in de Studien verkregen, dat hy onder de Jooden, met veel toejuichinge, ten aenhoore van een groote menigte volks, opentlyk een Leerreden uitſprak; werd vervolgens Rabbin onder de Jooden te Rendsburg, op de grenzen van Sleeswyk, in het Hartogdom Holſtein gelegen; reisde, na twee jaren die waerdigheid bekleed te hebben, weder naer Hamburg, en lei zich toen toe op den Wiſſel- en Juweel-Handel. Om dien voort te zetten had hy zich eenigen tyd daer na te Bremen opgehouden, alwaer hy niet alleen kennis kreeg aen eenige Studenten, maer met dezelven ook aen het disputeren geraekte over de waerheid van den Kriſtelyken Godsdienſt, HOORN.

HOORN. en zoo verre gebragt werd, dat hy eenige overtuiging kreeg van de waerheid der Kristelyke Leere, en zich overgaf om de Schriften van het N. Testament te lezen. Zyn Vader hier van kennis krygende, had sedert gelegenheid weten te bekomen om hem weder naer Hamburg te voeren, en daerna naer Amsteldam te zenden, alwaer hy aen zekeren Joodschen Rabbin gerecommandeerd werd. Deze, den ouden Vader en jongen Israël tevens dienst willende doen, had hem, dewyl de Rabbinsplaets onder de Jooden alhier te Hoorn open stond, herwaert geschikt, om dezen post te bekleeden, waer in hy ook eenigen tyd bezig is geweest. Doch de overtuiging der waerheid van het Kristelyk Geloove, te Bremen in hem geplant, had te diepe wortelen door den tyd geschooten dat hy voor altoos een Jood kon blyven, weshalven hy deze Gemeente had verlaten en zich aengegeven om in de Hervormde Kerke als een Lid aengenomen te worden; het welk, na een behoorlyk onderzoek, op bovengemelden tyd geschied is (*).

ZEELAND.

ZIERIKZEE.

ZIERIKZEE. BAilliuw, Burgemeesters, Schepenen en Raden dezer Stad hebben, den 12 der vorige

(*) De gevallen, door welken deze *Israël Salomons* tot overtuiging van den Kristelyken Godsdienst is gekomen, zyn breedvoerig door hem zelf te boek gesteld in zeker Werkje, getiteld *Messias gevonden, aengenomen en openbaer beleden door Israël Salomonsz. enz., gedrukt te Hoorn by T. Tjallingius.*

ge maend, by een Plakaet verscheide Orders vastgestelt, ten voordeele der Winkelhoudende Leden van het St. Nikolaes of Kramers Gilde binnen deze Stad; strekkende meestendeels tot vernieuwinge, vermeerderinge of uitlegginge van een Plakaet van den 6 der Oegstmaend des jaers 1736. In dit nadere Plakaet word gelast, I. dat, op de openbare Venduen van den Overman dezer Stad, geene Lakenen, Stoffen, Sergien, Katoenen, Dekens enz., by geheele of halve stukken, veel min nieuwgemaekte Kleederen, op de tafel mogen gebragt of verkogt worden, uitgenomen die uit Sterfhuizen of gerepudieerde Boedels komen, welken dan niet by de el, maer voetstoots, verkogt moeten worden. Ook word aen allen Uitdrageren verboden, op Koopdagen, zoodanige gemaekte Goederen, of ergens toe gesneden stukken, op te geven of te verkoopen. II. Dat de Voor- of Oude Kleerkoopers, die, volgens het gemelde Plakaet van den jare 1736, geenerhande nieuwe en geheele stukken Lakenen, Sergien, Katoenen enz. mogten inslaen of by de el verkoopen, daer toe thans vryheid hebben, dewyl zy, volgens eene Resolutie van den 30 der Zomermaend des jaers 1755, zich in het St. Nikolaes of Kramers Gilde hebben moeten vry maken; doch dat de zulken, welken, na het vaststellen der tegenwoordige Orders, in dat Gilde komen zullen, gelyk zy daer toe verpligt zyn volgens gemelde Resolutie van den jare 1755, geene Goederen zullen mogen verkoopen, dan alleen die, welken zy op Koopdagen of van Ingezetenen dezer Stad hebben gekogt, zonder nieuwe of geheele stukken te mogen inslaen. Ook mogen de Kleermakers

ZIERIKZEE.

Zirrik-zee. kers geene leverantie doen, dan alleen van Bombazyn, Styflinden, Zyde, Garen, Kanefas en Trilje; en geene Kleermakers of iemand van hun huisgezin, na dezen, in het Kramers Gilde aengenomen worden. III. Die hunne Winkels uitverkoopen, zyn verpligt by den Deken van het Gilde, mits daer voor een Schelling Vlaemsch betalende, een Billiet te halen, waerop aengetekend is dat zy voornemens zyn uit te verkoopen; 't welk zy dan ook binnen twaelf maenden doen moeten, en hunne overgeschoten Goederen openlyk op de tafel voor hunne deur verkoopen; mogende in dien tusschentyd geene nieuwe Goederen inslaen, noch door iemand van hun huisgezin eenige Kramers nering in 't zelfde Huis gedaen worden; ook staet het ieder Gildebroeder vry de Kisten en Pakken, die aen 't huis komen van zulken uitverkoopenden Winkelier, te onderzoeken. IV. Dat het Verbod tegens het omloopen en leuren der Krameren en Jooden, gedurende de week voor en in de Kermis, word opgeheven en afgeschaft. V. Dat de Herbergiers en anderen, die vreemde Leurders en Omloopers, of hunne Koopmanschappen herbergen, binnen twee uuren tyds kennis te geven hebben van derzelver namen aen den Deken van het Gilde, en niet toe te laten dat derzelver Goederen worden ontpakt, of daer van iets verkogt, ten zy alvorens daer van een Wete door het Gilde zal zyn belegd, noch ook by avond daer mede om te loopen, op pœne dat zoodanige Herbergiers en Huisvesters, zulks wetende en toelatende, zoo wel als de Eigenaer (wiens Goederen ten voordele van het Armhuis zullen geconfisqueerd zyn) zullen

ver-

verbeuren, voor de eerste reize, vyf Ponden Vlaemsch enz.; doch de verbeurdverklaring der Goederen ziet alleen op het verkoopen der zelven buiten den Omleg; wyders moet zoodanige Herbergier of Huisvester instaen, dat de Goederen niet ontpakt worden dan op den dag, wanneer de Omleg geschied; ook mag niemand de Goederen van een' vreemden Koopman of Leurder, aen hem geaddresseerd, langer dan acht dagen in zyn huis houden, of hy zal daer van kennis moeten geven aen den Stads Bode van zyne Wyk, welke die Goederen zal verzegelen, en daer voor drie Schellingen en vier Grooten Vlaemsch genieten; 't zelfde zal ook plaets hebben, als een Koopman zyne Goederen langer dan acht dagen na zyn vertrek in zyne Herberg laet; alles op verbeurte der Goederen, en eene boete van vyf Ponden Vlaemsch, en Suspensie van Neringe gedurende zes weken, voor de eerste reize enz.; Indien eenig Ingezeten, die een Lid van het Kramers Gilde is, eenige Goederen van eenen vreemden Koopman of Leurder onder zich neemt, en zynen Naem leent om zoodanige Goederen buiten den Omleg te verkoopen, die zal niet alleen de boete, welke de vreemde Koopman verbeuren zou, verbeurt hebben, maer ook uit het Gilde voor altoos worden uitgeschrabt; ook is ieder Ingezeten verpligt het aen te brengen, indien hy weet dat 'er Goederen van vreemden buiten den Omleg zyn verkogt, op de boete die zulk een Koopman of Leurder verbeurd heeft. VI. Dat ieder, die zich in het Gilde laet intekenen, ten minsten drie maenden in 't jaer zyn vast verblyf binnen deze Stad moet houden. VII. Dewyl

ZIERIK-ZEE.

ZIERIK-ZEE. de Invoer van Kaersen uit Brabant en verre afgelegen Landen, groot nadeel aen de Kaerssenmakeryen veroorzaekt, word die Invoer op nieuws verboden, met uitzondering echter van de Wassche, Gegoten en ter Negotie gaende Kaersen. Het VIII en laetste Artikel beveelt, aen de Bende van Ordonnantie en aen 's Heeren Dienaren, voortaen beter toe te zien omtrent de Leurders, op pœne van gedeporteerd te zullen worden.

Het Collegie van Burgemeester, Heemraden en den Opperdykgraef 's Lands van Schouwen bevindende, dat, zoo wel in het onderhouden der Dyken, als anderszins, vele buitensporigheden worden begaen, heeft, op den 19 der laetste Slagtmaend, gearresteert een geamplieerd *Dykrecht 's Lands van Schouwen*, en een Reglement op *de Manier van Procederen, zoo voor Dykgraven en Gezworens, als voor den Burgemeester, de Heemraden en Opperdykgraef van den zelven Lande;* welken, op den 1 der laetste Wintermaend, in den Raed dezer Stad geëxamineerd, geapprobeerd en gearresteerd zyn, en dus luiden:

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz. Alzoo Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef van den Lande van Schouwen dagelyks meer en meer by ervarenheid hebben bevonden, dat verscheide excessen en abuisen by de Waerdykers, Dykhouders en andere Persoonen, aen en omtrent de Dyken, worden gepleegd, zoo in het onderhouden van dezelve Dyken, als anders; als mede groote negligentie by zommige Officieren, die, om zulks te weeren, zyn gesteld; En wel inzonderheid dat vele disordres en moedwilligheden, in tyde van Watersnood, veroorzaakt zoo door zware Stormen, als door groote en verschrikkelyke Grondbraken, (daer God Al mag

magtig het gemelde Land van Schouwen zomwylen mede heeft bezogt) zich allerwegen opdoen; waer door de totale ruïne van het meergemelde Land, en by gevolge het bederf en de ondergang van de Steden en Dorpen, daer in gelegen, zoude konnen worden veroorzaekt. Zoo hebben de voornoemde Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef, die niets meer behertigen dan den dienst en de conservatie van den zelven Lande, wel gemeent dat jegens de voorsz. excessen, misbruiken, negligentie, disordres en moedwilligheden, door salutaire Wetten en Ordonnantien, behoorde te worden voorzien; en hebben dieshalven van nieuws gerevideert de Privilegien, Octroien en Ordonnantien, die by wylen de Graven van Zeeland in 't gemeen, of aan het Land van Schouwen in 't byzonder, zyn vergund, als mede geresumeert het oude Dykrecht en de Ampliatie van dien; mitsgaders de hieragtervolgende manier van Procederen; En verder met rype deliberatie overwogen hebbende het gene tot welstand en behoud van de Dykagie, de Wegen en Wateringen nodig zoude mogen wezen, hebben goedgevonden, in conformiteit van de voorsz. Privilegien, Octroien, Ordonnantien en het oude Dykrecht, te ordonneren en statueren, onder approbatie van de Edele Achtbare Heeren van den Rade der Stede Zierikzee, de Poincten en Artikelen, hier na volgende.

ZIERIKZEE. *Dykrecht 's Lands van Schouwen.*

Dykrecht 's Lands van Schouwen.

Art. I. Eerstelyk zoo zullen de respective Dykgraven met hunne Gezworens, alle jaren, op den zestienden May, hunnen ommegang op den Dyk houden, ten ware die dag op een Saturdag of Zondag kwame, als wanneer zy zullen gaen des Maendags daer aen; mits ten minsten acht dagen van te voren daer van doende advertentie, by Biljetten of Plakaten, aen alle Rekenaers, Waerdykers of Dykhouders: Welken tyd Burgemeester en Heemraden, zoo veel mogelyk, voortgang zullen laten hebben, en dus dien niet,

ZIERIKZEE.

Dykrecht s Lands van Schouwen enz.

dan om zeer pressante redenen, verleggen, als van opgekomen en aenhoudende Storm, hoog Water binnen 's Lands, gemeene gebreken van Materialen en diergelyke: en wanneer alsdan over de verandering der dagen in deliberatie mogt worden gelegd, zullen hier in moeten communicatief gaen met den Heer Opperdykgraef, die echter altoos gehouden blyft zich aen de eenparige of by meerderheid van 't Collegie genomen Resolutie te gedragen, om de respective Dykgraven en Gezworens daertoe te houden; doch zoo wanneer die Resolutie genomen zoude mogen worden in absentie van den Heere Opperdykgraef, zullen Burgemeester en Heemraden gehouden zyn die aen den Heer Opperdykgraef, als in de Stad of binnen het Eiland is, mondeling of by missive, door hunnen Sekretaris of een Lid van het Collegie, tydelyk te doen communiceren, om daer van zyne Onderdykgraven te konnen adverteren; en zoo zyne Ed. buiten het Eiland was, zoo zoude zulks dan door den Sekretaris of een Lid van 't Collegie aen de respective Dykgraven, op den naem van Burgemeester en Heemraden, kunnen worden aengeschreven: dat ook de Onderdykgraven, na dat door den Opperdykgraef consent en ordre tot den omryd zullen hebben gekregen, en van den tyd of andere verandering hier omtrent geïnformeerd wezen, zich mede zullen moeten addresseren aen de Gemeente- Burgemeester of President van Heemraden, om van den zelven mede te vernemen of ook eenige nieuwe ordres op dien tyd zyn genomen, die dezelven in den omryd zullen moeten observeren. En wat stukken Dyks zy als dan vinden zullen niet ter volder Aerde en loffelyken Gluie, zoo zal de Dykgraef daer op begaen een boete van zevenentwintig Grooten Vlaemsch; en zal voorts de gebrekige Dyk, by vonnisse van Gezworens, naer gelegenheid van de zake worden bemand met zoo veel Volks en Karren, als de nood vereischen zal om ten langsten binnen acht dagen volmaekt te zyn; en zal zoo wel de Rekenaer als de Waerdyker

ker of Dykhouder, zonder eenig verstel, zoo dra als mogelyk is, hier van worden geinsinueerd. En blyft de Rekenaer, Waerdyker of Dykhouder gehouden, des anderendaegs na de gekregen Insinuatie, volgens het vonnis van Gezworens, met zoo veel Volks en Karren in 't werk te zyn; als wanneer de Dykgraef met een Gezworen en Klerk gehouden blyft over de gebrekige Dyken te gaen, en visiteren of het vonnis van Gezworens word naergekomen; en ingevalle zy bevinden niemand in 't werk, in 't geheel of ten deele, zoo zal de Dykgraef op den gebrekigen Dyk begaen een boete van vyf Schellingen Vlaemsch, en zal de Dyk dadelyk by den Dykgrave worden geaenvaerd, en voorts bemannet worden met zoo veel Volks en Karren, als van nooden wezen zal, om, ten langsten binnen de voorsz. acht dagen, den Dyk te hebben ter volder Aarde en loffelyken Gluie; en wat Dyk de Dykgraef met twee Gezworens en de Klerk binnen de acht dagen of op het Mannebodt niet bevind volgens het voorgaende vonnis volmaekt te zyn, zoo zal de Dykgraef daer op begaen een boete van vyf Schellingen Vlaemsch, en zal de Dyk dadelyk by den Dykgrave worden geaenvaerd en bemannet naer de gelegenheid van de zake vereifchen zal, om op het alderspoedigste volmaekt te worden. De Penningen, nodig tot de Betalinge der Arbeiders, Karren en Materialen, zullen by den Dykgrave met kennisse en ten overstaen van een Gezworen worden betaeld en uitgeleid, die aen de andere Gezworens zulks zal bekendmaken om de uitgeleide Penningen aen den gebrekigen te verhalen, twee schatten aen geld, of, by weigeringe, vier schatten, wanneer het Land daer voor zal moeten worden verkogt. Doch byaldien de Rekenaer, Waerdyker of Dykhouder, eer de Dykgraef Penningen had uitgeleid, begeerde de Arbeiders, Karren en Materialen zelve te betalen, zal zulks vermogen te doen, mits gevende aen den Dykgrave voor zyn daggeld vyf Schellingen Vlaemsch daegs, en voor ieder Man, die hy in 't Werk heeft gezet,

Zierikzee.

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

ZIERIK-ZEE. zet, acht Grooten, en van ieder Karre twaelf Grooten eens, en niet alle dagen; en den Klerk, voor zyn Daggeld, gelyk een Arbeider, die in den Dyk werkt.

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz. En blyven voorts alle Rekenaers, Waerdykers of Dykhouders gehouden, voor half May, eer de Dykgraef aen den Dyk gaet, te brengen op de Kruine van hunnen Dyk, op ieder Roede lengte, een Karre Aerde, Zant of Schelpen, en, die alzoo gebragt hebbende, dezelve moeten laten leggen, om na het Maye-bod en voor het Manne-bod te flegten en toe te stampen naer behooren, op de Boete van Zeven-en-twintig Grooten Vlaemsch, en dat de gebrekige niet te min de voorsz. Karre Aerde, Schelpen of Zant op ieder Roede lengte als voren zal moeten brengen en flegten, of, by faute van dien, dat de Dykgraef zulks zal doen, en 't zelve op den gebrekigen verhalen, volgens Dykagie-recht twee schatten of op het Land vier schatten, als voren.

II. Item dat de Dykgraven met hunne Gezworens alle Jaren hunnen ommegang op den Dyk houden zullen den eersten Maandag in September, mits stellende daer van Plakaten als voren; en wat stukken Dyks zy vinden zullen niet ter volder Aerde en op de nodigste plaetsen de twee derdendeelen volsteken, daer op begaen zullen de Boeten van Zeven en-twintig Grooten Vlaemsch, mitsgaders dat de gebrekige Dyk, by vonnisse van Gezworens, zal bemannet worden met zoo veel Volks en Karren, als de nood vereischen zal, om, ten langsten binnen acht dagen, volmaekt te wezen. En zal voorts in alles worden geprocedeerd, gelyk hier voren, Artikel I, verklaerd staet.

En blyft ieder Rekenaer, Waerdyker of Dykhouder gehouden de Wagensporen of Putten op de Kruine van zynen Dyk behoorlyk te effenen, op de Boete van Zeven-en-twintig Grooten Vlaemsch.

III. Item dat de Dykgraven met hunne Gezworens, alle Jaren op den eersten October, hunnen Ommegang op den Dyk houden zullen, ten

wa-

ware die dag op eenen Saturdag of Zondag kwame, als wanneer zy zullen gaen op den eersten volgenden Maendag, mits stellende daer van Plakaten, en voorts observerende in alles zoo als Artikel I. van den Ommegang van half May is gezegt; en wat Dyk zy vinden zullen niet ter volder Aerde en geheel volsteken van onder op tot boven aen het groene, wel verstaende indien hunne Dyk in 't groene gebroken is geweest, zullen dezelve Put in den hals moeten maken twee duimen zatter, als die aen de wederzyde aenkomt, en dezelve daer na twee Jaren bekrammen, om het Gors daer door te laten groeien, ten ware hem om redenen nog langer wierde geordonneerd; daer op begaen zullen de boete van Zeven-en-twintig Grooten Vlaemsch, mitsgaders dat den gebrekige Dyk, by vonnisse van Gezworens, zal bemand worden met zoo veel Volks en Laveikarren, als de nood vereischen zal, om ten langsten binnen acht dagen volmaekt te wezen, of dat by den Dykgraef in alles zal worden geprocedeerd, als hier voren, Artikel I, gesproken word.

Zierikzee.

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

IV. Item alzoo bevonden word dat verscheide Waerdykers of Dykhouders onder de Tee van hunnen Kaveldyk niet wel en naer behooren aensteken, waer door de Tee van den Dyk van tyd tot tyd meer en meer word verminderd en ingezet, zoo worden de respective Dykgraven by dezen wel expresselyk geordonneerd goede zorg te dragen, en wel toe te zien dat de Tee van de Kavel- en andere Dyken wel en naer behooren worden aengesteken, en zoo wie bevonden word zulks niet gedaen te hebben, die zal verbeuren de boete van vyf Schellingen Vlaemsch, en zal daer en boven voor het Manne-bod dezelve Tee wel en behoorlyk moeten aensteken, of de Dykgraef zal zulks laten doen, en jegens den gebrekigen procederen naer het Dykagie-recht als voren.

V. Item dat de Dykgraven zullen gehouden zyn aen den Dyk te gaen op en wanneer het kwaed Weêr is geweest, en voorts vermogen aen den Dyk te gaen tot allen tyden, en wanneer zy Dyken

Zeeriksee. Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

ken vinden, die gebroken zyn, en daer in een of meer Putten, hoedanig die zouden mogen wezen, zoo blyven de Dykgraven gehouden de Houders van de Dyken *ilico*, en zoo dra mogelyk, 't zy by Dage of by Nachte, naer gelegenheid van de zake, te laten weten door hunnen Klerk tot des Houders kosten, van dat zy dadelyk of ten langsten des anderendaegs, by aldien de zaek uitstel kan lyden, hunnen gebroken Dyk hebben te maken, en zal de Dykgraef, ten tyde wanneer de Houder of Houders in 't Werk behoorden te zyn, met een of twee Gezworens en Klerk, na den gebroken Dyk of Dyken gaen, en by aldien zy den Houder of Houders in 't Werk vinden, doch met geen genoegzaem Volk, Karren en Materialen, zoo zullen zy na den Arbeid, die daer aen te doen is, den gebroken Dyk of Dyken bemannen, om, ten langsten binnen vier dagen of eer, den Put of Putten wederom ter volder Aerde te hebben en loffelyk te bekrammen, ten ware na het Bamis-bod, als wanneer de Houders van de Dyken, met consent van Burgemeester, Heemraden en Opperdykgraef, of Dykgraef en Gezworens, de gebroken Dyken zullen vermogen, naer gelegenheid van de zake, te plooien, mits makende de plooien wel suffisant, de halsen bekwamelyk vlakken, geheel de plooien wel en ter volder Gluie beleggen en bekrammen binnen gelyken tyd, zonder in eeniger maniere daer in nalatig te zyn; of by aldien de Dykgraef kwam te vernemen dat eenige Arbeiders achter bleven, zoo zal dezelve vermogen anderen in plaets te stellen, op dat de gebroken Dyken ten spoedigsten, als voorsz. is, mogen gemaekt worden. Maer by aldien de Dykgraef en Gezworens den Houder of Houders van den Dyk of Dyken op den gezetten tyd in 't Werk niet vinden, zoo zal ieder van de gebrekigen verbeuren de boete van vyf Schellingen Vlaemsch, en zal van gelyke de Manning by de Gezworens geschieden; met welk getal van Personen en Materialen, daer toe dienende, de Dykgraef, de nood zulks vereischende,

de,

de, en, is het mogelyk, dadelyk in 't werk zal moeten treden, of ten langsten op daegs daer aen, en zal voorts by de Dykgraven worden geprocedeerd, als hier voren, Artikel I; breeder staet geexpresseerd; mits dat, zoo wanneer de Dykgraef in den Dyk is, hy het zelve, op het spoedigste, door zyn Klerk aen den Rekenaer, tot des Rekenaers kosten, zal laten weten, op dat de Rekenaer zich voor verdere schade zoude kunnen bevryden; en de Rekenaer komende om het Werk, volgens het vonnis of de Ordonnantie, te voldoen, zal aen den Dykgrave en des Dykgraven Klerk moeten betalen zoo veel als hier voren Artikel I. is uitgedrukt; en de Gezworens met de Klerk zullen trekken, voor hunne vacatie op de Manninge, twee Schellingen Vlaemsch daegs van het Land, naer ouder costume.

ZIERIK-ZEE. *Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.*

Doch by aldien een Rekenaer, Waerdyker of Dykhouder eenige schade komt te krygen door dien zyn Buurmans Dyk gebroken is, en dat hy zynen Buurman door des Dykgraves Klerk heeft laten weten, ten einde jegens zyn Hoofd den Dyk zal komen opmaken, en daer van in gebreke blyft, zoo zal de Buurman de schade moeten vergoeden tot taxatie van den Dykgrave en de Gezworens.

VI. Item, dat elke Dykgraef, binnen zynen bedryve en Vierendeel, zal mogen nemen de Luiden met hunne Karren, Paerden, Kordewagens en andere gereedschappen, en zetten die te Dyken, behoudens dat zullen hebben een overnachtsche Wete van des Dykgraven Klerk; (ten ware in Watersnood, daer hier na, Artikel XLVI, van gesproken word) en zoo wie niet komt ten dage hem de Wete gedaen is (ten ware hem belette een merkelyke noodzaek), die zal verbeuren een boete van vyf Guldens, zoo dikwils als zulks gebeuren zal, het zy Landluiden of Daggelders, die hun des Dykens verstaen; en zullen van hunnen Arbeid geloond worden tot taxatie van Gezworens, het zy met Karren of Kordewagens, behoudens dat geene Dykers daer mede be-

ZIERIK-ZEE. Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

laſt zullen wezen, dien zelve hunne Dyken hebben en daer in werken; ten ware in de hoogſte noodzakelykheid, als wanneer hier in zal worden gehandeld, gelyk hier na, Artikel XLVI, in 't breede ſtaet geëxpreſſeerd.

VII. Item, of het gebeurde dat iemand van de Dykgraven negligent ware in 't maken van eenige gebroken Dyken, en dezelven liet openliggen tot merkelyken ondienſt van den Lande, zoo zal de zoodanige Dykgraef verbeuren, en by het Collegie van Burgemeeſter en Heemraden gecondemneerd worden, in een boete van vyfentwintig, vyftig, of in meer of min Guldens, naer bevindinge van zaken, ten profyte van het Land; en zal voorts by het Collegie van Burgemeeſter en Heemraden worden geprocedeerd tegens den Rekenaer, Waerdyker of Dykhouder, gelyk hier voren, Artikel I, ſtaet geëxpreſſeerd, zonder dat eenige Wete aen den Dykgraef zal worden gedaen. En by aldien Penningen moeten worden uitgeleid, dezelven zullen ingevorderd worden vier ſchatten, de eene helft zal gelden de Rekenaer of zyn Waerdyker en Dykhouder, en de andere helft de Dykgraef, ten ware de Dykgraef merkelyke redenen van excuſe konde bybrengen, in welk geval naer exigentie van zaken met hem zal worden gehandeld.

VIII. Item, of het gebeurde dat een Waerdyker of een Dykhouder eenig Volk in 't werk geſtelt hadde in zynen gebroken Dyk, om dien te maken en ginge door, of de Arbeiders niet betaelde, zoo zal de Rekenaer gehouden zyn dezelve Arbeiders te betalen van hunnen Arbeid, die zy in zynen gebroken Dyk gedaen hebben, tot Taxatie van den Dykgraef en de Gezworens, en dat binnen vierentwintig uuren; en byaldien de Rekenaer zulks weigert te doen, of in gebreke blyft na voorgaende Citatie, zoo zal de Dykgraef de Arbeiders betalen, en alsdan procederen, op den Rekenaer en zyne Landen, volgens het Dykagierecht en gelyk als voren, Artikel I, is verklaerd.

IX. Item, dat een iegelyk Waerdyker of Dykhou-

houder met des Dykgraven Arbeiders in zyn gebroken Dyk zal mogen werken, ten ware Gezworens, om merkelyke redenen, anders goeddagten, en zoo hy de Arbeiders, eer de Penningen uitgeleid zyn, zelve betaelde, zal aen den Dykgrave en zyn Klerk moeten betalen zoo veel, als hier voren, Artikel I, is uitgedrukt.

Zierikzee. Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

X. Item, of het gebeurde dat de Dykgraef Volk in iemands Dyk gezet hadde, en de Rekenaer, Waerdyker of Dykhouder kwame en overviele de Arbeiders met kwade lasterlyke woorden, dreigementen of anders, ten einde de Arbeiders uit het Werk zouden gaen, zoo en zullen dezelven zulks niet vermogen te doen, maer blyven voortwerken; op pœne zoo wie contrarie dede, die zal verbeuren, boven het verlies van zyn daggeld, de boete van vyf Schellingen Vlaemsch, zoo dikwils als het gebeuren zal; maer wel zullen de Arbeiders vermogen de aengedane Injurien in kennisse te leggen, op hunen Eed geloofd worden, als wanneer zy niet alleen hun volle daggeld zullen ontfangen, maer daer en boven nog een geheel daggeld; en die de Arbeiders zoo kwalyk heeft bejegent, zal verbeuren de Boete van tien guldens; en de Burgemeester zal den Misdadigen daer voor in den Steen mogen doen halen, en zal daer al zoo lange moeten blyven, tot dat hy de Boete en de Arbeiders hunne daggelden zal hebben voldaen, en verder over de aengedane Injurien gestraft worden naer exigentie van zaken.

XI. Item, of het gebeurde dat de Dykgraef Volk in iemands Dyk te werken gezet had, als voorsz. is, en dat de Rekenaer, Waerdyker of Dykhouder aen den Dykgraef en de Gezworens kwam klagen, dat de Arbeiders niet behoorlyk wrochten of geen volle Gety gewerkt hadden; ook als Gezworens dagten, dat de Arbeiders niet behoorlyk zich hadden gekweten, zoo zullen Gezworens vermogen de Luiden te belasten om te zweeren, dat zy hun best gedaen hebben en behoorlyk gewrocht, als of zy met iemand anders

Zeeuw-ze.

in Daggeld een volle gety gewerks hadden, en als dan zullen de Arbeiders worden betaeld, als voren is verklaerd.

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

XII. Item dat Burgemeester, Heemraden, Opper-Dykgraef, of wel de Onder-Dykgraven, de Waerdykers en Dykhouders zullen vermogen aen te zeggen, dat zy de Putten in hunnen Dyk niet alleen in 't volkarren, tot meerder vastigheid van de aerde, nog zullen moeten aenstampen met houten Stampers, of trappen met Paerden, maer dat zy ook dezelve Putten zullen moeten maken twee duimen zatter van aerde, dan die aen wederzyde aenkomt, en elke Put niet verder voor 't eerste bekrammen, dan de nieuwe Aerde leid, latende rondsomme een kant oude Matte staen, om alzoo gemaekt zynde, aen den Burgemeester of Dykgraef te verzoeken, dat 'er de Landmeter op zal komen, om dezelve Put op te nemen, op de Boete van Acht Schellingen vier Grooten Vlaemsch, te verbeuren by den genen, die bevonden zal worden in gebreke te zyn.

XIII. Item, dat Burgemeester, Heemraden, Opper Dykgraef of wel de Onder-Dykgraven, wanneer den Waerdykers of Dykhouders zal wezen toegelaten te plooien, dezelve Waerdykers of Dykhouders zullen vermogen te ordonneren, op wat forme de plooien zullen moeten worden gelegd, en waer, als ook hoe veel vreemde Aerde daer nog in zal moeten gebragt worden; voorts dat de geroerde Aerde wel vast met Paerden zal moeten worden aengetrapt of met houten Stampers aengestamt, en, zoo de nood zulks vereischt, met Horden beslagen; alles tot contentement en naer het goeddunken van de Heeren voorsz.; op pœne, zoo wie bevonden word contrarie tegens de voorsz. order te doen of gedaen te hebben, die zal verbeuren de boete van acht Schellingen vier Grooten, voor de eerste reize, en voor de tweede reize dubbel; en zullen daerenboven de Putten, by de Dykgraven behoorlyk, volgens de order worden geplooid, en gaen dat innen naer het Dykagie-Recht vierschatte.

XIV.

XIV. Item, of 'er iemand ware, die de Sate of Tee van zynen Dyk van onder insloege, of den Dyk met den Dyk maekte, te weten opwaert te schieten, die zal verbeuren de Boete van vyf Guldens, zoo dikwils als hy zulks doen zal.

[Zeeuw-zak. *Dykrechte 's Lands van Schouwen enz.*]

XV. Item, of 'er iemand ware, die wierd bevonden dat hy den Dyk van boven nederwaert flechtede of geflecht hadde, die zal verbeuren de Boete van tien Guldens; en de Burgemeester zal hem in den Steen vermogen te laten halen, en arbitrairlyk doen corrigeren, naer exigentie van zaken.

XVI. Niemand zal vermogen eenige Aerde te halen van binnen of van buiten, als blyvende ten minsten twee Roeden van de Sate van den Dyk, noch ook geen Aerde mogen halen van den Binnen-Berm, al ware die breeder dan twee Roeden, buiten expres consent van de Heeren Regeerders, op de Boete van vyf Guldens voor de eerste reize, en dat dezelve Berm voor den eersten Ommegang van den Dykgrave zal wezen gerepareerd en gemaekt, zoo goed als hy te voren is geweest, op de zelfde Boete voor de eerste reize, de tweede reize dubbel.

XVII. Item, dat men van de Nolle, die het Land houd of namaels houden zal, noch ook 't einde der Nolle van den ouden Dyk of het oude Dykstael, geen Aerde halen zal, om den Kaveldyk daer mede te maken, buiten Consent van Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgrave, te weten 't einde van de Nolle dertig Roeden, en dat Dykstael breed laten zes Roeden, ter lengte van de Nolle en de dertig Roeden. Doch zullen op de zyde van de Nolle hun werk mogen halen, mits blyvende twee Roeden aen wederzyde van de Sate; en die contrarie doet, zal verbeuren de boete van vyf Guldens.

XVIII. Item een iegelyk Dyker is gehouden de Aerde, die hy tot zyn gebroken Dyk van noden heeft, te halen uit het Land, dat tot dien einde is aengewezen en by den Landmeter afgesteken, alwaer hy niet zal vermogen de Aer-

ZIERIKZEE. *Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.*

de van voren af te rooven, maer zal die van achter af in moeten halen, en aldaer zoo diepe Putten, als mogelyk is, en de Aerde goed bevonden zal worden; alles tot contentement en naer het goeddunken van de Heeren Regeerders; op pœne, zoo wie bevonden word contrarie te doen of gedaen te hebben, die zal verbeuren de Boete van vyf Schellingen Vlaemsch voor de eerste reize, voor de tweede reize dubbel, en boven dien de Aerde, die onbehoorlyk is geroofd, moeten betalen tot taxatie van Burgemeester, Heemraden en den Opper-Dykgrave.

XIX. Item, zullen alle Spekdammen breed blyven achttien voeten, en hunne hoogte behouden van het eene einde tot het andere, zonder dat die by eenige Dyken gesmald, geleegd of beroofd zullen worden, op de Boete van vyf Schellingen Vlaemsch voor de eerste reize, de tweede reize dubbel; en de gene, die den Spekdam geroofd heeft, zal denzelve wederom moeten maken op zyn voorgaende forme, of de Burgemeester of Dykgraef zal zulks laten doen en gaen dat innen naer Dykagierecht vierschatte.

XX. Item, worden de Dykers by dezen wel expresselyk verboden eenige Aerde te halen uit Land, dat hun niet gewezen of by den Landmeter afgesteken is, om hunne gebroken Dyken te maken, buiten expres Consent van de Heeren, op de Boete van tien Schellingen voor de eerste reize, en de tweede reize dubbel; en zullen boven dien den grond, die by hen is geroofd, moeten betalen Vierschatte.

XXI. Item, word ieder Dyker verboden te voeren of doen voeren in zyn gebroken Dyk eenige Derry, Meeuk of Zand, of wel eenige onbehoorlyke stoffe; maer zal gehouden wezen zynen gebroken Dyk te maken met goede Korenaerde of Lyperwerk; op pœne van alzulke Derry, Meeuk of Zand wederom uit te doen en weg te voeren, en voorts verbeuren een Boete van vyf Guldens voor het Zand, en van de Derry of Meeuk, een Boete van acht Schellingen vier

Groo-

Grooten Vlaemsch. En of het gebeurde dat zy eenige Zooden in hunne gebroken Dyken bragten, zonder die wel kleen te steken en te trappen met Paerden, zullen verbeuren gelyke Boete van acht Schellingen vier Grooten Vlaemsch voor de eerste reize, de tweede reize dubbel.

XXII. Item, word een iegelyk Rekenaer, Waerdyker of Dykhouder verboden eenige Aerde aen den Dyk te brengen met Wagens, maer zullen de Aerde, die zy van nooden hebben om hunnen gebroken Dyk te maken, moeten halen met Laveikarren met twee Paerden, om alzoo in de Putten, met de Karren bekwamelyk te storten, door te ryden en te trappen; op de Boete van vyf Schellingen voor de eerste reize, de tweede reize dubbel, ten ware by Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef, naer gelegenheid en bevindinge van zaken, anders wierd gedisponeerd.

ZIERIKZEE. *Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.*

XXIII. Item, dat ten tyde, als men verhevent naer het verkavelen van de Dyken, by Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgrave, aen elk respectiven Rekenaer, ten overstaen van den Dykgrave en den Klerk, met de Lyne, zyn Dyk zal geleverd worden; welke Rekenaers als dan gehouden zyn den zelfden Dyk alle Jaren, gedurende den Heventyd, op den ommegang te May, aen den Dykgrave, zulks begeerende, metter Lyne in zulker grootte op te leveren, als hun aengekaveld is. En byaldien eenige Dyk bevonden word geminderd of ingezet te wezen, zullen verbeuren de Boete van acht Schellingen vier Grooten Vlaemsch; en niettemin zal de Rekenaer of zyn Waerdyker of Dykhouder gehouden wezen den Dyk te volmaken binnen acht dagen daer na, dat hy te wanne bevonden zal wezen, en indien de Dyker den zelfden Dyk niet maekte, zoo zal de Dykgraef dien doen maken of besteden by den Hoop, binnen acht dagen daer aen volgenden, en gaen dat innen Vierschatte naer Dykagie-Recht, en geviel daer gebrek in 't maken van Dykgrave, zoo zal de Burgemeester dien

ZIERIKZEE.

Dykrecht 's Lands van Schouwen ens.

doen maken en verder procederen, als hier voren, Art. VII, verklaerd staet, behoudens dat, ten uitgaen van den Heventyd, aleer men verkavelt, alle Waerdykers en Dykhouders gehouden blyven hunne Dyken over te leveren, zoo als dezelven hun aengekaveld zyn; en wat Dyken bevonden worden geminderd of ingedykt te wezen, zullen daer voor moeten betalen vergoed Dykgeld, tot taxatie van Burgemeester, Heemraden, met den Opper-Dykgrave; welk vergoed Dykgeld by den Rekenaer aen het Land zal moeten worden voldaen; doch blyven de Waerdykers en Dykhouders gehouden 't zelve aen den Rekenaer te restitueren.

XXIV. Item, blyven de Waerdykers en Dykhouders gehouden goede zorg te dragen dat de Hevenpalen, zoo onder als boven, in den buik van den Dyk niet worden verslagen of uitgeslagen; maer byaldien dezelven door storm of anderszins zyn uitgeraekt, zulks aen Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef, te kennen te geven, binnen den tyd van veertien dagen, ten einde daer anderen in plaetse mogen worden gesteld; op pœne, zoo bevonden word dat eenige Palen zyn verslagen, de Waerdyker of Dykhouder, op wiens Dyk zulks is gebeurd, en 't zelve niet en heeft te kennen gegeven, zal verbeuren de Boete van tien Schellingen Vlaemsch; en zoo bevonden word dat hy zulks zelve heeft gedaen, zal, boven de voorsz. Boete, arbitrairlyk worden gecorrigeerd; en de gene, die niet klaegt dat de Hevenpalen op zyn Dyk uit zyn, die zal verbeuren de Boete van vyf Schellingen Vlaemsch, voor de eerste reize, en voor de tweede reize dubbel.

XXV. Item alzoo dikwils bevonden is dat verscheide questien zyn ontstaen over het vergoed Dykgeld, wanneer twee of meer Waerdykers of Dykhouders, binnen den Heventyd, een en den zelfden Kaveldyk in onderscheide jaren hebben onderhouden, zoo is verstaen, dat het vergoed Dykgeld, aen de Rekenaers by de Waerdykers

of

of Dykhouders zal worden gerestitueerd, naer proportie van den tyd, dat zy den Kaveldyk hebben onderhouden, ten ware klaerlyk konde bewezen worden, op wat tyd of binnen wat jaer de Indyking ware geschied, en dat dezelve Dyk sedert nooit meer was gebroken geweest. Doch word aen de Waerdykers of Dykhouders de vryheid gelaten om den Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef te verzoeken, dat de Lyne op hunnen Kaveldyk, als zy binnen den Heventyd daer afgaen of opkomen, mag getrokken worden, en byaldien daer eenige Indyking bevonden word, dat die *ilico* mag worden getaxeerd, om dienvolgende vergoeding aen den Rekenaer te doen. ZIERIKZEE. Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

XXVI. Item, of het gebeurde dat, als men verkavelt, in zommige Dyken eenige Putten bevonden worden, zoo zullen Dykgraef en de Gezworens *ilico* de Schade taxeren; welke Penningen de afgaende Waerdyker of Dykhouder, binnen tweemael vierentwintig uuren, aen den nieuwen Rekenaer, Waerdyker of Dykhouder zal moeten voldoen, zonder dat hem zal worden toegelaten dezelve Putten ter volder Aerde te maken, of de Dykgraef zal de vergoedinge doen en procederen volgens het Dykagie-Recht, als hier voren is verklaerd.

XXVII. Item, dat geen Rekenaer zyn Dyk alleen zal mogen besteden, ten zy hy hebbe dertig gemeten of daerenboven, en als dan zullen zyn Ondergemeten moeten betalen 't gene hy gelooft heeft, ten ware de Ondergemeten dachten, dat de Rekenaer hun te veel was eischende; in zulken gevalle zullen zy voor Dykgeld betalen, van ieder Gemet, als Dykgraef en Gezworens op den Ommegang aen den Dyk, na onderzoek van zaken, zullen dunken te behooren. Doch ingevalle de Rekenaer minder gemeten, in de Rekening hadde als dertig gemeten, zoo zal hy moeten laten weten zoo veel van de breedste Ondergemeten, tot dat zy te zamen uitmaken meer dan dertig gemeten, en zullen dan den Dyk gelyke-

ZIERIKZEE. Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

lyk besteden; doch ingevalle de Ondergemeten, behoorlyk geciteerd, niet kwamen, zoo zal de Rekenaer vermogen den Dyk alleen te besteden; en zullen de Ondergemeten moeten betalen 't gene de Rekenaer aen den Waerdyker of Dykhouder gelooft heeft; en zullen voorts alle andere Onkosten gelykelyk gedragen worden; maer byaldien zoodanige Rekenaer zyn Kaveldyk kwam te besteden, zonder alvorens zyne Ondergemeten daer op te hebben geciteert, zoo zullen de Ondergemeten voor Dykgeld betalen van ieder Gemet zoo veel, als Dykgraef en Gezworens, na onderzoek van zaken, op het Ommegaen aen Dyk zullen dunken te behooren, zonder in eenige verdere Onkosten gehouden te zyn.

XXVIII. Item, dat niemand zal vermogen af te kavelen, dan met kennis van Dykgraef en Gezworens, en zullen de Rekenaers gehouden zyn hunne Dykhouders aen den Dykgraef op te geven; dat ook niemand tot het Kavelen zal worden toegelaten, ten zy hebbende de helft van een Rekening of ten minsten een vierde.

XXIX. Item, dat geen Waerdyker of Dykhouder zyn Dyk zal mogen overgeven of vermangelen, die hy van zyn Rekenaer aengenomen heeft, ten zy met expres consent van den Rekenaer, op pœne dat dezelve overgeving of vermangeling van geener waerde wezen zal, en de Rekenaer zal den zelfden Kaveldyk ook mogen besteden tot schade en geen bate van den eersten Waerdyker of Dykhouder; welke schade de Rekenaer aen zynen Waerdyker of Dykhouder zal mogen verhalen naer 't Recht van den Lande; en de Rekenaer, in de overgeving of vermangeling consenterende, zal moeten geven een Billiet aen den Waerdyker of Dykhouder, om dat te vertoonen aen den Dykgraef, en door den Klerk te boek laten aenteekenen, op de Boete van zevenentwintig Grooten Vlaemsch.

Het vervolg hier na.

U T R E C H T.

WYK TE DUURSTEDE.

WAnneer de Ingezetenen van een Land, of de Burgers der Steden, bespeuren dat hunne Overheden en Magistraten schikkingen beramen; ter voorkominge van een algemeen verval, moet zulks hen niet alleen tot verheuginge strekken; maer ook doen medewerken, zoo veel hun mogelyk is, om dezelven door hunne hulpvaerdigheid te onderschragen. Tot het laetstgemelde einde is door de Heeren van den Magistraet dezer Stad publiek gemaekt zeker Project, dat, den 4 van deze Grasmaend, door dezelven gearresteerd is, nopens het oprichten eener Trafiek van *Wollen Streepjes-Goed en Boeren-Sergies* alhier; 't welk dus luid:

WYK TE DUURSTEDE.

BUrgemeesters en Regeerders der Stad Wyk te Duurstede in overweging nemende het Verloop van den Koophandel en der Trafieken binnen gemelde Stad, en de daer uit voortvloeijende armoede onder hunne Ingezetenen, en ter harte nemende, om, zoo veel mogelyk, daar in te voorzien, en een middel aen de hand te geven, waer door geringe menschen op een behoorlyke wyze zouden kunnen subsisteren, en dus niet tot laste van de Diakonie of andere Arme Fundatien komen te vervallen; hebben goedgevonden, om, onder hunner Ed. Achtb. opzigt, te doen ontwerpen een Project, ter oprechtinge van een Trafieke van *Wollen Streepjes-Goed en Boeren-Sergies*; en, na het zelve te hebben geëxamineert en geapprobeert, aen de daer aen willende deel nemen te verleenen een Octrooi en Privilegie, om de ge-

Project ter oprechtinge eener Trafieke van Wollen Streepjes-Goed en Boeren-Sergies.

WYK TE DUURSTEDE.

gemelde Trafiek binnen hunne Stad, voor den tyd van tien aen een volgende Jaren, by provisie, met uitsluitinge van alle anderen, te mogen exerceren of te doen exerceren, op conditien hier na volgende.

Project ter oprechtinge eener Trafieke van Wollen Streepjes-Goed en Boeren-Sergies.

Art. I. Zal tot exercering dezer Trafieke, als mede tot den inkoop der noodige Requisites enz., door de gezamentlyke Geinteresseerden worden gefourneerd een kapitale somma van twintigduizend Guldens.

II. En zal dit Kapitael worden verdeeld in Portien van eenduizend Guldens ieder.

III. Het zal aen een Intekenaer vrystaen meer dan ééne Portie te mogen nemen, doch niet meer dan drie.

IV. De genen, die inclineren in deze Fabriek deel te nemen, zullen op een Contract, hier na te melden, hunne Namen, Woonplaetsen en de hoeveelheid der Portien, die zylieden voor hunne rekening nemen, ten overstaen van Heeren Gecommitteerden uit den Magistraet dezer Stad, en hier onder te melden, teekenen.

V. By welke Intekening de respective Geinteresseerden een gerechte vierdepart van hunne ingetekende Portien zullen fourneren, aen handen van opgemelde Heeren Gecommitteerden, die daer van ook behoorlyke Kwitantie zullen passeren.

VI. En zullen de resterende Penningen, by quartalen of zoo veel meer, als tot voortzettinge en maintien der Fabrieke zal bevonden worden te behooren, binnen veertien dagen, na aenzegginge of aenschryvinge van de Heeren Gecommitteerden, promtelyk moeten worden gefourneerd.

VII. Het gefourneerde Kapitael zal aenstonds worden aengelegd tot den inkoop van Wolle, Garens, Verfstoffen, en wat verders vereischt word om deze Fabriek ten spoedigsten aen den gang of in train te brengen.

VIII. Gelyk mede tot den inkoop van alle nodige Instrumenten en vereischten, als Verfketel, Blaeuwkuip, Spinnewielen, Schrobbelbanken,

enz.

ens. Alle welke Instrumenten en Vereischten zullen zyn en blyven voor gemeene rekening van de Geinteresseerden.

Wyk te Duurstede.

IX. De gansche directie dezer Fabrieke zal staen aen opgemelde Heeren Gecommitteerden, als welken zullen doen den Inkoop, Verkoop, Ontvang en Uitgaef der Penningen, betaling der Arbeids loonen en Onkosten, de Boekhouding en Opmaking der Rekeningen, en wat dies meer is.

Project ter oprechtinge eener Trafieke van Wollen Streepjes-Goed en Boeren-Sergies.

X. Van welke directie gemelde Heeren Gecommitteerden ieder jaer, in eene van de Zomermaenden, op eenen dag, door hun aen de respective Geinteresseerden behoorlyk bekend te maken, zullen doen Rekening; en van het gene bevonden word by deze Fabriek te zyn geprofiteerd, aen een ieder, naer rato zyn aendeel, uitkeringe doen.

XI. Tot facilitering dezer affaire, en tot algemeen nut, zullen de Heeren Gecommitteerden, voor het eerste jaer, deze directie voeren, zonder deswegens eenige inkomste te genieten.

XII. Doch de affaires, na verloop van het gemelde jaer, naer genoegen reüsserende, zal daer in, by meerderheid van Stemmen, door de gezamentlyke Geinteresseerden, voor het toekomende, op een billyke wyze worden voorzien.

XIII. Het zal, by vertrek of aflyvigheid van een der drie Heeren Gecommitteerden, aen de twee overblyvenden, alleen worden gedemandeerd een derden Gecommitteerden uit de Heeren Regeerders dezer Stad te verkiezen, om hun in de directie te adsisteren; en zal vervolgens van zoodanige verkiezing aen den Magistraet kennis worden gegeven, ten einde dezelve aldaer worde geapprobeerd en geregistreerd.

XIV. De Zeep en verdere Ingredienten, tot deze Fabriek nodig, en eenigen Impost subject, zullen, by provisie, voor den tyd van één jaer, vry zyn van alle Lasten.

XV. Men zal een Reglement en Instructie instellen voor den Weevers- en Spinders Baes, waer

naer

WYK TE DUUR-STEDE.

naer dezelve zich ſtiptelyk zal hebben te gedragen, en daer op by Burgemeeſteren in den Eed worden genomen.

Project ter optechtinge eener Trafieke van Wollen Streepjes Goed en Boeren-Sergies.

XVI. Gelyk mede een Inſtructie zal worden vervaerdigd voor een Meter, door de Heeren Gecommitteerden aen te ſtellen, die, tot voorkominge van alle fraude of bedrog, alle Stukken, op deze Fabriek wordende gemaekt, zal meten, en maet houdende, daer aen een Loot met Stads Wapen ſlaen, en zich verder naer zyne Inſtructie ſtiptelyk moeten gedragen, en ten dien einde mede by Burgemeeſteren in den Eed genomen worden.

XVII. En byaldien het kwame te gebeuren dat laetſtgemelde Perſonen, of wie ook tot deze Fabriek zullen worden geëmployeerd, eenige Zwarigheden in het exerceren van hun Beroep mogten ontdekken, zullen dezelven zich dieswegens hebben te addreſſeren aen de Heeren Gecommitteerden, als aen welken de authoriteit zal zyn geconfereerd, om, in zulke gevallen of ook anderen, daer bedenkelykheid over zoude kunnen vallen, alles *de plano* af te doen.

XVIII. En aengezien het Octrooi voor deze Fabriek, by proviſie, is verleend voor den tyd van tien jaren, zoo zullen, gedurende dien tyd, geenen der Intereſſanten vermogen uit deze Rederye te ſcheiden, en ten dien einde hunne gefourneerde Penningen opeiſchen, of hunne Portien aen anderen over te doen of te verkoopen, immers niet binnen de twee eerſte jaren.

XIX. Indien het echter in 't vervolg iemand der Geintereſſeerden niet mogt convenieren langer portie in deze Rederye te houden, en dus genegen was dezelve te quiteren, zal van dit zyn voornemen kennis geven aen de Heeren Gecommitteerden, en door dezelven aen de gantſche Maetſchappy alzulke portie ter overneminge laten aenbieden.

XX. Doch indien als dan de gemelde Maetſchappy die portie niet mogte overnemen, zal het den Eigenaer vryſtaen dezelve aen een der overige Gein-

interesseerden of ook aen anderen te verkoopen, mits daer van behoorlyk kennis worde gegeven, en opgave worden gedaen van den naem en woonplaetse der genen, die eenige portie hebben gekogt of overgenomen, ten einde derzelver namen op de Redery-Cedulle, in plaetse der uitgeganen, worden gesteld.

WYK TE DUURSTEDE. *Project ter oprechtinge eener Trafieke van Wollen Streepjes-Goed en Boeren-Sergies.*

XXI. Gelyk het bovenstaende op gelyke wyze plaets zal hebben, indien, by overlyden van een der geinteresseerden, deszelfs Weduwe of Erfgenamen niet inclineerden in des overledens portie te continueren.

XXII. Ten opzigte van den Aenkoop van Portien, by reeds geinteresseerden, blyft in volle kragt het gene Art. III. is vastgesteld.

XXIII. De respective deelnemenden in deze Maetschappy, zullen het navolgende Contract *in forma* tekenen:

„ Wy ondergeschrevenen bekennen te reeden en „ te hærideren een ieder voor zoodanige somme, „ als by zyne Handtekening staet uitgedrukt, en „ dat in een *Wolle Streepjes* en *Boeren Sersies-* „ *Fabriek*, die binnen de Stad Wyk te Duurste- „ de, onder het opzigt van de Regering aldaer, „ zal worden geëxerceerd, ingevolge het verleen- „ de Octrooi en gemaekte Reglement, daer van „ zynde en ons ondergeschreven bekend, beloo- „ vende een ieder onze portien, ingevolge den in- „ houd van 't gemelde Reglement, promptelyk te „ zullen voldoen. Actum enz."

XXIV. Laetstelyk en ten einde in alles een goede order plaets hebbe, en alle inconvenientie worden geweerd, hebben Burgemeesters en Regeerders dezer Stad gecommitteert, gelyk dezelven committeren by dezen, de Heeren *Theod. Jan Casp. Plukker* en *Dirk Bruin George*, regerende Burgemeesters, en *Jan van Wieringhen*, Oud-Burgemeester en President-Schepen dezer Stad, dezelve authoriserende om, tot voortzettinge van de Fabriek, in dezen vermeld, alles te verrichten en zoodanige ordres te stellen, als nodig zullen wor-

WYK TE DUURSTEDE.

den bevonden, zullende het door hunne Ed. verrichtte in dezen worden gehouden van volle waerde, en des noods, door den Magistraet worden geratificeerd. Enz.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN.

OP den 15 der nu afgeloopen Lentemaend, hebben de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie een *Publicatie* gearresteert, *tot klaerdere Uitlegginge en Veranderinge van het gene hunne Ed. Mog. omtrent het onderhoud der Armen, in den jare* 1755 *vastgestelt hadden*; welke dus luid:

Nader Reglement omtrent het onderhoud der Armen.

DE Staten van Vriesland allen den genen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut; Doen te weten: Alzoo aen Ons, sedert het emaneren van de Publicatie van den 28 November 1755 (*), verscheide aenmerkingen zyn voorgekomen, als of het Reglement, nopens het Onderhoud der Armen, daer by vastgesteld, niet wel naer de letter zoude kunnen worden ter uitvoer gebragt, en zelfs in zommige gevallen eenige hardigheid naer zich slepen, en daerom verandering en verzagting nodig hebben. ZOO IS 'T, dat Wy, na gehoort te hebben het Raport en de Consideratien der Heeren Gecommitteerden in het Mindergetal, dezelve Publicatie nader met omzigtigheid hebbende overwogen, hebben goedgevonden en verstaen, vinden goed en verstaen mits deze, dat de daer by gestatueerde algemeene Wet, „ dat, namelyk, op „ het voorbeeld van de bezorginge der Arme Le„ dematen van de Gereformeerde Kerke, alle an„ dere gepermitteerde en getolereerde Gezindhe„ den

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 119.

„ den in deze Onze Provintie, gehouden en verpligt zyn tot het Onderhoud harer Arme Ledematen", stand zal houden en by deze nader bevestigd word, en daerenboven verder uitgestrekt tot de zoodanigen, die by de eene of andere Gezintheid Lidmaet zyn geweest, of tot de Communie toegelaten, doch daer van mogten zyn of namaels worden afgesneden; terwyl Wy ganschelyk afkeuren het ingeslopen misbruik, van onder voorwendzel en gezogte pretexten, Arme Ledematen af te snyden, om daer door van derzelver Onderhoud te worden ontslagen, en die te doen komen ten laste der algemeene Armbezorgeren.

LEEUWARDEN.

Nader Reglement omtrent het onderhoud der Armen.

Dat die Gezintheden, om zich tot het verschaffen van het nodig Onderhoud in staet te stellen, daer toe in den haren de vereischte schikkingen zullen hebben te maken, en ingevalle zy daer in zwarigheid mogten ontmoeten, zich mogen aengeven aen hare respective Gerechten, waer onder zy behooren, ten einde dezelven haer op de gevoeglykste wyze trachten te vereenigen en de hand bieden, om de zaken te helpen schikken.

Dat de verdere inhoud der Publicatie van den 28 November 1755, te weten, „ dat ieder Gezintheid ook zoude moeten onderhouden de „ Kinderen van zulke overledene Ledematen, zoo „ lang die Kinderen beneden den Ouderdom van „ volle achttien jaren zyn", word ingetrokken en afgeschaft, zoo dat de Kinderen van Ledematen, zoo lang hunne Ouders of één van beiden in het leven zyn, en alzoo onder derzelver Huisgezin begrepen worden, in dezen wel de Conditie hunner Ouderen volgen; maer, die overleden zynde, zonder dat de Religie daer in eenig onderscheid maekt, waer toe hunne Ouders hebben behoort, aen de gemeene Societeit vervallen, en hun onderhoud komt ten laste der algemeene Stads of Dorps Armvoogden.

Zoo nochtans dat in die Steden en Dorpen, alwaer de Kinderen der overledene Ledematen der Gereformeerde Kerke, tot den Ouderdom, in die

LEEUWARDEN.

Nader Reglement omtrent het onderhoud der Armen.

Plaetsen gebruikelyk, door de Diakenen worden onderhouden, ook de andere Gezintheden, tot behoudinge van egaliteit, de haren tot dien zelfden ouderdom moeten onderhouden.

Uit welke egaliteit, zoo in het een als ander geval, van zelven voortvloeit, dat alle de Stads of Dorps Inwoners, van wat Religie zy ook Belydenis doen, natuurlyker wyze behooren de milde hand gezamentlyk te ontsluiten, en te contribuëren in de Liefdegaven, die verzogt en vergaderd worden, en te gelyk gehouden en verpligt zyn mede op te brengen de Belastingen, die tot onderhoud der Armen, geene Ledematen zynde, zyn of worden geintroduceerd en gevorderd.

En dewyl de Armestaten ook zeer worden gedrukt door het van buiten in deze Provintie komen van arme Menschen, die gene Goederen noch bestaen hebben, en daer door tot het verzoeken van onderhoud genoodzaekt worden; is wyders goedgevonden en verstaen, de Gerechten der respective Grietenyen en Steden te authoriseren, zoo als geauthoriseerd worden mits deze, om, wanneer Uitlanders, geene Goederen bezittende, en vervolgens aen de Armestaten bekommeringe veroorzakende, van zelfs of hunne Kinderen eerlang tot armoede en onderstand te zullen vervallen, zich onder hunne Jurisdictie met 'er woon ter neder zetten, zonder borge te stellen voor hun Verval en Onderhoud, dezelven op klagte en verzoek der Diakenen en Armbezorgeren, uit hunnen bedryve te weeren, en, in geval van weigeringe of dat geen borgtogt kunnen leveren *de facto* gerechtelyk uit te zetten en doen verhuizen. En zulks alles voorbehoudens het geen in 's Lands Ordonnantie 1. 21. 20. ten aenzien van de Inwooneren en Inboorlingen is vastgesteld, waer aen door deze niet het minste word gederogeerd. Enz.

Den 19 der zelfde Lentemaend, hebben de zelfde Heeren Staten een Plakaet gearresteert,

ter heffinge van de Middelen van Contributie en Consumtie, den Honderdsten en Duizend sten Penning en de Reële en Personele Goed-schattinge voor het jaer 1757; het welk, buiten de veranderinge van het jaergetal, woordelyk van den zelfden inhoud is, als het gene wy te voren (*) geplaetst hebben. LANDWARDEN.

STAD EN LANDE.

WEDDE.

Niettegenstaende de Pachters der Gemeene Middelen over Wedde en Westwoldingerland, by het aennemen hunner Pachten, by Eede moeten belooven, over de Gemeene Middelen niet te zullen composeren, is echter in gebruik geraekt, dat men over den Impost der Bezaeide Landen of de Bouwte, zoo als men hier gewoon is die te noemen, jaerlyks gecomposeert heeft. Hier over by de Heeren Raden van State, die over dit Distrikt, als een gedeelte der Generaliteits Landen, mede de bestiering hebben, eenige Consideratien gevallen zynde, hebben dezelven deswegens zich doen onderrichten, en vervolgens, op den 30 der laetste Lentemaend, omtrent *het composeren wegens den Impost op de Bezaeide Landen*, alhier de volgende Resolutie genomen: WEDDE.

IS gehoord het Raport van den Heere Thesaurier Generael Hop, hebbende, in gevolge hunner Ed. Mog. Resolutie van den 8 July 1756, geëxamineert een Missive van den Drossaerd Muntin-

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 457.

WEDDE. tinge en Ontvanger van Buttingha, geschreven te Wedde den 1 der zelfde maend, houdende ter voldoeninge aen hunner Ed. Mog. Resolutie van den 23 April daer bevorens, derzelver Bericht, waer door het composeren over de Westerwoldsche Bouwte in het gebruik is geraekt, en de redenen, die 'er zyn, om de continuatie van de voorsz. Compositie te permitteren, en over zulks de Pachters van dat Middel van den gewoonen Eed te dispenseren; mitsgaders nog, in gevolge hunner Ed. Mog. Resolutie van den 17 dezer lopende maend, geëxamineert hebbende het geverbaliseerde fol. 4, van het Verbael van den Heere van Heeckeren tot Kell, hunner Ed. Mog. Gecommitteerden, in het gepasseerde jaer waergenomen hebbende de Commissie tot het Verpachten der Gemeene Middelen in Westwoldingerland, en het visiteren der Fortificatien en Magazynen aldaer en langs den Yssel en Neder-Ryn, insgelyks betreffende de redenen om den Pachter van den Impost der bezaeide Landen, met opzigt tot de Westwoldische Bouwte, te dispenseren van het presteren van den gewoonen Eed.

De Pachters in Wedde en Westwoldingerland mogen over den Impost der Bezaeide Landen composeren.

Waer op gedelibereerd en gelet zynde op de redenen, in de voorschreve Missive en by het voorschreve Verbael geallegeerd: Is goedgevonden en verstaen, dat de Impost der Bezaeide Landen over Westwoldingerland, by continuatie en tot hunner Ed. Mog. nadere dispositie zal worden Verpacht op den voet, dat het aen den Pachter van dien Impost zal zyn gepermitteerd, om over de Westerwoldsche Bouwte te mogen composeren, en dat vervolgens de gewoone Eed door den Pachter van dien Impost niet anders zal behoeven te worden afgelegd, dan onder deze limitatie, dat het aen hem zal vrystaen om over gemelde Westerwolsche Bouwte te mogen composeren.

En zal Copy van deze hunner Ed. Mog. Resolutie worden gesteld in handen van de Heeren hunner Ed. Mog. Gecommitteerden, successivelyk

zul-

zullende waernemen de Commissie naer West-Wolfdingerland, met verzoek om de Verpachting van het voorsz. Middel op dien voet te doen, tot nadere dispositie van hunne Ed. Mog.; zullende hier van ook, by Extract dezer, worden kennis gegeven aen gemelden Drost Muntinge en Ontvanger van Buttingha, om te strekken tot hun narichting. Enz. WEDDE.

Ook hebben hunne Hoog Mog., op den laetsten der zelfde Lentemaend, een Plakaet gearresteerd, waer by het *uitvoeren van Stroo en Riet uit het Land van Kadzant en Yzendyke* voor den eersten van Oegstmaend dezes jaers verboden word; waer in dezelven aldus spreeken:

NAdemael door de Directeurs van de respective calamiteuse aen Zee gelegen Polders in het Eiland van Kadzant, aen Ons is vertoond, dat dezelven doorgaens zeer veel Stroo en Riet nodig hebben, tot het maken en onderhouden van de Werken, dienende tot conservatie van hunne Zeedyken, en byzonder in deze tydsomstandigheden, waer door de Kram- en Matwerken extraordinair lyden en beschadigd worden, en dat het Stroo, van wegens den gepasseerden slegten Oegst, en minder en zeer gering zynde, van dag tot dag zoodanig in prys steigerde, dat het voor hun ruineus, en hunne Polders daer door in gevaer van inundatie gebragt zoude worden; verzoekende dat daer in door Ons mogte worden voorzien: *Verbod wegens den Uitvoer van Stroo en Riet uit Kadzant.*

ZOO IS 'T, dat Wy, deze zaek met de gevolgen van dezelve, in rype overweging genomen hebbende, na ingenomen advies van den Raed van State, goedgevonden hebben te ordonneren en statueren, zoo als Wy ordonneren en statueren mits dezen, dat voortaen, tot den 1 Augustus dezes lopenden jaers 1757, geen Stroo of Riet uit de Kwartieren van Kadzant en Yzen-

WEDDE.

Verbod wegens den Uitvoer van Stroo en Riet uit Cadzant.

dyke, zal mogen worden verkogt, naer buiten, noch uitgevoerd naer andere Landen, immers niet, voor dat alle de aen Zee gelegen Polders in het Land van Kadzant en Yzendyke, daer van behoorlyk zullen wezen voorzien; waer van, by Declaratoir van de Directeuren van de daer by geintresseerde Polders, zal moeten blyken, op pœne van confiscatie van het Stroo of Riet, het welk tegen dit verbod zoude mogen worden uitgevoerd en achterhaeld, en dat boven dien, die gene, die zich aen zoodanigen uitvoer zullen hebben schuldig gemaekt, zullen vervallen in een boete van vyfentwintig Guldens voor ieder honderd Bossen Stroo of Riet, die uitgevoerd zullen zyn, of op de daed zullen worden achterhaeld; de voorschreve boete te verdeelen een derde voor den Aenbrenger, een derde voor den Officier, die de calange zal doen, en een derde voor de Armen.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie moge komen te pretenderen, willen en begeren Wy, dat dit Ons Plakaet, in den Lande van Kadzant en Yzendyke, alom zal worden gepubliceerd en geaffigeerd, ter plaetse daer men gewoon is zoodanige Publicatie en Affixie te doen, want Wy goedgevonden hebben het zelve ten beste van de goede Ingezetenen alzoo te behoogen. Enz.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

's Lands Zegen en Onheilen.

Onder de Rampen, die in dit Voorjaer Nederland getroffen hebben, waren gewisselyk vooral te tellen de Overstroomingen der Rivieren en Doorbraken der Dyken, waer door ongelooflyk groote streken Lands onder water gesteld werden. Wy hebben daer van reeds

reeds naeuwkeurige berichten gegeven (*). 's LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.
Thans moeten wy van een nieuw Onheil, den Ingezetenen van den Bommelerwaerd overgekomen, verslag doen. Op den 7 der afgeloopen Lentemaend was het bevangen of weder toemaken van de groote Doorbraek te *Hedel*, waer door deze Waerd overstroomd werd (†), aenbesteed voor de somme van twaelfduizend zevenhonderd en tien Guldens, waer voor zou gelegd worden, gelyk men den 10 dier zelfde maend dat werk ook begon, een Rysdam van den Dyk door de Kil op de Ryswaerd, benevens een Kistdam van den Rysdam over de Ryswaerd, door het boveneinde van de Kil tot aen den Dyk, rondsom de Inbraek. Dit werk was in 't begin van deze Grasmaend byna voltooid, en tot een ieders genoegen gemaekt. Zevenhonderdvierentagtig zware Balken waren in den grond geheid, met Planken van binnen beschoeid; met aerde gevuld ter hoogte van zeven of acht voeten, en met zware Gordingen, Steekpalen, Steekschoven en verder met alles, wat tot zulk een werk vereischt word, op de beste wyze voorzien en uitnemend bezorgd; zoo dat 'er by de aenstaende opneeminge van dit aenbesteedde Werk, geen twyfel scheen te zyn aen de goedkeuringe. De Ingezetenen dezer Waerd verheugden zich ook reeds over de herstellinge van hunnen Dyk, vreesden nu geen gevaer meer, en hadden nieuwen moed, om de hoogstgelegen Landen, die van het overstroomde Water reeds bevryd waren, te gaen omploegen en bebouwen;

(*) Zie hier voren, bladz. 183—205 en 277—288.
(†) Bladz. 192—198 en 287—288.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

wen, ten einde zy de geleden schade, zoo veel mogelyk, herstellen mogten, in de hoope op een goede Oegst. Dan ondanks alle de aengewende zorgen is men in deze gelukkige hope droevig te leur gesteld: want door het langdurig onstuimig Weder in de gemelde Lentemaend, is het Water in de Rivier de Maes weder zoo hoog gerezen, dat het over de Uiterwaerden niet alleen heen liep, en zeer hoog voor de gemaekte Kistdam stond; maer de aendrang en persing van het zelve was zoo groot, dat de gemelde Kistdam, geen genoegzamen wederstand kunnende bieden, 's nachts tusschen den 7 en 8 dezer Grasmaend, doorbrak, en de geheide zware Balken, die de dikte van een gemeen Mensch hadden, ten deele door midden gebroken, en ten deele uit den grond geligt, door het geweld van 't Water wegspoelden. Het Werk, dat met Aerde gevuld was, zonk weg; en dus maekte zich het Water eene opening van verscheide Roeden lang. Te vergeefs waren alle de poogingen om het geweld des Waters te keeren, schoon men met allen man daer toe arbeidde, zelfs met gevaer van door den Stroom medegevoerd te zullen worden, zoo dat zy eindelyk zich door de vlucht moest redden uit het gevaer en de woedende Golven haren vryen loop laten. De schrik wegens dit ongeluk was zoo groot, als, voor omtrent twee maenden, de ontsteldtenis wegens de Doorbraek zelf en de Rampen, door het zelve veroorzaekt, zyn grooter dan die der eerste Onheilen. Niet alleen is de gansche Bommelerwaerd hier door op nieuws overstroomd, leggende de Granen, voor en na den eersten Watervloed gezaeid,

te

te verrotten in de aerde; maer naer allen schyn zullen nu dit jaer geene Landeryen bebouwd, noch de Weilanden gebruikt kunnen worden; en de Boomen in de Boomgaerden loopen zeer groot gevaer van te zullen sterven, door zoo langen tyd in het Water te staen. Ondertusschen zal het maken van honderdzevenenvyftig Geldersche Roeden Dyks, ieder Roede tegen zestien voeten gerekend, bekostigd moeten worden door de Eigenaers van 8910 Morgen Lands, uitmakende het gedeelte van deze Waerd, boven den Meidyk; 't welk des te harder vallen moet, daer men behalven door de Overstroomingen, door de Veepest hier ook op het elendigste word gedrukt, woedende dezelve erger dan voorheen. 't Is derhalve niet te verwonderen, dat de droevige Ingezetenen den moed als verloren geven. Twaelfduizendzevenhonderd en tien Guldens werden 'er vereischt, gelyk wy gezegt hebben, om de Doorbraek te omvangen; hoe groote Sommen zullen 'er dan niet nodig zyn tot het maken der Dyken zelven? En zullen dus zeer velen genoodzaekt zyn hun Hof en Land voor de Onkosten te moeten verkoopen, ten zy de Goddelyke Voorzienigheid op eene genadige wyze tusschen beide kome, of Ryke en Vermogende Lieden in ons Vaderland, door mededogen getroffen, de elende dezer Landstreken, door het toonen van Mildadigheid helpen verligten, gelyk ook sommigen dit reeds gedaen hebben, door eenige Gelden tot onderstenninge der Noodlydenden over te zenden; waer omtrent de Gift der Diakonie van de Stad Amsteldam inzonderheid uitgeblonken heeft.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Schoon wy zulke droevige berichten uit dit

's Lands Zegen en Onheilen.

gedeelte van ons Vaderland ontvangen hebben, echter word van verscheide kanten genoegzaem bevestigd, dat, hoewel de Sterfte onder de Runderen, gedurende den afgeloopen Winter, byna overal zeer sterk geheerscht heeft, en ook nog op zommige plaetsen woed, zy echter vry wat aen 't bedaren is. Uit GELDERLAND schryft men, dat het getal der gestorven Beesten in de Stad *Thiel*, en op Zandwyk, by die Stad gelegen, voor zoo veel dat getal is aengegeven, sedert het begin dezes jaers tot aen deze Grasmaend toe, vyftien bedragen heeft. In 't jaer 1755 waren 'er zevenenvyftig Beesten, en in 't jaer 1756 zevenendertig gestorven. Zeker Heer in de Stad Thiel had alleen op zyn Landgoed, gedurende het laetste Naeen dit Voorjaer, dertig zware Beesten verloren; en op vele Dorpen rondsom die Stad, als te Ingen, Lienden, Kesteren, enz. was het meeste Vee weggestorven. Een Huisman in het Dorp Zoelen, heeft alleen, gedurende de Sterfte, honderdtweeënnegentig Beesten verloren. In HOLLAND is deze bezoeking thans ook aen 't afnemen. Omtrent *Alkmaer*, daer dezelve zeer zwaer gedrukt heeft, gedurende den laetsten Winter, hebbende een Koehouder in die Stad, binnen vierentwintig uuren tyds, twaelf of dertien schoone Beesten verloren, hoorde men 'er thans weinig van. Zoo gelukkig echter mogen zich de Landlieden te Midwoud, Benninkbroek, Sybekarspel, Spanbroek en Opmeer, Dorpen ten Westen van de Stad *Hoorn*, niet rekenen, want van daer bericht men ons dat de Plage nog treft. In ZEELAND was de Sterfte echter opgehouden, behalven in Zuid-Beveland, hoewel ze daer zelfs weinig is.

Voor

Voor het overige meld men dat het Graen alom zeer wel staet, uitgenomen het Koolzaed, dat door de lange en strenge koude veel geleden heeft, of geheel weg is. 's LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Onder 's Lands Zegen en Onheilen behoort vooral 't geen de Koopmanschap en Zeevaert betreft. Wy hebben reeds meer dan eens gesproken van den overlast en 't nadeel, welk onze Koopvaerdyschepen geleden hebben door de Kapers of Commissievaerders, die, ter gelegenheid van den Oorlog tusschen de Fransche en Engelsche Kroonen, in Zee kruissen. Die overlast is wel minder geweest sedert eenigen tyd, zoo om dat men deswege rechtmatige klagten gedaen heeft, als om dat men onze Koopvaerdy-Vlooten van gedurige Convooien heeft doen verzellen. Doch 't is niet wel mogelyk alle wanorder geheel te beletten by luiden, die, louter ter Kaep uitgaende, zich binnen de palen van billykheid zoo naeuwkeurig niet houden. Dus is, omtrent het begin dezer Grasmaend, in Texel een Schip van Mallaga binnen gekomen, 't welk, in 't laetst der vorige maend, door een Engelsch Schip aengerand, en van Scheepsgoederen, Provisien, Handgeweer, enz. geweldadig beroofd was. Een ander Schip, van hier uitgezeild, was met twintig Schoten, door eenen Engelschen Kaper beschoten, waer voor het zoo veel Guldens had moeten betalen, zynde daerenboven nog van velerhande Provisien beroofd. Ook heeft men bericht gekregen, dat verscheide Engelsche Kapers op de hoogte van Kurassou kruissen, en zich niet ontzien alle Schepen, van allerlei natien zonder onderscheid, aen te doen. Op den 11 dezer Grasmaend, kwam een Schip

van

's Lands Zegen en Onheilen.

van Kurassou in Texel binnen, 't welk, den 8 dezer, in het Kanael insgelyks eenen Engelschen Kaper had aen boord gehad, en hem niet alleen voor Schootgeld vierenveertig Petos Spaensche Munt hadt moeten betalen, maer daerenboven ook met geweld van twee Vaten Indigo beroofd was. Doch, gelyk wy zeiden, 't is onmogelyk, in tyden van Oorlog, alle zulke wanorders geheel voor te komen; en men heeft zich daer over minder te verwonderen, dan over de stoutheid van eenige Rovers of Dieven, die in het volgende geval gezien is; 't welk wy, schoon minder tot ons werk behoorende, om dat het byzonder is, hier nochtans melden zullen.

Wanneer 'er, op den 24 en 25 van de vorige maend, een Vloot van omtrent vyftig Vaertuigen, in de Kil beneden Dordrecht, verwaeid lag, werd 'er, 's nachts omtrent elf uuren, op een dier Schepen sterk geschreeuwd; *help*, *help*; op welk geroep de gansche Vloot in onrust kwam, en verscheide Booten naer het Schip voeren, waerop om hulp geroepen werd, 't welk door vyf Kerels beroofd werd, die met een Bootje van den Wal aen boord gekomen waren, en de Boot van het Schip terstond los gesneden hadden en laten dryven. De Roovers voeren, op het ontstane gerucht, weg, en werden nagejaegd, doch te vergeefs, dewyl zy te verre voor uit waren. Zy lachten en schreeuwden, en losten eenig Geweer, 't zy Pistool of Snaphaen, en ontkwamen het in den donker met hunne roof; daer hunne verbazende stoutheid eene voorbeeldige straf ten hoogsten verdient had.

VER-

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ZUTPHEN (*). In de plaetse van den in de vorige Sprokkelmaend overleden Heere Hoppenbrouwer, Gerichtschryver des Scholtamts van Zutphen, is tot dat Amt aengesteld de Heer Mr. *Gosuin Sluiter.* VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DOESBURG. In 't midden der nu afgeloopen Lentemaend is de Heer *Willem van der Wal* aengesteld tot Commies van 's Lands Magazynen alhier, in plaetse van wylen den Heere Joost van Gesseler.

KUILENBURG. Hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, heeft, omtrent het midden van de zelfde Lentemaend, tot eersten Raed, Drossaerd en Dykgraef van de Stad en het Graefschap Kuilenburg aengesteld de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Matthias van der Lynden*, Oudburgemeester der Stad Nymegen, in plaetse van den Wel Ed. Gestr. Heer Mr. Jakob Pieter Balguerie, die daer van vrywillig afstand verzogt en bekomen heeft.

DELFT.

(*) Wy hebben hier voren, bladz. 210, in ons verhael uit Nymegen, te verstaen gegeven, als of de Wel Ed. Heer Mr. *C. W. Vonck*, Burgemeester van die Stad, van zyn Amt als Richter aldaer ook zyne demissie had verzogt en verkregen; doch by misstelling: want deze kwaliteit word by zyne Wel Ed. dadelyk nog bekleed, gelyk ook die van Rentmeester der Provintiale Domeinen in 't Kwartier van Nymegen en Historieschryver des Vorstendoms Gelder en Graefschaps Zutphen; om niet te melden dat meergemelde Heer ook is Lid van de Akademie der Arkades te Romen, van de Toskaensche Akademie te Cortona en van de Latynsche Societeit te Jena, naerdien de laetstgemelden alleen als gevolgen van de byzondere hoedanigheden en wydberoemde Geleerdheid van dezen Wel Ed. Heere te houden zyn.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DELFT. Den 30 der meergemelde Lentemaend overleed alhier, in den hoogen ouderdom van ruim zesentachtig jaren, de Wel Ed. Heer Mr. *Nikolaes Frederik Boogaert*, Heer van Alblasserdam, die in den jare 1708 onder de Heeren Veertigen dezer Stad werd aengenomen, en na dat hy van het jaer 1718 tot 1721 als Schepen ten dienste van deze Stad had gefungeert, in den jare 1726 voor de eerste reize verkoren werd als Burgemeester, welke waerdigheid hy daer na meermalen heeft bekleed. Sedert eenige jaren was hy echter om zynen hoogen ouderdom van de Regeringe ontslagen.

'S GRAVENHAGE. Op den 1 van deze Grasmaend is, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, uit eene overgeleverde Nominatie, ter vervullinge des Amts van Tweeden Sekretaris hunner Ed. Gr. Mog., de Heeren Staten van deze Provintie, door wylen den Heere Mr A. v. d. Straten bekleed, verkoren de Wel Ed. Heer Mr. *Aris van der Mieden*, Rentmeester en Sekretaris van het Hoogheemraedschap der Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en Westvriesland; sedert den jare 1747 Lid der Heeren Vroedschappen van de Stad Alkmaer, en thans voor de eerste reize Burgemeester aldaer, die van Bloeimaend des jaers 1754, op de tour van deze Stad, wegens de Provintie Holland, gecommitteerd is geweest in den Raed van Staten der Vereenigde Nederlanden, en in het laetstgemelde jaer een der Heeren Commissarissen van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot het onderzoeken der Verschillen wegens de Zylvesten in de Provintie van Stad en Lande; waer op hunne Ed Groot Mog. den gemelden Heer van der Mieden tot hunnen Tweeden Sekretaris aengestelt hebben.

De Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden hebben, in het begin van deze Grasmaend, den Heer Mr. *Hermannus Bernardus Heerkens*, aengestelt tot Griffier van het Hof en Overkwartier van Venlo.

AMSTELDAM. In het begin der afgeloopen Lentemaend heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, tot Extraordinaris Kapitein ter Zee voor het Collegie ter Admiraliteit, alhier residerende, aengestelt de Heer *Evert Frans*, *Baron van Reetraek*. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

De Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden in het gemelde Collegie hebben, omtrent het midden der zelfde Lentemaend, het Oorlogschip 't Zeepaerd, voerende vierentwintig Stukken Kanon, begeven aen den Heer Kapitein *Dirk Hartog*.

Den 14 van deze Grasmaend overleed alhier, na een ziekte van maer weinige dagen, in den ouderdom van omtrent zevenentwintig jaren, de Wel Ed. Heer Mr. *Lieve Geelvink*, Zoon van den Heere Mr. Nikolaes Geelvink, Heer van Kastrikum enz., weleer Burgemeester van deze Stad, die op den 24 der Sprokkelmaend des afgeloopen jaers 1756 getrouwd was met Mevrouw Katharina Elizabeth Hasselaer, Dochter van den Heere Mr. G. A. Hasselaer, Oud-Burgemeester dezer Stad, en sedert het begin der laetste Sprokkelmaend, voor de eerste reize, zitting had in het Collegie der Heeren Schepenen van deze Stad.

ROTTERDAM. Den 23 der laetste Lentemaend is alhier zeer schielyk overleden de Wel Ed. Heer *Gerard Schepers* J. U. L., sedert den jare 1740 Kanonik in het Kapittel van den Dom te Utrecht, die in den jare 1750 werd aengenomen onder de Heeren Vroedschappen van deze Stad, en kort daer na, volgens de voorstelling van zyne Doorl. Hoogheid, den Prinse Erfstadhouder, hoogl. ged., aengesteld tot Ontvanger Generael by het Collegie ter Admiraliteit, alhier residerende, en daerenboven bekleed is geweest met het Amt van Sekretaris des Hoogheemraedschaps van Schieland.

Den 7 van deze Grasmaend is hier ook overleden de Heer *Paulus Schepers*, Hoofd-Participant van de Oost-Indische Compagnie ter Kamere alhier, die, zoo veel men weet, de laetste is ge-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

geweest der Familie van wylen den Heere Lieutenant-Admirael Willem Bastiaensz Schepers.

Den 8 van deze zelfde maend, hebben de Heeren Raden ter Admiraliteit, hier residerende, tot het Amt van Ontvanger Generael voor hun Collegie, door den dood van bovengemelden Heere G. Schepers opengevallen, aengestelt den Hoog Edelen Heer *Jan Lodewyk Haganus*, *Baron van Wassenaer*, thans Ambassadeur van dezen Staet by den Koning van Spanje.

Hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, heeft, den 20 der meergemelde Lentemaend, tot Kapitein ter Zee voor het genoemde Collegie ter Admiraliteit, in plaetse van op deszelfs verzoek gedimitteerden Heere Kapitein J. W. Broekes, aengestelt den Heer *Simon Loopuit*.

En dewyl men hier te Lande tyding gekregen heeft dat de Heer *Gabriel Keizer*, Kapitein ter Zee van het zelfde Collegie, op Batavia overleden is; heeft de zelfde Vrouw Gouvernante, op den 9 van deze Grasmaend, uit eene overgeleverde Nominatie, in plaetse van den zelven, verkozen den Heer *Andries de Bruin*.

BRIELLE. De Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Maximiliaen van Berchem*, Oud-Burgemeester alhier, is, in het begin van deze Grasmaend, wegens deze Stad gecommitteerd als Raed ter Admiraliteit in het Collegie op de Maes residerende.

HOORN. Het getal der Boonheeren alhier, is sedert Goeden Vrydag des jaers 1756 met twee verminderd, zynde één der zelven overleden en één buiten de Stad gaen woonen. Doch in dezen jare zyn 'er geene nieuwen aengestelt. Derhalven bestond derzelver getal, op Goeden Vrydag, den 8 van deze Grasmaend, uit honderdvierentachtig Personen. Van dezen zyn 'er honderdenvyf, dien dag, te Boon geweest, ter uitkootinge van negen Keurmannen, die alhier de Regering veranderen. Die een zwarte Boon, by deze gelegenheid, getrokken hebben, en derhalven Keurmannen geweest zyn, waren de volgende

de Heeren: Mr. *Herman Berkhout*, *Pieter Schellinger*, *Willem van der Burg*, *Jan Kist*, *Kornelis van Merken*, *Pieter Prins*, *Simon Groot*, *Klaes Draeks* en *Frans van Hekelingen*. Door deze Heeren zyn tot Burgemeesteren van deze Stad verkozen de Wel Ed. Gr. Achtb. Heeren LUKAS MERENS, als President, Mr. KAREL JOAN SPIERING, Dr. FRANÇOIS GALLIS en FLORIS ABBEKERK TROMP. Uit de Nominatie van eenentwintig Personen, door deze Keurmannen, ten zelfden dage, geformeerd, heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot Schepenen van deze Stad verkozen, de Heeren *Dirk Krab*, als President, *Pieter Klinkhamer*, Dr. *Pieter Anthony Overtwater*, Mr. *Jakob Rippers van Hoolwerff*, Dr *Kornelis Koper*, *Lambert Hellingman* en Mr. *Gerbrand de Vicq*; uit welken de drie eerstgemelde Heeren als Schepenen-Commissarissen over des Gemeenen Lands Middelen zyn aengesteld.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Verder is de Wel Ed. Gestr. Heer *Joan Abbekerk Krap*, Raed en Oud-Burgemeester alhier, die thans wegens de Provintie Holland zitting heeft ter Vergaderinge van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, op de tourbeurt dezer Stad, wegens de gemelde Provintie, gecommitteerd in de Generaliteits Rekenkamer, voor de eerstvolgende drie jaren, na den eersten der aenstaende Bloeimaend.

Ook is de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Jan Christiaen de Blocquery*, mede Raed en Oud-Burgemeester alhier, wegens deze Stad, gecommitteerd om, met den 1. der zelfde Bloeimaend, zitting te nemen onder de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit in Westvriesland en het Noorderkwartier, voor de eerstvolgende twee jaren.

Tot Directeur van den Levantschen Handel en de Navigatie in de Middellandsche Zee alhier, is, door de Heeren Burgemeesteren dezer Stad, uit eene ten dien einde overgeleverde Nominatie,

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

verkozen de bovengemelde Heer *Dirk Krab*, thans regerend Schepen.

ENKHUIZEN. Den 8 van deze Grasmaend is, uit eene overgeleverde Nominatie der Heeren Bewindhebberen en Hoofd-Participanten, door de Heeren Burgemeesteren van deze Stad, verkozen de WelEd. Gestr. Heer Mr. *Christiaen Joannes Vaillant*, Raed en Pensionaris dezer Stad, tot Bewindhebber der Oost-Indische Compagnie in de Kamer alhier, in de plaetse van wylen den Heer *F. C. Lycogthon*.

MEDENBLIK. Den 26 der laetste Lentemaend hebben de Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen dezer Stad, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, den Heer Mr. *Nikolaes Groot*, Oud-Schepen der Stad Hoorn, aengestelt tot Pensionaris van deze Stad, om met Bloeimaend eerstkomende possessie van dit Amt te nemen, in plaetse van den Heer Mr. Pieter Pietersmaet Junior.

THOLEN. Den 1 van deze Grasmaend heeft de Ed. Achtb. Magistraet dezer Stad, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot Pensionaris alhier aengesteld Jonkheer Baron *de Perponcher*.

LEEUWARDEN. By eene Missive van den 8 der nu afgeloopen Sprokkelmaend, hebben de Heeren Volmagten van het Kwartier der Steden, aen hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, opgedragen de ambulatoire Amten, op dat Kwartier, voor dezen jare vallende, welke daerop aengestelt heeft, by een Brief van den 12 daer aen volgenden, tot Gecommitteerden in het MINDERGETAL, de Heeren Mr. *N. Arnoldi* en Mr. *W. van Itsma*, Burgemeesters der Steden Leeuwarden en Harlingen, ieder voor één jaer. Daerenboven heeft hare Hoogheid, by een Brief van den 12 der laetste Lentemaend, gedisponeerd over de Amten, die, met het begin der eerstkomende Bloeimaend, op dat Kwartier openvallen, en aengestelt tot gewoonen Gecommitteerden in het Collegie der Heeren STATEN GENERAEL, de

gemelde Heer Mr. *W. van Itsma*, voor drie jaren, dat is van Bloeimaend 1757 tot Bloeimaend 1760; tot Gecommitteerden in den RAED VAN STATE, de Heer Mr. *A. Petras*, Burgemeester der Stad Slooten, van Bloeimaend 1757 tot Slagtmaend 1758; en de Heer Mr. *H. van Slooterdyk*, Burgemeester der Stad Workum, van Slagtmaend 1758 tot Bloeimaend 1760; by de RADEN TER ADMIRALITEIT TE AMSTELDAM, de Heer Mr. *A. Bergsma*, Burgemeester der Stad Sneek, voor één jaer; by de Heeren GEDEPUTEERDE STATEN van deze Provintie, Jonkh. *T. Æ. H. Roorda van Sixma*, Burgemeester der Stad Stavoren, van Bloeimaend 1757 tot Slagtmaend 1758; Jonkh. *G. S. van Hiemstra*, Burgemeester der Stad Bolswart, van Bloeimaend 1757 tot Slagtmaend 1758; en de Heer *J. Bourboom*, Burgemeester der Stad Leeuwarden, van Bloeimaend 1758 tot Bloeimaend 1759, by de RADEN TER ADMIRALITEIT TE HARLINGEN, de Heer *D. Blok van Scheltinga*, Burgemeester der Stad Ylst, van Bloeimaend 1757 tot Bloeimaend 1758; in de PROVINTIALE REKENKAMER, de Heer Mr. *H U. Hamerster*, Burgemeester der Stad Franeker, van Bloeimaend 1757 tot Bloeimaend 1758; en als MONSTER-COMMISSARIS, de Heer *A. Klases*, van Bloeimaend 1757 tot Bloeimaend 1758. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Tusschen den 19 en 20 der laetste Lentemaend, 's nachts omtrent twaelf uuren, overleed alhier, in het vierenvyftigste jaer van zyn ouderdom, de Wel Ed. Gestr. Heer *Regnerus Lycklema à Nyeholt*, Grietman over Utingeradeel, en mede Gecommitteerde in het Collegie der Ed. Mog Heeren Gedepureerde Staten van deze Provintie. Deszelfs Vader was de Heer Augustinus Lycklema à Nyeholt, die in zyn leven Grietman was van Opsterland, en Moeder Dedje Andringa, een Dochter van den Heere Tinco Andringa, die in zyn leven Grietman was over Lemsterland. De nu overleden Heer Grietman is voor dezen in militairen dienst geweest, zoo te voet als te paerde;

en

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

en werd vervolgens Grietman over Lemsterland; door de resignatie van zyn Oom Regnerus Andringa; doch na dat de Heer Fredrik van Sminia, als Grietman van Utingeradeel, overleden was, resigneerde hy de Grieteny van Lemsterland, en volgde den zelven op in die van Utingeradeel. Hy had sedert langen tyd gezukkelt aen een inwendig uitterend ongemak, en zich voor eenige weken, reeds in een zeer zwakken staet zynde, herwaert doen overvoeren. Deszelfs Lyk is den 23 van die Lentemaend, des avonds ten tien uuren, in het Schip gezet om naer Oldeboorn gebragt te worden, alwaer het den 31 daer aen volgenden bygezet is.

OENKERK. Den 17 van de zelfde Lentemaend is alhier, in den ouderdom van omtrent vyftig jaren, overleden de Wel Ed. Gestr. Heer *Hans Hendrik van Haersma*, sedert den jare 1744 Grietman over Oostdongeradeel, die een Zoon was van den Heere Hektor Livius van Haersma, in zyn leven Raed Ordinaris in den Hove van Vriesland, en Mevrouwe Titia Bosman, Dochter van den Heere Kornelis Bosman tot Metzelwier, die in zyn leven Sekretaris en Ontvanger Generael van Oostdongeradeel was. De nu overleden Heer *Haersma* had zich eerst in Huwelyk begeven met Mevrouwe Anna Katharina van Scheltinga, Dochter van den Oud-Kolonel Kornelis Scheltinga, die in zyn leven Volmagt ten Landsdage geweest is, by welke hy eene Dochter verwekt heeft, die nog in leven is. Doch deze vervolgens overleden zynde, had hy zich in een tweede Huwelyk begeven met Mevrouwe Dodonea Wyckel, eenige nagelaten Dochter van Regnerus Anneus Lycklema van Wyckel, in zyn leven Grietman over Gaesterland, by welke hy geene Kinderen heeft verwekt. De overleden Heer *Haersma* was voor dezen Kapitein geweest; vervolgens Burgemeester der Stad Leeuwarden, en ook Sekretaris van de Provintiale Rekenkamer; en had eenige maenden aen een langdurige uitterende Ziekte ge-

la-

laboreert, die hem eindelyk weggesleept heeft. Deszelfs Lyk is den 25 van die Lentemaend naer Leeuwarden gevoerd, en aldaer, des avonds, met een gevolg van zes Heeren, in de Wester Kerk, by dat van zyn eerste Vrouw begraven.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DRENTHE. Den 27 der laetste Sprokkelmaend, des morgens omtrent half vier uuren, is, op den Huize Echten, in dit Landschap, in het zevenenzeventigste jaer van zyn ouderdom, aen eene Ziekte in den hals, verzeld met Koortzen, overleden de Wel Ed Geboren Heer *Johan* ....., *Baron van Echten*, Heer tot Echten en Echtens-Hogeveen, Luitenant-Generael van de Infanterye, Commandant van Meenen en Kollonel van het Regiment te voet, dat op repartitie van dit Landschap staet, die een Zoon was van wylen den Heere Roelof, Baron van Echten en Echtens-Hoogeveen, in zyn leven Drossaerd van Koeverden en van dit Landschap. Zyne Wel Ed. heeft zich tot driemael toe, in den Echt begeven; eerst met eene Dochter van wylen den Heere Generael Cronstrom, by welke hy een Dochter gewonnen heeft, die in den jare 1736 getrouwd is met den Heere .., Donge, in zyn leven Drost van dit Landschap, en daerna hertrouwd met den Heere Melle Alberda, Heere van Nyenstein, in de Groninger Ommelanden. Deze overleden zynde, hertrouwde de Heer Baron van Echten met Mevrouwe Wendelina Cunera Lewe, Dochter van den Heere Lewe van Aduart, in de Ommelanden, die in den jare 1727 overleden is, nalatende uit dit Huwelyk een Dochter, die nog leeft. Daerop is zyne Wel Ed., in den jare 1729, ten derdenmale getrouwd met Mevrouwe Alegunda Susanna van Haersolte, Dochter van den Heere Arent van Haersolte, thans zitting hebbende als Lid der Heeren Gedeputeerde Staten in Vriesland, en Meesterknaep in het Jachtgericht van die Provintie, by welke hy een talryke Familie verwekt heeft en nalaet.

Gedurende den Landdag, die den 22 der laetste

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Lentemaend begonnen en den 25 dier zelfde maend geëindigd is; heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, aengestelt tot Gedeputeerde Staten van dit Landschap, den hoogwelgeboren Heer Z. 'C. Baron van *Schwartz*, Heer van Anzen enz. enz. enz. wegens het Lid van de Ridderschap; en den Wel Ed. Heer *Jan Willinge*, uit het Lid der Eigen-Geërfden. Ook zyn hier door de Ed. Mog. Heeren Staten, op recommandatie van gemelde Vrouwe Gouvernante, aengesteld de Heer Mr. *W. F. Schieffel*, tot Agent, residerende in 's Hage, en de Heer *Wolther Hendrik Hofstede*, tot eersten Klerk ter Sekretarye van dit Landschap.

'S HARTOGENBOSCH. In 't laetst der zelfde Lentemaend was, tot Ordinaris Leenman van de Leen- en Tolkamer alhier aengesteld de Heer Mr. *Anthoni Jan de Vlieger*, en tot Ontvanger Generael der Gemeene Middelen over de Stad Grave en den Lande van Kuik, de Heer Mr. *Willem Gerard van Oijen*; beiden in plaetse van wylen den Heere Mr. Daniel Lobell.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 18 April.			
	by de Z. Zak.		
TARW. O. Wit. Zeeuws.	17½	a 20	ß
—— Nieuwe dito	18	a 22	ß
—— Blaeuwe dito	17	a 20	ß
—— Zomer dito.	14	a 17	ß
ROGGE. Zeeuwsche	15½	a 16½	ß
ERTEN Graeuwe.	20	a 24	ß
—— Blaeuwe	18	a 22	ß
WITTEBOON. Schouws.	12	a 20	ß
	by 't Last.		
BOEKWEIT Vl. op 154 ℔		a 21	£
GARST Ze. en Vl. Wint.	20¼	a 22¼	£
—— Zomer	18¾	a 19¾	£
HAVER Vriesf. Brouw.	20	a 22	£
—— Voer	18	a 19	£

Rotterdam, den 18 April.			
HAVER Zeeuwsche	19½	a 20	£
KOOLZAED Zeeuws. enz.	29	a 31	£
PAERDENBOONEN.	21½	a 23	£
	by de Steen.		
VLAS. Allerbest.	32	a 34	ft.
—— Best.	30	a 31	ft.
—— Middels.	26	a 27	ft.
—— Gemeen	23	a 24	ft.
—— Slecht	21	a 22	ft.
Leiden, den April			
	by 't Vierend.		
BOTER.	f 15½	a 16:-	
Hoorn, den 31 Maert.			
	de 100 ℔		
HOOIKAES.	f 8:-:-		

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend MAERT, 1757.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen	uuren	en Planeten	uuren.
	30. 2	44	WtN 4	Geheel betr.						
1	- 2	47	——— 6	———		21 ♋			☌♄♀	2
	- 3	44	WtZ 4	———						
	- 2½	43	W 6	Helder						
2	- 2¾	49	WNW 8	———		3 ♌			☌♂☿	0
	- 2½	43	ZW 6	———						
	- 1	38	Wt[illegible] 6	Zeer betrok.			☍☿	2		
3	- ¾	43	——— 6	———		15	☍♄	3		
	29.10	39	——— 6	——— Regen	5		☍♂	5		
	- 8¾	39	WtN 6	Zeer betrok.			☍♀	7		
4	- 9	43	——— 6	Helder		27				
	- 9	33	NW 4	Helder						
	- 10	34	——— 6	Omtr. helder						
5	- 10	39	——— 6	Zeer betrok.		9 ♍	☍☉	12	♃ dir.	
	- 11¾	36	——— 8	———						
	30.	35	——— 4	——— Sneeuw						
6	30. ½	39	——— 6	Zeer betrok		22				
	30. 1	34	——— 4	Helder						
	29.11	34	WtN 3	Zeer betrok.						
7	- 10	41	N 5	———		5 ♎			☿ dir.	
	- 11	32	NtO 6	Helder						
	30. [illegible]	29	NO 6	Zeer betrok.						
8	- [illegible]	33	OtN 2	Omtr. helder		18	☌♃	20	☊	
	29.11½	29	OtZ 4	Helder						
	- 8½	26	——— 6	Geheel betr.						
9	- 5	32	ZO 6	Betrokken		1 ♏				
	- 6½	27	——— 4	Helder						
	- 6½	25	OtZ 2	Omtr. helder						
10	- 7	37	O 4	———		15			☌♀☿	3
	- 9	28	——— 2	Helder						
	- 11	27	NO 2	Zeer betrok.						
11	- 11½	35	ZO 2	Geheel betr.		29				
	- 11	35	ZW 4	Zeer betrok.						
	- 10½	37	WtZ 6	———						
12	- 10½	42	WtN 7	———		13 ♐	□	18		
	- 9	40	W 6	———						
	- 8½	50	——— 4	———						
13	- 9	47	WtZ 5	Geh. bet reg.		27				
	- 8¼	42	——— 2	Zeer bet. reg.	1					
	- 6	45	——— 6	———	1					
14	- 5	46	W 8	Omtr. helder		11 ♑			NP	
	- 8	40	NW 6	Reg.omt.hel.	1½					
	- 7	40	W 6	Reg. betrok.	¾					
15	- 4½	40	ZW 6	Zeer bet. reg.		25				
	- 6	39	WtN 8	———	2					
	- 1½	39	NW 6	———	1¼					
16	- 3½	43	——— 6	Zeer betrok.		9 ♒	☌♄	11	☌♂♀	1
	- 7	36	——— 4	———						

Dag.	Barro-meter.	Ther-mom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen en Plan. gr.	uuren	uuren
	29.10	35	NO 2	Zeer betrok.			☌ ☿ 6	
17	30.	39	——— 6	Geheel betr.		24	☌ ♂ 16	
	- 2	33	——— 1	Helder			☌ ♀ 20	
	- 2	35	ZW 4	Omtr. helder				
18	- 1¾	43	——— 4	Geheel betr.		8 ♓		
	- 1⅝	41	——— 6	Zeer betrok.				
	- 1	42	W t Z 6	———				
19	- 1	44	——— 6	———		22	☌ ☉ 13	●
	29.11½	43	——— 6	———				
	- 10	43	——— 4	Reg. betrok.	¼			
20	- 9	42	NW 3	Geheel betr.		6 ♈		
	30.	38	ZW 4	Reg. betrok				
	29.11	42	W t Z 8	Zeer betrok.				
21	- 11	46	——— 12	———		20		☊
	- 11	44	W 10	———				
	- 10	44	W t Z 10	———				
22	- 9½	45	——— 10	———		3 ♉		
	- 11½	40	ZW 2	Reg. helder	1			
	30. ¼	39	——— 4	Geheel betr.				
23	29.11	46	——— 6	———		16	☍ ♃ 3	
	- 5½	46	——— 9	Reg. betrok.	¼			
	- 6½	43	W t Z 8	Helder				
24	- 9	46	W 18	———		28		
	- 10	43	ZW 6	Zeer betrok.				
	- 7½	46	W t Z 8	———				
25	- 6½	50	ZW 10	Omtr. helder		11 ♊		
	- 8½	42	W t Z 8	Helder				
	30. ½	40	W t N 6	Zeer betrok.				
26	- 2	45	——— 4	Helder		23		
	- 2½	40	ZW 4	———				
	- 1	43	Z t W 6	Geheel betr.				
27	- 1	51	——— 6	Helder		5 ♋	□ 5	VP
	29.10	45	ZW 4	———				
	- 9	45	Z 4	———				
28	- 8	52	ZW 4	Zeer betrok.		17		
	- 8	45	——— 4	——— Regen	2½			
	- 7	47	ZO 4	Zeer betrok.				
29	- 6	53	ZW 6	———		29		
	- 7	41	——— 4	Helder				
	- 9	41	——— 4	———				
30	- 9	46	——— 4	Zeer betrok.		10 ♌	☍ ♄ 9	
	- 8½	45	——— 6	——— Regen	1			
	- 6	49	W t Z 6	Geheel betr.				
31	- 7	52	——— 6	Zeer betrok.		23		
	- 9	48	ZW 4	———				

Gemiddelde { Barrometer 29 D. 10 L. circa
Gemiddelde { Thermometer 40⅔ Gr.

't Gevallen Water 18¼ Lyn.

't Uitgewaassemde 1 [illegible] Lyn.

Dagelyksche kragt der Winden ruim 5.

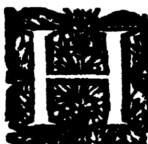
NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

MAY.

MDCCLVII.

GELDERLAND.

THIEL.

Et volgende geval, onlangs in deze Stad gebeurd, heeft aldaer zeer veel geruchts gemaekt, en is vreemd en aenmerkelyk genoeg, om hier plaets te vinden. Zeker persoon, zynde, zoo als hy voorgeeft, Kapitein Geweldiger in de Willemstad, had, sedert eenige jaren door Brieven, en, in de laetste Lentemaend, in persoon, hier komende, mondeling, zekere Juffrouw in deze Stad willen opdichten dat hy haer Zoon was, dien zy in onecht ter wereld gebragt, aen eene Bedelaerster verkogt, en dus van zich, gedurende nu veertig jaren, verwydert had. Het oogmerk van dezen stouten Beschuldiger, 't zy hy bedrieglyk te werk ginge, 't zy hy door verkeerde onderrichtingen en opvattingen misleid ware, was om door dit middel van zyne voorgegevene Moeder eenig Geld af te perssen. De beschuldiging was baerblykelyk ongerymd, dewyl de Vrouw, die kwansuis de Moeder zyn zou, niet ouder was, dan hy, die haer zulks wilde opdichten en echter hield hy niet op haer THIEL.

THIEL. zoodanig lastig te vallen, dat de Man dezer Vrouwe, gelyk ook zy zelf, raedzaem oordeelden zich tot den Magistraet dezer Stad te wenden met het volgende Request, waer in de byzonderheden van dit geval naeuwkeurig worden voorgedragen, gelyk ook de bewyzen ter wederlegginge van dat lasterlyke voorgeven:

Aen de Wel Edele en Achtbare Heeren van den Magistraet der Stad Thiel.

Wel Edele en Achtbare Heeren!

Klagten over de Beschuldiging van B. H. v. Oven, dat zekere Vrouw, te Thiel woonende, zyn Moeder zou zyn.

GEven zeer ootmoediglyk en klagende te kennen ...., ..., Beziener van den grooten Gelderschen Tol, en ...., Echte Lieden, Inwooners dezer Stad, hoe dat de Supplianten altyd en overal bekend zyn geweest van een eerlyken en geschikten wandel en handel; zoo dat niemand op hun gedrag, onberoemd gesproken, iets heeft weten in te brengen.

Dat, des niet tegenstaende, een zekere *van Oven*, zich kwalificerende Kapitein-Geweldiger in de Willemstad, en zich nu noemende *Berent Hendrik van Oven*, daer nochtans zyn eigenlyke naem is *Hermen*, zynde een Hoerekind en dus van een ondeugend ras, zich heeft durven onderstaen om, op eene onware en calumnieuse wyze, direct strydende zyn eige gewisse en beterweten, des Suppliants Huisvrouw, op een zeer eerroerige en onbetamelyke wyze, sedert vyf a zes jaren, zoo door Brieven als persoonlyk, te importuneren en valschelyk te beschuldigen als of zy Moeder van hem *van Oven* zoude zyn; voegende daer by, onder anderen, in een Brief van den 24 October 1753, hier na te appliceren, dat des Suppliants Vrouw goed geld voor hem getrokken, en hem aen een Bedelwyf verkogt zou hebben, die, hem nog dien eigen avond op het Kasteel Huth brengende, hem daer niet kost laten, en van daer na

Bie-

Bieven gebragt, en aldaer in een Bakoven neergelegd had, waer in hy zyn Gezigt verloren heeft; haer daerenboven beschuldigende van onbarmhertigheid en verharding, waer van zy rekenschap in den dag des Oordeels zou moeten geven, met bedreiginge, zoo zy hem geen Geld stuurde, dat hy het haer Man schryven, en met een Advokaet overkomen en haer een kroon opzetten zou, en wat diergelyke valsche en onbetaemlyke verdichtselen en bedreigingen meer zyn.

THIEL. *Klagten over de Beschuldiging van H. B. v. Oven, dat zekere Vrouw, te Thiel wonende, zyn Moeder zou zyn.*

Dat hy meer diergelyke leugenachtige Brieven, zoo voor als na dien tyd, aen de Suppliante gezonden heeft, waer op de Suppliante eens voor al geantwoort heeft geene Brieven van hem te willen ontvangen.

Dat hy daer op heeft kunnen goedvinden, in Maert 1757, alhier te Thiel met zyn Vrouw en Kind te komen, en vervolgens aen elk, die hy maer te spreken kon komen, heeft vertelt en voorgegeven dat des Supplíants Vrouw zyne Moeder was, en dus, om zoo te spreken, de gansche Stad in roere heeft gebragt; alzoo hy die notoire onwaerheid, met een onbeschaemd voorhoofd, overal verbreid, en met verdichte Brieven, als anders, zocht te bevestigen, en de Menschen dus een verkeerd denkbeeld van des Suppliants Vrouw heeft zoeken in te boezemen, waer van de een dit, de ander wat anders, schynt te geloven.

Zoodanig dat, tot zeer groote smerte en verdriet van den Suppliant en zyne Vrouwe, elk de mond daer van vol heeft, en ieder, naer zyn begrip of ligtgelovigheid, daer van spreekt.

Ja, dat hy, by zyne aenkomst alhier, de assurantie heeft gehad, om eerst zyne Vrouw te zenden aen het huis van de Supplianten, welken toen aen de tweede Suppliante te gemoet gevoert heeft, dat zy een Brief van de Suppliante, uit handen van Dnus *Bolman*, Predikant te Huth, in de zak had, waerin de tweede Suppliante bekende dat zy Moeder van *van Oven* was, en byaldien

THIEL. zy het niet bekende, dat men haer de kop voor de voeten zou leggen.

Klagten over de Beschuldiging van H. B. v. Oven, dat zekere Vrouw, te Thiel wonende, zyn Moeder zou zyn.

Dat de tweede Suppliante het voornoemde Vrouwspersoon daerop afgewezen heeft.

Dat hy *van Oven* met zyne Vrouw, omtrent een uur daer na, weer aen 't huis van de Supplianten is gekomen, en, in presentie van *Aeltje Vasterik* en der Supplianten Meid, met eene groote assurantie tegen de tweede Suppliante zeide: *Dag, Myn lieve Moeder*; waerop de eerste Suppliant zeide: „ is dat die Snaek, die zoo vele Brieven heeft „ geschreven"?

Dat de tweede Suppliante daerop tegens *van Oven* zeide, dat zy onmooglyk zyne Moeder kost wezen, om dat zy een Brief van hem had, waer in hy bekende veertig jaren oud te wezen. En als *van Ovens* Vrouw daerop begon te tieren en te razen, zoo heeft haer de eerste Suppliant uit het huis doen gaen.

Dat hy *van Oven*, des niettegenstaende by dit zyn booze opzet hardnekkig blyvende, vervolgens overal verspreid heeft dat hy de Suppliante daerover in rechte wilde betrekken, zonder het zelve echter werkstellig te maken.

Derhalven verscheide goede Vrienden en bekenden de Supplianten hebben geraden om niet langer stil te zitten, maer die lastertael te keer te gaen; te meer, om dat verscheide Menschen daer aen geloof begonnen te slaen.

Zoo zyn de Supplianten dan genoodzaekt geweest den voornoemden *van Oven* alhier, op den 25 Maert 1757, te doen arresteren.

En hebben voorts, tot conservatie van hunne eer en reputatie, den zelven gesommeert om, voor twee Schepenen, te verklaren en te betuigen dat hy misleid is in haer persoon; dat de onmogelykheid van dien hem echter ten klaersten was aengetoond; betuigende ten uitersten smerte te dragen over die verkeerde accusatie; en, by verweigering van dien, zoo hebben de Supplianten hem geciteert tegen Maendag, den 28 Maert 1757, op een Extra-

traordinairen Gerichtsdag, voor dezen Wel Edelen en Achtbaren Gerichte der Stad Thiel, op een dwarsnachtrechtens, om aldaer te zien overleggen zoodane klagten, als zy, tot behoud van hunne eer en reputatie, zouden oordeelen te behooren; en welke citatie behoorlyk door den Deurwaerder is geinsinueerd, als te zien *sub* A (*).

THIEL. *Klagten over de Beschuldiging van H. B. v. Oven, dat zekere Vrouw, te Thiel wonende, zyn Moeder zou zyn.*

Dat de Supplianten, ten dage dienende, op dien Gerichtsdag tot hunne notoire onschuld en aflandinge van die eerlooze Calumnien van den voornoemden *van Oven*, zouden hebben geproduceert de navolgende onwederleglyke bewyzen, waer uit klaer blykt dat hy *van Oven* zoo oud is als de Suppliante, en dat zy gevolglyk zyne Moeder niet zyn kan;

Als, voor Eerst, een eigenhandigen Brief van hem *van Oven*, uit de Willemstad geschreven den 24 October 1753, hier annex *sub* B. By welken duidelyk blykt, onder vele calumnieuse en onbetamelyke expressien, dat hy de Suppliante accuseert zyne Moeder te zyn, en dat zy hem, na zyne geboorte, aen een Bedelwyf verkogt heeft, die hem eerst op het Kasteel Huth, en, daer niet kunnende laten, naer Bienen gebragt, en hem aldaer in een Bakoven neer gelegt heeft, waerin hy zyn Gezicht verloren heeft; eischende derhalven van de Suppliante Geld en Antwoord, of hy zou anders met zyne Vrouw en Kind naer de Suppliante toekomen, alzoo hy nu al in de veertig jaer NB geduld gehad, en hem dacht dat het nu al lang genoeg geduurt had. Uit welken Brief dan klaer blykt, dat hy *van Oven* eigenhandig bekent, dat hy, den 24 October 1753, veertig jaren oud geweest en gevolglyk nu in Maert 1757 drieënveertig jaren oud is.

Ten tweeden blykt dit uit de beëedigde Attestatien van *Jan Albertsz van Bruinen*, oud zesenzeventig

(*) Dewyl de inhoud der Bylagen in dit uitgebreide Requeft genoegzaem woordelyk voorkomt, hebben wy dezelven hier niet ingevoegt.

THIEL. tig jaren, en *Derris Muisers*, oud achtenzestig jaren, by het Gericht van Huth, daer hy *van Oven* in zyn Brief *sub* B mentie van maekt, afgehoord, hier annex *sub* C.

Klagten over de Beschuldiging van H. B. v. Oven, dat zekere Vrouw, te Thiel wonende, zyn Moeder zou zyn.

Waer by de eerste Getuige verklaert, dat hy als Jager by den ouden Graef van Lottum vele, en eenige jaren by deszelfs Zoon gedient hebbende, in 't jaer 1718 Gerichtsvoogd geworden is: Dat hy de afkomst van hem *van Oven* niet eigenlyk wist, alzoo zyn Vader en Moeder onbekend waren; maer dit wist hy zeer wel, dat hy, *van Oven*, ter wereld komende, in een Bakoven zy geworpen, waer door hy één Oog verloren had, toen hy daer uit was gehaeld; dat hy daer van naricht aen het Heerschap moest geven, welke beval, dat de Boer op het zelfde Goed, die van de Gereformeerde Religie was, hem opvoeden zou; en dat dit geschied was in het jaer 1714 tot 1715. Dat hy *van Oven*, naderhand opgewassen zynde, by een Jager was besteed, en dat hy Getuige naderhand gehoort had, dat hy daer van weggelopen was.

Verklarende de tweede Getuige: Dat, toen zy gehoort hadde, dat aldaer een Jongen ter wereld gekomen en in de Bakoven geworpen was, zy daer heen gegaen was, en gezien had dat het Kind een schade aen het Oog in de Bakoven gekregen had, en dat die Jongen was op dat Erfkamergoed opgevoed, en had den naem van *Hermen* gekregen; maer zy onder hun hadden hem den naem *van Oven* bygelegt, wyl hy in een Bakoven was gevonden; en dit was geschied vier a vyf jaren voor haren Trouwdag, en zy was getrouwd in 't jaer 1719.

Welke beëedigde Attestatien dan net overeenkomen met den Brief van *van Oven*, *sub* B., zoo omtrent de Plaets van zyn geboorte, Ouderdom en den Tyd, als van de Bakoven, mitsgaders het verliezen van zyn Oog, en zyn naem *van Oven*; hebbende hy in 't vervolg zyn Voornaem van *Hermen* verandert in *Berent Hendrik*. Tot een no-

notoir bewys dat hy, in 1714 geboren, als nu drie-enveertig jaren oud is. THIEL.

Waer toe nog accedeert, dat die *van Oven*, die zich nu *Berent* noemt, om eenigen schyn aen dezen zyn onrechtmatigen handel te geven, in het accuseren van de Suppliante dat zy zyne Moeder zoude wezen, daer by nog had voorgewent: Dat de Sekretaris van gemelde Heerlykheid Huth en Millingen, *Fredrik Willem Hermanni*, hem *van Oven* zoude hebben aengeraden die zaek tegens de Suppliante verder te poufferen.

Klagten over de Beschuldiging van B. H. v. Oven, dat zekere Vrouw, te Thiel wonende, zyn Moeder zou zyn.

Zoo verklaert die gemelde Sekretaris, onder zyn Hand en Zegel, ter requisitie van Dnus ...., Predikant te Rees, Broeder van de Suppliante, dat het laetste voorgeven van *van Oven* ten eenenmale valsch en van alle waerheid ontbloot is, en het eerste met geenen den minsten schyn van reden kan voorgegeven worden, om dat de voornoemde *van Oven* ten minsten veertig jaren oud is; zynde hem Atteftant zulks volkomen bewust, alzoo hy voor hem als een Vondeling, in de Gemeente te Huth, het Kostgeld betaelt heeft, als te zien is by die Verklaring van den 21 Maert 1757, hier annex *sub* D.

Ten vierden komt hier nog by een Verklaring van Dnus *Petrus Balman*, Predikant te Huth, van den 21 Maert 1757, hier annex *sub* E; inhoudende, dat het voorgeven te Thiel van *van Oven*, als of hy Atteftant hem beklaegt hadde wegens de zaek van Juffr. ...., die hy voorgeeft zyne Moeder te zyn.

Zoo getuigde hy hier mede, dat zulks onwaer is, om dat hy Atteftant, zoo wel als zyne Vrouw, hem tegengesproken en de onmooglykheid voorgestelt heeft, terwyl hy *van Oven* zoo oud of ten minsten byna zoo oud als Juffr. .... is, gelyk hy hem te kennen gegeven heeft.

Ten tweeden, dat hy Atteftant hem een Brief zoude hebben gegeven wegens de Suppliante, Juffrouw ...., waer by dezelve zulks bekent zoude hebben, daer van wist hy Atteftant

THIEL. zoo weinig of niets; betuigende dat het eene zoo wel als het andere in 't geheel valsch en onwaerheid is; het welk hy als Predikant attesteert, en onderteekent heeft. Uit al het welke dan onwedersspreeklyk blykt, dat *van Oven* 43 Jaren oud is. Het geen ook uit zyn persoon en facie wel kan afgenomen worden.

Klagten over de Beschuldiging van B. H. v. Oven, dat zekere Vrouw, te Thiel wonende, zyn Moeder zou zyn.

Dat daer en tegen uit een Verklaring en Extract uit het Doopboek der Gereformeerde Willebrordus Kerk te Wezel, door Dnus *Matthias Jorissen*, Predikant te Wezel, afgegeven, hier annex *sub* F, met alle omstandigheden komt te blyken, dat de tweede Suppliante .... te Wezel is gedoopt den 17 Juny 1714, en dus aenstaende Juny eerst 43 Jaren oud zal worden. En gevolglyk by mogelykheid de Moeder van hem *van Oven* niet kan wezen, zoo als hy overal lasterlyk uitstrooit.

Dat hy nu, in plaets van zyn voorgeven te bewyzen, en op den gestelden Gerichtsdag van den 28 Maert te compareren, heeft kunnen goedvinden, by eene Insinuatie van den 26 Maert 1757, het Wel Edele en Achtbare Gerichte dezer Stad te declineren, op voorwenden dat hy is een Militair, hebbende een publiek Emploi en Karakter, voor den Politieken Richter niet convenibel, en daerom ook niet gehouden zich voor den Politieken Richter te sisteren, en niet gezind is, als niet subject zynde de Judicature der Stad Thiel, zich in dezen voor de Heeren van den Gerichte dezer Stad in het minste of het geringste in te laten, maer de Supplianten renvooieert tot zynen competenten Militairen Richter, als te zien by die Insinuatie, hier annex *sub* G.

Zulks dat die Gerichtsdag daer door op heden, door de Suppliante, niet heeft kunnen voortgezet, en hare blanke onschuld en onnozelheid daer by niet aengetoond heeft kunnen worden.

Daer hy *van Oven* nochtans zich gevanteert heeft, dat hy hier te Thiel wilde komen, en ook werkelyk daer toe hier gekomen is, om de

Sup-

Suppliantes met recht aen te spreken en op hunne kosten hier te blyven zitten. THIEL.

Ten blyke dan van zyne uiterste boosaerdigheid, en dat de Suppliante alles gedaen heeft om zich van dien laster te zuiveren, met hem hier te arresteren en hem in rechten te betrekken, ten einde hy zyne Calumnien zoude herroepen, of anders zyne pretense Actie voortbrengen: doch dat hy niet voor 't licht heeft durven komen.

Klagten over de Beschuldiging van H. B. v. Oven, dat zekere Vrouw, te Thiel wonende, zyn Moeder zou zyn.

En dewyl dit een ongehoorde zaek is, waer van waerschynlyk nooit in deze Republiek diergelyke is voorgevallen, dat zoo een booswicht, tegen allen schyn van waerheid, de Suppliante, die van een onbesproken gedrag en van een geschikte en ordentelyke Familie is, wiens Broeder te Rees een waerdig Predikant is, komt te betichten van Hoererye, en daer veel geld voor getrokken te hebben, niet alleen; maer dat zy een Kind, in onecht gebaerd, genoegzaem zoude hebben willen vermoorden met hem in een Oven te steken, waer door hy een Oog verloren heeft, daer niet één woord waer aen is, zoo als hier voren onwederleglyk is gebleken.

Ja zelfs hier binnen deze Stad de Suppliante in haer gezicht met zulke lasterwoorden zoo assurant, zonder eenig bewys, durft te smaden, tot de uiterste smerte en zielsontroeringe van de Suppliante, zoodanig dat de Suppliante schier de straet niet durft betreden, doordien vele ligtgeloovige en onwetende menschen, zoo als 't gemeenlyk gaet, de Suppliante daer op aenzien, en elk het zyne daer van zegt; de eene *ziet daer gaet zy heen*; de ander weer *wie zou dat van haer gedagt hebben* enz.

Niettegenstaende de Suppliante ten eenemael onnozel en onschuldig is, en alle mogelyke middelen, als voorschreven, in 't werk gestelt heeft, om dien Lasteraer te beteugelen en te doen recanteren; doch te vergeefs; alzoo hy zelfs nog hier te Thiel, op den 15. Maert 1757, een Brief aen de Suppliante heeft gezonden, hier annex *sub* H, waer-

Klagten over de Beschuldiging van H. B. v. Oven, dat zekere Vrouw, tè Thiel wonende, zyn Moeder zou zyn.

waerin hy met die calumnie voortvaert en schryft:

„ Lieve Moeder, het doet my leed, dat u „ myn uw huis verboode, dewyl u volgens con- „ scientie wel weet wat onze zake bennen, zoo „ u niet ten goede wil, zoo zullen wy het op „ een ander leggen; wil u myn in een ander „ huis spreken, dat kan u doen, ik ben altyd pre- „ sent, is uw Man een Beziender, ik een Ge- „ weldiger; maer men moet geen eerlyke luiden „ uit de deur jagen; daerom doet wat UE Moe- „ der belieft, want ik zal het daer niet by laten, „ ik zal zitten op kosten en ongelyk, en wat „ dies meer ".

Alle welke Brieven en Documenten, *per copiam authenticam*, overgelegd zynde, de Supplianten de originelen inbedingen, om dezelven op de minste requisitie aen Uw Wel Edelen en Achtbaren over te geven.

Ja, dat hy nog by zyne Insinuatie, *sub* G, van den 26 Maert 1757, van zyne lastertael niet ophoud, en zonder eenig bewys daer by nog durft staende houden, en zich vanteren, dat de Suppliante zyn eigen lyflyke Moeder is.

En dat de Supplianten beducht zyn en te wachten hebben, dat hy *van Oven*, volgens zyne bedreiginge, by zyn Brief *sub* H, van den 15 Maert, hier zal blyven zitten en voortvaren de Supplianten met allerlei diergelyke hoon en onnutte Brieven te smaden en te bekladden; ja, men zelfs te wachten heeft, dat hy met diergelyke vexatien weer aen hun huis zal komen, en dus de Supplianten in een gedurige onrust, kwellinge en smerte houden, en de gansche buurt, ja de geheele Stad, in oproer en verwerringe houden, zonder dat hy zich aen de ordinaire Justitie wil overgeven, om die zaek richterlyker wyze te laten decideren. En dat de Suppliante door deze gedurige vexatien ziek geworden zynde, als wel te denken is, zich heeft moeten doen aderlaten.

Ja, dat hy daer van niet heeft willen aflaten, wat middelen rechtens de Suppliante daer toe recht-

rechtmatig heeft zoeken te gebruiken, welke hy met zyne frivole exceptien, als voorschreven, heeft afgeslagen; en dat evenwel elk Ingezeten van deze Stad, die zich eerlyk en geschikt gedraegt, by zyne rust en vredige inwoninge behoort gemaintineerd te worden.

THIEL. *Klagten over de Beschuldiging van H. B. v. Oven, dat zekere Vrouw, te Thiel wonende, zyn Moeder zou zyn.*

En terwyl de Suppliante ontegenzeglyk hare onschuld aengetoont heeft, en alle rechtelyke middelen te vergeefs aengewent, om van dien Lasteraer ontslagen te worden.

En dat hy tegens de Supplianten niet durft in rechten te ageren, maer dat het hem maer alleen te doen is, om door dezen verfoeilyken handel geld van de Supplianten af te persen, als blykt uit zynen Brief *sub* B.

Zoo is het, dat de Supplianten in deze droevige omstandigheden, hertgrievende smerten en uitersten nood, genoodzaekt worden hunnen toevlucht te nemen tot Uw Wel Edele en Achtbaren, als Burgervaderen, ootmoediglyk verzoekende dat Uw Wel Edele en Achtbaren, tot tot voorkominge van alle verdere onheilen, den gemelden *Berent Hendrik van Oven*, by provisie, de Stad gelieven te ontzeggen; latende hem echter over, zoo hy eenige actie tegens de Suppliante vermeinde te hebben, dezelve tegens haer voor dezen Wel Edelen en Achtbaren Gerichte te kunnen en mogen naer rade instituеren; gevende hem, in zoo een val, daer toe weder vry acces, of zoo als Uwe Wel Edele en Achtbaren, tot maintien van der Supplianten rust en veiligheid, zullen oordeelen te behooren. Enz.

Op dit Request werd by den Ed. Achtb. Magistraet dezer Stad, den 28 van Lentemaend dezes jaers, de volgende Resolutie genomen;

HUnne Wel Ed. en Achtb., de Heeren van den Magistraet der Stad Thiel, den Reques-

THIEL.

Van Oven moet zyne Actie binnen vierentwintig uuren institueren.

quest met de annexe Documenten van .... en ...., Echte Lieden, geëxamineert, (houdende principael Klagten over de importuniteit van eenen *Berent Hendrik van Oven*, sustinerende een Kind van de tweede de Suppliante te zyn; en dat, niettegenstaende zy Supplianten alles tot overtuiging van die verkeerde Lasteringe hebben getracht werkstellig te maken, de gemelde *van Oven* zich alles onttrekt, om zich eenigszins in te laten of gehoor te geven, en echter alhier blyft continueren om de Suppliante in haren goeden naem te bekladden) hebben, na deliberatie, goedgevonden en verstaen den gemelden *Berent Hendrik van Oven* te gelasten om, binnen vierentwintig uuren, zoo hy eenige Actie tegens de Suppliante vermeent te hebben, zyne zaek alhier voor den Gerichte werkstellig te maken, en zich daer omtrent te declareren; zullende, in cas van nalatigheid, by de Heeren van den Magistraet, zoodane middelen en mesures by de hand genomen worden, als tot rust en maintien van 't Recht der goede Burgerye en Ingezetenen zullen oordeelen te behooren. Enz.

Deze Resolutie van den Magistraet werd gemelden *van Oven* door eenen Deurwaerder bekend gemaekt en hem van dezelve een Kopy ter hand gesteld; by welke gelegenheid de Deurwaerder hem ook mondeling insinueerde dat, ten einde hy aen deze Resolutie, zonder eenig voorwendzel, zou obedieren, de Man van de voorgemelde Juffrouw hem ontsloeg van het Arrest, 't welk hy op zyn persoon had. Doch *van Oven*, in plaetse van den volgenden dag zyne actie te institueren, deed zeggen aen de Ed. Achtb. Heeren van den Magistraet, door eenen Prokureur: „ dat hy kost- en scha-
„ deloos wilde ontslagen zyn; en dat hy,
„ indien zyn Party daer toe genegen was,
„ Spe-

„ Specificatie zou overgeven: en, ten opzich- THIEL.
„ te van de Resolutie hunner Ed. Achtb., dat
„ hy aen dezelve niet voldoen kon, dewyl
„ zyn Vrouw naer Kleefsland was, en alle de
„ Papieren by zich had". Na dat dit Antwoord van wege *van Oven* gegeven was, leverde de vorengemelde klagende Man met zyne Huisvrouw, den volgenden dag, den 30 der Lentemaend dezes jaers, een Request in van dezen inhoud:

Aen de Wel Ed. en Achtb. Heeren van den Magistraet der Stad Thiel.

Wel Edele en Achtbare Heeren!

Request ten verzoeke dat aen van Oven de Stad ontzegd moge worden.

GEven ootmoediglyk te kennen ...., Beziener van den grooten Gelderschen Tol, en ...., Echte Lieden, woonende binnen deze Stad; hoe dat, op Requeste van de Supplianten, waer by dezelven aen Uwe Wel Ed. en Achtb. klaeglyk vertoonden, dat zekere Vreemdeling, genaemd *Berent Hendrik van Oven*, sedert meer dan veertien dagen in deze Stad gekomen zynde, de tweede Suppliante zeer eerroerig lasterde en importuneerde, zoo op de publieke straet als in haer eigen huis, onbeschaemdelyk vanterende dat ze zyne Moeder is; daer de Suppliante nog zoo oud niet is, als hy: waer over de Supplianten hem hier ter Stede gearresteert en voor dezen Wel Ed. en Achtb. Gerichte, om te recanteren of zyne Actie te instituëren, te vergeefs geciteert hebbende, derhalven verzocht hadden, dat Uw Wel Ed. en Achtb. hem, by provisie, de Stad geliefden te ontzeggen, latende hem over, zoo hy eenige Actie tegens de Supplianten mogte sustineren te hebben, dezelve voor dezen Wel Ed. en Achtb. Gerichte te instituëren, hem, in zoo een val, daer toe vry acces gevende.

Dat Uw Wel Ed. en Achtbaren daer op, by Resolutie van den 28 Maert 1757, den voornoemden

THIEL. den *B. H. van Oven* hebben gelaſt om, binnen vierentwintig uuren, zoo hy eenige Actie tegens de Suppliante vermeende te hebben, dezelve alhier voor den Gerichte werkſtellig te maken, en dat anders, in cas van nalatigheid, zoodane meſures door Uw Wel Ed. en Achtb. zouden by de hand genomen worden, als tot ruſt van de goede Ingezetenen zullen oordeelen te behooren.

Requeſt ten verzoeke dat aen van Oven de Stad ontzegd moge worden.

Dat die Reſolutie door den Deurwaerder van Uw Wel Ed. en Achtb. aen gemelden *van Oven* is geinſinueerd en Copy daer van aen hem overgeleverd [volgens] relatie van den Deurwaerder Verwei, die ook door de Supplianten is gelaſt geworden om den voornoemden *van Oven*, op dat hy des te beter aen Uw Wel Ed. en Achtb. Reſolutie zoude kunnen obedieren, uit zyn Arreſt te ontſlaen.

Dat hy, *van Oven*, aen den Deurwaerder een genoegzaem ſpottend antwoord heeft gegeven, met te zeggen dat hy aen die Reſolutie niet konde obedieren, om dat zyne Vrouw met zyne Papieren uit de Stad was gegaen.

En dewyl hy, *van Oven* dan aen de gemelde Reſolutie van Uwe Wel Ed. Achtb. niet heeft willen obedieren, en de termyn van vierentwintig uuren op heden reeds lange vervloden is, zonder dat hy de Supplianten voor dezen Wel Ed. en Achtb. Gerechte heeft geciteert, zoo verzoeken de Supplianten ootmoediglyk, dat Uwe Wel Ed. en Achtb. aen hun 't effect van de voorſchreve Reſolutie gelieven te doen genieten, en den voornoemden *B. H. van Oven* de Stad ontzeggen, of zoo als Uwe Wel Ed. Achtb. tot ruſt en ſecuriteit van de Supplianten zullen oordeelen te behooren. 't Welk doende. Enz.

Op dit Requeſt namen de Heeren van den Magiſtraet, ten zelfden dage, dit Beſluit;

OP den naderen Requeſte van den Beziener .... en deszelfs Huisvrouwe ...., houdende dat op de vorige genomen Re-

Resolutie van den Magistraet, *Berent Hendrik van Oven*, had kunnen goedvinden niet te antwoorden ten principalen, om dat zyn Vrouw was vertrokken naer Kleef; en dat de Suppliànten hem *van Oven* uit het Arrest, ter betere voldoeninge van des Magistraets Resolutie, hadden ontslagen; met verzoek dat hunne Wel Ed. en Achtb. hun het effect van de voorsz. Resolutie gelieven te doen erlangen: Hebben hunne Wel. Ed. en Achtb. goedgevonden den Kommandant boven te ontbieden, en den zelven te gelasten om *Berent Hendrik van Oven*, Kapitein Geweldiger in de Willemstad, by de terugkomst van zyne Vrouwe, uit de Stad te doen vertrekken, in conformité van de Resolutie, in dato 28 dezer. Enz.

THIEL. *Van Oven moet uit de Stad vertrekken.*

Ingevolge van dezen last liet de Kommandant dezer Stad door eenen Sergeant den meergemelden *van Oven* by zich ontbieden. Doch deze Knaep was, in plaetse van aen dit bevel te voldoen, reeds in der haeste vertrokken, met achterlatinge van een klein Kind, en zonder in zyne Herberge de Vertering betaelt te hebben, latende echter aldaer, ter bewaringe, zes Ellen Linnen, tot zekerheid voor de verteerde Kosten. Eenige dagen daer na heeft hy zyn Kind wel afgehaeld, doch het Linnen voor de Vertering gelaten.

Schoon het met *van Oven* in deze Stad zoo slegt was afgeloopen, 't welk geenszins te verwonderen is, aengemerkt zyne dwaesheid in eene Juffrouw, die althans niet ouder, dan hy zelf, was, te beschuldigen als ware zy zyne Moeder; echter heeft hy 't hier by niet laten berusten: maer, 't zy door eene dolle opvattinge vervoerd en die aenklevende, gelyk het zomtyds onder onbedagtzame luiden gaet, 't zy in de verbeeldinge van 'er een Stuivertje uit te halen, zich naer Rees

THIEL. begeven, waer de Broeder van de voorgemelde Juffrouw Predikant is. In deze Stad heeft hy, in't begin der nu afgeloopen Grasmaend, met het zelfde voorgeven, als of de Zuster van den Predikant zyne Moeder ware, dien Heer en zyne Familie geblameert, welke hem daerom in rechten betrokken heeft voor den Gerechte der Stad en Amte van Rees, op den 15 der gemelde Grasmaend. Althans op dien dag heeft de Predikant den Vagabonder *Berent Hendrik van Oven* (dus word hy genoemd in de Acten van den Rechtbank, waer uit wy dit bericht mededeelen) beklaegt, en verzocht hem te arresteren en tot het geven van genoegzame voldoening aen te houden. Dit verzoek werd door den Rechter toegestaen, en de tyd tot het verhoor op den volgenden dag, den 16 dier zelfde maend, vastgesteld. Op dezen dag beriep de Predikant zich op *van Oven* zelven, of hy zich niet had uitgegeven voor eenen onechten Zoon van zyne Zuster? *Van Oven* erkende dat hy gezegt had, dat des Predikants Zuster, te Rees geboren, zyne Moeder was; dat hy te Bienen in een Bakoven was gevonden, waer van Jan Albertsz en Derris Muisers, te voren gemeld (*), gelyk ook zekere Bertram Aelderman, Getuigen waren; dat hy zelf hier was gekomen, om zulks verder naer te spooren; dat hy nu zevenendertig jaren oud was, enz. Hierop werd van den Predikant getoond, uit het gerechtelyke en bezworen Proto-

(*) Zie den Inhoud van hunne Attestatien, hier voren, bladz. 375.

tokol van *Huth* (*), in dato den 8 Maert 1757, THIEL.
dat *van Oven* zich met Onwaerheden behielp, ten aenzien van zynen Ouderdom. Ook was het bezyden de waerheid, dat des Predikants Zuster uit Rees van geboorte was, alzoo dezelve op een Schip op de Stroom geboren en te Wezel gedoopt was; weshalven hy Predikant zyn verzoek herhaelde en om eene voldoenende bestraffing verzocht. Hier wist nu *van Oven*, gelyk de gemelde Acten spreken, zich niet te vinden, hy konde niet gelooven, dat die Getuigen (daer hy zich op beroepen had) zulke Getuigenissen hadden gegeven; en beriep zich op zekeren Gerrit Bouman, die van hem en zyne omstandigheden zoude kennis hebben. Doch deze daer over gedagvaerd zynde, zeide hem niet te kennen, en zulks met eede te kunnen bevestigen. Waer na deze Sententie over *van Oven* werd uitgesproken:

Sententie door het Gericht te Rees over van Oven geveld.

IN voorstaende zake volgt hier op voor Recht, dat, mits de Calumnie openbaer is, het Arrest zy te revigoriseren, en daer dat voorgeven met niets bewezen noch bevestigd, daerentegen de Onwaerheid van het zelve uit het Hutsche Protokol al te klaer, en ook daer uit baerblyklyk is, dat die aengegevene Moeder met *Denunciato* [den Aengeklaegden, namelyk, *van Oven*] omtrent gelyke jaren heeft: Dat daerom deze Calumniant, *Berent Hendrik van Oven*, met zyn Wyf, acht dagen op Water en Brood gezet zal worden, en dan

(*) Dit was een Acte van den Richter te Huth, by welke bleek, dat de twee Verklaringen, waer van bladz. 375 gesproken is, voor den zelven gedaen en beëedigd waren.

THEE. dan den Predikant .... eene Afbede en Verklaring van Eer te doen schuldig zy; daerop met een Bord, waerop *Calumniant* geschreven staet, door de Stad en vervolgens uit dezelve zullen gevoerd worden; en te-gelyk alle veroorzaekte Kosten gehouden zyn te betalen, die op twee Ryksdalers en dertig Stuivers bepaeld worden.

Sententie door het Gericht te Rees over van Oven geveld.

Van Oven van dit Vonnis, den 16 der nu afgeloopen Grasmaend, des morgens, kennis gekregen hebbende, verzogt, nevens zyne Vrouw, na den middag, dat het zelve mogte veranderd en verzagt worden, dewyl zy van kwaedaerdige Menschen, zoo als zy geloofden, verleid waren: zy hadden berouw over hun wangedrag, en baden om vergiffenis, met verzekeringe, dat zy al hun leven van de meergemelde Juffrouw, die zy hier mede voor eene eerlyke en brave Vrouw verklaerden, en welke zy afbede deden, niets nadeeligs zouden spreken. Op dit verzoek bewilligde de Predikant, na dat *van Oven* berouw en leedwezen betoont had, in deszelfs en zyner Vrouwe loslatinge en het ontslag van de gestelde straffe; waerop zy die Afbede gedaen hebben en uit hun Arrest ontslagen zyn. Zoo eindigde dit zeer misselyk en vreemd geval, 't welk voor de Juffrouw, die dus gelasterd werd en voor hare Familie zeer verdrietig, en voor *van Oven* gansch niet voordeelig afliep; zynde een uitnemende blyk hoe dwaze Opvattingen, (ondersteld zynde, dat *van Oven* geen bedrieger is, 't welk daerom zelfs waerschynlyk is, dewyl hy dan liever eene Vrouw van meer jaren zou beschuldigt hebben) door koppigheid en onbezuisdheid gestyfd, de grootste verwarringen kunnen veroorzaken.

De

De Magistraet van deze Stad, vernomen hebbende dat vele jonge Lieden met Schietgeweer buiten de Stad gaen schieten, waer door vele ongelukken kunnen ontstaen, heeft, by eene Publicatie van den 20 der jongste Grasmaend, het Schieten, zoo wel buiten als binnen de Stad, aen een iegelyk, 't zy jong of oud, verboden, op eene boete van zes Guldens, ten voordeele van den aenbrenger; wordende de Boden, gelyk ook de Onderschout en deszelfs Dienaers gelast daerop naeuwkeurig te letten. THIEL.

HOLLAND.

HAERLEM.

DE Hollandsche Maetschappy der Wetenschappen, in deze Stad opgericht, waervan wy in een vorig Deel onzer Jaerboeken bericht gegeven hebben (*), had in den jare 1755, volgens hare jaerlyksche gewoonte, onder toezegginge van eene Gouden Medaille, tot eene Prys voor die het Onderwerp best verhandelde en wel beantwoordde, eene Vraeg voorgestelt *over de Voor- en Binnen-Duinen*; dan dezelve niet voldoende beantwoord zynde, oordeelde het Genootschap dezelve andermael, in den jare 1756, te moeten voorstellen; voegende daer by eene Vraeg, voor 't jaer 1756, welker beste Beantwoording met gelyken Prys door de Maetschappye zou vereerd worden. Dezelve was in deze woorden vervat: *Welke zyn de Natuur, Oorzaek, Ken-* HAERLEM.

en

(*) Zie ons VIII. Deel [1754] bladz. 179 en verv.

HAERLEM. *en Voortekenen, Hulp- en Behoed- Middelen van de* Colica Pictonum; *en welke is de reden, dat zy nu meer, dan voorheen, in ons Land regeert?* Doch in dit jaer heeft het Genootschap, noch op de eerste, noch op deze tweede Vraeg, voldoende Antwoorden ontvangen; waerom het zelve, op den 23 dezer Bloeimaend zyne Vergadering houdende tot het beoordeelen der Antwoorden op de opgegeven Vragen, en tot het bepalen van een nieuw Voorstel, goedgevonden heeft de laetstgemelde Vraeg voor dit jaer wederom aen het algemeen ter beantwoordinge voor te dragen.

Ook heeft de Maetschappy eene nieuwe Vraeg, voor den jare 1757, daer bygevoegd, waerin ter beantwoordinge word voorgesteld: *Welke is de beste weg, om, op de kortste en zekerste en minstkostbare wyze, een Dykbreuk te stoppen?* Gelyk voorheen, zoo belooft het geleerde Genootschap ook thans aen den genen, die op één van beide de Vragen een Antwoord schryft, welk door de Maetschappy het beste word geoordeeld, eene Gouden Medaille tot een Prys, welke op den daertoe byzonderlyk vervaerdigden Stempel der Maetschappye zal geslagen worden, met den Naem van den Schryver en het Jaertal op den Rand; en indien beide de Vragen voldoende beantwoord worden, zullen 'er ook twee zulke Medailles van wegen de Maetschappye gegeven worden. De Antwoorden moeten voor den eersten van Lentemaend des volgenden jaers 1758 aen den Sekretaris der Maetschappye, Dnus. *C. C. H. van der Aa*, zeer leesbaer geschreven, in de Nederduitsche, Fransche of Latynsche Tale gezonden worden, ondertekend met eene Zin-

spreuk,

spreuk, en vergezeld van een verzegeld Billiet, welk de zelfde Zinspreuk tot Opschrift heeft, en waerin des Schryvers naem gemeld word. HAERLEM.

's GRAVENHAGE.

DE Ed. Gr. Mog. Heeren Staten van Holland en Westvriesland hebben, by eene Publicatie van den 5 dezer Bloeimaend, *alle Wolle Manufactuur-Verweryen ten platten Lande* verboden, in welke Publicatie hunne Ed. Gr. Mog. dus spreken: 's GRAVENHAGE.

NAdemael Wy in ervaring zyn gekomen, dat zommigen zouden trachten in deze Provintie de Wollen Manufactuur-Verweryen, die altoos in de besloten Steden of in derzelver Jurisdictie zyn geëxerceerd, ten Platten Lande op te rechten, en dat zoodanige ondernemingen verscheide nadeelige gevolgen, byzonder met opzigt tot dezelve Verweryen, zouden kunnen naer zich sleepen, zoo daer tegens niet wierd voorzien. *Ten Platten Lande mogen geene Wollen Manufactuur-Verweryen zyn.*

ZOO IS 'T, dat Wy goedgevonden hebben te statueren, gelyk Wy statueren by deze, dat geene Wollen Manufactuur-Verweryen, het zy groote of kleine, ten Platten Lande zullen mogen worden opgerecht of geëxerceerd; en dat, integendeel, dezelven alleen zullen mogen worden opgerecht of geëxerceerd in de besloten Steden, den Hage daer onder begrepen, of in de Jurisdictien van de besloten Steden, en dat de genen, die zoodanige Verweryen ten Platten Landen zouden komen op te rechten of exerceren, zullen zyn vervallen in een boete van driehonderd Guldens, en dezelve Verweryen daerenboven *illico* en met 'er daed zullen worden geamoveerd. Enz.

De Hoog Mog. Heeren Staten Generael der

 Ver-

's GRAVENHAGE,

Vereenigde Nederlanden hebben, by eene Resolutie van den 6 dezer Bloeimaend, eenige verandering gemaekt in het Equipagiegeld, dat den Envoyés en Residenten word toegelegd; welk nu bepaeld is, gelyk die Resolutie, hier woordelyk volgende, aenwyst:

Hoe veel de Envoiés en Residenten voor Equipagiegeld genieten.

IS gehoord het Raport van de Heeren Bartens en anderen hunner Hoog Mog. Gedeputeerden tot de zaken van de Plakaten en Reglementen, hebbende, ingevolge en ter voldoeninge van hunner Hoog Mog. Resolutie Commissoriael, van den 8 February laetstleden, met en nevens eenige Heeren Gecommitteerden uit den Raed van State en de Generaliteits-Rekenkamer, geëxamineert of niet de Extraordinaris Envoiés, voor *Equipagiegeld*, in plaetse van vyfduizend Guldens, voortaen alleen behoorde te worden toegelegd drieduizend Guldens; en aen de Residenten, die tot hier toe daer voor niets hebben genoten, voortaen gegeven duizend Guldens.

Waer op, gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat, ten reguarde van de Extraordinaris Envoiés op zestig Guldens daegs wordende gebleven, by het gestatueerde in het zevenentwintigste Artikel van het Reglement van 26 July 1700, in het toekomende aen de Envoiés, welken op een minderen voet gehandeld worden, schoon met den titel van Extraordinaris Envoiés gehonoreerd, voor *Equipagiegeld*, drieduizend Guldens, en aen de Residenten dieswegens duizend Guldens mits deze zal worden toegelegd. Enz.

Ook hebben hunne Hoog Mog., den 20 van deze Bloeimaend, twee Plakaten vastgesteld, die beide op den Graenhandel hunne betrekking hebben. In het eerste, dat de *Optie-Contracten* op nieuws verbied, spreken de Staten aldus;

Na-

NAdemael aen Ons te voren is gekomen, dat uit het Plakaet, by Ons, op den 29 November 1756, tegens de Verkoopingen van Granen op tyd, of de zoogenoemde Optie-Partyen, gearresteerd, gevolgen, strydig met de Welvaert van de Graen-Negotie, worden getrokken, en dus tegens Onze heilzame intentie, om dezelve te bevorderen.

's Gravenhage.

Nader Verbod van de Præmie- en Optie-Contracten in den Graenhandel.

ZOO IS 'T, dat Wy, niets meerder beoogende, dan den overvloed van Granen, ten nutte der Gemeente en der Commercie, alhier te behouden en te verzekeren, goedgevonden hebben, het gemelde Ons Plakaet nader verklarende en altererende, te interdiceren en te verbieden, zoo als Wy interdiceren en verbieden by dezen, dat niemand, noch voor zich zelven, noch voor zyne Meesters, zich zal vervorderen Præmien te geven of te trekken, om eenige Tarwe, Rogge, Garst, Spelte, Haver, Boekweit, Erweten of Boonen, op zekeren tyd te moeten leveren of te moeten ontvangen.

Dat insgelyks niemand, noch voor zich zelven, noch voor zyne Meesters, zal mogen aengaen eenige Koopen of Verkoopen by Optie, om Tarwe, Rogge, Garst, Spelte, Haver, Boekweit, Erweten of Boonen op zekeren tyd, ter keuze van den Kooper of Verkooper, te mogen eischen of moeten leveren; alles directelyk of indirectelyk; verbiedende absolutelyk alle Præmie-Contracten en Optie-Partyen, onder welken schyn, of ook tot welke Pryzen, of met hoedanige Conditien dezelven mogen zyn aengegaen. Alles en op ieder point van het gene voorsz. is, op pœne van te verbeuren de Waerdye van de alzoo gekochte of in de Præmie-Contracten vermelde Granen, en daerenboven een boete van drieduizend Guldens, en dat zoodanige Præmie-Contracten en Optie-Partyen zullen worden gehouden voor invalide en van onwaerde, zonder dat daer op recht zal mogen worden gedaen, of die t'eeniger tyd zullen mogen worden voltrokken, onaengezien by de

'S GRAVENHAGE.

Contracten aen dit Ons Plakaet specifyk mogte wezen gerenuntieerd.

Dat ook geene Makelaers, Notarissen of andere Personen over zoodanige Contracten zullen mogen staen, noch die coucheren of instellen; alles op pœne van duizend Guldens, boven de Privatie van hunne Officien; zullende de gemelde pœnen worden geappliceerd en genoten, de eene helft voor en by den Aenbrenger, en de wederhelft naer Rechten en Costumen van de Steden en Plaetsen, daer de Contraventeurs worden geactioneerd.

Neder Verbod van de Præmie- en Optie-Contracten in den Graenhandel.

En ten einde niemand hier van eenige ignorantie kome te pretenderen enz.

Het tweede behelst een *Prolongatie van het Verbod wegens den Uitvoer der Granen*; en in hetzelve spreken hunne Hoog Mog. dus:

Prolongatie van het Verbod wegens den Uitvoer der Granen.

ALzoo Wy, by ons Plakaet van den 4 February dezes jaers, wegens de dagelyks meer en meer toenemende Duurte van de Granen, onder het Ressort van Onzen Staet, hebben geinterdiceert en verboden, tot den eersten Juny daer aen volgenden, allen Uitvoer van Granen, te weten van Tarwe, Garste, Rogge, Boekweit, Haver, Spelte, Erweten, Boonen, gemalen of ongemalen, gebakken of ongebakken, uit deze Vereenigde Nederlanden en het Ressort van de Generaliteit, op de verbeurte en pœnaliteiten, in Ons voorsz. Plakaet gemeld. En alzoo de toenmalige duurte en apparente schaerschheid der Granen als nog geenszins is verminderd.

ZOO IS 'T, dat Wy hebben goedgevonden het voorschreve Ons Plakaet, van den 4 February laetstleden, te continueren en te prolongeren tot den 15 July aenstaenden, en mitsdien te verbieden den Uitvoer van allerlei Granen; ook de Haver daer onder begrepen, (wordende Onze Publicatie, van den 25 Maert laetstleden, ten opzigte van de Haver gedaen, hier mede expresselyk ingetrokken) tot den voornoemden 15 July aen-

aenstaenden, en dienvolgende te statueren dat geene Granen, in Ons Plakaet van den 4 February laetstleden gemeld, uit deze Vereenigde Nederlanden en het Ressort van de Generaliteit, op de boeten en pœnen, by het zelve Plakaet gestatueerd, tot den voornoemden 15 July aenstaenden, zullen mogen worden uitgevoerd, als alleen de Witte Boonen, en de Parl- of Gepelde Garst, of anders de zoogenaemde Gort, welke by Onze speciale Resolutien van den eersten April en van huiden, dato dezes, van het voorschreve Verbod zyn geëximeerd, en wyders zoodanige Granen, welken na dato van het Plakaet van den 4 February dezes jaers zyn of zullen worden ingevoerd, welken by continuatie, met permissie van de Collegien ter Admiraliteit, als tegenwoordig, zullen mogen worden uitgevoerd. 's GRAVENHAGE. *Prolongatie van het Verbod wegens den Uitvoer der Granen.*

En ten einde hier van niemand eenige ignorantie, kome te pretenderen enz.

Gelyk de Koning van Vrankryk door zynen Afgezant, den Grave *d'Affry*, ter gelegenheid van het verzamelen en trekken van een Leger, niet verre van het Rechtsgebied van dit Gemeenebest, van tyd tot tyd verzekeringen van zyne vriendschap aen hunne Hoog Mog. heeft gegeven, zoo leverde gemelde Afgezant, by het Antwoord op de Klagten der Staten, over het passeren van eenige Fransche Troepen langs derzelver Grondgebied, op den 2 dezer Bloeimaend, ten zelfden einde, wederom eene Memorie over van den volgenden inhoud:

HOOG MOGENDE HEEREN!

OP het verslag, 't welk Ik aen den Koning, myn' Meester, gedaen hebbe van de vertogen, welken uwe Hoog Mog. gedaen hebben, ter zake van de Passagie, welke eenige Troepen

van

's GRAVENHAGE.

Antwoord op de Klagten over het passeren van eenige Fransche Troepen over het Territoir der Staten.

van zyne Majesteit over een smalle streek Lands, aen het Grondgebied van uwe Hoog Mog. behorende, gedaen hebben, (eene Passagie daer de gemelde Troepen door onvoorziene toevallen toe genoodzaekt geworden zyn). Zyne Majesteit heeft my gelast uwe Hoog Mog. te verzekeren, dat zyne voorgaende ordres vernieuwd zyn, en dat de Generael van zyn Leger de grootste oplettendheid zal gebruiken, om dezelven punctueel te doen uitvoeren.

Hunne Hoog. Mog. gelieven verzekerd te zyn, dat zyne Majesteit niets vuriger verlangt, dan aen de Republiek de uitwerkzelen zyner ongeveinsde vriendschap te doen ondervinden, en haer blyken te geven van zyn iever omtrent alles, wat eenigzins betrekkelyk is tot het ware belang en genoegen der Vereenigde Provintien. Enz.

De byzondere blyken van genegenheid, die het zyne doorl. Hoogheid, den jongen Prinse Erfstadhouder, gelieft heeft aen de Schutterye dezer Plaetse te bewyzen, geven ons eene byzondere gelegenheid, om eenig verslag te geven van de Wapenschouw dezer Schutterye, in deze Bloeimaend geschied. 't Was op den 10 dezer maend, dat, volgens jaerlyksche gewoonte, de Paradering en Wapenschouw der Schutterye op de volgende wyze geschiedde. 's Morgens, ten half tien uuren vergaderden de Schutters op het Veld bezyden de Maliebaen, wanneer de Vergadering werd geslagen, en ten tien uuren het Appel. 't Kommando werd, tot op de aenkomst van den Heere Kollonel *Dierquens*, door den Heere *J. Boutestein*, Kapitein van 't Groene Vaendel, als Doelmeester zynde, gevoerd. De Erfstadhouderlyke Familie, verzeld met een talryk gevolg, verscheen, ten half twaelf uuren, in een Ka-

Karos, met zes Paerden bespannen, en door nog twee andere dergelyken gevolgd; en werd door de Officieren met de Vaendels, Spontons en Partisanen gesalueerd, terwyl de Schutters het Geweer presenteerden. De Vorstelyke Personen, zich in de Karos voor de nieuwopgerechte Staten Tent geplaetst hebbende, werden de Exercitien verricht, waer na de marsch begon. Voor af ging de Majoor der Schutterye, hebbende achter zich de Hoboïsten van de Hollandsche Guarde; hier op volgde de Heer Kollonel *Dierquens*; daer na het Groene Vaendel, geleid door den Kapitein *Boutestein*; het Kolombyne door den Kapitein *Smits*; het Witte door den Kapitein *du Val*; het Oranje door den Kapitein *de Gelleke*; het Blaeuwe door den Kapitein *Dannenberg*; het Oranje, Blanche Bleu door den Kapitein *Goedmans*, en eindelyk de Luit. Kollonel *Baertmans*. Langs de Karos, staende voor de Tent, marscherende, werden de Vorstelyke Persoonadien door de Officieren weder gesalueerd. De marschroete was, volgens gewoonte, door de Stadhouders Poort, waer boven zyne doorl. Hoogheid zich voor een Glasraem bevond, en nogmael door de Officieren gesalueerd werd. Voor den Schutters Doele, waer in zich de Magistraet dezer Plaetse bevond, werden hunne Ed. Achtb. in gelyker voegen door de Officieren gesalueerd. Op de standplaets wedergekeerd zynde, werden de Vaendels door een Detachement van ieder Kompagnie naer den Doele gebragt, om aldaer uitgestoken te worden; en vervolgens de Schutters bedankt, na dat alvorens aen dezelven was gezegd, dat hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, als in vorige

's GRAVENHAGE.

's GRAVENHAGE.

jaren, aen ieder Kompagnie vereerde een Oxhoofd Wyn met zyn toebehooren. Na dat de Officieren zich in de Staten Tent verfrist hadden, waerin door den Heere Kollonel allerlei Ververſingen bezorgd waren, gingen zy gezamenlyk naer den Schutters Doele, alwaer zy door den Ed. Achtb. Magiſtraet ter Maeltyd werden onthaeld. Zyne doorl. Hoogheid begeerig zynde die Maeltyd te zien, deed onverwacht, door eenen zyner Edellieden, daer van kennis geven, en verſcheen, toen het Deſert opgezet was, aen den Doele in zyne Draegkoets. De Hoog Ed. Heer Baron *van Waſſenaer*, Heer van beide de Katwyken enz. en de Wel Ed. Heer Kollonel *Dierquens*, geliefden op zich te nemen den Prins aen de Trappen te ontvangen en naer de Schutters Zael te geleiden, alwaer zyne doorl. Hoogheid geplaetſt werd aen de Tafel in een Armſtoel, tuſſchen den bovengemelden Heer Baron *van Waſſenaer* en den Heer Preſident-Burgemeeſter *van Slingeland*. Hierop werd den jongen Erfſtadhouder een lang leven en gezondheid, onder het geluid van Muſikale Inſtrumenten, met een Pokael toegewenſcht, en daerna de gezondheid van hare Koninklyke Hoogheid, en de Prinſeſſe *Karolina* gedronken. Vervolgens vereerde zyne doorl. Hoogheid aen de Haegſe Schutterye deszelfs *Portrait* en dat van de Prinſeſſe *Karolina*, welke beiden in vergulde Lyſten aldaer werden gebragt en ten toon geſteld. Voor zulk een aengenaem preſent werd zyne doorl. Hoogheid met een Pokael bedankt. Hierop ſtelde de jonge Vorſt, omhangen met de Ridderorde der Schutterye, het Welzyn der Heeren van den Magiſtraet en de gehele Schutte-

terye en Burgerye van 's Hage met een Pokael in, die met blydschap werd uitgedronken. Eindelyk werd de Prins, na drie kwartier uurs met veel genoegen aldaer vertoeft te hebben, door de bovengenoemde Heeren *van Wassenaer* en *Dierquens* weder uitgeleide gedaen. De twee Portraiten zyn vervolgens geplaetst, op den Schutters Doele, in de Krygsraedskamer. Op den 20 dezer zelfde maend zyn de gezamentlyke Officiers der Schutterye, aen hun hoofd hebbende de Heeren Kollonel en Luit. Kollonel, ter gehoor der Vorstelyke Personadien geweest, om hunne nederige Dankzeggingen te betuigen voor het bovengemelde Geschenk, 't welk door den Heere Kollonel, alvorens daer toe verzogt zynde, met eene zeer gepaste redenvoering werd gedaen, en door hare Koninklyke Hoogheid, met betuiginge van gaerne te willen contribueren tot alles, wat tot welzyn en genoegen der Officieren en verdere Schutterye zoude kunnen strekken, beantwoord. Waerna de Officiers, op den Doele wedergekeerd zynde, den Heer Kollonel voor de gedane Aenspraek hartelyk bedankten. 's GRAVENHAGE.

Den 21 van deze Bloeimaend zag men in de groote Vyver van het Oude Hof, onder de Domeinen, die aen zyne Majesteit, den Koning van Pruissen, behoort hebben, door den Huize van Oranje en Nassau voor twee jaren aengekogt, een soort van Spiegelgevecht. Eenige Schippers en Ingezetenen van het Vliet, Voorstad van Leeuwarden, in Vriesland, sedert een geruimen tyd een getal van zestig kleine Scheepjes vervaerdigt hebbende, hadden dezelven, ten blyke van hunne genegenheid en achtinge voor het doorl. Huis van Oranje en Nassau, nu onlangs, door eenigen uit

'S GRAVENHAGE. uit de hunnen, den jongen Prinse Erfstadhouder doen aenbieden; welke dit geschenk gunstig had aengenomen. Om nu den jongen Vorst eenig vermaek aen te doen, en tevens een denkbeeld te geven van de Scheepstryden op Zee, wierden deze Scheepjes, door eenigen van de bovengemelde Opgezetenen, ten genoemden dage, in de reeds gemelde Vyver gebragt, en verdeeld in twee Oorlogsvlooten, ieder van dertig Schepen, waer van de eene een Turksche en de andere een Nederlandsche Vloot verbeeldde, voorzien zynde van zulke Vlaggen en Wimpelen, als door de Schepen dezer Mogendheden gevoerd worden; welke Vlooten hare byzondere verdeelingen hadden van Esquaders, Admiraelschepen, Branders enz. Deze Vlooten begonnen, toen hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, en de Vorstelyke Kinderen, verzeld van een aenzienlyk getal van Heeren en Dames, gekomen waren om dit Spiegelgevecht te aenschouwen, te vuren en elkander te beschieten, by welke gelegenheid van wederzyde verscheide Scheepjes als Branders afgezonden wierden, die in brand geraekten en aen stukken sprongen; welk een en ander tot groot genoegen van het doorl. gezelschap verricht werd.

SASSENHEIM.

SASSENHEIM. DEwyl de zaek van *J. Verhaeg Matth.*, waer van wy reeds meer dan eens gesproken hebben (*), by de Classis van Leiden en Ne-

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 1154—1172, en hier voren, bladz. 240—261.

Neder-Rynland in deze Bloeimaend behandeld is, moeten wy den uitslag der zelve thans melden. Alvorens echter dienen wy te berichten dat gemelde *Verhaeg*, in zeker Werkje, onlangs door hem uitgegeven (*), de gelegenheid van het dryven en verdeedigen der negen Stellingen, waer mede hy beschuldigd is (†), der waereld onder 't oog gebragt heeft. 't Was, zegt *Verhaeg*, by gelegenheid van zyn te rug komen van Nieuwkoop te Sassenheim, dat hy, aen het Huis van Dnus *Bennet* zynde, en deze hem vragende naer zyn wedervaren op de reize, te kennen gaf in zeker Dispuut, te Nieuwkoop met een Remonstrant gehouden, te kort gekomen te zyn; en dat Dnus *Bennet* hier op zeide dat hy, *Verhaeg*, hem Predikant maer zou voorstellen zoo vele Remonstrantsche of Sociniaensche Stellingen, als hy wilde, en dat hy dezelven terstond zou oplossen. Hier op had *Verbaeg* eenigen der zeven eerste Stellingen opgeworpen, en de anderen waren onder het redeneren uit dezelven voortgevloeid; en zulks alles was geschied in den tyd, dat hy twee Pypen Tabak gerookt had, en dus in minder dan een uur tyds. De twee andere Stel-

SASSENHEIM.

(*) Onder den titel van *Tweede Vervolg van de Memorie wegens de Valsche Beschuldigingen en Kerkelyke Proceduren, voorgevallen over de Vraeg: Of Kristus een Timmerman is geweest? waer in de barde, vuile en valsche Lastertael, door den Kerkeraed van Saffenheim, in de Boekzael van February* 1757, *gebruikt, op eene zagte, doch zakelyke en vatbare wyze word wederlegd, en derzelver Valschheid aengetoond, door* J. VERHAEG MATTH. *enz. Te Leiden, by Pieter Delfos* 1757.

(†) Zie hier voren, bladz. 241.

SASSENHEIM. Stellingen (*) ontkent *Verhaeg* ooit gedreven te hebben, en hy beschryft de Getuigen, die verklaren zouden dat hy dezelven voorgestaen had, als zoodanigen, wier getuigenis niet genoegzaem is; ja dat de Predikant, na dat hy *Verhaeg*, over een der zelven, als over iets bedenkelyks, de laetste reize geredeneert had, hem zelfs nog ten Avondmale had verzogt, en dat hy daer toen ook geweest was. Doch alle deze verdedigingen, en wat *Verhaeg* nog verder tot zyne verontschuldiginge bybrengt in het bovengemelde Werkje, hebben hem weinig gebaet; want de Classis van Leiden en Neder-Rynland heeft, op den 2 van deze Bloeimaend, geoordeelt dat hy verkeerd gehandelt had, en hem weder naer den Kerkeraed dezer Plaetse gewezen; gelyk uit den volgenden inhoud der Resolutie, ten dien dage genomen, blykt:

Resolutie van de Classis van Leiden en Neder-Rynland in de zaek van J. Verhaeg.

OVer de zaek van *J. Verhaeg* omvraeg gedaen zynde, was de Vergadering van oordeel.

I. Dat door Dnus Præses hem moest worden aengezegd:

A. Dat deze Classis met groot ongenoegen vernomen had verscheide ergerlyke, onordentelyke en dwaze handelingen van hem *Verhaeg*; als daer zyn

a. het uitgeven en wereldkundig maken van zyne Proceduren, terwyl hy zyne zaek gebragt had vóor deze Vergadering, en verzocht dat die van dezelve behandeld zou worden, en dat wel in Boekjes, voorzien met Titels, die Onchristenen en spotzieke Geesten aenleiding kunnen geven tot Lasteren; voor hoedanige Titels de Classis hem injungeerde zich in het vervolg te wachten.

b. Het

(*) Zie hier voren, bladz. 241 onder aen.

b. Het appelleren en dan weder afzien van het Appel, in openbare Geschriften, en eindelyk het weder opvatten en renvoieren van het zelve Appel tot deze Classicale Vergadering.

c. Het affnyden van zich zelven van het Lidmaetschap der Kerke van Sassenheim, 't geen deze Vergadering als een allerdwaesten handel aenmerkt; en vermits hy daer door zich zelven waerdig gemaekt had dat de Classis hem, als die niet behoorde tot eene Kerk, onder deze Classis resorterende, geheel afwees.

B. Dat echter deze Vergadering, om alle lankmoedigheid omtrent hem te gebruiken, aen hem den weg wel wilde aenwyzen om zyne zaek op een behoorlyke wyze te doen behandeld worden; daer in bestaende, dat hy zich weder vervoegen moest by den Kerkeraed van Sassenheim, van welken hy, articulaet, zoude hooren de Beschuldigingen, tegens hem ingebragt, 't geen hy te voren gansch onordentelyk gerefuseert had; en byaldien hy daer op niet terstond naer genoegen antwoorden konde, zoude het hem geoorloofd zyn, op eene eerbiedige wyze, Kopy te verzoeken, die hem als dan niet geweigerd zoude worden.

II. Voor het overige word

A. door deze Vergadering besloten, dat, by de Kerkeraeds Vergaderingen, te Sassenheim vervolgens over deze zaek te houden, de vier Heeren Consulenten dier Plaetse verzocht zouden worden te adsisteren.

B En eindelyk is ook goedgevonden, dat de Heer Professor *de Moor* den Drukker van die Boekjes van voornoemden *Verbaeg*, P. Delfos, als in 't Kwartier van zyn Hoog-Eerw. woonende, *nomine Classis*, zou vermanen zich in 't vervolg omzichtiger in het Drukken van soortgelyke Schriften te gedragen, en vooral zich te onthouden van het Drukken van zoodanige aenstotelyke Titels, als voor de Boekjes van *J. Verbaeg* gevonden worden. Enz.

Sassenheim.

Resolutie van de Classis van Leiden en Neder-Rynland in de zaek van J. Verbaeg.

SCHIEDAM.

SCHIE-DAM.

GElyk naer de Vereenigde Nederlanden gedüriglyk vele Vreemdelingen toevloeijen, die hunnen welvaert hier vinden en tevens 's Lands welvaert bevorderen; zoo heeft dit inzonderheid in deze Stad plaets. Daer door is het, dat hier het getal van zulke Burgeren en Inwoneren, die de Onveranderde Augsburgsche Belydenisse zyn toegedaen, zoodanig vermeerderd is, dat zy, hunnen Godsdienst alhier in 't openbaer wenschende te oefenen en eene vastgestelde Gemeente op te richten, zich, in de laetste Wynmaend, by de Wel Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesteren van deze Stad vervoegt, en verzogt hebben dat hun hier toe een bekwame plaets gegeven mogt worden; welken niet alleen aen hun de vrye Oefening van hunnen Godsdienst hebben verleent; maer ook de gewezen Kerk der Doopsgezinden, welker Gemeente sedert eenige jaren alhier uitgestorven en te niet geraekt was, tot het houden hunner godsdienstige byeenkomsten toegestaen. Ingevolge dezer vergunninge is de gemelde Kerk, die vry wat in verval geraekt was, gedurende den laetsten Winter vry wat vertimmerd; en het werk nu onlangs voltooid zynde, heeft de Eerw. Dnus *C. C. H. van der Aa*, Predikant der Luthersche Gemeente te Haerlem, in dezelve, op den 8 van deze Bloeimaend, de eerste Predikatie gedaen voor deze nieuw vastgestelde Gemeente, over de woorden uit 1 *Koningen* VIII. *vers* 29, 30. De toevloed van menschen van allerleien rang en staet, zoo uit deze Stad zelve, als uit an-

de

dere Steden, was by deze gelegenheid zoo groot, dat de Kerk de menigte onmogelyk kon bevatten; doch door de geschikte voorzorge is alles in zeer goede order afgelopen. SCHIEDAM.

ALKMAER.

DEwyl verscheide luiden, inzonderheid uit andere Plaetsen komende, uit kwaedwilligheid en baetzucht, in de Lente, hun werk maekten om de Nesten der Nachtegalen, die in het Bosch of den Hout, naby deze Stad, zich doorgaens onthouden, te storen, of deze Vogeltjes zelf op te vangen en hun gewin daer mede te doen; 't welk deze aengename Landstreek berooft van de lieflykste Muzyk, die de blote natuur zonder konst verschaft; zoo hebben de Heeren Schout, Burgemeesters en Schepenen dezer Stad daerin willen voorzien, door eene Keure, met advies der Heeren van de Vroedschap gearresteerd en gemeen gemaekt, op den 3 van deze Bloeimaend; waerby gestatueerd word, dat niemand zich zal hebben te onderwinden eenig Gevogelte, veel min Nachtegalen, in den Houte of onder de Vrydom dezer Stad, op te vangen, op eene boete van honderd Guldens; noch de Nachtegalen ergens te verjagen of hare Nesten te stooren, op eene boete van vyfentwintig Guldens; welke boete ook verbeuren zal al wie, ter gemelde plaetse, zal gevonden worden met eenige Instrumenten, bekwaem om Nachtegalen te vangen, boven de verbeurte van die Instrumenten. Op gelyke boete van vyfentwintig Guldens moeten alle Herbergiers, of de genen, die Slapers leggen, aen den Heere ALKMAER.

ALK-MAER. Hoofd-Officier, zoo ras zy ontdekken dat Nachtegael-Vangers by hun gelogeerd zyn, daer van kennis geven. De Ouders moeten voor hunne Kinderen, de Voogden voor hunne Pupillen instaen en boeten; en ten aenzien van onvermogenden zal de boete in arbitraire correctie veranderd worden: wordende een ieder gequalificeerd tot de bekeuring, en de Dienaers der Justitie geauthoriseerd, om de kwaeddoenders, op het feit bevonden, gevangen te nemen, om anderen ten exempel gestraft te worden.

EGMOND AEN ZEE.

EGMOND AEN ZEE. IN den geweldigen Storm van den 7 der Wynmaend des vorigen jaers, waer van wy elders naeuwkeurig bericht gaven (*), strandde by dit Dorp een Engelsch Scheepje, 't welk te Sunderland t'huis behoorde, genoemd de *Willem Maria*, en gevoerd by Kapitein *Willem Beever*. Het werd, weinig beschadigd, tegens de Duinen geslagen; van waer men het zelve, eenigen tyd daer na, wederom in Zee zogt te brengen, welk werk voor de somme van tweeduizend Guldens aenbesteed werd aen sommige Luiden, die hier wonen. Tot tweemael toe hebben de Aennemers het Scheepje tot voor het Water gebragt, doch t'elkens, terwyl men naer eenen hoogen vloed wagtte, het ongeluk gehad, dat het door Storm te rug geslagen is, en zelfs de laetste reize tot veel nader aen Duin en dieper

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 1059.

per in het Zand, dan ooit te voren; waer door zy de hoop, om het aengenomen werk te volvoeren, verloren gevende, van het zelve afzagen en renuntieerden, na ruim duizend Guldens daer by ingeschoten te hebben. De Kapitein echter zelf heeft vervolgens dit werk voor gelyke somme van tweeduizend Guldens aengenomen; en het Schip op een soort van Vlot dwars voor het Water gebragt hebbende, gelukte het hem, na verloop van eenige dagen, 't zelve met eenen gunstigen Vloed en Wind, op den 7 dezer Bloeimaend, en dus juist zes maenden na dat het gestrand was, wederom in Zee te brengen, en op dien zelfden dag 's avonds nog behouden met het zelve voor Rotterdam te komen. EGMOND AEN ZEE.

BAKKUM.

DEze Heerlykheid, ten Westen met de Duinen aen de Noordzee gelegen (*), heeft, sedert eenen geruimen tyd, zeer veel geleden, door het overstuiven van het Zand der Duinen, veroorzaekt door het verzuim der Duin-Maeijeren, die de Voorduinen naer behooren niet beplantten; waerby nog kwam dat de Duin-Maeijers hunne Konynen op de Landen, in BAKKUM.

(*) *Bakkum* is eene vrye Heerlykheid, naest aen het Baljuwschap van Kennemerland, aen de Duinen gelegen, ten Noorden van Egmond Binnen, en ten Zuiden van Kastrikum, en twee uuren van de Stad Alkmaer; het heeft, volgens de Quohieren der Verpondingen, 382 Morgen en 62½ Roeden Lands. Volgens de Lyste der Verpondinge van 't jaer 1732 waren 'er vierentwintig Huizen, die 'er ook tot in den jare 1749 gebleven zyn.

BAKKUM.

in deze Heerlykheid gelegen, lieten weiden, tot groot nadeel der Ingelanden, die, deswege geklaegt hebbende by de Heeren Staten van deze Provintie, van dezelven, op den 8 van Hooimaend des vorigen jaers, het volgende Octroi verkregen hebben, welk nu onlangs, aen die 'er belang by hadden, is ter hand gesteld;

Octroi tot het opvangen der Konynen op de Parkerduinen onder Bakkum enz.

DE Staten van Holland en Westvriesland, doen te weten: Alzoo ons te kennen is gegeven by de gezamentlyke Ingelanden der Heerlykheid Bakkum, dat hunner Supplianten Landen aldaer, zynde hoog en zandig, en dus uit de natuur steril en onvruchtbaer, gestadig met zwaren arbeid en kosten moesten worden gecultiveerd; dat de Duinmaeijers in de gemelde Heerlykheid, al sedert een geruimen tyd, hadden kunnen goedvinden hunne Voorduinen niet zoodanig te bepooten of beplanten, als wel behoorde; zulks dat de Duinheiningen, met welkers onderhoud der Supplianten opgemelde schrale Landen al mede waren bezwaerd, door het overstuiven genoegzaem waren geworden van geen de minste utiliteit; dat de gemelde Duinmaeijers nog, boven dien, sedert een zeer geruimen tyd, hadden kunnen goedvinden hunne Konynen, zoo veel mogelyk, naer voren te dryven, die te laten weiden op der Supplianten meergemelde Landen, en dezelven dus te onderhouden op de Vruchten, by de Supplianten op hunne gezegde Landen met oneindige kosten en arbeid geteeld, waer door niet alleen de Bouw-, maer ook de Weilanden aldaer, welken hoog in de Verpondinge en Binnen-Lasten aengeslagen waren, worden gebragt in eenen zoodanigen toestand, dat die voor de Supplianten al mede waren van geene de minste utiliteit; dat die handelwyze had veroorzaekt, dat niet alleen veele Ingezetenen de gemelde Heerlykheid hadden moeten verlaten, maer ook anderen, met Vrouw en Kinderen, waren ge-

bragt

bragt tot een gansch onvermogenden en medelydenswaerdigen toestand, in zoo verre, dat dezelven, na gedane kosten en arbeid, gefrusteerd zynde van eenig genot of voordeel hunner Landen, buiten staet waren geraekt de verschuldigde Binnen-Lasten en Verpondingen van dien te supporteren en voldoen, vervolgens ook genoodzaekt waren geweest de meergemelde Landen, by hunne Voorvaderen voor aenzienelyke sommen gekogt, te abandonneren, en dus, oud en arm zynde, te vervallen ten laste van de Plaetse; dat, vermits het, naer der Suppliantenen gevoelen, de onbillykheid zelve zoude zyn, dat de gemelde Duinmaeijers, tot præjuditie, ja ten verderve, van vele ongelukkige Ingelanden, zich langs dien weg verder zouden bevoordeelen, zoo namen de Suppliant de vryheid zich te keeren tot ons, met ootmoedig verzoek, dat wy, eensdeels, de Duinmaeijers binnen de gemelde Heerlykheid Bakkum geliefden te gelasten hunne Voorduinen aldaer, behoorlyk bepoot of beplant, te onderhouden, en dus dezelven voor het overstuiven, zoo veel mogelyk, te preserveren; en ook, ten anderen, aen de Supplianten te verleenen Consent en Octroi, om de Konynen op hunne Landen, binnen de meergemelde Heerlykheid Bakkum komende weiden, met Afzetnetten en Fretten te mogen opvangen en depopuleren, mits nochtans dat zulks door hun Supplianten niet anders worde gedaen of verricht, dan ten overstaen en ter presentie van een beëedigd Koddebyer, door de Supplianten daer voor behoorlyk te salarieren en voldoen: ZOO IS 'T dat wy, de zaek en 't verzoek, voorschreven, overgemerkt hebbende, en genegen wezende ter bede van de Supplianten, na ingenomen Consideratien en Advies van onze Gekommitteerde Raden in Westvriesland en 't Noorderkwartier, uit onze rechte wetenschap, souveraine magt en authoriteit, hebben goedgevonden den Eigenaren van de Parkerduinen, gelegen onder Bakkum, te gelasten, gelyk wy dezelven gelasten door dezen, om

BAKKUM.

Octroi tot het opvangen der Konynen op de Parkerduinen onder Bakkum enz.

BAKKUM.

Octroi tot het opvangen der Konynen op de Porkerduinen onder Bakkum enz.

om zelf of door hunne Huurders, de Voorduinen met Helm en Stroo behoorlyk te beplanten, en tegens de Verstuiving te preserveren, ten minsten twaelf Roeden duinwaert in, van de Schutting af te meten, ter beschouwinge van de Regenten van Bakkum. En hebben wyders de Suppliantes geoctroieerd en geconsenteerd, gelyk wy dezelven octroieren en consenteren by dezen, voor den tyd van vyftien jaren, ingaende met den jare 1756, om het Konyn, komende Weiden op hunne Landeryen, binnen Bakkum, met Netten te mogen afzetten, opvangen en depopuleren; doch niet anders dan ten overstaen van een Gezworen Koddebyer, door de Supplianten daer voor te salarieren; lastende een ieder, dien het aengaen zal, zich hier naer te reguleren.

Gedaen in den Hage, onder onzen grooten Zegele hier aen doen hangen, den 8 July, in 't jaer onzes Heeren en Zaligmakers 1756.

P. STEIN.

Ter Ordonnantie van de Staten.

C. BOEY.

U T R E C H T.

A M E R S F O O R T.

AMERSFOORT.

DE Heeren van den Magistraet of Raed dezer Stad onlangs eenige Publicatien gearresteert hebbende, zullen wy van dezelven nu verslag doen. Den 7 der laetste Louwmaend stelden hunne Ed. Achtb. eene Ordonnantie vast, *waer naer de Karluiden van Amersfoort op Utrecht en weerom, als ook anderen, zich zullen hebben te reguleren.* De Karluiden hadden verzocht, om van het Gilde der Voerlieden afgescheiden en onder een byzonder Gilde gebragt te worden; welk verzoek hun vergund word, met herroepinge van alle Ordonnantien, voorheen strydig met

de-

deze genomen, en met vaststellinge van dit Reglement. Dat allen, die, nu of naderhand, het Karre-Veer exerceren zullen, moeten voorzien zyn, zoo van eene sterke Karre, met een Zeil of Kleed overspannen, en van achteren met het Stads Wapen beschilderd; als van een goed en zwaer Paerd, bekwame Tuigen enz.; 't welk alles om de drie of vier maenden zal gevisiteerd worden. Van die Schouwe mag niemand zich, zonder Consent, absenteren, op de boete van drie Guldens; en absent geweest zynde, op de Namonstering moeten verschynen, op gelyke boete. Die op de tweede Namonstering niet in staet word bevonden, zal voor altoos gecasseerd worden. De Karluiden moeten in persoon, of door hunne Zoonen of gebroodde Knechten, mits daer toe Consent hebbende van de Heeren Gecommitteerden tot dit Gilde, de Vrachten aennemen en voeren; moetende de Vaders en Meesters voor hunne Zoonen en Knechten instaen. Op eene boete van zes Guldens en in zes weken niet te mogen ryden en arbitraire correctie, moeten de Karluiden nuchteren zyn en hunne Bevrachters niets miszeggen of misdoen. Die door Dronkenschap of Onachtzaemheid de Kar doet omvallen, verbeurt, boven de reparatie der schade, zes Guldens, en mag in drie maenden het Veer niet exerceren. Die Vracht aenneemt of de Beurtvrachten ryden zal, moet dezelven transporteren en mag die, zonder Consent van de Heeren Gecommitteerden, niet opzeggen of aen een ander overdoen. Indien iemand zyne Goederen niet begeert te doen voeren door een Karman, by hem expres afgehuurd, om deszelfs Dronkenschap of andere

AMERSFOORT.

AMERSFOORT. re wettige reden, dan zal de op de beurt volgende Karman daer mede terstond moeten afryden, op eene boete van zes Guldens; die insgelyks by den eersten Karman, boven de arbitraire correctie, is verbeurd. Men mag maer met één Paerd ryden, ten zy blyke dat men niet meer dan de ordinaire Vracht heeft opgeladen. Ieder van dit Gilde, moet den eersten Maendag in 't Nieuwe Jaer, t'elkens op nieuws admissie verzoeken by den Raed dezer Stad. Geen Karman mag, van hier op Utrecht en weerom, Menschen medevoeren, op eene boete van zes Guldens, voor ieder Mensch, ten zy met verlof der Heeren Gecommitteerden, of dat iemand, die een Kar heeft afgehuurd, by zyne Goederen wil blyven; en die onderweg een ziek of zwak Mensch vind en opneemt, moet 'er terstond kennis van geven aen gemelde Heeren, op een boete van drie Guldens. Daeglyks moeten 'er, naer Utrecht en weerom, ten minsten twee ordinaire Vrachtkarren ryden, uitgenomen Zondags; en op Saturdag zal een ordinaire Kar kunnen volstaen, indien de Vroegkar ten zes uuren gereden is. De Karluiden moeten van hier ten acht uuren afryden en voor één uur te Utrecht zyn, en ten vier uuren van Utrecht ryden en voor negen uuren hier zyn: doch hier van is de Na-kar uitgezonderd. 't Is gepermitteerd Goederen aen de Huizen af te halen, mits de Karren op den gestelden tyd van 't Veerhuis afryden. De Karluiden zyn niet verpligt zwaerder Vracht, dan duizend ponden Waegwigt, te laden. De Karluiden mogen den Commissaris der Wagenen en Karren niets miszeggen, op verbeurte van drie Guldens; en de Commissaris

moet

moet op al 't voorgemelde acht geven, op een boete van zes Guldens enz. Niemand mag in dit Veer ryden, ten zy hy alvorens de Gildelasten betaelt hebbe. Geen Karman mag Vracht aennemen voor dat hy de boeten betaelt heeft, die hy mogt verbeurt hebben. Die een beurt van zynen Gildebroeder heeft waergenomen, moet den zelven weder in zyn eerste beurt laten ryden. Die buiten het Gilde is, en zich onderwind eenige Karrevracht, die van buiten ingekomen is, te laden of te vervoeren, verbeurt zes Guldens; doch indien iemand het volle Vrachtloon wil betalen aen den Karman, op de beurt leggende, die kan eenen vreemden gebruiken. Niemand mag met zyn eigen Karre andere Goederen, dan zyne eigene, vervoeren, op verbeurte van zes Guldens; uitgenomen de Bleekers en Blaeuwverwers. Die een Kar afhuurt en naderhand opzegt, moet de helft der Vracht betalen; en ingevalle iemand een byzondere Kar afhuurt naer Utrecht en weerom, zoo moet de Karman, die aen de beurt legt, gebruikt worden; een Gildebroeder, die hier tegens deed, zou twaelf Guldens verbeuren. By deze Ordonnantie is ook een Lyst der Vrachten gevoegd, die de Karluiden mogen eischen; moetende men zich omtrent Goederen, in deze Lyst niet gemeld, schikken naer de zulken, die aen de grootte of 't gewicht der gespecificeerden naest komen.

AMERSFOORT.

De tweede Ordonnantie, den zelfden 7 van Louwmaend hier gearresteerd, is *eene Ampliatie van de Ordonnantie op het stuk van den Brand*; welke den 24 van Bloeimaend 1734 gemaekt was. In deze Ampliatie zeggen hunne Ed. Achtb., dat

AMERS-FOORT. dat 'er sedert eenigen tyd, door onachtzaemheid omtrent Brandstoffen en het verzuim in het schoonhouden der Schoorstenen, meermalen Brand is ontstaen, waerom hunne Ed. Achtb. by Ampliatie ordonneren: dat alle Schoorsteenen, binnen deze Stad en derzelver vryheid, ten minsten eenmael 's jaers, moeten worden schoon gemaekt, voor den eersten der Zomermaend, op een boete van drie Guldens, te verbeuren by den Huurder; doch, indien de huur minder beloopt dan ƒ 25:-:-, by den Eigenaer, die zyn regres nochtans behoud tegens zynen Huurder. De Exploiteurs dezer Stad zullen de Schoorstenen, waerop suspicie mogt vallen, visiteren, met of zonder een aengestelden Schoorsteenveger, en op order van de Heeren Gecommitteerden tot den Brand. Al wie den Exploiteuren miszegt of misdoet, verbeurt vyfentwintig Guldens, boven arbitraire correctie. Ook mogen de gemelde Heeren Gecommitteerden ten allen tyde gelyke inspectie nemen, en ordonneren het schoonmaken van de Schoorstenen, welke order, op eene boete van zes Guldens, binnen drie dagen moet uitgevoerd worden. De zelfde Heeren mogen ook, op 't geringste vermoeden, overal nagaen en opnemen, of de Schoorstenen, Kagchels en Eesten, volgens de gestelde orders zyn gesteld en tegens alle gevaer voorzien, met magt om ze anderszins te doen afbreken of veranderen, op gelyke boete van zes Guldens. Niemand, 't zy Bakker, Houtverkooper enz., mag binnen deze Stad, in zyn Huis, Schuur of op zyn Erf, meer Rys of Takkenbossen, Heide, Braem, of andere ligte Brandstoffen hebben, dan zes Vimmen te gelyk, op

een

eene boete van twaelf Guldens, ten zy met consent van gemelde Heeren Gecommitteerden. Die tegenwoordig meer Brandstoffen hadden leggen, mogten die gebruiken of verkoopen, mits kennis daer van gevende aen die zelfde Heeren. Niemand mag binnen deze Stad Turf, Rys, Kooken, enz. verkoopen, zonder zyn Naem en Woonplaets op te geven aen eenen der gemelde Heeren. Dezen zal het vrystaen zelven of door de Exploiteurs de Huizen en Erven der Bakkeren en alle anderen personen, die tot deze en voorgaende Ampliatien betreklyk zyn, te visiteren. By het visiteren der Brandspuiten of Emmeren enz. moet ieder voor zyn Huis zetten of hangen eene bekwame Lantaern met een Kaers daerin, op de boete van één Gulden. De Nachtwacht moet, ten tyde van Brand, niet alleen Kleppen en *Brand* roepen, maer ook de Plaets of Straet, waer dezelve ontstaen is, noemen, en de Heeren Gecommitteerden en Bevelhebbers van den Brand gaen waerschuwen, op pœne van suspensie of cassatie. Om alle verwarring ten tyde van Brand voor te komen, moeten alle tot den Brand geaffecteerde personen, ten tyde van Brand, zoo wel by nacht als dag, hunne ordinaire Penningen, aen een Lint of Koord, op de borst dragen. Ook moeten ze dit teken, by het visiteren der Spuiten, dragen, op eene boete van zes Stuivers. Zoo ras het Brand- en Blusgereedschap door de Burger Compagnien is afgezet, mag niemand, dan de Personen, met het Teken of den Penning voorzien, binnen de geslagen Kring of bezette Posten toegelaten worden, op pœne van daer uit gejaegd of tot alle werk gebruikt te worden, boven eene arbi- AMERSFOORT.

AMERSFOORT. bitraire correctie; blyvende echter hier van uitgezonderd de zulken, welker Huizingen binnen den afgezetten Brand staen, of die men nodig oordeelt binnen gelaten te moeten worden. Niemand mag, in gevallen van Brand of by het proberen der Spuiten, binnen den afstand van vyfentwintig schreden, de Burger Compagnien of derzelver uitgezette posten, veel min het Blusgereedschap, naderen. Die de Heeren Gecommitteerden, en alle anderen tot den Brand behorende personen, verstoort, belet, miszegt of misdoet, verbeurt een boete van vyfentwintig Guldens, boven arbitraire correctie. Voorts word in deze Ordonnantie over de boeten geschikt, en de vorige Ordonnantien bevestigd.

Den 8 der zelfde Louwmaend arresteerden de gemelde Heeren eene Publicatie, ter gelegenheid dat hunne Ed. Achtb. in ervaringe gekomen waren, dat 'er sedert eenige dagen een *dolle of razende Hond ontdekt* was, die reeds één of meer Menschen of Kinderen, althans verscheide Honden, gebeten had. Om de rampzalige onheilen, welken daer uit ligtelyk zouden kunnen ontstaen, ordonneren hunne Ed. Achtb. alle Honden, waerop presumtie kan vallen dat ze gebeten zyn, onmiddelyk van kant te helpen, op eene boete van zes Guldens; en dat voorts alle Honden drie weken, na de Publicatie dezer, vastgesloten en in huis te houden, op eene boete van drie Guldens, enz. Aen allen, die eenige onderstand van de Stad of Diakonie trekken, word ook verboden Honden te houden.

In eene Publicatie van den 7 der laetste Lentemaend, verbieden hunne Ed. Achtb. (overeen-

eenkomstig met de Ordonnantie der Heeren Staten van deze Provintie, gegeven den 8 der Lentemaend des jaers 1708, vernieuwd en vermeerderd den 13 der Louwmaend des jaers 1744), gedurende den jaerlykschen besloten tyd van de maenden Maert, April en May; eenigen Visch in de Rivieren en Binnenwateren te vangen, met Netten, Haken of op eenigerhande wyze. Ook word het bewaren van Riviervisch in Karen, Korven enz, en het uitventen van dezelve, verboden. Insgelyks word het gebruiken van Want of Vistuig, by gemelde Ordonnantie, ongeoorloofd verklaerd en scherp ten allen tyde verboden. AMERSFOORT.

Den 4 der jongste Grasmaend arresteerden hunne Ed. Achtb. eene Publicatie, die den 8 daer aen volgenden gedaen werd, waer in verboden word aen alle Brouwers, Grutters, Timmerlieden, Kuipers, Metselaers, Radenmakers, Wielendraeijers, Smits, Voer-, Kar-, Bouwlieden, Herbergiers, Tappers en alle anderen, by dag of avond, eenigerhande beletzelen te zetten of leggen, voor of omtrent hunne Huizen, op de Paedjes of zulke plaetsen, die tot passagie van Menschen geschikt zyn. Ook word belast alle Sleden, Wagens, Karren en Bouwgereedschappen voor het vallen van den avond van 's Heeren Wegen en Straten te nemen en te bergen; als mede dat de Smits moeten zorg dragen, dat de Paedjes, of kleine Steenen, by hunne Oostallen, door geene Paerden bezet worden; alles op eene boete van drie Guldens.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN.

DE Ed Mog. Heeren Staten van deze Provintie hebben niet alleen, tot wederzeggens toe, den Uitvoer van Rogge en Boekweit uit hunne Provintie verboden, gelyk wy te voren gezien hebben (*); maer, op den 12 van deze Bloeimaend, ook een *Plakaet* vastgesteld *tot Verbod van den Uitvoer der Erweten en Boonen*; welk dus luid:

Plakaet tegens den Uitvoer van Erweten en Boonen.

DE Staten van Vriesland: allen den genen, die dezen zullen zien of hooren lezen, salut. Alzoo de Prys der Eetwaren dagelyks duurder word, en te denken staet dat zulks zal continueren, ten minsten ter tyd en zoo lang de Inzameling der Veldvruchten zal komen te geschieden; te meer, vermits de Uitvoer van Granen uit andere Landen naer herwaert genoegzaem overal verboden blyft, en de nabyheid van talryke Armeeën veel trek van hier zoude kunnen veroorzaken. ZOO IS 'T, dat Wy, in overweging genomen hebbende hoe, zonder nadere voorzorge, Onze Provintie wel konde vervallen in een staet van gebrek en duurte, waer door de een met den anderen verlegen wierd, hebben goedgevonden en verstaen, vinden goed en verstaen mits dezen, niet alleen te continueren het Verbod van den Uitvoer van Rogge en Boekweit, by Plakaet van den 22 February laetstleden gearresteerd, maer daerenboven, provisioneel en tot wederzeggens toe, te verbieden allen Uitvoer van Erweten en Boonen uit deze Onze Provintie Vriesland, op verbeurte der Erweten en Boonen, die men zoude

(*) Zie hier voren, bladz. 178.

de mogen ondernemen uit te voeren, en daerenboven eene boete van viermael de waerdye van dezelven, en arbitraire correctie naer omstandigheid der zaken, tegens elk en een iegelyk, die daer aen schuldig mogte zyn of de hand leenen. LEEUWARDEN. *Plakaet tegens den Uitvoer van Erweten en Boonen.*

En op dat deze Onze welmeening ten nutte der goede Ingezetenen allezins het gewenschte effect moge hebben, en niemand van deze Voorzorge en Verbod onkundig zy, zal deze alom, op de gewoone wyze en plaetsen, worden gepubliceerd en geaffigeerd. Enz.

O V E R Y S S E L.

K A M P E N.

OP den Landdag, in de laetste Lentemaend binnen deze Stad gehouden, hebben de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie weder hunne toestemming gegeven tot het heffen van alle de Provintiale Middelen, zoo van Verpachtinge, als Collecte, in dier voege, als dezelven in het afgeloopen jaer 1756 zyn geheven en in train geweest. KAMPEN.

Ook hebben hunne Ed. Mog., op den 17 van de zelfde Lentemaend, eene Publicatie gearresteert, waer by de Invoer van allerlei gezond Rundvee in deze Provintie weder vry gesteld werd tot den laetsten van deze Bloeimaend; welke Publicatie, behalven die schikking, genoegzaem woordelyk van den zelfden inhoud is, als die wy te voren (*) hebben geplaetst.

GE-

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 490.

GENERALITEITS LANDEN.

OORSCHOT (*).

OORSCHOT. DEn 15 van deze Bloeimaend, zynde Zondag, wanneer men ter Kerke was om den Godsdienst by te woonen, ontstond alhier, in de Beterstraet, aen 't Oosteinde dezer Plaetse, een Brand, die van kleine beginzelen was, doch eene droevige verwoesting veroorzaekte. Dezelve begon in een gering Huisje, en nam, ondanks den yver en vlyt der Inwoneren, die op het geklep der Brandklokke ten eersten met de Brandspuit toeschoten, zoodanig toe, dat het Huisje, waerin de Brand zyn begin genomen had, niet alleen in een oogenblik aen alle kanten in de vlammen stond, maer dezelven, door den sterken Westen wind aengeblazen, binnen minder dan twee uuren tyds, dertien andere grooter Huizen, benevens negen Schuren en eenige Stallen, met alles wat 'er in was, in de assche leiden. Door dien de vlammen zoo hevig woedden, en schielyk voortsnelden, hadden de bewooners geen tyd, om iets van belang uit hunne Goederen te bergen, waer door verscheide Ingezetenen alhier tot de uiterste armoede gebragt zyn. Men heeft, na dat de Brand geblust was, een zeer oud Man in een Kelder van een der verbrande Huizen dood gevonden, die waerschynlyk door den zwaren rook

(*) Een groot Vlek en Heerlykheid van 't Kwartier van Kempenland, in de Meierye van 's Hartogenbosch, aen het Riviertje de Beerse, vier uuren ten Zuiden van 's Hartogenbosch, en drie uuren ten Noordwesten van Eindhoven, gelegen.

rook verstikt is, zynde alleen zyne handen een weinig verschroeid. Ondertusschen heeft men het aen de wakkerheid en vlytige zorge van de Regeringe dezer Plaetse dank te weten, dat door dit ongeval geene grooter verwoesting veroorzaekt is. OOR-SCHOT.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

WEinige byzonderheden hebben we thans te melden wegens Zegeningen of Onheilen, die de Nederlanden in deze maend bejegend zyn. Hoe naby onze Grenzen de Oorlog ook moge gevoerd worde, geene de minste Vyandelykheden zyn op het Rechtsgebied van den Staet bedreven. Dan zoo gelukkig heeft men ter Zee niet kunnen wezen, dewyl de Kapers, die de Engelschen in grooten getale ter Zee hebben, de Scheepvaert van ons Land merkelyk belemmert, en aen zommige Schepen zeer groote schade toegebragt hebben. Onder anderen heeft één der zelven uit de Ladinge van een Schip, dat naer de West-Indien stevende, omtrent vóor twintigduizend Guldens aen Goederen geroost. Welke ordres echter die Kapers of Commissievaerders hebben, kan daer uit blyken, dat ze zomtyds hunne Wanorders en Zeerooveryen hebben gestaekt, wanneer zy een Oorlogschip van hunne eigene Natie in 't gezicht kregen, waer aen zy vreesden dat de onzen klagen zouden. 'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Voor het overige, schoon de Veepest op de meeste Plaetsen aen 't bedaren schyne, echter is zy in zommige streken van de Provintien UTRECHT en ZEELAND nog niet opgehouden.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Veranderingen onder de hooge en lage Amtenaers, enz.

WAGENINGEN. Den 27 van de nu afgeloopen Grasmaend is alhier, in den ouderdom van negenenvyftig jaren, aen eene Beroerte, overleden de Wel Ed. Gestr. Heer *Frederik Nayen*, die in den jare 1752 onder de Heeren Schepenen en Raden van deze Stad was aengenomen, en, sedert het begin des jaers 1756, het Vice-Prœsident-Burgemeesterschap alhier bekleedde.

HATTEM. Hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, heeft, op den 22 der zelfde Grasmaend, in plaetse van den overleden Heere Lubbertus van der Vaerst, tot Schepen en Raed van deze Stad aengestelt den Heer Mr. *Burchard Johan Daendels*, die tevens Sekretaris dezer Stad is, en als tweeden Sekretaris gefungeert heeft by de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerden, welken, uit naem van zyne doorl. Hoogheid, gl. ged., in den jare 1749 en 1750, de Verschillen te Steenwyk onderzogten.

DORDRECHT. Op den 1 van de nu afgeloopen Grasmaend, gewonen tyd tot veranderinge van het Collegie der Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesteren van deze Stad, zyn tot het bekleeden van deze Waerdigheid aengesteld, na dat hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, dezelven uit eene Nominatie, door den Oud-Raed en de Goede Luiden van den Achten binnen deze Stad geformeerd, had uitgekozen, de Wel Ed. Gestr Heeren Mr. HENDRIK ONDERWATER, Heer van Puttershoek, en Mr. JOHAN VAN DER BURCH, Heer van Niemandsvriend; zynde als Burgemeesteren aengebleven de Wel Ed. Gestr. Heeren ANDRIES DE JONG en Mr. KORNELIS VAN DEN HONERT.

Op Drie-Koningen-dag, den 6 der laetste Louwmaend,

maend, zyn by Regering dezer Stad ook het Hoofd-Officiers-Amt en de Commissien by de Heeren Gecommitteerde Raden en Raden ter Admiraliteit, welken met het begin der tegenwoordige Bloeimaend eindigden, vervuld. Want ten dien dage is door de gemelde Heeren van den Oud-Raed en Luiden van den Achten, tot vervullinge van het Hoofd-Officiers-Amt, een Voorslag gemaekt van drie Heeren uit die Oud-Raden, welke door de Ed. Gr. Mog. Heeren Staten van deze Provintie vervolgens in eene Nominatie is veranderd; waer uit hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, tot Hoofd-Officier alhier heeft verkozen den Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Gerard van Haerlem*, regerend Schepen, voor de eerstkomende drie jaren, te beginnen met den 1 der tegenwoordige Bloeimaend. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Wyders hebben de gemelde Heeren van den Oud-Raed, ten zelfden dage, den Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Gerard Beelaerts*, Vryheer van Blokland, Heer van Wielderecht en Dortsmonde, regerend Schepen alhier, gecommitteert om, wegens deze Stad, Zitting te nemen in het Collegie der Heeren Gecommitteerde Raden hunner Ed. Gr. Mog., in den Hage residerende, voor den tyd van drie jaren, te beginnen met den 1 van deze loopende Bloeimaend.

En om in het Collegie der Heeren Raden ter Admiraliteit, op de Maze residerende, voor gelyke drie jaren, Zitting te nemen, den Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Jeronimus Karsseboom*, die met den 1 der Grasmaend des jaers 1756 afgegaen is als regerend Burgemeester.

Hier op zyn, den 5 van de tegenwoordige Bloeimaend, door de Ed. Heeren van den Gerechte dezer Stad, gesurrogeerd de Wel Ed. Gestr. Heeren Dr. *Hendrik van Convent*, om, in plaetse van den genoemden Heere van Haerlem, als Schepen, te fungeren tot St. Michielsdag of den 29 van Herfstmaend des jaers 1758; en Mr. *Nikolaes van der Dussen*, Heer van Oost-Barendrecht,

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

om, in de plaetse van den bovengemelden Heere Beelaerts, als Schepen, te fungeren tot St. Michielsdag of den 29 van Herfstmaend dezes jaers 1757; zynde de laetstgenoemde Heer ook, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, aengesteld tot Schepen-Commissaris over des Gemeenen Lands Middelen, in plaetse van den meergenoemden Heere Beelaerts.

DELFT. Den 20 der laetste Lentemaend is, op deszelfs Buitenplaetse, naby deze Stad gelegen, in den ouderdom van tachtig jaren en tien maenden, zeer schielyk, aen eene Beroerte, overleden de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Paulus Teding van Berkhout*, die in den jare 1713 onder de Heeren Vroedschappen of Veertig-Raden dezer Stad werd aengenomen; in den jare 1733 voor de eerste reize, en vervolgens meermalen, de Burgemeesterlyke Waerdigheid alhier bekleedde; in den jare 1734 verkoren werd als Hoog-Heemraed van Delfland, en in den jare 1738 als Bewindhebber van de Oost-Indische Compagnie ter Kamere binnen deze Stad; welke Amten en Waerdigheden zyne Wel Ed. tot op zynen dood toe heeft bekleed, zynde de laetste reize Burgemeester geweest in den jare 1747.

In deszelfs plaetse heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, uit eene Nominatie, ten dien einde overgeleverd, tot Hoog-Heemraed van Delfland verkozen den Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Hendrik van der Dussen*, Veertig-Raed en Oud-Schepen dezer Stad, en wegens dezelve gecommitteerd in het Collegie ter Admiraliteit, op de Maze residerende.

Den 24 der nu afgeloopen Grasmaend overleed hier ook, na eene langdurige Ziekte, in den ouderdom van ruim eenenveertig jaren, de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Salomon van Groenewegen*, sedert den jare 1745 Veertig-Raed en Oud-Schepen alhier, die in de laetstgemelde kwaliteit laetst ten dienste van deze Stad gefungeert heeft van

het

het begin des jaers 1753 tot het einde des jaers 1756.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

'S GRAVENHAGE. Den 22 der laetste Lentemaend overleed hier, in het vyfenvyftigste jaer zynes ouderdoms, de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Anthoni van Wesele*, Vryheer van de Hofstad en Baronie van Haerlem, Heer van Kortenbosch, Advokaet van den Lande, mitsgaders Raed en Advokaet Fiskael en Procureur Generael van hunne Ed. Gr. Mog., de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, in het Kollegie der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden. Zyn Vader was de Wel Ed. Gestr. Heer Jakob van Wesele Rochusz., Acht in den Oud-Raed der Stad Dordrecht, mitsgaders Hoogheemraed van den Zuidhollandschen Polder (*); en zyne Moeder Mevrouw Joanna Katharina van Persyn, Dochter van den Wel Ed. Gestr. Heere Mr. Anthoni van Persyn, Raedsheer in den Souvereinen Rade en Leenhove van Brabant. Wanneer de jonge Heer van Wesele naeuwlyks zestien jaren bereikt had, begaf hy zich naer de Akademie te Utrecht, waer hy zich vier jaren op de Letteroefeningen en Rechtsgeleerdheid bevlytigde. Na dat zyne Wel Ed. Gestr. zyne Studien aldaer voleindigt had, werd hy, in den jare 1721, tot Doctor der beide Rechten gepromoveerd, en begaf zich daerop naer 's Hage, om voor de Hoven van Justitie, als Advokaet, te practiseren In Hooimaend des jaers 1736 werd zyne Wel Ed. Gestr. aengesteld tot Commies Fiskael van des Gemeenen Lands Middelen over Holland en Westvriesland, gelyk ook tot Advokaet van den Lande voor de Ed. Mog. Heeren Raden van State. Drie jaren daer na, te weten in het jaer 1739, werd zyne Wel Ed. Gestr. Advokaet-Fiskael en Procureur-Generael over Holland, Zeeland en Vriesland, welke waerdigheid hy bekleedde tot op den 29 der Oegstmaend des jaers 1749; wanneer hy van

(*) Wegens het Geslacht van dezen Heere word met achtinge melding gemaekt, in de *Beschryvinge der Stad Dordrecht*, *door* VAN BALEN, op bladz. 1263.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

van dezelve afstand deed, by gelegenheid dat hem het gewigtige Amt van Raed en Advokaet-Fiskael en Procureur Generael hunner Ed. Gr. Mog., in het Collegie der Heeren Gecommitteerde Raden, werd opgedragen. Zyne ongemeene schranderheid, natuurlyke vlugheid van verstand, onvermoeide arbeidzaemheid en groote ervarenis, hebben zyne Wel Ed. Gestr. in alle de gewigtige Amten, die hy bekleed heeft, ten hoogsten doen uitmunten. Inzonderheid heeft hy in den laetsten Post, zoo omtrent de Collecte, die zyne Wel Ed. Gestr., na de Afschaffing der Pachten, had doen geboren worden en helpen in trein brengen, als omtrent alle de overige takken van 's Lands Finantien, den Lande de allergewigtigste diensten bewezen, en zich waerdig gemaekt het algemeen leedwezen, dat by de Regenten en Ministers, zoo in deze als andere Provintien, die mede doorslaende blyken van hun vertrouwen aen hem gegeven hebben, over het verlies van deszelfs bekwaemheden bespeurd word. Mr. *Anthoni van Wesele* was, den 8 van Louwmaend des jaers 1732, getrouwd met Jonkvrouwe *Kornelia Fannius*, Dochter van den Wel Ed. Gestr. Heere Mr. Kornelis Fannius, Vryheer van de Hofstad en Baronie van Haerlem, Raed in de Vroedschap en Schepen der Stad Haerlem. Hy heeft hare Wel Ed. geb. Weduwe gelaten met vier Dochters, waer van de oudste, Mevrouw *Joanna Katharina van Wesele*, gehuwd is aen den Wel Ed. geb. Heer Mr. Christiaen Scholten, Kommies ten Comtoire van de Convooijen en Licenten by het Ed. Mog. Kollegie ter Admiraliteit te Amsteldam, Zoon van den Wel Ed. Gestr. Heere J. A. Scholten, Heere van A-schat, Schepen en Raed dier Stad, mitsgaders Bewindhebber van de Oost-Ind. Maetschappye ter Kamere aldaer; de tweede Dochter, Jonkvrouw *Cornelia Barbara*, is ongehuwd, en de derde en vierde, *Jacoba Judith* en *Anna Margareta*, betreuren, nog zeer jong zynde, het droevige en ontydige verlies van haren overleden Heere Vader.

In plaetse van den Heere van Wesele hebben de Ed. Mog. Heeren Raden van State tot Advokaet

kaet van den Lande aengestelt den Heer Mr. *Bernardus Thierry de Bye*, sedert den jare 1750 Advokaet voor de Hoven van Justitie alhier.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

En hunne Ed. Gr. Mog, de Heeren Staten van deze Provintie, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot Advokaet-Fiskael wegens de thans by Collecte geheven wordende Gemeenen Lands Middelen, den Wel Ed. Heer Mr. *Antonius Mattheus*, Inspecteur van de gemelde Middelen over het Zuiderkwartier van deze Provintie, te Amsteldam residerende. In wiens plaetse de Ed. Mog Heeren Gecommitteerde Raden, alhier residerende, op recommandatie van de zelfde Vrouwe Gouvernante, weder tot Inspecteur van de thans by Collecte geheven wordende Gemeenen Lands Middelen over het Zuiderkwartier aengestelt hebben den Heer *Fredrik Vaster*.

Wyders hebben hunne Ed. Gr. Mog., de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, op recommandatie van de meergemelde Vrouwe Gouvernante, tot Commissaris ter Inspectie van de Monsteringe der Militie, die op de repartitie van deze Provintie staet, aengestelt den Heer *Nicolaes Baertmans*, in plaetse van wylen deszelfs Vader, den Heere Joannes Baertmans.

Ook heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, den Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Karel de Verdun*, Raedsheer in den Rade en Leenhove van Brabant en Lande van Overmaze, met behoudinge van deze zyne kwaliteit, aengestelt tot Raed wegens de Domeinen van zyne doorl. Hoogheid, den Heere Erfstadhouder.

In deze Bloeimaend hebben hunne Hoog Mog., de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, tyding bekomen dat hunne Extraordinaris Envoyé aen 't Hof des Konings van Deenmarken, de Heer *Gillis Coeymans*, die aldaer sedert den jare 1738 geresideert heeft, op den 30 der laetste Grasmaend, te Koppenhagen, aen de gevolgen ee-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ner Beroerte, overleden is, in den ouderdom van ruim zesenzestig jaren.

AMSTELDAM. Ter vervullinge van de Schepensplaetse alhier, door den dood van den Heere Mr. L. Geelvink opengevallen, heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, uit de Nominatie van Veertienen, waer uit zy in de laetste Louwmaend zeven Personen had geëligeert, verkozen den Wel Ed. Heer Mr. *Gerbrand Elias*, Commissaris van Kleine Zaken alhier.

OUDEWATER. Tot Raed in de Vroedschap dezer Stede is aengesteld de Heer *Theodorus Costane de la Morasiere*, in plaetse van den overleden Heere *Jan Houtman*.

Ook zyn, op den 25 der laetste Grasmaend, uit eene overgeleverde Nominatie, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot Schepenen dezer Stad verkozen de Heeren *Hendrik van Dyk*, *Gerard Breda*, *Jakob Blom*, *Willem van Veen*, *Jakob Verboog*, *Abrahamus Spiering* en *Andries van Oudenallen*; en uit dezen tot Schepenen-Commissarissen over des Gemeenen Lands Middelen de gemelde Heeren *van Dyk*, *Blom* en *van Veen*.

ROTTERDAM. Hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, heeft, in 't laetst der nu afgeloopen Grasmaend, uit eene overgeleverde Nominatie, tot Raed en Vroedschap dezer Stad, in plaetse van den overleden Heere G. Schepers, verkozen den Wel Ed. Gestr. Heer *Izaak van Alphen*, regerend Schepen alhier.

Den 29 der zelfde Grasmaend, gewoonen dag ter veranderinge van de Regeringe dezer Stad, is, by de Vroedschap alhier, de Looting ter uitkiezinge van vyf Personen, welken een dubbel getal benoemen, waer uit Burgemeesters en Schepens verkozen worden, geschied; by welke gelegenheid Boonheeren waren de Heeren Mr. *Gerard François Meiners*, Mr. *Pieter Baelde*, *Dammas van Hersele*, Mr. *Adriaen Reepmaker*, Heer van Strevelshoek en Noord-Waddinxveen, en Mr. *Gerard Da-*

niel

niel Denik. Deze Heeren eene Nominatie van Burgemeesteren en Schepenen geformeert hebbende, en deze aen hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, zynde gepresenteerd, heeft het der laetstgemelde behaegt daer uit te kiezen tot Burgermeesteren de Wel Ed. Heeren * Mr. HERMAN VINGERHOET, * Mr. HUGO CORNETS DE GROOT, Mr. ABRAHAM ADRIAEN DU BOIS, Heer van Molenaersgraef, Giessen en Steenhuizen, en Mr. JEAN BICHON, Heer van Ysselmonde: tot Schepenen, de Wel Ed. Heeren * *Johan Verstolk*, Mr. *Pieter van Rysoort*, *Hendrik Haesbroek*, * Mr. *Petrus Leonardus Jens*, * *Izaak Hubert*, *Jean de Bries*, en Dr. *Kornelis Tobias Snellen*: en tot Schepenen-Commissarissen de genoemde Heeren *van Rysoort*, *Jens* en *Hubert* (*).

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

GORINCHEM. Den 12 van de meergenoemde Grasmaend hebben de Ed. Gr. Achtb. Heeren Drossaerd, Burgemeesters en Vroedschappen dezer Stad, op aenbevelinge van hare Koninklyke Hoogheid, tot Derden Sekretaris van deze Stad en den Lande van Arkel, aengestelt den Heer Mr. *Abraham van Bleiswyk*, Heer van Babilonienbroek.

SCHIEDAM. In het begin dezer Bloeimaend heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, uit eene overgeleverde Nominatie, tot Burgemeesteren dezer Stad verkoren de Wel Ed. Gestr. Heeren Mr. MARTINUS DEN BEER, WILLEM VAN BAZEL en JAN VAN DER HEIM: tot Schepenen de Wel Ed. Gestr. Heeren Mr. *Hendrik van Bulderen*, Mr. *Diderik Christiaen Pielat*, *Jan Albert Picbot*, *Abraham Rysbergen*, *Jan Jakob Mispelblom Beijer*, Mr. *Karel Jan Bosschaert* en *Arnoldus van den Berg*; en tot Schepenen-Commissarissen, de drie eerstgemelde Heeren Schepenen.

SCHOONHOVEN. Onlangs is alhier overleden de Wel

(*) De Heeren, voor wier Namen een * staet, zyn in het tweede jaer van hunne Regeringe.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Wel Ed. Heer Dr. *Johan Oostendorp*, sedert den jare 1735 Sekretaris dezer Stad.

Waerna de Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen alhier, den 10 van deze Bloeimaend, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, in deszelfs plaetse, tot Sekretaris aengestelt hebben den Wel Ed. Heer Mr. *Adriaen Nikolaes van Overveld*, sedert den jare 1747 één der Heeren Electeuren, die de Nominatien ter veranderinge van de Regeringe in deze Stad formeren, en sedert den jare 1748 Vroedschap alhier; van welke beide Waerdigheden hy, by deze gelegenheid, afstand heeft gedaen.

Hierop hebben de Heeren Vroedschappen tot nieuw Medelid in hun Collegie verkoren den Wel Ed. Heer *Willem van Solingen*, thans regerend Schepen alhier; en de Heeren Electeurs, om de vacante plaets in hun Collegie te vervullen, den Heer *Andries van Oosterhout*; die beide gerecommandeerd waren aen deze Collegien door de bovengemelde Vrouwe Gouvernante.

WOERDEN. Op den 1 der laetste Lentemaend hebben de Ed. Achtb. Heeren Burgemeesters en Vroedschappen alhier tot Sekretaris dezer Stad aengestelt den Heer *Hermanus van Loon*, Raed in de Vroedschap, in plaetse van wylen den Heere Mr. Abraham de Pape, van wiens overlyden wy reeds gesproken hebben (*), die dit Amt alhier ook had bekleed, doch door een gesubstitueerden doen waernemen.

Uit eene overgeleverde Nominatie zyn, op den 1 van deze Bloeimaend, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot Schepenen dezer Stad verkoren de Wel Ed. Heeren *Dirk May*, President, *Adrianus van Deil*, *Cornelis van de Bree*, *Joost de Hartogh*, *Joannes Ultee*, *Jan Peter Sprenger* en *Korstiaen de Jong*; en tot Schepenen-Commissarissen over des Gemeenen Lands Middelen de gemelde Heeren *van de Bree*, *de Hartogh* en *de Jong*.

ALK-

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 853.

ALKMAER. De Heer Mr. A. van der Mieden, by gelegenheid zyner aenstellinge tot Tweeden Sekretaris van hunne Ed. Gr. Mog., afstand gedaen hebbende van zyne Amten, die hy alhier bekleedde, zyn, den 12 van de zelfde Grasmaend, in plaetse van dezen Heere, uit twee overgeleverde Nominatien, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, verkozen tot Burgemeester van deze Stad, de Wel Ed. Gestr. Heer CHRISTIAEN STUURMAN; en tot Raed in de Vroedschap, de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Gualterus George Gideon van der Mieden*, Broeder van bovengemelden Heere van der Mieden; ook is genoemde Heer Mr. G. G. G. *van der Mieden*, zynen Broeder opgevolgd als Rentmeester en Sekretaris van het Hoogheemraedschap der uitwaterende Sluizen in Kennemerland en Westvriesland. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Alzoo de vier Heeren Burger-Kapiteinen van de Schutterye dezer Stad hunnen dienst geëindigt hadden, heeft de Ed. Achtb. Vroedschap alhier, in 't begin van deze Bloeimaend, by meerderheid van stemmen, uit hunne Vergaderinge tot Kapiteinen van de vier Kompagnien, waer uit de Burgery bestaet, verkozen, voor de Blaeuwe en Oranje Vlagge, in den Ouden Doele, de Heeren *Wigbold Adriaen, Graef van Nassau-Bergen, Heer van Woudenberg*, en *Jakob van Bodeghem*, in plaetse van de Heeren Mr. Nikolaes Hendrik Domis en Jonkheer Lodewyk van Teilingen, Vryheer van Haringkarspel, Oud-Karspel en in Koedyk; en voor de Groene en Witte Vlagge, in den Nieuwen Doele, de Heeren *Jan Frederik de Mei*, en Mr. *Arend Jan van den Steen*, in plaetse van de Jonkheeren Gerrit Martyn du Tour, en Willem Jan le Chastelain.

HOORN. De Heeren Hoofd-Participanten van de Oost-Indische Compagnie ter Kamere alhier, op den 30 der laetste Grasmaend byeen zynde, hebben, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot beëedigd Hoofd-Participant alhier verkoren den Wel Ed.

Heer

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Heer Mr. *Dirk Merens*, Weesmeester en Oud-Schepen dezer Stad; in plaetse van den Heere Pauls Schepers, onlangs te Rotterdam overleden.

Met het begin der tegenwoordige Bloeimaend heeft de Heer *Willem de Wolff*, Burgemeester der Stad Lochem, wegens de Provintie Gelderland, als Raed in het Kollegie ter Admiraliteit in West-vriesland en het Noorderkwartier, zitting genomen voor den tyd van één jaer.

PURMERENDE. Den 25 der jongste Grasmaend, gewoonen dag ter veranderinge van den Magistraet alhier, zyn, door de Vrouwe Gouvernante, uit Nominatien, ten dien einde aen hare Koninklyke Hoogheid gepresenteerd, verkozen, tot Burgemeesteren van deze Stad, de Heeren SEM TONNING, JAN GORS, HENDRIK BAKKER en PIETER MOLENAER; en tot Schepenen de Heeren *Jan Pet*, *Adriaen van der Burch*, *Jakob Wormer Ploeg*, *Andries Masee*, *Pieter Molenaer Pietersz.*, *Pieter van Gent* en *Hendrik de Raed*; en uit dezen tot Schepenen-Commissarissen over des Gemeenen Lands Middelen de genoemde Heeren *van der Burch*, *Wormer Ploeg* en *Masee*.

THOLEN. Den 13 van deze maend, gewoonen dag der Magistraets Veranderinge alhier, heeft de zelfde Vrouw Gouvernante, aengesteld tot Burgemeesters voor het eerstvolgende jaer, de Wel Ed. Gestr. Heeren Mr. KORNELIS VAN DER BEKE, en Mr. MICHIEL KAREL VAN LICHTENBERG; en tot Schepenen de gemelde Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Michiel Karel van Lichtenbergh*, als President, en de Heeren *Gerrit ten Hage*, *Johan Plevier*, Mr. *Gysbertus Philippus Noodt*, Mr. *Willem Hendrik Turcq*, *Marinus van der Vliet*, *Jakob Diderik Vleugels*, Mr. *Dionysius Pieter Recxstoot*, en Mr. *Gerrit Jan Blankert*, Heer van 's Graven Ambacht.

UTRECHT. In de nu afgeloopen Grasmaend heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gou-

Gouvernante, den Heer Baron *Johan Daniel d'Ablaing*, Vryheer van Giessenburg, Moersbergen enz., Prooſt en Archidiacon der Kapittelen van den Dom en Oude-Munſter alhier enz. enz. thans Gedeputeerd wegens deze Provintie ter Vergaderinge van hunne Hoog Mog. de Heeren Staten Generael, benoemt tot President van Staet in deze Provintie, in welke hoedanigheid zyne Wel Ed., den 27 dier maend, ter Vergaderinge van de Ed. Mog. Heeren Staten zitting genomen heeft. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

LEEUWARDEN. Den 24 der zelfde Grasmaend overleed alhier, in den ouderdom van eenenzeatig jaren, de Heer *Dominicus Balk*, ſedert den jare 1754 Bouwmeeſter dezer Stad.

In deszelfs plaetſe heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, op den 3 van deze Bloeimaend, by eene Miſſive, verkozen den Heer Mr. *Jan Tadema*, Oud-Bouwmeeſter en een der Heeren Vroedſchappen alhier.

DOKKUM. De zelfde Vrouw Gouvernante heeft, uit eene overgezonden Nominatie, tot Burgemeeſter dezer Stad verkozen den Wel Ed. Heer JOANNES TADAMA, Raed in de Vroedſchap en Oud-Burgemeeſter, in plaetſe van den overleden Heere Douwe Ruimſadelaer.

OOSTDONGERADEEL. Deze Grieteny door het overlyden van den Wel Ed. Geſtr. Heere Hans Hendrik van Haersma vacant zynde, is door de Stemvoerende Ingezetenen, ter verkiezinge van eenen nieuwen Grietman, eene Nominatie gemaekt, waerop geſteld waren

Jonkheer *Jarig Georg van Burmania*, Grietman over Franekeradeel.
Jonkheer *Jarig van Burmania*, Volmagt ten Landsdage wegens de Grietenye van Wymbritzeradeel, en
De Wel Ed. Geſtr. Heer *Anthony d'Arnaud*, insgelyks Volmagt ten Landsdage wegens de laetſtgenoemde Grietenye.

uit welke Nominatie hare Koninklyke Hoogheid,

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

de Vrouw Gouvernante; tot Grietman verkozen heeft den Heer *Anthony d'Arnaud.*

DEVENTER. In het laetst der jongste Grasmaend heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, tot Ontvanger Generael van Twente aengestelt den Heer Mr. *Jakob van de Graef.*

KAMPEN. Den 10 der zelfde Grasmaend overleed alhier, in den ouderdom van zevenenzestig jaren, na eene langdurige Ziekte, de Wel Ed. Gestr. Heer *Harman Willem Roelinck*, weleer Burgemeester dezer Stad, en Ontvanger van Mastenbroek, enz.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 2 May.

		by de Z. Zak.	
TARW. N. Wit. Zeeuws.	21	a 25	ß
—— Blaeuwe dito	20	a 23	ß
—— Zomer dito.	16	a 18½	ß
ROGGE. Zeeuwsche	17	a 18	ß
WITTEBOON. Schouws.	15	a 22	ß
		by 't Last.	
GARST Winter	28¼	a 29	£
—— Zomer	24½	a 26½	£
HAVER Zeeuwsche	28¼	a 29	£
KOOLZAED	29	a 31	£
BOEKWEIT Vl. op 154 ℔		a 22	£
PAERDENBOONEN.	30	a 32	£

Rotterdam, den 23 May.

		by de Z. Zak.	
TARW. N. Wit. Zeeuws.	23	a 25½	ß
—— Blaeuwe dito	21	a 23½	ß
—— Zomer dito	16	a 18½	ß
ROGGE. Zeeuwsche	18	a 19	ß
WITTEBOON. Schouws.	14	a 20	ß
		by 't Last.	
GARST Winter	23½	a 25½	£
HAVER Zeeuwsche	18¼	a 20	£
KOOLZAED	29	a 31	£
BOEKWEIT Vl. op 154 ℔		a 25	£
PAERDENBOONEN.	25	a 27	£

Rotterdam, den 25 May.

		by de Steen.	
VLAS. Allerbest.	31	a 32	st.
—— Best.	30	a 29	st.
—— Middelst.	28	a 27	st.
—— Gemeen	25	a 24	st.
—— Slecht	22	a 21	st.

Leiden, den May.

	by 't Vierend.
HOOI-BOTER.	f 16:-:-

Heorn, den May.

	de 100 ℔
HOOIKAES.	f 8¼:-:-

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*; voor de Maend APRIL, 1757.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteltheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren.
	29. 4½	49	Z 6	Zeer betrok.				
1	- 4	52	ZO 4	Geh. bet. reg.		5 ♍		☌♂☿ 9
	- 2¾	45	ZW 6	———	3¾			
	- 2½	41	W t Z 12	———	1¼		☌♂ 2	
2	- 5	45	W 12	Zeer betrok.		17	☌☿ 3	
	- 3½	43	O t N 4	———			☌♀ 7	
	- 6	43	W t N 4	Geh. bet. reg.	½			
3	- 8	45	—— 8	Geheel betr.		0 ♎		
	- 8½	38	W t Z 4	Zeer betrok.				
	- 11	42	NW 4	Omtr. helder				
4	30.	47	—— 5	Zeer betrok.		14	☍☉ 2	☊ 6
	- 3½	39	—— 4	Helder				
	- 4	43	—— 4	Omtr. helder				
5	- 2½	49	—— 2	Betrokken		27		
	- 4¾	46	W 2	———				
	- 4½	44	Z 4	———				
6	- 4¼	55	ZW 4	Geheel betr.		11 ♏	☌♃ 5	
	- 4	48	—— 2	———				
	- 3¼	48	—— 4	———				
7	- 3	54	W t Z 4	———		25		
	- 2½	46	ZW 4	Regen betr.	½			
	- 2½	48	NW 2	Geheel betr.				
8	- 3	57	—— 1	Betrokken		9 ♐		
	- 3¼	46	NO 1	Helder				
	- 2¼	50	O t Z 2	Geheel betr.				
9	- 1¾	59	ZW 4	———		23		NP
	29. 11	50	NO 1	Helder				
	- 7	52	Z t W 4	Omtr. helder				
10	- 6	60	ZW 5	———		7 ♑		
	- 5	48	—— 7	Betrokk. reg.	½			
	- 4	44	W t N 4	———	½			
11	- 4¼	47	W 6	Zeer betrok.		22	□ ●	
	- 3	45	ZW 6	Helder				
	28. 8	47	—— 6	Zeer bet. reg.	4			
12	- 8½	42	—— 6	———		6 ♒		
	- 7	42	—— 6	———	2			
	- 11	44	NW 6	Reg. zeerbet.	¾			
13	29. ½	44	W t N 8	Betrokk. reg.		20	☌♄ 1	
	- 2	43	W 8	Zeer bet. reg.	¼			
	- 3	44	—— 6	Betrokken				
14	- 3	44	—— 5	Zeer betrok.		4 ♓		☌♀☿ 10
	- 5	43	—— 2	———				
	- 7½	44	W t N 4	Zeer betrok.				
15	- 8½	48	—— 4	Helder		18	☌♂ 12	
	- 9	44	ZW 4	———				
	- 8½	43	Z t W 4	Omtr. helder				
16	- 8	56	Z 2	———		1 ♈	☌☿ 8	
	- 6	48	O 2	Geheel betr.			☌♀ 12	

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren.
	29. 5	48	ZO 4	Geb.be.stofr.				
17	- 4½	48	Z 10	—— Regen		15 ♈		☋
	- 8	46	ZW 9	Omtr. helder	2			
	- 9½	47	—— 4	Helder				
18	- 10½	57	ZZW 4	Omtr. helder		28	☌☉ 1	
	- 11½	48	NO 2	Helder				
	- 11	51	O 2	——				
19	- 11	68	—— 2	——		11 ♉	☍♃ 15	
	- 9½	56	OtZ 4	——				
	- 10	56	ZW 2	Geheel betr.				
20	- 10½	63	ZtW 2	Helder		23		
	- 9¾	54	—— 2	Zeer betrok.				
	- 8	51	OtN 4	Betrok. reg.	½			
21	- 7	58	ZO 4	——		6 ♊		
	- 7	58	ZtW 8	Regen helder	1½			
	- 6½	43	ZW 9	Zeer bet. reg.	½			
22	- 8¼	48	WtZ 6	Zeer betrok.		19		
	- 8¾	46	NtO 4	——				
	- 8⅛	46	N 1	Betrokken				
23	- 9	47	NO 2	Zeer betrok.		1 ♋		
	- 10	47	NtO 4	Betrokken				
	- 10½	44	NO 2	Zeer bet.reg.	½			
24	- 9	50	—— 0	Omtr. helder		13		
	- 11	43	ZW 2	Geheel betr.				
	- 11	46	—— 6	Omtr. helder				
25	- 10	54	—— 7	Zeer betrok.		25		VP
	- 11	56	WtZ 6	Geheel betr.				
	30. ½	51	NO 1	——				
26	- 1	60	OtN 2	Omtr. helder		6 ♌	□ 0	
	- ½	52	—— 4	Helder				
	30.	51	—— 1	——				
27	29.11½	67	O 1	——		18	☍♄ 5	
	30.	51	NW 1	Omtr. helder				
	- 1	52	—— 1	Helder				
28	- 1	66	NO 1	——		0 ♍		
	- 1	52	—— 2	——				
	- 1	55	ZO 1	——				
29	- ½	65	NW 2	——		13		
	30.	56	—— 1	——				
	29.11	56	NO 1	——				
30	- 11	66	ZO 4	——		25		☌☉☿ 22
	- 9½	58	OtZ 4	——				

Gemiddelde { Barrometer 29 D. 9 Lyn.
Thermometer circa 50 Gr.

't Gevallen Water 19 Lyn.

't Uitgewaessemde 21 Lyn.

Dagelyksche kracht der Winden 4

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

JUNY. MDCCLVII.

GELDERLAND.

THIEL.

De Heeren van den Magistraet dezer Stad hebben, op den 26 der laetste Bloeimaend, by eene Publicatie, bekend gemaekt, dat de Ed. Mog. Heeren Staten des Furstendoms Gelre en Graefschaps Zutphen, by eene Resolutie van den 5 der zelfde Bloeimaend, hadden gearresteert dat een ieder goede zorg zal hebben te dragen, om voortaen geene Bullen of Varren los te laten loopen; mitsgaders dat niemand zieke Beesten zoude hebben te vervoeren of over te brengen, uit besmette Stallen, in gezonde Distrikten; maer, integendeel, dat de Zieke Beesten, in geinfecteerde Plaetsen, 't zy met een touw aen een pael vastgebonden, 't zy in eenen afgezonderden hoek afgetuind moeten worden; weshalven de Magistraet dezer Stad ordonneert, voor zoo verre de Jurisdictie van Thiel en Zandwyk aengaet, dat een ieder zich naer die Resolutie zal hebben te reguleren, op zoodanige pœne, als by de Plakaten, op dat subject geëmaneerd, is vastgesteld. Thiel.

THIEL. Ook hebben hunne Wel Ed. Achtb., op den 9 van deze Zomermaend, eene Publicatie vastgestelt, ter gelegenheid dat 'er vele klagten zyn voorgekomen wegens de groote schade, die de Liefhebbers van de Wagtelvangst, als mede de Plukkers van Klaproozen aen het staende Koorn en Zaed veroorzaken: welke excessen en buitensporigheden by deze Publicatie ernstig verboden worden: zullende aen zulke indiscrete Liefhebbers der Wagtelvangst, die het contrarie doen, zonder onderscheid van persoonen, de pœne geëxecuteerd worden, by het Jagt-Reglement van zyne doorl. Hoogheid, gl. ged., gesteld; en de Plukkers van Klaproozen eene boete van drie Guldens verbeuren, ten voordele van den aenbrenger.

HOLLAND.

HAERLEM.

HAERLEM. Niets is nutter en loflyker, dan dat Overheden en Onderzaten in eene Burgermaetschappye medewerken, om het algemeen welzyn te bevorderen, en ten dien einde Deugd, Geleerdheid, Konst en Koopmanschap aenmoedigen en zoeken te bevorderen. Dit is sedert eenigen tyd by uitnemendheid het doelwit geweest van de Regeringe en Burgerye dezer Stad, gelyk uit vele byzonderheden blykt, die wy in ons werk gedurig te berichten hadden. En dat de edele zugt om dit voortreffelyk en gelukkig oogmerk te bereiken, de gemoederen alhier met 'er daed heeft ingenomen, blykt uit kleine byzonderheden, die anderszins minder opmerking zouden verdienen,

zoo wel als uit aenmerkelyker zaken. De twee volgende gevallen, waer van het eerste van minder, en het tweede van grooter belang is, schynen uit deze zugt voortgevloeid te wezen. HARLEM.

Op den 26 der nu afgelopen Bloeimaend was het honderd jaren geleden, dat men, in deze Stad een Arme-Kinderen-Huis gesticht hebbende, behoeftige Kinderen in 't zelve had ingenomen. En gelyk het zeker is, dat de vrolykheden, waer aen men nu en dan op eene gematigde wyze in de Burgermaetschappyen deel heeft, zeer veel toebrengen tot onderlinge goedwilligheid, en tot verlevendiginge en aenmoediginge van ieders byzondere verpligtinge; zoo vonden de Regenten en Regentessen van dit Huis goed het Eeuwfeest van die gebeurtenisse te vieren, wordende, ten dien einde, eene gevoeglyke Maeltyd aengericht, welke de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesters en derzelver Ministres met hunne tegenwoordigheid geliefden te vereeren. Ook werden alle de Kinderen, die in dit Armhuis thans zyn, treffelyk onthaeld en met Wyn beschonken; zoo dat ze in 't midden van de vrolykheden aen 't geluk der Instellinge, waer aen zy hunne opvoeding verschuldigd zyn, konden gedenken.

Weinige dagen te voren, te weten op den 10 van die zelfde Bloeimaend, gaven de bovengemelde Heeren Burgemeesters van deze Stad een wezenlyker blyk van hunne zorge voor het algemeene welzyn en van hunne zugt, om Godsvrucht, Kennis en Beschaefdheid te bevorderen; dewyl hunne Ed. Gr. Achtb., ten dien dage, een Reglement vaststelden, wegens het onderwys, welk de Schoolmeesters in

HAERLEM. de Stads Arm-Scholen aen de behoeftigen moeten geven. Dit Reglement is in de volgende woorden vervat:

Reglement voor de Stads Schoolmeesters.

BUrgemeesters en Regeerders der Stad Haerlem, in acht genomen hebbende het groot verval omtrent het Onderwys der Kinderen van behoeftige Lieden en van bejaerden onder dezelven in het Lezen, Schryven en de Gronden van den Godsdienst; welk, voor een groot gedeelte, oorzaek is van de diepe onkunde, die daer onder word bespeurd en zeer nadeelige gevolgen naer zich sleept, niet alleen omtrent het Burgerlyke Leven, maer ook en wel voornamelyk met relatie tot derzelver eeuwig welzyn; en dienvolgens van de uiterste noodzakelykheid hebbende geoordeelt de voorschreve kwale te remedieren, zoo veel in hunner Ed. Gr. Achtb. vermogen is, en dus mede te werken tot heil der arme Burgeren en Ingezetenen dezer Stad; hebben, na Deliberatie en serieuse Examinatie van het gene daer toe zoude kunnen strekken, mitsgaders hier op hebbende ingenomen de Considератien van de Heeren Curatoren van de Latynsche en andere Scholen, goedgevonden en verstaen op nieuws te arresteren, zoo als hunne Ed. Gr. Achtb. arresteren by deze, het navolgende Reglement op het instrueren van de Kinderen der Onvermogenden in de Stads Scholen, als ook van behoeftige Bejaerden; ordonnerende de Stads Schoolmeesters, zoo tegenwoordige als toekomende, en voorts een ieder, wien het aengaen mag, zich naer het zelve, als ook naer alle verdere Ordres, by hunne Ed. Gr. Achtb. in vervolg van tyd te stellen, te gedragen.

I. De Stads Schoolmeesters zullen, tot gemak en gerief van de Armen, ieder hebben een gedeelte van de Stad, daerin moeten woonen, zoo na als 't mogelyk is, in het midden van dien, en zich voorzien van een bekwame Wooning, ten genoegen van de Inspectores; zullende een gedeelte

deelte begrypen al 't gene aen de overzyde van 't Spaerne gelegen is; onder 't tweede zal begrepen zyn alles wat ten Noorden van de Zeilstraet, de Groote Markt, de Kerkachter om en de Damstraet legt; en onder 't laetste, al het gene ten Zuiden de Zeilstraet, Groote Markt en Damstraet word gevonden.

Haerlem.

Reglement voor de Stads Schoolmeesters.

II. De Stads Schoolmeesters zullen 's jaers voor Tractement, vry van Annates, genieten de somma van vierhonderd Guldens, op hunne Kwitantien, ter Thesaurie dezer Stad, alle drie maenden een gerecht vierdepart, te ontvangen; en daerenboven, jaerlyks, ieder, dertig Pond Kaersen en vyfentwintig Ton Turf; welke Turf door 't Aelmoessseniers-Huis en de Diakonie aen hen zal worden bezorgd; zonder van de Kinderen, die zy onderwyzen, of derzelver Ouderen iets te vorderen of te ontvangen, onder wat benaminge het zoude mogen zyn, op poene van te worden gecasseerd.

III. De Stads Schoolmeesters zullen moeten doen Professie van de Gereformeerde Christelyke Religie, en onderteekenen de gewoone Formulieren, daer toe gesteld; staende ter goeder naem en faem, en bekend voor brave Luiden, die bekwaem zyn tot het Onderwys der Jeugd; zullende, ten opzichte van hunne Capaciteit omtrent het Lezen en Schryven, van de Heeren Curatoren der Latynsche en andere Scholen, en van hunne bekwaemheid tot het leeren en onderwyzen in den Godsdienst, van den Kerkeraed, behoorlyk bewys van hunne Aenstellinge moeten vertoonen.

IV. Dezelven zullen geene andere Kinderen of bejaerde Personen in hunne Scholen aennemen, als die zelf of welker Ouders van de Diakonie of het Aelmoesseniers-Huis onderhoud genieten; waer van aen hen, by eene Acte van Diakonen of Regenten van het Aelmoesseniers-Huis, als hier na Art. VI. word gezegd, zal moeten blyken; en tegen dit Artikel doende, verbeuren, voor de eerste reize, een Dukaton ten behoeve

 van

HAERLEM.

van de Diakonie; en ten tweeden male dit Artikel overtredende, door hunne Ed. Gr. Achtb. arbitrairlyk worden gecorrigeerd.

Reglement voor de Stads Schoolmeesters.

V. Wanneer evenwel eenige Ouders, die, schoon geen onderhoud, als voren, trekken, nochtans onmagtig zyn hunne Kinderen op hunne kosten te laten onderwyzen, mogten begeeren hunne Kinderen by één der Stads Schoolmeesteren ter Schole te mogen laten gaen, zullen de zoodanigen, of de Meester, die daer toe mogt worden verzogt, zulks, met bewys van derzelver onvermogen, aen de Heeren Curatoren moeten bekend maken; die, na een behoorlyk onderzoek en bevinding van zaken, daer omtrent zullen mogen disponeren, zoo als zy oordeelen zullen te behooren; met recommandatie echter, om ten dien regarde niet te veel faciliteit te gebruiken. Zullende de Stads Meesters zich daer naer moeten reguleren, en van de zulken ook niets mogen ontvangen, op pœne als Art. II. is gemeld.

VI. De Schoolmeesters zullen alle de Kinderen van Ouderen, die onder hunne respective Verdeelingen wonen en Onderhoud genieten, zynde zes jaren oud, gezond en met geen besmettelyke Kwalen bezogt, in hunne Scholen (op een schriftelyke ordre van de Regenten van 't Aelmoessseniers-Huis of Diakonen respective, naer dat de Kinderen of hunne Ouders door de Diakonie- of Aelmoesseniers-Huis worden geallimenteerd, volgens dit Formulier:

De Meester in het publieke Kinderschool
zal gelieven in zyn Onderwys aen te nemen oud Jaren, waer van de Ouders (of Vader of Moeder) zyn en wonende
N. N. Regent
of
N. N. Diakon)

moeten ontvangen, ieder voor zoo verre zyn gedeelte loopt, zonder eenigen af te wyzen; op de boete van vyfentwintig Guldens ten behoeve

va

van de Diakonie en het Aelmoesseniers-Huis, ieder de helft.

HAERLEM.

Reglement voor de Stads Schoolmeesters.

VII. De Schoolmeesters zullen moeten School houden op Maendag, Dingsdag, Woensdag, Donderdag en Vrydag; van den eersten April tot den eersten October, vier Schooltyden, als 's morgens ten acht uuren, 's middags ten één uur, 's namiddags ten zes uuren en 's avonds ten half negen of negen uuren na dat het licht is. En vervolgens van den eersten October tot den eersten April, drie Schooltyden, als 's middags ten één uur, 's namiddags ten vyf uuren en 's avonds ten negen uuren, uitgezonderd op Nieuwjaersdag, Bededag, Paesschen, Hemelvaertsdag, Pinkster, Kerstyd, als ook de Hartjesdag, eerste Varkenmarktsdag en gedurende de Kermis; alle welke Schooltyden ten minsten één uur zullen moeten duuren. En zullen de Schoolmeesters op de gestelde uuren buiten 's huis niet mogen uitgaen, om iemand te leren of eenige andere zaken te verrichten. Blyvende zulks aen hen op andere uuren buiten 's huis gepermitteerd, doch niet, om aen hunne Huizen eenige Scholen, hoe genaamd, te houden.

VIII. De Schoolmeesters zullen, in de zes Wintermaenden, één der voornoemde drie Schooltyden moeten houden tot het leeren Spellen en Lezen; een andere om het Schryven; en een om het Cyfferen, doch maer driemael 's Weeks, te onderwyzen; en tweemael 's weeks de Avond-Scholen, om Discipelen, boven de vyftien jaren oud, in de gronden van den Godsdienst te instrueren, naer een ieders capaciteit. En zullen de Schoolmeesters wyders, in de zes Zomermaenden, een der voorschreve vier distincte Schooltyden moeten houden tot het leeren Spellen; een andere om te leeren Lezen; voorts een andere tyd om het Schryven, en laetstelyk een om het Cyfferen te onderwyzen; 't welk mede maer driemael 's weeks zal geschieden; en voorts het Avondschool mede tweemael 's weeks, om Discipelen, boven de vyftien jaren oud, in

HAERLEM.

Reglement voor de Stads Schoolmeesters.

de gronden van den Godsdienst te instrueeren; wordende de Meesters gelast hunne Discipelen te onderwyzen by forme van Catechisatien, by Vragen en Antwoorden, en geenszins op de wyze van Predikatien of diergelyke. Met dien verstande nochtans, dat zy ook op de andere Schooltyden de Discipelen in de eerste beginzelen van den Godsdienst zullen moeten onderwyzen, naer een ieders vatbaerheid.

IX. De Meesters zullen die genen, die by hen ter Schole gaen, het Gebed des Heeren, de Tien Geboden, het Morgen- en Avond-Gebed en de Geloofs-Artikelen, mitsgaders het Kort Begrip der Christelyke Religie, staende achter de Nederduitsche Gereformeerde Psalm-Boeken, moeten doen van buiten leeren, naer een ieders vatbaerheid.

X. Voorts zullen zy moeten gebruiken den Heidelbergschen Catechismus, en zoodanige andere Boeken, als door de Inspectores zullen worden opgegeven, op poene van contrarie doende, voor de eerste reize te verbeuren een Zilvere Dukaton, en de tweede reize twee Zilvere Dukatons, ten behoeve van de Diakonie.

XI. De Schoolmeesters zullen, op de beste en bekwaemste manier, met allen ernst trachten te verhoeden, dat hunne Scholieren, noch in het School, noch (zoo veel mogelyk) buiten het zelve op de Straten, zich komen te bezondigen met Vloeken, Zweren, of met Gods Heiligen Naem te misbruiken; als mede, dat de Scholieren geene andere kwade Dertelheden of Boosheden, als Krakeelen, Scheldnamen geven, of Vechteryen, 't zy onder elkanderen, 't zy tegen andere Kinderen, of wie het ook zy, plegen.

XII. In tegendeel zullen de Meesters de Kinderen trachten in te scherpen, dat zy zich allezins en ten allen tyden stil, zedig en geschikt moeten aenstellen; en wel voornamelyk, dat zy, zoo in de Scholen als op de Straten en in hunne Huizen, zich eerbiedig moeten gedragen jegens allen, die God de Heer tot eenige aenzienlyke

Be-

Bedieningen, zoo in het Politieke als in het Kerkelyke, boven hen gestelt heeft, en in 't byzonder jegens den Magistraet, hunne Leeraers, Ouders en Meesters, doende hen tevens begrypen wat Dankbaerheid, Liefde en Gehoorzaemheid zy aen dezelven verschuldigd zyn.

HAERLEM. *Reglement voor de Stads Schoolmeester*

XIII. En zullen de Meesters die genen, die hier tegen doen, daer over vermanen en bestraffen, en, zulks niet helpende, behoorlyk kastyden, doch met alle Vaderlyke bescheidenheid, niet in toorn, niet heftig, maer onder vermaning en met klare bewyzen aen hen te geven van zulks alleen te doen uit pligt, en tot hun eige beste, om hen van den Weg des Verderfs te redden; en, indien dit alles niet helpen kan, of de kwaedaerdigheid van humeur en gedrag van een Scholier te hoog loopt, zal de Meester daer van kennis moeten geven aen de Inspectores, om daerin naer bevinding en behooren te voorzien.

XIV. De Meesters zullen gehouden zyn met het aengaen en eindigen van de Schooltyden, door een van de bekwaemsten hunner Discipelen, by beurten, met alle eerbiedigheid, telkens te laten bidden het Gebed des Heeren; gedurende welk Gebed zy zullen moeten zorgen dat alle de anderen zich stemmig en eerbiedig gedragen.

XV. De Kinderen zullen zoo lang ter Schole moeten gaen, tot dat zy, naer hunnen staet, bekwaem zyn. En niet mogen worden gelicentieerd zonder een Billiet van Affcheid van de Inspectores, als hier na Art. XXVI. word gemeld. Wordende aen alle die genen, die van de Aelmoessen leven, gelast om hunne Kinderen ter Schole te zenden, en aldaer, tot dat zy bekwaem zyn, te laten blyven, tot welzyn van hunne Kinderen, op de pœnaliteit hier na, Art. XVIII, gestatueerd. En wyders zorg te dragen, dat dezelven behoorlyk gereinigd en gehavend aldaer verschynen, op een gelyke pœnaliteit.

XVI. De Schoolmeesters zullen den tyd, tot het Schoolhouden bestemd, zelf naerstig waerne-

Haerlem.

Reglement voor de Stads Schoolmeesters.

nemen, zonder zich van 't School te absenteeren, of anderen in hun plaets 't zelve te laten waernemen; gelyk zy ook de Kinderen daer toe stipt zullen moeten houden, dat zy zich by tyds in 't School laten vinden en, buiten Ziekte, niet t'huis blyven, ten welken einde ieder Schooltyd, door een van de oudste Scholieren, de Naemlyst van allen zal worden opgelezen, om de afwezenden aen te tekenen; en zal door een van de oudste en bekwaemste Scholieren, wanneer zyn eigen Schoolwerk verricht heeft, terwyl de andere Discipelen noch in 't School zyn, naer de reden van derzelver absentie by de Ouders moeten worden vernomen. Zullende de Meesters de Kinderen daer benevens ook gewennen, om alle goede Burgerlyke gemanierdheid, zoo in 't inkomen als in 't uitgaen van 't School, en verders daer het te pas mag komen, te betonen. En zullen de Meesters wyders verpligt zyn om de Namen en Ouderdom van hunne Leerlingen te schryven in een Boek, als mede wie derzelver Ouders zyn, of die Ledematen zyn of niet, en waer zy wonen, mitsgaders wanneer zy ter Schole zyn gekomen, en wie van dezelven zich dagelyks uit de Scholen absenteeren: En het zelve Boek altyd voor de hand te houden, om aen de Inspectores, by de Visitatie der Scholen, te vertonen wanneer de gemelde Inspectores zulks requireren.

XVII. Dezelve Schoolmeesters zullen alle Maenden een Lyst van de Kinderen, die by hen ter Schole gaen, met byvoeging der Namen van de Ouderen en waer woonachtig zyn, moeten overgeven aen de Diakonen der Nederduitsche Kerke, voor zoo verre derzelver Kinderen Ouders door de Diakonen worden gealimenteerd; en aen de Regenten van het Aelmoesseniers-Huis, ten opzichte van zoodanigen, welkers Ouders door de gemelde Regenten worden onderhouden.

XVIII. Voorts zullen de Diakonen en Regenten van het Aelmoesseniers-Huis, maendelyks, zich by de Huis-Visitatien en andere bekwame ge-

gelegenheden, moeten informeren of die gê-nen, die zy alimenteren, hunne Kinderen ter Schole laten gaen; dezelven, in gevalle hier in nalatig zyn, daer toe op het serieuste aenmanen; en, zulks van geen vrucht zynde, de zulken met het inhouden der Alimentatie of een gedeelte van dien, tot hunnen pligt noodzaken. Zullende door de Meesters alle maenden Lysten van de Absenten aen het Diakonie- en Aelmoessenier-Huis moeten worden bezorgd.

HAERLEM. *Reglement voor de Stads Schoolmeesters.*

XIX. Wanneer de Meesters aen hunne Leerlingen eenige Schoolboeken ter handen stellen, zullen zy daer van aentekening moeten houden; en voor in de Boeken schryven den Naem van die genen, aen wien het zelve gegeven word; mitsgaders den Dag van de Uitgevinge.

XX. De Stads Schoolmeesters zullen, als Leden van 't Schoolmeesters Gilde, verders onderworpen wezen de Lasten van het Gilde, en daerentegen ook de Voordeelen van het zelve genieten, zoo als in 't Reglement op het houden van de Duitsche en Fransche Scholen, gearresteerd den 10 September des jaers 1746, Art. V, XI, XII en XIII, is ter neder gesteld.

XXI. Aen den Ingang van ieder School zal een Armbos worden geplaetst, welke ieder vierendeeljaers zal worden geopend. Zullende over de Penningen, daer in bevonden, worden gedisponeerd, als hier na Art. XXV. word gevonden.

XXII. En, op dat het heilzame oogmerk van hunne Ed. Gr. Achtb., tot onderwys van arme Kinderen en Bejaerden, te beter mogte worden bereikt, hebben hunne Ed. Gr. Achtb. wyders goedgevonden tot Inspectores van ieder der Stads Scholen aen te stellen een Predikant, een Ouderling, een Regent van het Aelmoessenier-Huis, en een Diakon van de Nederduitsche Kerke, by den Kerkeraed en de Regenten van 't voornoemde Aelmoessenier-Huis zelve te eligeren, binnen den tyd van acht dagen na de receptie van deze Ordonnantie; zullende dezelve ten min-

HAERLEM. minsten den tyd van twee jaren deze toezicht blyven waernemen.

Reglement voor de Stads Schoolmeesters.

XXIII. De voornoemde Inspectores zullen, ten minsten alle drie maenden, de Stads Scholen visiteren en onderzoeken of deze Ordonnantie naer behoren word achtervolgd; waer toe zy zoo wel den een als den ander zullen trachten te houden met vriendelykheid, vermaning en bestraffing.

XXIV. De Inspectores zullen van tyd tot tyd, op hunne Ordonnantie, door dezer Stads Drukker doen bezorgen de Schryfbehoeften tot de Stads Scholen noodig, mitsgaders de Boeken voor de Kinderen; Welke Stads Drukker een Specificatie van de Kosten, daer toe gemaekt, met de voorgemelde Ordonnantien, alle drie maenden aen hunne Ed. Gr. Achtb. zal overgeven, om daer op Ordonnantie van Betaling ten laste der Thesaurie te bekomen.

XXV. En worden de gemelde Inspectores geauthoriseerd om aen de zoodanigen, die goede Progressen maken en zulks meriteren, eenige Boekjes te vereeren. Zullende aen hen alle vierendeeljaren worden verleend een Ordonnantie van vyfentwintig Guldens, ten laste van de Thesaurie dezer Stad, tot aenkoop van Psalm-Boeken, Testamenten of Bybels, naer der Discipelen Merites, ten gemelden einde. En zal de Meester voor in zoodanige Boeken schryven de Namen der Kinderen, die daer mede worden begunstigd, Zullende tot het aenkopen van de gemelde Pryzen ook worden geëmploieerd 't gene de Inspectores, by het openen van de Armbossen, waer van zy de Sleutels zullen hebben en bewaren, daer in zullen vinden.

XXVI. De Inspectores zullen aen de Kinderen, als zy bekwaem zyn om uit de Scholen te gaen, geven een Billiet van Afscheid, door hen respective getekend.

XXVII. Alle de Inspectores zullen, na 't doen der Visitatien, een Byeenkomst moeten houden, om hunne bevindingen aen elkander te communice-

ce-

eenen, en te overleggen wat ten beste der Scholen zoude kunnen dienen.

HAERLEM.

Reglement voor de Stads Schoolmeesters.

XXVIII. De gemelde Inspectores zullen tweemael 's jaers, eens in de laetste week van de maend January, en eens in de laetste week van July, aen hunne Ed. Gr. Achtb. kennis moeten geven van den toestand der Scholen. En dienen van hunne consideratien, wanneer eenige zaken mogten voorkomen, waer over zy niet goedvinden te disponeren, en waer omtrent zy eenig redres noodig oordeelen.

's GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE.

BY gelegenheid dat een Huisbediende van den Afgezant des Konings van Portugal by dezen Staet, op den 13 van deze Zomermaend, was doodgeschoten, is door het Hof van Holland, Zeeland en Vriesland, by de volgende Publicatie, ter ontdekkinge dezer euveldaed, eene nadrukkelyke Proemie gesteld:

Publicatie ter ontdekkinge van een Manslag.

ANNA, Prinsesse Douariere van Oranje en Nassau, geboren Koninklyke Prinsesse van Groot-Brittannien, Gouvernante en Voogdesse van den minderjarigen Heere WILLEM, by der gratie Gods Prinse van Oranje en Nassau, Erfstadhouder, Kapitein Generael en Admirael, mitsgaders de President en Raden over Holland, Zeeland en Vriesland: Allen den genen die deze zullen zien of hooren lezen, salut: Naerdien op eergisteren, zynde geweest den 13 dezer, des avonds tusschen tien en elf uuren, zeker Domestiek van den Heere extraordinaris Envoyé van Portugal op den Scheveningschen Weg, omtrent het Hotel van den Heere Ambassadeur van Spanje, met Schietgeweer is doodgeschoten, zonder dat de Dader daer van tot nog toe heeft kunnen ontdekt worden, waer aen echter de Justitie ten hoogsten gelegen is,

zoo

's GRAVENHAGE.

ZOO IS 'T, dat Wy hebben goedgevonden te beloven, zoo als Wy beloven by deze, een Prœmie van duizend Guldens aen den genen, die den Dader van het voorschreve execrabele fait komen aen te geven en bekend te maken, zoodanig dat dezelve in handen van de Justitie gerake; zullende des Aenbrengers Naem, des begerende, worden gesecreteerd. Enz.

Wy hebben te voren (*) verhaelt hoe zekere Fransche Kaper, voerende een Poon of Visschers-Schuit, het Engelsche Schip *de Catharina*, gevoerd door Kapitein *John Waldron*, van Nieuw-York naer Amsteldam geschikt, van tusschen de hoogte van de Helder en het Nieuwe Diep had weggenomen; en hier over, door den Groot-Brittannischen Afgezant, by hunne Hoog Mog. geklaegd is (†). Nu eischt het gevolg van dit voorval, dat we verslag doen, hoe de Koning van Vrankryk, ten blyke zyner vriendschap voor hunne Hoog Mog., het gemelde Engelsche Schip weder heeft ontslagen, gelyk blykt uit zekeren Brief, door den Heere *de Moras*, Sekretaris van Staet wegens het Departement der Marine in Vrankryk, aen den Heere Lestevenon van Berkenrode, Afgezant van hunne Hoog Mog. aldaer, den 4 van deze Zomermaend te Versailles geschreven, en in deze woorden vervat:

MYN HEER!

IK heb den Koning, in zyn Raed, verslag gedaen van het Appel, door den Heer Hodgson, Koopman te Amsteldam, geïnterjecteerd van het Gewysde van den Raed der Pryzen van den 24 Au-

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 678.
(†) Zie het zelfde Deel, bladz. 740.

Augustus 1756, welke den Reeder van den Kaper *le Lion de Dunquerque*, den Prys van het Engelsch Schip *la Catherine*, van Nieuw-York, als wettig had toegewezen. Tevens heb ik zyne Majesteit onder het oog gebragt de verscheide bemoeinissen, door uwe Excellentie aengewend, om het gemelde Schip te reclameren, als in Tessel en in eene Plaetse genomen, alwaer het onder de beschutting van de Heeren Staten Generael was. Offchoon de plaets, alwaer die Prys is gemaekt, op geene alzins zekere wyze bewezen is, dat zelfs uit de Verklaringen, Interrogatorien en andere Procedures, rechtens gedaen; sterke verdenkingen spruiten dat de Neutraliteit en Souverainiteit van de Staten Generael geenszins gekwetst is, en dat mitsdien de Prys van een Vyandlyk Schip, welks Lading den Engelschen behoorde, wettig gedaen kan zyn, is zyne Majesteit nochtans, uit aenmerkinge der reclame, door uwe Excellentie gedaen, en om de Staten Generael nieuwe blyken te geven van zyne vriendschap en van de meeninge, waerin hy is, dat door de Kapers zyner Onderdanen niets tegens de rechten hunner Hoog Mog. ondernomen worde, bewogen de teruggave van dien Prys te ordonneren; doch zyne Majesteit heeft te dezer gelegenheid niet kunnen denken, dat het billyk zoude wezen den Reeder van dien Kaper de schaden en interessen te doen dragen, die niet toegewezen kunnen worden, dan wanneer de Pryzen baerblyklyk onwettig zyn. Ik zal bevel geven tot de uitvaerdiging van het Arrest, 't geen de teruggave van het Schip en zyne Lading ordonneert. Ik heb de eer te zyn, enz.

'S GRAVENHAGE. *De Koning van Vrankryk ontslaet een Engelsch Schip, op de Reede van Tessel genomen.*

ROTTERDAM.

WY hebben in ons Werk reeds (*) bericht gegeven van de Geschillen, die, ter zake van het maken der Nomi-

ROTTERDAM.

(*) Zie ons IX. Deel [1755], bladz. 1150—1178; en X. Deel [1756], bladz. 33, 384, 452 en 513.

ROTTERDAM. natien, tusschen de Ed. Gr. Achtb. Heeren van den Magistraet en den Kerkeraed der Hervormde Gemeente dezer Stad, als mede tusschen dien Kerkeraed en vier Leden van den zelven, die, in het gevoelen van den Magistraet zynde, deszelfs order meenden te moeten gehoorzamen, ontstaen waren: gelyk ook van de beslissinge des eerstgemelden Geschils door hunne Ed. Gr. Mog., de Heeren Staten dezer Provintie, ten nadeele van den Kerkeraed; en hoe daer op één der twee opengevallen Predikantsplaetsen vervuld is (*). Dewyl nu op den laetsten der jongste Bloeimaend, door het beroepen van den tweeden Predikant, en de goedkeuringe van dat Beroep, de zaek, waer over verschil was tusschen den Magistraet en Kerkeraed, geheel geëindigd is; en naerdien 'er tusschen de vier reeds gemelde Leden en de meerderheid van den Kerkeraed over hun geschil eenige Schriften zyn in 't licht gekomen, zal de order vereischen, dat we het verhael dezer gansche gebeurtenisse eindigen met een kort verslag te doen van 't gene verder voorgevallen is. De zaken, die tusschen de vier protesterende Leden, en de overige Leden van den Kerkeraed of liever hen, die op den naem van den Kerkeraed handelden, in verschil zyn, hebben we voorgestelt ter plaetse, waer wy bericht gaven van het Werkje, door de Predikanten *Bruining* en *Hofstede*, en ook uit naem van Dnus *Velingius* en den Heere *van der Stael*, Ouderling uit de Vroedschap, ter verdedigingevan de overgeleverde Remonstrantie in 't licht gegeven (†). Die zaken waren voornamelyk deze twee: I. Of het Recht

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 390 en 452.
(†) Zie het zelfde Deel, bladz. 513—522.

Recht der Rotterdamsche Kerke door de Handopeninge der Heeren van de Wet, aen den grooten Kerkeraed verleend, geschonden ware; en II. Of het zelve ware geschonden door het gedrag der vier protesterende Leden. Dit ontkenden deze vier laetstgenoemde Leden, bevestigende en verdedigende hun gevoelen en gedrag tegens de Contra - Remonstrantie, door eenige Broeders op den naem van den grooten Kerkeraed aen de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerden overgeleverd, en vervolgens in onze Jaerboeken geplaetst. Tegens deze Verdediging, die in 't voorjaer was uitgegeven, kwam in het voorleden najaer een Stukje in het licht, tot titel voerende: *Klare en Grondige Wederlegging van het Nieuwverzonnen Hollandsch Kerkelyk Beroepings - Recht, onlangs uitgegeven door Dom. H. Bruining, en P. Hoffstede, Predikanten te Rotterdam; ter ontdekkinge van derzelver aenstootelyke Handelingen en ongerymde Gevoelens, strydig met de gearresteerde Ordre en Praktyk der Gereformeerde Kerken; mitsgaders tot betere onderrigtinge van het Gemeen; aen het licht gebragt door eenigen der gewezen Gecommitteerden van den E. grooten Kerkeraed van Rotterdam.* Wanneer dit Geschrift dus zonder Namen van den Schryver of de Uitgeveren in 't licht was gekomen en in de Couranten bekend gemaekt, lieten de gemelde Predikanten *Bruining* en *Hoffstede*, in Slagtmaend, deze Bekendmaking tegens het zelve in de Nieuwspapieren stellen.

ROTTERDAM.

„ *H. Bruining* en *P. Hoffstede*, Predikanten te „ Rotterdam, een zeker naemloos Geschrift, „ voerende een stouten en faemroovenden Ti„ tel, gedrukt by H. van Pelt en A. Douci te „ Rotterdam, en waer van de Advertentie is „ gedaan in deze Courant van den 1 en 5 de-

 „ zer,

ROTTERDAM. „ zer, gezien en gelezen hebbende (voor zoo „ veel zy den ſtank van dien drek hebben kun„ nen verdragen) vinden zich genoodzaekt „ om, ter voorkominge van alle kwade in„ drukzelen, welken daer door, tegen hunne „ Perſonen en derzelver Dienſt, zouden kun„ nen gemaekt worden, aen de geheele Ne„ derlandſche wereld, by voorbaet, bekend „ te maken, dat ze het voornoemde naemloos „ Geſchrift niet alleen houden voor een aller„ belagchenswaerdig Opſtel, waerin geen „ greintje zouts, noch de minſte kundigheid „ van het Hollandſch en Rotterdamſch Ker„ kelyk Recht gevonden word; maer ook voor „ een boosaerdig Libel, het welk den laſter„ zugtigen en kwaedaerdigen geeſt van zynen „ Maker zoo klaer ontdekt, dat het van nie„ mand, als die den Opſteller gelyk is, met „ eenig genoegen zal kunnen gelezen worden". Hierop volgde eene Bekendmaking van den anderen kant, waerin deze Verklaring der Predikanten *Bruining* en *Hofſtede* voor *een blykbaer teken van hunne verlegenheid* word aengemerkt, en hun tevens den weg aengewezen om, by de Drukkers, te vernemen wie de Schryver en de Uitgevers waren. Beide de Drukkers, door eenen Notaris, uit naem der genoemde twee Predikanten deswegens gevraegd zynde, verklaerden dat de Schryver van dit Stukje was Dnus *Theodorus van der Groe*, Predikant in de Hervormde Gemeente te Kralingen, en dat de Uitgevers waren Dnus *Theodorus ter Bruggen*, *Kornelius van der Kemp*, *Adrianus Ham*, *Joannes du Vignon*, *Joannes Patyn* en *Joannes Wilhelmus de Heide*, alle zes Predikanten van de Hervormde Gemeente alhier. Eer wy nu verhalen hoe deze

Ver-

Verklaring wegens den Schryver en de Uitgeveren aen den anderen kant werd opgevat, zullen we een kort bericht geven van het Stukje zelf; want de natuur van ons Werk laet niet toe daer van een omstandig verslag te doen. In het Voorbericht aen den Lezer zeggen de Uitgevers, dat ze het Werkje van Dom. *Bruining* en *Hofstede* onbeantwoord zouden gelaten hebben, indien hunne Personen alleen waren aengetast; doch de Stellingen en Zaken, daer in vervat, kwamen hun te gevaerlyk voor om ze zonder wederlegging te laten doorgaen. Ondertusschen, terwyl ze op de wederlegging bedagt waren, kwam hun dit Stukje, van Dom. *van der Groe* namelyk, ter hand, *'t welk wy*, zeggen ze, *wat het wezentlyke aengaet, goed keurden, en als dienstig tot ons oogmerk overnamen.* Om de hoofdzaek niet uit het oog te verliezen, en zich niet op te houden met omstandigheden, die niets ter zake doen, geven ze den wezenlyken inhoud, gelyk hunne Eerw. zeggen, te samengetrokken, op in vyfentwintig posten, die, by voorbaet, ter verantwoordinge der Broederen (dat zyn de protesterende Leden) gesteld worden. Deze vyfentwintig posten betreffen meest al het gedrag dier protesterende Leden, en derzelver gevoelens, in hunne Remonstrantie en het Werkje, waerin dezelve tegens de Contra-Remonstrantie verdedigd word, ter neer gesteld. Want „ de
„ Schryver van de Wederlegginge heeft, zeg-
„ gen de Uitgevers, het breedvoerig Ver-
„ toog der E. E. Broederen aengaende het
„ *jus recommandandi* of, zoo als zy het liefst
„ noemen, *declarandi* van den Ed. Gr. Achtb.
„ Magistraet, wysselyk en voorbedagt aen zy-

ROTTERDAM.

ROTTERDAM. „ ne plaetse gelaten; als oordeelende, dat het „ Geschil, in dezen, door de uitspraek hunner „ Ed. Gr. Mog. getermineerd was, en dienvolgens voor eene afgedane zaek moest gehouden worden". 't Zelfde word in het Geschrift zelf ook herhaeld, waer in gezegd word, „ dat het Verschil, welk nog was overgebleven, de zaek zelve niet meer betrof, welke door de Dispositie van de hooge Magt reeds geëindigd was; maer dat „ het alleen betrof de Kerkelyke handelingen, „ daer omtrent gevallen". Ten dien einde beweeren de Schryver en Uitgevers, (voor zoo veel deze laetsten, gelyk reeds gezegd is, dit Werkje overnemen) dat de protesterende Leden van hun met reden voor Verachters en Vertreders van de Kerkelyke Order moeten gehouden worden, om dat zy de Contra-Remonstrantie hadden aengetast en wederlegt, daer dezelve volgens een gemeenen en onbepaelden last van den Kerkeraed, door Gecommitteerden uit den zelven, was opgesteld, en daerom op naem van den Kerkeraed aen de Heeren, door hunne Ed. Gr. Mog. tot deze zaek gecommitteerd, overgegeven. Vervolgens handelt dit Stukje voornamelyk over de gemelde vyfentwintig punten, dat is, over de zaken, in de Contra-Remonstrantie gesteld; welken hier op nieuw ten grootsten deele voorgedragen en tegens de wederlegginge der Predikanten *Brüining* en *Hofstede* aengedrongen en verdeedigd worden, ten minsten dat is het oogmerk des Schryvers. Dan, dewyl dit meestal aenkomt op de bewoordingen, dus of zoo gebruikt, en op het verhael van byzonderheden, zoo is 't onmogelyk hier van in 't kort bericht te geven. Ondertusschen is het gansche Geschrift

schrift, opgevuld met zeer scherpe aenmerkingen, ook over styl en tael, ja zelfs over enkele letters, die meer de geaerdheid van den Schryver ontdekken, dan eenig nut voor de gebeurtenissen uitleveren. Wanneer dit Stukje in de wereld kwam, werd door den omweg, dien wy reeds bericht hebben, bekend wie de Schryver en de Uitgevers van het zelve waren. Waerop Dnus *Bruining* en *Hofstede* zich gedroegen als niet te kunnen geloven dat hunne zes gemelde Amtgenooten waerlyk de Uitgevers van zulk een Geschrift konden zyn. Het kwam hun wonderlyk voor, dat zes Predikanten van zulk eene aenzienlyke Gemeente de pen van een ander geleent hadden, en wel die van den Kralinger Predikant, wiens karakter by de meesten onder hen voor zeer slegt pleeg te boek te staen. Zou het die Heeren aen vermogen gemangelt hebben om zelf te schryven? Wie zou dat durven zeggen? Ongelooflyker kwam hun dit nog voor op de overweging van den inhoud des Werks, dat zoo laf, zoo verward, zoo trouweloos, zoo bedrieglyk, zoo lasterlyk (dus spreken hunne Eerw.) geschreven was. 't Geen hen, om deze redenen, twyfelagtig was voorgekomen, kreeg meer zekerheid, dewyl hun van alle kanten met de sterkste bewyzen, die men van eene zaek kan hebben, bericht werd „ dat Dnus *Patyn* openlyk verklaerde, en verzogt dat men het „ na vertelde, dat hy, al van den beginne af, „ tegens de uitgave van het Werkje van Dnus „ *van der Groe* was geweest; enz. Ook be„ tuigde Dnus *Patyn*, dat zyn Collega *van der* „ *Kemp* genoegzaem met hem van de zelfde „ gedagten was ". Dnus *Bruining* en *Hofstede* ken-

ROTTERDAM.

ROTTERDAM. konden dan, zeggen zy, niet geloven dat hunne Amtgenooten zich zelven met de Uitgaef van zulk een Stukje zouden hebben willen ten toon stellen, en de redenen daer van gaven ze te kennen door eene Bekendmaking in de *Boekzael van de maend November* 1756. Op die Bekendmaking volgde, van den kant van Dnus *van der Groe*, alleen een klein Geschrift, welk deze uitgaf onder den Titel van *Bescheiden Antwoord op de Onbescheidene Bekendmakinge van Dom. H. Bruining en P. Hofstede, Predikanten te Rotterdam, gesteld in de Boekzael van November dezes jaers; door* Theodorus van der Groe, *Predikant te Kralingen.* In dit Antwoord, waerby een kort bericht van 't zelve in de Boekzael van December kwam, zei Dnus *van der Groe*, dat inderdaed de zes gemelde Predikanten allen, by een ordentlyk eenparig besluit, goedgevonden hadden het Werkje in diervoegen uit te geven, gelyk geschied was. Doch dit was niet genoeg om voor de twyfelende Leeraers de zaek op te helderen, naerdien deze Verklaring strydig was tegens de Declaratie van Dnus *Patyn*, vermits de Kralinger Predikant reeds al zyn geloof by hen verbeurt had, en in dit laetste Geschrift zelve duidelyke onwaerheden gevonden worden. Dit alles berigtten Dnus *Bruining* en *Hofstede* breedvoeriger en met aenhaling van vele redenen, in de Boekzael voor de maend *January* 1757; waerin hunne Eerw. ook bekend maekten dat ze eerlang een Werkje uit zouden geven, waervan wy terstond zullen spreken; en in welks Voorrede zy 't reeds gezegde nader aendringen. Dit Werkje kwam ook kort daer na in 't licht, onder den titel van

Het

Het Kralinger Lasterschrift, genaemd klare en ROT-
grondige Wederlegging enz., een uitvoerige beant- TERDAM.
woordinge onwaerdig; uit het belagchelyke, valsche, bedrieglyke en kwaedaerdige van deszelfs inhoud dengetoond, door H. Bruining *en* P. Hofstede, *Predikanten te Rotterdam; vooraf gaet een breede Voorrede, waerin niet alleen op den eisch der Uitgeveren van het gemelde Kralinger Lasterschrift, maer ook op hunne gemaekte Remarques word geantwoord, en te gelyk aengetoond dat geene der Rotterdamsche Predikanten de Uitgevers van zulk een Libel kunnen zyn.* De Titel van dit Werkje wyst het oogmerk der Schryveren en den inhoud zeer duidelyk aen, waerom wy hier maer zullen byvoegen, dat in het zelve beweerd word dat Dnus *van der Groe* en de Uitgevers van zyn Geschrift de wezenlyke zaek, waerover het geschil was, onaengeroerd hadden gelaten, te weten het Recht van den Magistraet om te recommanderen of declareren; dat de Contra-Remonstrantie geenszins voor een stuk van den Grooten Kerkeraed moet gehouden worden; en dat hunne Eerw. op de vyfentwintig Posten, die hun waren voorgelegd, in de Voorreden kortelyk antwoorden, meermalen door terug te wyzen op hun vorig Werkje, waerin zy dezelven als genoeg beantwoord rekenen. Ten zelfden tyde of weinige dagen vroeger, kwam 'er van Dnus *van der Groe* wederom een Geschrift in 't licht, als een Aenhangzel van zyn vorige (*). In de Voorrede verhaelt deze

(*) De Titel van 't zelve luid dus: *Noodig Aenhangsel der klare en grondige Wederlegginge van het nieuwverzonnen Hollandsch Kerkelyk Beroepings-Recht, voorheen uitgegeven door Dom. H. Bruining en P. Hofstede, Predikanten te Rotterdam; strekkende gemeld*

ROTTERDAM. ze Predikant, welke Bekendmakingen Dnus *Bruining* en *Hofstede* in de Courant en in de Boekzalen gestelt hadden, na dat zyn vorig werk het licht had gezien; en zyn oogmerk is daer in aen te tonen, hoe die Leeraers op een dwaze, onstuimige en lasterlyke wyze zich geweert hebben, om hem als een Bedrieger ten toon te stellen, en zich zelven, ware het mogelyk, te redden uit hunne verlegene zaek, gelyk hy spreekt; halende een Declaratoir en Brieven aen, die de zes meermael gemelde Predikanten van Rotterdam geschreven hadden, ter bevestiginge dat ze waerlyk de Uitgevers van de *klaze. Wederlegginge* waren. In het Werkje zelf verklaert hy het gevoelen van *Thomas Erastus*, waer aen hy zoekt te toonen dat Dnus *Bruining* en *Hofstede* zich hadden schuldig gemaekt, dewyl zy, gelyk die Man, een zeer verderflyk gevoelen zouden hebben voor de Christelyke Kerke, het Kerkbestier zuiver politiek makende en aen den Burgerlyken Magistraet onderwerpende. Voorts legt hy zich toe om verscheide Valschheden, Lasteringen, blyken van Winderigheid, Verwaendheid enz. in zyne tegenpartyen aen te toonen, zoo ten aenzien van 't gene zy gezegt hebben, als ten aenzien van hunnen styl, tael enz. Omtrent den zelfden tyd of weinige dagen voor dat de twee laetstgemelde Werkjes der twistende Partyen het licht zagen, werden in de Boekzael, voor de

Aenhangsel, ter bescheidene Verdediginge dier Wederlegginge; mitsgaders tot nadere aenwyzinge van de aenstootelyke Erastiaensgezinde *wangevoelens, en menigerlei dwaze verkeerdheden, waer mede hunne E. het onkundig Gemeen hebben gezogt te misleiden; door* THEODORUS VAN DER GROE, *Predikant te Kralingen.*

de maend *February* van dit jaer, door Dnus *van der Groe*, *Bruining* en *Hofstede*, Bekendmakingen gesteld, wegens de Waerheid van 't gene de twee laetstgemelde Predikanten onwaerschynlyk of onwaerachtig schenen te stellen; te weten of de zes Rotterdamsche Predikanten, meermalen gemeld, Uitgevers van het bewuste Stukje van Dnus *van der Groe* waren. Dnus *van der Groe* stelde ten dien einde het Declaratoir van vier der gemelde Leeraren, den 11 van Sprokkelmaend dezes jaers geschreven, reeds gemeld in de Voorreden van 't terstond genoemde Aenhangzel, in die Bekendmakinge, waerin hunne Eerw. de Waerheid, van dat Werkje uitgegeven en, wat het wezenlyke aengaet, overgenomen te hebben, duidelyk erkennen. Ook voegde Dnus *van der Groe* 'er de Afschriften by van twee Brieven, door de twee andere Predikanten, Dnus *van der Kemp* en *Patyn*, aen Dnus *Bruining* en *Hofstede* geschreven, om te betuigen dat zy, met de overige vier van hunne Amtgenooten, Uitgevers van dat Stukje waren. In 't zelfde Stukje der Boekzale deeden Dnus *Bruining* en *Hofstede* eene Bekendmaking, waer in zy aerdig de twee gemelde Brieven, aen hun door Dnus *van der Kemp* en *Patyn* geschreven, ontleden, en tragten aen te toonen hoe strydig dezelven zyn tegens de vorige Verklaringe van Dnus *Patyn*, dat hy, namelyk, van den beginne af tegens de Uitgaef van 't Werkje van Dnus *van der Groe* geweest was. Zy zeggen het daer voor te houden, dat hun Amtgenoot *Patyn*, tegens zyn eigen oordeel, hun een tegenstrydigen Brief heeft doen toekomen, van elders daer toe gedrongen; weshalven zy den Lezer verzoeken,

ROTTERDAM.

om

ROT-TERDAM. om deze en andere redenen, die Brieven als niet geschreven aen te merken, en met hun in gevoelen te willen volharden, dat zulke Hoog-Eerwaerde en Hooggeleerde Mannen, onmogelyk de Uitgevers en Overnemers van het bewuste Geschrift kunnen zyn. Na deze Schermutseling in de Boekzael, waerin Dnus *Bruining* en *Hofstede*, om hunne Partyen ten toon te stellen, slechts een Spiegelgevecht vertoonden, gaf Dnus *van der Groe*, weinige weken daer na, in Grasmaend namelyk, in deegelyken ernst, een derde Stukje (*), scherp en hard geschreven, (want dus was van weerskanten de gewoonte geworden) in 't licht, tegens het Werkje, dat Dnus *Bruining* en *Hofstede*, onder den Titel van *Kralinger Lasterschrift* geschreven hadden In de Voorrede word gezegd, dat de twee Predikanten, geen anderen kans ziende om het werk af te doen, in 't wilde en onordentelyk, dwaes, met lasteringen, bedrog enz. geschreven hebben, om voor 't laetst een schyn te maken als of hunne Partyen niet waerdig geweest waren van hunne hand overwonnen te worden; dat men te verschonen is wegens de scherpheid, waerop men geschreven heeft; en dat de Schryver tegens zyn genoegen, over het gewigtig stuk der Kerkelyke Discipline, zich verpligt geoor-

(*) De Titel van dit Stukje is: *De Erastianistery van D. Bruining en P. Hofstede, met hun onlangs uitgegeven onstigtelyk Libel, geheeten het* Kralinger Lasterschrift, *niet weggenomen, maar konstig bedekt: zynde eene bescheidene en grondige wederlegging van dit ondeugend verzonnen Lasterschrift; mitsgaders eene naekte opening van de schandelyke Bedriegeryen en Valschheden, welke de Autheurs daer in gepleegt hebben, om hunne desperate zaek nogmaels zeer luidrugtig te verdedigen: door* THEODORUS VAN DER GROE. *Predikant te Kralingen.*

oordeelt heeft te schryven. In het Werkje zelfs verdedigt Dnus *van der Groe*, op zyne wyze, 't geen in de vorige Schriften van hem gesteld en door zyne twee tegenschryvers tegengesproken was. Hy beweert stout en sterk dat het Recht van declareren of recommanderen het voornaemste geschilpunt niet is; en dat het ook niet zou betamen daerover langer te twisten, nu het door de Heeren Staten beslist is. Voorts worden de eerste vyfentwintig Posten, als niet anders, dan met een beuzelachtig gekal beantwoord, door hem alweer voorgesteld en aengedrongen, nadien dezelven, volgens, zyn oordeel, het wezenlyk geschil bevatten. Voorts word hier betwist, wie der beide Partyen aen laster, bedrog, dwaesheid enz. schuldig zyn, in het voordragen of beantwoorden der wederzydsche Bewyzen; want Dwaling of Misslag schynen de Schryvers in deze twist niet te onderstellen. Dewyl Dnus *Bruining* en *Hofstede* verklaert hadden dat Dnus *van der Groe* onwaerdig was verder beantwoord te worden, is het van hunnen kant hier by gebleven. Sedert is wel een Geschrift, onder den titel van *Kralingiana* enz. tegens hem geschreven; doch op een vrolyken trant, en om te railleren; waerom wy daerop, gelyk ook op eenige andere Schriften, van dien aert, die wel vernuftig zyn, maer tot de zaek zelve weinig doen, niet zullen stilstaen. Het is derhalven tusschen de Schryvers bepleit, 1. of de Magistraet Recht heeft om, by 't verleenen van Handopeninge tot het maken eener Nominatie, te mogen recommanderen of declareren wien zy liefst zagen dat in aenmerking genomen worden; en dit geschil is, ten voordeele ROTTERDAM.

van

ROTTERDAM. van 't gevoelen van Dnus *Brüning* en *Hoffstede*, door de Heeren Staten beslist. 2. Ten anderen, hoe verre de twee of vier Leden des Kerkeraeds, die dit gevoelen toegedaen waren, zich tegens hunnen Kerkeraed mogten aenkanten; en byzonderlyk hoe wel of kwalyk Dnus *Bruning* en *Hoffstede* zich gedragen hebben; als mede of hun gevoelen een Erastiaensche Dwaelleer zy. Dit Geschil hangt voor den rechterstoel van 't gemeen. Ondertusschen na dat de Heeren Staten het gedrag van den Kerkeraed kwaed gekeurt hadden, heeft deze Vergadering, ingevolge den last van den Souverein, met het maken der Nominatien voortgaende, den byzonderlyk door den Magistraet voorgestelden of gerecommandeerden Persoon voorby gegaen, by het eerste Beroep, waervan wy reeds verslag gedaen hebben (*). Vervolgens is de Verandering onder de Heeren van den Magistraet in deze Stad geschied (†); waerna het Drietal, dat den 23 van Lentemaend des vorigen jaers, door de Gedeputeerden van den Grooten Kerkeraed, reeds was overgeleverd, en waerop insgelyks de gerecommandeerde Persoon van Dnus *Nieuwland* niet gesteld was, op den 14 van Bloeimaend dezes jaers geapprobeerd, en de Kerkeraed geauthoriseerd werd om 'er een Predikant uit te verkiezen. Ingevolge van deze authorisatie is, den 17 der laetste Bloeimaend, door den Kerkeraed een Beroep uitgebragt op Dnus *Paulus Bonnet*, Broeder van den in 't voorleden jaer beroepen Predikant, het zelve vervolgens aen de Heeren van de Wet gepresenteerd,

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 390, 452.
(†) Zie hier voren, bladz. 428, 429.

teerd, en den laetsten dier maend door dit Ed. Gr. Achtb. Collegie geapprobeerd of goedgekeurd. ROTTERDAM.

ZEELAND.

ZIERIKZEE.

HEt *Dykrecht 't Lands van Schouwen*, dat wy hier voren, bladz. 340, afgebroken hebben, vervolgt dus: ZIERIKZEE.

XXX. Item alzoo bevonden word dat verscheide Rekenaers hunne Waerdykers of Dykhouders zeer traeg betalen, die nochtans hunnen Dyk wel en naer behooren gehouden hebben, zoo word by dezen verstaen dat de Waerdykers en Dykhouders, wanneer de Dykgraven hunnen Ommegang aen den Dyk houden, aen Dykgraven en Gezworens zullen mogen verzoeken om te hebben hunne Betalinge, alzoo de Dyk wel en behoorlyk is gemaekt, mits dat de Rekenaer drie dagen te voren, door des Dykgraven Klerk, zal worden geintimeerd om dit verzoek te hooren, en daer jegens Betalinge te kunnen bybrengen; en ingevalle de Rekenaer niet konde doen blyken van zyne betalinge, of dat de Waerdyker en Dykhouder daer voor eenig Land, als nog in Pachte was, gebruikende, en zulks expresselyk was bedongen, zoo zal de Rekenaer, by Vonnisse van Gezworens, worden gecondemneerd het Dykgeld te betalen binnen acht dagen, zonder dat de Rekenaer Eisch in reconventie zal mogen doen, dan van geleverde Materialen, op den Dyk geleverd, en verschoten Penningen van Arbeidsloon, aen den Dyk gedaen; en by faute van betalinge, zoo zal de Dykgraef den Waerdyker of Dykhouder betalen, en voorts geprocedeerd worden op den Rekenaer en zyne Landen, als voren, Artikel I, is verklaerd. *Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.*

XXXI. Item dat de Waerdykers of Dykhouders dit

Zierikzee. Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

dit Recht van Præferentie zullen mogen gebruiken twee jaren, na verloop van elk jaer, dat half May te voren verschenen is, of zullen vervallen wezen van hun Recht, en alleen maer behouden hunne personele Actien; en zullen de Rekenaers gelyk Recht hebben op de Landen van hunne Ondergemeten, en mede moeten gebruiken twee jaren, na verloop van elk jaer, dat half May te voren verschenen is, op pœne als voren.

XXXII. Niemand zal vermogen eenigen Steen uit de Rys-Bermen te nemen en stellen denzelven in Putten, die hy in zyn gebroken Dyk is hebbende, op de Boete van vyf Schellingen Vlaemsch, te verhalen aen den Rekenaer, Waerdyker of Dykhouder, in wiens Dyk men den Steen bevind te staen, en zullen niet te min denzelven Steen, binnen tweemael vierentwintig uuren, na de gekregen Insinuatie, wederom moeten stellen in de Rys-Bermen, of, by faute van dien, zal de Dykgraef dat doen tot hunnen koste, en voorts procederen naer Dykagie-Recht.

XXXIII. Item dat niemand zal vermogen te laten loopen eenige Verkens, gerinkd of ongerinkd, aen of omtrent de Dyken, Bermen of Wegen, op de verbeurte van dezelve Verkens, en daerenboven de Boete van vyf Schellingen Vlaemsch, voor de eerste reize; en voor de tweede reize, boven de verbeurte van de Verkens, de Boete van een Pond Vlaemsch; en zoo dikwils dit gebeurt, zal de voorsz. Boete verhaeld worden van den genen, die aldaer het naeste woont, ten ware dezelve konde bewyzen wien de Verkens waren toebehoorende.

XXXIV. Item dat niemands Paerden, Beesten of Schapen zullen mogen loopen op de Dyken of Bermen, veel min op de Buitendruipers of Kruinen van de Zeedyken, op de Boete van vyf Schellingen van ieder Paerd, Beest of Schaep, dat daer op bevonden zal worden; en zullen alle dezelve Paerden, Beesten of Schapen *ilico* in Schuttingen worden gebragt, alwaer dezelven zoo lang zullen bly-

blyven, tot dat de voorsz. Boeten, benevens de Onkosten van 't Schutten, en de schade, die dezelven aen eenig Gluye of Riet zullen hebben gedaen, al en ten vollen zullen zyn betaeld en voldaen, of dat de voorsz. Paerden, Beesten en Schapen daer voor zullen worden verkogt, volgens het Recht van Schuttinge; en worden ook alle de respective Onderlandmeesters en Schutters gekwalificeerd de voornoemde Schuttinge te doen.

Zierikzee. Dykrecht 's Lands van Schouwen ens.

XXXV. Item, dat niemand zal vermogen te ryden met Wagen en Paerden, Karren of Provetten, geladen of ongeladen, noch ook te Paerd, op het Kramzel, 't zy op de Sate, Halzen of in den Buik van den Dyk, ja zelfs niet op het Groene van het Buiten-Druipens, of daer het zelve niet is bekramd, op de Boete van tien Caroli Guldens van ieder Wagen met Paerden, Karren of Provetten, en vyf gelyke Guldens van ieder Paerd, zoo dikwils het zelve gebeuren zal; doch zullen hier van vry en exemt zyn de Rekenaers, Waerdykers of Dykhouders, die met Karren behoorlyk Aerde in hunnen Dyk zullen brengen.

XXXVI. Item, dat niemand, wie hy ook zy, zal mogen wegnemen van den Dyk, Hoofden, Bermen of Wegen, eenig Gluye, Riet, Rys, Steen, Kordewagens, Planken, Horden, Ankers of eenige andere Materialen, 't zy oude of nieuwe, vast of aen den Dyk dryvende, waer die zyn of zouden mogen liggen, zoo wel binnen als buiten den Lande, op pœne zoo wie bevonden word zulks te doen of gedaen te hebben, die zal de Burgemeester daer over in den Steen doen halen, en verder doen corrigeren Crimineellyk, als over Diefte, naer de kwaliteit van den delicte en de personen, anderen ten exempel, ingevolge de Plakaten van den Lande, zelfs met Bannissement. En of het gebeurde dat op iemands Werf, binnen zyne Huizinge of Schure, bevonden wierde eenig Rys, Staken, Gaerden of eenige andere Materialen, 't zy nieuw of oud, geheel of gebroken, die zal verbeuren de Boete van tien Caroli Guldens, en daerenboven

Zeeuw-
sche.

Dykrecht
's Lands
van
Schou-
wen enz.

arbitrairlyk worden gecorrigeerd, naer exigentie van zaken; doch zoo wanneer iemand eenige Materialen benodigd mogt hebben, zullen dezelven niet mogen halen, dan met kennisse van 't Collegie of der Landmeesteren, ten zy in tyden van nood, wanneer zy echter, binnen den tyd van twaelf uuren, daer van kennisse zullen moeten geven aen den Landmeester of Onder-Landmeester, op pœne van viervoudige restitutie.

XXXVII. Item, dat niemand zich onderwinden zal, omtrent de Dyken, op den Oever, of op de strange van de Duinen van Schouwen, te halen en laden met Schepen, Schuiten of Wagens eenig Zant, dan met Schriftelyk Consent van den Burgemeester of Opper-Dykgraef, op pœne dat, zoo wie bevonden word zulks gedaen of getragt te hebben, daer over zal verbeuren, ten reguarde van het weghalen van Zant, de Boete van vyf Ponden Vlaemsch voor de eerste reize, en dat het Zeil van het Schip of de Schuite, ook de Wagens, dadelyk ter plaetse, daer het Zant is geladen, ontstukken zal worden gesneden of gehakt; en vóor de tweede reize de Boete van tien Ponden Vlaemsch, en dat daer benevens het Schip, de Schuit of Wagen met Palen doorheid, tot een spectakel van anderen gesteld zal worden; en nopens het weghalen van Schelpen, zal niemand toegelaten worden, van primo January tot half May, (uitgezonderd de Dykhouders) om te brengen op hunnen Dyk, volgens het I. Artikel, op de Boete van tien Guldens voor de eerste reize, en de tweede reize dubbel; doch na het mannenbod, van half May tot den laetsten van December, zal het toegelaten worden met een Schriftelyk Consent, als voren.

XXXVIII. Item, dat niemand zich zal vervorderen, aen den Oever, Strange, Duinen of Hillen van Schouwen, te steken, halen en wegvoeren, met Wagens, Schepen of Schuiten, eenige Derry; op pœne dat, zoo wie bevonden word zulks in eeniger maniere getracht te doen of gedaen te

heb-

hebben, daer over zal verbeuren, voor de eerste reize, de Boete van vyf Ponden Vlaemsch, en daer benevens de Instrumenten, daer zy dezelve Derry mede steken, en de Wagens, waer mede de Derry is vervoerd of getracht is geweest dezelve te vervoeren; en voor de tweede reize de Boete van tien Ponden Vlaemsch en arbitraire Correctie, naer exigentie van zaken. En byaldien iemand gevonden word, die de gesteken Derry had gebragt op zyn Hof of Schuur, die zal verbeuren de Boete, en gecorrigeerd worden als voren; en zal op eenige indicien Huiszoeking mogen worden gedaen.

Zierikzee. Dykrecht 's Lands van Schouwen. enz.

XXXIX. Item, alzoo tot diverse stonden is bevonden, dat, ten tyde van zware Stormen of overgroote Grondbraken, verscheide Personen, zoo Rekenaers, Waerdykers, Dykhouders en Ingeërfden, als andere Ingezetenen van Schouwen, en Inwoners der Stede Zierikzee, weigerig en wanwillig zyn geweest om te komen ten Landweere, contrarie de Ordonnantie van wylen Keizer Karel den V, hoogl. memorie, van den jare 1533, waer door de totale ruïne en ondergang van het geheele Land van Schouwen, en by gevolge het bederf van de Steden Zierikzee en Brouwershaven, zoude kunnen worden veroorsaekt: Zoo is 't, dat by dezen op nieuws word geordonneerd en gestatueerd, dat alle Inwoners der Stede Zierikzee en Ingezetenen van Schouwen, Paerden houdende, op het slaen van de Klokke, of op eenig ander kenbaer teken; ook als hun de Weet door des Dykgraven Klerk, of iemand anders, wie het ook zy, aen hunne Personen, of tot hunnen Huize zal zyn gedaen, gehouden zullen zyn met hunne Paerden en Wagens met Gluye en andere Materialen, ten allerspoedigsten te komen ten Landweere, daer de nood zulks vereischen zal, om aldaer, ten dienste van den Lande, tot het werk gebruikt te worden, op de Boete van vyf Pond Vlaemsch, en daerenboven arbitrairlyk

ZIERIK-ZEE. te worden gecorrigeerd naer gelegenheid van de zake.

Dykrecht 's Lands van Schouwen-enz.

XL. Gelyk mede alle Personen, 't zy Rekenaers, Waerdykers, Dykhouders, Landluiden of Arbeiders, die zich des Dykens verstaen, op het luiden van de Klokke of eenig ander kenbaer teken, ook als hun de Weet door des Dykgraven Klerk of iemand anders, wie het zy, aen hunne Personen of tot hunnen Huize word gedaen, gehouden zullen zyn met hun Gereedschap, te weten een Spade en een Kramspade of Steeker, zich van stonden aen te begeven ter plaetse, daer de nood zulks vereischt, om aldaer te doen zoodanig werk, als hun by of van wegen de Regeerders 's Lands van Schouwen of den Dykgraef en de Gezworens zal worden geordonneerd; op pœne, zoo wie niet compareert, daer over verbeuren zal de Boete van tien Guldens, en arbitrairlyk te worden gecorrigeerd naer gelegenheid van de zake.

XLI. En nademael bevonden is dat vele Personen, hebbende Paerden en Wagens, nochtans onverzien zyn van Lavei-Karren, zoo word by dezen geordonneerd en gestatueerd dat alle de Inwoners der Stad Zierikzee, en de Ingezetenen van Schouwen, die twee Paerden hebben, als mede ieder Karreman binnen dezelve Stad, elk in 't byzonder, zullen moeten hebben een Lavei-Kar met een Halsjuk en zyn ander toebehooren, om daer mede het Land, in tyd van nood, te kunnen dienen; en zullen de gemelde Personen omtrent half May, wanneer de Dykgraef op den Dyk gaet; op zekeren dag, die hun te voren by Plakaten door den Dykgrave binnen zyn bedryf zal worden bekend gemaekt, gehouden zyn te stellen voor hunne Schuuren of Stallen hunne Karren, met hun toebehooren, ieder Kar gemerkt met hun eigen Merk, om dezelve by Dykgraef en Gezworens gevisiteerd te worden, of die groot, bekwaem en sterk genoeg zyn, om daer mede te kunnen werken; en zoo wie bevonden word geen La-

Lavei-Kar voor zyn Schuur of Stallinge gestelt te hebben, of, daer al staende, niet sterk of bekwaem te zyn, daerenboven niet groot genoeg, (want zy moeten wyd zyn van voren in den Bodem 29 duimen, en van achteren 30 duimen, boven van voren wyd 33 duimen en van achteren 36 duimen, ook voorzien van een goed Halsjuk met zyn toebehooren, om daer mede bekwamelyk te kunnen werken) die zal verbeuren t'elkenmale de Boete van tien Schellingen Vlaemsch; voor welke Boeten hunne Paerden, Wagens en andere gereedste Goederen zullen wezen executabel; en word verstaen dat de Dykgraef van 't Poort-Ambacht binnen de Stad Zierikzee, 't zelve recht van visitatie zal gebruiken jegens de Inwoners der zelver Stede; en wat aengaet de Karluiden, zullen, boven de gemelde Boeten, in geenerhande maniere toegelaten worden eenig werk te doen, ten zy elk hebbe een Kar, en dat de boeten en breuken, ten reguarde voorsz., als mede de boeten, begrepen in de volgende Artikelen, al en ten vollen zullen zyn voldaen; des zullen onder dit Artikel niet begrepen zyn zoodanige Inwoners der Stede Zierikzee, die voor hun plaisier twee Paerden houden, en deswege met £ 4: 3: 4 Vlaemsch of hooger op het Cohier van 't Paerdengeld zyn aengeslagen, welken geen Lavei-Kar met zyn toebehooren zullen behoeven te houden of eenige Boete deswege verbeuren, welverstaende dat, in cas van nood, de gemelde Persoonen, wie zy ook zyn, met hunne eigen Karren en Paerden, op hun beurt aen den Dyk zullen moeten komen, of anders bezorgen dat een ander Persoon, voor hunne rekeninge, daer kome, om het nodig werk te verrichten.

Zierikzee.

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

XLII. En ten einde alles ten spoedigsten en met goede order, in het werken met de Karren en anderszins, zoude mogen worden gedirigeerd, zoo zal binnen de Stad Zierikzee, en binnen ieder Parochie in Schouwen, gemaekt worden, by den Dykgraef en Gezworens, een pertinente Lyst van de

ZIERIKZEE.

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

Personen, die Paerden en Wagens zyn houdende, waer van de Copy alle jaren by Dykgraef en Gezworens zal worden overgeleverd aen Burgemeester en Heemraden, en zullen de Personen, woonende in de Parochien, aldernaest het gevaer, eerst ontboden worden, die ook gehouden zullen zyn, voor alle anderen, ten spoedigsten, te komen, op pœne als voren; en binnen de Stad Zierikzee zal allereerst moeten opkomen het Gilde van de Karreluiden, op het doen van de Wete aen den Deken van het zelve Gilde, of ander kenbaer teken, en daer na alle de andere Inwooners, zoo als in het voorgaende Artikel staet vermeld, of wel alle te zamen, naer dat de nood zulks vereischen zal, als hun van de Puie van 't Stadhuis zulks zal worden geordonneerd; op pœne als voren.

XLIII. Item, zullen alle de voorsz. Personen gehouden zyn, ter Ordonnantie van de Heeren Regeerderen of derzelver Gecommitteerden, met hunne Paerden, Wagens of Karren te halen en laden alle soorten van Materialen, en deselven moeten brengen ter plaetse, daer die van noden zyn, zonder eenig wederzeggen; op de Boete van vyf Guldens voor de eerste reize, en de tweede reize dubbel.

XLIV. Item, dat by elke Karre zal moeten wezen een Man, die de Karre laed, en een Jongen, die bekwaem is om de Karre uittevoeren en de Paerden te bestieren, t'elkens op de Boete van zevenentwintig Grooten Vlaemsch.

XLV. En op dat met de Personen en Arbeiders, die zich het dyken verstaen, met goede order en zonder confusie, in tyd van nood, zoude kunnen worden gewrocht, zoo zullen by de respective Dykgraven en Gezworens, elk binnen zynen bedryve en vierendeel, opgeschreven worden alle Personen, woonende binnen de Stad Zierikzee en binnen den Lande van Schouwen, die Dykers zyn of zich des Dykens verstaen, 't zy oud of jong, niemand uitgezonderd; zulks gedaen zynde, dezelven by Geschrifte overleveren aen Burge-

gemeester en Heemraden, met expresse in wat staet die Personen binnen Zierikzee, of in wat Parochie die in Schouwen woonen, om alle dezelve Personen in hunne Buurten en Parochien te verdeelen, in troepen van zestien of achttien Personen sterk, onder eenen Hoofdman, die het opzicht en de Commando over zyn Troep of Rot hebben zal; en blyft een ieder gehouden zich by zyne Troep en onder zynen Hoofdman ten allerspoedigsten te begeven; op Pœne en Boete, Art. XL gespecificeerd; en een Hoofdman van zyn Rot zich absenterende, zal verbeuren een dubbele Boete, en daerenboven arbitrairlyk worden gecorrigeerd, naer gelegenheid van de zake.

ZIERIKZEE. Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

XLVI. Item, of het gebeurde dat iemand, van de voorsz. Personen zelven, een kwade Dyk hadde en daer in wrochte, zulks niet te min gehouden zyn te compareren ter plaetse, daer de nood is, en aldaer aen het Collegie van Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef mogen verzoeken om in zynen gebroken Dyk voort te mogen werken, die daer over zullen disponeren naer den dienst van het Land vereischen zal, waer naer de Dyker zich zal moeten reguleren, op pœne als voren. Doch ingevalle den zelfden Dyker word geordonneerd uit zynen Dyk te gaen, en te werken daer de nood zulks meer komt te vereischen, zoo zal het Land moeten instaen voor de schade, die de Dyker naderhand zoude mogen lyden; welke schade hem zal worden goedgedaen, volgens de taxatie van Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef of van Dykgraef en Gezworens.

XLVII. Item, de Hoofdmannen en hunne Rotgezellen aen den Dyk wezende, zullen gehouden zyn getrouwelyk naer te komen 't geen hun by of van wegens de Heeren Regeerderen of Dykgraven en Gezworens zal worden geordonneerd, op de Boete van vyf Schellingen Vlaemsch, zoo dikwils als iemand van hunlieden contrarie doende bevonden zal worden.

XLVIII. Gelyk mede ieder Rotgezel gehouden

Zierik-zee. blyft zynen Hoofdman in alle redelykheid te gehoorzamen, in 't gene hem by den Hoofdman; het werk aengaende, word bevolen, t'elkens op de Boete van zevenentwintig Grooten Vlaemscn, ten profyte van het Rot.

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

XLIX. Item, blyft ieder Hoofdman gehouden, zoo wanneer iemand van zyne Rotgezellen komt te overlyden, 't zelve den Dykgraef bekend te maken, om, met de eerste gelegenheid, eenen nieuwen aenkomenden Dyker in des overledenen plaetse te stellen, op de Boete van vyf Schellingen Vlaemsch.

L. Item, alle Personen, die aen den Dyk zullen komen werken met hunne Paerden, Wagens of Karren, zullen genieten tien Schellingen Vlaemsch daegs, of zoo veel min of meer, als bevonden zal worden naer omstandigheden der tyden te vereischen, als mede de Dykers en andere Arbeiders, die zich des dykens verstaen, zullen genieten alzulken Daggeld, als Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef, of wel Dykgraef en Gezworens, naer gelegenheid des tyds, zullen dunken te behooren, en ieder Hoofdman zal hebben een dubbel Daggeld, en elk Rot jaerlyks om te verteeren een Pond Vlaemsch.

LI. Voorts dat ingevolge en uit krachte van zeker Octroi, den Lande van Zeeland in 't gemeen verleend, by wylen Koning Philips, als Grave van Zeeland, in dato den 3 December 1570, de voorsz. Heeren Regeerders t'allen tyden, als de nood zulks vereischen zal, zullen mogen doen aenhalen, arresteren, ontladen, tot hunne dienste houden en gebruiken alle Schepen of Schuiten, binnen 's Lands varende, geene uitgezonderd, om die elders te doen halen Rys, Steen, Zooden, Gluy, Riet, Hout, Horden en alle andere Materialen, ten dienste van den Lande behoevende, en die elders te doen brengen ter plaetse, daer dezelve Materialen van noden zyn; op poene dat zoo wat Schippers of Schuiteluiden bevonden worden weigerig of wanwillig te zyn, om naer te komen 't gene

voorsz.

voorsz. is, zullen worden gestraft met Bannissement en arbitraire correctie, volgens het voorsz. Octroi. En zullen alle Schippers of Schuitelui-den, die ten dienste van den Lande gebruikt zyn, geloond worden ter discretie van de Heeren Re-geerderen voornoemd; doch ingevalle zoodanige Schepen in 's Lands dienst eenige schade komen te krygen, zullen Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef, in alle redelykheid, op de vergoedinge van zoodanige schade reflexie nemen. *Zierikzee. Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.*

LII. Item, dat de respective Dykgraven en Gezworens hunnen jaerlykschen Ommegang op de Wegen en Binnen-Bermen, als mede op 's Lands Wekkens, die rybaer zyn, houden zullen half May en daegs daer aen, (mits stellende alvorens Plakaten van hunnen Ommegang) en dat zy zullen gaen op het effenen van Banen en Sloen, op merkelyke Laegten en Derrygaten, om die met harde verstorvene Aerde te doen maken; op de Boete van zevenentwintig Grooten Vlaemsch. En byaldien bevonden word dat iemand den Weg hadde ontween gesteken of Weg met Weg gemaekt, buiten expres Consent van Dykgraef en Gezworens, die zal insgelyks verbeuren de Boete van zevenentwintig Grooten Vlaemsch, en zullen boven dien de voorsz. Putten, Laegten en Gaten, mitsgaders den Weg, die ontween is gesteken, binnen den tyd van acht dagen moeten maken gelyk als dat behoort, of dat de Dykgraef het zelve zal doen maken, 't zy in daggeld of het werk besteden by den hoop, tot koste van den gebrekigen, en gaen dat innen twee schatten.

LIII. Item, dat Dykgraven en Gezworens, in 't gaen op de Wegen, Binnen-Bermen en 's Lands Wekkens, naer gelegenheid van zaken, zullen vermogen te ordonneren de lage Wegen, Binnen-Bermen en 's Lands Wekkens te haeijen, 't zy met natte of drooge Aerde (naer gelegenheid des tyds) op alzulken hoogte en breedte, als Gezworens nodig oordeelen zullen, mits dat daer van een Schriftelyk Billiet door den Klerk worde overgegeven,

ZIERIK-ZEE.

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

by hem te onderteekenen, met specificatie van wat Land en waer gelegen, 't gene de Bruikers van de Landen zullen moeten naerkomen binnen den tyd van veertien dagen, na dat zy van zulks te doen geinsinueerd zyn, als wanneer de Dykgraven met een Gezworen en Klerk, wederom op den Weg, Binnen-Bermen en 's Lands Wekkens, daer het Haeizel is geordonneerd, zullen gaen en visiteren of de Ordonnantie van Gezworens word naergekomen, en zoo wie bevonden word daer in nalatig te zyn, die zal verbeuren de Boete van zevenentwintig Grooten Vlaemsch, en zal het Haeizel binnen den tyd van acht dagen by den Dykgrave, ten overstaen van Gezworens, in 't openbaer besteed worden te maken, en voorts op den gebrekigen worden geprocedeerd als in 't voorgaende Artikel verklaerd staet: doch byaldien de Bruikers van de Landen zich vonden bezwaerd by de Ordonnantie van Gezworens, zullen zy, binnen den tyd van drie dagen, daer van vermogen te appelleren aen Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef, die daer over zullen disponeren, naer dat de nood zulks vereisschen zal.

LIV. Item, dat de Dykgraven en Gezworens tot allen tyde, van half Maert af tot half November toe, zullen vermogen te ordonneren en te doen maken de kwade Wegen en Derrygaten, 't zy met Rys, Zand of andere vreemde Aerde, of dat op de gebrekige Personen zal worden geprocedeerd, als voren, by Artikel LII, staet geëxpresseert. En, byaldien de Dykgraven hier in nalatig worden bevonden, om de kwade Wegen (des vermaend zynde wegens het Collegie van Burgemeester en Heemraden) te doen maken, zoo zal zulks van 's Lands wegen worden gedaen, en voorts op den Dykgrave, ten reguarde van zyn negligentie, worden geprocedeerd, als hier voren, Artikel VII, van den Dyk gesproken word.

LV. Item, dat de Pachters of Bruikers van de Landen gehouden zullen wezen de Wegen en Binnen-Bermen te maken uit Ban en Boete, die ook

daer

daer voor zullen wezen executabel, en blyven de Eigenaers gehouden, daer van verwittigd zynde, hunne Pachters te noemen, of dat hunne Landen daer voor zullen wezen executabel, gelyk mede de Haeizels by de Bruikers zullen moeten worden gemaekt: doch byaldien de Pachters insuffisant of nalatig bevonden worden, zoo zal de Dykgraef als dan mogen zoeken den Grondheer, mits hem doende een behoorlyke Wete, en den zelven mede nalatig bevonden wordende, zal de Dykgraef het werk mogen besteden naer ouder Costume.

ZIERIKZEE. *Dykrecht 's Lands van Schouwen etc.*

LVI. Item, zullen de Pachters van de Landen de helft van de Onkosten, die by hen tot het maken van de Haeizels zyn uitgeleid, mogen korten aen hunne Pachtpenningen; en byaldien de Haeizels worden geordonneerd de twee laetste jaren van den Hoventyd, zoo zullen de Pachters mogen korten de twee derdeparten, en alzoo dan maer een derdendeel van de Kosten dragen.

LVII. Item, dat niemand van eenige, 't zy hooge of lage Wegen, zal mogen halen eenig Zand, Aerde of Zooden, op de Boete van tien Guldens voor de eerste reize, en boven dien gehouden zyn den weg te hermaken zes duimen zatter van Aerde dan die te voren is geweest, of dat zulks by den Dykgraef of wel anderszins van 's Lands wege zal worden gedaen, en dat voorts tegens den gebrekigen zal worden geprocedeerd, als voren is verklaerd; en voor de tweede reize de Boete van vyf Ponden Vlaemsch, en den Weg moeten repareren als voren.

LVIII. Item, dat niemand Schuiten zal mogen halen over de Wegen, op de Boete van vyf Schellingen Vlaemsch, te verhalen op den genen, die by de overgehaelde Schuiten allernaest woonen, ten ware dezelven konden bewyzen by wien de contraventie ware gepleegd, en indien bevonden word, dat iemand der genen, die de Calangie hebben, zulks kwamen te doen, zal verbeuren ieder reize tien Schellingen Vlaemsch.

LIX. Item, dat niemand aen eenige hooge of la-

ZIERIK-ZEE.

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

lage Wegen zal vermogen te steken eenige Derry; ook dat niemand eenig Land zal vermogen te ontgronden of uit te derrien, anders dan met expres consent van Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgrave, op pœne zoo wie bevonden word zulks te doen of gedaen te hebben, daer over zal verbeuren de Boete van vyf Ponden Vlaemsch boven de gesteken Derry, en boven dien arbitrairlyk te worden gecorrigeerd naer exigentie van zaken, na dat de Derry by of verre van den Zeedyk is gesteken, alles ingevolge van het Privilegie der Regeerderen van Schouwen, gegeven by wylen Prins Willem den Eersten, hoogl. memorie, als Stadhouder wegens den Grave van Zeeland, in dato den vierden July 1580. En dat voorts de genen, die eenige Derry aen de Wegen zal gesteken hebben, den zelven Weg met Zand of andere vreemde Aerde wederom zal moeten maken, zoo goed als hy te voren geweest is, of dat zulks tot zynen koste zal worden gedaen, en dat verder geprocedeerd zal worden volgens het Dykagie-Recht.

LX. Item, dat in geen Vaerten of principale Watergangen eenige Heulen of Dammen zullen mogen worden gelegd, noch ook eenige Hoofden gemaekt, nieuwer dan acht voeten boven, en onder zes voeten, hoog boven het Landwater twee voeten; dat mede in geene andere Waterdulven of Weegsloten eenige Dammen zullen mogen worden gelegd, dan met expres consent van Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef, of Dykgraven en Gezworens, in welke Dammen altyd zal moeten gelegd worden een bekwame Zyl, ten minsten van een voet in 't vierkant, om dat het Water daer door bekwamelyk zoude kunnen fuëren, op de Boete van tien Guldens, en dat boven dien de Dammen en Hoofden zullen moeten worden opgeruimd binnen den tyd van acht dagen na de gekregen Insinuatie, of dat zulks by den Dykgrave zal worden gedaen tot des gebrekki-

kigen kosten, en dat voorts op hem zal worden geprocedeerd twee schatten.

Zierikzee.

LXI. Item, dat niemand de Sluizen zal mogen openzetten of tempelen, waer door het Zoute Water in 't Land kan komen, op de Boete van vyf Ponden Vlaemsch de eerste reize, en de tweede reize dubbel, of zyne Rechterhand; en de gene, die niet magtig zyn de voorsz. Boeten te betalen, zullen 't zelve moeten vergelden by corporele straffen anderen ten exempel, volgens de Ordonnantie van wylen Keizer Karel, van den jare 1533.

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

LXII. Item, om te verhoeden de groote schade, die zomtyds gebeurt door het bevisschen omtrent de Sluizen binnen den Lande van Schouwen, zoo word by dezen geordonneerd, dat met geene Welien, Korven of staende Wand zal mogen worden gevist, van binnen of van buiten de Sluizen, te weten twintig Roeden van buiten de Sluizen, en van binnen op honderd Roeden, op de verbeurte van twintig Caroli Guldens boven het Vischtuig, elke reize, zoo dikwils als zulks gebeuren zal, volgens de meergemelde Ordonnantie van Keizer Karel van den jare 1533.

LXIII. Item, dat niemand met eenige Welien, Korven of staende Wand zal mogen visschen in of omtrent de Heulen, leggende in de Vaerten, te weten op twintig Roeden na aen de Heulen, op de verbeurte van het Vischtuig, en de Boete van tien Schellingen Vlaemsch, zoo dikwils als zulks gebeuren zal; dat ook niemand in eenige Vaerten, Watergangen of andere verboden plaetsen zal mogen leggen Welien, Fuiken of Korven; telkens op de Boete van zevenentwintig Grooten Vlaemsch, de voorsz. Boeten te verhalen op den genen, die by de geleide Welien, Korven of staende Wand allernaest wonen; ten ware die konden bewyzen by wien dezelve contraventie ware gepleegd.

LXIV. Item, alzoo dikmael bevonden is, dat de goede Ingezetenen van Schouwen worden be-

let,

ZIERIK-ZEE.

Dykrecht 's Lands van Schouwen etc.

let, door het vervuilen van de Vaerten en Watergangen in de Herfst en Winter, in de Stad Zierikzee te komen, of wel elders anders, daer zy moeten wezen, zoo word by dezen geordonneerd, dat voortaen de Baenders of Bruikers der Landen, nevens de Vaerten gelegen, gehouden zullen zyn dezelven alle jaren schoon te maken, het Riet van de kanten af te snyden, alle Dammen en Ondiepten weg te nemen, op dat alzoo het Water zyn behoorlyke suatie hebben mag, en een ieder zonder belet kan varen, waer het hem gelieft, en dat de respective Dykgraven en Gezworens binnen de maend September, op zekeren dag, daer toe te prefigeren, (mits daer van doende advertentie by Plakaten) de voorsz. Vaerten en Watergangen zullen begaen, en wat Vaerten of Watergangen als dan zullen bevonden worden niet te wezen behoorlyk geruimd in forme voorsz., zoo zullen de Pachters of Bruikers, daer jegens gelegen, boven de Pœnen en Boeten, hier voren tegens het leggen van Dammen en Hoofden gestatueerd, verbeuren een Boete van zevenentwintig Grooten Vlaemsch, en dat voorts tegens den gebrekigen in aller voegen en manieren zal worden geprocedeerd, als hier voren van den Weg staet geëxpresseerd.

LXV. Item, zoo wanneer iemand eenige Slooten of Watergangen langs 's Heeren Wegen en 's Lands Wekkens komt te delven, zal verpligt zyn de helft daer van te zetten op de Wegen en 's Lands Wekkens, op de Boete van tien Gulden: en daerenboven zullen, tot genoegen van Dykgraef en Gezworens, de Aerde daerna moeten overzetten, waer toe zy gelast worden op hun omryden de Bruikers der Landen daer toe te constringeren, vooral daer zy het nodig oordeelen zullen.

LXVI. Item, word aen een ieder Rekenaer, na voorgaende verzoek aen Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef, toegelaten om zyne Dyken met Rys en Steen te bezetten, doch zullen

len verpligt zyn telkens, dezelven opgebroken wordende, ter volder Aerde te brengen, en op de lengte te houden, zoo als daer aen gekomen zyn, waerom alvorens de lyn daer over zal moeten worden gehaeld, en dat tot genoegen van Dykgraef en Gezworens, en zullen ook niet vermogen de voornoemde Dyken te abandonneren, dan met consent van 't Collegie als voren, ook zal voortaen geen Steendyk mogen worden verkogt, veraliëneerd of op eenige maniere van Eigenaer veranderen, 't zy by Erfenis of anderszins, dan aen iemand, die ten minsten dertig gemeten Lands in eigendom in dat vierendeel bezit; zullende iemand, die dertig gemeten heeft ten tyde van het koopen of verkrygen van een Steendyk, doch naderhand zoo veel Land verkoopt of veraliëneert, dat hy geene dertig gemeten blyft houden, genoodzaekt zyn den Steendyk aen den meestbiedenden te verkoopen, of zal, by faute van dien, de gemelde Steendyk, na verloop van een jaer daer na, vervallen aen den Polder van Schouwen.

ZIERIKZEE.

Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.

LXVII. Item, wanneer de respective Klerken zullen hebben geëxecuteert het Land, waer van het geschot niet was betaeld, zoo zullen dezelven vermogen te executeren al het Land, dat den gebrekigen Eigenaer binnen Schouwen is toebehoorende; en om alle kwestien dienaengaende voor te komen, zoo zal de Klerk, wanneer hy al het Land van den gebrekigen Eigenaer zal hebben geëxecuteert, ook verder mogen executeren al het Land, dat sedert veertien jaren op den zelven naem ten Veldboeke niet alleen heeft bekend gestaen, maer boven dien het geen dezelve binnen gemelden tyd heeft gehad, schoon het ten zynen naem niet heeft gestaen; waerom ook in het vervolg geene Landen meer zullen mogen worden overgeboekt, dan die alvorens voor de respective Gerechten, waer onder dezelven zyn gelegen, zullen wezen geleverd, en waerschap daer van aen den Hevenaer vertoond, except de zulken, waer aen men by verkavelinge of erfenis is

ZIERIK-ZEE. *Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.*

aengekomen, het geen met authentieke bewyzen zal moeten worden aengetoond; waerom de Eigenaers der Landeryen, die in den loopenden heventyd zullen worden veraliëneerd, zullen kunnen volstaen met dezelven voor de respective Gerechten op hunnen naem te laten aenleveren, en veertien jaren na het gemelde Transport bezeten hebbende, voor geene andere Landen, uit vorigen naem voortgekomen, aenſprekelyk zullen zyn; doch gehouden daer van zoo dra mogelyk aen Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef kennis te geven, en de naestvolgende verhevinge op hunne Namen te trekken, op pœne van verlies dezer gunstige Concessie, waer van de Sekretaris van Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef behoorlyk register zal houden, en daer voor genieten één Schelling: En zoo wanneer iemand zyne Landen komt te abandonneren, zal gehouden zyn het zelve schriftelyk aen het Collegie voornoemd, voor den Eersten February van het loopende jaer, kennis te geven, of zal anders gehouden zyn de Ongelden over dat geheele jaer daer van te voldoen.

LXVIII. Item, dewyl de Polders van Schouwen niet alleen Dykhouders zyn, maer ook Landen bezitten, zoo worden dezelven aen de voornoemde Ordonnantie zoo wel geadſubjecteerd als een particulier; des zullen de Landmeesters moeten zorgen, dat alles, wat in deze Ordonnantie word gerequireerd, door hun worde verricht, of zal voor hunne rekeninge zyn, ten zy dezelven ten genoegen van Burgemeester, Heemraden en Opper-Dykgraef kunnen doen blyken dat zulks hun ondoenlyk is geweest.

LXIX. Item, dat geene Dykgraven zullen vermogen te executeren, noch ook te ontvangen, eenige Boeten, 't zy klein of groot, hier voren geëxpresseerd, ten zy de gebreken aen Dyken of Wegen en Watergangen alvorens zyn gerepareerd of geremedieerd, en het Land alzoo voldaen, op pœne van nulliteit van hunne Proceduren, en daer-

en-

enboven te verbeuren de Boete van twee Ponden Vlaemsch, ten profyte van het Land; gelyk mede de de respective Dykgraven niemand zullen mogen beschadigen, of doen maken eenige gebroken Dyken of kwade Wegen, tenzy zyn Dyk of Weg alvoren is gemaekt, als mede die van zyn Gezworens en Klerk, zoo verre als zulks mogelyk is behoord te geschieden, op pœne als voren; en al hadde de Dykgraef volk in iemands Dyk gezet en Penningen uitgelegd, daer zal hy niet meer voor genieten als zyn uitlegde Penningen, zonder te genieten de voorsz. Boeten; en de Burgemeester zal aen Dykgrave en Gezworens mogen verhalen de schade, die het Land hier door lyden zal, en zy verder worden gecorrigeerd volgens het oude Dykrecht, ten ware de Dykgraef wettige redenen van excuse konde bybrengen, in welk geval met hem zal worden gehandeld naer exigentie van zaken.

ZIERIK-ZEE. *Dykrecht 's Lands van Schouwen enz.*

LXX. En ten einde de gebreken en abuisen in de Dykagie te beter zouden mogen worden gecorrigeerd, zoo zullen alle de voorsz. gestatueerde Boeten mogen worden geëxecuteerd by den Burgemeester, Heemraden, Opper-Dykgrave, Rentmeester Generael van Zeeland beoosten Schelde, der Heemraden Sekretaris, Landmeesters en Landmeter, mitsgaders de respective Onder-Dykgraven 's Lands van Schouwen, en dat by preventie, door den genen die den Contraventeur zal hebben achterhaeld en beslagen. En zullen de Rekenaers, Waerdykers of Dykhouders daer voor worden geëxecuteerd, niettegenstaende dat de faute of gebrek by iemand van hunne Arbeiders ware geommitteerd. Des zoo zal de Rekenaer, Waerdyker of Dykhouder zyn garant hebben op dezelve Arbeiders.

Het vervolg hier na.

GOES.

DE Ed. Achtb. Magistraet dezer Stad heeft, tot meer gemak by het houden van de

GOES. weeklykfche Zuivelmarkt, en om vele wanorders voor te komen, by Ampliatie van eene vorige Resolutie, den 14 der afgeloopen Bloeimaend, geordonneert dat alle de Landluiden, die op deze weeklykfche Markt met hunne Waren komen, en Hoenderen, Duiven, Eijeren, Boter enz. te koop veilen, na dezen, langs de Huizen op Banken zullen moeten zitten; op de boete, dat die het tegendeel doet, en de gemelde Waren, door elkander ftaende, veilt, ieder reize een boete van vyf Schellingen Vlaemfch zal verbeuren.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN. DE Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie hebben, op den 11 van de nu afgelopen Bloeimaend, by eene Publicatie, *eenige Veranderingen in de Ordonnantien op de Impoftien* bekend gemaekt; welke dus luid:

Publicatie nopens de Veranderingen omtrent de Impoftien. DE Staten van Vriesland, allen dengenen, die dezen zullen zien of horen lezen, falut, doen te weten, dat, na examinatie van de Ordonnantien op de Impoftien, en daer van bekomen rapport, hebben goedgevonden en verftaen in dezelve deze veranderingen te maken.

GENERALE ORDONNANTIE.

Dat pag. 10, achter aen het 5 Art., deze woorden zyn gevoegd. *En een Uitlander, in deze Provintie geene vafte Woninge hebbende, vermag gene ingevoerde Waren uit te zetten of te verkoopen, als na dat de Impoft daer van heeft betaelt, of voor de betalinge voldoende borge geftelt.*

Dat pag. 53 Art. 115. in den beginne dus is inge-

gericht: *Zoo de Hoofd-Commies, de andere Commiesen of de Opzichters, geposteerd ter plaetse van den invoer of daer de Goederen worden opgeslagen, by aldien dezelve op de dubbelden des Collecteurs komen, om daerna den Impost ter plaetse van den opslag te vorderen, geen genoegen nemen in de aengevinge der Goederen en Waren enz.* Terwyl de meening is, dat de Visitatie tot benaderinge niet meer dan op één plaets geëxerceerd zal mogen worden.

LEEUWARDEN. Publicatie nopens de Veranderingen omtrent de Impoosten.

L A K E N E N.

Dat pag. 70 Art. 2. op de derde regel, achter het woord *Fluweele Stoffen*, deze woorden zyn ingelast: *Bommezynen, Diemitten, Kepertjes, Streepjes en Marseilje Werkjes, geverfd en ongeverfd.*

H A V E N S P E C I E N.

Dat pag. 78 Art. 9. op de vierde regel, achter het woordje *geen*, gezet zyn deze volgende: *Oly-, Rogge-, Weit-, Pel- of andere Molensteenen of.*

B E E S T I A E L.

Dat pag. 110 Art. 4. het volgende is aengezet, *die meer dan één Varken mest, en die aengeeft, om die zelf te slagten, word gerekend de beste te hebben aengegeven op de gefixeerde twee en een tweede of vier en een tweede Guldens, en de minste op het Uur en Benaderinge.*

Dat pag. 111 Art. 6, 11 en 13. is ingevoegd: *met Hair en Tekens beschreeven.*

G E M A E L.

Dat pag. 115 achter aen 't 1 Art. is aengevoegd: *En word het invoeren van Zemelen verboden.*

Dat pag. 117. het 3 Art. dus is begrepen: *Van het gene gepeld word op zuivere Pelmolens zal deze Aengevinge cesseren, en de Molenaers daer en tegen betalen den Tax, naer mate der lengte der Molenroeden, en getal der Pelstenen, hier na bepaeld.*

En dat pag. 126 het 30 Art. dus is veranderd: *Geene Pelmolens, die op de jaerlyksche tax staen,*

LEEU-WARDEN. *mogen eenige Weit, Rogge of Mout malen, noch van Gort- of Meelstenen zyn voorzien.*

Op de Rog- en Weitmolens mogen geene Gortstenen zyn.

Publicatie nopens de Veranderingen omtrent de Impostien. *Op de Rog- en Weitmolens, op welken den 1 May 1757 Pelstenen zyn, mogen Pelstenen blyven leggen, maer op de zulken, waer op ten zelven dage geene Pelstenen zyn geweest, mogen in het toekomende nooit Pelstenen gelegd worden.*

Op de Oly-, Hout- en Eekmolens mogen in 't geheel geene Pel- of Meelstenen zyn.

Uitheemsche BRANDEWYN.

Dat pag. 153 Art. 10. op de vierde regel, achter het woord *invoerende*, deze woorden geplaetst zyn: *en zulks door Cognoscementen, Certepartyen of Factuurs bewyzende.*

Z E G E L.

Dat pag. 234 Art. 39. op de twaelfde regel, achter *'s Lands Fiskael,* is gezet *Geweldige Provoost.*

En op dat een iegelyk hier af kennisse drage, zal deze naer gewoonte worden gepubliceerd en geaffigeerd. Enz.

Ook hebben de Ed. Mog. Heeren Gedeputeerden van de bovengemelde Staten, op den 13 der laetste Grasmaend, een *Publicatie* gearresteert *tot weeringe van het Ballasten der Schepen omtrent en naby de Haven van de Lemmer,* die dus luid:

Publicatie tot weering van het Ballasten naerby de Lemmer. ANNE, Prinsesse Douariere van Oranje en Nassau, geboren Koninklyke Prinsesse van Groot-Brittannien, Gouvernante en Voogdesse van den minderjarigen Heere WILLEM, Prinse van Oranje en Nassau, Gouverneur, Erfstadhouder, Kapitein en Admirael Generael enz. enz. enz. mitsgaders de Heeren Gedeputeerde Staten van Vriesland, allen den genen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut: Doen te weten, dat, nade-

demael Wy in ervaringe zyn gekomen, dat zich byna niemand ontziet, maer het als een gewoonte geworden is, dat menschen ter Zee, zullende uitvaren, hunne Schepen komen te Ballaften by de Haven van de Lemmer, en dat zoo naby de Provintiale Havenwerken aldaer, dat het niet zonder reden te vreezen is, dat, door het uithalen en uitgraven van het Zand tot Ballaft voor hunne Schepen, de Steenen Hoofden en Werken aldaer, ter behoudenisse en versterkinge van de Haven, door de Provintie met veel kosten, van tyd tot tyd, gelegd, merkelyke schade niet alleen, maer zelfs gevaer, zouden komen te lyden van in te storten, en alzoo de Provintie in perykel stellen van inundatie. ZOO IS 'T dat Wy, zulks met attentie overwegende, goedgevonden hebben, by Publicatie, het Ballaften der Schepen by en omtrent de Haven en 's Lands Havenwerken in de Lemmer, om vorige zeer gewigtige redenen, te interdiceren en te verbieden, gelyk Wy interdiceren en verbieden by deze, en zulks onder arbitraire correctie, tegens de overtreders van deze Onze ordres, te statueren: ordonnerende het Gerecht van Lemsterland, mitsgaders 's Lands Commies en Haven-Chergers, aldaer gepostcerd, om naeuwkeurig opzicht te houden, dat omtrent de Havenwerken van de Lemmer geene Ballaften van eenige Schepen komen te geschieden, en zulks wordende ondernomen, daer van aenstonds kennisse te geven aen dit Collegie, met aenwyzinge en meldinge van de Personen, die zulks, niettegenstaende dit ons Verbod, echter hebben durven ondernemen, om tegens de zoodanigen geprocedeerd te worden naer behooren; want Wy zulks ten beste en meeste securiteit van 's Lands Havenwerken aldaer verstaen hebben te behooren; blyvende des niettegenstaende in volle kracht en vigeur Onze vorige Publicatie, ten dezen opzigte in de Contributie genomen.

LEEUWARDEN.

Publicatie tot weering van het Ballaften naerby de Lemmer.

En op dat niemand hier af eenige ignorantie zoude mogen hebben of kunnen pretenderen,

LEEU-WAR-DEN. zoo hebben Wy deze alom, en wel inzonderheid op de Lemmer, en in de Contributie der Zevenwouden, willen doen publiceeren en affigeren, ter plaetse, alwaer zulks gebruikelyk is, op dat een iegelyk zich mogte wachten voor schade. Enz.

STAETS-BRABANT.

BREDA.

BREDA. HAre Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Prinses Gouvernante, zyne Doorl. Hoogheid de jonge Erfstadhouder, en hare Doorl. Hoogheid de Prinses Carolina, begaven zich, den 30 der nu afgelopen Bloeimaend, 's morgens voor zeven uuren, uit 's Gravenhage, de reis naer 't Prinseland, Bergen op den Zoom, Breda enz. aennemende, met oogmerk om, na die Landstreeken bezogt te hebben, zich voor eenigen tyd op het Lusthuis Zoestdyk te ontbouden; waer deze Vorstelyke Familie, den 9 dezer Zomermaend tegens den avond, wel en gelukkig aenkwam. 's Namiddags van den 30 der Bloeimaend kwam het Vorstelyk Gezelschap met een Jagt in de Haven van den *Moerdyk*, waer zich toen bevond de Heer Johan Dingmans, Rentmeester der Domeinen in de Klundert, welke naer de Klundert terstond twee Expressen te Paerd afzond, om tyding te brengen van de aenkomste hunner Hoogheden, welken met hun Gevolg, ten zes uuren, in vyf Koetzen, ieder met zes Paerden bespannen, in de *Klundert* kwamen, terwyl het Geschut met negen schoten gelost en de Klokken geluid werden, de Burgers en Buitenluiden uit ver-

verscheide Polders in dit Gewèste onder de wapenen dubbel geschaerd stonden, gelyk ook de Invalides, die in deze plaets leggen, onder de wapenen waren; wajende de Vlaggen van den Toren, het Raedhuis en andere Huizen, alles volgens voorgaende zeer oplettende schikkingen; de Vorstelyke Familie werd hier door den Magistraet en andere aenzienlyke Lieden gecomplimenteerd, als mede door den Predikant met eenen Ouderling; de jonge Prins Erfstadhouder trad uit de Koets voor een weinig tyds en in 't Huis van den Heer Rentmeester Dingmans. Vervolgens reeden hunne Hoogheden uit de Stad, onder het lossen van 't Geschut, om den volgenden nacht in 't *Prinseland* te vernachten; gelyk geschiedde ten Huize van den Heer Johan de Leut, Bailliuw en Rentmeester dier Heerlykheid; den volgenden morgen, den 31. van Bloeimaend, bezichtigde de Vorstelyke Familie hare Domeinen aldaer en de nieuwe Dykagie; en vertrok naer *Steenbergen*, daer dezelve op een deftig Ontbyt onthaeld werden door den Heere C. Blois, Substituit-Drossaerd van die Stad; zynde de Bezetting, Burgery en Gilden, by het doorreizen van deze Hooge Personaedjen, onder de wapenen, en de blyken van blydschap en liefde alleszins ongemeen. Voorts kwamen hunne Hoogheden tegens den avond te *Bergen op den Zoom*, waer het Geschut gelost werd en de gansche Bezetting onder de wapenen stond; nemende hunne Hoogheden hunnen intrek by den Generael Graef van Prætorius; waer dezelve door den Magistraet, zoo dezer Stad als der Stad Tholen, en andere aenzienlyke Personagien, gecomplimenteerd werden;

BREDA.

 ko-

BREDA. komende ondertusschen zyne Hoogheid, de Heer Veldmaerschalk Hertog van Wolffenbuttel, insgelyks hier aen: alle mogelyke blyken van Blydschap, Liefde en Eerbied werden hier insgelyks aen de Vorstelyke Familie bewezen. Den volgenden dag, den 2 dezer maend, vertrok het doorluchtig Gezelschap naer *Breda*, passerende door de Heerlykheid *Rozendael*, waer alle de Straten met Eerbogen en Kronen versierd waren, en de Burgery en Gilden, geschaerd, de Hoogvorstelyke Personagien ontvingen, welken ten Huize van den Wel Ed. Gestr. Heer Mr. G. W. Motman, Bailliuw dier Heerlykheid, omtrent twee uurtjes vertoefden. 's Namiddags ten vyf uuren kwam het Vorstelyk Gezelschap te *Breda*, waer zyne Hoogheid, de Prins van Hessen-Philipsdal, als Gouverneur dier Stad, weinige dagen te voren, plegtig was ingehaeld. By het inkomen aldaer, reed een Detachement Dragonders vooruit, gevolgd van een tweede Detachement, hebbende aen 't Hoofd den Generael Baron van Leiden als Commandant, en wyders den Prins van Hessen-Philipsdal als Gouverneur dezer Stad, beide te Paerd gezeten, gevolgd door de Koetzen van 't Vorstelyk Gezelschap en der Heeren en Dames, welken de staetsie vergezelden. Uitmuntende blyken van Vreugde en Eerbied werden hier getoond door verscheide Kollegien, de Militie, velerlei Personen van aenzien en meest alle de Inwoners; hebbende onder anderen zeer konstige Illuminatien en Vreugdebedryven tot na middernacht geduurt. Voorts heeft zich de Vorstelyke Familie in deze Stad tot den 8 dezer Zomermaend opgehouden. Den derden dag, na dat dezel-

ve

ve te Breda was gekomen, reeden de Vorstelyke Personagien naer *Oosterhout*, waer men, daegs te voren van deze komste verwittigd, zich treffelyk deed uitmunten, om het doorl. Gezelschap met bewyzen van hoogachtinge te ontvangen. Alle de Gilden waren in de wapenen; de Magistraet reed in drie Koetzen de Vorstelyke Familie te gemoet, welke by den Heer Bailliuw dezer Plaetse, Mr. G. W. Hallungius, een Ontbyt gebruikte. De Kinderen, uitmakende het kleine Gilde van den Handboog, schoten naer de Vogel, en de jonge Erfstadhouder deed zelf de zes eerste Schoten. Vele andere Vreugdebedryven werden aldaer aengerecht ter eere van het Vorstelyk Gezelschap, 't welk van daer naer 't Bosch, aen zyne doorl. Hoogheid toebehoorende, en verder naer 't Klooster van St. Catherine Dale, gelyk ook naer Dongen reed, vervolgens naer Breda keerende. Alle voormiddagen was de Prins Erfstadhouder in deze Stad by de Parade tegenwoordig; en ieder dag toonde blyken van Blydschap, Liefde en Eerbied, waermede de Ingezetenen de Vorstelyke Personagien trachtten te vermaken. Den 8 dezer begaf zich het doorl. Gezelschap naer *Geertruidenberg*, daer het zelve insgelyks met veel eerbewys werd ontvangen; en na den middag omtrent vyf uuren naer de *Hooge Zwaluwe*, daer een onbeschryflyke toevloed van Menschen was, en de Ingezetenen insgelyks hun eerbied betoonden; voorts reed het Hooge Gezelschap naer den *Moerdyk*, daer het Jagt gereed lag, zynde het zelve den volgenden dag, den 9 van deze Zomermaend, in volkomen welstand op het Lusthuis *Zoestdyk* BREDA.

BREDA. gekomen; ten hoogsten voldaen over de blyken van Eerbied en Liefde, alom met den grootsten yver door de Ingezetenen aen hunne Hoogheden bewezen.

NEDERLANDSCHE KOLONIEN.

SURINAMEN.

SURINAME. IN Louwmaend dezes jaers ontstond, in deze Kolonie, op de Plantasie of Houtgrond, *la Paix* genaemd, eene Rebellie onder de Negers, welke tot vyf andere Plantasien oversloeg, die door de Negers alle zes zyn afgeloopen; te weten, behalven de reeds gemelden, ook de Houtgronden *Maegdenburg*, *Bleijenburg*, *le Hermitagie*, *Wolvege* en *Berenburg*, allen gelegen in de Tempatie-Kreek, boven in de Rivier Kommewine. De oorzaek van dezen opstand was, dat de Eigenaer van den Houtgrond *la Paix* de Negers wilde doen afhalen, om hen op ééne zyner Plantasien te gebruiken; 't welk geheel tegens hunnen zin zynde, zetten zy de Negers der vyf andere Gronden aen, om hen te helpen en zich dus meester van de Gronden te maken. Zy hebben echter de blanke Lieden, welken zich op die Gronden bevonden, zonder aen dezelven eenig leed te doen, laten vertrekken. Een Corps Vrywilligen heeft vervolgens de Rebellen aengetast en op de vlugt gedreven, vervolgende hen om ze, zoo veel mogelyk, gevangen te krygen. Daer waren echter vele Negers, die geen deel in den opstand der overigen hadden willen nemen, en zich om die reden verborgen gehouden, welke naderhand weer voor den dag zyn gekomen;

zoo

zoo dat het gansche getal der oproerigen naeuwlyks honderd en vyftig weerbare Negers heeft bedragen. SURINAME.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

SChoon de Lente dezes jaers het gelukkigste Gewas niet beloofde, en 't aen de schraelheid van dat jaergetyde waerschynlyk zy toe te schryven, dat het Hooigewas zoo digt niet staet, als wel in andere vruchtbare jaren; echter heeft de Landman geene redenen van deswegens te klagen. Van alom althans berigt men ons dat het zelve redelyk is. Doch ten aenzien van het Graen en Zaed, 't zy de verwachting, gelyk het doorgaens gaet, grooter is dan het genot zal zyn, 't zy die Gewassen inderdaed veel beloven, meld men ons van alle kanten veel goeds. In HOLLAND staet het naer wensch. In ZEELAND, schoon den 17 van Bloeimaend op 't Eiland *Walcheren* de Velden aen verscheide plaetsen met Hagel en Sneeuw nog wit gelegen hebben, en men, nog geene maend geleden, aldaer zeer beducht ware, dewyl 'er geen groei of leven in het Graen scheen, is alles ten gelukkigsten op eene verbazende wyze veranderd, door eenen vruchtbaren Regen, die in den beginne dezer Zomermaend is gevallen. Zoo gunstig is ook het vooruitzicht in den Lande van *Kadzand*, en in alle Zeeuwsche Eilanden. Men schryft deze vruchtbaerheid, niettegenstaende het schrale voorjaer, grootendeels aen den harden Winter toe, naerdien het Aerdryk, door den sterken Vorst, mulliger geworden en dus voor de Veldgewassen be- 'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

bekwamer is. In 't Sticht van UTRECHT stond het Graen zoo digt, als men kon wenschen; en uit de andere Gewesten onzes Vaderlands heeft men deswegens even blyde berichten.

Dit geluk van den Landman word echter door de Sterfte van 't Vee, die, schoon zy niet sterk woed, nochtans niet geheel ophoud, gematigd. Althans op zommige plaetsen in HOLLAND, gelyk, onder anderen, tusschen de Stad *Haerlem* en het Dorp *Velzen*; en in ZEELAND, byzonderlyk in *Zuid-Beveland*, behalven ook hier en daer in de andere Provintien, blyft dezelve nog al heerschen.

Doch inzonderheid hebben de Bewooners van ons Vaderland reden van klagen ten aenzien van de Scheepvaert; want schoon dezelven anderszins, vermits wy van de plage des Oorlogs, door Gods genaderyke Voorzienigheid en de hoog te roemen Voorzigtigheid van 's Lands Vaderen, bevryd zyn, zouden mogen verwachten hunnen handel voorspoedig te kunnen dryven; echter krygt deze gewigtigste Tak van 's Lands Welvaren krak op krak door de snoode Roofzucht der Engelsche Kaperen, die allerlei Schepen van de Ingezetenen onzes Lands aentasten, mishandelen en berooven, wanneer ze zulks veilig wanen te kunnen verrigten. En op dat het niet schyne als waren de klagten deswegens grooter, dan de daden zelven, zullen we hier een verhael van eenige byzonderheden, in deze Zomermaend alleen bekend geworden, ter neer stellen. Dus mishandelden zy twee Schepen, naer Bourdeaux geschikt, waer van zy het eene eenig Geld, kwanswyze voor één Schot, dat zy gedaan hadden, afpersten, en van Boter en Kaes be-

roof-

roofden, na het lang opgehouden te hebben; doch de Schipper van het andere Schip kwam 'er zoo gelukkig niet af, beroovende zy hem niet slegts van Kruid en een nieuwe Rol Zeildoek, een anker Arak en dergelyken; maer slaende hem deerlyk, om dat hy beletten wilde dat ze zyn Geschut baldadig vernagelden. Een Schip, van St. Eustatius komende, werd door twee dier Kaperen aengetast en van vyftien Balen Koffy beroofd, terwyl het Scheepsvolk, zulks willende beletten, met Houwers en Pistolen gedreigd werd. Een Engelsch Oorlogschip heeft tusschen Ter Schelling en Ameland weggenomen een Schip, uit de West-Indien herwaert komende. Uit een Schip, van Bourdeaux naer Petersburg gaende, hadden vier Engelsche Kapers wel voor tweeduizend Guldens Indigo geroofd, en den Kapitein zeer mishandelt. Een ander, van hier naer Bourdeaux varende, was door twee Engelsche Kapers aengedaen, die de Kisten en Kasten hadden opengeslagen, en 't een en ander medegenomen, benevens eenig Geld voor een Schot. Een Schip, van Rotterdam naer Bourdeaux varende, werd door drie Engelsche Roovers aengetast, die vier koperen Donderbossen, vier Pistolen, één vat Kruit, eenig Geld en andere kleinigheden mede namen. Niet lang daerna beroofden twee andere Kapers van die Natie het zelve van eenig ander Goed; en nog eens werd het op die reize door twee dergelyke Kaperen beroofd van twee Sloepsladingen Koolen, eenige Zeilen, Vaten enz. Een Schip, van Suriname herwaert geschikt, werd door een Engelschen Kaper genomen en opgebragt, doch weder ontslagen; toen zyn reis vervorderende

's LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

werd

's Lands Zegen en Onheilen.

werd het andermael genomen, en met Engelsch Scheepsvolk bezet, en aen het zelve een affchrift van de Engelsche Commissie-brief gegeven; dus gesteld werd het door een Franschen Kaper hernomen, te Guardeloupe opgebragt, en voor goede prys verklaerd. Een Schip, naer Kadix zeilende, werd door een Kaper van een anker Brandewyn beroofd; daerna door twee anderen van twee Kassen met Greinen, een halve Kas met Linnen en vele andere Koopmans Goederen; de Kapitein en het Volk werden mishandeld. En ten zelfden tyde, volgens het bericht van dien Kapitein, beroofden die zelfde Kapers nog twee andere Hollandsche Schepen, naer Eustatius en de Berbices stevenende. Een Schipper, van hier naer Gibralter vertrokken, klaegt over dergelyke behandelingen. Een ander, van Rouaen herwaert komende, is door eenige Engelsche Kapers van verscheide Balen en Kassen uit zyne Lading beroofd, en het overige der Lading, door kappen, snyden enz. vreeslyk mishandeld. Een Schip, van hier naer Bourdeaux varende, was al zyn Touwwerk en Victualie ontnomen. Een Schip, naer Eustatius varende, was van eenige Goederen uit zyne Lading beroofd. Een ander, naer dat zelfde Eiland stevende, was veel boozer behandeld, uit eene Kist werd door deze Kapers voor meer dan tweeduizend Guldens aen Goederen genomen, behalven 't geen uit verscheide andere Kisten geroofd werd: ook ontnam men 't Scheepsvolk hunne Goederen; en na dat deze Kapers vertrokken waren, kwamen twee anderen, die den zelfden gang trachtten te gaen; doch dit Schip werd gelukkig door een grooten Engelschen Commissie-

vaer-

verder ontzet; 't was te wenschen, schreef de Schipper, dat men zulke Kapers als Vyanden mogt behandelen, gelyk zy zich gedragen hebben. En inderdaed, wanneer een Kaper Kapitein *Nieuman*, van Gibraltar herwaert komende, met Sloepen en Volk wilde aen boord komen om te rooven, en hy dreigde en zich klaer gemaekt had, om ze in den grond te schieten, hielden ze geheel van hem af, hebbende hy zyne Papieren eerst laten zien. Uit een Schip, onlangs van Curacao in Tessel gekomen, hebben de Kapers een Vat Indigo genomen. Uit een Schip, in 't midden dezer maend te Nantes gekomen, hadden drie Kapers, na de Balen opengesneden, de Vaten doorboort, alles door elkander gehaelt en vertrapt, en den Schipper, dat beletten willende, vreeslyk geslagen te hebben, zes Balen Kaneel, even zoo vele Balen Peper, twee Pakken Baleinen, een geballeerd Kastje, drieënzestig Kazen, een Vaetje en een Pakje, en eenige kleinigheden genomen. Een Schip, naer Kadix zeilende van St. Sebastiaen, werd geweldig mishandeld, dewyl de Kapers alles aen stukken hakten en zeer vele Koopmans Goederen mede namen; 't zelfde werd door een tweeden Kaper hervat, die ook eenige Kisten en Vaten, als mede nieuw Touwwerk, Zeildoek enz. roofde, slaende den Kapitein, tot zyn afscheid, braef af, en latende ook in de Kajuit niets overig. Een Schip, naer Bajoene varende, is insgelyks van vele Koopmans Goederen beroofd, en den Kapitein Geld voor de Schoten afgedwongen. Een Schip, van Hamburg in 't laetst dezer Zomermaend gekomen, is van Scheeps Gereedschap beroofd.

Dus

's Lands Zegen en Onheilen.

Dus maken de Engelsche Kapers de Zee onveilig. 't Gebeurt ook wel een enkele reize, dat een Fransche Kaper onze Schepen mishandelt, doch zeer zelden, terwyl de onzen meermalen gelegenheid hebben hunne heuschheid te roemen.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Verandering onder de Hooge en Lage Amtenaers, enz.

'S GRAVENHAGE. In 't begin van deze Zomermaend hebben hunne Hoog Mogenden, de Heeren Staten Generael, tot Raedsheer in den Raed en Leenhove van Brabant en den Lande van Overmaze, aengestelt den Heer Mr. *Daniel Adriaen le Leu de Wilhem*, in plaetse van zyn Wel Ed. Vader, den Heer Mr. *David le Leu de Wilhem*, Heer van Waelwyk, Berlinkom en Middelrode, die sedert den jare 1717 dit Amt bekleed, doch thans zyne demissie verzogt en bekomen heeft.

SCHIEDAM. Den 8 van de gemelde Zomermaend overleed binnen deze Stad, in den ouderdom van ruim eenenzestig jaren, de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Jakob Mispelblom Beijer*, Heer van Zuidscharwoude, die ruim zeventien jaren als Lid van de Vroedschap ten dienste van deze Stad gefungeert heeft; want in den jare 1739 werd zyne Wel Ed. tot deze waerdigheid verkoren; van Bloeimaend des jaers 1750 tot 1752 was hy wegens dezelve gedeputeerd in het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden, in 's Hage residerende; en na dat deze Commissie geëindigd was, bekleedde zyne Wel Ed. de Burgemeesterlyke Waerdigheid alhier van den 30 der Grasmaend des jaers 1753, tot den 30 der Grasmaend des jaers 1755. Doch in het afgeloopen jaer 1756 heeft zyne Wel Ed. van zyne Waer-

Waerdigheden, ten dienste van zynen Zoone, afstand gedaen en verkregen (*).

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

ALKMAER. Den 25 van de nu afgeloopen Bloeimaend overleed, op deszelfs Buitenplaetse, in de Oude Zype, in den hoogen ouderdom van vyfenzeventig jaren, de Wel Ed. Gestrenge Heer Mr. *Daniel Baert*, weleer Lid van de Vroedschap en Burgemeester dezer Stad, en by zynen dood nog Bewindhebber van de West-Indische Compagnie ter Kamer in het Noorderkwartier, mitsgaders Bailliuw, Dykgraef en Schout van de Wieringerwaerd. Zyne Wel Ed. werd in den jare 1721 verkoren als Vroedschap van deze Stad; in den jare 1727 als Bewindhebber der West-Indische Compagnie; in den jare 1728 voor de eerste reize en vervolgens meermalen tot het bekleeden van de Burgemeesterlyke Waerdigheid alhier; doch in den jare 1749 met de geheele Vroedschap zyne functien ten dienste van deze Stad ter dispositie van den Prinse Erfstadhouder, glor. ged., gestelt, en deze de Regering vervolgens hebbende doen veranderen, is zyne Wel Ed. sedert alhier buiten Regeringe gebleven.

ZIERIKZEE. Hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, heeft, uit eene in de laetste Bloeimaend overgezonden Nominatie, verkoren, tot Schepenen dezer Stad voor de twee eerstvolgende jaren, de Wel Ed. Gestr. Heeren Mr. *Johan Boeije*, Regerend Burgemeester, Mr. *Rutschert de Jonge*, *Iman de Groot*, Mr. *Jacob Pous*, *Adriaen Hubertus Kempe*, Mr. *Jan Cornelis van den Broek*, Mr. *Laurens de Witte van Elkerzee*.

VLISSINGEN. Den 3 der laetstgemelde maend, gewoonen dag ter Veranderinge van de Regeringe dezer Stad, zyn tot Burgemeesteren aengesteld de Ed. Gr. Achtb. Heeren Mr. JAKOB VAN DER MANDERE DE OUWERKERK, als eersten, en Mr. WIL-

(*) Zie ons X. Deel [1756], bladz. 568.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

WILLEM BARENT LAMBRECHTSEN als tweede.

Als Thesaurier is op nieuws aengesteld de Heer Mr. *Ryklof Gerbrand van Goens*; en de Heer *Jacob Klyver*, die reeds eenige jaren agtereen Thesaurier is geweest, is, om zyne ongemeene ervarenheid, verzogt dat Amt gedurende zyn leven te blyven waernemen; een zaek, waervan hier geen voorbeeld is, dan in den Vader van zyne Wel Ed., die elf jaren agtereen dat Amt bekleed heeft.

LEEUWARDEN. Den 16 der nu afgeloopen Bloeimaend overleed te Jelsum, een Dorp omtrent een uur ten Noorden van deze Stad, in de Grieteny van Leeuwarderadeel, gelegen, des avonds even na negen uuren, in den ouderdom van nog geene drieëndertig jaren, de Wel Ed. Gestr. Heer *Hector Livius van Haersma*, Luitenant-Houtvester van de Heerlykheid Vriesland, Volmagt ten Landsdage wegens de Grieteny van Utingeradeel, in het Kwartier van de Zevenwouden, en wegens dat Kwartier Mede-Gecommitteerden Staet in het Mindergetal. Zyne Wel Ed. was een Zoon van den Wel Ed. Gestr. Heere Arent Aulus van Haersma, in zyn leven Raed Ordinaris in den Hove van Vriesland, die, den 16 der Zomermaend des jaers 1737, te Buitenpost overleden is, en Mevrouwe Martha Cecilia van Bouricius, die weinige jaren na haren Echtgenoot ook is overleden. De nu overleden Heer Haersma werd, in den jare 1737, Houtvester en Pluimgraef van deze Provintie; doch verwisselde dien titel, in den jare 1748, met dien van Luitenant-Houtvester; was, sedert den jare 1755, jaerlyks ten Landsdage gecommitteerd geweest wegens Utingeradeel, en sedert het jaer 1756 verkoren als Lid van het Mindergetal. Zyne Wel Ed. was, op den 17 der Herfstmaend des jaers 1752, door Ds. Winterswyk in de Groote Kerk te Leeuwarden getrouwd met Jonkvrouwe Amelia Wiskien van Lycklama, eenige Dochter van den Wel Ed. Gestr. Heere Tinco Lycklama à Nyeholt, Raedsheer in den Hove Provintiael van

Vries-

Vriesland, welke hy als Weduwe, nog geene vyfentwintig jaren oud, naleet, zonder by de zelve Kinderen verwekt te hebben. De Heer Haersma was sedert langen tyd kwynende aen eene uitterende Ziekte, welke hem ook uit het leven weggerukt heeft. Deszelfs Lyk is in de Wester Kerk te Leeuwarden ter aerde besteld, alwaer ook zyn Rouw-Wapen is opgehangen.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAREN ENZ.

In plaetse van den Heere Haersma heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, tot Luitenant-Houtvester van de Heerlykheid Vriesland aengestelt den hoog Welgeboren Heer Jonkheer *Epo Sjuk van Burmania*, Burgemeester der Stad Dokkum, Medelid in 't Collegie der Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten van deze Provintie, en Meesterknaep wegens het Kwartier der Steden.

KAMPEN. Den 11 der jongste Bloeimaend overleed alhier, in den ouderdom van ruim zesenvyftig jaren, de Wel Ed. Heer Mr. *Koenraed Muntz*, oudste Sekretaris dezer Stad, die dat Amt sedert den jare 1729 met veel lof bedient heeft; zynde in den jare 17[illegible] tot Sekretaris van deze Stad aengesteld geworden.

LOMMEL. De Heer *Jan Daniel de Jong* heeft, in 't laetst der jongste Grasmaend, ter Vergaderinge van hunne Hoog Mog., den Eed als Sekretaris dezer Plaetse afgelegd.

SLUIS IN VLAENDEREN. Den 20 dezer Zomermaend hebben de Heeren, hunne Hoog Mog. Gedeputeerden, den Magistraet alhier verandert, en aengestelt, tot Burgemeester van den Corpse, den Heer JACOB BROEKHUIZEN; tot Burgemeester van Schepenen den Heer JOHAN STANISLAUS FABRICIUS; tot Voorschepen den Heer *Pieter Andries de Jonge*; en tot Schepenen de Heeren *Wessel Eduard Ferleman*, *Philip Buvin*, Mr. *Willem van Haren*, *Jacob Frederik Rode*, Dr. *Johan van der Beeke* en *Daniel de Ryke*; en tot Burgemeester 's LANDS VAN DEN VRYE VAN SLUIS den Heer JAN WILLEM ERMERIUS.

HULST. De Heer *Leonard Constantyn van Sons-*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

beek is, in plaetse van zyn Wel Ed. Vader, den Heer Mr. J. W. van Somsbeek, die vrywilligen afstand gedaen heeft, aengesteld tot Griffier dezer Stad en Sekretaris der Weeskamer alhier.

MAESTRICHT. In de laetste Bloeimaend is hier overleden, in het zevenenzeventigste jaer zynes ouderdoms, de Heer Mr. *Quiryn Callard*, Commissaris-Instructeur van wegens hunne Hoog Mogenden, de Heeren Staten Generael, alhier; in wiens plaetse hunne Hoog Mogenden weder, tot Commissaris-Instructeur aengestelt hebben den Heer Mr. *R. W. de Pillena*, regerend President-Schepen dezer Stad; welks Amt van Schepen weder vervuld is door den Heere Mr. *C. de Jacobi*.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 20 Juny.

		by de Z. Zak.	
TARW. Nieuw. Zeeuwsch	23	a $25\frac{1}{2}$	ß
—— Blaeuwe dito	21	a $23\frac{1}{2}$	ß
—— Zomer dito	17	a 19	ß
ROGGE. Zeeuwsche	18	a 19	ß
WITTEBOON. Schouwsch	14	a 20	ß
		by 't Last.	
BOEKWEIT Vl. op 154 ℔		a 25	£
GARST Zeeuw. Winter	$25\frac{1}{2}$	a $27\frac{1}{2}$	£
HAVER Zeeuwsche	$22\frac{3}{4}$	a $24\frac{1}{2}$	£
KOOLZAED Zeeu. enz.	30	a 32	£
PAERDENBOONEN.	25	a 27	£

Rotterdam, den 20 Juny.

		by de Steen.	
VLAS. Allerbest.	30	a 31	st.
—— Best.	28	a 29	st.
—— Middelst.	26	a 27	st.
—— Gemeen	24	a 25	st.
—— Slecht	22	a 21	st.

Leiden, den Juny.

	by 't Vierend.	
BOTER.	f 22	a 20:-

Hoorn, den Juny.

	de 100 ℔	
KAES, Groote a 20 ℔	f 10	a $10\frac{1}{4}$:-
—— Middelb. a 14 ℔	$9\frac{3}{4}$	a 10:-
—— a 10 ℔	$9\frac{1}{2}$	a $9\frac{3}{4}$:-
—— Kleene a 5 ℔	$9\frac{1}{2}$	:-

Waer-

Waerneemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend May, 1757.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren
	29. 8½	57	O t Z 4	Helder				
1	- 8½	60	NW 4	Geheel betr.		8 ♌	☍ ♂ 8	
	- 10	52	W 4	———				
	- 10	52	W t Z 2	———				☊
2	- 11	62	ZW 2	Zeer betrok.		22	☍ ♃ 13	☍ ♃ ♀ 7
	- 11½	54	NW 6	———				
	30. 1	49	——— 6	———			☌ ☿ 2	
3	- 2	54	——— 5	———		6 ♏	☌ ♃ 15	☍ ☉ ♃ 14
	- 3	44	——— 2	Geheel betr.			☍ ☉ 13	
	- 3	48	——— 4	Helder				
4	- 2½	53	——— 6	Zeer betrok.		20		
	- 1	48	——— 8	———				
	29. 11½	47	——— 8	———				
5	- 10½	48	——— 7	Geh. bet. reg.		5 ♐		
	- 11	48	——— 6	Helder Reg.	¼			
	- 11	48	——— 6	Geheel betr.				
6	- 11	52	——— 6	———		19		NP
	- 11½	48	——— 6	Zeer betrok.				
	- 11½	45	——— 6	Geheel betr.				
7	- 11½	52	——— 3	Omtr. helder		4 ♈		
	- 11½	48	——— 1	Geheel betr.				
	- 11½	46	——— 1	———				
8	- 11½	49	——— 2	Zeer betrok.		18		
	- 11½	48	——— 2	Geheel betr.				
	- 11½	48	NO 2	———				
9	30.	53	——— 3	———		3 ♒		
	29. 11½	48	——— 2	Zeer betrok.				
	- 10	53	ZO 4	Reg. betrok.	¼		☌ ♄ 6	
10	- 9½	55	——— 6	Zeer bet. reg.		16	□ 6	☍ ♃ ♀ 21
	- 9½	52	ZW 6	Reg. zeer be.	1½			
	- 9	52	——— 4	Geheel betr.				
11	- 9	57	WZW 4	Omtr. held.		0 ♓		
	- 9	55	ZW 4	Geh. betr.				
	- 9	55	W t Z 8	———				
12	- 9	57	W 7	Zeer betrok.		14		
	- 9	52	ZW 6	———				
	- 10	53	W t Z 6	———				
13	- 9½	60	——— 4	———		28		
	- 9	57	ZW 6	Regen betr.	1¾			
	- 9	54	——— 6	Zeer betrok.				
14	- 9	56	——— 9	———		11	☌ ♂ 19	☋
	- 9	52	——— 6	Geh. betr.				
	- 9½	54	——— 6	———				
15	- 10	58	WZW 6	Betrokken		24		
	- 9	52	ZW 6	Helder				
	- 8½	49	W 2	Betr. reg.	1			
16	- 8½	55	W t N 3	Geheel betr.		7 ♉	☍ ♂ 18	
	- 8	50	——— 2	———	1¼			

Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Aspect van Maen en Plan. gr.	uuren		uuren
29. 8½	60	WtN 6	Zeer betrok.			☌ ♀	2	
- 8¼	46	——— 4	——— Regen		20	☌ ☉	14	
- 8½	46	——— 4	Regen betr.	1¾				
- 10	48	NW 8	———	1				
- 10	49	——— 8	Zeer betrok.		2			
30. ½	49	WtZ 4	Helder					
- 1	49	WtN 4	———					
- 1	50	——— 4	Geheel betr.		15	☌ ☿	3	
- 1	49	ZW 4	———					
- 1½	53	WtN 6	Helder					
- 1½	60	——— 4	Geheel betr.		27			
- 1½	56	ZW 4	Zeer betrok.					
30.	56	——— 6	Helder					
30.	60	——— 5	———		9 ♋			
30.	52	——— 2	———					
30.	55	NW 4	Zeer betrok.					
-	58	——— 6	Helder		21			
-	50	——— 6	Zeer betrok.					
30.	51	WtN 6	Geheel betr.					
29. 11	50	WNW 7	———		3 ♌			VP
- 8	45	NW 6	——— Regen	2				
- 8½	50	——— 9	Reg. geh.bet.	½				
- 8½	52	——— 10	Zeer betrok.		14	☍ ♄	6	
- 9	52	N 8	Geheel betr.					
- 10	48	——— 6	Zeer betrok.					
- 10½	56	NNW 6	Omtr. helder		26	□	17	
- 11¾	48	ZW 4	Helder					
- 11½	52	——— 6	Geheel betr.					
- 11¾	54	N 7	———		8 ♍			
30. 1	48	NW 6	———					
- 2½	61	O 4	Zeer betr.					
- 2¼	56	OtN 4	Helder		21			
30. 1	53	——— 4	———					
30.	53	——— 4	———					
29. 11	63	ZtW 2	Geheel betr.		3 ♎			
- 11	58	WtZ 4	Helder					
- 10½	56	——— 4	Geheel betr.					
- 10	64	——— 4	Betrokken		17			
- 10	56	W 4	———					
- 10	55	WtZ 3	Betr. regen	1¼		☍ ♂	4	
- 10½	60	W 5	Helder		0 ♏			
- 10½	58	ZW 4	Reg.geh.bet.	½		☌ ♃	16	
- 9½	56	ZO 6	Geheel betr.					
- 8¼	62	——— 8	Zeer betrok.		14			
- 7	56	——— 5	Geh. betr.					

Gemiddelde { Barrometer . . . 29 D. 10⅔ L.
Gemiddelde { Thermometer . . . 53 Gr. circa

't Gevallen Water . . . 12 Lyn.

't Uitgewasemde . . . 27 Lyn.

Dagelyksche kragt der Winden zuim 5